2c

Digitized by Google

XXXII. 16. 20.

Digitized by Google

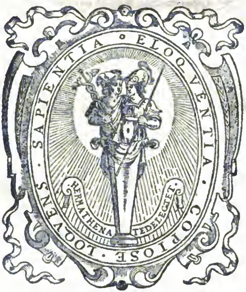
DAVIDIS LINDANI
GANDAVENSIS
DE
TENERAEMONDA
LIBRI TRES:

AD

SERENISSIMVM PRINCIPEM

ALBERTVM

ARCHIDVCEM AVSTRIÆ
DVCEM BVRGVNDIÆ
PRINCIPEM BELGARVM.

ANTVERPIÆ,
Ex Typographeio HIERONYMI VERDVSSI.
cIↄ. Iↄc. XII.

Digitized by Google

SERENISS. PRINCIPI

ALBERTO

ARCHIDUCI AUSTRIÆ
DUCI BURGUNDIÆ
PRINCIPI BELGARUM

PIO PACIFICO

PATRIÆ PATRI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ILle ego, SERENISSIME PRINCEPS, qui puer pro REGE CATHOLICO exſulavi, jam adultus fidi in PRINCIPEM obſequii pignus hunc librum defero. Primùm ut quam tum obſervantiam Parentum ſecutus fata ignarus præſtiti, eam adultâ ætate, deſtinato judicio, volens nuncupem: Dein quia palàm eſt inter melioris eruditionis myſtas, non mediocriter ingeniorum monimentis TUAM CELSITUDINEM delectari; iis præſertim, quæ BELGICARUM urbium origines, progreſſus, ornamenta complectuntur. Laudandum hercule in PRINCIPE ſtudium: unâ enim hâc viâ & ingenia excitantur, quę ad invidiam totius Europæ tua BELGICA produxit, & producit; & ſimul præſtantiſſimarum urbium, regionumque Nobilitas diffunditur. Hoc in genere ſtilus noſter verſatus, primigenium hunc

Digitized by Google

laborem CELSITVDINI TVÆ dicat, ut olim meſſor primas ſegetes Cereri, Baccho uvas. Argumentum eſt TENERÆMONDA: haut maxima fateor urbium; ſed tamen PROPRIVM SERENISSIMÆ TVÆ CELSITVDINIS DOMINIVM, quod à multis retro ſæculis, nec Imperialis, nec Gallicæ Clientelæ, ſolis Dynaſtis paruit: qui ſui juris, limitaneam hanc Brabantiæ Flandriæque ditionem, ſummo Imperio gubernarunt. Quâ conditione manſit, donec primùm conjugio, dein aut munificentiâ Galli, aut tranſactione, tribus circiter ab hinc ſæculis, ad Flandriæ Comites migravit: qui ipſi interdum non dedignati ſunt TENERÆMONDÆ titulum inter ceteros adſcribere. Exinde paullatim illi provinciæ accenſeri cœpit & dici FLANDRIA PROPRIETARIA: Imò exiſtimari etiam corporis Flandrici. Quam Popularium externorumque opinionem, cùm in opidi ditionisq; damnum emergere videret immortalis Princeps PHILIPPVS BVRGVNDVS (ille cui morum integritas BONI nomen comparavit) ſacro diplomate quantum potuit occurrit edixitque conceptis verbis: *Hoc opidum & Dominium de* TENREMONDE, *non eſſe, nec umquam fuiſſe de Comitatu Flandriæ, neque de tenemẽto illius Comitatus; nec etjam de Caſtellania Gandenſi, ſed ſemper fuiſſe, & adhuc eſſe prædictum opidum & Dominium de* TENREMONDE *purè vicinum noſtro dicto opido & Caſtellaniæ Gandenſi.* Idque fecit, nè hujus Dominii incolæ obſequii ſui mercedem, damnum pro hoſtimento ferrent. Etenim propria huic urbi laus eſt, ſtuduiſſe Principibus, & quieti, quantumcumque adverſi Boreæ turbarent: quod abundè teſtantur civilia bella ſub LVDOVICO CRESSIACO, LVDOVICO MALEANO, PHILIPPO

LIPPO AVDACE, PHILIPPO BONO, ut alia taceam; quibus toties ſummis viribus petita, toties ſummâ pro Principe conſtantiâ defenſa eſt: ut non immeritò CAROLI V. CÆSARIS MAXIMI ET FORTISSIMI hoc exſtet elogium: *Hanc urbem ſemper bonam fidamq́ fuiſſe, erga ſe & ſuos Majores Flandriæ Comites, neque ullum exſtare contrarium exemplum.* Verum eſt illud Xenophōtis: *Quales Principes tales Cives:* ut enim in magnâ hac mundi republicâ, nemo eſt quantumvis animi dejecti, qui non interdum oculos attollat in cœlum, ac ſolem, hujuſque lumen in ipſo uſurpet; ita nemo ferè tam ultimæ vilitatis, qui non de PRINCIPVM moribus libenter inquirat, iiſque ſeſe quantum natura fert accommodet: Itaque nihil mirum, ſi quos commendo Cives, ſemper eâ fuerunt fide, quum priſci hujus urbis DYNASTÆ, ejuſque ſtirpis heroës, tantâ fuerint animi moderatione, ut nulla iis umquam cum vicinis controverſia interceſſerit. Fuêre inter illos magni conſilio, qualis ille DANIEL cui Flandria excuſſum *Normanni* jugum, & legitimum Comitem *Alſatium* debet: Fuêre templorum conditores, quales RINGOTVS & ADELWIDIS, à quibus ſua primordia Canonici hujus urbis habent: Abbatiarū fundatores, qualis MACHTILDIS quam ſui Cœnobii fundatricē Svvivecanæ agnoſcunt: Legum latores qualis ROBERTVS, cui ſuas leges in omne ævum hæc Civitas acceptas feret: Bellatores, qualis PHILIPPVS *Roberti* ex filia nepos, qui acie fuſis, fugatiſque Gallis, Rege vulnerato, Flamulâ convulſâ, Flandriam è ſervitute eripuit, in libertatem aſſeruit: Fuêre alii, quos itidem aliarum virtutum ornamenta commendarunt. turbulentum verò ingenium nulla

Hiſtoriarum monimenta in eâ ſtirpe commemorant.
Genius AVSTRIACÆ genti gemellus

—— Si fas eſt magnis componere parva.

Verùm

SERENISSIME PRINCEPS,

———— in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora. ——

unum modò liceat rogare, utinam & impetrare: ut ſtudium hoc meum, argumento exiguum, affectu ſummum, SERENISSIMA TVA CELSITVDO æqui & boni conſulat. Ita magnus ille mundi Princeps DEVS CELSITVDINEM TVAM reſpiciat, conſilia ſecundet, Imperium ac gloriam augeat: quod cum universâ Belgicâ voveo

SERENISSIMÆ TVÆ CELSITVDINI

Devotus

David Lindanus.

NO-

Digitized by Google

NOBILISS. ET AMPLISS. V.V.

D. CAROLO D'AVBERMONT,

Equiti auratô Raimbaucourtii Domino

PRÆTORI:

D. ADOLPHO VERANNEMAN

Bouchautii Toparchæ

CONSVLI:

CETEROQVE SENATVI, ET POPVLO

TENERÆMONDANO

S.

VIri nobiles, Viri prudentes, *Quod haſtenus numquam Patriæ, id urbi veſtræ dedi, quæ mihi altera patria: in quâ confirmatâ ætate, non plurimùm modò vixi, ſed etjam ſuaviſſimè: quia tanto omnium favore, ut ſi Civitatem hîc natalibus adeptus eſſem, neque deberetur major, neque præſtaretur. Itaque quod Cunabulis non potui, profeſſione factus ſum veſter Civis: Non primus credo meæ familiæ; ſaltem non nominis. Nam etſi Gandavo natales debeam, originem Lovanio; fortè tamen inter Majores meos hîc vixere,*

Digitized by Google

xère, qui plurimi dum Antiquitates veſtras eruo, Lindani *nominis occurrerunt. quocirca fieri queat, ut non externâ ſolùm ratione; ſed inſtinctu inſuper naturali, & occulto volens huc diverterim, & ubi primùm per ætatem ſapere licuit, lubens meritò me, atque omne meum ſtudium huic Reipublicæ nuncupârim: pro quâ quidquid oneris ſubivi, eo levius mihi fuit, quo plures ad id cauſſæ. Quod ſi umquam aliàs, nuper certè ſenſi, cùm ad mea ſtudia veſtrum inſuper imperium acceſſit: quod eâ animi alacritate ſubivi, ut quæ difficillima videbantur, & niſi per abrupta quadam adeunda, planâ viâ confecerim, etſi non ſine pulvère. Ita audentes Fors juvat, & inprobus labor nihil infectum relinquit, aut intentatum. Accipite ergo ſereno vultu: & quanto ſtudio hæc Reipub. veſtræ ornamenta congeſſi: tantâ benignitate in undoſum famæ pelagus tendenti cymbæ, lenis auræ favonio adſpirate.*

uſu & fructu veſter

David Lindanus.

APPRO-

APPROBATIO.

HÆ *Davidis Lindani* de Teneræmondæ urbis antiquitate, ſitu, nobilitate, aliiſque cùm domi, tum foris, fortiter feliciterque geſtis, enarrationes, quòd per eas, velut per ſublatas in portu faces navibus in alto errabundis, multum ſplendoris urbi, populoque accedat, & apud exteros quoque poſteroſque, tam hic, quàm illa numquam intermorituris elogiis celebrentur, dignæ ſunt quæ luce donentur, & evulgentur. Actum Antverpiæ xx. Kal. Novemb. cIↃ. IↃc. xi.

LAVRENTIVS BEYERLINCK *S. Theol. Licent. Canonicus, & Cenſor Antverpienſis.*

PRIVILEGIVM.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, *&c.* Sereniſſimorum Belgicæ Principum Privilegio cautum eſt, ne quis *Teneræmondam Davidis Lindani*, præter voluntatem Hieronymi Verduſſen Typographi Antverpienſis intra ſexennium excudat, aut alibi excuſam, in inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum, & aliâ gravi pænâ multabitur, uti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, in Conſilio privato xvii. Novemb. Anno cIↃ. IↃc. xi.

Subſignat

Dellafaille.

In Conſilio verò Brabantiæ ad totidem annos xxii. Novemb. anno cIↃ. IↃc xi.

Subſignat

Buſchère.

** IN

IN

DAVIDIS LINDANI GANDAVENSIS

TENERÆMONDAM

ELOGIVM.

Viſnam Hominis *genius nuper*, Lindane *diſerto*
Pectore dixiſti; quod modò vivit opus:
Nunc tua, de tenebris, quæ ſit ſollertia, claram
Ducendi in lucem Sæcula priſca, doces.
Noſtræ præſertim recitas dum ſedulus urbis
Hiſtorias veteres, fortia facta, fidem;
Ortum, progreſſum, Dominos, indultáque fido
A Dominis Populo, flumina, Ruris opes:
Ordine concinno, firmis rationibus, ipſis
Ex archivorum teſtibus, & tabulis.
Quid tibi pro tantis meritis, vir docte, precemur?
Cognita quàm virtus poſsit ut eſſe magis.
Lecturi videant, norintq́ ex ungue leonem:
In re qui modicâ, tam grave pondus habes.
Tempus erit, cùm te majoribus ire per altum
Auſpiciis, Procerum cura benigna volet.
Sic te Muſa beet: dignis & honoribus auctum,
Cultorem foveat turba Novena ſuum.
Debita pro ſtudiis, exantlatoq́ labore,
Tranquillâ ut referas præmia mente ſenex.

O. N. T.

FRAN-

FRANCISCVS VANDEN ZYPE IVRISCONSVLTVS
Canonicus Antverpienſis,

IN

DAVIDIS LINDANI

SORORII SVI

TENERÆMONDAM.

I*Gnotus* Troiæ *ſitus, excidiumq; fuiſſet*;
Si non Pelaſgis *verſibus clareſceret:*
Occiderat rerum domina urbs, & conditor Albæ;
Niſi ſi diſerti Muſa *ſtaret* Virgilì:
Iure igitur fortunatum dictavit Achillem,
Præcone Homero, Magnus, *heres ſanguinis.*
Te quoque Lindano *nomenclatore beatam*
Ocelle Teneræ Teneræmonda *cenſeo.*
Ille ſitum, nomenq; tuum, laudéſque reponet,
Facta Incolarum dicet ille fortia:
Quænam olim fueris, tum quod jus urbis, & agri:
Quæ nunc ſit urbis dignitas, quæ Civium.
Quidquid eris quondam, vate hoc præeunte fereris,
Rara inter urbes æviternum princeps.

TER EEREN

Van de gheleerde, ſeld-ſaeme ende vvaerachtighe Beſchrijvinghe des Heerlickheyts

VAN

DENDERMONDE:

door den hoogh-gheleerden

DAVID VANDER LINDEN.

I.

WAT ſoud' hebben ghedaen *Dendermonde* ſchoon Stede?
Dijn mueren hoogh-bewalt, met den *Dender* viſch-tijck,
Die ſchipvoerende *Scheld* daer by, die over dijck
Met haer vruchtbaerigh nat ſproeyt land, en meerſchen mede;
En waeren niet beveſt met onſtervelickhede.
Gh'en waert niet wyt berucht: dat water-roerich ſlijck
Van den doodlicken poel, hadd' u (ten onghelijck)
Overmoſt, en vervuylt, alſoo't meer ander dede.
Sprackmen of ſchreefmen yet van u; 'tvvas half verfiert:
'Tvvas ydelick gheſocht: 'tvverck en vvas niet gheciert
Met der *Waerheden* licht, noch niet konſtich doordreven.
Maer door dit *Schrift* aleen, vvordt over al vermaert
Dijn vveſen, dijnen ſtaet, dijns *Volcks ghetrouwen aert:*
'Tvvelck heeft tot u groot eer *vander Linden* gheſchreven.

I I.

Recht dan u hooft om hoogh: ontpluyckt u vvijde vlercken.
Al zijn de veders nat, en 'tvlieghen onghevvoon;
Iupiters Voghel cloeck, die *Ganimedes* ſchoon
Ophief tot in 'tghebou der onſterflicker percken,
Sal u met kloecken moet, door de gheleerde vvercken
Van uvven *Appollon*, opvoeten tot den throon
Van den vergulden Godt: die door 'tvlammich vertoon,
Dijn veders nat, en ſvvack, ſal drooghen, en verſtercken.
Soo dat door deſe vleugh', en 'topklemmen ter lucht,
Dijnen verſtorven naem ſal vveſen ſoo berucht,
Dat den Aerd-bodem rond uvven lof ſal beſeffen.
Maer zijt danckbaerigh oock aen deſen *Schryver* kloeck:
Pooght hem voor ſijne konſt, en moedigh onderſoeck,
Als *d'eere* van uvv' *Eer*, met u macht te verheffen.

Konst verheught

G. Caudron.

INDEX

Librorum, quibus hac Deſcriptione uſi ſumus præter variarum familiarum archiva.

ADriani Barlandi *Chronicon Brabantiæ.*

Analecta Cornelii Gaillart *M. S.*

Analecta Dionyſii Harduin *M. S. apud* Iuſtum Harduinum, Franciſci *filium.* Dionyſii *ex fratre nepotem.*

Analecta Ioannis de Clerck *Actuarii hujus urbis M. S.*

Analecta Ioannis Ghevartii *Officialis Antverpienſis M. S.*

Annales Brabantiæ.

Annonii *geſta Francorum.*

Anonymus M. S. de Flandriâ apud Ioannem de Clerck *Actuarium hujus urbis.*

Anonymus M. S. de geſtis ducum Brabantiæ, apud Iuſtum Harduinum.

Anonymus de bello Grimbergenſi M. S. ibidem.

Anonymi Annales Flandriæ M. S. apud Joannem Bapt. Lauttens *Iuriſconſultum in hac urbe Iudicem cauſſarum Civilium, & Syndicum Territorii.*

Anſonis *Abbatis vita D. Vrſmari.*

Archiva Abbatiæ Blandinienſis, Gandenſis, ſive D. Bavonis, Troncinienſis, equitum Melitenſium Gandavi, Abbatiæ D. Brigittæ Teneræmond. Swivecanæ, Waſmonſterenſis, Præpoſituræ Tuſſchenbeke, Capituli, Curiæ Feudalis, hujus urbis, & variorum ſacellorum.

Auberti Miræi *Chronicon.*

Ejuſdem vitæ Illuſtrium Belgii Scriptorum.

Ejuſdem Origines Benedictinæ.

Auli Gellii *Noctes Atticæ.*

Beati Rhenani *Germania.*

Bartholomæi Platinæ *Vitæ Pontificum.*

Bernardi de Girard *Hiſtoria Gallica.*

C. Plinii *Hiſtoria Naturalis.*

Carolus Loyſeau *de Dominiis.*

Chriſtiani Maſſæi *Chronicon.*

Colenetii *Hiſtoria Neapolitana.*

Cornelii Kiliani, *Etymologicon.*

Diarium Gandenſe M. S. apud Simonem Kerckhovium *Eccleſiæ Cathedralis Gandavi Paſtorem.*

Franciſci Guicciardini *Comentarii.*

** 3 Fran-

Franciſci Petrarchæ *Epiſtolæ.*
Flavii Vegetii *Lib. de Militia.*
Gulielmus Paradinus *de antiquo ſtatu Burgundiæ.*
Henrici Doultremanni *Triumphus Valencenenſis.*
Jacobi Meyeri *Annales Flandriæ.*
Ejuſdem Tomi de Flandria.
Jacobi Marchanti *Commentarii rerum Flandricarum.*
Joannis Bochii *Opus triumphale.*
Joannis Froiſſardi *Hiſtoria.*
Joannis Bapt de Gramaye *Antverpia.*
Ejuſdem Mechlinia.
Ejuſdem Campinia.
Joannis Goropii Becani *Origines.*
Joannis Molani *Natales Sanctorum Belgii.*
Julii Cæſaris *Commentarii.*
Ludovici Guicciardini *Belgicæ deſcriptio.*
Marci van Vaernevvijck *Antiquitates Belgicæ, & Chronicon.*
Matthæi Villanei *Annales.*
Nicolai Euerardi *Conſilia.*
Oliverii de la Marche *Introductio, & memoriæ cum notis I.L.D.G.*
Petri Divæi *Rerum Brabanticarum libri xix.*
Petri Oudegherſte *Annales Flandriæ.*
Paulli Æmylii *Chronicon.*
Phalaridis *Epiſtolæ.*
Ponti Heuteri *Rerum Belgicarum libri.*
Roberti Gaguini *geſta Francorum.*
Sigeberti Chronicon, *cum Auctariis, ex editione* Auberti Miræi,
Seneca *Philoſophus.*
Stephani Ydens *Vita D. Gudulæ.*
Witichindi *geſta Saxonica,*

LIBRO:

Librorum Argumenta.

Primus habet ea quæ ad urbem ſpectant.
Secundus loca ſacra.
Tertius Deſcriptionem Territorii.

Capita libri Primi.

I. Diviſio Flandriæ, nomen urbis, & Etymon.
II. Urbis origo unde, ubi de veteri Arce, & Curiâ Feudali quæ inibi.
III. Urbs quando cœperit, & ejus deſcriptio.
IV. Urbis ſitus, & qualitas.
V. An Teneræmonda fuerit juris Brabantici, ubi aliquid de Lotricio, & Brabantiæ nomen unde.
VI. Domini Teneræmondæ.
VII. Bella pro Dominis & obſidiones
VIII Privilegia.
IX. Politia.
X. Populus, ejúſque diviſio.

Capita libri Secundi.

I. Chriſtianam Religionem quis invexerit, tum cujus hæc ditio diœceſios.
II. De Eccleſiâ Collegiatâ, & quę inibi
III. De templo D. Ægidii, & ſacello Anachoretico.
IV. De Bogardis, Alexianis, & Capucinis.
V. De Abbatia S. Brigittæ, & monaſteriis ejus Inſtituti.
VI. De Abbatiâ Svvivecanâ.
VII. De Abbatiâ Waeſmonſteranâ.
VIII. De Beghinaſio.
IX. De Sororibus Auguſtinianis, ſive Nigris.
X. De Noſocomio D. Blaſii.
XI. De Xenodochiis.
XII. De domo S. Spiritus.
XIII. De variis ſparſim Sacellis.

Capita libri Tertii.

I. An ditio Teneræmondana Gallici, an Imperialis ſoli.
II. De iis pagis qui immediatè Teneræmondæ domino parent: & inſuper duobus Dominiis fiduciariis.
III. De iis pagis qui à domini ſubditis in Clientelâ, hereditario jure poſſidentur.
IV. De Scabinis Capitalibus ſive Majoribus.
V. Quantum ad Flandriæ expenſas hoc Dominium tribuat.
VI. De tribus aliis Dominiis quæ Teneræmondæ accenſentur.
VII. De tribus Alodiis Capituli Teneræmondenſis.
VIII. De ditione Bornehemiâ.

Coronis ubi viri illuſtres hîc nati.
Operis *Epilogus.*

PRÆ-

PRAEFATIO
AD
LECTOREM.

BOne Lector, unius urbis magnam hîc molem vides, quæ tamen in duplum poterat ſurgere, ſi minutias ſectari voluiſſem. Satis faſtidioſo hoc ſæculo potiſſima dare; quæ ut magis faventem te habeam, externis interdum ornamentis decoravi; ut alienis gemmis matronæ ſponſas ſolent. Itaq; non hîc ſolius Teneræmondæ *Antiquitates habes, ſed multa de ſuis Brabanti videbunt, plura Flandri, ex diplomatum ratâ fide, & hiſtoriarum monimentis: nova quædam, pleraque aliter atque alibi. Neque tamen addicam, ex formulâ, omnia comperta dare; ſed quod in hoc ſcripti genere fieri amat, quædam ſolida ſunt, quædam conjecturis conſtant: quas tamen ratio adſtruit. ubique verum ſecutus ſum: ſi non ſemper aſſecutus, condona; ut alius tibi.*

DAVIDIS LINDANI GANDAVENSIS DE TENERAEMONDA

LIBER I.

CAPVT PRIMVM.

Diviſio Flandriæ, Nomen urbis, & etymon.

DE hâc urbe narrationem orſurus, nihil opus eſt ut multa de Flandriæ Comitatu prætexam, ne toties eam cramben recoquendo, lectori pariam faſtidium. Scripſere enim de Flandria complures & judicio, & ſtilo præſtantes viri: inter quos meo quidem ſuffragio, ſummum tulit punctum, clariſſimus *Iacobus Marchantius*: & ea eſt inſuper ejus regionis nobilitas, ut nulli 1 *Flandriæ diviſio.*
[illegible]llo humaniori ſit ignota. Quare hoc unum ſatis erit dixiſſe quum *Flandria* dividatur in *Comitatum*, *Imperialem*, & *Proprietariam*, inter ea quæ *Proprietariæ* nomine deſignantur, potiſſimam eſſe *Teneræmondam*: ſive loci antiquitatem ſpectes, ſive ſitus opportunitatem, ſive opidi ornatum, ſive eos, qui hic olim imperio potiti, ſive gentis erga Dominos fidem, ſive Privilegia, ſive Politiam, ſive Sacra, ſive denique amplitudinem Dominii, & fines: quæ omnia [illegible] quæque loco optima fide, & quantâ accuratione poteſt, perſtringemus. Orationem enim diffundere neque res poſtulat, neque ſcripti genus admodum requirit. Enimvero urbem hanc antiquitus *Dordonam* appellatam Tungrorum Annales ferunt, ut nobis clariſſimus vir Ioannes B. [illegible] Gramaye ſuggeſſit [illegible] ejus rei nullum alibi exemplum, aut veſtigium. Itaque non [illegible] a [illegible]rere, in tanta præ[illegible] ſuperiorum temporum caligine: de [illegible] quod omnes ſciunt, plures [illegible] exſtant, [illegible] Hiſto-

Iac. Marchantius Commentar. de Fland. lib. 1.

2 *T[illegible]ramonda F[illegible] proprietariæ.*

3 [illegible]

A [illegible]ræ. Quæ

riæ. Quæ lues non modò noſtram Belgicam occupauit; ſed omnem penitùs Europam. Italiam tamen excipio; quæ ipſa interdum etiam hoc malo de cælo tacta, non uno ſemper ore ſuos ſcriptores legit. Vſitatum verò à multis ſæculis nomen eſt, *Teneræmonda:* Cujus tamen varia eſt ſcriptio; ſed eadem ubiq; origine: nunc enim Tenremunda, nunc Teneramunda ſcribitur. In priſcis etiam diplomatibus *Teneramundia*, & *Teneramundium*; ſed ratio poſtulat *Teneræmonda* ſcribi: habet enim etymon voce compoſitâ ex nomine *Teneræ* fluvii perlabentis, & dictione vernaculâ *mond.* id eſt os, redactâ ad terminationem Latinam; vt ſit quaſi *Teneræ os:* quod reſpondet nomini vernaculo *Dendermond*, quia hac urbe Tenera in ſcaldim labitur, quem auget juxta novam arcem, nominis ſui velut capitis diminutione.

4 *Teneramõdæ etymon.*

Guicciardin. deſcriptione Flandriæ.

CAPVT II.

Vrbis origo, unde, ubi de veteri arce, & Curiâ Feudali quæ inibi.

HVIVS Dominii quæ primordia, aut quando; quia nihil comperti habeo, tacere potiùs, quam conjecturis lectorem morari. A Cæſare tamen eſſe certum (ſolum enim Imperiale eſt) qui temporarium Præfecti Dominium hereditario mutauit. Vrbis autem initium ab Arce: Arcis rurſus incertum. Ab Advaticis eſſe non nullis placet, qui à Romanis Advaticorum victoribus debellatam exiſtimant, & vectigalium exactioni deſtinatam, à tenendo ſiſtendoque navium curſu Teneticæ nomen ſervaſſe, fabuloſiùs arbitrantur quàm veriùs: quum Advaticos nũquam hæc loca coluiſſe conſtet, cùm aliunde, tum ex Cæſare, qui de Advaticis loquens: *Cunctis* inquit *opidis caſtellisq; deſertis, ſua omnia in unum opidum egregiè naturâ munitum contulerunt: quod cùm ex omnibus in circuitu partibus altiſſimas rupes, deſpectusque haberet; una parte leniter acclivis aditus, in altitudinem ducentorum non amplius pedum relinquebatur.* Atqui ſitus ille huic noſtro imò Flandriæ univerſæ, vicinæque Brabantiæ, tam eſt diſſimilis, quam nocti dies. Etenim quum Gothi contra Vandalos, qui Gandavum tenebant, varias arces ad flumina condidiſſe memorentur, ut Aldenardæ & Alosti, non abſurdũ dictu ſit, etiam hujus noſtræ conditores fuiſſe: niſi forte ſtructis jam ante munitionibus eum locum Vandali occuparant, aut ante hos alii. Certè tam opportu-

1 *Vrbis initium quod.*

2 *Arx an ab Advaticis.*

Vide Pontum Heuter. de veteri Belgio lib. 1 cap. 12. De bello Gal. lib. 2.

3 *Eius aliunde origo quæſita.*

Meyerus ad an. 420.

opportunum ad cõfluentes Scaldæ & Teneræ nemo ſanus neglectum credat. Fuiſſe enim inter duo flumina circumquaque paludibus cinctam, ideoque difficilem victu, hodiernus ejus ſitus demonſtrat, & Hiſtoriarum monimenta fidem faciunt, adeo ut aliquando ne urbe quidem expugnatâ vinci potuerit. Eam ad Maleani uſque tempora ſtetiſſe indicio eſt, quòd is bello Gandenſi iſthic aulam ſuam & domiciliũ habuit. Exinde verò ſeu vetuſtate, ſeu alias prolapſa jacuit, ſuperſtite murorum parte, antiquam teſtaturâ majeſtatem: quæ ipſa minuta nuper admodum, avectis hinc ad ſtructuram Palatii Archiducalis ſtupendâ mole ſaxis, non ſine gravi & loci imminutione, & antiquitatis damno irreparabili. Habuit antiquitus hac in Arce Teneræmondæ dominus officinam monetariam, quod ex carbonibus & ingenti nummulorum numero aliiſque indiciis, quæ ſub ruderibus detecta, non eſt obſcurum.

Froiſſard lib. . cap. 68. — Meier. an. 1379. — Anno 1599.

4 Eius ſitus. — 5 Quando adhuc ſteterit. — 6 Quando prolapſa. — 7 Ibidem officina monetaria.

Præterea Curiam feudalem, quam dynaſta *domum* ſuam vocat: (ideo nempe, quòd inibi domicilium priſci hujus urbis Domini habuere) alii *domum Teneræmondanam*, quâ paucæ latiùs extra ditionem patent: Diffunditur enim ad varios pagos Brabantiæ, Caſtellaniæ Gandenſis, Brugenſis, Cortracenſis, Aloſtenſis, Inſulenſis, Aldenardiæ, in VVaſiam, & quatuor amb[...] complectiturque extra limites territorii plurima dominia, quæ ipſa præter venationem, aucupium, piſcationem, cignos, redditus pecuniarios, aliſque, confiſcationem, bona nothorum, & exterorum, clientelas, relevagia, decimas, atque alia hujuſmodi; etiam Tribunalia habent, Prætores, & Scabinos, per quos Iuſtitiam exercent civilem, & criminalem. qualia ſunt: *Maſſeme, Molenbeke, Vinderhoute, Merendre, Eecke, Huyſſe, Rode, Oorſcamp, Inglelmunſter, Sancti Eligii Vive, Oudenem, Monſtruel, Bleu Caſteel & Mortanſchen in Hardoye*; Quæ omnia ad dictam Curiam referuntur, præterea dominia, quæ finibus hujus Territorii continentur: de quibus infra latius dicturi ſumus. Illud autem non eſt ſilentio tegendum, in ipſam uſque Gandavum, hujus Curiæ jus extendi: ubi Teneræmondæ domini beneficio poſſidetur feudũ dictũ in *Tgheleede ad D. Bavonis aquâ & terrâ*: quod ſe extendit in *Steen-dam* (loci nomen Gandavi) *Moerenſtede, Langhe rugghe, VVaeltbeke, Mendonck*. Feudum inſuper *ſuper thelonio ſancti Bavonis*, & varia loca *ad Dei Servatoris*, [...] plurima câ urbis regione, quæ *ultra Scaldim* dicitur *extra portam Brabanticam in Imperio* [...]cant. *Trajectus* denique ad amœnum illud ad Scaldam viridarium, quod vulgo de *Hoye* dicunt, inter arcem a Carolo V. Cæſare ſtructam,

Lib. feudal. — Lib. feud. — Lib. 1. c. p. 3. num. 4. 14. 86 ... 185. cap. 6. num. 6. 11. 69. cap. 7. nu. 3. 32. 33.

8 Ea Curia Feudalis. — 9 Quæ Dominia complectatur. — 10 Gandavi feuda huic Curiæ obnoxia.

&Beghinaſium. Habet autem hæc curia id ſingulare: *quod ſine*
11 *Huius Curiæ privilegiũ primum.* *Principis veniâ aut proximi heredis aſſenſu, nulli etiam juratâ neceſſi-* Diplom. Ph. 1461.
tate, liceat feuda gravare, in alios transferre, pignori dare; modò id
12 *Privilegium ſecundum.* *fiat coram prætore Tribunalis, & feudatarus juſto numero.* Dein *quan-*
do poſſeſſor mutatur, non tenentur pendere pretii decimam; ſed releva- Ibidem.
giũ X librarum Pariſienſium tantùm & cubicularii jus, quod Cambrela-
gium vocant. Tertio *à latâ hic ſententiâ non eſt provocatio, niſi im-* Diplom. Ioan. 1429.
13 *Privilegium tertium.* mediatè ad Parlamentum repræſentans Principem: ante cujus in-
ſtitutionem ad ipſum Principem ibatur. Et quidem cùm a duo-
bus ferè ſæculis, ſummo conatu niteretur Concilium Flandriæ Ibidem.
14 *Super hoc Concilii Flandriae contentio.* cauſſas hujus Curiæ ad ſe pertrahere, idque quo efficaciùs faceret,
obtinuiſſent à filio Principis Philippo Comite tum Caroleſii au-
15 *Eam quis repreſſerit.* ctoritatem conjiciendi incarcerem Prætorem hujus urbis, ejuſque
Vicarium, quia mandatis Concilii non paruerant, Ioannes Phi-
lippi pater, re intellectâ graviter id ferens, ſcriptis acerbiſſimè li-
teris Concilii inſtitutum repreſſit: quod iniquum eſſe, multis li- Ibidem.
bellis, & Privilegiis Ioannes de Neufchaſtel Montis acuti domi-
nus, cujus cauſſa agebatur, oſtenderat. quo in diplomate adſeve-
16 *Privilegium quartum.* rat *numquam ab hac Curia eſſe provocatum, eamq́, declarat ab omni*
reſorto immunem: quodq́, Feudatarii hic immediatè repræſentent ip-
ſum Principem. Denique notandum *neminem in cauſſis criminalibus* Lib. Conſuetud. tit. de adminiſtratione iuſtitiæ.
hac urbe damnari, aut mulctari, niſi in hac Curiâ præſentibus juſto nu-
17 *Qualis in feudo ſucceſſio.* *mero feudatariis*, quos *Homines ſuos* in diplomatibus dominus vo-
cat. Quum autem feudorum alia ſita ſint cis Scaldim, trans Scal-
18 *Trans Scaldim* dim alia; uſus obtinuit ut *in ea, quæ in Iuriſdictione Teneræmondenſi* Dipl. Roberti an. 1164.
19 *Cis Scaldim.* *trans Scaldim, id eſt, in latere Flandrico ſita ſunt, maximus natu ſuc-*
cedat in duos trientes, ceteri in reliquum feudi: quæ cis Scaldim in la-
20 *Quæ extra Territorium.* *tere Imperiali ſive Brabantico in ea omnes mares æqualiter, quæ verò* Lib. Conſuetud. tit. de feudis.
extra limites hujus dominii, ea ſequuntur conſuetudinem ſui loci.
Eâdem in Arce nunc collis viſitur, à Gallis exercitationis cauſſa Ludo. Guicciardin Comment. lib. 3. anno 1558.
21 *Collis in arce unde.* accumulatus, qui poſt prœlium Gravelinganum, quo graviter
eorum res attritæ, huc ad cuſtodiam miſſi ſunt. Id moneo ne po-
ſteritas ignara rei, novam hinc ordiatur fabulam.

CAPVT

CAPVT III.

Vrbs quando cœperit & ejus deſcriptio.

QVando hæc urbs primùm cœperit temerarium ſit affir- 1
mare; quia ut in pleriſque Belgicæ urbibus incertum. *Vrbis initium quale.*
Credibile tamen ante Caroli magni ævum fuiſſe, quo 2
tẽpore Haymonem Teneræmõdæ Comitem, Vorſiam *De eo conitiſtura.*
Tungrorum regis filiam duxiſſe ejus gentis Annales tradunt. Et ut
hinc ad diplomata abeam, id eſt, ea unde non eſt provocatio, cùm
in Archivis Blandinienſibus *Hugo de Teneræmonda* legitur ſubſcri-
bere anno CIↃ. LXI. Satis manifeſtum eſt ante id tempus urbem
Diplom. Machtild. anno 1233. exſtitiſſe, unde ejus familiæ & tot exinde Procerum illuſtre no-
men promanavit. Hoc quo nunc eſt ambitu non ſemper fuiſſe
conſtat, tum aliàs, tum ex codice Svvivecano: ubi *Sancti Aegidii* 3
Hoſpitale extra Teneræmondam dicitur ſitum. Mœnitam fuiſſe jam *Hoſpitale ſancti Aegidii olim ubi.*
Anno 1233. inde à Roberti prioris ævo, ex ejus legibus conſtat, ubi murorum
Artic. 23. urbis fit mentio. Imò vel ante annum milleſimum ducenteſimum, 4
Diplom. anno 12.. hinc liquet quod cum Machtildis, Roberti mater, Teneræmondę *Vrbs quando mœnita.*
domina, daret Hoſpitali ſancti Aegidii pratum Vulgo *den Bruel*,
addidit hanc legem: *Si Teneræmondæ dominus ſecus dictum pratum*
munitionem villæ voluerit ampliare, à dicto prato licenter ſumetur am-
Meyer. anno 846. *plexio, quanta in illo loco conveniet.* Et quod magis eſt, ab ipſis uſq;
Normannorum temporibus clauſam reor: Illa enim gente uno fu-
roris impetu omnia populante, tranſlatas huc in tutum divorum
Hilduardi & Chriſtianæ reliquias ferunt. Illud autem ex dicta
Machtildis donatione veriſimile, quod Roberto filio, vivâ adhuc 5
matre, animus fuerit augendæ urbis: cumque ipſum ſtruxiſſe exte- *A quo prolatum pomœrium.*
riores opidi muros, qui nunc urbem ambiunt: idque eò magis,
quòd neque Guidoni genero id facere per Gallum vacaverit, neq;
Idem an. 1343. nepoti Roberto, neque Pronepoti Guilielmo, neque hujus filiis
Gallico civilique bello involutis; & tamen exſtitiſſe conſtet, ex de- 6
molitione Creſſiaci ævo, potiente hac urbe Amboſio, nonageſi- *Muri quando partim demoliti.*
mo quinto à morte dicti Roberti Guidonis ſoceri. Porrò arcuatum
illud opus multo eſſe recentius, & inclinanti demum muro oppo- 7
ſitum, ipſa ſtructura manifeſtis paſſim indiciis oſtentat: quod Ma- *Arcuatum opus a quo.*
Tabul. anno 1368. leano deberi hinc credibile, quòd ejus tempore data Beghinis ſe-
cunda compenſatio, ob ante occupatam partem ſuæ areæ; ideo
nempe quòd cùm primùm illi muri ſtructi ſunt (quod Roberto

A 3 jam

jam tribui) exile datum illis pretium, neque quanti aliis, quorum arva aut prata murorum moles occupabat: Itaque ſecundâ hac ſtructurâ occaſionem nactæ, amplius petierunt, & impetrarunt:
8 nempe uſum graminis quantumcumque eſt inter catharactam ad
Quod dilatione acceſſerit. D. Rochi, & arvum quod dicitur *Ackervelt*, intra & extra murum. Prior autem murorum ambitus multo erat anguſtior: Acceſſit enim quidquid eſt inter aquæductum vulgo *Peerdekens Veſte*, id eſt equorum mœnia, qui ſe per canalem in Teneram exonerat juxta pontem dictum *Le-moye*: ultra verò dictum flumen, magna pars hortorum Sodalitatis D. Georgii, ubi etiamnum antiquæ molis rudera ad ripam exſtant: & inſuper quidquid ultra rivum, qui à D. Rochi Sacello incipiens hortos Affligemenſes & Cappucinorum alluit, ſublabénſque pontem portæ aggeris ad aquaticas molas in Teneram fertur. Cui rei adhuc indicio eſt platea *de Nieu ſtraet*, id eſt nova platea appellata, & alia inſuper è regione ultra alterum rivum, qui olim fuit extima urbis foſſa dicta *de Veſte*, id eſt, mœnia.

9. *Urbis flumina.* Præter Scaldam qui urbē alluit (unde præter amœnitatē, magna merces advehendi avehendiq; opportunitas) Tenera inſuper (quē olim Tennam dictum volunt) qui mediam urbem ſecat, multipli- *Gramaie Antverp. à cap. 2.*
10 ci aquarum divortio compendioſam adfert utilitatem, ductis huc
Rivi. illuc per præcipua loca rivis, qui quotidie maris fluxū & refluxum ſentientes, aquis numquam ſtagnantibus, præter ſummam ad om-
11 nia commoditatem, aërem etiam, etſi per ſe ſalubertimum, tamen
Aër. ſalubriorem reddunt.

12 *Pontes.* Pontes univerſim ſunt viginti tres: quorum ſedecim è lapide vivo aut latere, ceteri è materiâ. Potiſſimi verò ſunt Tenerici duo lapideus unus, alter ligneus; & Scaldenſis: quem ante annum CIϽ
CCCC LII non fuiſſe inde conſtat, quod, cum eo tempore Philip- *Meyer. anno 4,2.*
13 *Pons Scaldenſis ſubitus.* pus bonus vellet copias Scaldim trajicere, coactus ſit inanibus vaſis tabulas inponere, & eo modo ſubitaneo ponte flumen ſternere. Aliquanto poſt ſolidiori opere pons ſtructus, qui adhuc [illegible] per-eſt, longitudine eximi[illegible] ut mi[illegible]m v[illegible]eri [illegible], [illegible] quot [illegible]nis & aquarum, & glaci[illegible] vim, l[illegible]bente & te[illegible] [illegible] irrefra-
14 ctum poſſe pati. Præter pontes tant[illegible] o [illegible] tio, tanto numero, mul- *A[illegible] pul[illegible] anno 1534.*
Ripæ. tum ornamenti opido adferunt ripæ munitæ muro, ut commoditatem accurata tutaque navi[illegible]m ſtatio.

15 *Fora.* Fora re[illegible] uni venalium ſunt ſex [illegible] M[illegible]ximum, pulcerrim[illegible] domorum ſerie: In [illegible]c Prætorium eſt Pannarium ſive Conventus tex-
16 *Praſe.* torum, quem H[illegible] [illegible], Di[illegible]us Phalas vocat, cum tur- *Au[illegible] Raban. lib. 4.*
17 *Curia.* ri multis ab[illegible] [illegible]c[illegible]lis ſtruct[illegible] Illud Curiæ loco olim frequentatum volunt. Illi [illegible] Curia contigua eſt, novo frontiſpicio &

varsis

varijs Principum, aliiſque ſtatuis jam pridem ornata. Eodem in
foro Macellum eſt an. CIↃ CCCC VIII, ut epigraphe habet, con- 18
Anno 1609. ſtructum. Piſcarium præterea ſumptuoſo nuper opere auctum. *Macellum.*
Dein Granarium vetus, Granarium novum, Linarium, Armenta-
rium denique anno ſuperiore novo opere ſtratum.

Anno 1609. Dies rerum Venalium eſt lunæ. quò autem ſecuriùs & lubentiùs 19 *Mercatus*
peregrini, etiam debitores, commeent, nemini quemquam licet *hebdomadalis.*
poſtulare æris alieni, die dominicâ, lunæ, martis, per ſingulas ſepti- 20 *Eius privile-*
Diplom. 1454. manas: idque indulto Cæſaris Maxæmyliani. Nundinatio autem *gium.*
Diplom. anno 1397. anniverſaria a Philippo audace Maleani genero data in triduum, 21
olim incipiebat die martis poſt feſtum D. Lucæ; Sed quia poſtmo- *Nundinatio annua.*
dum in idem tempus Bruxellanæ & Beverenſes nundinæ incide- 22
Diplom. 1550. bant, Carolus V. eam tranſtulit in diem veneris proximè ſequen- *Quando olim.*
tem primum Sabbathum menſis Octobris uſque ad Martis exclu- 23 *Cur translata.*
ſivè. Data autem ab utroque Principe immunitas ab arreſto, non 24
Codex Svvivecanus 334. ſolum ipſa nundinatione, ſed octiduo antè, & octiduo pòſt, exclu- *Eius privilegium.*
ſis ab hoc privilegio hoſtibus, exſulibus, fugitivis, & debitoribus 25
Principis. *Qui huius expertes.*

Portæ urbis ſunt quatuor: Bruxellenſis, Mechliniana, Traje- 26
Annó. 1394. ctenſis (ita a Scaldis trajectu vocata, eadem in priſcis monimentis *Urbis Portæ.*
Scaldenſis dicta) & denique Lapidea quæ ducit in arva inter Scal- 27
Meyer. an. 1452. dim, & Teneram, quam acta publica à duobus circiter ſæculis ſtru- *Lapidea quando ſtructa.*
ctam loquuntur. Id ne quem in alias ſuſpiciones abducat, monere
viſum legibus Pacis Creſſiaci tēpore tribus locis patefactam hanc
urbem, & mœnibus nudatam qua Gandavum ſpectat: Itaque veri-
ſimile eſt dirutam inter cetera hanc portam, nam ut tūc primùm
ſtructa ſit fieri non poteſt, quum ex monimentis Svvivecanis ma-
Anno 1334. nifeſtum ſit, diu ante prædictam ſtructionem & demolitionem,
eodem eam nomine extitiſſe, ubi deſignatur *locus extra Portam lapideam.*

Quum verò propter obſidionis, & incurſionum hoſtilium peri- 28
cula, non ſemper tutum peregre molere, præter Principis molas *Molæ aquaticæ.*
aquaticas quæ in Suburbio, quod novum burgum vocant, duæ in-
ſuper publicæ ſunt in opido: una autem quæ vento agitur, quales 29 *Ventilares.*
plures ſunt in vicinia, ſed oleariæ & corticaria item una. 30

Neque hic omittēdum inter publica ædificia, Gymnaſium, cu- *Gymnaſium.*
Anno 1354. râ Senatus ſuperiore ſæculo cum honorario Muſis dicatum, eo
ſplendore, ut pauca totâ Belgicâ, etiam in mediocribus opidis,
huic queant comparari. Structum autem eſt anno CIↃ IↃ LV.
Lib. 1 cap. 20 num. 67. Rectore ludi publici magiſtro Henrico Cares, qui primus ſalarium
de publico accepit anno CIↃ IↃ XL. ut ejus monimentum habet.

Supereſt

Supereſt nova Arx, quæ ſub Alexandro Farneſio Belgicæ Prore- Anno 1584.
31 *Nova arx.* ge, ad gemini fluminis, Scaldis & Teneræ concurſum excitata eſt:
Etſi non admodum opus externo hoc præſidio, ubi Civium probata
in Principem fides, eſt murus aheneus, *qui* (ut cùm Seneca loquat) De Clementia lib.1.cap.3.
*objicere ſe pro illo mucronibus inſidiantium paratiſsimi, & ſubſternere
corpora ſua, ſi per ſtragem illi humanam iter ad ſalutem ſternendum ſit.*
32 *Ædes privatæ* Porrò privata ædificia ampla ſunt, & commoda, & utcumque
nitida. Hortos omnes pæne ædes habẽt: pleræq; etiam vivas ad li-
33 *Aula Viglij.* men aquas. Primam laudem & amplitudine, & loci amœnitate me-
retur aula Viglij à Præſide Viglio Zuvichemo nomẽ nacta: qui eam
emit à Michaële van Hofſtadt, à quo ad Præſules & Canonicos
dictæ urbis abiit; & ab his pretio ad V. N. Adolphum Veranne- Anno 1616.
man. Inſuper hîc ædes ſuas habent abbatiæ S. Bernardi, & Affli-
ghemenſis; olim etiam D. Bavonis, & Ninivenſis. Loca ſacra ſe-
cundus liber dabit.

CAPVT IIII.

Vrbis ſitus & qualitas.

1 *Teneramundæ ſitus.* EST autem hæc urbs hinc pratorum & fluminum amœ-
nitate læta, inde arvorum ubertate dives, ſita ad limites
2 *Quo ſolo.* Brabantiæ, Flandriæque, ad meridionalem Scaldę pla- Vita Ioannis Burgundi.
gam, in ſolo Imperii ſive *Romano* ut Dintherus vocat:
quòd & ſitus demonſtrat, & omnes ſcriptores fatentur; eâ loci op-
portunitate, ut vix major eſſe queat. Eſt enim præſtantiſſimis, no- Pet. Oudegherſte Annal. cap. 19.
3 *Vicina urbes.* biliſſimiſque Belgicæ urbibus cincta. Intra ſextum milliare habet
Antverpiam, & Mechliniam, intra quintũ Gandavum, Bruxellas,
Hulſtum, & denique intrà ſecundum Aloſtum. ad quæ omnia non
terra ſolùm commoda via patet: ſed & aquis merces ultrò citroq;
4 *Eius qualitas.* tranſvehuntur. Eſſe vero non feudum imperii ſed Alodium, vel Marc... Comment. lib...
5 *Sententia argumentum.* ex diviſione Flandriæ apparet: quæ quum dividatur, ut jam ante
dixi, in Comitatum, Imperialem, & Proprietariam, & Proprieta-
riæ nomine Teneræmonda cenſeatur; nominis indicio liquet ne-
minem ſuperiorem agnoſcere hujus opidi dominũ: nec Gallo de-
bere fidem, ut Comitatum; nec Imperatori, ut Imperialem. Gallici
juris numquam fuiſſe palàm eſt. Imperatori ſi deberet, nihil opus
foret tertiò hoc diviſionis membro: inter Imperiales enim cenſe-
retur, non Proprietarias. Et ut omittam illud Proprietaris nomen,
quum variæ fuerint controverſiæ inter Imperatores & Comites
Flandriæ,

Flandriæ, ob non præſtitam fidem ratione terrarum Imperialium; nulla fuit umquam cõtentio de ſupremo in Teneræmondam dominio. Ioannes Burgundus legitur præſtitiſſe fidem de Burgundiæ & Aloſti Comitatibus, & multò antè [a] Balduinus Comes, ejuſque ſocer Philippus Alſatius, Teneræmondæ nuſquam factâ mentione. Imò neque Guido Flandriæ Comes umquam præſtitit fidem Guilielmo Cæſari: qui capitalis Flandriæ hoſtis, ſi fides illi debita fuiſſet, multaſſet Flandros hoc dominio: ut eadem de cauſsâ dederat Avenio Guidonis uterino fratri Comitatum Aloſtenſem, VVaſiam, Zelandiam. Quin inſuper voluit poſtea ut Guido & Ioannes ejus frater, cederent Avenio dominatus Imperiales ſitos inter Flandriam & Hannoniam. & demum tranſactio facta inter Ludovicum Creſſiacum, & Gulielmum Hollandiæ Comitem, conventumq; ut Hollandus Zelandiam ſibi haberet, Flander verò ditionem Aloſtanam, VVaſiam, Quatuor officia, & Gerardi-montem, remiſſo utrimque omni jure, & prætextu: nuſquam nominatâ vel indicatâ Teneræmonda. Quare meritò Vvielandus Flandriæ quondam Præſes *ſine medio teneri dicit: Dominumq́; ibi ſupremũ habere Imperium.* Meyerus *optimo jure Prædium vocat, ac nulli obligatum.* quòd perinde eſt, ac ſi alodium diceret; ita enim Alodium Cujacius definit: *nullius*, inquit, *domini beneficium; liberum, non ſervum; immune, nihil penſitans; optimo jure; optimâ conditione; nec fidem, nec hominiũ, nec inveſtituram debẽs.* Exiſtimandũ verò, etſi non ab Imperatore, Imperialiter tamen hanc ditionem poſſideri, & dono quondam Imperatoris, Alodium privati juris factam: ut modò VVaſiam aliaque quædam teneri VVielandus cenſet. Quando autem ab Imperii clientela defecerit, incertum eſt. quòd item de Brabantia ſua fatetur Divæus: quàm tamen ab Henrico V Godefridum barbatũ in feudum accepiſſe conſtat: cujus ſucceſſores multò tẽpore poſt excuſſam clientelam Comitiis Imperii interfuêre, idque primùm exoleviſſe poſt annum CIↃ. CCCC. VI. Ducatu ad Antonium filium Philippi audacis Burgundiæ ducis devoluto. Gaguinus *id dominium ſui juris indigetat.* manuſcriptus quidam de Flandria codex vocat *Teneræmondam francum alodium, & Reſortum quidem in Flandria debere; non eſſe tamen Flandriæ feudum.* Quod etiam diſertis verbis Philippus bonus declaravit. Etſi Robertum Betunium Flandriæ Comitem ad eam ſervitutem adegiſſe conſtat, non quidem urbem ſed hujus ditionis Territorium, ut indicant tabulę Gulielmi Nigellani Roberti ex fratre Gulielmo nepotis. Qua

B de re

Margin notes (left): Idem Vita Io. & Meyer. an. 1416. — [a] Idem anno 1191. — [b] Oudegherſte 1176, c. p. 81. — Meyer an. 1252. — Idem an. 1254 — Idem an. 1322 — Lib de feudis 5. — Rerum Flandric. tom. 9. — 1. Obſervat. cap. 4. — Vvieland lib. de feudis. — Ibidem. — Rerum Brabant. lib 10. — Auctario Hiſtoriæ. — Idem Meyer. to 10. & Marchant. Comment. libr. 1. — Diplom anni 1451. — Vide nu. 17. Diplom. anni 1313.

Margin notes (right): 6 *Numquam contra verſum.* — 7 *Ne à capitali hoſte.* — 8 *Domini quale Imperium.* — 9 *Non eſt Flandriæ feudum.*

de re quæ exſtant tabulæ ad majorem rei lucem hîc dabo Latio Ibidem.
10 donatas: Nos Gulielmus Flandrenſis Eques, Teneræmondæ domi-
Contra id tabula. nus, Notum facimus: quòd cùm controverſia verteretur de tene-
mento terræ de Tenremonde, inter chariſſimum & amantiſſimum
dominum & patrem noſtrum dominum Gulielmum Flādrenſem, piæ
memoriæ, dominum quondam de Tenremonde, quem Deus abſolvat,
ex una parte; & chariſſimum atque amantiſſimum dominum & pa-
truum noſtrum Robertum Flandriæ Comitem, ex altera, quia dictus
noſter pater dicebat, & aſſerebat quòd non debebat tenere, neque te-
nebat totam terram de Tenremonde in feudum, & homagium à Co-
mite Flandriæ, fratre ſuo, eſſe enim ibidem ſatis multa franca Alodia,
quæ non tenebat ab illo, ut ajebat: chariſſimus autem noſter atque
amantiſſimus patruus dicebat, & ſuſtinebat contrarium. quæ con-
troverſia numquam declarata aut definita fuit, vivente chariſſimo
atque amantiſſimo patre noſtro prædicto. Nos ad cōponendam prædi-
ctam controverſiam, quam habere poſſemus contra chariſſimum no-
ſtrum patruum ſupra dictum, & ad declarandam rei veritatem, de-
dimus prædicto patruo noſtro ſupra ſuam conſcientiam, ut veritatem
diceret, quomodo, & quod in poſterum dicta terra de Tenremonde
deberet teneri in feudum, & hominium Comitis Flandriæ, quia cer-
tius quàm alius quiſquam poterat ſcire, quum valde diu eam terram
de Tenremonde poſſederit in ſuum dominium, antè quàm dictus no-
ſter dominus & pater eam acceperat, & ab ejus manu devenerat in
manus prædicti domini & patris noſtri. Qui Patruus noſter prædi-
ctus ſuſcepit dictam veritatem dicere ſupra ſuam conſcientiam, &
dixit, quòd tota terra de Tenremonde, in omnibus ſuis locis, & parti-
bus, debet teneri in feudum & homagium à Comite Flandriæ, & quòd
ita ipſe accepit, quando eam hereditatem accepit, & tenuit ab illu-
ſtriſſimo & potentiſſimo Principe domino Guidone, bonæ memoriæ
olim Comite Flandriæ, quem Deus abſolvat, patre ſuo chariſſimo, &
avo noſtro, & quòd ita ſemper dixiſſet ſenſiſſet & tenuiſſet, quòd
chariſſimus & amantiſſimus dominus noſter & parēs debuiſſet rece-
piſſe & tenuiſſe à ſe. Cui dicto nos aſſentimur, & cognoſcimus pro no-
bis, & heredibus noſtris, & ſucceſſoribus, totam dictam terram de
Tenremonde & quæ inde dependent plenè & integre recepiſſe, & de-
bere tenere, ab illo in feudum & homagium. In cuius rei teſtimo-
nium mandavimus præſentibus literis noſtrum ſigillum apponi, & ro-
gamus ac requirimus chariſſimum noſtrum atque amantiſſimum do-
minum & fratrem dominum Ioannem Flandrenſem dominum Cre-
vecuriæ, Daloes, & Caſtellanum Cameracenſem, ut ad res ſupra di-
ctas velit præbere ſuum aſſenſum, quantū eius intereſt, aut intereſſe
poteſt.

Digitized by Google

poteſt, & mandare præſentibus tabulis apponi ſuum ſigillum ad rei teſtimonium. Et nos Joannes Flandrenſis ad petitionem chariſsimi & amantiſsimi fratris noſtri, præbuimus & præbemus noſtrum aſſenſum ad res ſuprà dictas, quantum noſtra intereſt aut intereſſe poteſt: & mandavimus præſentibus apponi noſtrum ſigillum, in teſtimonium veritatis. Acta ſunt hæc prædicta omnia & conventa inter chariſsimum & amãtiſsimum dominum & patruum noſtrum ex una parte, chariſsimum & amantiſsimum fratrem noſtrum & me ex altera, ad D. Bavonis Gandavi: præſentibus inclyto & potente principe domino Ludovico, maximo natu filio domini Comitis Flandriæ Comite Nivernenſi & Rhetellenſi, Guidone fratre noſtro, Gulielmo Nivelliaco, domino Ghisberto de Leeuwerghem, domino Ywano de Vaernewyck, & domino Gerardo Ducke Equitibus, Balduino de Sinnebeke & Henrico Braem Scribis conſilii domini Comitis Flandriæ, atque aliis multis, anno gratiæ CIↃCCCXIII *lunæ poſt feſtum ſanctæ Catharinæ menſe novembri.*

Hunc patris & patrui aſſenſum ſecuta *Maria* Ioannis filia,
cùm *Inghelrammo Amboſio* marito clientelam Ludovico Creſ- 11
ſiaco Flandriæ Comiti præſtitit. Equidem ideo tempore pri- *Qua ratione data coniectura.*
mùm tentatum arbitror, quo Robertus matris ſuæ Machtildis
Teneræmondę dominę hereditatem adiit, eumque compoſitò
præſtitiſſe Guidoni Flandriæ Comiti parenti ſuo fidem, quò id 12 *Coniectura ratio.*
exemplum poſteri, quando divelli Teneræmondam contingeret, imitarentur: eâque ratione dominatus alioquin liber, & ſui juris Flandriæ connecteretur. Cujus rei ſuſpicionem mihi dedit, quòd in declaratione dictâ non dicit Robertus, ſuperiores Teneræmondę dominos fidem Comitibus Flandriæ præſtitiſſe, quòd procul dubio expreſſiſſet, ut ſuæ cauſſæ firmamentum; ſed tantùm id de ſe aſſerit. Et credibile eſt non temere Gulielmum moturum fuiſſe Roberto fratri litem, & niſi multis, validiſque ſubnixum rationibus, potiſſimùm verò more majorum: qui ſummam in his controverſiis vim habet. Nam ſi ratio, & conſuetudo, & uſus ſuperiorum temporum à Roberto ſtetiſſet,
non fuiſſet diù protractum ejus rei judicium. Et quidem videor 13 *Altera coniectura.*
videre hujus controverſię primùm Roberto in mentem veniſſe
poſtquam hujus dominii poſſeſſionem Gulielmus adierat: nam 14
ſi id illi antè in animo fuiſſet, quum æſtimatione factâ Teneræ- *Eius ratio.*
mondam hic acceperit, poterat cum clientelæ onere ad eum & poſteros tranſmitti: quod de ditione Bornehemia atque aliis factum conſtat. Et ne cui mira videatur hujuſmodi Principum agendi ratio, quibus unum eſt inter imperii arcana limites quà

poſſunt proferre, ex infinitis unum exemplum eſt Ripelmon-
15 *A Tari.* da, non incelebre ob arcem in Vvaſia municipium: eam ſoli eſ-
ſe Impetialis non Gallici, & ſitus, & ratio convincit: & tamen Ondegherſte Annal. c. 135.
Ludovicus Galliæ rex, qui cęlo poſtmodùm adſcriptus eſt, ejus-
nomine clientelam ſibi à Margareta Flandriæ Comitiſſa extor-
ſit, & eâdem operâ univerſam Vvaſiam ſuo regno aſſeruit: recla-
mantibus omnium temporum hiſtoriis, & diplomatibus. Itaque
nihil mirum eſſet, ſi eadem ratione Teneræmondam Robertus
vendicaſſet, eò potiſſimum prætextu *quod ita ipſe accepit quando*
eam hereditatem accepit & tenuit ab inclyto & potente principe Gui-
16 *done bonæ memoriæ olim Comite Flandriæ*. Nam quomodò de-
Tabulæ argumento rejecta. mum potuit antiquitus fuiſſe feudum Flandriæ, quum aut à Gal-
lo hanc ditionem Comitem accepiſſe, aut à Cæſare neceſſe ſit.
Ab illo non potuit: quum & urbem, & univerſum territorium
cis Scaldim & ultra, Imperialis eſſe ſoli, inter Antiquitatum pe-
ritos nemo neget: & ne quis ignoret, uno verbo infrà docebo. Lib 3. cap. 2. num 2.
A Cæſare verò ut quidem multa Balduinus Inſulenſis acce-
perit nempe *Terram omnem inter flumina Scaldem & Teneram,*
quinque Inſulas Zelandicas, Caſtrum Gandenſe, cùm quatuor of-
ficiis, inquit Meyerus, (Oudegherſte etjam adjungit *omnem* Ad ann. 1057. Annal ca. 40.
terram quæ ſita eſt inter Scaldim & Hentam à foſſa Othonia-
na, Antverpiam uſque) nulla tamen uſquam Teneræmondæ
mentio. Si aliquis putet eam cenſeri nomine *terræ inter Scal-*
dem & Teneram; id ipſe loci ſitus convincit (niſi quòd exigua
admodum portio hujus noſtræ ditionis inter Scaldim & Tene-
ram) & Meyerus atque Oudegherſte id palàm de terra Aloſtenſi Ad an. 1046. Annal ca 19. & Marchant. Comment. li. 4. titul. 3. Bel. German.
interpretantur. Et ut concedam exiguam eam partem eò no-
mine cenſeri, non potuit certè tota urbs, & omne territorium
ejus donationis ratione in Flandri beneficium concedere. Vt ut
17 *Et poſterioris domini tabulæ.* eſt Philippus bonus ille Belgici Imperii quaſi cōditor, jam olim
eam de clientelâ opinionem diſerto diplomate rejecit; ſatis
apud poſteros teſtatus, quod ſuprà conjecturis probavi, Tene-
ræmondā ante Roberti Betunii ævum, nō fuiſſe feudū Flandriæ. Archiva opidi.
Nam cùm intellexiſſet *plurimos ex ſubditis, & aliis, putare & ſu-*
ſtinere opidum & dominium de Tenremonde eſſe de Comitatu Flan-
driæ, & Caſtellania Gandenſi, ideoq́, jam antè aliqui ex officiariis
& ſubditis voluiſſent juriſdictionem & cognitionem cauſſarum in
facto Iuſticiæ, & aliàs ad ſe trahere, præter eos, quos hìc conſtituerat:
bono inquit *& maturo judicio, & deliberatione declaravimus, & per*
præſentes declaramus, noſtrum prædictum opidum, & dominium de
Tenremonde, nec eſſe, nec fuiſſe de Comitatu Flandriæ, neque de
Tene-

Tenemento ejuſdem Comitatus, neque etjam de Caſtellania Gandenſi; ſed ſemper fuiſſe & adhuc eſſe prædictum opidum & dominium de Teneremonde purè viciniũ noſtro dicto opido, & Caſtellaniæ Gandenſi. Ita ille anno CIↃ CCCC LI.

Et ne quis id factum exiſtimet minuendæ populari Gandenſium potentiæ (quòd magno ſtudio & hîc & alii ſæpe conati ſunt, & demum *Carolus V.* ſummo ejus Reipublicæ commodo effecit, magno illo privilegio, omnium privilegiorum abrogatione, quò à plebe ad optimates Rempublicam transtulit) ſecus eſſe eò diplomate liquet, quò idem *Philippus* edicit, Curiæ Teneræmondenſis Clientes non eſſe obnoxios ſuo edicto de non vendendis feudis, *quia* (inquit) *hæc feuda alterius ſunt naturæ, quàm aliarum Curiarum: quum hæc terra ſit Imperialis, & non de noſtro Comitatu Flandriæ; ut ſatis liquet ex noſtris tabulis in Conſilio Flandriæ aliàs expeditis, & nunc examinatis, poſt maturam deliberationem, & habito ſuper hoc judicio Conſilii Flandriæ, quia & urbs, & Territoriũ dominii Teneræmõdenſis ſeparata ſunt à noſtro Comitatu Flandriæ.* Vides etjam accuratâ inquiſitione, & maturò Conſilii Flandriæ judicio hanc ditionem à Flandria ſejungi: neque aliter Flandriam vocari poſſe, quàm olim Antverpiam, & Mechliniam; quando Flandriæ Principibus utraque ea urbs paruit. Idem Maxęmyliani diploma habet cujus verba modò ſubjiciam. Et ſanè adhuc uſus habet, ut non ſimpliciter Flandria vocetur; ſed cùm adjectione: *Flandria Proprietaria.* Quòd ut magis liqueat, id unum par eſt addere, quòd Comites Flandriæ ſeorſum interdum uſi ſunt titulo Teneræmondæ; non facturi, niſi aliud à Flandriâ hoc dominium eſſe ſciviſſent. Cujus rei exempla ſunt in diplomate Hammenſi: *Guido Comes Flandriæ, Betuniæ, & Teneræmondæ dominus.* In Epitaphio: *Machtildis Comitiſſa Flandriæ, Advocata Betuniæ, & domina Teneræmondæ.* Et in tabulis publicis: *Carolus dux Burgundiæ, Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Comes Flandriæ, dominus Teneræmondæ.* Enimverò poſt præſtitam illam clientelam, Comites Flandriæ etjam in hanc urbem (de qua tamẽ nulla in tabulis expreſſa mentio) directũ ſibi jus arrogarũt. Hinc Teneræmõda *à Creſſiaco* mulctata legitur trecentis libris, quia exules receperat: quòd tamẽ *valde Teneræmõdanu cõtra exſpectationẽ evenit:* (inquit Petrus Oudegherſte, & ſubdit rationem) *quia dicta urbs non ſpectabat ad dictũ Comitẽ; ſed ad Beatricem de ſancto Paulo* (Viduã & uſufructuariã Ioãnis Dampetræ Teneræmondæ domini) *quæ ſimul erat domina Neellæ & Creveturii:* Et rurſum à *Ludovico Maleano*, ob Civium inter

Lege Carolinâ 1540

Meyer. ad an. 1453.

Archiv. opidi tab an 1461.

Meyer anno 1357. Num 42.

Vide lib 3. c. 2 num. 13.

Vide lib. 1. c. 6. num. 107.

Archiv. Eccl. B. Mariæ Teneræm. tab. an. 1472.

Meyer, anno 13-8.

Annal. c. 154.

Archiv. opidi an. 1349.

18 *Contra hoc argumentum refellum.*

19 *Alii tabulis.*

20 *Et evidenti argumento.*

21 *Teneremonda à Creſſiaco multata.*

22 *De multa idea nec ſcriptorem judicium.*

ſe tumultum in cæde Henrici van Loecke: niſi id factum dica-
23 mus, quia hoc dominium jam à Rege acceperat, & ſi non omne
Teneramondæ in quibus Concilio Flandriæ obnoxia. jus. de quò latiùs infrà, ubi de hujus Dominii Dynaſtis. Eâdem Lib. 1. cap. 6. num. 153.
tatione exiſtimo cauſſas Civiles hinc ad Senatum Gandenſem
pertractas, & poſtmodum ad Concilium Flandriæ: niſi id incu-
riâ Tenetæmondenſium factum aliquis credat, qui id paſſi, &
24 ita paullatim in morem abiiſſe, quia nemo contradixit. Quòd
In quibus non. idem in cauſſis Feudalibus hujus Curiæ eventurum fuiſſe exiſti-
mem, niſi vindicem habuiſſent virum potentem Montis-acuti Diplom. Ioan. Burg. an. 1419.
dominum, & per eum ipſum Principem Ioannem Burgundum,
quod ſupra oſtendi. Enim verò poſtquam ab Amboſiis ad Flan- Cap. 2. nu 15.
25 *Comites Flandriæ à quo tempore & qua hic poteſtas.* dros hæc ditio abiit, non re ſolùm ii Principes hîc ſupre-
mùm dominium exercuerunt; ſed id etiam ſcripto reliquе-
runt poſteris teſtatum. Et quidem *Maleanus* qui primus hoc
26 *Exempla.* dominium ab Amboſiis accepit, *ſupremum ſe dominum* inſcrip- Diplom. anno 1355.
ſit, *ſine medio, & abſolutum.* Cujus exemplum ſecuti poſteri eo-
dem ſunt uſi titulo, Inter quos *Ioannes Burgundus* diplomate de
cauſſis Feudalibus ſe vocat *Dominum ſupremum, ſine medio, &* Anno. 1419.
reſpectu. Rurſum eo diplomate quo *Maxamylianus* Cæſar con-
cedit immunitatem à fiſco, dicitur *hoc dominium ad limites Flan-* Anno 1480.
driæ, in Imperiali ſolo ſitum, teneri à Deo merâ proprietate. Et hu-
27 juſmodi ferè fuiſſe priſcos Tenetæmondæ dominos, ab ultimâ
Priſcorum dominorum quale hic imperiū. antiquitate inde apparet; quòd non ſolùm habeât in ſua ditione
ea ſigna, quæ ad dominia alicujus notæ & dignitatis requirun-
tur; qualia ſunt Imperium merum, mixtum, & Iuriſdictio, Ec- Carolu. Loyſeau tractatu de Dominiis.
cleſia Collegiata, Abbatia, Hoſpitale, forum, urbs mœnita, ca- Vide lib. 1. c p 6. nu. 31. & li 2. cap. 6. num. 7.
ſtrum, ſigillum, Telonium, alia dominia feudo data, Iuſtitiæ
conceſſio, pœnarum etiam capitalium ante & poſt latam ſen-
tentiam remiſſio, jus denique aſyli; ſed inſuper quòd *Principes*
Teneræmondæ ſe inſcripſerint, omniaque habuerint quæ à Poli-
ticis ſupremi dominii indicia nuncupantur: qualia ſunt:
28 Primò *jus condendi leges:* quo non eſt alius effectus magis pro-
Supremi imperii nota prima. prius ſupremo Imperio, adeò ut Princeps & lex ſint quodam- Idem cap 3.
modò relativa, quum Princeps ſit conditor legis, lex verò opus
Principis: quæ publicè & privatim omnes devincit, ut Princeps Lib 1 cap. 9. num 74.
in omnes & ſingulos habet Imperium. Condidiſſe autem leges
Teneræmondæ dominos palàm faciũt ſanctiones *Roberti*, quas
infrà dabo.
29 Secundò *Inſtitutio magiſtratuum*, qui ſunt vivæ leges, ut leges Ibidem.
Secunda. muti magiſtratus.
30 *Tertia.* Tertiò *arbitrium Pacis & Belli*, cujus quidem ideò nullum ex- Ibidem.
emplum:

emplum: quia hâc animi moderatione fuerunt priſci hujus urbis domini, ut iis non modò nullum bellum; ſed nè controverſia quidem cum vicinis Brabantis, Flandris, Aloſtenſibus interceſſerit. Suos tamen ſubditos ad militiam devinctos habuiſſe Conventio *Roberti* Advocati cùm Canonicis Cameracenſibus palàm facit, ubi hæc verba: *Et ſciendum quòd hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem debent ire in exercitum domini de Tenremonde, quantum terra de Tenremonde durabit.* Idem diploma ejuſdem *Roberti* teſtatur, donatione Maſminiæ, Calckenæ, & Laernæ, ubi ita legitur: *Si homines mei ibidem manentes, exercitus meos, vel equitaturas non fecerint ſicut debent, vel ad placita mea non venerint, ego pro forefacto tali, ſicut Homines mei judicaverunt, potero pendeare ſuper feodum quod mei homines tenent de me.*

Ibidem. Quartò ultimum Reſortum. Quòd jus qui habent cenſentur inter ſuprèmos dominos, etiam ſi ſint vaſſalli; quia eorum 31 *Quarta.*
ſubditi & Clientes non ſunt obnoxii Tribunali externo. Id autem ita dependet à ſupremo Imperio ut vocetur jus ſupremitatis, ſive, ut expreſſiùs Græci, autocratias: eſtque maximum vinculum ſupremi Imperii, quo adempto indirectè jus condendarum legum tollitur, ceteraque omnia quæ ad ſupremum Imperium faciunt. Quod in Galliis ſatis olim experti Comites & duces hâc unâ ratione in ordinem redacti. Iudicatum autem hîc olim per arreſtum, antequam in Flandriæ communionem hæc urbs conceſſit, non eſt obſcurum: quia hæc ditio neque Brabantiæ obnoxia, neque Flandriæ; ſed ſui juris ad neutrius Conſilium aut Principem appellavit, aut appellare potuit. & quòd magis *Ioannes Burgundus* id ſatis diſertè innuit diplomate ſuprà laudato, ubi hæc verba: *Pource que celle noſtre ville tenõs exempte de tout reſort*, id eſt: quia hanc noſtram urbem tenemus exemptam ab omni reſorto. Et centum octuaginta ſex annis ante *Ioannem*, *Robertus* Teneræmondæ dominus gravem multam imponit, *quicumq; judicio Scabini dedixerit*: Si verò aliquis haberet controverſiam cùm Scabino *ad domum Teneramondanam*, id eſt, Curiam feudalem, juſſit referri, aut ad *Scabinos Antverpienſes* non quidem ut Iudices ordinarios; ſed ut arbitros, ut ex legis circumſtantiis liquet: non facturus ſi ſuperiorem Teneræmonda Iudicem habuiſſet. Et quãquam ab uno ſæculo & altero hinc ad Cõſilium Flandriæ provocatũ eſt, tamen in Feudalis Curiæ ſententiis numquam ab antiqua conſuetudine declinatum: donec inſtituto à Carolo pugnace Parlamento hac iri cœptum: cùm ante

Marginalia: 32 *Vltimum reſortum quantì ſit.* — 33 *Teneræmondenſes habuiſſe argumentum unum.* — 34 *Alterum.* (Anno 1419.) — 35 *Tertium.* — Vide lib. 1. c. 9. num. 74 arti. legum 15. Arti. legũ 28. — 36 *Partim ſublatum.* — 37 *Partim non.*

38 *Iudicum feudalium dignitas.* antè ad Principem iretur. Imò judices hujus Curiæ antiquitus ipſum Principem repræſentaſſe, ex *Ioannis* diplomate ſuprà oſtendimus: quod ſummũ eſt ſupremi imperii indicium. quum non civilis tantùm de feudis juriſdictio penes Curiæ noſtræ Feudalis Iudices & ſit & fuerit; ſed Criminalis inſuper: quæ maxima eſt non magiſtratuum modò; ſed & regum poteſtas. Sine illis enim aut extra eorum Curiam nullum hac urbe criminale judicium exercetur. Anno 1419. Cap 2. nu 15.

39 *Supremi Imp. nota quinta.* Denique *monetam cudere*, quæ nexus eſt rerumpubl. & pacis bellique nervus, ſemper eſt habitum ſupremi imperii: præſertim ſi ſuperiora illa acceſſerint. Cujus rei non modò jus habuiſſe antiquos Teneræmondæ dominos; ſed etiamnum cudiſſe, manifeſtum eſt ex diplomate ab Odardo Cameracenſium Præſule Canonicis hujus opidi olim conceſſo: ubi, *pro libertatis memoria* ſtipulatur ſibi dati quotannis *tres Teneræmondenſis monetæ ſolidos*. Carolus Loyſeau de domin. cap 3. Anno 1108. V. de diplomata infra li 2. cap. num. 18.

40 *Sexta.* Bodinus duo inſuper addit *Pecuniam imperare : & à ſolo Deo* De Rep. b.
41 *Septima.* *tenere*. Prius illud habuiſſe Teneræmondæ dominos *Amboſii*, cui dotale hoc dominium diploma convincit: quo Senatui con- Anno 1313.
42 *Teneræmondã à Deo teneri.* concedit poteſtatem exigendi tributi genus quod maltotam vocant. Poſterius verò *Maxæmyliani* laudatum diploma docet ubi hic ſenſus: *Teneræmondam dominium eſſe ſui juris, ſitum in terra Imperiali, idq; dominum tenere à Deo, merâ proprietate: neque ullo modo eſſe de tenemento Flandriæ.* Et quamquam ex poſterioribus dynaſtis hîc fuit; non aliud tamen illi jus fuiſſe, quàm prioribus conſtat. Neque eſt quod de feudo aliquis objiciat; quum tale antiquitus non fuerit, uti ſolidis conjecturis & rationibus Anno 1480.

43 *Cur priſci Dñi Flãdrœcis ſe rebus miſcuerint non Brabanticis.* credo probaſſe, & ipſi Principes diplomatibus ſuis ſatis reliquerunt teſtatum. Quod autem jam olim Flandriæ rebus cum auctoritate ſe miſcuerunt, potuit id fuiſſe tum ob alia in Flandriæ Comitatu feuda; tum etiam muneris alicujus hereditarii ratione: quod de *Daniele Teneræmondano* apparet: quem cum *Equitio Flandriæ Majorem* Anſelmus vocat, quod aut de Majore domus aut de Marcſchalco (quæ vox eſt noſtras, & ita ſcribendũ Goropius monet, & etymon convincit) intelligendum, mihi ſuſpicio; quum ſciam duos olim Marcſchalcos Flandriæ hereditarios eſſe ſolere. unde factum putem ut antiquitus etiam cum auctoritate Flandriæ ſe rebus miſcuerint, non autem Brabantiæ, cui tamen æquè vicini. Ex dictis non eſt obſcurum, cur poſtquam ad Flandriæ Comites hæc urbs devenit, & paullatim in Flandriæ communionem, & nomen abiit, *Flandria Proprietaria* Diplom. Philippi boni an. 145.. Chronic. anno 1128. Gigantomachia. Oudegherſte annal. ca. 173.

44 *Teneræmonda cur Flandria Proprietaria.*

dici

Circa an. 1353 dici cœperit: nempe, quòd ſoli Comiti obnoxia, quod factum
Maleani primùm tempore, qui primus Comitum, & Flandriæ 45 *Et à quo tempore.*
Archiv. Svvivecan. anno 1248. & Teneræmondæ dominium junctim poſſedit. Fuerat quidem
ante in Flandrenſi familiâ: nempe hereditate *Machtildis Roberti* 46 *Quis Comitum primus Teneræmondæ dominus.*
Teneręmōdæ domini filiæ, quā *Guido Dāpetra* duxerat; ſed ante-
Anno 1264. Conventione cum Canonicis huius opidi an. 1264. li 3 ca. 7. n 35. Oudegherſte Annal. c. 130. Idem ca. 163. quā is ad Comitatū pervenit *Robertus* filius jā aditâ maternâ hereditate, Teneræmondam & re, & titulo poſſidebat. Idem hîc
poſtquam Flandriæ Comitatu potitus eſt, tranſtulit hoc dominium in *Gulielmum* fratrem (cui jam antè *Guido* pater aſſignaverat, lege conjugii, cum Adelâ Rodolphi Nigellani filiâ) is autem ad poſteros: donec emptione ad Gallum, dono ad *Maleanum* venit: penes cujus ſucceſſores Flandriæ Comites hactenus manſit, addita Flandriæ, non ſubdita: quod Philippi boni Belgarum principis non unum diploma manifeſtum facit.

CAPVT V.

An teneræmonda fuerit juris Brabantici: ubi quædam de Lotharicio, & Brabantiæ nomen unde.

Diverſ. antiq. Brabant. li. 1. cap. 2. ETENIM Brabanti ſui olim juris ad annum uſque
cIↃc xxc hoc dominium fuiſſe contendunt: quæ res quum hactenus à plurimis credita, à paucis quæſita, à nemine quod ſciam pertractata fuerit, operæ pretium facturus videor, ſi ab Hiſtoriâ & ratione lucem mutua- 1
Cap. 31. bor. Aiunt illi ex ſuis Annalibus, in conpenſationem opis bello *Teneræmondã Brabãtici fuiſſe iuris argumentum primum.*
Beltholdico ſive Grimbergenſi latæ, *Godefridum* Brabantiæ ducem *Alſatio* Flandrorum Comiti *Teneræmondam* aſſignaſſe.
Dein allegant Nobilitatem Brabanticam à *Philippo bono* huic 2
urbi cuſtodiendæ miſſam. Tertiò ſolitum in dubiis controver- *Secundum.*
ſiis à Senatu Teneræmondano Antverpiam ad Senatum mitti 3
conſultandi cauſſâ, quod vocant *ad caput ire*. Quartò eadem *Tertium.* 4
eſſe Lovanii & Teneræmondæ inſignia. Et denique *Remigium* *Quartum.*
ſive *Rengotum Calvum* Teneręmondæ dominum à duce *Godefri-* 5
do petiiſſe confirmationem fundationis Canonicorū à ſe factæ, *Quintum.*
non facturum niſi Brabantiæ feudatarius fuiſſet.

Ad primum Brabantorum pace reſpondeo, donationem il- 6
lam fictam eſſe, ſive de dominio utili agant, ſive de directo. Nam *Reſpōſio ad 1.* 7
quod ad illud attinet, fieri non potuit; quum eo ipſo tempore, & *Brabanti donationem eſſe*
C antè, *fictam, ſive*

quoad dominium utile, ab impoſſibili. antè,& pòſt,ſuos hæc ditio habuerit dynaſtas, quos paullo pòſt Vide cap. 6. num. 4.
dabo, ab anno circiter milleſimo ad *Malcanum* uſque,qui aut
8 mutatione,aut *Philippi Pulchri* munificentiâ ad Flandriæ Comi-
Sive quoad directum: tes hoc dominium tranſtulit.Si verò de dominio directo intelli- Vide lib. 1. cap 6. n. 149. & 150.
gant;contrà eſſe cenſebit,qui ad Flandriam ſpectaſſe,etiam ante
9 *Ejus ratio una ab Hiſtoria* allegatæ donationis tempus, ditionis hujus Próceres, animad-
vertet: quum variis bellis præſto fuiſſe Flandriæ Principi legan- Meyer anno 1096. 1125. 1127. & alib.
tur,Brabanto numquam: Ne ipſo quidem belli Grimbergenſis
10 incendio,quando omnis Brabantia conceſſit in partes,ubi tamẽ
Altera. ob viciniam & loci commoditatem,plurimum in iis fuerit mo-
menti.Nec manu ſolùm; ſed & ſummis conſiliis de rebus Flan-
driæ cum auctoritate interfuiſſe,cùm alii tum ille *Daniel* (quem Chronic. an. 1128
Majorem Flandriæ Anſelmus abbas vocat)indicio eſt,qui in deli- Meyer an. 1128.
beratione ſuper reprimenda *Guilielmi Normanni* tyrannide , au-
ctor fuit,vocandi ad Flandriæ Comitatum ipſum *Theodorum El-*
ſatium , eundem illum , quem à Brabanto hanc ditionem dono
accepiſſe volunt : cui conſilio ceteros aſſenſiſſe,& Hiſtoriæ te- Divæus li. 8.
ſtantur,&rei eventus indicavit; utcumq; renitente *Normanno*, & Anſelmus
11 *Tertia.* & nequidquam adjutante Brabantorum Principe:qui ſi directus Abbas anno 1128.
hujus ditionis dominus fuiſſet,quid cauſſæ erat, cur non eam in
fiſcum redigeret, in quâ tanta opportunitas , & pace & bello,
medio inter Brabantos,Flandroſque loco?Saltem occaſione ab-
ſentis apud hoſtem dynaſtæ,non magis agro ſui Clientis peper- Meyer. anno 1128.
ciſſet; quàm Aloſtano ; quem ferro flammâque populatum fe- Et Divæus
runt.Imò verò ſi talis donatio umquam facta eſſet, quæ poterat lib 8.
12 *Quarta.* oriri controverſia inter fratres tanto dignitatis gradu diſpara-
tos,ſi,ut antè dixi,uſus,&conſuetudo majorum , pro fratre ma- Cap. 4. n. 12.
jore,Flandriæ Comite,feudi directo domino ſtetiſſet? quâ au-
13 tem ratione id evenerit, ſatis ſuprà quantum potui conjecturis Ibidem nu. 11. 12. 13. &c.
Brabanti an de utili an de directo Dominio agant. expreſſi. Et quidem non agere Brabantos de dominio directo, Annales Brabant. & Divæus lib. 8. & alii.
ſed de utili,id indicio eſt,quòd hanc donationem factam dicũt,
ad liberandum ducem Brabantiæ, à jurandâ clientelâ Comiti
14 Flandriæ:quod diſertis verbis illi exprimunt.Cùm enim *Elſatius*
Hiſtorica eorum narratio. ſæpius opem tuliſſet Brabanto graviter periclitãti, ac variis ſuo-
rum cladibus tæderet plures auxiliarios mittere, ferunt tandem
Brabantorum precibus annuiſſe , eâ lege: ut eorum dux quando
ad pubertatem perveniſſet, præſtaret fidem Comiti Flandriæ,
& fateretur ſe ducatum Brabantiæ ab illo in feudum tenere,
quam cõditionem tum à Tutoribus acceptam,*Godefridus* adul-
tâ ætate recuſavit:indignum duce ratus,Comiti eſſe feudatariũ,
& Clientelam jurare; ſed donationem Teneræ mõdæ tutorum
promiſſa

Annal. Brabant c. 1, 2, 3. alibi. promiſſa compenſavit, non recuſante ſcilicet Elſatio. Hæc illi;
atque alia longè abſurdiora, ſatis imprudenter, (fortè decepti à 15 *Quis prævaricatus*
vernaculo, fabularum magis quàm Hiſtoriæ ſcriptore, qui primus id commentus ſit) credidêre, & aliis credendum ad poſteros tranſmiſêre. Credat Iudæus apella, non ego, nec quiſquam 16 *De utili illo Dominio agere argumentum.*
alicujus naris. Nam quî ſit veriſimile, *Elſatium* potentiſſimum
Principem, & cui tantum à bellis externis ocium, ut quater in
Annal Brabant c. 31. ipſam uſque Aſiam adverſus barbaros exercitum traduxerit, directo jure in totam Brabantiam ceſſurum, quod illi pacto debebatur, & quò plerique Principum per fas & nefas ruunt, mutatione directi dominii in unum opidum Teneræmondenſe, non magnum, & exiguam partem agri; quum longè plurima, & optima ditionis pars ſit ultra Scaldim, ubi Brabantiæ duci nullum
umquam jus. Adde quod Divæus magno oſcitantiæ indicio, di- 17
Lib. 1, c. 2 l. 9. ligens alioquin Scriptor, nunc *Philippo Elſatio*, nunc *Theodoro* *Divæi error.*
donationem factam ſcribit: quodq́; item anonymus ms. (in bibliotheca Iuſti Harduini) de bello Grimbergenſi, neque *Theodori*, neque *Philippi* meminerit; ſed omne hoc bellum ſubſidiis 18
Balduini Comitis confectum memoret. Prudentior Dintherus, *Anonymi narratio.*
Aub Miræus vi à Dintheri qui quatuor Brabantiæ ducum à ſecretis, eâq; ratione omnium 19
hujuſmodi arcanorum conſcius, nuſquam hujus donationis me- *Dintherus cur hic taceat.*
minit, non omiſſurus ſi vel ipſe crediſſet, vel aliis voluiſſet eſſe
perſuaſum. Sed quid tam multis? unus mihi aries ſupereſt, cujus 20
impulſu omnis adverſariorum munitio concidet. *Grimbergæ do-* *Hæc fabula penitus explosa.*
Auctar. Affligem. à Miræo editum. *minus* (verba ſunt Chronographi Affligemenſis ad annum
CIↃ CLIX.) *omni auxilio deſtitutus, à Comite Flandriæ derelictus, cui ſoli innitebatur cum duce, ſerò tamen in pacem rediit.* Vides Grimbergæ domino Flandrum ſtuduiſſe, non Brabanto Et quidem de hâc narratione quis dubitabit? quum auctor eo ipſo tempore vixerit, quo hæc geſta ſunt, ut rectè notavit ad Auctarium Affligemenſe, doctiſſimus Aubertus Miræus, & ipſe Scriptor narratione anni CIↃ C LIII & CIↃ C LIV reliquit teſtatũ. Eant ergo in malas tenebras, quicumque in poſterum illum fictæ donationis fucum addent Hiſtoriæ: cui veritas eſſe anima debet, non commentum.

Oliv de la Marche l. 1. cap. 25. Ad Nobilitatem illam Brabanticam quod attinet, neq; Mey-
erus, neque Annales, neque Chronica Brabantiæ, neque Olive- 21 *Reſpõſio ad II.*
Meyer. an. 1452. rius de la Marche, ejus ævi ductor & Scriptor ullam mentionem 22
Ibidem. faciunt: quod non erat omittendum, ſi verum: ſed lego, ipſum *Allegatum eſſe falſum.*
Principem cum nobilitate aulicâ huc veniſſe menſe Martio, & manſiſſe ferè ad Inducias belli Gandenſis, quæ initæ Iulio

proximo, & inde Bruxellas profectum, relicto Teneræmondæ & alibi juſto præſidio.

23 *Reſponſio ad III.* Quod tertio loco ponitur, nempe Teneræmondanos in dubiis cauſſis Senatum Antverpienſem conſulere ſolitos, (quod

24 *Conſuetudo conceditur, Brabantia fuiſſe negatur.* malè Appellationem Nicolaus Everhardus vocat) non magis probat hanc urbem fuiſſe ducatus Brabantici, quàm etjamnum Conſilio 3. eſſe. Si enim hac ratione fuiſſet; adhuc eſſet: ea namque conſuetudo intermiſſa quidem eſt, non tamen omiſſa. Itaque ma-

25 *Ratio.* nente cauſſâ effectus maneret. Superſunt enim varia poſt fictam illam donationem hujus rei exempla, ut ipſi Antverpienſes poſſunt meminiſſe; & quidem unum recentis adhuc memoriæ, cum cis paucas annorum decades, miſſi è Senatu duo Antverpiam cum Actuario conſultum quid ſtatuendum eſſet in cauſſa Ioannis de Hooghe, Rei, adhuc ſuperſtitis. Quo autem planiùs hanc conſuetudinem lector intelligat, viſum hîc uno

26 *Conſuetudo explicata.* verbo indicare ejus rei modũ. Ante judicandum ubi difficultatem res habebat, ne temerè diriberent, mittebantur è Senatu Antverpiam, qui in frequenti Senatorum conſeſſu dicerent, *hanc vel illam cauſſam coram Scabinis Teneræmondæ controverti, quæ quum ultro citroque variè ſit agitata; tam ſolidis utrimque argumentis, ut dicti Scabini non ſint eâ prudentiâ, aut ſapientia, ut potuerint diribere, & certò judicare; ſe publico juſſu ad Senatum Antverpiam miſſos ad referendum. Itaque rogare ut Senatui placeat de jure reſpondere, & capitalem ſuam ſententiam exprimere.* Hoc facto ſcripta communicabãtur, & habitâ ſuper iis deliberatione, non ferebant quidem Antverpiani ſententiam; ſed eam ſcripto legatis dabant in Curiâ poſt reditum edicendam. Cujus quidem rei hujuſmodi eſt formula: *Viſis & examinatis iis, quæ coram Scabinis capitalibus delata ſunt, habitoq́ ſuper iis Iudicio Iuris cõſultorum, mandamus Scabinis hunc in modum diribere, & ſententiam effari.* Et re verâ vix id aliud erat quàm hodierna Conſultatio, quæ à ſubalternis Magiſtratibus fit apud Iuriſconſultos, quorum deciſio nanciſcitur vim ſententiæ, etſi ante Iudicis enuntiationem privata tantùm eſt opinio. Id tamen intereſſe didici, quòd alterutrâ partium petente, cogebatur Iudex *ad Caput ire*, ut vocant, ubi nempe aut ſuſpectus erat, aut putabatur ignarus cauſſæ; ad Conſultos autem Iuris ire non cogitur: quod tamen pæne ſemper fit ob periculum multæ, ſi perperam defi-

27 *Quando recepta.* niatur. Dein non alligatur Iudex ſententiæ certi Iuriſperiti; à ſententia verò Capitali deflectere eſt nefas. Potiſſimum autem id uſu receptum exiſtimem, antè quàm ad Flandriæ Comites

hæc

Capite 4. n. 31. hæc ditio devenit: quando ſine provocatione Teneræmondæ
judicatum eſt, ut ſuprà oſtendi. Et quia olim ante appellandi 28 *Quæ cauſſa.*
uſum, non de Partibus damnati apud dominos querebantur,
ſed de Iudice; quo Senatores ſine Suorum invidiâ, minore Par-
tium ſuſpicione, majore ſuâ ſecuritate, & inconcuſſâ judiciorum
auctoritate, controverſia definirent, conſultatum iviſſe credo,
non in Brabantiam, neque in Flandriam, ne ad alterutrum Tri- 29
bunal paullatim traherentur; ſed ad urbem Imperialem Antver- *Cur Antverpiam itum.*
piam: ſive dominorum arbitrio, ſive Senatus primùm electione,
ſive conceſſu partium, ſive nobili priſcis temporibus Senatus
Gramaye Campiniæ c. 6. Antverpienſis æquitate, ad quem etjam è longinquis Campiniç
locis antiquitus hâc cauſſâ itum, ſive antiquâ ſub Marchionatu
conſuetudine, cujus antiquitus hanc ditionem membrum fuiſ-
ſe nõ eam inficias, ſeu demum aliâ de cauſſâ, quo tempore pauci
totâ Flandriâ, Brabantiâ, Belgicâ denique univerſâ, non dicam
rerum, ſed ne ſcribendi quidem, aut legendi erant periti. Itaque
quod ignorabant, cogebantur ab aliis diſcere: ne per inſcitiam
fas, nefaſque confunderent, quod ipſum conſultandi formula
innuit, quam ſupra dedi. Neque hîc diſſimulare ingenui putem,
quod à legiſlatore & domino hujus urbis *Roberto*, adſentiente
Vide infra cap. 9 num. 74 Artic. 10 Senatu olim eſt decretum, quod in ſpeciem pro Brabantis facit,
cujus hæc ſunt verba: *Si Dominus Teneræmondenſis, vel aliquis* 30
alius, contra Scabinos aliquid velit dicere, ſuper aliquâ cauſſâ; Domi- *Robertus Teneræmondæ domini lex.*
nus Teneræmondenſis debet eos ſubmonere ad domum ſuam apud Te-
neræmondam, vel apud Antverpiam, vel al bi ubicumque Dominus
vellet, ubi poſſet adducere Scabinos de Antverpia, & ibidem debent
venire & judicio Scabinorum de Antverpia, Scabini Teneræmon-
denſes poſſunt convinci. Vnde temere aliquis exiſtimare queat, 31
Senatum Antverpienſem judicem fuiſſe inter dominum hujus *Inde objectio.*
opidi, & Scabinos, eoque magis inter Domini ſubditos; ſed ac-
curatiùs diſpicienti liquet honorarium tantùm id arbitrium 32
fuiſſe, & adſciticium: quod tamen voluntate domini, & Senatus *Ejus ſolutio.*
Vide infra cap. 9. n. 74. titulum Roberti ina. aſſenſu plenæ ſententiæ vim habuit, ne aut per vim omnia do-
mino liceret, aut Scabini refractarii fierent, & potiſſimùm ne in 33
infinitum controverſiæ traherentur. Imò verò fieri queat ut ab *De ejus conſuetudinis origine conjectura.*
hac ſanctione illa conſultatio originem habuerit, & exinde
Antverpiam ſit itum, non in Scabinorum modò cauſsis, quod
hîc præcipitur; ſed paullatim etiam quibuslibet, non eâdem
tamen fine: quia non erat de his lex, ut de illis: ſed ut in cauſſis
Scabinorum ad dictos Scabinos definitionis cauſsâ ex lege iba-
tur, ita demum etjam in aliis quibuslibet conſultationis gratiâ:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

quâ de re poſtea lex potuit eſſe lata. Quam illis operam Ant-
34 *Ea firmata.* verpiani non negarunt, quia in ſpeciem ſpectabat ad incremē-
tum auctoritatis. Si verò ante id tempus ea conſuetudo uſitata
35 *An ea conſuetudo ſublata.* fuiſſet, vel illud animo Robertus agitaſſet; qui varias de judiciis
leges tulit, hanc non erat omiſſurus. Ceterùm quòd ad Curiam
Flandriæ nunc eſt provocatio, nihil impedit dictam conſulta-
tionem, ſive ut Flandricæ formulæ vim exprimam, *Itionem ad
caput*: namque in ipſis hujus opidi conſuetudinibus ubi ad Flan-
driæ Concilium conceditur appellatio, hęc etjam *ad Caput eun-
di* conſuetudo jubetur obſervari. Nunc ut rivum hũc claudam,
36 *Iterum argumenti nervoſa reſectio.* ſi neque provocatio ad Curiam Flandriæ, neque cum ea gente
communis cenſus, & tributa, hoc dominium Flandriæ mem-
brum faciunt; quod jam antè *Philippi boni* diplomatibus oſten- C. 4. n. 17. 19.
di; multo minùs efficiet dicta conſultatio, ut Brabātiæ pars hæc
ditio fuerit: quæ ſi umquam fuiſſet, quum non omnino omiſſa
ſit ea conſuetudo, Brabantia certè eſſe non deſineret.

37 *Reſponſio ad IV.* Quoad inſignia Teneræmōdę cum Lovanienſi urbe commu-
nia, præterquam quod reſponderi queat diverſi coloris eſſe, nā
ubi illa alba, hæc rubra ſunt, & contrà (quod multum intereſſe
38 *Auſtriæ & Lovanii eadem inſignia.* ejus rei periti norunt) hæc ratio refellitur armorum Auſtriæ, &
Lovanii collatione: quæ & re, & colore eadem, nihil tamen effi-
ciunt commune Auſtriacis & Lovanienſibus: niſi fortè eâdem
ſtirpe ortos velint Archiduces Auſtriæ & Comites Lovanien-
39 *Item Teneræmunda & Betunia.* ſes, quod non facit ad hunc rhombum. Dein argumento à pari,
ſequeretur etjam Betuniam eſſe juris Brabantici, quum eadem
ſint Teneræmondæ, & Betuniæ inſignia.

Denique quod de Ringoto Calvo adferunt, ſuique argu-
40 *Reſponſio ad V.* menti auctorem Divæum laudant, ſomnium merum eſt: nam
toto opere Antiquitatum ſive rerum Brabanticarum, qui pro-
41 *Argumentū an verum.* prius huic rei locus eſt, & ubi Teneræmondam ille auctor ſuæ Lib. 1 cap. 2.
Brabantiæ conatur aſſerere, nec omnino uſquam in Schædis
42 *Negativa ratio.* quæ ſuperſunt in bibliotheca doctiſſimi Auberti Miræi ejus cō-
firmationis meminit Et quidem quomodo potuit à Brabantiæ
43 *Altera à poſtero.* Duce confirmationem ſuæ fundationis *Ringotus* petiiſſe, quum Divæus li. 2.
ille ducatus inſtitutus ſit anno CIↃ C VII, *Ringotus* autem ob-
jerit anno CIↃ C VI, ut ex ejus Epitaphio & aliàs, abundè Lib. Obituū Eccleſiæ Teneræm.
conſtat.

44 *Controverſia Conciliatio.* Nunc ut breviter ſententiam meam aperiam, ubi neque utile
Teneræmondæ Dominium, neque directum penes Brabantiæ
Duces fuiſſe oſtendi, ne nihil illis videar largiri, dum quæritur
num Teneræmunda fuerit juris Brabantici, ſi tam latè Braban-
tiam

tiam extendant, ut eo nomine cenſeatur quidquid fuit pagi 45
Bracbantenſis,cujus limites Tornacum uſque pertinere Sigebertus auctor eſt,& Brabantici juris facit quidquid eſt cis Scaldim; concedam Teneræmondam ſitam in Brabantia: & eâdem ratione omnem ditionem Aloſtanam cum magnâ parte urbis Gandavenſis,idque ex mente Divæi,qui *Brachbantiam, Bratuspantes, ſeu pagum Brachbantenſem alios olim fines habuiſſe* fatetur. 46 Et quidem in alterum uſq; , id eſt Flandricum Scaldæ latus, veterem ſe Brabantiam extendiſſe in Chronicis D. Bavonis Ludovici Imperatoris diploma teſtatur: ubi *Monaſterium quod dicitur Ganda* (D. Bavonis Gandavi) *ſitum in pago Brachbantenſi.* unde & illud manifeſtum, non omnia quæ in pago Brachbantenſi juris fuiſſe Lotharingici: paruiſſe enim ea quæ in latere Flandrico vicario primùm Cæſaris,qui in veteri caſtro Gandâ, ut dein Comiti novi Caſtri, quod Othonianum vocant, tam eſt veriſimile,ut multis rationibus non indigeat: quum in confeſſo ſit,quòd *Scaldis fluvius à fonte ſuo uſq; ad mare diſcernit regnum Lotharienſe à Comitatu Flandriæ, qui eſt de regno Franciæ.* Alibi idem Cœnobium *in ſolo Imperia'i* dicitur: non quia in Imperiali Scaldis latere (quod contrà eſt) ſed quia in ſolo Imperii, ut de totâ Waſiâ, parte ditionis Teneræmondanæ & quatuor Ambactis liquet: quæ etſi in latere Flandrico, Flandriâ tamen non comprehendebantur donatione *Caroli Calvi*, quæ *Balduino ferreo* primo Comiti uxoriæ dotis nomine facta. ea enim *terminos habuit Scaldem, Somonam, & Oceanum.* Quod de Brabantia dixi, 47 etjam de Lotharingia reſpõdebo: cujus limites Scaldim & Rhenum faciunt, quocirca in Nortgeri Leodienſis Epiſcopi Epitaphio, Valencenæ ponuntur in Marchia, id eſt, limite, Franciæ, & Lotharingiæ; quia videlicet mediam eam urbem Scaldis ſecat, utriuſque limes. Itaque Lotharingici etiam juris Teneræmõdam facio, ſi de veteri limite ſit quæſtio. 48 Si verò an fuerit Ducatus Brabantici pars, & feudum, & donatione pro hoſtimento, ad Flandriæ Comites devenerit, quod illi volunt, non priùs concedam, quàm id de Comitatu Aloſtano, & parte urbis Gandenſis oſtenderint, & hâc atque ſuperiore diſſertatione ſolutâ, Teneræmondæ Dominum clientelam Brabantiæ Duci præſtitiſſe, vel uno exemplo conprobarint.

49 At verò quum hîc de Brabantia & Lotharingia ſit ſermo, non inportunum credo erit, ſaltem non ingratum antiquitatum ſtudioſis, obiter annotare, quod neque apud Brabantos, neque noſtrates Chronographos legere memini, compertum

Ad an. 1059. & Anſelm. Abbas Afflig. ad an. 1113.

Lib 7. & Annal Brabant. cap 45.

Chronic. D. Bavonis ad annum 1035.

Archiv. D. Bavonis dip. Ioannæ Comitiſſæ an. 1236.

Meyer an. 863.

Henricus Doulteman. triumpho Principp.

Teneramonda quo modo olim Brabantia.

Brabantiam nunc quam olim anguſtiorem.

Teneramonda olim Lotharingia.

Eadem numquam ducatus Brabātici.

De Lotharicio & Brabantia nomine diſſertatio nova.

tum tamē habeo partim ex M S. Chronicis D. Bavonis, quę mutuo à Clariſſimo viro Maxæmyliano Vrienrio acceperā, partim ex obſervatione optimi & doctiſſimi Simonis Kerckhovii, apud quem cùm de hujuſmodi deliciis ſermo eſſet, hilarè retuli quod recēs in dictis Chronicis prærer opinionē, & oppido quā inexſpectatum legeram, *Machtildim viduam Balduini* (Comitis Flādriæ Arnulphi magni filii) *nupſiſſe Godefrido duci de Eenham: ex qua genuit tres filios Godzilonem ducem, Godefridum, & Herzelonem*, & iterum inſcriptione monimenti: *Epitaphium Godefridi ducis Eenhamenſis, in Blandinio ſepulti.* Cumque dicerem, me hinc trahi in alias ſuſpiciones, commodum ille ſubjecit: in Eenhamenſis cœnobii viciniâ rudera quædam ſupereſſe, & veteris ſacelli parietinas, quod vulgò *Sacellum Lotharicii* vocant, ut & ipſum locum *Lothrÿck*, id eſt Lotharii regnum: ab arce credo, aut prætorio ibidem à Lothario ſtructo: quæ res ſuſpicionem meam confirmavit: non quidem ducatum *Eenhamam* fuiſſe, quod alibi nuſquam exſtat; ſed præ aliis amatum hunc Principibus locum, & primariam ditionis Lotharingicæ fuiſſe ſedem, & inde *Eenhamenſem* hunc titulum pro totâ ditione poni. Hanc meam ſuſpicionem inſignis apud Sigebertum locus confirmauit, cujus hęc ſunt verba: *Anno* CIↃ V *Mortuo Othone duce, ducatus Lotharingiæ datur Comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennenſis. Iſte dux Godefridus dictus eſt Eihamenſis. Erat autem Eiham opidum & caſtrum munitiſsimum, & ſedes principalis ducatus regni Lotharici. qui dux Godefridus duxit Machtildem filiam Hermanni ducis Saxonum, relictam Balduini Comitis: de qua idem Godefridus genuit tres filios, Godefridum, Godzilonem, & Hezcelonem. Hezcelo comes poſt mortem ducis, caſtrum Eiham cum provincia Brabantenſi ſuſcepit & diu tenuit. Hic enim genuit filium nomine Herimannum, & filiam nomine Berthildem: qui dum adhuc juvenes eſſent defuncti ſunt, & in Eccleſia apud Felſicam ſepulti: qui poſtea multis miraculorum ſignis claruerunt; ſed à Virdunenſibus monachis furtive ablati ſunt. Alteram quoque filiam tradidit nuptui Regincro Montenſi Comiti, ſimul cum tota provincia Brabantenſi.* multa hìc notatu digna; quæ autem ad rem noſtram faciunt, cumprimis hæc: *Godefridum ducem dictum Eihamenſem: & Eiham opidum & caſtrum munitiſsimum, principalem fuiſſe ſedem regni Lotharici.* Eſt autem nunc Eenham (veteres *Eiham* & *Iham* dixêre) nobilis ad Scaldam juxta Aldenardam locus: ubi celebrem olim portum fuiſſe Beatus Rhenanus meminit, cui conformiter Chronographus Cameracēſis, *locus eſt*, inquit, *ſuper Scaldim fluvium* quem

Marginal notes:

Ad an. 967.

Sigebert. an. 1005.

50 *Lothricii ruina ubi*

51 *De Eenham ſuſpicio.*

Ad an. 1005.

52 *Eadem confirmata.*

53 *Eenham olim quid.*

54 *Quid nunc.*

55 *Olim portu nobile.*

Ibidem Chronicon Camerac. Rerum German. lib. 1.

quem *dicunt Iham, ubi modernis temporibus honorabilis vir Comes*
Godefridus & uxor ſua Machtildis matrona videlicet memorabilis
(erat enim ſuum prædium ſuis uſibus opportunum) caſtro quidem 56
munito navigium mercatum, telonium ceteráque negotia ſtatuerunt. *Caſtra.*
& ſubjungit: *Infra caſtrum verò Monaſterium in honore ſanctæ* 57 *Mercatura.*
Mariæ deputatum Canonicis fundaverant; Extra verò Heriman- 58
nus filius duo Monaſteria ſtruxit, unum ſancto Laurentio, alterum *Monaſteriis.*
ſancto Salvatori. Multo ante ſancti Fredegandi juxta Antver-
Aub. Miræus Originum c. 50 inauctario. piam Monachos relicto Turnino vulgo *Deurne*, quorum Cœ-
nobium Normannicâ rabie everſum ferunt, huc confugiſſe, &
domicilium collocaſſe, poſſeſsiones Eenhamenſis Cœnobii,
quas olim in agro Antverpienſi & præſerrim Turnini habuêre,
Chronic. D Bavonis an. 1014. Meyer. an. 1033. Idem a. 1063 ſuſpicionem præbent. At verò caſtrum illud quod dixi, dirutum 59
eſt a Balduino Barbato Flandriæ Comite, cujus filius Balduinus *Caſtrum à quo everſum.*
Pius ſive Inſulenſis ibidem Monaſterium condidit, ordinis D. 60
Benedicti quod à loco *Eenhamenſe* dicitur: cui *tribuit caſtellum* *Ibidem Cœnobium à quo.*
Einham, eádem quâ ipſe ab Hermanno Monteſium Comite acceperat 61
libertate: pertinent tamen ejus loci patrocinio ad Comites Flandros. *Eenhama Dominus quis.*
Ex eodem aut ſaltem vicino ſolo *Erabantiæ* nomen derivare
non tam difficile erit, quàm novum. Nam (omiſſis de Brabone 62 *Brabantia nomen unde.*
Gygantomachia. fabulis, quas conſentiens omnium doctorum auctoritas jam-
pridem exploſit, & acutis ſolertiſſimi Goropii alluſionibus, qui
Brabant quaſi bravam bandam dici vult, & *Bratiſpantium* quaſi
Braefſten bant, id eſt braviſſimam bandam, Latinè fortiſſimam
Oudegherſte annal. c. 59. Meyer anno 1078. & an. 1280. cohortem) quum receptum ſit aut Eenham, aut Brakele (uterq;
in Comitatu Aloſtenſi locus eſt) Brachantū appellatum fuiſſe; 63
& inſimul ejuſdem ditionis nomen *Brachantum* eſſe & *Braban* *Brachantum & Brabantum Synonima.*
tum quid impedit corrupto nomine *Brabantiam* à *Brachanto*
nuncupari? Præſerrim quum antiquitus non *Brabantia*; ſed *Brac-*
bantum ſolere dici, norint omnes qui Hiſtoriam patriam. Et qui-
dem quid facilius quàm ſive Latino, ſive noſtrate charactere *b*
pro *h* & legere, & ſcribere? unde primùm error, qui tandem pu-
blicus evaſit. Eadem eſt ratio in terra *Brarbatenſis* & *Brachaten-* 64
Rerum Brabantic. l. 1 c. 1. ad an. 1078. *ſis*: etſi in hac dictione de mendo Sigeberrum Divæus ſuſpectū *Divæi error.*
haber cui ſpuria ea vox viſa eſt; ſed malè: quum vel ex Meyero
manifeſtum ſit indifferenter *Brachantum* & Brachata dici: & in-
dubitata diplomatum fides convincit. Cui rei idoneæ teſtes ta-
bulæ Affligemienſes: ubi *Henricus Divinâ propitiante clementia*
Orig. Miræi cap. 41. Inſcript. diplom. Godefridi ibidem. *Brachantenſis patriæ Comes, & Advocatus*, & alibi ſæpius. Porrò ter- 65
ram *Brachantum*, & terram *Brabantum* Synonima eſſe, quod jam *Brachantum & Brabantū Synonima eſſe probatur.*
dixi, non ex affinitate modò vocum apparet; ſed inſuper ex dicto

D. Bavonis Chronico duo loci convincunt. Prior eſt hîc: *Balduinus Inſulanus terram Aloſtenſem, & Gerardimontis, & Brabantum terram uſque Teneram fluvium, de regno Lotharienſi ſibi uſurpavit.* Alter verò paullò pòſt: *Henricus Rex Balduino Inſulenſi Comiti prædicto, Brachantum terram uſque Teneram fluvium, ejus hominio acceptam, in feudum conceſsit.* Vbi utrobique iiſdem de locis agi nemo humanior ignorat. Et ſi quis putet ſoli huic Chono- Ad an. 1035. / Ad an. 105

66
Brachantum pro Brabanto.
grapho eum ſcribendi morem fuiſſe; legat is diploma Lotharii, quod in archivis Blandinienſibus, ubi *Tdegrem* ponitur *in Brachanto.* Vides etjam hîc *Brachantum* pro *Bracbanto* poni. Sed & univerſi ille Phænix, immortalis Lipſius, diſertè fatetur, *Brabantiæ* antiquum nomen *Brachantum* eſſe. Rurſum *Brabantenſe* Epiſt. 41 Cent. III. ad Belg.

67
Brabantum pro Brachanto.
etjam nomen pro *Brachanto* uſurpari, & terrâ *Brachatenſi*, ſive *Eenhamii*, ex Sigeberto ſuprà notum: cujus vel ideo continuam orationis ſeriem dedi. Ibi *Hezelo Comes, Eiham cũ provincia Brabantenſi ſuſcipit, & filiam nuptui tradit cum totâ provinciá Brabantenſi.* Ad an. 1005.

68
Hodiernam Brabantiam extra veterem eſſe.
Vbi illud *tota* omnem hodiernam *Brabantiam* excludit: quum certum ſit, neque Comitatum Lovanienſem, neque Bruxellenſem, neque Nivellanum Hezeilonem poſſediſſe; ſed terram *Brachatenſem* tantùm, atque *Eenhamiam.* Cui rei lucem Ad an. 964.

69
Illi rei lux.
dabit Meyerus, qui hanc Henzilonis ditionem *terram Brachatenſem* vocat, ipſum autem *Henzilonem Eenhamenſem:* ut & antè, patrem ejus *Godefridum Ethamenſem* dictum Sigebertus meminit. Ad an. 100

70
Brabantia nomen non eſſe à Bratuſpantibus.
Hæc originatio verior quàm à *Bratuſpantibus*: unde aliqui contractè *Brabantiam* deducunt, pro *Bratuſpantia*; etſi magna eſt vocis & (olim) populi vicinia, quem Lovanienſibus affinem fuiſſe hiſtoriæ docent. Cur autem *Bratuſpantiam* à *Brabantia* alienam putem, ratio eſt hæc: quòd *Anſfridus Comes Hoyenſis, Teyſterbandiæ, Bratuſpantiæ, & dominus de Holtena, Bratuſpantium* fuit comes, quando *Bracbantum* à ducibus Lotharingiæ poſsidebatur: Paullò pòſt autem à Comitibus ſcorſum, quando ab anno ꟾↄ CCCC XCIV ejuſdem Anſfridi dono, comitatus *Bratuſpantium*, & Teyſterbandiæ, ad eccleſiam Trajectenſem devenerat. Quod autem Anſfridus *Bratuſpãtium* fuerit comes, eamque ditionem dederit Eccleſiæ Trajectenſi, liquet in originibus Miræi, ex ſcriptore qui Anſfrido æqualis: & inſuper ex Sigeberto ad annum ꟾↄ CCCC XCVII. Itaque alia ditio *Bratuſpantia* fuit à *Bracbanto*; neque inde hoc nomen deducendum; ſed ut dixi à *Brachanto*: præſertim quum oſtenderim *Bracbantum* & *Brachantum* ejuſdem eſſe notionis. Quocirca noſtræ Flandriæ gratari lubet, & *Brachatenſis* atque *Eenhama* loci genio, cujus ſolùm Diræus rerum Brabant. lib. 7. / Ibidem. / Orig. Miræi cap. 31. / Ibidem. / Ibidem. / Supra du. 65.

lùm tot proceres olim non incolere ſolùm dignati ſunt; ſed & inde titulorum ſeriem inſignire. Sed hæc priùs fuêre: nunc civile imperium Eccleſiaſtico *Eenhama* mutavit, omiſſoque ſuperiore titulo, Cœnobium ut dixi, & Abbatem habet: qui illuſtrium heroum ſucceſſor, *Eenhamenſis* pagi dominio potitur. quæ dignitas nunc eſt penes ampliſſimum Brugarum antiſtitem *Carolum-*
Philippum de Rodoan, natalibus, eruditione, virtute illuſtrem: qui 71 *Eenhama præſens dominus.*
everſum nuper calamitate ſæculi Cœnobium ingenti ſtudio, &
inpenſis, priſtino nitori indies reſtituit. *Lothricii* tamen Duca- 72 *Cœnobium reſtitutum.*
lem titulum Brabantiæ Principes vetuſto de more adhuc inſcribunt, imò etjam præſcribunt: idque & meritò, & veterum imitatione: quum Brabantiæ titulus demum ab Henrico tertio
Meyer. ad an. 1247. & Divæus rerum Brabant l. 1. cap. 12. Idem. l. 1. cap 2. Lib I. c. 12.
aſſumptus ſit, ad annum CIↃ CC XLVII. An autem hoc *Lotharicium* ab illo quod dixi, an aliunde, hîc non diſputo (à Lothario enim eſſe peritiores norunt) hoc modò dicam: Brabantos jam-
diu *Lotharicium* ſuum quæſiviſſe; ſed (quod & ipſe Divæus in 73 *Lotharicum Brabanti fruſtra quæſiverunt.*
Brabantiæ ſuæ antiquitatibus fatetur) numquam niſi per ſomnium deſignaſſe.

CAPVT VI.

Domini Teneræmondæ.

POSTQVAM oſtendi Dominium hoc liberum eſſe alodium Imperii, & urbem in ſolo Imperiali 1
ſitam veteri Brabantiæ eſſe annumeratam; non *Superioris Capitis Comprehenſio.*
tuiſſe tamen umquam Ducatus Brabantici, neq; ejus provinciæ feudum, neque dono Ducis ad Flandros deveniſſe: Nunc Dominos percenſebo,
Meyer. a. 750
ab ultimâ origine quantum poteſt. Et ne incerta pro certis ob- 2
trudam, omiſſo Magryptio qui circa annum IↃ CCL vixit, & *Magryptius an Teneramondæ dominus.*
hanc ditionem tenuiſſe dicitur (cujus tamē R ei nullum uſquam reperi veſtigium: nam quod de Cœnobio Dickelvennæ ſtructo ſcriptores meminerunt, id nos non tangit: eſt enim Dickelvenna Comitatus Aloſtenſis) ad eos accingar, qui aut hiſtoriarum monimentis, aut fide diplomatum erui potuerunt. Inter quos
Primus occurrit HAIMO, quem Tungrorum Annales Tene- 3
ræmondæ Comitem vocant: & circa annum IↃ CCC Vorſiam *Haimo Teneramondæ Comes.*
ejus gentis regiam puellam duxiſſe ferunt.

 Poſt

4 Poſt hunc altum fuit ſilentium, donec HVGO *de Tenremonde*
Hugo de Tenremonde. occurrit, qui anno CIↃ LXI Blandinienſi diplomati ſubſcripſit: ut nobis ſuggeſſit Clariſſimus Ioannes Baptiſta Gramaye.

5 Aliquanto poſt vixit ALARDVS *de Tenremonda* ut liquet
Alardus de Tenremonda ex Corbeienſi diplomate, &

6 BERNERVS *de Tenremonda*, qui cum Aſtrico nepote legitur
Bernerus de Tenremonde. inter teſtes diplomatis Fulgentii, primi Abbatis Affligemenſis, anno CIↃ XCVI, & denique
Apud Aub. Miræum. In originibus c. 57

7 DANIEL *de Tenremonda* qui cum Roberto Flandriæ Comite
Daniel de Tenremonda. profectus eſt ad ſacrum bellum.
Meyer. anno 1097.

Horum omnium quis dominus Teneræmondæ fuerit, quum eodem pæne tempore vixerint, incertum; de DANIELE tamen ſuſpicor; quia id nomen huic genti amatum: & ratio annorum non repugnat HVGONIS fuiſſe filium.

8 Sequitur ADELWIDIS, quæ *Ringoto Calvo* ſive *Remigio* Tene-
Adelwidis Teneræmondæ domina. ræmondæ Dominium dotale attulit. Horum opus creditur ſummum urbis templum, D. Virgini dicatum: ubi ſex Canonicos in-
9 ſtituerunt. Hic Ringotus idem fuiſſe potuit, qui in Chronicis
Ejus maritus.
10 D. Bavonis *Gandenſis Cœnobii Advocatus* dicitur. Idque eò ve-
Advocatus D. Bavonis Conjectura. riſimilius quòd in ejuſdem Cœnobii Archivis *Machtildis Teneræmondæ domina, & Sigeri Caſtellani Gandenſis majores*, leguntur
11 *poſſediſſe D. Bavonis Advocatiam*. Quin & ipſa Machtildis con-
Conjectura ratio una. ventione cum Ioanna Comite Flandriæ, ejuſdem Advocatiæ
12 mentionem facit. Eâdem ratione credo *Philippum Audacem* Co-
Altera. mitem Flandriæ Teneræmondæ Dominum inter ceteros Con-
13 ſervatores Eccleſiæ Sancti Bavonis & bonorum ejus Cœnobii,
Tertia.
14 conſtituiſſe Prætorem Teneræmondenſem. Obiit autem Rin-
Ringoti mors gotus anno CIↃ C VI tertio Nonas Octobris. ADELWIDIS verò biennio poſt adhuc fuit ſuperſtes. Utriuſque epitaphium aut potiùs fragmentum, ut in Scædis doctiſſimi viri Dionyſii
15 Harduini, apud Iuſtum Harduinum nepotem exſtat, hîc dabo:
Quid monumento inſculptum & inſcriptum. *Duorum* (inquit) *effigies ſpectabantur: alterius Equitis, cum inſcriptione ad caput Gothico charactere* REIMGO ... *Alterius autem matronæ herminis ut vocant amictæ, cui adſcriptum nomen* ADELWID ... *In quadro autem ſaxi hæc legi poterant:*

Diplom. Odardi Epiſc. Camarac. an. 1108
Vide infra num. 10.
Ringoti Epitaph. num. 7.
Ad an. 1050.
Tabul. an. 1221.
Archiv. D. Bavonis
Obituar. Eccleſiæ Teneræmondenſis ad III. Non. Oct. Dipl. Odardi 1108. l. 2. c. 2. n. 11.

Munificus, prudens fuit, atque pudicus.
Vt David Magnus .... mitis ut agnus.
Inſtituit Chorum l. b. .. Canonicorum.

16 *Cetera longo ævo trita legi non poterant.*
Teneræmonda Machtildi dotalem unde conſtet. Fuiſſe autem Teneræmondæ Dominium ADELWIDI dotale, hinc manifeſtum: quòd *illa in ſcuto ſuo præferebat ea inſignia quibus*

bus hac urbs ab omni memoria utitur. *Maritus verò tres oblongos geſtabat palos Loſſenſium armis ſimiles.* Hanc cum Sarcophago inſcriptionem etſi antiquitatis gratiâ ſervari æquum erat; tamen ad majorem rei memoriam, & propagandæ tantæ Viri pietati, novum *Ringoto* Monimentum Senatus decrevit: quod è Scædis prudentiſſimi viri Ioannis de Clerck, hujus urbis Actuarii deſcripſi, in hæc verba:

ILLVSTRI AC VERE NOBILI VIRO, AC HEROI,
DOMINO RINGOTO CALVO, 17 *Ringoti recentius Epitaphium.*
CIVITATIS ET TERRITORII TENERÆMONDENSIS DÑO,
HVIVS DEO AMANTISSIMI TEMPLI,
AC CANONICORVM FVNDATORI,
CHRISTIANÆ VERÆ PIETATIS,
ET OMNIS HONESTATIS PROPAGATORI:
CVIVS VETVS SEPVLCHRALIS INSCRIPTIO
LONGO PEDVM VSV DETRITA EST,
S. P. Q. TENERÆMONDENSIS,
NOBILIS VIRI MANIBVS,
ET ILLIVS PIISSIMÆ MEMORIÆ DEVOTI,
QVO TAM PRÆCLARA VIRI VIRTVS
POSTERIS PRO DOCVMENTO, ET EXEMPLO FORET
GRATITVDINIS ERGO POSVERVNT. AN CIↃ IↃ LXI.
DECESSIT AB HAC VITA Anno CIↃ C VI
SIT SVPER ILLVM PAX DEI.

Meyer. a. 1126 SVcceſſit DANIEL qui cum Balduino Gandēſi, Galtero Lilarienſi, Regnardo Walnenſi, Theodorico Dicasmudenſi, Richardo Bertano, Hellino Bochautio, aliiſque ad ſexaginta circiter Equitibus Brugas profectus eſt, ulturus Caroli boni cædem, execrabili paricidio à Stratanis in templo perpetratam. Idem ſub Gulielmo Normanno Flandriæ Comite, occupatâ Iprâ Gulielmum Iprenſem quem falsò Caroli boni proditorem Annonius vocat, in poteſtatem ſuam redegit. Tandem verò totâ Flandriâ à Normanno alienatâ, quòd tyrannide potiùs, quàm juſto imperio rem gerebat, auctor ceteris fuit evocādi ad Comitatum Flandriæ Theodorum Alſatium. Hic Meyero ſuccinit Anſelmus Abbas Gemblacenſis, eorum temporum æqualis: *Orta*, inquit, *ſeditione & diſſidio inter Gulielmum Comitem & Morinos, annitentibus Equitio & Daniele Majoribus* (Veriſimiliter Marſchalcis) *Flandriæ, accerſitur Theodoricus filius Theodorici ducis Alſatiæ, nepos Roberti Comitis Flandriæ ex ſorore Gertrude.*

Margin, left: Idem 1127. & Oudegheſt in annal. cap 70 c. 50. Meyer. an. 1128. — Chronic. an. 1128.

Margin, right: 18 *Daniel Teneram. Dominus* — 19 *Vltus cædem Caroli Tiranni cepit.* — 20 *Gulielmum Iprenſem cepit.* — 21 *Illi Flandria Alſatios debet*

22 *Eius elogium* Hic *Daniel* elogio Meyeri *Vir prudentiſsimus* vocatur. Filios *Ad an. 1128.*
23 *Liberi.* habuit *VValterum*, *Balduinum*, *&* *Danielem*. Eodem tempore *Diplom. VValteri filii apud Ioannem Gevartium*
vixit *Lauretta de Teneramonda*.

24 *VValterus Teneram. Dominus.* Patris hereditatem adiit VVALTERVS. Hic admodum beneficus fuit in Affligemenſes. In donationis diplomate vocatur *Advocatus Teneramondenſis*, & rurſum: *Dominus Teneramondenſis*: *Apud eumdem an 1141. Apud eumdem diplom. 1151.*
25 *Ejus inſcriptio* facitque mentionem patris ſui *Danielis*. Idem confirmavit Affligemenſibus *alodium, quod eis dederat VValterus van Holten apud Curtelo*,
26 *Fratres.* adſentientibus *Balduino*, & *Daniele fratribus*. Ibidem inter teſtes citatur *Theodoricus de Tenremonda*, cui ma-
27 *Theodor. de Tenremonde* trem fuiſſe lego *Laurettam de Tenremonde*, quæ *Abbatiæ Affligemenſi Eleemoſynam conceſſit pro anniverſario ſuo & Theodorici* *Apud eumdem*
28 *Ejus mater.* *filii*. Eo in diplomate hac inſcriptione utitur: VVALTERVS *Dei* *Meyer anno 1173.*
29 *VValteri altera inſcriptio* *miſericordiâ Advocatus de Tenremonde* obiit an. CIƆ C LXXIII.

Illum excepit filius VVALTERVS, qui confirmavit Affligemenſibus patris donationem, quoad ea quæ ſita in Belle, in di- *Dipl. a. 1176. Apud Ioannē Gevart.*
30 *VValterus Teneram. Dominus.* plomate inſcribit ſe, *Principem & Dominum de Teneræmonde*. Ibidem patrem vocat VVALTERVM. Vxorē habuit ADELISAM, cu-
31 *Ejus inſcriptio* jus hoc exſtat in Blandinio diploma: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Ego* ADELISA *uxor domini* VVALTERI *de*
32 *Et conjux.* *Tenremonda, Notum fieri Volo tam præſentibus, quàm futuris, me*
33 *Hujus diploma.* *pro remedio & ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, fratribus S. Petri Gandavi Deo ſervientibus, conceſsiſſe ut omnia ad prædictos fratres pertinentia liberè, ſine omni exactione thelonei in terra de Tenremonde partis illius quæ me contingit, ſive terrâ, ſive navigio, habeant tranſitum. Vt ergo donatio mea rata permaneat & inconvulſa, præſentem paginam ſigilli mei appenſione, & teſtium ſubſcriptione roboravi. Sigillū Rodolphi Capellani mei, Signum Bertoldi filii mei, Signum Balduini de Rameſdöck, S. Ioannis fratris ejus, S. Danielis filii VValteri de Tenremonde, S. Theodorici de Tenremonde. Machtildis Advocata.* Tempus & locus quo hæc acta nuſquam erat. Hæc ad verbum inſerui, ut ſuſpicioni occurram, quę
34 *Quando datū conjectura.* oriri queat ex his verbis *partis illius quæ me contingit* Vnde aliquis credat partito hanc ditionem poſſeſſam eſſe; ſed credibile *Infra lib. 2. c. 2. num. 11.*
eſt viduam fuiſſe VVALTERI (ut etjam in diplomate Odardi de quo infrà, *Adelwidis uxor Ringoti* ponitur pro Vidua) & intelligenda ea verba de uſufructu ADELISÆ aſſignato: idq; eò eſt veriſimilius quòd *Machtildis* quæ diplomati ſubſcripſit paullò pòſt
35 *Secundam illi fuiſſe conjugē conjectura.* cum marito deintegro dictæ Abbatiæ immunitatem eſt largita. Hanc ſecundis nuptiis VVALTERO junctam inde cōjicio, quòd etſi filium haberet *Bertholdum*, non is tamen *VValtero* ſucceſſerit;

rit; ſed *Machtildis*: quod ſecus fuiſſet: Nam quum *VValterus* non
conjugis dote; ſed cum hereditate paterna Teneræmondæ Do-
miniũ adierit, ſi filius *VValteri Bertholdus* fuiſſet, ſtatim ab ipſius
morte accepiſſet hanc ditionem, quę Machtildi obvenit. Quod
autem hujus *VValteri* uxorem *Adeliſam* facio, non ſuperioris;
cauſſa eſt, quòd hæc filium vocet *Bertholdum*. *VValteri* certè me-
miniſſet, ſi ſuperioris fuiſſet uxor. Dein quia *Machtildis*, quæ 36 *Machtildis quæ inter teſtes quæ ſit.*
VValtero ſucceſſit diplomati ſubſcripſit, & Chirographo ſuo ve-
lut confirmavit. Porrò *Danielem* illum qui inter diplomatis te- 37 *Daniel ibidem quis.*
ſtes memoratur, fratrem fuiſſe credo ſuperioris *VValteri*, quem
habuiſſe fratrem *Danielem* nomine ſupra dixi: *Theodorum* verò 38 *Et Theodericus*
filium *Lauretta*, cujus etjam antè memini. Illud denique in ſub-
ſcriptione diplomatis hîc notare viſum; tanti ſuperiorum tem- 39 *Aliud ibidem ſingulare.*
porũ Dynaſtas Sacellanos ſuos feciſſe, ut etjã filiis præponerẽt:
quũ nunc, magno ſeculi opprobrio, etjã inferioris notę nobiles
nõ pluris ſuos ſacrificos faciãt, quàm reliquos familiæ miniſtros.

Oudegherſte Annal c. 79. Defectu prolis maſculæ MACHTILDIS jã inde à Philippi Al-
ſatii ævo, ante annũ CIↃ C XCII hîc Imperium nacta eſt: quæ
an filia *VValteri* fuerit neque negare auſim, neque aſſerere, nam 40 Machtildis. *Domina.*
Ita obituar ecclefiæ Teneræmondenſis. Anno. 1214 in dubiis Scepticus ſum, & alios eſſe ſino. Hęc *Gulielmo* ſeptimo
Atrebatenſium Advocato Betuniæ Domino nupſit. Huic *Gulielmo* 41 *A quo tẽpore.*
agnomen *le Rous* Meyerus tribuit: cumque cum Balduino Co- 42 *Ejus maritus.*
mite in Græciam profectum refert. Filius fuit Walteri quantum
colligo ex libro Obituum hîc ad D. Virginis, ubi ad *Sextum Idus* 43 *Cujus filius.*
Archiv Eccleſiæ Teneramond, an. 1219 *Ianuarii* legitur, *VValterus ſextus Advocatus an.* CIↃ CC X. ut ad
decimũ nonũ Cal Maii Wilhelmus *ſeptimus Advocat. a.* CIↃ CC XIV.
Fratrem habuit Ioannem Betunium, qui tertius fuit eo nomine 44
Meyer. a 1203 Cameracenſium Præſul. & Bertholomæum, qui etjam prædictã *Ejus fratres.*
expeditione Balduinum Comitem ſecutus eſt. Hoc Conjugio 45
conjunctæ primò Teneræmonda, & Betunia: ante hoc enim *Teneramonda & Betunia quando jũctæ.*
tempus neminem Teneræmondenſium Videas uti titulo Betu-
niæ, nec contrà. Quin & ipſa *Machtildis* à morte mariti nuſquam
ſe Betuniæ Dominam dicit; ſed Teneræmondæ tantùm. Dein 46
ab hoc fortè tempore ſua inſignia Betunii à Teneræmondanis *Betuniæ inſignia unde.*
mutuati ſunt, quæ Teneræmondenſis familiæ fuiſſe, vel ante an-
num CIↃ C manifeſtum eſt ex inſcriptione ſepulchrali *Rin-*
Num. 16. *goti* & *Adelvidis*, quam ſuprà dedi: ubi hodierna Teneræmondę
inſignia *Adelvidi* tribuuntur: & quod vel ſolum fidem adſtruat;
eadem in fornice turris eccleſiæ Teneræmondenſis viſuntur,
non picta ſolùm; ſed ſaxo inciſa: quod qui cominus, dum hæc
ſcriberem, viderunt, retulere. Structa eſt autem illa turris, aut à

Rengoto

Rengoto Teneræmõdæ domino (qui in eâ eccleſiâ Canonicos
inſtituit, obiitq; an. CIↃ C VI) aut multò ante. Betuniæ autem
inſignia alia ab his hodiernis vidiſſe memini, variis diplomati- Archiv. Swivecan & Tuſſchenbeke.
bus Roberti Betunii, Guidonis Soceri, cum hac inſcriptione:
Secretum Roberti de Betune. Vtriuſque autem opidi hodierna in-
47 Teneramondæ & Betuniæ inſignia. ſignia ſunt Faſcia rubra, in ſcuto argenteo: de quâ multa Sym-
bolicè, Doctiſſimus meo judicio Belgarum ſui ævi, Ioannes Go-
ropius Becanus, in explicatione vocis noſtræ Bandt, id eſt faſcia
48 De faſciis Goropii diſſertatio. & vinculum; cujus inter cetera hæc verba decerpſi: *Quum faſcia
ſit vinculum ad hominum membra confirmanda neceſſarium, majo-
res noſtri inſigni prudentiâ faſciam unionis & potentiæ inde pen-
dentis ſignum eſſe voluerunt. Hinc banda* (id eſt faſcia, noſtris *bādt*)
*pro Vexillo militari, non ut ſimplici ſigno portari cœpit; ſed ita ut ni-
hil eſſet magis hieroglyphicum. Notabatur enim eo, omnes debere
eſſe colligatos vinculo amico, & hominis membra confirmante, non
ſecus atque infantis tenelli artus vinciuntur, ad robur conſequendū.
Hoc nimirum ille voluit, qui ſagittas colligatas filiis frangendas de-
dit, quas cum frangere ſic nequirent; rurſus dedit ſingulas, quas fa-
cillimè fregerunt. Sicut enim concordiâ parvæ res maximas vires
ſibi comparant; ita diſcordiâ maxima quæque vires franguntur. Fa-
ſcia igitur, quam noſtri bandam vocant, priſcum noſtris fuit ſignum
militare, quo omnium animi ad unionem & concordiam ſtrictè ar-
ctéq; retinendam moverentur. Vidimus hactenus puerorum, vexil-
la è longis faſciis conſtare; qualia veterum fuiſſe cogitandum. Poſte-
rior ætas multas faſcias conſuit: fortaſſis ut ſignificaret, non unam ſe
ducere potentiam, non unum robur; ſed multa: & non anguſtam ha-
bere ſe potentiam; ſed longè latéque dominantem. Iam quoniam unio
& colligatio hominum, principes & ſupremas vires habet, atque ea
faſcia ſignificabatur; translatum eſt Symbolum ad ſummam & re-
giam potentiam denotandam ſi faſcia candida caput cingeret. & ſi-
cut poteſtas regia omnium eſt antiquiſſima, ita ab antiquiſſima gen-
te* (Cimmeriis) *traxit originem.* Et paullò pòſt. *Ex eodem fonte ma-
navit illud, quod in omnibus ſacris, vittis ſive faſciis, tum victimas,
tum aras, tum ſacerdotes ornarent: ſignificantes omnem poteſtatem
à ſuperis orandam: & eo ſolo nos ſalvos eſſe poſſe, ſi poteſtati divinæ
noſtra poteſtas alligetur. Fatebantur igitur hâc teſſerâ ſeſe agnoſcere
omnium rerum poteſtatem apud illum eſſe, cui ſacra Fidei deberent.*

Hactenus de faſciâ, armorum noſtræ urbis occaſione. Quia
49 De Advocati notione annotatio. verò quibuſdam dubium eſt, quid *Advocati* nomine deſignetur;
viſum hîc annotare, quod adverti præter Romanam priſcam ſi-
gnificationem, quæ in Comœdiis obvia, & inſuper vulgarem,

quæ

quæ nunc Iuriſconſultis tribuitur,id nomen aliquando poni pro Domino:ut ſuprà,ubi *VValterus* ſe inſcribit *Teneramondæ Advocatum*,& alibi ſæpius. Inſuper pro tutore pupillorum: item pro defenſore,& conſervatore.Nam legi conjunctâ *Avouë mambour & gardien du pais de Liege*. Id eſt, Advocatus, tutor,& Conſervator ditionis Leodicenſis. Sic *Theodericus Alſatius Flandriæ Comes ſuſcipit in ſuam Advocatiam,& protectionem Cœnobium Tronciniëſe*.Et rurſum:*Vetat ejus Cœnobii Advocatiam penes alium eſſe, quàm Comitem Flandriæ,aut eum qui VVaſiæ Dominium Comitis beneficio poſſidebit*.Et denique pro Primate. Ita apud Marchantiū. *Arcem*(inquit)*Teruanæ ab Arnulpho Avoao,hoc eſt urbis Primate, adverſus ſacerdotii libertatem exſtructam diruit*. Quum verò aliquibus ſit perſuaſum Advocatos hos Atrebatenſes, Dominos Atrebati fuiſſe; ne quis in eumdem lapidem inpingat, paucis videat ſtatum Atrebateſii. Hæc ditio Flandriæ olim conjuncta fuit,dote Iudithæ Caroli Calvi Imperatoris, & Galliæ Regis filiæ,cum Balduino ferreo: manſitque ad Philippum Alſatium; qui dote Iſabellæ, Margaretæ ſororis ſuæ filiæ, eam tranſtulit ad Philippum ſecūdum Ludovici ſeptimi filium. Tandem Philippus auguſtus Atrebateſium in Comitatum erexit, anno CIↃ C XCVIII,ut Aemylio placet, ut Iperio CIↃ C XIX. Alii id S. Ludovico tribuunt, faciuntque primum Comitem Robertum S. Ludovici fratrem anno quadrageſimo quinto poſt Iſabellæ ſponſalia, nempe ſalutis humanæ CIↃ CC XXXVI. Quod ex tabulis Pacis Peronenſis veriſimilius. Itaque manſit ea regio à Flandris avulſa;donec conjugio Ludovici Creſciaci, cum Margaretâ à Franciâ, Philippi longi filiâ, Machtildis Atrebatenſis herede, ad Maleanum rediit: diſcreto tamen titulo, & corpore. Unde apparet Dominos illos Betuniæ, Atrebatenſes Advocatos, non Dominos Attebati fuiſſe; ſed defenſores,atque Primates:aut (ut aliis videtur) Dominos ditionis Allevæ, & Itinerum limitaneorum circa Atrebatum: quod munus in Clientela Abbatum D. Vedaſti poſſidebant. Etſi tenuius id videtur,quàm ut tantillæ dignitatis munus præfigatur ceteris titulis propriatum urbium. Hoc enim modo ubique legitur: N.*Atrebatenſis Advocatus Betuniæ & Teneræmondæ Dominus*. Sed ut à diverticulo ad viam redeamus;Hic *Gulielmus* cum conjuge dedit Abbatiæ Blandinienſi immunitatem à teloneo. De quare quod ibidem ſupereſt diploma,cùm piorum dynaſtarum memoriæ, tum ob inſignem præ ceteris ejus ævi ſcriptis elegantiam,hîc inſero:

Margin notes (left): Archiv. Abbatiæ. — Meyer. anno 1142. — Vita Theod. Alſatii. — Meyer.a.963. — Ejus ſponſalia an.1173. nuptiæ 1180. Meyer. — Lib. 6. Hiſtor Oudegherſte c.109. & Meyer an.1236. — Ibidem. Oudegherſte c.93. & Meyer.an. 1199. — Idem.1236. & Rerum Flādric. Tom.10. — Marchant vitâ Guidonis & Oudegherſte annal. cap.113.

Margin notes (right): 50 Advocati Atrebatenſes an Atrebati domini. — 51 Arteſia quando à Flandria avulſa. — 52 Quando in Comitatum erecta. — 53 Quomodo ad Flandros redierit. — 54 Advocati Atrebat quales fuerint. — 55 Gulielmus & Machtildis diploma Blādinienſe.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Quæ aguntur in tempore, cum tempore dilabuntur, & tranſeunt; & humanos actus oblivio innata demolitur: ſola verò negotia literis ſignata, & earum mancipata cuſtodia, ſubſiſtunt, & à ſua ſtabilitate inconcuſſa non diſcedunt. Ea propter ego VVILLELMVS *de Betunia dominus de Tenremonde, &* MATHILDIS *uxor mea, tam poſteris, quàm præſentibus notum fieri volumus: quod pro ſalute & remedio animarum noſtrarum, ſimul & prædeceſſorum noſtrorum, Eccleſiæ S. Petri in Gandavo conceſſimus, & firmiter tam à nobis, quàm à ſucceſſoribus noſtris volumus obſervari, ut omnia ad prænominatā Eccleſiam, vel ad uſus fratrum in ea commorantium, pertinentia, qualicumq; modo ſive terrá, ſive navigio per terram noſtram tranſeāt, abſque teloneo, & Vienagio, & omni exactione, liberè tranſire permittantur. Ne igitur quæ bono zelo ordinata ſunt, iniquorum malignitas in poſterum diſſolvat; donationem noſtram prædictæ eccleſiæ, intuitu illius conceſſam, apud quem nullum bonum irremuneratum, nullum malum permanet inpunitum, ſigilli noſtri appenſione, & teſtium ſubſcriptione roboravimus. S. Roberti Decani de Bella. VVilhelmi Capellani S Ioannis & Henrici Canonicorum. S. VValteri de Sottinghem. S. Raſonis de Gavera S VValteri de Bella. S. VValteri Tali. S. Bauduini de Gandavo. S. Simonis de Vaernewyck. S. Baudini Advocati de S. Bavone. Actum anno dominicæ Incarnationis mil-*

56 *leſimo, cēteſimo, nonageſimo tertio.* At verò de hac Abbatia ne quē Sigebertus malè intellectus abducat; monēdus hîc paucis lector. Scribit ille: *anno* IↃ C VIII. *in Caſtro Gandæ Eccleſiam ædificatā.* Paullo poſt: *anno* IↃ C X *Blandinium* (inquit) *Monaſterium ædificatur in Gandavo.* Unde aliquibus perſuaſum, recentiorem Abbatiam Blandinienſem eſſe Bavonicâ; ſed malè: utrobique quidem illud Sigeberti verum eſt: Nam de Blandinio fidem faciūt verſus Chronographici qui ibidem leguntur in hæc verba:

De antiquitate Blandinienſis Cœnobii & Bavonenſis controverſia.

Inſexcenteno deno fundavit Amandus
Anno Blandinium, patronum dans ibi Petrum.
Rexit Florbertus, dotavit rex Dagobertus.

Et quod de Eccleſia in caſtro Gandæ adfertur, itidem ejus Monaſterii Chronica confirmant, ubi hæc verba: *Eccleſia Gandenſis, quæ nunc dicitur ſancti Bavonis, fundata fuit olim à ſancto Amando Anno* IↃ C VIII. Sed ad rei lucem obſervandum quod ibidem habetur: *Congregatis autem ibidem cultoribus, primò Clericis, deinde Monachis, Abbatem eis præpoſuit nomine Florbertum.* Et conformiter in officio de ſanctis Eccleſiæ Cathedralis D. Bavonis Gandavi: *Divus Amandus in Eccleſia Gandenſi, quam opibus*

Ad an. 948

Die quinta infra Octav. S. Bavonis Lect. 4.

præcipuè

præcipuè B. Bavonis fundaverat, non monachos initio, ſed Clericos ſæculares ſimul viventes conſtituit. Cùm autem illi à primæva ſua ſanctimonia degenerare, & licentiùs vivere inciperent; amotis illis, Monachos ibidem inſtitui beati Benedicti collocavit: Dato illis Abbate Florberto, raræ pietatis viro: qui primus utriuſque ſimul Monaſterii D. Petri Gandenſis & Blandinienſis curam, & adminiſtrationem geſſit. quod anno IↃ C XVIII eveniſſe ex Chronico Caſtri, & Cœnobii S. Bavonis Dionyſius Harduinus notavit, traſlatis inde in ſua Analecta his verbis: *Anno* IↃ C XVIII *beatus Amandus in Eccleſia Gandæ amotis Clericis catervam monachorum aggregavit, quibus præfecit abbatem venerabilem virum Florbertū, virtutibus & ſanctâ religione decoratum.* Itaque non hîc à prima origine monachi; ſed ſacerdotes ſæculares, & aliquanto pòſt monachi: quibus datus Abbas Florbertus, qui quidem fuit primus utriuſque Cœnobii Abbas, quod variè liquet; ſed jam inde ab initio Blandinienſibus ipſe D. Amandus præfuerat. quod etjam prędictum Chronicon teſtatur; ubi legitur, quod *B. Amandus rexit Blandinium ad annum* IↃ C XVIII *quo etjam ad D. Bavonis monachos inſtituit: ac tunc utrique Monaſterio Florbertum propoſuit.* Vt igitur origine Eccleſia D. Bavonis Blandinio eſt 57 *Super ea, noſtra deciſio.*
antiquior: ita Abbatia illa, abbatiâ Blandinienſi eſt poſterior.

Obiit autem prædictus GVLIELMVS anno CIↃ CC XIII ut 58
Ad an. 1213. notat Meyerus: ut autem liber obituum hîc ad D. Virginis *Gulielmi mors.*
CIↃ CC XIV X Cal. Maii. Relictâ MACHTILDI viduâ & quin- 59
Marchant. vita Guidō. Maſſæus ad anno 1276. Meyer, anno 1213. Idem a. 1297. que liberis, *Roberto* (quem etjam *Fougardum*, & *Fotardum* Scri- *Et liberi.*
ptores vocant) *Daniele* (quem aliqui Roberto præferūt) *Ioanne*, *Gulielmo*, & filia *Machtildi.* Eo mortuo Ludovicus Galliæ Regis filius (qui pòſt inter Cælites à Bonifacio octavo eſt relatus) Betuniam occupavit, quam tamen MACHTILDI, ad pubertatem Danielis ſervandam tradidit. Hanc narrationem aliter texit
Ad an. 1213. Apud Iuſtum Harduinum. Meyerus, Danielem Roberti filium ratus, qui eſt frater. quod 60
erroneum eſſe ipſius Danielis literæ convincunt: quibus *dat Ro-* *Meyer. error.*
berto fratri terras de Rooſenbeke: & aliæ quibus ſe *Advocatum Atrebatenſem* vocat, & *Betuniæ Dominum*: facitq; mentionem *Roberti, Ioannis, & Gulielmi*, quos *fratres* vocat. Dein ſi filius Roberti fuiſſet, ea ditio morte Danielis non abiiſſet inverſo naturæ ordine ad Robertum patrem; ſed ad ſororem Machtildim. Ex liberis GVLIELMI & MACHTILDIS *Daniel Betunius* ſive ætatis 61
Meyer. a. 1213 Varia diplō[illegible] Meyer. a. 1213 Idem a. 1216. privilegio, ſive regis favore paternam hereditatem adiit: habuit- *Daniel Betuniæ Dominus.*
queuxorem Euſtachiam Caſtellionenſem, in qua familiâ per ea tempora erat Comitatus ſancti Paulli. Hic Ludovicū Regem 62 *Ejus uxor.*

 Anglicanâ

Anglicana expeditione ſecutus, quindecim Equeſtris Ordinis
63 viros ſecum duxit. Obiit autem circa annum CIↃ CC XXVIII,
Mors. ſuperſtite uxore ſine liberis, unde ad Robertũ fratrem ea here-
64 ditas devenit. Gulielmus Betunius Molenbecæ fuit Dominus.
Gulielmus Molenbecæ dominus. Hic legitur inter teſtes tabularũ, quibus Ferdinandus, & Ioãna Oudegherſte annal c. 101.
65 Comites Flandriæ balſardum, numariam ſervituram Franco-
Eius uxor. natibus remittunt, anno CIↃ CC XL. Vir fuit militaris, *Eques lon-* Ad an. 1249.
ge probatiſſimus Meyero dictus. Uxorem duxit Iſabellam Pon- Tabula 1221
tis-Rorardi Dominam, à qua multis cum lacrymis elatum ferũt. Meyer a. 1233
Is Matris inſtitutionem Ciſtercienſis Abbatię confirmavit. Prę- & Oudegherſte cap. 100.
ter alias expeditiones fratrem Robertum ſecutus eſt ſacro bello Archiv. Abbatiæ.
in Stadenſes, inviſum Hæreticorum genus. Idem cum uxore
dedit Abbatiæ Tronciniensi jus ſuum in Bekeghem, Herkenghem,
& Herneghem, tam in decimis, quàm in nummis, avenis, & aliis re-
bus: ut poſſideant in æternum libere & quiete: Actũ a. CIↃ CC XXVI.
Illud quoad Rekeghem iteravit anno ſequente, *pro ſalute* in-
quit *mea, uxoris, & filiorum. Datum in domo apud Pontem-Rorardi*
66 *anno* CIↃ CC XXVII. Liberos habuit Ægidium Molenbecæ Do- Archiv. Swivec. tab. anni 1232.
Liberi. minum, qui cum Patre Margaretæ Amitæ majoris donationes
Swivecanæ Abbatię confirmavit: & Gulielmum Põtis-Rorardi
Dominum: qui uxorem duxit Beatricem Hebuternæ Domi-
nam. Hic ſtruxit Cœnobium Victorinarum ad Põtem-Rorardi Meyer. anno 1271.
67 in agro Furnenſi. Liberos reliquit Ioannem Dominum Ven-
Nepotes. deulæ, & Hebuternæ: & filiam quæ nupſit Vice-Comiti Furnẽſi
& Neoporti. Ille autem uxorem habuit Ioannam Caſtellionen-
ſem, & ex ea filium Ioannem: qui ductâ Ioannâ de Brienne mul-
tos reliquit poſteros, quorum longa ſeries variè ſe diffudit. Inter
eos numeratur Robertus Betunius Vicecomes Meldenſis, dñs
de Vendeul; Rumſt, & Falny: qui bello Gandenſi ſub Maleano Meyer. 1383.
Prę fectus erat Arienſis. Fratrem habuit Ioannem, conjugem Iſa- Froiſſard. l. 2. cap. 136.
bellam Ghiſtellanam, Ghiſtellæ, Inghel-monſtri, Arnæ Põtis- Analect. Gaillardi.
Vendini, Reyghers-vliet, & Thelonei Brugenſis dominam.

68 Ioannes MACHTILDIS filius (aliis Iacobus) obiit Abbas A-
Ioannes Gulfus. quicinctẽſis. Machtildis autem ejus ſoror, quæ cũ fratre Rober-
69 to, & Gulielmo etjam inter teſtes memoratur fundationis Swi- Archiv Swivec. tab. anni 1223
Machtildis Gulfa. vecanæ, nupſit Ghilberto Sotteghemio Raſſeghemi Domino,
70 habuitque in dotem Calkenam & Laernam (pagos ditionis Te- Dipl. Roberti anno 1228
Eius maritus. neræmondanæ, & Maſminiam in Comitatu Aloſtẽſi. Hic Ghil- Meyer. an. & Oudegherſte
71 bertus Robertum, & Gulielmum uxoris fratres comitatus legi- cap. 109.
Bitumiw. tur dictâ in Stadenſes hæreticos expeditione. Idem cũ Michaële Idem c. 105 anno 1226.
Boulario, Rolando de Haſſebroeck, & Arnoldo Aldenardenſi

con-

controverſiam ſopivit, quæ inter Ferdinandum Flandriæ Comitem & Gandenſes, de novando Senatu, ſummis utrimque ſtudiis agitata. Liberos reliquit Gerardum, Ghilbertum, Robertũ, 72
& Machtildem: quos duobus locis archiva Swivecana ſuggerũt. Prior eſt tabulis *Margaretæ nobilis mulieris, Dominæ de VVoume, quibus dat Abbatiſſæ & conventui de Swiveke prope Teneræmondam ordinis Ciſtercienſis ad anniverſarium ſuum, & Ioannis filii xxx ſolidos Flãdrenſis Monetæ annuatim*, ubi teſtes donationis: *nobilis mulier de Raſsinghem Machtildis, filius ſuus Gerardus de Sottenghem dominus de Raſſenghem, frater ſuus dominus Robertus, ſoror prædictorum Nobilium Domicella de Raſſenghem Machtildis, Actũ apud Sweveke anno domini* CIↃ CCXLV. Alter verò ubi Robertus de Raſſenghem, mente & corpore ſanus, teſtamentum condit, & fratrem ſuum Ghilbertum ex aſſe heredem inſtituit anno CIↃ CC LXXI. Inter illos maximum natu Gerardum fuiſſe ibidem diploma docet, quo *Machtildis domina de Raſſenghem per conſenſum dilecti filii ſui ſenioris Gerardi, conceſſit Abbatiæ & Cõventui de Swiveke pro anniverſario ſuo & Ghilberti mariti, bonæ memoriæ, quoddam pratũ ſitum in palude S. Odulphi, quod ipſa emit propriis denariis tunc temporis dum exſtitit domicella. Actum anno* CIↃ CC XLIII. Hunc ad annum CIↃ CC LVI ſuperſtitem fuiſſe 73
in tabulis Leonii de A memoria. Liberos reliquit Gerardum Raſſenghemi dominum, cui uxor [a] Maria [b] (alibi Aëlphis) Guielmi Liedekercæ domini filia, & heres: Ghilbertum, & Hugonem; qui [c] fratris tabulas, de clientelari arcis Liedekercanæ poſſeſſione, confirmarunt anno CIↃ CCC XXII. Porrò Ghilbertus ſuperioris Gerardi frater, Ghilberti & Machtildis filius, etjam filium reliquit Gerardum Maſminiæ dominum. Hujus memoria ſupereſt in codice Swivecano: ubi Aviæ ſuæ, Maſminiæ dominæ donationem confirmat anno CIↃ CCC XXXII. Uxorem habuit Eliſabetham Maldeghemiam. Vtriuſque Epitaphium apud Gaillardum hoc deprehendi.

Archiv. Swivecan.
[a] Oudegherſte p. 146.
[b] Idem c. 134.
[c] Idem c. 146.

Septimo die menſis Maii obiit Gerardus de Raſseghem, dñs de Maſmines, miles, cujus anima per Domini miſericordiam requieſcat in pace. amen. anno CIↃ CCC XXXVIII.

Decima Ianuarii obiit domina Eliſabeth de Maldeghem, domina de Eecke, & de VVeſseghem: uxor quondam domini Gerardi de Maſmines, Militis, Orate pro anima ejus. anno CIↃ CCC XXVI.

Gerardi gentilitia inſignia erant *Dixmude, Axele, Maſſeme,*
Nevele. Unde liceat exiſtimare quàm difficilę ſit in Genea-
logiis ſemper inffenſo ire pede. Gerardus ejus pater nũc Sotte-
ghemium ſe inſcripſit, nũc Raſſeghemium. Hic Raſſeghemius Archiv. Swi-vic.tab. anni 1:46.
primò vocatur, inde in Epigraphe uxoria *de Maſmines*, & ta- Ibid a. 1356.
men ex familiarum enumeratione Dixmudanæ ſtirpis pater-
num genus eſſe apparet, niſi nomina inverſo ordine ſcripta ſint,
quod ſuſpicor: Maſminiæ certè gentis inſignia, & hunc & pa-
trem & auum geſtaſſe in variis ſigillis ipſe vidi. Uxoris autem
conſanguineæ gentes erant hæ *Maldeghem, Rode, Ghiſtele, Rey-*
ghers-vliet, Conditi ſunt Maſminiæ in ditione Aloſtanâ, qui ta-
men pagus inter clientelas Curiæ feudalis Teneræmondanæ Archiv Præpoſiturę Tuſſcenbeke
74 Prepoſit. recenſetur. Filium habuere Geratdum (qui nunc *Raſſeghemius* Tab a. 1262.
vocatur, nunc *Maſminius*, Maſminiæ Dominum. Hic primus Analect. Gaillardi.
eſt quem Laernæ titulo uſum deprehendi, idq́ue iis tabulis qui-
bus, *præſentibus Ludovico Namurcenſi, Dño Ghiſtellæ, domino Pra-*
tenſi, Burghgravio Dixmudæ, domino VVoſtinæ & Nevele, domino
Poucca, domino Gerardo Raßeghemio, domino Ioanne Inſulenſi, &c.
promittit pro ſe & ſuis heredibus Comiti Flandriæ, ejusq́ ſucceßo-
ribus Flandriæ Comitibus, eorumq́ hominibus, Principis diploma aut
literas ferentibus, ſuæ arcis Laernæ copiam facere, eumq́ & ejus de-
legatos, ſive armati ſint, ſive inermes in prædictam arcem admitte- Ibidem.
re, quotieſcumque à dicto Comite ejuſq́ heredibus requiſitum fuerit.
Actum Gandavi VIII *Septemb. anno* CIↃ CCC LXII. Uxorem habuit
Catharinam *Maldeghemiam* Philippi Maldeghemii equitis,
75 Ejusq́ poſteri. Maldeghemi, Grimbergæ, Moeſecæ, Hayeghemi, & Leyſchotæ
domini, & Eliſaberhæ Maldeghemiæ Ackoyæ dominæ ſoro-
rem; filiam Philippi Maldeghemii, & Mariæ de Grimbergis,
cujus dote Berleghemi dominiũ accepit. Liberos reliquit Wal-
ravium Maſminiæ & Berleghemi dominum & Claram Maſmi- Lib 3. cap. 3. num. 126.
niam: quæ primum Sigero Cortracẽſi; dein Philippo Erpæ do-
mino nupta eſt; & Ioannem Maſminium Calkenę dominum, de
quibus infrà: obiit autem prædictus Ghilbertus Raſſeghemi do-
minus relictâ Machtildi viduâ, circa annum CIↃ CC XXXVIII:
quo hæc dedit *Monialibus Swivecanis pro remedio animæ Ghilberti*
mariti, pratum in palude S. Odolphi: quod ratum habuit Gerardus
76 Margareta de Tenremonde Machtildis dominæ ſoror. filius, Raſſeghemi dominus. Præter hos MACHTILDIS liberos
quos dedi, eâ ætate vixerunt duæ ejus ſorores, Margareta, pro- Vide l. 2. c. 6. num. 6.
lixâ ſuâ in Abbatiam Svvivecanam munificentiâ illuſtris, ubi
77 H. altera ejuſdem cui nupta etiam num vitam cælebs tranſegit. Et altera Gulielmo de Grim-
bergis Aſcæ domino nupta. Huic Adeliſæ, Agneti, Antoniæ, aut
ſimile

ſimile nomen fuiſſe ſuſpicor ex tabulis Svvivecanis ubi *G. de Grimbergis,& A.uxor concedunt VVinagium de Rumſt prædilectæ ſorori domicellæ Margaretæ de Tenremonde pro quadraginta libris Flandricis,quas eidem ex juſto debito debebant, donec has prælibatas quadraginta libras totaliter & perfectè perſolverint. Datum apud Rumſt anno Domini* CIƆ CC XXV. Eumdem Roberrus dominæ

Archiv. Svvivec.

MACHTILDIS filius, *Dominum dilectum avunculum ſuum* vocat diplomate anni CIƆ CC XXXVIII. Fratrem fuiſſe exiſtimem Gerardi de Grimbergis, Grimbergæ & Ninovæ domini, ex

Archiv. Abbatiæ.

iis tabulis quibus hic cum conjuge Agnete concedit Abbatiæ Tronciniēſi immunitatem à Theloneo quas ſignavit *Gulielmus de Grimbergis Gerardi frater anno* CIƆ CC XIX. Unde & illud con-

Dipl. Gerardi Archiv. Svvivic tab an 1230. Ibidem tab. an. 1230. & 1237. Archiv Ninivi dip. Gerardi. Theod Alſat. 1142.

ſentaneum, fratrem habuiſſe Arnoldum (nam is Gerardo fuit frater) qui uxorem habuit Sophiam Caſtellanam Bruxellenſem (alteris nuptiis conjugem Leonii vander A) unde nati Arnoldus de Grimbergis & Oda, quæ nupta eſt Waltero de Grimbergis, & iterum Sigero de Gandavo equiti: & inſuper Patrem habuiſſe Gerardum de Grimbergis, Grimbergæ & Ninovæ dominum, matrem Machtildem, avum Gerardum, qui Theodori Alſatii ævo *in Suburbanis ſuis* (verba ſunt diplomatis) *Abbatiam in honore S. Dei Genitricis ſemperq; Virginis Mariæ, & ſanctorū martyrū Cornelii & Cypriani ob ſuam ſuorumq; ſalutem inſtituit.* Filiū Gulielmus reliquit Gulielmum, qui cum patre & avunculo Ro- 78

Dipl. a. 1238. Archiv. Svvivec.

berto Margaretæ materteræ ſuæ donationes Swivecanis virgi- *Ejus filius,*
nibus cōfirmavit. Hūc à Guidone Flandriæ Comite Opdorpæ 79
dominium (quod nunc V. N. Theodorus Liefveltius, Belgicus *Nepos.*
Maro, poſſidet) accepiſſe, donationis diploma docet: quod à V. N. Adriano de Marſſelaere nuper accepi, in hæc verba:

Gui·o Comes Flandriæ univerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, quod nos dilecto & fideli noſtro VVilhelmo de Grimberghes, domino de Aſke, & heredibus ſuis poſt ipſum, pro fideli ſuo ſervitio quod nobis multotiens impendit, dedimus in augmentū feudi ſui quod de de nobis tenet, quidquid habemus apud Hupdorpe, tam in hominibus, quàm hoſpitibus, redditibus, decimis, ſive aliis quibuscumque rebus, cum omni iuſtitia alta, & baſſa, liberè à nobis, & noſtris heredibus Comitibus Flandriæ tenendum in perpetuum, & habendum. In cujus rei teſtimonium præſentes literas noſtro ſigillo fecimus roborari. Datum apud VVarneſton, anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo octavo, die Iovis poſt diem Penthecoſtes, menſe Maio.

Hic Gulielmus heredem habuit Robertum de Grimbergis

Aſcæ-

Aſcæ dominum, cui conjux fuit Maria de Bergis. Vtriuſq; tabulas apud prædictum V. N. de Marſſelare inveni, ex quibus ad verbum hæc habe:

Robertus de Grimbergis dominus de Aſca, cum Mariâ uxore, dederunt ob remedium animarum ſuarum, & animarum patrum, & matrum, prædeceſſorumq́, ac amicorum ſuorum, totalem decimam ſuam quam habebant, vel quocumque modo poſtmodum habere poterant apud Opdorp; cum omni jure quod illis in eam competiit, viris religioſis Abbati, & Conventui Monaſterii loci S. Bernardi, Ciſtercienſis ordinis, Cameracenſis diœceſis, in veram, & puram eleemoſynam, donatione inter vivos: & vendiderunt iiſdem quintum manipulum in eodem pago; nihil retinentes, excepto alto Dominio Iuſtitiæ ſuæ. Actum anno domini milleſimo, ducenteſimo, nonageſimo ſecundo.

Mortuâ Mariâ, alteram Robertus duxit Iſabellam Belcerſem (ita deplomate Svvivecano, ad an. CIↃ CCC VII: ubi dicitur *uxor nobilis viri Roberti, domini de Aſca*) quâ defunctâ, tertiam adſcivit Mariam Barbançoniam, quæ anno CIↃ CCC XXXV cum
80 liberis, marito fuit ſuperſtes. Inter hos fuit Robertus; cujus tabu-
Pronepos. læ exſtât in codice Svvivecano, datæ anno CIↃ CCC XCII. Hunc
81 vix toto quinquennio pôſt vixiſſe, certa fides ex Ioannis filii ejus Ibidem.
Ejuſque filius. tabulis, qui *Grimbergenſi* nomine omiſſo, *Aſcanum* ſe inſcribit, Ibidem. Ibid. tab. an. 1348.
anno CIↃ CCCC XCVII. Eum Aſcæ dominum Gaillardus vocat; & anno CIↃ CCCC VIII hereditatem adiiſſe Margaretæ van Mevverve, conjugis Dancardi Boſſard..

Vixit inſuper ejuſdem MACHTILDIS tempore Inghelram-
82 mus de Tenremonda, qui Virginibus Svvivecanis liberum per Abbatię archiva.
Ingelrammus de Tenremôde. Scaldam tranſitum dedit, cujus tractum in feudum tenebat, approbante poſtea Roberto, rogatu ipſius Inghelrammi dum viveret, & ab ejus morte etjam heredum. Prædictum Scaldis feudum ab Inghelrammo per filiæ conjugium, aut aliàs, devolutum Archiv. Svvivec. diplom. anno 1223.
eſt ad Andream de Grimbergis, qui virginibus Waeſmonſteranis conceſſit immunitatem à teloneo, quod ratione tranſitus Lib. 2, cap. 6.
per dictum flumen eſſet pendendum.

83 Obiit autem prædicta MACHTILDIS, poſt quàm fundaſſet in
Machtildis dominæ obitus ſuâ ditione Hoſpitale D. Ægidio ſacratum: quod paullò pôſt convertit in Abbatiam Ciſtercienſem (de qua fuſius infrà) anno ſalutis humanæ CIↃ CC XXIV.

Hujus quæ in Archivis Flandriæ exſtat Cōventio cum Ioanna Comitiſſa Flandriæ ſuper ſervis & albinis & hominibus Advocatiæ hîc viſum dare.

IOU MAHAVS *Dame de Terremōde fons ſcavoir, à tous ceulx qui*

ces

ces lettres verront, que tiex eſt la convenance entre moy & Madame la Comteſſe de Flandre & de Haynout, dendroit la terre d'Aloſt & Terremonde: que li uns ni peut cachier ſerf, ne aubaine, ne homme d'Avoërie, ne ancele, de demaine à l'aultre; mais es fiefs le peut il cachir, & ſuir: & leur homme les ſuiront par tout la où il ſouloient. Et c'eſt aſſavoir dẽdroit l'Avoerie de S. Bavon de Gand, que le remaint en autel point, comme elle fut au temps, que li Cuens Baudoumg tenoit c'eſte couſtume envers l'avoë VVillem Et chou doit eſtre ſceu par le loyal enqueſte Monſicur Bernard de Morſele. C'eſte convenãce doit eſtre tenue, ſe li Cuens n'eſt encontre, quoad il iert iſſus de priſon: Et à ce quil ſi accort doit Madame la Conteſſe metter tout le conſeil quelle pora en bonne foy. Et ſe el Conte defalloit ains quil iſiſt de priſon; li convenance doit eſtre tenue, ainſi quelle eſt deviſee Donné à Coertray l'an M CC XXI. *lendemain de la Magdalene.*

Hæc eo magis ad verbum pono, ut eliciam aliorum interpretationem, commodiorem fortaſſis meâ: quam ut cumque aſſequi datũm, ita habe:

Ego Machtildis *Domina Tenremondæ, notum facio omnibus præſentes literas viſuris, quòd talis eſt conventio inter me & dominam Comitiſſam Flandriæ & Hannoniæ, circa terram de Aloſt & Tenremonde: quòd neutra poteſt veſtigare & ſequi ſervos, neque albinos, nec hominem Advocatiæ, nec ancillam, de uno Dominio in alterum; ſed in feudis poteſt veſtigare & ſequi, & earum homines ſequentur ubicumque ſolebant. Et eſt ſciendum, quoad Advocatiam D. Bavonis Gandenſis, quod remanet eo modo, quo fuit eo tempore quo Comes Balduinus ſervabat hanc conſuetudinem erga Advocatum VVilhelmũ: idq; debebit reſciri per fidam inquiſitionem domini Bernardi Morſelani. Hæc conventio debet ſervari, ſi Comes non contradicat quando erit egreſſus è carcere & ut aſſentiatur debet domina Comitiſſa adhibere omne conſilium bonâ fide. Et ſi Comes moriatur ante quàm ſit liber à carecre; conventio debet ſervari ut ſcripta eſt. Datum Cortraci anno domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo.*

Mortuâ matre ROBERTVS Betunius Teneræmondæ Dominium accepit. Hic vir fuit gnavus, manu ac linguâ juxtà prom- 84 Robertus Tener. dominus.
ptus, & probatâ in Ferdinandum Flandriæ Comitem fide: quod
Meyer. anno 1213. non uno loco teſtãtur Annales. Et quidem cùm Ferdinandum 85
totâ Flandriâ cedere Philippus Galliæ rex mandaret, quod cum Ejus probata in Ferdinandum Fland. Com. fides, &
ceteris Regni Proceribus bello Anglico adeſſe recuſaſſet, niſi
Ariam & fanum Audomari dolo ablatas redderet; atq; ille ſuis
in Gallum viribus diffidens, qui jam ante inſtructo in Anglum 86
exercitu, in Flandriâ vi, & dolo graſſabatur, legatos in Angliam Varie geſta.

Aſcæ dominum, eui eonjux fuit Maria de Bergis. Vtriuſq; tabulas apud prædictum V. N. de Marſſelare inveni, ex quibus ad verbum hæc habe:

Robertus de Grimbergis dominus de Aſca, cum Mariâ uxore, dederunt ob remedium animarum ſuarum, & animarum patrum, & matrum, prædeceſſorumq́, ac amicorum ſuorum, totalem decimam ſuam quam habebant, vel quocumque modo poſtmodum habere poterant apud Opdorp; cum omni jure quod illis in eam competiit, viris religioſis Abbati, & Conventui Monaſterii loci S. Bernardi, Ciſtercienſis ordinis, Cameracenſis diœceſis, in veram, & puram eleemoſynam, donatione inter vivos: & vendiderunt iiſdem quintum manipulum in eodem pago; nihil retinentes, excepto alto Dominio Iuſticiæ ſuæ. Actum anno domini milleſimo, ducenteſimo, nonageſimo ſecundo.

Mortuâ Mariâ, alteram Robertus duxit Iſabellam Belcerſem (ita deplomate Svviveeano, ad an. CIↃ CCC VII: ubi dicitur *uxor uobilis viri Roberti, domini de Aſca*) quâ defunctâ, tertiam adſcivit Mariam Barbançoniam, quæ anno CIↃ CCC XXXV eum

80 liberis, marito fuit ſuperſtes. Inter hos fuit Robertus; cujus tabu-
Pronepos. læ exſtât in codice Svviveeano, datæ anno CIↃ CCC XCII. Hunc
81 vix toto quinquennio pôſt vixiſſe, certa fides ex Ioannis filii ejus Ibidem.
Ejuſque filius. tabulis, qui *Grimbergenſi* nomine omiſſo, *Aſcanum* ſe inſcribit, Ibidem. Ibid. tab. an. 1248.
anno CIↃ CCC XCVII. Eum Aſcæ dominum Gaillardus voeat; & anno CIↃ CCCC VIII hereditatem adiiſſe Margaretæ van Mevverve, conjugis Dancardi Boſſard..

82 Vixit inſuper ejuſdem MACHTILDIS tempore Inghelrammus de Tenremonda, qui Virginibus Svviveeanis liberum per Abbatiæ archiva.
Ingelrammus de Tenremōde. Scaldam tranſitum dedit, cujus tractum in feudum tenebat, approbante poſtea Roberto, rogatu ipſius Inghelrammi dum viveret, & ab ejus morte etjam heredum. Prædictum Scaldis feudum ab Inghelrammo per filiæ conjugium, aut aliàs, devolutum Archiv. Svvivec. dipl. in. anno 1213.
eſt ad Andream de Grimbergis, qui virginibus Waeſmonſteranis conceſſit immunitatem à teloneo, quod ratione tranſitus Lib. 1. cap. 6.
per dictum flumen eſſet pendendum.

83 Obiit autem prædicta MACHTILDIS, poſt quàm fundaſſet in
Machtildis dominæ obitus ſuâ ditione Hoſpitale D. Ægidio ſacratum: quod paullò pôſt convertit in Abbatiam Ciſtereienſem (de qua fuſius infrà) anno ſalutis humanæ CIↃ CC XXIV.

Hujus quæ in Archivis Flandriæ exſtat Cōventio eum Ioanna Comitiſſa Flandriæ ſuper ſervis & albinis & hominibus Advoeatiæ hîc viſum dare.

Iou MAHAYS *Dame de Terremōde fons ſcavoir, à tous ceulx qui ces*

ces lettres verront, que tiex eſt la convenance entre moy & Madame la Comteſſe de Flandre & de Haynout, dendroit la terre d'Aloſt & Terremonde: que li uns ni peut cachier ſerf, ne aubaine, ne homme d'Avoërie, ne ancele, de demaine à l'aultre; mais es fiefs le peut il cachir, & ſuir: & leur homme les ſuiront par tout la où il ſouloient. Et c'eſt aſſavoir dēdroit l'Avoerie de S. Bavon de Gand, que le remaint en autel point, comme elle fut au temps, que li Cuens Baudouing tenoit c'eſte couſtume envers l'avoë VVillem. Et chou doit eſtre ſceu par le loyal enqueſte Monſieur Bernard de Morſele. C'eſte convenāce doit eſtre tenue, ſe li Cuens n'eſt encontre, quoad il iert iſſus de priſon: Et à ce quil ſi accort doit Madame la Conteſſe metter tout le conſeil quelle pora en bonne foy. Et ſe el Conte defalloit ains quil iſſiſt de priſon: li convenance doit eſtre tenue, ainſi quelle eſt deviſee Donné à Coertray l'an M CC XXI. lendemain de la Magdalene.

Hæc eo magis ad verbum pono, ut eliciam aliorum interpretationem, commodiorem fortaſſis meâ: quam utcumque aſſequi datū̆m, ita habe:

Ego Machtildis *Domina Tenremondæ, notum facio omnibus præſentes literas viſuris, quòd talis eſt conventio inter me & dominam Comitiſſam Flandriæ & Hannoniæ, circa terram de Aloſt & Tenremonde: quòd neutra poteſt veſtigare & ſequi ſervos, neque albinos, nec hominem Advocatiæ, nec ancillam, de uno Dominio in alterum; ſed in feudis poteſt veſtigare & ſequi, & earum homines ſequentur ubicumque ſolebant. Et eſt ſciendum, quoad Advocatiam D. Bavonis Gandenſis, quod remanet eo modo, quo fuit eo tempore quo Comes Balduinus ſervabat hanc conſuetudinem erga Advocatum VVilhelmū: idq; debebit reſciri per fidam inquiſitionem domini Bernardi Morſelani. Hæc conventio debet ſervari, ſi Comes non contradicat quando erit egreſſus è carcere & ut aſſentiatur debet domina Comitiſſa adhibere omne conſilium bonâ fide. Et ſi Comes moriatur ante quàm ſit liber à carcere; conventio debet ſervari ut ſcripta eſt. Datum Cortraci anno domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo.* 84

Mortuâ matre ROBERTVS Betunius Teneræmondæ Dominium accepit. Hic vir fuit gnavus, manu ac linguâ juxtà promptus, & probatâ in Ferdinandum Flandriæ Comitem fide: quod non uno loco teſtātur Annales. Et quidem cùm Ferdinandum totâ Flandriâ cedere Philippus Galliæ rex mandaret, quod cum ceteris Regni Proceribus bello Anglico adeſſe recuſaſſet, niſi Ariam & fanum Audomari dolo ablatas redderet; atq; ille ſuis in Gallum viribus diffidens, qui jam ante inſtructo in Anglum exercitu, in Flandriâ vi, & dolo graſſabatur, legatos in Angliam 85 86

Robertus Tener. dominus.

Meyer. anno 1213.

Ejus probata in Ferdinandum Fland. Com. fides, &

Varie geſta.

 deſti-

deſtinaret de acceptis injuriis, & auxilio acturos; inter alios hũc Meyer anno
Robertũ miſit: qui legationis caput, ita ſui Principis rem egit, 1213.
ut allectis in fœdus Anglis jũctis viribus in Gallos ſit pugnatum.
quare non immeritò in Annalibus noſtris *Prudentis & diſerti* Ibidem.
elogio celebratur. Anglorum acceſſu victę & depreſſæ aliquot
naves Gallicæ. Poſtea verò cùm à noſtris fortiùs quàm feliciùs
pugnatur, multis captis, multis cæſis, nullâ victoriæ fiduciâ, exiguâ
vitæ; alii huc, illuc, Robertus Neoportum fugit: cujus opidi
prętecturam cum quadraginta Equitibus Flandris ſtatim accepit.
Exinde ejectis totâ Flandriâ Gallis, cùm rex dolore amens Ibidem.
novis copiis Flandriæ imminoret, atque adeò extrema minaretur
& tamen captis everſiſque Inſulis, & Caſleto nullâ aliâ re geſtâ,
domum rediiſſet; Ferdinandus in Angliam trajecturus ROBERTVM
Zantvicum præmiſit, ipſe cum aliis ſecuturus. Inde
cùm ſubſequente vere rediiſſet; *conjunctis ſibi* ut Meyerus ait
Gulielmo Saliſberienſi, Reginaldo Bononico, Hugone Bobâ, & ROBERTO
Betunienſi, res magnas in Flandria & contra Regis confœderatos
in Brabantia geſſit. Hanc Principis fælicitatem cum Idem a. 1214.
Othone quarto Cęſare fœdus interrupit. Namque cùm prœlio
Bovinienſi virtuti fortunâ non reſpondet, & Ferdinandus &
ROBERTVS & cum iis plurimi Flandricarum partium Proceres
viri in hoſtiũ poteſtatem pervenêre. Huic prœlio alios item
Betuniæ ſtirpis interfuiſſe Meyerus indicat: ubi ſummo noſtratiũ
encomio, *Hellinus* inquit *Senes callus, Raſo de Gavera, cum tribus
filiis florentiſsimis adoleſcentibus, Philippus, Petrusq́, Maldeghemenſis,
Ghiſtellani præterea, & Betunienſes, & Haveskercani,
cum reliqua nobilitate, quantâ virtute, quibus dexteris rem geſſerint,
quaq́, facinora fecerint, quis facile ſcripſerit?* niſi per Betunienſes
intelligat eos, quibus Robertus Betunius præfuit. E- Archiv. Svvevec.
nimvero poſtquam è carcere gallico Robertus rediit, multa matris
acta confirmavit. Quâ defunctâ ejus ut dixi hereditatem
87 adiit, ſeque *Militem de Betunia* inſcripſit, *Teneræmondæ Dominum*:
Sigillum prior inſcriptio. donec Daniele fratre ſine liberis exſtincto, adſcito paternę Ibidem.
88 ditionis titulo *Advocatum ſe Atrebatenſem, Betuniæ, & Teneræmondæ
Dominum* nuncupavit. Quo titulo primùm uſus eſt anno
Idem altera. CIↃ CC XXVIII. Quantum quidem ex codice Svvivecano potui
conjicere: ubi ad annum uſque CIↃ CC XXVII. *Miles de Betunia*
89 dicitur *Teneræmondæ Dominus*. Pacatis autem per Gallum
Leges huic opido dedit. rebus, ad conſtituendam hanc Rempublicam animum adjecit:
90 Itaque & leges dedit, quæ hîc adhuc vigent, quarum exemplar
Urbem auxit. ſuo loco ſubjiciam: & pomœrium protuliſſe creditur. His rebus Anno 1233. Lib. 1. c. 9.
inten- Vide l. 1. c. 9. Meyer. a. 1233

Oudegheſte cap 109 Archiv. Svvivec. lib. 2, c, 6. intentum denuo belli tempeſtas abripuit, in Stadenſes hæreticos: quò Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ auſpiciis profectum memorant: unde redux multa in pios uſus erogavit, non in matris ſolum Abbatiam munificus; quod infrà docebo, ſed in externa item Cænobia: quorum multis immunitatem conceſſit à 91 *Ejus pietas.*
Abbatiæ, Archiv. vienagiis & teloniis, & inter cetera Abbatiæ Trôcinienſi anno CIↃ CC XXXV: cujus hîc præ ceteris memini, ut hac occaſione errorem quemdam detegam, cujus generis multos in ſcripta irrepere neceſſe eſt, eorum præſertim, qui ex hiſtoriis hiſtorias concinnant, ſine ſubſidio diplomatum, & archivorũ, unde certiſſima ſcriptori & lux, & fides: quæ tamen omnia videre non eſt unius. 92 *Cœnobio Tronkinienſi quod contulerit.* Scribit in ſuâ Aloſto Vir clariſſimus Iacobus Marchantius. 93 *Ejus occaſione oſtenſus in Hiſtoria de Ivvano Aloſtenſi error.*
Commẽtarr. de Flandria lib. 1. *Neq; ſilentio prætereuntur Aloſti Comites Iwani duò, alter quod Canonicos Regulares Trôcinii anno* CIↃ C XXXVII *in Præmonſtratenſes Monachos converterit: alter quem Gandenſem nominant, quòd Laurentiam Theodori Alſatii Flandriæ Comitis filiam duxerit: ex quo matrimonio ortus Theodoricus poſtremus*, &c. Hic Ivvanum ille Scriptor, accuratus alioquin, ut apud Plautum Mercurius,
Amphitr. Act. 1. Soſiam, ex uno geminum facit: ut ſatis ex Meyero liquet ad annum CIↃ C XL & CIↃ C XLIV, & ejus Cœnobii Archiva convincunt, ubi *Iwanus de Gand ad uſum fratrum Troncinienſis*
Diplomate an. 1139 de eodem: Meyer ad an. 1137. *Eccleſiæ libere tradit Allodium in villa dicta Burſt, & plura bona in VVaſia, & pago Flandrenſi, accedente uxoris ſua Lauretta filia Theodorici Comitis, cui quæcumque ſuæ poſſeſsionis erant in dotem dederat, gratuitâ conceſsione, & devotâ petitione.* Id & alter locus, illuſtris ſanè præ aliis adſtruit: quem hîc addã ut unâ fideliâ quod dicitur duos dealbem parietes. Nam & ad inſtitutum facit, & ad Hiſtoriæ lucem, ubi aliàs magnæ tenebræ. Locus eſt diplomate
Anno 1166 dicti Alſatii: *Igitur Theodoricus*, inquit, *Iwani de Aloſt, & lauretta ſororis meæ filius, ab hac luce moriendo ſubtractus, cùm naturæ debitũ ſolviſſet, ac mihi præcipuè tum propinquitate cognationis, tum poteſtate meæ dominationis, de animâ ac terrâ ipſius ordinare incumberet; terra enim illius in manus meas devenerat, exſtipulatione dotis Sorori meæ à patre ejus domino Iwano olim facta; Eccleſiam Troncinienſem cujus idem Theodoricus Advocatus fuerat, in meam Advocatiam ac defenſionem ſuſcipiens, eam chariùs amplecti, & bona in ſuſtentationem fratrum ejuſdem Eccleſiæ collata diligẽtiùs cõſervare, & etiam mea donatione ampliare curavi.* 94 *Et alter de ſucceſsione Comitatus Aloſtenſis.* Vides collatione utriuſq;
Meyer a 1012 loci Ivvanum illum qui Canonicos Tronciniiin monachos cõvertit (erat enim Troncinii dominus, eamq; ditionem aliquanto antè Balduinus Gandenſis à Roberto Friſio acceperat) mari-

tum fuiſſe Laurettæ filiæ Theodorici Comitis Flandriæ, eumdemque filium reliquiſſe Theodoricum Aloſtenſem,& inſuper quâ ratione Comitatum Aloſtenſem Alſatius adierit? quod nō uſqueadeo in Hiſtoriis obviū. Nūc ur ad ROBERTVM redeam, eum obiiſſe ferunt, anno CIↃ CC XLVIII; quo anno pridie D.
95 *Roberti obitus.* Martini & Svvivecanæ,& Bavonenſi Abbatiæ legavit pro anniverſario certos redditus: in quorum altero diplomate *Latum* inquit *apud Cales in Sardania pr die D. Martini an.* CIↃ CC XLVIII.
Uxorem habuit Iſabellam de Moriaymes: ut ſigillum ejus ha-
96 *Vxor.* bet, quod in archivis Svvivecanis ipſe vidi. Hanc malè Teneræ- *Archiv. Bavon.*
mōdæ Dominam putavit Meyerus. Ex eâ filiam ſuſtulit Mach- *Rob diplom. an. 1245. in. 1304. & Flād. rerum tom. 8 Idem a 121. 8*
97 *Li… beri* tildim. Sunt qui alteram adjiciāt Steenlandæ domino nuptam; ſed de hac, nihil habeo certi.

Roberto ſucceſſit MACHTILDIS (quam Danielis filiam malè
98 *Machtildis Domina.* Guicciardinus facit) hanc per vim raptam, ut memorant (ut ille ſexus injuriæ eſt obnoxius, & facilis capi) duxit Guido Gulielmi *Deſcript. Betuniæ.*
99 *Guiccardini error.* Dampetræ, & Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius. At verò *Meyer a 1304 annal c. 118.*
Petrus Oudegherſte diligentiſſimus Flandricarum rerum ſcri-
100 *Ejus maritus.* ptor, nullâ de vi factâ mentione, *Pauco pôſt tempore*, inquit *quàm Margareta Comes Pariſiis rediit, ubi fuerat ad præſtandum clientelam, concluſum fuit, & confirmatum conjugium Guidonis, ſecundi filii Comitis Margaretæ Flandrenſis, & Dominæ Machtildis, filiæ Roberti Advocati Atrebatenſis Betuniæ & Teneramondæ domini: fueruntq́ nuptiæ celebratæ valde ſolenniter, in opido Betunienſi.* Acta hæc anno CIↃ CC XLIV. Hæc Machtildis aviti & paterni ex- *Archiv. Svvivec.*
101 *Nupta ubi & quando.* empli in Svvivecanas memor, poſt varias donationes, tandem *Meyer. ad an 1304.*
mortem cum vitâ mutavit, abſente bello ſacro conjuge, ut An- *Idem a. 1248.*
102 *Mors.* nales noſtri memorant. Mihi autem aliquod veſtigium, ex quo- *Archiv. Eccleſiæ.*
dam Guidonis diplomate, poſt mariti ex Syria reditum (ſi tamē *Teneręmōd.*
103 *De tempore diſquiſitio.* ad eam expeditionem fratrem Gulielmū comitatus eſt) MACHTILDIM obiiſſe. Ejus diplomatis hoc eſt initium: *Guido Atrebatenſis Advocatus Betuniæ & Teneramondæ dominus, & Machtildis uxor ejus, & heres terræ prædictæ.* Inibi exaratus erat annus 123. Hîc ſi nihil peccatū niſi omiſſionē unius characteris arithmetici; auſim ſcribere 1253, & eo anno ſuperſtitem fuiſſe. Alius enim numerus iſte hîc nō quadrat: nam an. 1243 & multò pôſt MACHTILDIS patrem vixiſſe; anno autem 1263 Guidonem al- *Vide ſupra num 95*
104 *Vbi humata.* teram jam conjugem Iſabellam Luceburgicam habuiſſe con- *Meyer. anno 1261.*
105 *Meyeri error.* ſtat. Pro me facit Oudegherſte, qui anno CIↃ CC LIX obiiſſe *Annal. c. 116.*
refert. Humatam Meyerus credit Betuniæ; ſed falli Gaillardi *Ad a. 1304.*
Collectanea monent: ubi Flinis in ſacello juxta Chorum Ab-

batiæ conditam dicit (quo etjam in ſacello Guido monimentum habet cum hac Epigraphe:

Hic jacet Guido Comes Flandriæ: obiit anno CIↃ CCC IV.) 106

& fidem facit deſcriptâ Mauſolei inſcriptione: *Guidonis Epitaph.*

Hic jacet ſepulta piæ recordationis Domina MACHTILDE, *dicta de Be'une, Comitiſſa Flandriæ, Advocata Betuniæ, & domina Teneræmondæ, uxor illuſtriſsimi Principis Guidonis Flandriæ Comitis, filii Dominæ Margaretæ Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſæ, hujus monaſterii fundatricis: quæ quidem Domina* MACHTILDIS *obiit circa annum domini* CIↃ CC LXIV *undecimâ menſis Novembris.* 107 *Machtild. Epitaph.*

Hanc Epigraphen multo tempore poſt mortem poſitam dictio *circa* indicat. Pepericautem hæc MACHTILDIS Guidoni 108 *Liberi.*
Ad an 1304. Vita Guidonis. liberos decem (Meyerus & Marchantius novem ſcribunt decem enumerant) Robertum, Gulielmum, Balduinū, Ioannem, 109 *Meyeri error.*
Philippum, Margaretam, Mariam, Beatricem, Ioannam,
Meyer. ad an 1304. Ibidem. Ibidem. & Machtildem: ex quibus Balduinus immaturâ morte ſublatus quieſcit Brugis apud Franciſcanos. Ioannes cognomento 110 *Balduinus.*
Bonus & Baudelonenſis ex D. Donatiani Brugis & D Petri Inſulis Præpoſito factus Metenſium, dein Leodicenſium Anti- 111 *Ioannes.*
Oudegherſte cap. 126. ſtes, conditus eſt Flinis in choro. Philippus eſt literis & armis 112 *Philippus.*
clarus: uxorem in Italia duxit Machtildem Cortenayam, Laurettæ Thiettæque Comitiſſam, cum dote mille librarum Turo- 113 *Ejus uxor.*
nenſium quotannis: conciliantibus eas nuptias Guidone patre, & Carolo Siciliæ & Neapolis rege cui ſæpe præclaris factis
Meyer. ad an 1304. Oudegherſte c. 126. a. 1284 Analect Harduini. Meyer a. 1295 Idem a. 1301 & Oudegherſte cap 140. virtutem ſuam probarat. Illi ad id conjugium dedit Guido pater annuas mille libras Pariſienſes monetæ Flandricę: quo mortuo Robertus fratri aſſignavit ter mille & quingentas libras, ſuper reditibus ſuis Bergis, Furnis, & alibi. Hic tanto amore Patriæ flagravit, ut Patre gallicâ perfidiâ in carcerem conjecto, & 114 *Ejus in patriam amor.*
laborante jam de libertate Flandriâ, relictis omnibus quæ à Carolo in Italia acceperat, huc properarit, comitante uxore
Meyer. anno 1304. Machtilde; ubi tanto favore exceptus eſt, ut unanimi omnium conſenſu, totius Flandriæ adminiſtratio illi ſit delata. quo in 115 *Virtus militaris.*
munere ita ſe geſſit, ut ſuperatis Gallorum tegnis, & prælio Pabulano acie fuſo Philippo rege, convulſâque Flammulâ, decantato illo Gallorum ſigno, ex antiquo gentis ritu, pacem Patriæ

 fratri-

fratribus libertatem, ſibi æternum decus compararit. Itaque
rebus bene geſtis, & Repub. conſtitutâ, tandem in Italiam ad Annal. c. 154.
ſua rediit: ubi triennio pòſt, menſe novembri deceſſit ſine libe-
116 *Obitus.* ris, ſepultus Neapoli. Oudegherſte filiũ illi tribuit Henricũ Flã- an. 1304. &
117 drenſem; ſed eum Guidonis fuiſſe Meyerus tradit. Margareta 1337.
Margareta. Ioãni Brabantiæ duci nupta, peperit Ioãnem, Godefridũ, Mar- Ibidem.
118 *Maria.* garetam, & Mariam. Maria (quam Scriptorum plerique omit- Oudegherſte cap. 114
119 tunt) Amedeo Sabaudiæ Comiti data. Beatrix primùm Hugo- Meyer. an. 1304 &
Beatrix. ni Caſtellionenſi Sanpaulo Comiti juncta: ex quo Ioannem Marchant.
cognomento Teneræmondanum, dein Florentio Hollandiæ vita Guidonis Meyer. an.
Comiti (in aucupio à ſuis cæſo) ex quo Theodorum, Florentiũ, 1301. Idem a. 1304.
Gulielmum, Othonem, Ioannem, Beatricem, Machtildim, &
120 Margaretam ſuſtulit. Ioanna maritum habuit Gulielmum Iu- Ibidem. Meyer. anno.
Ioanna. 121 liæ Comitem, quem Brabantiæ ducis factione Aquiſgrani occi- 1277. Idem an. 1304
Machtildis. ſum ferunt. Machtildis Bleſenſis Comitis fuit uxor.
122 *Robertus dominus.* ROBERTUS *Dampetra* maximus natu matri ſucceſſit: qui
mortuâ priore conjuge Blancâ Caroli Andegavenſis Siciliæ Meyer. an. 1263. & an.
regis filia (quę humata eſt an. 1268. 17. Iulii) & paullò pòſt du- 1321. Gaillart
123 ctâ Iolantide Odonis (aliis ſed malè Roberti) Burgũdiæ ducis, & Meyer. a. 1270
Ejus uxores. Iſabellæ Nivernenſis filiâ, à dotali regione *Comitem* ſe *Nivernẽ-* Idem. ad an. 1322.
124 *Inſcriptio.* *ſem* inſcripſit, *Betuniæ & Teneræmondæ dominum.* Hic predictũ Archiv. Svvi. vec. diplom.
125 Carolum Ludovici Galliæ regis fratrem, in Italiam ſecutus, de an. 1270 Meyer. anno
De Manfredo triumphus. Manfredo, in Flandrorum acie cæſo (Picardos Collenetius vo- 1265 Hiſtor. Nea-
126 cat) triumphavit, ætatis anno XVIII. ſuis illum manibus Manfre po'. lib. 4.
Idem pòſt Comes Fland. dum mactaſſe Oudegherſte memoriæ tradidit. Poſtmodum ad Annal. c. 118. Meyer. a 1305
Comitatum Flandriæ pervenit.
127 GULIELMUS *Dampetra* ſecundus natu, à morte patris, æſti- Tab. an. 1108 Oudegherſte
Gulielmus dominus. matione factâ, & urbis & agri, Teneræmondæ dominium ac- cap. 130.
128 cepit, quam Pater vivus patrimonii loco illi addixerat: Unde Meye. 1304.
Ejus uxor. in Hiſtoriis *Teneræmondanus* appellatur. Hic Adelam Rodol- Idem a. 1301.
phi Nigellani Equitum magiſtri, & Flandriæ pro Gallo præſidis Idem a. 1300
(qui tandem prælio Cortraceno cũ plurimâ Galliæ nobilitate, Idem a. 1302.
& florentiſſimo Chriſtiani orbis exercitu, à plebe Flandrica cę-
ſus) unicam heredem uxorem duxit: Ob quam affinitatem Gã-
denſes dicto prœlio Rodolphum ſervaſſent; niſi poſt tantam Ibidem.
ſuorum cladem noluiſſet eſſe ſuperſtes. Hoc conjugio Gulicl- Meyer. anno
mus Nigellæ dynaſtiâ, & vicecomitatu Caſtri Dinienſis fami- 1305.
129 liam auxit. Idem lectus fuit arbiter cum Roberto fratre, Hugo-
Inter quos arbiter. ne Caſtellionenſi, & Guidone Comite S. Pauli, inter Guido- Oudegherſte
nem Flandriæ, & Robertum Arteſiæ Comitem in controverſiâ Annal. c. 131
de finibus Flandriæ, & Arteſiæ: Idq; circa annum CIↃCC XCVI.

Ali-

Aliquanto pòſt patrem Guidonem pactis conventus Roden- 130 *Ejus captivitas.*
burgici fiſum in Gallias ſecutus, cum eo, & fratre Roberto, &
frequenti inſuper nobilitate, in carcerem conjectus eſt: ubi
etjamnum patre Flandriam reviſente manſit obſes; donec tan-
dem libertati reſtitutus eſt lege Pacis (quam *fœdus iniquitatis*
vocant, ob iniquas Flandriæ conditiones) quam tamen coactus
Oudegherſte c.p 141. eſt cum conjuge confirmare. Inter hunc & Robertum Flan- 131 *Cum fratre Controverſia.*
Lib 1.cap.4 driæ Comitem, mota ea quæſtio, cujus ſuprà memini: *An Terri-*
Annal.c 141. *torium Teneræmondenſe Flandriæ ſit feudum* : cujus rei etjam
Varia dipl. Oudegherſte meminit. Ceterùm hoc modo tituli eſt uſus: *Gu-*
lielmus Flandrenſis Nigellæ & Teneræmondæ dominus. Obiiſſe 132 *Inſcriptio.*
circa annum CIↃ CCC XII, id indicio eſt, quòd adhuc vixiſſe 133 *Obitus.*
Archiv. Abbatiæ. cognoſcitur; anno CIↃ CCC XI: quo legavit Cœnobio Swi-
vecano, ex reditibus in Uyt-berghen, octo libras, octo Solidos,
octo denarios Pariſienſes. Mortuum verò fuiſſe anno ſequente,
planum, quum videamus ejus filium Gulielmum uſum titulo
Diplom.an 1313. ſupra c.4. num 10. Teneræmondæ. Filios habuit, Gulielmum, Ioannem, Guido- 134 *Liberi & nepotes.*
Meyer.a.1304 nem, quibus omnibus à maternâ ditione *Nigellanum* cognomẽ
Annaleɫ. Harduini. fuit; & tres inſuper filias. Ioannes Nigellanus conjugio Beatri-
Ibidem. cis de Sanpaulo Crevecuriæ, Arluriique dominia, & Caſtella-
Ejus apud Oudegherſte niam Cameracenſem nactus eſt. Liberos habuit Ioannem, qui
mentio c.154 ſine liberis obiit. Mariam quæ Amboſio, & alteram quæ magno
Analect. Harduini. Gulielmo de Craon nupſit. Guido Nigellanus ſub Maleano ar-
Meyer. ad anno 1346. & 1347. mis clarus fuit; præſertim bello Anglico. Idem cum Ioanne fra-
Idem a 1315. tre interfuit Conventui qui Audomaropoli celebratus eſt, ſu-
per redemptione Ioannis Namurcæi, Guidonis Comitis ex
Iſabella Luceburgenſi, Namurci Comite primogeniti: quem
per vim occupatâ Sluſâ captum, in arctiſſimam Cuſtodiam
Brugenſes conjecerant: quod conaretur emporium Brugis, in
ſuum oppidum avertere; ſed is dum de liberatione agitur, fru-
ſtratis cuſtodibus, fugâ ſibi ſalutem, & libertatẽ quæſivit. Idem
Idem a.1324 Guido operam dediſſe memoratur ſopiendæ controverſiæ in-
ter Ludovicum Nivernenſem, & Franconates: qui Comitis
abſentiâ freti, per fas nefasque nobilium paſſim ædes flammâ
atque ferro ſolo æquabant. Obiit autem Guido ſine liberis,
Idem a.1352 Gaguinus Hiſtor.l 9. prœlio Anglicano Mareſchalcus regni Galliæ. Filiarum verò
Analect. Harduini & maxima Maria nomine, Ioanni Fiennati, Bononiæ Comiti nu-
Meyer. anno 1310. pſit: Hæc Holbecæ domina fuit, ut apparet iis tabulis, quibus
Analecta Harduini. concedit Rodolpho de Pipenpoy Bruxellenſi, piſcationem in
Ibidem: Vildera, & rivo dicto *Stellekens-vliet*. Filium habuit Ioannem,
Meyer.1320. qui ſubſcripſit tabulis aſſignationum, quas Robertus Betunius
dedit

dedit Roberto, ſecundo natu filio, eâ lege, ut ratum haberet Conjugium, & legem conjugii Ludovici Creſſiaci, ſui ex fratre nepotis, cum Margaretâ Philippi longi filiâ. Altera Iſabella maritum habuit Dominum de Brians, & ſine prole deceſſit. Tertia immatura obiit. *Analect. Harduini. Ibidem.*

135 *Gulielmus dominus.* GVLIELMVS *Nigellanus* ſive *Flandrenſis*, maximus natu, pòſt patrem Teneræmondæ fuit dominus. Conjugem habuit Ali- *Dipl. an. 1313 ſupra cap. 4. num 10.*
136 *Ejus uxor.* ſiam, & ejus dote dominatum Bergenſem, Neoporti, & Denſæ. *Analect. Harduini.* Hic cum Roberto, Ioanne, & Guidone patruis, inter fuit Coronationi Henrici ſeptimi Imperatoris, quæ Aquiſgrani facta. *Meyer. anno 1308. Ibidem.*
137 *Idem Brugenſiũ Præfectus.* Idem Roberto cum Flandriæ Procuratoribus in Gallias ad regem proficiſcente, Brugenſis urbis, à quâ motus exſpectabatur, adminiſtrationem accepit. Bello etjam Hannonico ſubſidiarius Roberto Patruo fuit, cum Ludovico Nivernenſi, & Roberto ejus fratre. *Meyer a 1310* Hunc Meyerus *Roberti ex ſorore nepotem* vocat,
138 *Meyeri error.* quum ſit ex fratre Gulielmo qui Adelam Rodolphi Nigellani filiam uxorem duxerat; cujus ipſe Meyerus antè meminerat. *Ibidem. Ad an. 1302.*
139 *Patrui controverſiam finiit.* Hic ille Gulielmus eſt, qui cum Patruo Roberto cõtroverſiam finiit, de Clientelari Teneræmondæ poſſeſſione, ut patet ex conventione, quæ eâ de re exſtat: Tandem deceſſit ſine liberis. *Diplom. an. 1313. ſupra c. 4. num 10.*

140 *Ejus mors.* Morte Gulielmi Teneræmonda ad fratrem IOANNEM per-
141 *Ioannes Dominus.* venit: ut liquet diplomate, cujus initium; *Ioannes Flandrenſis Nigellæ Crevecuriæ & Teneræmondæ Dominus*: quo cõfirmat Beatri- *Atchiv. Svvivec, an. 1320.*
142 *Ejus inſcriptio.* ci Colini Odomontii filiæ, Roberti Flandriæ Comitis Patrui ſui donationem, cui Comes ceſſerat quoad illa viveret, *quidquid ſibi ut domino Teneræmondæ Abbas Affligenienſis ocrearum & pel-*
143 *Ejus mors.* *licei nomine quotannis debebat.* Conjugem & liberos ſupra dedi. *Ibidem dipl. anno 1297 Numero 134* Porrò *Ioannes* cum conſanguineo ſuo Ludovico Creſſiaco Flãdriæ Comiti, Cortraci præſidio eſſet, furore plebeo, cum aliis viginti quinque equeſtris ordinis Proceribus, miſerandum in modum periit, relictâ Beatrice viduâ, quæ multo pòſt uſa eſt titulo *Nigellæ* & *Teneræmondæ*. *Meyer anno 1325 & Oudegherſte, Annal c. 150. Idem c. 154.*

144 *Maria Tener. domina.* Ioannes Nigellanus heredem reliquit MARIAM quæ *Inghelrammo Oſſemontio* Amboſiæ Domino nupta, inter alia Teneræ- *Varia diplom*
145 *Ejus maritus.* mondam ad Amboſiam gentem tranſtulit. Aliqui hãc Gulielmi filiam credidêre; ſed Ioãnis fuiſſe inde liquet, quòd pòſt Gulielmum ad Ioannem Teneræmondã abiit, & ab hoc ad MARIAM.
146 *Dicta error.* Hæc vixit adhuc anno CIƆ CCC XLIX ut conſtat ex conventio- *Analect. Ioãnis Gevartii,*
147 *Ea quando adhuc ſuperſtes.* ne cum Abbate Affligemenſi, ſuper controverſia quam habuerant cum dicta Abbatia de feudis, quæ id Monaſterium à Teneræmondenſi domino tenebat. Imò verò eam cum marito ſuper-

ſtitem

ſtitem fuiſſe ad annum uſque CIↃ CCC LIII diplomate doce-
mur, quo Senatui poteſtatem faciunt imponendi certum tri-
buti genus, quod Maltotam & Aſſiſias vocant: & alterum, quo
Fullonibus in hac urbe prima privilegia Inghelrammus donat. 148
A Matia ad PHILIPPVM *Valeſium* Galliæ regem, ptetio hoc do- *Philippus Gallia Rex Tener. Dominus.*
minium devenit.

Et Oudegher ſte c. 263.

A Valeſio dono ut aiunt ad LVDOVICVM *Maleanum*, Flan- 149
driæ Comitem, ut hâc munificentiâ illum ab Anglicanis nu- Ludovicus *Malean. Comes Fland. Teneram. Dominus quo modo.*
ptiis avocaret, ad Margaretam Ioannis tettii Brabantiæ Ducis
ſecundam natu filiam, proneptem ſuam, ex filiâ Margaretâ;
quam antè triennî puero, & Rex, & pater deſponderant: qui ille
& Regem ſibi conciliavit, & poſteris tot ampliſſimarum ditio-
num incrementum. (Malè Meyerus dotalem putavit hanc Ma-
leano urbem) Dintherus aliam adfert donationis cauſſam, cu-
jus hæc ſunt verba: *Philippus Rex Franciæ emit opidum, & terram* 150
de Teneramonda, ſub Imperio Romano conſtitutas, erga dominum de *Alia rei occaſio Mechliniensis notatio.*
Amboyſe: quod, & quam, idem rex donavit ſuprà dicto Ludovico Co-
miti Flandriæ, in recompenſationem medietatis opidi Mechliniēſis,
& ſumma octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium. Et
ex tunc Ioãnes Dux Brabantiæ, nomine Henrici ſenioris ſui filii fuit
adeptus pacificam poſſeſſionem prædicti opidi Mechlinienſis. Hæc 151
ille: quæ narratio verior exiſtimari queat, vel hanc ob cauſſam, *ultra cauſſa verior.*
quòd ea donatio facta videtur diù poſt conjugium Maleani,
quod initum anno CIↃ CCC XLVII: & ex Diplomate allegato
conſtat, Mariam Amboſio nuptam, cum marito ſuperſtitem
fuiſſe, & Teneræmondæ imperaſſe anno CIↃ CCC LIII. Imò
anno ſequenti Teneræmondam nondum penes Maleanum
fuiſſe certis indiciis ejus diploma docet; quo ut dominus dire-
ctus hujus opidi leges confirmat. Anno demum CIↃ CCC LV 152
hoc Dominio potitum ipſius verba teſtantur in hanc ſenten- Maleanus *quando dominii ullus dominus*
tiam: *quia nunc primùm venimus ad Dominium, & omne jus urbis,*
& Territorii Teneræmondenſis, omniumq; quæ inde dependent, ut
domini ſine medio; ſed dici queat Regem anno CIↃ CCC XLVII 153
eâ lege emiſſe, ut id dominium penes Mariam & Amboſium *Conciliatio pugnantium auctorum.*
eſſet quoad viverent; morte verò alterius, vel utriusq;, Maleano
cederet. quod equidem fieri potuit: quum eo anno Flander ſuo
jure in Mechliniam ceſſerit, totiuſque opidi poſſeſſionem acce-
perit Henricus, Brabantiæ Ducis promogenitus: qui ibidem in
dominum inauguratus anno ſubſequente: ut eodem anno Ma-
leanus ſuas Teneræmondanis leges, & conſuetudines confir-
mavit: omne tamen dominii jus nondum, ut dixi, conſecutus. A

Iidem & Ecardus an. 1347. Meyer. anno 1333.

Flandric. rerũ tomo. 1.

Hiſtor. Brabant. l. 5. c 37

Meyer. a. 1347

Archiv. opidi anno 1354.

Meyer. a. 1347 Gramaye Mechliniâ l. 2 ſect. 5.

Archiv. opidi diplom. anno 1348.

Dinthero & meâ mente non admodũ diverſi abeunt Marchantius, & Divæus: quorum ille, ipſis ſponſalibus datam Maleano Teneræmondam dicit. quæ res forte Meyero, & poſt illũ Guicciardino, occaſionem dedit ſcribendi *hanc ditionem Maleano dotalem*. Hic verò, eo ipſo tempore *Meleanum Brabanto Socero remiſiſſe octuaginta quinque millia, & quingentos regales*; pretium
154 nempe, de quo, vivo adhuc Creſſiaco, conventum: acceptâ videlicet in compenſationem Teneræmondâ. At verò hic obiter monere viſum, aliam eſſe Dintheri mentem, quàm verba innuunt. Et ne quis putet, hoc Dominium ab Amboſiis emptum Maleano regem donaſſe, ut jure ſuo in Mechliniam, & inſuper credito octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium cederet, ut oratio ſonat; Notandũ emptam eam Urbem ab Adol-
155 pho à Marcâ Præſule Leodicẽſi, & Reginaldo Comite Geldriæ patre, & tutore Margaretæ, cui id avitum ex Bertholdis Dominium CLX millibus regalium, ſive quod perinde eſt, centum
156 millibus numorum Turonenſium, in jus Ludovici Creſſiaci Flandriæ Comitis conceſſiſſe. Poſt quam emptionem quum in-
157 ter Flandrum controverſia intercederet, dicente Brabanto, eam partem quæ Geldri fuerat, quum Brabantiæ ſit feudum, nõ potuiſſe alienari ſine ſuo aſſenſu: & velle alteram partem ære perſoluto ad ſe trahere, re verâ autem, quia in inteſtinis ſuæ ditionis, & Brabantiæ medio Flandrum ſuo imperio pernicioſum
158 fore ſuſpicabatur. Tandem cùm Flander nollet cedere, ad arma ventum: quorum cùm tæderet, lectus utrimque arbiter, & ſe-
159 queſter, Rex Galliæ: qui pauco pòſt tempore, bellum quidem conjugiis diremit; de jure tamen utriuſque nihil definiit. Donec
160 tantæ moræ tædio, modus controverſiæ inventus: pactumque inter eos Teneræmondæ, ut junctim, & paribus auſpiciis Mechliniæ imperarent, *alter in Clientela alterius: vectigalia æqualiter*
161 *partirentur: Scultetum & quæſtorem ſimul conſtituerent: qui ad Neckers-poelam morantur Cives, duci; qui ad Blydebergam Flandro*
162 *ſubeſſent: Neutri, invito altero, munitiones conſtruere liceret.* Aliquanto pòſt, Creſſiacus totâ urbe ceſſit pretio octuaginta ſex millium regalium. Ita Meyerus. alibi idem quingentos addit. Annales Brabantiæ huic numero mille detrahunt. Iuſtum pre-
163 tium ex legibus conventionis ſtatim dabo. Quum autem ante ſolutionem Flander è vivis exceſſiſſet, Philippus Rex cum Ma-
164 leano certâ quâdam compenſatione conveniſſe dicitur, ut totâ Mechliniâ cederet. Hanc compenſationem Teneræmondæ
165 donationem fuiſſe ex Dinthero certum: quam *Rex Maleano dedit*,

Margin notes (left): 154 Dintheri alia mens, alia verba. — 155 Ejus rei illuſtratio. — 156 Mechlinia Creſſiaci pretio — 157 Inde controverſia. — 158 Et bellum. — 159 Quis dein ſequeſter. — 160 Quæ inter partes conventio. — 161 Flander totâ cedit. — 162 Quâ lege. — 163 Ceſſio cur irrita. — 164 A Maleano atrata certa cõpenſatione. — 165 Ea quæ fuerit.

Margin notes (right): Deſcript. Teneræmondę i Commentar. lib. 1. Fland. rerum tomo 10. Deſcript Teneræmondæ. Lib Hiſtor. Brabant, 14. Dinther. Hiſtor. Brabant. lib 5. cap. 17. — Meyer. a. 1333 & annal. Brab. c 41. & Divæus Hiſtor. Brabant. l. 14. — Anonymus Ms. de bello Grimbergenſi apud Iuſtum Harduinum. Meyer. anno 1333. Ibidem. Annales Brabant c. 41. & Oudegherſte c. 155. Divæus Hiſtor Brabant. l. 14. & Meyer anno 1356. — Idem a. 1346 — ad an. 1357. c. 41 an. 1347. Numero 174. — Lib. 5. c. 37.

dedit, in compenſationem, inquit, *medietatis opidi Mechlinienſis, &*
ſummæ octuaginta ſex millium & quingentorum regalium, quod 166 *Dintheri interpretatio.*
Ita Meyer. ad anno 1357 & Divæus l. 14.
ſenſu diviſo intellige: id eſt, in *compenſationem medietatis Mech-*
liniæ, ſive ejus pretii, quod pro ea pacti Creſſiacus & Ioannes.
Hanc autem emptionem Philippum de ſuo feciſſe, nõ eſt vero
ſimile: quum nihil, aut certè non admodum regis interfuerit, 167 *An à Rege compenſatio.*
Mechliniam penes Brabantos, aut Flãdros eſſe. Imò verò quum
ſemper ſuſpecta Gallis fuerit Flandrorum potentia, quàm ſæpe 168 *Negativa ratio una.*
etjam per vim, & fraudem minuere ſunt conati, valde in hoc
ſui imperii arcanum peccaſſent, ſi in re alienâ tam fuiſſent mu- 169 *Et altera.*
Meyer. a. 1346
nifici. Magis credendum, Regem rogatu Brabanti, qui promi- 170 *Conjectura veriſimilior.*
ſerat deſerturum ſe fœdus Anglicanum ſi Matrimonium filiæ
ſuæ ſecundæ cum Maleano procuraret, etjam hâc in re aucto-
ritatem ſuam apud Amboſium interpoſuiſſe; quaſi ſibi emptu-
rum: & quò negotium meliùs ſuccederet; veluti regali munifi-
centiâ Teneræmondam cum Territorio Maleano dediſſe, eâ
lege, ut omni jure in Mechliniam cederet. Quod per regem
Ad an. 1347. cap. 41.
impetratum non Dintherus ſolùm meminit; ſed de cõditionali
inſuper compenſatione, & Meyerus, & Annales Brabantiæ fi- 171 *Maleanus gratis non ceſſit.*
dem faciunt: Alioquin nulla erat ratio, cur Maleanus eam poſ-
ſeſſionem alienaret; præſertim gratis, ut credunt, imò vel invito
Gramaye de Mechlinia l. 2. ſect. 5. Meyer. anno 1338.
quodammodo rege: quum antè ab eo ipſo definitum Hiſtoriæ
memorent, *ducem, ſi vellet emptionem reſcindere, daturum Comiti*
octuaginta ſeptem millia, & quingentos regales. quod de medie-
tate intellige: de cetero enim ſatisfactum Creſſiaco, antequam 172
conjunctim Mechliniam uterque poſſedit, nemo dubitat Neq; *Neque virium inopia.*
tam deſperatæ erant res Maleani, ut aliquo metu fuerit deſer-
turus ſuam cauſſam: quum paullò pòſt defuncto duce Socero,
Idem, a. 1356 Anonymus Ms. apud Harduinum, & Oudegherſte Annal. c. 165; & Meyer. an. 1357.
non Mechliniam modò; ſed omnem pæne Brabantiam armatâ
manu occuparit, & tenuerit: donec tandem aſſumpto utrinq; 173 *Quod occupata Brabantia teſtatur.*
arbitro Gulielmo duce Bavariæ Comite Hannoniæ, Hollan-
diæ, Zelandiæ, Dominio Friſiæ, certis legibus ſopito bello, pax
coiit. Ex cujus Conventionis capitibus ea potiſſimùm excerpſi,
quæ maximè ad hanc rem facere videbantur. 174 *Et leges pacis.*

Primò, *ut Lovanium, Bruxellæ, Nivella, Thenæ mereant Maleano: & unaquæq; dictarum urbium ſub ſuo ſigno mittat xxv viros; inter hos duos Barones, & duos dignitate Equeſtri; idq; ſumptibus Brabantiæ, per ſex hebdomades quotannis, quotieſcumque evocabuntur, & in quosvis: excepto duce Brabantiæ.*

Secundò, *ut Maleanus utatur titulo ducis Brabantiæ quoad vixerit.*

 Tertiò,

Tertiò, *quum Gallus qui lectus erat arbiter inter Ducem, & Creſſiacum, in controverſiâ de poſſeſsione Mechliniæ decreverit, ut ſi Comes ſuo jure cederet, Brabantus illi numeraret ſummam octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium, eaq; Pax quæ Aſcæ pacta fuerat non eſſet ſervata, unde magnas Flandrum expenſas facere fuit neceſſe; ut in poſterum Maleanus totam eam urbem, cum ditione recipiat, cum omni jure & Iuſtitia: nihil Brabantiæ Duci, aut ulli relicto.* Ita Diveus lib. 15. *pro belli* inquit *impiſã.*

Quartò, *ut quoniam quod in dotem filiæ ſuæ dare Dux ſocer promiſerat, nõ dediſſet in ſolidum; Maleanus pro decem millibus florenorum annuis qui reſtabant, in feudum, à Duce Antverpiam caperet, cum appendentiis, & dependentiis, cum Iuſtitia mera, mixta, & juriſdictione. Et ſi urbis redditus non aſcenderent ad decem millia florenorum annuè, tum Dux, quod deeſſet, intra menſem proximum ſuppleret.*

Denique *quod neque Duci, neque ejus uxori, ab hujus arbitralis ſententiæ die, quidquam liceret de ſuis ditionibus vendere, gravare, pignori dare: neque in partem, neque in ſolidum.*

Hæ conditiones ſatis indicant potiorem viribus fuiſſe Maleanum; neque metu ceſſiſſe. Et quidem conformiter huic Cõvẽtioni *Comitem ſe Flãdriæ & Brabantiæ Ducem*, inſcripſit, (quod & ſepulchralis Epigraphæ Inſulis teſtatur) & Mechliniæ poſſeſſionem adiit: quæ Flandriæ annexa manſit, uſque ab Philippũ Bonum; qui ſejunxit. Antverpiæ item dominium accepit, quam vel invitam, immiſſo præſidi, parere coëgit. Cumque novum Prætorem inſtitueret rerum capitalium vindicem, quem *Flandriæ Souveranum*, ſive Summum vocant, utrumque hunc dominatum ejus ditioni ſubjecit. Neque eſt quod aliquis ſuſpicetur, nuptiarum gratiâ Comitem ceſſiſſe: quum illum ab ipſo Brabanto ſolicitatum conſtet. Neque denique metu regis id facere in animum induxit; quem certum eſt Maleani ſtudioſiſſimum fuiſſe, ne cum Anglo, quò omnis Flandria inclinabat, paciſceretur: qui & nobiliſſimâ legatione, & ipſe inſuper trajecto mari, cum uxore, ac filiâ, & colloquio, & ampliſſimâ dote Comitem in ſuas partes pellicere conabatur. Ut ut eſt, certè gratis Mechliniâ Maleanus non ceſſit; ſed quod & Dintherus, & Annales noſtri, & Brabantici teſtantur, certâ compenſatione: quod ut dixi de Teneræmonda intelligo, & mente & verbis Dintheri. Ex illo fuit hæc urbs penes Comites Flãdriæ: & nominis cõmunione cœpit appellari *Flãdria Proprietaria*: quia ut dixi neq; Gallo, neq; Cæſari obnoxia, & merâ proprietate à Deo eã Dñi tenẽt.

Marginalia:

Archiv. opidi Diplom. an. 1179. Analect. Gaillardi. Meyer tomo, 9. Idem a. 1357. Idem a 1374.

175 *Neque nuptiarum gratiâ.*

176 *Neque metu Regis.*

Idem a. 1346. Girardus Hiſtor. Gal ic. anno 1347. Meyer, a. 1346

177 *Sed compenſatione Teneræmonda.*

178 *Hac Fland. Proprietaria eſt.*

Lib. 5. c. 37. Supra cap. 4

Poſt-

Poſtquam LVDOVICVS inter vivos eſſe deſiit, ſecuti ſunt ii,
Meyer, anno 1383. qui & Flandriam, & Teneræmondam ſimul tenuerunt: quorũ 179 *Qui poſt Maleanum Teneram. Domini,*
res geſtæ, quum ex Hiſtoriis, & Annalibus Comitum Flandriæ
vulgò ſint obviæ; vix aliud quàm Nomina percenſebo, & annũ
quo inaugurati hujus opidi dominium acceperunt: quod ad
Carolum V. uſque omnes præſtitêre: qui continuò, ubi ex ephebis
exceſſit, variâ rerum mole preſſus, & nunc in illam, nunc in
aliam regionem diſtractus, hãc huic ſuo Dominio operam date
non potuit. Attamen non ideo inter particularia Principum
Dominia deſiit cenſeri: quod præter alios, publicè nuper Triũphali
opere Clariſſimus vir Ioannes Bochius eſt profeſſus. Et
Pompa hujus opidi. quamquam Principes ceteris ſuis titulis nõ etjam hunc addũt,
aliter tamen hîc olim uſitatum, in tabulis publicis deprehendi.
Cui rei fidem facient exempla quæ ſuprà dedi: *Guidonis Comitis* 180 *Comites Flandriæ Teneramondæ titulo uſos, exempla.*
Cap 4. nu. 10. *Flandriæ, & domini Teneræmondæ; Machtildis Comitiſſæ Flandriæ,*
& dominæ Teneræmondæ; Caroli Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ,
& domini Teneræmondæ.

Prima occurrit MARGARETA Maleana, Ludovici Comitis 181
filia, quæ hîc jus jurandũ præſtitit & accepit a. CIↃ CCC LXXXIV. *Margareta Maleana Domina.*
Diveus Hiſtor Brabant. lib. 16. Hujus maritus Philippus audax, Ioannis Galliæ regis filius, promiſit
Proceribus Brabantiæ ſe Antverpiam, & Mechliniam per- 182
petuò Brabantiæ annexurum, ſi filio ſuo ſecundo natu Antonio *Ejus maritus.*
illum ducatum, vivâ Ioannâ, à quâ adoptatus erat, confirmarẽt: 183 *Brabãtis quid promiſerit.*
Teneræmondam verò etjam; donec ditionem Cuyckanam,
Meyer anno 1404. & Graviam ſuis expenſis Brabantiæ aſſeruiſſet, quod etjam
haud mediocre eſt particularis dominii indicium. Obiit illa anno
CIↃ CCCC IV.

Margaretam matrem ſecutus eſt IOANNES Burgundus, an- 184 *Ioannes Burgundus Dominus.*
Idem anno 1419 no CIↃ CCCC VIII, XX Aprilis (obiit anno CIↃ CCCC XIX.) Illum fi-
Idem anno 1467. lius PHILIPPVS bonus, anno CIↃ CCCC XIX. (Obiit anno 185
CIↃ CCCC LXVII) *Philippus Burgundus Teneramondæ Dominus.*

Oliv de la Marche lib. 1 cap 31. Idem 1. c. 32 & 33. Meyer anno 1456 Idem anno 1476. Philippum CAROLVS, anno CIↃ CCCC LXVII, ptimâ Auguſti
Hic cùm in patris indignationem incidiſſet propter domeſti- 186
corum munerum collationem, Philippo promovente Philip- *Carolus Burgund. Teneramondæ Dominus.*
pum Croianũ; Carolo ſibi Emeriacum aſſerente (impenſè enim
eâ ætate omne nomen Croiacum oderat) ſeceſſum ſibi in hoc
opido legit, ubi vixit donec, procurante Ludovico Delphino, 187 *Teneramondæ quando ſeceſſũ habuerit.*
XI poſtea Gallorum rege (qui & ipſe à Patre Catolo VII; ſed
diſpari impietate diſſentiens, in Belgicam ſe receperat) & miſſo
huc Raveſtanæ regulo, Parenti eſt conciliatus. Obiit anno
CIↃ CCCC LXXVI.

188 Carolo ſucceſſit MARIA,unica patris heres, Maxæmyliani
Cæſaris uxor,anno CIↃ CCCC LXXVI,XX Aprilis.Hæc hujus opidi
uſumfructum Novercæ Margaretæ Eboracenſi, Angliæ Regis
189 filiæ,& ſorori,conceſſiſſe legitur.quod fortè occaſionem dedit
vitreæ ejus feneſtræ,quæ in ſummo templo,in Choro D.Virgi-
nis viſitur,ubi ejus effigies,& Caroli ducis mariti ejus imberbis
ſpectatur. Obiit autem Maria,anno CIↃ CCCC LXXXII.

Maria Burgũ. da Teneram. domina.

Margareta Eboracenſis Teneram. uſufructuaria.

Analect. Hardnini & Archiv. opidi.

Marchant. Comment. l.3. vita Mariæ

190 Ceterùm quia hîc Maxæmiliani mentio, non importunum
erit hîc inſerere(quod haud mediocrem huic Urbi laudem cõ-
parabit)huic Principi,in præſenti periculo,vitam à noſtro cive
ſervatã. Accedit id prœlio Guinegattano:ubi deploratis rebus,
Galli clàm ei percuſſorem ſubmiſerant, qui ſigno Burgun-
dum mentitus(quò extra ſuſpicionem eſſet)jam Maxæmyliano
imminebat,eique necem procuraſſet;niſi detecto fuco Gallico,
noſter hic hominem occupaſſet, eoque dejecto & trucidato,
Principi ſalutem,conjugi maritum,Belgicæ ſuum columen,ſibi
atque patriæ æternam laudem peperiſſet.Illum fuiſſe credo Pe-
trum Teneræmondanum, virum tam ſpectatæ fortitudinis, ut
peculiari encomio *Fortis Petrus Teneræmondanus* diceretur,eiq;
Carolus V.Cæſar meritorum ergô Teneræmondanæ gentis in-
ſignia tribueret, tribus mediis leonibus ad diſcrimen adjectis:
quibus inſigniis paullò pòſt uſus Michaël van Hofſtad, ejus fa-
miliæ heres,Willecommæ, Priemis,& Poelvoordæ Dominus,
conditus hîc ad D.Virginis,cum conjuge Paſchaſiâ van Waeſ-
berghe: quorũ ille obiit a. CIↃ IↃ LXII, hæc CIↃ IↃ LXVIII.

Civis Teneræmondani egregium facinus.

Marc. Vaernevvyck annal. Fland. ad annum 14[..]9.

191 Mariam excepit PHILIPPVS Auſtriacus primus , anno
CIↃ CCCC XCVI, XIV Martii. quam diem quorumdam privile-
giorum confirmatione palàm deſignat:*Datum*,inquit,XIV *Mar-
tii auſpicali noſtro die.* Obiit anno CIↃ IↃ XIII.

Philippus *Auſtriacus Teneram. dominus.*

Archiva urbis ibidem.
Marchant. Commẽt. l.3.

192 Præmaturâ Philippi morte,CAROLVS V huncdominatum
accepit, Is Pontificis elogio *Maximi fortiſſimiq;* cognomen
accepit. tandem magnis diuturniſque laboribus fractus, Chri-
ſtianorum Cæſarum primus,ultrò,volens, Imperii dignitate,&
193 Belgicis ditionibus ceſſit.Illam Ferdinandus frater ſuſcepit.

Carolus *V. Cæſar Teneram. dominus.*

Lud. Guicciard.

In Belgicam PHILIPPVS ſecundus *Auſtriacus* ſucceſſit,
Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus: Eccleſiæ Romanæ
194 columen. Hic XLIII Belgici imperii anno,cum aliis ditionibus
hunc etjam dominatum conceſſit

Philippus *II. Auſtr. Teneram. dominus.*

Miræi Chronic a. 1555.
Bochius opere Triũphali anno 1598, prid. Nonas Maii.

195 ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ filiæ ſuæ,ex Iſabellâ Hen-
rici II. Gallorum Regis filiâ, in dotem , cum Sereniſſimo Ar-
chiduce ALBERTO Maxæmyliani II. filio, Ferdinandi Cæſaris
Nepote,

Iſabella Clara Eug. *Teneram. domina.*

Alberti *Auſtriaci Archiducis conjux.*

Nepote, Belgarum per ea tempora Prorege. Quâ de re tria ex-
Prid. Cal. Iunii. ſtant diplomata; Patris cedentis, Filii approbantis, & *Iſabellæ Claræ Eugeniæ* donationem ratam habentis: quæ miſſo libello, Procuratorio per Archiducem ſponſum poſſeſſionem adiit.
18. Calend. Octob. Quo facto, *Albertus*, poſtridie quàm *Philippus* Rex vitâ defunctus eſt, per Inſubres, & Ligures, in Hiſpaniâ profectus, traditâ
4. Calend. Maii 1599. *Philippo III.* Regi *Margaretâ* Auſtriacâ ſponſâ, *Caroli* Archiducis Auſtriæ filiâ, ipſe viciſſim ſuam Valentiæ accepit: peractiſque ritè nuptiis, poſt tauri venationes, Cannarum luſus, & 196
7. Idus Iunii decurſus Equeſtres, ex Hiſpaniis uterque ſolvens, trajecto ſinu *Ex Hiſpaniis cum Archiduce ſolvit.*
Narbonenſi, per oras maris Liguſtici, in Italiam Genuam devenit; & inde incredibili Provinciarum lætitiâ, in Belgicam, ac 197 *In Belgicam dotalem venit*
Nonis Septemb. veterem heroum ſedem Bruxellas: ubi triumphali pompâ, ſummo magnatum populique ſtudio, & Ordinum immenſâ gratulatione excepti, poſt varias Brabanticarum Urbium luſtrationes, tandem cùm Flandriam viſerent, primam hanc Ur- 198 *Teneramõdam viſit.*
6. Cal. Febr. 1600. bem viderunt: eo apparatu, qui neque opes oſtentaret; neque celaret affectum: quem ita à Civibus Principes acceperunt, ut ſuum etjam ſatis demonſtrarint, vel hoc uno argumento: quod 199
Bochius põpâ hujus opidi. dum hîc fuêre, Civium potiùs excubiis in palatio voluerint uti, *Quem hic affectum oſtenderit.*
quàm præſidiariæ hujus opidi cohortis, etſi gentis Hiſpanæ.
His Principibus æternùm Belgica debet, procuratâ populo pa- 200
Anno 1598. Anno 1600. Anno 1609. ce Gallicâ, Anglicanâ, & induciis belli Belgici. De quibus cum ingenti partium deſiderio ageretur, datumque mihi in manus *His Principibus quid Belgica debeat.*
eſſet Elogium illud, ET PACE, ET BELLO, quod cum Emble- 201
mate recens excuſum, Sereniſſimo Principi nuncuparat doctiſſimus Aubertus Miræus, quem ob edita Illuſtrium Belgarũ *Nuncupatum Archiduci elogium.*
Encomia, *Solem Belgarum* Immortalis Lipſius vocat, in illud
Epigram. in Elogia Miræi. quod dixi Elogium, & alterum ejuſdem ferè ſententiæ, FATA SEQVAR, ſtudium erga Principem hoc mihi Epigramma expreſſit:

BELLA regit PACEMQVE Deus: ſed Principis unum eſt, 202 *In illud noſtrũ Epigramma.*
Prudente obſequio FATA, Deumq; SEQVI.
Qui facit, ut noſter; Deus hunc vel PACE, vel ARMIS,
Aut oleâ, aut lauro conſpicuum faciet.
Gratior at lauro eſt, pacatæ fructus olivæ:
Illa cruore venit; iſte favore venit.
Bellatum ſatis eſt, ſatis eſt Gradive cruoris:
Transfer Threicios iſta flagella locos.
Cede deæ PACI; niveos quæ ſumit amictus:

Aſtreamq;

Aſtreamq́, polis evocat æthereis.
Ni facis; en, noſtris cælo victoria caſtris
Imminet, & properans numine plena ſubit.
Perculſura inimicam aciem; quam mittit ab alto
Ille Deus BELLI, PACIS *& ille Deus:*
Dum videt ALBERTVM BELLO, *vel* PACE *paratum,*
Securum SORTIS, FATA, *Deumq́,* SEQVI.

CAPVT VII.

De bellis, obſidionibus, ærumnis, quas hæc urbs pro Dominis perpeſſa.

ENVMERATIS iis, qui hac urbe potiti ſunt, ratio poſtulat, ut paucis oſtendamus, quæ bella Cives perpeſſi, & quâ fide erga Dominos fuerint: quorum uberiorem narrationem ab Hiſtoriis petere licebit. Cauſſas tamen utcumque potero attexam; ne nimis jejuna ſit ſcriptio: & lector utiliùs legere, & faciliùs meminiſſe poſſit.

Sub Guidone Dampetra.

GVIDO Dampetra, & optimus fuit, & ſimul miſer-
1 *Guidonis ingenium & fortuna.* rimus Princeps; animusque illi rectior, quàm cautior:
qui tamen ſuam bilem habebat, ubi ratio cõcitabat. Meyer. a. 1294
Hic cùm filiam Eduardo Angliæ Regis filio, & regni
2 *Quâ re Gallũ offenderit.* heredi, ambiente patre deſpondiſſet, nihil ſiniſtri aut ipſe meditans, aut de alio ſuſpicatus: tum quòd liberos locare, gentium
jure liberum; tum quòd alta inter vicinos reges pax erat: hoc
tamen facto in tantam Galli indignationem incurrit, ut cum Idem. a. 1295
conjuge atque filiâ amicè in Galliam invitatus (alii ultro officii Oudegherſte
cauſſâ iviſſe narrãt) antequam in Angliam eam nuptum mitte- cap 141.
3 *In carcerem conjicitur.* ret, in carcerem ſit conjectus: ſumpto prætextu, reum eſſe majeſtatis (ut ferè volẽti nulla cauſſa deeſt) quòd cum regni hoſte
conjugia paciſceretur; re autem, quia Comitis potẽtiam ſuſpectam habebat: cõcitantibus eum Reginâ, & avunculis: qui Va- Meyer. anno 1298, & 1300,
tiniano erant in Flandros odio. Purgabat ſe Comes jurejurãdo, Idem 1295.
etiam promiſſis obſidibus, nihil ſe novaturum; ſed fruſtrà erat:
donec

Marchant vitâ Guid, & Oudegherſte cap. 130 donec ſententiâ Duodecim virorum, quos Galliæ Pares vo-
cant, abſolutus eſt: aut ut alii, procurante Pontifice, & fideju- 4 *Liberatur.*
Meyer. anno 1296. bente Sabaudo genero. Filiam tamen Anglo ſponſam obſidem 5
relinquere abs Rege coactus eſt: quam cùm nec prece, nec pre- *Filia obſes.*
Oudegherſte cap. 130. tio liberari Gallus pateretur (quin imò ſunt qui ſuſpectâ morte 6
Meyer a. 1296 Idem a. 1304 & anno 1355 ſtatim ſublatam ferunt, & viginti nobiles puellas in profluẽtem *Et fruſtra repetita.*
conjectas, & inſuper triginta illuſtres Equites partim in crucem
Chronic. Ms. Marchant. vitâ Guidon. actos, partim aliâ morte periiſſe) Guido rei indignitate motus,
fiſuſq; Anglicano Germanicoq; fœderibus, Regi bellum ultro
indicit; ſed cùm à Cæſare fruſtratus, ab Anglo deſertus, & à ſuis 7
Meyer. anno 1257. deſtitutus (quòd contra morem id bellum, inconſulto populo, *Bell. Regi indicit.*
Idem a 1298 Idem a. 1297 indictum eſſet) parùm præſidii haberet, in tantum hoſtem, à 8
quo non armis ſolùm palàm, ſed etjam clàm auro ſubruebatur,
eo anguſtiæ devenit, ut cum Roberto, & Gulielmo maximis
Ibidem. Marchant vitâ Guid. natu filiis, & quinquaginta inſuper Clientibus è primâ nobili-
Meyer. a 1300 tate, dedere ſe Regi ſit coactus: eâ tamen lege, ut ſi intra annum
de Pace non conveniret, incolumis domum cum ſuis à Valeſio 9
Ibidem. Regis fratre deduceretur. Ubi in Gallias, ut pactum erat, venit; *Regi ſe dedit certa lege.*
in carcerem cum omni nobilitate conjicitur. Quòd Comitem 10
Valeſius adduxiſſet, ratum Rex habuit: quòd Sacramento illi *Eâ fruſtratus in carcerem mittitur.*
de reducendo promiſerat, non habuit. Hoc rerum ſtatu cùm
eſſet Guido, totaque Flandria Regis fiſco addicta, & jam om- 11
nis pæne occupata à Liliatis (quæ Gallica factio erat) Teneræ- *Flandria fiſco addita.*
monda ſimilem cum ceteris fortunam paſſa eſt. Poſtmodum 12
Idem a. 1302. omni Flandriâ recuperatâ, poſt pugnam Cortracenſem (ubi *Teneramonda etjã occupata.*
memorabili ſtrategemate, cæſo à plebe Flandricâ flore Chri-
ſtiani orbis, victoria penes noſtros fuit) ſola Teneræmondæ
arx a Godefrido Virſonio (qui cum reliqua Gallici exercitus 13
Ibidem. nobilitate, dicto prælio cecidit) jam ante munita; Waſiis diu *Teneramonda arx.*
infecta fuit, tandem eorum maximè operâ, pulſis per hyemem 14
Liliatis, recepta eſt. Hâc ille eo accuratiùs munierat cõmeatu, *Difficulter recepta.*
Ibidem. milite, & omnibus quæ ad bellum inferẽdum, aut propulſan- 15
dum neceſſaria: quòd animo volveret, Teneræmondam, Alo- *Quare.*
ſtum, imò omnem inſuper Brabantiam ſibi vendicare, pulſo
Ioanne Duce, nepote ſuo, nõ aliâ cauſſâ, quàm quòd genere
Lib. 3. materno ex Flandris eſſet; ſed pugna Cortracenſis inſtitutum
cum fortuna mutavit. Huic de Virſonio narrationi Divæus nõ 16
planè aſſentitur. Erat autem Virſonius ille Ioannis primi Bra- *Godefridus*
bantiæ Ducis frater, Arſchoti, Sichemi, Bierbecæ, Rodæ Dñs: *Virſonius quis.*
dictuſq; eſt Virſonius, à dotali Comitatu. Habuit enim conju-
gem, heredem ex aſſe Comitis Virſonieñſis, in finibus Biturigũ:

H unde

unde filium ſuſtulit Ioannem,& filias duas medio hujus belli Meyer. a. 1303
incendio, quod jam fama per omnem Europam vulgaverat, Oudegherſte cap 140.
17 *Philippi Flandrenſis in patriam amor.* Philippus Flandrenſis, Guidonis ex Machtildi Teneræmondæ
Dominâ filius, relictâ Italiâ in Flandriam properavit. De eo
Meyerus (hujus hîc verbis utar ne meis nimium videar dicere) Anno 1303.
Tantus, inquit, *in eo flagrabat amor patriæ ut omnia mallet relinquere, quàm tempore tam neceſſario ſuis deeſſe. In Italiâ uxorem nactus erat Machtildi nomen Cortiniacenſi qua Theanum & Loretanos poſſidebat. Adhæc ſub Carolo Rege* (Siciliæ) *res magnas in Siciliâ, & Hetruriâ geſſerat; ab eoq; in Aprutiâ & Apuliâ, clarorũ opidorum dominatus acceperat; ſed Carolo omnia reddidit* (qui ipſe Meyer. anno 1303.
maxima Gallo auxilia ex Liguribus, Etruſcis, Siculis adduxerat)
ut ab omni ejus munere beneficioq; liber, patriæ quam poſſet opem ferret. Huic miris applauſibus, effuſaq; lætitiâ ab omnibus recepto, fratres, ejus unanimi omnes conſenſu rerum ſummam deferebant ideo quòd major illis eſſet, reiq; militaris longè peritiſſimus. Et paullò
18 *Fiduciam addit.* pòſt: *Fuêre mirum in modum Flandri recreati, & gaviſi, ob adventum Philippi Theatini, tanti nominis viri; utroque in hanc militiam nomina dederunt: jactantes ſe ituros Compendium uſq;, liberatum Comitem. Quod quidem dubio procul non detrectaſſent facere, ſi ita viſum fuiſſet ducibus.* Hic ita ſe in ipſis primordiis geſſit, ut Ibidem.
19 *Hoſti metum.* Galli, ubi vi minùs poſſent, in morâ & induciis omne præſidiũ
poſuerint. *Siquidem* (inquit rurſum Meyerus) *ubi Flandros conſpexiſſent tantâ alacritate, ac concordiâ, quantâ numquam ante à, ſub Philippo longè bellorum exercitatiſſimo Duce, tam ſponte militare; animos planè deſpondebant.* Induciæ tamen pactæ ſunt: non qui- Ibidem.
20 *Inducias paciſcitur.* dem in prudentiâ Philippi, aut Gallorum indolis ignorãtiâ; ſed Ibidem.
amore parentis, & fratrũ, ceteræq; captivæ nobilitatis: in quos
21 *Quare.* duriùs conſultum iri credebat, ſe inducias à Rege oblatas recuſaſſet. Iis finitis nobilis illa ad Pabulam pugna à Philippo
cõmiſſa eſt; quâ acie fuſo, fugatoq; Rege, immortalem ſibi glo- Idem. a. 1304.
22 *Gallos acie fundit.* riam, generiq; comparavit; Patri, fratribuſq; libertatem, Flandriæ deniq;, à capitali hoſte, pacem: Tãto in diſcrimine hic rex
23 *Regis in prælio periculum* fuit (qui & vulneratus erat, & equo dejectus, & tantùm non ſui Ibidem.
impos) ut quàm primùm Pariſios venit ad D. Virginis ſtatuam
24 *Quid hoc bello conſiderandũ.* Equeſtrem ſui periculi monimentum dedicarit. Illud hoc bello
cum primis patuit, quantum in vulgo momenti ſit, ubi aut de libertate, aut pro Principe res agitur: pręſertim ſi Ducem habeat.
Erat enim in noſtro exercitu pleraq; mera plebs, verè quod dici Idem anno 1300.
ſolet, ſine capite corpus, niſi hic noſter acceſſiſſet. Nam & Co- Ibidem.
mes in carcere cum maximis natu filiis degebat, domi à nobili-

tate

tate deſerri erant, foris tantus hoſtis urgebat, & quod mirandũ magis, eodem tempore, & in Regem bellabant, & inſuper in Hollandia, & Zelandia exercitum habebant. Hæc eò dixi pluribus, quia Teneræmõdanæ gẽtis fuit, à quo, poſt Deũ, victoria.

Sub Ludovico Creſsiaco.

Meyer. anno 1341. TEMPORE Creſſiaci, cùm per factionem penes Tripolim, id eſt, Gandenſes, Brugenſes, & Iprenſes, univer- 25 *Tota Flandria ſub Imperio trium urbium*
ſum pæne Flandriæ Imperium eſſet, totaq; ditio, velut
in triarchiam diviſa; inter alios Teneræmondenſes 26
Gandenſium clientibus ſunt annumerati: idq; ſine ſuffragio aut *Teneramonda Gandenſibus tributa.*
Idem anno 1332. Comitis, qui hujus demarchię in potentiam non ferens aliò cõ-
ceſſerat; aut Amboſii, eâ tempeſtate Domini dotalis, ut dixi, ur-
Idem anno 1345. bis. Hoc velut inter-regno cùm Gandenſes vellẽt novas Tene- 27 *Nova eorum leges.*
ræmondanis leges præſcribere, & lanificium pannoſq;, quibus
eo tempore vigebat hæc urbs, arctare; tandem hi Cives ſive il- 28 *Teneramonda Gandenſibus ſe ſubducit.*
lorum imperia exoſi, quibus nihil niſi per vim debebant; ſive rei
inſolentiâ, ſive deniq; odio factionis, & ſtudio in Principem, ju-
gum auſi excutere, & Comitem qui tantum non exſulabat, in
Ibidem. auxilium vocare. Venit ille Comitatus Amboſio: miſitq; Flotẽ- 29 *Comes & Amboſius præſidium veniunt.*
tium à Brughdam, & Franciſcum Villanum, qui militem cõſcri-
berent; ſed his in viâ interceptis, & trucidatis, exſules ſibi adſci-
vit: qui multis modis admodum fuerunt Gandenſibus infeſti.
Ibidem. quâ re magis illi incitati, Duce Gulielmo Varnewyck cum totâ 30 *Gandenſes huc convolant.*
pæne Flandriâ, quam ſub imperio, aut fœdere habebant, Tene-
ræmondam confluxerunt. Comes immenſo hoſtium numero 31
territus, cum Amboſio, retrò unde venerat, in Brabantiam cõ- *Illi fugiunt.*
Ibidem. ceſſit. Nihil interim de conſtantiâ remiſſum. nam qui reliqui
erant propugnatores, fortiter eruptionem fecerunt, & pugna-
runt viriliter: donec auxilio deſperato interventu Ioannis Du- 32 *Urbs viriliter defenſa.*
cis Brabantiæ, Gandenſibus ſunt conciliati; eâ lege: ut pannos
more ſolito texerent, ſed quinq; dumtaxat quartis latos, cum 33 *Tãdem dedita.*
adſpectu reverſo. Dein ut mœnia tribus locis Gandam verſus
inciderentur, & ibidem hiatus fierent, ſinguli quadraginta pe-
dũ, quos nõ liceret reſtaurare, niſi unanimi Gandenſium, Bru-
genſium, & Iprenſium aſſẽſu. Datiq; expacto triginta duo obſi-
des: octo Gãdenſibus, totidem Brugenſibus, Iprenſibus, & Du- 34 *Dati obſides.*
Annal. c. cap. 161. ci Brabantiæ. Hujus belli aliam rationem dat Oudegherſte: ubi
Continuò, inquit, *à morte dicti Arteveldæ, Ludovicus Comes, ſum-*
mâ diligentiâ rediit in Flandriam: & videns ſe non poſſe in ordinem 35 *Alia belli ratio.*
redigere ſuos ſubditos, contra ſpem ſuam, quæ juſſerat ſperare, ſe in
Flandria ob mortem dicti Arteveldæ omnia mutata inventurum,

& in ſuam rem converſa;miſit ingentem manum ſuorum Nobilium, quæ Teneræmōdæ in præſidiis eſſet,quâ de re Gandenſes certiores,magnis viribus ad dictum opidum venêre: quod deditione ceperunt. Hæc anno CIↃ CCC XLV.

Sub Ludovico Maleano.

36 *Maleani faſtus.* POSTQVAM magno aulæ faſtu, luxuq; Maleanus ſæpius Meyer. anno 1379.
ærarium exhauſiſſet,& exhauſtum Flādri aliquoties ſub-
37 *Exactiones.* levaſſent, cū nullum faceret exigendi modum,tandem
reſtitêre Gandenſes,palàm profeſſi,ulterius ad hæc tri-
38 *Repulſa.* buta nolle cogi. Quam repulſam Comes ignominiam ſuam ratus,ad Brugenſes obiit:iiſq; ea conceſſit:quæ inclinatos ad tur-
29 *Irritamenta belli.* bas animos magis irritarunt. Acceſſit privata Ioannis Heynſii,
ſive Hions(quem perperam Froſſardus paſſim Lion vocat)indi- L'b.2. variis locis
40 *Belli fax quis* gnatio:qui ereptæ ſibi per Comitem præfecturæ nauticæ inju- Meyer. 1379.
riam non ferens, direptis, incenſiſq; ædibus, quas ipſe ſibi Co-
41 *Froſſardi error* mes Waldelghemii in urbis Gandenſis viciniâ ſtruxerat,funeſtiſſimo bello feneſtram aperuit;quo uno ſeptennio ducēta ho- Idem a.1385
42 *Eius cauſſa.* minum millia conſumpta memorantur. His initiis eò res abiit,
43 *Factum.* ut brevi pòſt tempore à Maleano tota Flandria ad Gandenſes
44 defecerit:exceptis Aloſto,Aldenardâ,& Teneræmondâ. Alde- Idem,a.1379
Quot millia hoc bello caſa. nardam Comes maximam partem ſuæ nobilitatis miſit: ipſe
Teneræmondæ ſubſtitit,cum ſtipendariis Germanis. Ganden-
45 *Quæ urbes Principi fida.* ſes ſtatim ad obſidendam Aldenardam profecti ſunt, ad ſexaginta millia pugnatorum. Froſſardus ſupra centum millia nu- Lib.2.c 42.
46 *Comes Teneramonda.* merum adauget) hîc cùm aliquandiu deſediſſent; tandem cū Ibidem.
parte copiarum, Duce Raſone Herſelio Teneræmondam op-
47 *Gand. Teneramondam oppugnant.* pugnatum venerunt. Et jam primâ luce,vi urbem aquâ,terrâq; adorti,uno impetu cepiſſent; niſi Theodorus de Brederode Batavus Præfectus Vigilum jam antè per accolas,noctis beneficio,factus certior, ad arma ſuos concitaſſet. Tantus erat continuò tubarum, armorumq; ſtrepitus; ut ipſe Comes arrepto ſuo ſigno,ex arce ad muros convolaret:cujus præſentia & civiū
48 militumq; virtus urbem defendit: adeò ut Gandēſes coacti ſint Meyer. anno 1379.
Fruſtra. ſub meridiem referre pedem, & in caſtra ad Aldenardam re-
49 *Qui hic fortiſſimi.* verti. Inter propugnatores primi nominis & virtutis erant: Goſuinus Sauvagius Flandriæ, Antverpiæ, Mechliniæq; Prætor: Idem a 1374.
quo munere omnium primus à Comite,paucis antè annis fuerat donatus. Richardus (Froſſardo Gerardus) de Raſſeghem, Lib 2 c.42.
Ioannes Villanus,Philippus Maſminius,& Philippus Longiacus. Meyer.a 1379

Ibidem. cus. Id bellum etſi paullò pòſt compoſitum, recruduit tamen;
imprudétiâ primum Nobilium (ita vocabantur qui à Principe 50 *Pax.*
ſtabant) qui privatas ob cauſſas Gandēſes hîc illic per occaſio- 51
nem oblatos trucidabant. Dein temeritate Ioannis Prunelli *Novi belli cauſa*
textoris: qui nullo Senatuſconſulto Aldenardam occupavit; 52
Ibidem. turreſque & portas, quæ Gandavum ſpectabant, demolitus eſt; *Culpa nobiliũ.*
ſed juſſus à Gandēſibus eam Comiti reddere, paruit. Nonnul- 53
lâ deniq; culpâ Comitis: qui intempeſtivè de quibuſdam Gan- *Prunelli textoris.*
Froſſar.l.lib. 2. cap. 47. denſibus ſupplicia ſumpſerat: de ipſo cũ primis Prunello; quem 54
Athi exulantem Hannoniæ Comes Ludovico tradiderat. Quâ *Et Comitis.*
re denuò Gandenſium animis concitatis (quia eadem quiſque
Meyer. a 1380 ſibi timebat) iterum Duce Raſone Liedekercano Teneræmō- 55
dam tentant; ſed fortiter à Germanis repulſi, fuſi, fugatiq; ſunt *Teneramonda tentata.*
Quatrechtum uſq;: ubi denuò plurimi cæſi; captumq; veſtiario- 56
Ibidem. rum vexillum. Aliquanto pòſt reverſi urbem cingunt: certi nō *Gandenſium clades.*
decedere, niſi potiantur. Quanto numero venerint, hinc putari 57
poteſt; quod ad hanc obſidionem non modò omnes ſuos clien- *Teneram. obſeſſa.*
tes adduxerint: ſed frequentiſſima inſuper Brugenſium, & Iprē-
ſium auxilia. Suſtinuit hæc urbs omnem eorum impetum; do-
nec perlato in caſtra nuncio magnæ cladis, quam Gandenſes
Brugis cæſi, pulſiq; acceperant, ſummis viribus, animiſq; oppu- 58
gnata, plurimâ parte crebris ignibus conſumpta, & à fugienti- *Summa vi oppugnata.*
bus deniq; præſidiariis deſerta, deditionem facere coacta eſt. 59
Ibidem. Paullò pòſt, pacis legibus ſibi teſtituta, recrudeſcentibus iterũ *Dedita.*
odiis, ab iiſdem licet Domi à Comite obſeſſis, obſeſſa eſt: quâ in 60
obſidione cũ ciues, & qui in præſidio erant nobiles, aliiq; erum- *Pace reſtituta.*
perent, magnâ utrimq; virtute nobilis illa pugna commiſſa eſt, 61 *Tertiũ obſeſſa.*
quam à loco Teneræmondanam Annales, & poſteri vocarunt. 62
Ibidem. Vulnerati hîc ambo Gandenſium Duces, Petrus van den Boſ- *Pugna Teneramondana.*
Oudegherſtē Anal. c. 177. Meyer. anno 1380. ſche, & Iacobus Berſtanus, quorum hic etjam oculum amiſit.
Civium tamen, nobiliumq; major jactura. Et quidem Hulſtani,
qui cum plurimo ex quatuor Ambactis milite hîc frequentes
erant, cũ ultimi redeuntium eſſent, non potuerunt ſine clade ſe
recipere: quod illos à tergo Gandēſes acerrimè premerent: ita-
que trucidati omnes, aut merſi ſunt, exceptis paucis, quos ad
muros funibus intra urbem amici pertraxerũt. Tenuit obſidio,
nec Gandēſes vaſa conclamarũt, donec auditâ ſuorũ ad Alde- 63
nardam ſtrage, ultro, ut ait Meyerus, abierũt. Froſſardus aliter *Obſidio ſoluta.*
Ibidem. Lib. 1. c. 68. hâc narrationē cōtexens, nullâ factâ mentione obſidionis, dicit
Gandenſes, etſi obſeſſos, Duce Raſone Hetzelio, aliiſq;, petito,
victo, vaſtato, flammâ ferroq; Aloſto, huc declinaſſe, & uno im-

64 petu urbem cepiſſe; non tamen arcem: fortiter propugnante
Aliis urbs occupata. Wiedeſchotano: amiſſo interim viro nobili Philippo Hamurcæo
65 Vnderhouti Domino; & hinc Gerardi-montem abiiſſe,
Non tamen arx. câq; urbe vi occupatâ, cum ingenti demum prædâ, retro domū
66 vnde venerant reverſos. Interjecto dein exiguo tempore, cùm Meyer.a.1381
Namurcai cedes. rurſum pax coiiſſet, iterumq; à plebe, culpâ Brugenſium, violata
67 eſſet, Gandenſes Teneræmondam ſuos mittunt; ſed plus inde Ibidem.
Pax rurſum. detrimenti ferunt, quàm compēdii. Poſtea cū nobiles omnem
68 Gandenſium agrum crebris incendiis vaſtaſſent, Gandenſes ne
Iterum bellum id inultum finerent, ſeptem pagos in agro Teneræmondēſi ex-
69 uſſerūt. quibus rurſum redditæ vices; agris pagiſq; totâ ditione
Teneram tentata. Aloſtanâ, igni ferroq; populatis: quod hinc maximè commea-
70 tus illis ſuppeteret. Invaleſcēte dein conjuratione Arteveldicâ, Ibidem.
Gandenſis ager vaſtatur. repetito conatu ab iiſdem obſeſſa, conſtāter & feliciter defenſa
71 eſt. Habebant tum ad Aldenardam Gandenſes exercitum: ubi
Agri Teneræmond. incēdia. cùm diu multumque deſediſſent, & interim deditionem Tene-
72 ræmondæ Arteveldā urgeret; reſponſum Feciali à Teneræ-
Reddite Gandenſibus vices. mondanis, claves ſui opidi in foro Aldenardæ jacere, leni Sacra- Ibidem.
ſmo irridentibus, quod duabus ſederent ſellis. Itaque re infectâ anno 1382.
73 hinc diſceſſum eſt. Poſt hæc inter plures, maximè memorabilis
Teneramonda obſeſſa. fuit ea Teneræmondenſium victoria, quam de Gandenſibus re-
74 portarūt ad locum, qui vulgo Seven-Eecke id eſt ſeptem quer-
Sarcaſmos. cus dicitur. Hîc cùm Boſcanus cōnaretur reſtituere rem, amiſſo
75 *Obſidio ſoluta* nobili quodam Anglo, Gandavum ſe recepit.
76 *Nobilis Angli cades.*

Sub Philippo Audace.

MALEANVS quod bellum cęperat, non finiit. reliquias
cum hereditate Philippus Burgundus accepit. Hic
77 *Philippus Audax bellum cōtinuat.* Audax dictus eſt, ſive quòd talis fuerat in acie Picta- Meyer 1384. Annotat. 66. in l. 1.
vienſi: ſive quòd ita ab Eduardo Anglo vocatus, quod Froſſard ap. 1.56.
78 *Is cur Audax dictus.* in convivio, præſente Rege, pugno miniſtrum cæcidiſſet, quod Oudegherſte
antè Angliæ regi, quàm Galliæ, parenti ſuo, etſi captivo mini- Annal. c. 180.
ſtraſſet: ſive demum aliis de cauſſis quas Petrus d'Oudegherſte, Meyer. a. 1377 Annal. c. 80.
Gulielmus Paradinus, & Oliverius de la Marche adferunt. Sub l de antiquo ſtatu Burgūdiæ cap. 9.
79 hoc non terrâ ſolùm Teneræmonda Domino ſuo profuit; ſed Introduct. c. 3.
Teneramondana naves. etjam mari Gandenſibus claudendo, (unde potiſſimus illis cō- Meyer. anno 1385.
80 meatus) opportuna fuit: miſſis navibus, quæ cum aliis junctâ
Quò miſſa. claſſe in Hontâ, & alibi excubarent, & quidquid annonæ Gan-
81 davum veheretur, interciperent. Quæ maximè res Gandenſi-
Quo fructu. bus animos, & ſpem fregit: adeò ut pauco pòſt tempore, de pa-

cc

Ibidem. ce actum,&tranſactum ſit. ſuaque Teneræmondanis ob fidem
& conſtantiam confirmata privilegia.

Sub Philippo Bono.

PHILIPPUS,cui communi elogio *Boni* cognomen tribui- 82
Meyer.a.1436 Barland. Chronic.c.91 malè 1437. M.S. anonymus. tur,magno molimine Caletum obſidebat.quod opidum *Sub Philippo Bono.*
antiquo jure hereditario, & patrimonii ſuum eſſe con- 83
tendebat.Erat autem eo tempore penes Anglum: cum *Caleti obſid. v.* 84
Meyer. 1435. quo,jam inde à deſerto fœdere,Philippo ſimultas erat,ob con- *Quæ cauſſa.*
citatos in Principem ſubditos.quod non ſemel detectæ Angli li-
teræ palàm fecerant.Hic cùm Gandenſes, & Brugenſes quos
Commentar. in Oliver.de la Marche li. 1,c.22. magno numero in exercitu Philippus habebat,vellent opidum 85
adoriri,facturique vel contra imperium videbantur; Princeps *Gandenſes & brugẽſes obſidionem deſerunt.*
machinas illis eripuit,bombardas,pulverem. quapropter indi-
Ibidem. gnati,ſeceſſionem fecere,&,vel invito Principe, convaſarunt. 86
Alia inſuper ratio memoratur,quòd ſuſpecta illis nobilitas eſſet: *Quæ cauſſa.*
nam cùm erumpentibus Anglis graviter periclitarentur; non 87 *Altera.*
Meyer anno 1436. ſubvenerunt illi,ut debuerant.Erat tertia denique cauſſa;quòd 88
diſceſſu claſſis Batavicæ,quæ mare tenebat,dejecti fuerint ani- *Tertia.*
mo,atque omni ſpe potiundæ urbis;quæ capi,niſi clauſo mari,
nõ poterat. Flandrorum diſceſſu minutis viribus,Princeps ob- 89
ſidionem ſolvere coactus, exulcerato fuit in Gãdenſes,&Bru- *Quæ cauſſa belli Gandenſ.*
genſes animo.Sed ne ſimul cum duabus potentiſſimis eâ tem-
Idem a.1418 peſtate urbibus,ſibi negotiũ faceſſeret,quas unanimes difficile
fuiſſet vincere;Gandenſes alienos à culpâ ſeceſſionis pronun- 90
Idem anno 1302. ciat:eos ſeorſum ulturus. Dein habitâ occaſione, poſt varios *Philippi diſſimulatio.*
Idem anno 1436 Et Oudegerſte c.193 nequidquam ordinum Conventus, Inſulis,Cortraci,Teneræ- 91
mondæ, Aloſti, ubi Princeps nuſquam per ſe, aut per legatos *Brugenſes ulciſcitur.*
Meyer. anno 1439. comparuit, quod jam diu animo decretum erat,Brugenſes do- 92
Idem a. 1444. Idem a.1448 & 1449 & Barland Chronic cap. 97. niat.Gandenſes cùm aliquamdiu quieti fuiſſent tandem tranſ- *Gandavo Concilii Curiam transfert.*
latione Curiæ Flandriæ,quam Princeps Teneræmondam mi-
grare juſſerat;dein novis ſalis & frumenti oneribus,aliiſque in- 93
ſuper cauſſis irritati,multa committunt contra fidem Principi *Tributa indicit.*
Meyer,anno 1451. debitam. Non priùs tamen in bellum mutua hæc odia erupe- 94
Idem,anno 1452. runt, quàm occupatâ à plebe arce Gaverenſi, Philippus dele- *Gandenſ.Gaveram occup.*
Oliv. de la Marche l 1, cap.25. ctum haberi juſſit,ut quo arctiùs Gandenſes premeret, Tene- 95
ræmondam venit,opportunum huic bello locum:ubi pœne ad *Philippus Teneram. venit.*
inducias uſque ſedem fixit. Hic cùm videret in trajectu
Scaldis

Scaldis magnam eſſe moram: quæ nuſquam æquè periculoſa
96 *Mora bello pernicioſa.* atque bello, ubi ſæpe momēto victoria & clades cōſtat, *& occaſio amplius ſolet juvare, quàm virtus*; juſſit inanibus vaſis tabulas im- Fl. Veget. l. 3. cap. 25.
97 *Subito opere Scaldim ſternit.* poni, & ſic ſubitario ponte flumen ſternere: quod & altum eſt, & latū, & vorticoſo amne it præceps, reditq́; ut æſtus fert. Hūc
98 *Propugnaculo munit.* pontem ne Gandenſes convellerent, in ulteriore ripâ propugnaculum hoſtibus objecit (unde adhuc loco nomen *'T blockhuys*, id eſt arx) cui præfecit Dominos de Ternāt, & de Humieres, proceres ambos aurei velleris. Primi per hunc pontem ad expeditionem ivêre dñi de Lannoy, de Humieres, Iacobus de Lalain, & Ioānes Renthiaci nothus, maximo comitatu; in quo multa fuit juventus, è primâ nobilitate. Hi trajecto Durmâ, venerunt in Lokeren, nobilem & opulentum Waſiæ pagum: ubi cùm pulſis Gandenſibus, temere ſe ad prædam pleriq́; convertiſſent, hoſtes hinc inde ad tria millia conglomerati, occupato
99 *Gandenſium clades.* pōte, & incenſis plurimis ædibus, juvante flammas vento, cū reditum Burgundis intercluſiſſent, magnam ſtragem ediderūt.
100 *Eorum Victoria.* Quumq́; qui reliqui erāt conarētur recuperare pontem, miſerandum in modum à Gandenſibus, qui fortiter aditum, ſtrictis mucronibus, longiſq́; haſtis tuebantur; magnam partem cæſi, merſiq́; ſunt. Nullus patebat reditus, niſi per flumen; quod alto, latoq́; gurgite utcumq́; rapido amne fertur: hâc tamen multi
101 *Funeſta Victoria.* cū equis natando evaſerunt. Gandenſibus interim pluris victoria ſtetit, quàm Burgūdis ſua clades. Maximè autem Iacobi La- Ibidem.
102 *Iacobi Lalani virtus.* lani virtus hîc emicuit: qui ubiq́; Imperatoris, & militis munere egregiè functus, meritus eſt non unam Civicam. Quocirca Ibidem. imitando Principibus exemplo, Philippus, qui indicto propugnaculo reduces ſuos excepit, & (quamquam Gandenſes ſuperiores fuerant, tamen ſtrenuè ſuos rem geſſiſſe norat, & victo-
103 *Laudanda Principis humanitas.* riam non à milite, ſed à Deo eſſe) proceres ſuâ menſâ ibidem dignatūs eſt; hunc Lalanum adſidere ſibi juſſit: ſeditq́; ipſe Prin- Idem l. 1. ca. 16. 18. 19. 21.
104 *Vetus conſuetudo.* ceps, infra illum, dicens, *velle ſe id de priſco more tribuere honori Equitis, prælii diei fortiſſimi*. Hic ille eſt, in cujus laudem tam
105 *De Lalano plura.* effuſus Olivérius de la Marche. Et certè virum magnum fuiſſe, Principis hoc de eo judicium, & tot monomachiæ, & provocationes Gandavi, Brugis, in Scotia, Anglia, Italia, Romæ, Neapoli, & denique in Burgundiâ: ubi continuo toto anno, in quosvis paratus depugnavit, ſatis manifeſtant. Periit autem obſidione arcis Paucanæ, ictus in capite tormento: ingenti Principis dolore; qui cùm vir eſſet militaris, milites non amore ſolū; Meyer. anno 1453. ſed etjam officiis proſequebatur, & præ ceteris hunc ſemper
eximiè,

(Oliv. de la Marche lib. 1. cap. 16.) eximit, quem non ſolùm equeſtri baltheo donavit, eo die quo
ſummâ virtute, cum Ioanne Bonifacio viro fortiſſimo duello
decertarat; ſed etjam paullò pòſt, ob immenſam Viri virtutem,
(Idem cap. 22. anno 1451.) quæ jam omnem Europam ingenti nominis celebritate implerat, in nobiliſſimum aurei velleris Sodalitium Valentianis allegerat. Tanta enim erat ejus præ cœteris exiſtimatio, ut inter tot
Burgundicæ aulæ proceres, quorum innumero eâ tempeſtate
numero, ad invidiam uſque, & vicinorum Principum, Regumque terrorem Belgica vigebat, in illum potiſſimùm, boni ominis cauſsâ, Carolus futurus Princeps (quem bellicoſum & audacem poſteritas vocavit) anno ætatis circiter decimoſexto, rudimenta equeſtris ſuę decurſionis juſſus ſit obire. Sepultus eſt
(Meyer, anno 1453.) Lalani; quo nobilis viri cadaver, cũ lacrymis Princeps proſecutus eſt, captâque tandem arce, quam dixi, & in poteſtatem redactis præſidiariis octuaginta ſeptem, omnes cum Præfecto ſtrangulatos amico miſit inferias. Sed ut ad inſtitutum redeamus:
(Oliv. de la Marche, lib 1. cap. 25.) Paullò pòſt iidem ferè quos antè dixi, ſuperatâ magnâ vi altâ 106
firmâque munitione, quam Gandenſes habebant in Overmeere *Gandenſium clades*
(Vide l. 3. c. 3.) (pagi id nomen eſt) magnam eorum fecêre ſtragem. Sub hoc 107
(Oliv. de la Marche lib. 1. cap. 26.) tempus Carolus Gallorum rex, legatos Teneræmondam ad *legati Gall. regis Teneræmõdā.*
Philippum, & ad Gandenſes miſit, de pace acturos. Hi navatâ
apud principem operâ eò rem adduxerunt, ut Gandenſes cum
legatis regiis Teneræmondam profecti, de induciis ſeſquimen-
(Ibidem.) ſis convenerint. Itaque ſopito jam ad tempus bello, Philippus 108
hinc ad Conjugem Bruxellas abiit, relicto Præfecto urbis, & *eorum opera induciæ.*
(Meyer. anno 1451.) præſidii, Antonio magno Burgundiæ notho: qui finitis induciis 109
hoſtem ſæpe animoſè hinc petiit; interdum etjam ab illo laceſ- *Princeps abit Bruxel*
ſitus fortiter ſe defendit. Hujus abſentiâ freti Gandenſes, duce 110
(Oliv. de la Marche, li. 1. cap. 26.) Morello decreverant occupare propugnaculum tranſſcaldanum: quâ de re jam antè certior Georgius Noſenbos nothi le- *quis huic opido Præfectus.* 111
gatus, accerſivit ex urbe trecentos ſagittarios, & quinquaginta *Gandenſium de occupando Scaldis propugnaculo.*
equites: juſſitque expediri omnia quæ ad propugnationem facerent. Gandenſes jamdudum exſpectati, eâ ferociâ, & animi de- 112
liberatione venerunt, ut nihil veriti tormenta bellica, quæ ma- *ferox adventus.*
gno numero, & aſſiduè non vano illos tonitru & fulmine perſtringebant, recto tramite, firmiſque paſſibus, ad ipſum uſque
vallum perrexerint, & incredibili animi ardore munitionem in- 113
pugnarint. & fortè occupaſſent, niſi ex urbe aliquoties novæ vi- *oppugnatio.*
res ſubmiſſæ, hoſtem laſſum identidem propuliſſent. Itaque
cùm feſſi? integri, alii atque alij ſuccederent, ad tres horas acer- 114
rimè pugnatũ eſt. Tandem verò Gandenſes cùm nihil profice- *repulſa.*

I rent,

rent, ad ſua ſe non ſine clade receperunt. Aliquantò pòſt cùm proditione Arnoldi van Specken præfecti arcis Gaveranæ, Ioannis van Ooſt Angli, ſuorumque ducum, dubiâ inſuper Tormentarii cujuſdam voce *fugite* (cùm ignis in pulverẽ nitratum 115 *Ad Gaveranam cladem.* incidiſſet) prælio Gaverano, exercitu ferè ad internecionem cæſo, victi eſſent, & tantùm non cum urbe capti; 116 *Pacis leges.* Pacis leges quas victor Princeps non aliàs rebus deſperatis dedit, quàm antè integris, acceperunt. 117 *quid in iis de Teneramonda.* Inter alias etjam hæc erat: *Ne Gandenſes in poſterum ad ſe evocarent cauſſas pendentes in tribunali Teneramonda.*

Meyer an. 1453 Oliv de la Marche lib. 1. cap 27 & 28. Anonymus Ms ad D. Bavonis Gãdav. & Meyer. an. 1453. Oliv. de la Marche, l. 1 c. p 28. & Meyer. a 1453. Ibidem.

Sub Maxæmyliano Auſtriaco, qui poſtea Romann. Imp.

118 *Cauſſa belli Flandrici ſub Maxæmyliano.* CVM mortuâ conjuge Mariâ Caroli Burgundi filiâ Maxæmylianus vellet Philippi filii, & dotalium ditionum tutelam ad ſe trahere; & Ordines Flandriæ, ac primates, etjam qui Principi pupillo ſanguine juncti erant, id illi negarent, niſi ad tempus; idque eâ lege ut jurejurando ſe adſtringeret, nihil ſe juſſurum niſi viri prudentes auctores eſſent; quòd eum ob ætatem uſu rerum carere exiſtimarent, & plus æquo avaris & inconſultis hominibus tribuere; ingens exorta eſt controverſia. Cui componendæ Antonii, & Balduini 119 *diſcordiæ ſopiendæ Teneramondæ conventus.* Philippi Burgundi nothorum operâ indictus Teneræmondæ conventus, cui interfuêre præter ceteram Nobilitatem duodecim aurei velleris proceres: ſed cùm re infectâ diſceſſum eſſet; 120 *nullo fructu.* Archidux qui in ordinem nolebat redigi, bello, & apertâ vi agendum ratus; 121 *Maxæmyliani ſtrategema.* quo faciliùs Gãdenſes in poteſtatem ſuam traheret, (penes quos tum erat Philippus Princeps, Mariæ heres) duos currus perſonaris Veſtalium & Monachorum habitu duodecim militibus oneravit: quibus ductorem dedit Iacobum de Fouqueſoles, cumque in procinctu eſſet cum expedita manu octingentorum equitum, exiguo ab urbe ſpatio, loco nemoroſo, 122 *quo hæc urbs capta.* non procul à Cœnobio Svvivecano, cui VVaranda nomen, occupatâ ſummo mane, ipſo D. Catharinæ novo ſtrategemate portâ Bruxellenſi, dato ſigno cum ſuis in urbem convolavit, 123 *unius cædes* eamque cepit: In foro aliquantiſper pugnatum; ſed nulla edita 124 *& cujus.* cædes, præterquam unius viri; quem ad ſignum roſæ concidiſſe ferunt: ſuperſtite adhuc ad rei memoriam eo loci tabellâ. Comitis Hornani filium fuiſſe hiſtoriæ meminerunt. Ne autem ulterius

Marchant. Comment. lib. 3 & 4 Cõment. In l. 2. ca. 11. Oliv. de la Marche. Adr. Barlãdus Chronico. ca. 156. Ibidem. Pontus Heuter. lib. 2. Oliv. de la Marche l. 2. c. p. 11. Ibid. Comment. anno 1484. Oliv. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Idem introduct. cap. 6.

Ibidem. rius pugnaretur, prudentiâ ſuâ Archidux effecit. miſerat enim 125 *Principis prudentia.*
plateatim qui Civibus armatis omnem metum adimerent, &
juberent de Principe ſecuros eſſe. Itaque hâc ratione ab armis
diſceſſum. Poſtridie nihil urbs paſſa videbatur: ita pacata erant 126 *itũ ab armis.*
omnia, neque fortunæ, quod fieri ſolet, direptæ: neque ulla ci-
vium militumque offenſio. Ita pręſentiâ ſuâ Maxęmylianus oc-
caſiones præcidit: qui ipſe etiam aliquamdiu hic ſubſtitit. Hæc
ille qui eo tempore vixit, conformiter narrationi populariuum; 127
lib. 2. rerum Belgicarum. Oliv. de la Marche. lib. 2. cap 11. contrà atque Heuterus prodidit, de ingenre civium ſtrage, & *(Heuteri error)*
fugâ. Aliquanto poſt Archidux hinc Bruxellas abiens Hugo- 128
nem de Melun huic urbi præfecit; qui magnâ fide, integritate, *quis huic oppido Præfectus.*
& prudentiâ hic ſe geſſit. Reliquit autem inſignem memoriæ
ſuæ feneſtram, hic ad D. Mariæ, in Choro Virginis matris, cum 129
effigie ſuâ, uxoris, armorumq; gentilium. Saluraris admodum *ejus hic memoria.*
erat Maxæmyliani in hanc urbem adventus: namque eo ipſo die 130
Pont. Heuter. lib 2. Oliv. de la Marche. lib. 2 c. p. 11. Coppenolius Senatui Gandēſi à ſecretis (quem concitandis ſe- *Gandenſium*
ditionibus, & occupando Archiduci, Gallorum Rex certâ pen- *adventus.*
ſione ſibi devinctum habebat) Gandavo cum magnâ manu exi-
erat: cui erat imperatum, hujus urbis mænia, ac turres demoliri, 131
& foſſas complanare. Meminerant Gandenſes malos ſibi vici- *quo conſilio.*
nos Teneræmondanos eſſe, & numquam in ſua ſtudia potuiſſe
trahi, niſi vi coactos. Sæpius autem ex hac tamquam arce op-
pugnatos, in ſummas veniſſe anguſtias. Itaque conſultum, pace
Idem cap. lib. 2. 12. & Introduct. cap. 6. Comment. in eumdem lib. 2. cap. 12. an. 1485. ſociam urbem euertrere, quam bello non poſſent. Hujus autem 132
diſſidii hic eventus fuit, ut bonorum Civium operâ pulſis Gan- *belli quis exitus.*
davo ſeditioſis, eâ urbe Archidux ſit potitus, & ſimul filio: quem
poſtridie per Raveſtanæ regulum, & Oliverium de la Marche
juſſit Teneræmondam deduci. ubi ſummâ gratulatione excep- 133
tus, ſubſtitit: donec compoſitis Gandavi rebus, pacataque pro- *Philippus junior Princeps Teneræmondam deductus.*
vinciâ, Bruxellas imperio parentis commigravit, comitantibus
illum Balduino & Lannoy, & Ioanne de Bergis.

Sub Philippo II. Auſtriaco Hiſpann. Indiarumque Rege.

NOviſſimis Belgicæ turbis, faciliùs fuiſſet contra decu- 134
manos fluctus, & adverſam nimborum tempeſtatem, *ſuperrimo bello.*
perpetuum tenere curſum; quàm non involvi publicis 135
procellis: quas illorum temporum luxus, & Dei ira *a tumultu hanc urbem(?) ceſſatio.*
anno 1566. concitavit. Primis tamen hæreſeon turbis nihil hîc novatum

(contrà atque Borrius ſcripſit)quo tamen tempore phanaticus lymphatorum hominum furor, per univerſam pæne Belgicam
135 in imagines & templa bacchatus eſt. Sub id tempus Auriacus,
aliquot Procerum hic Conventus. Egmondanus, Hornanus, Hoogſtratæ regulus, & Ludovicus Naſſovius, Auriaci frater, quibuſdam litteris conſternati quas
136 *quâ cauſâ.* Pariſiis à Franciſco D'alaua regio illic Legato, ad Margaretam Auſtriacam in Belgicam tranſmiſſas curioſus aliquis interceperat, Teneræmondam conuenerunt. Erat in iis ut cum tribus illis (deſignabantur hîc Auriacus, Egmondanus & Hornæ Comes) quantum poſſet omnibus modis diſſimularet; favorem & confidentiam vultu præ ſe ferret; Regem in illos opportuno tempore animadverſurum: aliaque multa in hanc ſententiam. Super his habita hîc conſulatio in ædibus N. V. Ioannis van Royen, in quas paucis antè annis ipſe *Philippus* Rex diverterat: &
137 *quæ dicta ſententia.* poſtea ſereniſſimus noſter princeps *Albertus* Auſtriacus. Sententiæ dictæ tres. Prima, rege irato nihil tutum: itaque cedendum. Altera, manendum potiùs: non enim defore Belgis auxilia, quibus vim vi depellant; ſi quid Rex ſecus moliretur. Tertia, Regem non eſſe eâ ſævitiâ, ut in Belgicæ primates; ſummi Ordinis proceres, Collegas ſuos, toties bene de Republicâ meritas, implacabili ſit irâ: neque tam duram, quin leniri poſſit. meliùs de ejus indole ſentiendum, & ſperandum. Hanc cùm maxi-
138 *Cur in Curiam itum.* mè urgeret Egmondanus, penes quem erat ſumma bello auctoritas, & Veteranorum favor, ſine quo nihil armis poterat tentari; aliis autem periculoſa agendi ratio videretur, ubi nihil certi; ancipiti animo diſceſſum eſt. Anno exinde CIↃ IↃ LXXII occu-
139 pacis à Ludovico Naſſovio Montibus Hannoniæ, Germani
Teneramonda clam occupata. equites, ad c. L. qui ab equorum colore nigri vocabantur, ductore Arnoldo vanden Dorpe, mixtis cc. civibus ferè Mechlinianis, qui Auriaco ſub quodam gentis Vã Uffele merebant (conceſſerat enim ea urbs in illius poteſtatem,) ſtudio paucorum,
140 clàm hîc admiſſi ſunt: quæ res inter cauſſas direptionis Mechli-
ea cauſſa direptionis Mechliniæ. nianæ, à duce Albano ſcripto publico relata eſt. Hi uno circiter menſe nullâ re geſtâ, hîc hæſerunt: niſi quod, cùm circa Drygotem (loci nomen eſt) triremem Antverpiâ appuliſſe audiviſſent, vectores & milites depulſuri, ipſi amiſſis primo congreſſu ali-
141 *quando ab occupatoribus deſerta.* quot è ſuis, receptui cecinerunt. Aliquanto pòſt receptis Montibus Hannoniæ, Germani illi cum ſuis veriti adventum regii
142 militis, pavidi vix conclamatis vaſis, ſine tympanis aut tubâ, le-
Teneramondenſium ad Albanum legati. vi dato ſigno, hinc Saſſum; inter Bierfletum; & inde in Zelandiam diſceſſerunt. Itaque jam liber ab eorum vi. Senatus, legatos

tos decrevit ad Albanum Geotgium Ner-pletzen, Patrem Cœ-
nobii Brigittani, Ioannem de Neve Conſulem, Ludovicum van
Nivole, & Michaëlem van VVaesberghe Senatores, offenſam
deprecaturos: in quâ non ſcelus omnium; ſed periculi ſecuritas,
& paucotum perfidia, qui de induſtria excubias neglexerant.
Poſtridie Mondragonius, nobilis ille Hiſpanus, qui ex gregario 143 *Mondragonius ſuos huc mittit.*
milite per ſingulos militiæ gradus, ad ſummos honores induſtriâ
pervenit, audito urbem milite vacuā eſſe, magnam cohottis ſuę
manum huc miſit ductore legato ſuo, qui cum ad urbem veniſ-
ſent, Cives illorum adventu utcumque ſoliciti reſponderunt,
regis in poreſtate ſuam urbem eſſe, neq; omnino ſibi opus præ-
ſidio, quod tamen non recuſarent, ſi Albani mandatum habe- 144 *Civium reſponſio.*
rent: ad eum legatos à Senatu miſſos, tantiſper ingteſſum in ur-
bem differrent, dum illi cum mandatis rediiſſent. Ad hæc Ser-
vatius van Steeland, VVaſiæ prætor, qui cum ceteris pro mœni-
bus erat, Cives ſecuros eſſe juſſit; ſine periculo rem eſſe; offen-
ſuros magis regem, ſi petvicaces ejus militem excluderent. Ejus
oratione moti, & præſentiâ confiſi, reſeratis portis militem ad-
miſerunt. Hic legatus Mondragonij, aliiq; qui cum imperio 145
erant, in eam ſententiam cum Senatu locuti ſunt: ut aliquantâ *Militum admiſſio.*
ſummâ opus eſſe dicerent, quâ rebellionem in Principem redi-
merent: cumque ea in promptu non eſſet: non alia commodior 146 *poſtulata rata.*
ratio viſa eſt; quàm ut quiſque torques, ſciphos, pateras, & mulie-
brem omnem ex auro, argentoque mundum, in commune ad
curiam defetrent: rebus confectis ratâ portione ſua recepturi;
Hæc cùm potiſſimi inter ſe conuerrerent; milites fremere, &
vociferari ſuo præmio fruſtratos ſe eſſe: venientibus urbem di-
reptioni addictam: nunc ducibus omnia ceſſiſſe; nihil ſibi. Quæ
cùm indignabundi agminatim ingeminarent, eo ipſo die quo
venerant, à meridie urbs prædæ data eſt, ſine cæde tamen. Itaq; 147
decepti ſuâ ſpe Cives, ingens paſſi fortunarum naufragium: do- *urbs direpta.*
nec ſequente nocte legati ab Albano veniam factorum teferen- 148 *Legatorum reditus.*
tes, & raptorum reſtitutionem, quæ nondum avecta erant ple-
raque recuperarunt. Eam huic oppido injuſſu Albani illatam 149
vim legatum poſtea morte luiſſe aiunt. Id factum non uno lo- *ablatorum reſtitutio.*
co in invidiam vocans de Meteren, more ſuo Hiſpanis imputat, 150
quod eorum fuit, quos vulgo corruptâ voce VValones nucupa- *(error Eman. de Metber.)*
mus: ex quâ gente tam Mondragonii cohortem fuiſſe, ſatis no- 151
tum eſt. Poſt horum diſceſſum, miſſa huc tria ſigna Hiſpano- *Hiſpanorum præſidium.*
rum qui ex Zelandia adventarant: quibus evocatis pars cohor- 152
tis Polvvileti ſucceſſit. per ea tempora, toto pæne anno fuit hæc *Germanorum præſidium.*

 urbs

153 *Reip. nova administratio.* urbs ſine Senatu. Opido præerat Ioannes de Bonnieres, dictus de Svvaetre, dominus de Bouë, & Vichte Prætor: Senatus autem munia obibant Guilielmus de Griſper Eques modò, & ſanctioris Archiducum Concilii Senator & Martinus Roelants: quibus datus Actuarius Petrus Verreycken.

154 *Regis militis inſolentia.* Interjecto deinde tempore cùm à morte Ludovici Requeſenii Belgicæ Gubernatoris, regius miles ſtipendiorum prætextu variè tumultuaretur, & tandem ab Ordinibus, quibus Regio diplomate in aduentum Ioannis Auſtriaci reſpublica mandata erat, hoſtes & Regis & patriæ judicari eſſent, eoque magis hoſtilia omnia minarentur, & perpetrarent, occupatâ jam per vim Aloſto, fœdatiſq; paſſim & igni & ferro agris; Flandriæ Ordines

155 de Teneræmonda admodum ſolliciti, quòd in ea multum il-
Ordines de Teneramonda ſoliciti. li provinciæ ſit momenti; opus eſſe judicarunt eam reddere ſuarum partium: quod etſi non omnino erat in proclivi, quia ma-
156 gna pars cohortis Chiliarchæ Polvvileri, cui multa ſtipendia de-
cum Præſidiariis paciſcuntur. bebantur, in præſidio erat; magnis tamen pollicitationibus eò rem promouerunt ut milites promiſerint acceptis ſtipendiis, Ordinibus urbem dedere; neque interea Hiſpanis iter dare: miſſique ea de re Gandavum obſides. Huic conuentioni tribunus
157 *invito Chiliarchâ.* ipſe Polvvyler cum Conſtantino filio ſummis viribus, quantum potuit, obnixus eſt. Bloſius verò Treloni dominus Prætor, cùm
158 *Bloſii Prætoris Prudens ſimulatio.* maximè videretur eam rem provehere; tamen id unum ſtudebat, ut tanta ſumma addiceretur, quantæ Flandri ſolvendo non eſſent: manerentque hîc tantiſper Germani, dum Ioannes
159 *conſilium.* Auſtriacus, qui jam in provinciam venerat, advêtaret. Id quantum occultavit, non caruit tamen ſuſpicione. Itaque miſſus Te-
160 neræmondam Cornelius Schepperus Eecke dominus & Fran-
Franc. vanden Kethulle dat Ordinibus operam. ciſcus vanden Kerulle Ryhovæ Toparcha, ad ſubducendas cum milite rationes; eoſq; porrò in Ordinum ſtudia pellicendos. quorum operâ eò res deducta eſt, ut ſolutis huic præſidio ducentis triginta millibus florenorum cùm toti cohorti ultra CIↃ IↃ millia deberentur, dicerent ſe opido ceſſuros. Cùm autem ea ſumma tardiùs numeraretur, & interim à Tribuno ſuo & à Ioanne Auſtriaco ſolicitarentur ad fidem Regi præſtandam, mutaturi conſilium videbantur; niſi ſemimenſis ſtipendio, nomine congiarii, in ſingula capita eos Ryhovius in ſuam ſententiam pertraxiſſet. Itaque cùm ejus potiſſimùm induſtriâ hoc opidum in Ordinum poteſtate manſiſſet in operæ hoſtimentum Tene-
161 *Fit Prætor Teneræmondenſis.* ræmondæ Præturam illi detulerunt, & in novos præſidiarios imperium. Germani autem illi poſtquam de ſtipendiis ſatisfactum illis

illis eſſet, partim ad regios abiêre; partim ſacramentum Ordi-
nibus dixêre. Ryhovius novas tres centurias intrò duxit. Hac 162 *Hæretici cujuſdam intemperies.*
tempeſtate cùm externus quidam D. Danieli Heyns, in Beghi-
naſio pro concione locum aliquem in Matthæo citanti, Ora-
tionem abrumpens, dixiſſet: *At qua ſequuntur, taces*; in maxi- 163 *Vita periculum.*
mum vitæ diſcrimen venit, conſurgente totâ concione, & muli-
ebri turbâ, uno furoris impetu irruente. Paullò pòſt intempeſtâ 164 *Teneræmondæ domus cujuſdam incendium.*
nocte domus quædam, juxta portam Bruxellenſem, arſit: an for-
tè fortunâ, an datâ operâ, incertum. Cumq; militari more tym-
pana ſonarent, concurſum hinc inde. In hoc tumultu quidam
per tenebras alteri obvius, cùm rogaret, Quis tu? atque ille re-
ſpondiſſet, *Pap uyt* (id eſt foras Sacerdotes) ſive id hominis ve- 165 *temerarii per tenebras reſponſum.*
ſaniâ dictum; ſive quòd teſſera ea erat; jamque hæc vox totâ ur-
be percrebuiſſet, uno impetu & templa à militibus, & Sacerdo-
tum ædes direptæ ſunt; nullo aut Senatus, aut civium aſſenſu: 166 *templa & ſacerdotum ædes direptæ.*
quos quæ fiebant prohibere, & rei ignorantia, & armorum de-
ſuetudo, & ſubitæ rei per noctem metus vetabat. Poſtridie Pe-
trus Dauvvere Sacerdos è curia, quò à phanaticis deductus erat, 167 *Petri Dauvvere Sacerdotis cædes.*
deſcendens, in gradibus privato quodam odio, pugione trans-
foſſus eſt: quo ex vulnere paullò pòſt interiit. Ferebatur ejus cæ- 168
dis auctor homo quidam factioſus, & de novâ religione ſuſpe- *ejus auctor.*
ctus, quem aliquando de hæreſi deferre prædictus Petrus mina-
rus erat: itaque ille temporum occaſione fretus, eas minas ma-
gno ſcelere ultus eſt. Eodem anno (erat is CIↃ IↃ LXX VII.)
ſub Ioanne Auſtriaco rebus provinciæ omnino turbatis, cùm
Brabanti ſuæ ditionis gubernacula Auriaco tradidiſſent, idque 169 *Auriacus Brabantiæ Præfectus.*
ægre ferret præcipua Belgicæ Nobilitas, communi conſilio Ar-
chiducem Matthiam, per Maelſtede dominum, ad capeſcen-
dam Belgicam invitarunt. quòd cæteri nobiles, ordines, & urbes 170 *Matthias Archidux evocatur.*
provinciarum, quod ſe inconſultis factum eſſet, ſiniſtrè interpre-
tati ſunt.

Decreverant ſuperiores illi Archiduci rerum ſummam 171 *quo conſilio.*
tradere; eumq; Teneræmondam ducere, opportunum ſuo
conſilio locum: quo videlicet Brabantiæ vicinior, Auriaci aucto-
ritatem nominis ſplendore obfuſcaret, & paullatim extingue- 172 *alterum eadem ſuſpicio.*
ret: cujus & poteſtas, & religio ſuſpecta erat: (Gandenſes id ca-
ptæ poſtmodum nobilitati objecerunt, dicentes factum ad ſepa-
randam Brabantiam à Flandriâ, & novos concitandos motus, 173
ducendumque bellum, ſi Auriacus, Brabantiâ nollet cedere) *Auriaci cautela.*
habebantq; in animo, ſi opus eſſet, uti viribus totius exercitus;
Sed Auriacus illos occupauit: Nam & præſidio ordinum
de

de exercitu ſecurus fuit; & Archiducem in Ordinum favorem
pertraxit.
174 Anno dein CIↃ IↃ LXXXIII. Franciſcus Valeſius, Andium,
Franſc. Valeſius. & Alenzonii dux, Henrici tertii Galliæ Regis frater unicus, Bra-
bantiæ Flandriæque Principatum, in hac populi ſeceſſione ad-
175 *lectus Princeps.* eptus, decreverat calido paucorum conſilio, abſolutum in pro-
vincias imperium ſibi aſſerere: quod aliàs (cum veteri Belga-
176 *eius conſilium.* rum in Francos odio, tum diverſarum religionum hominibus
diffidens) neque diuturnum fore, neque certum ſuſpicabatur.
Igitur uno, eodemque die (erat is XVII Ianuarii) præcipua ali-
quot ad hanc rem loca occupare contendit: ut Duynkercam,
Dixmudam, Vilvordiam, Aloſtum, Meninas, Oſtendam, Bru-
177 gas, Antverpiam, & Teneræmondam. Hîc in præſidiis, Ordi-
Teneramonda præſidium. num Flandriæ tres centuriæ erant, ſub imperio Ryhovæ domi-
ni: qui cùm per ea tempora abeſſet, vicarium reliquerat Fride-
ricum Vanden Dorpe; cui legatus Ioannes van Loo, Ductores
erant Sonneveldt, Schuddematte, & Gouy; Duo inſuper ſigna
Gallica, quæ recenter in has ditiones venerant, quibus impe-
rabat de Brugny, & Villenove. Præter hos ad dictam diem ve-
nêre Aloſto tres centuriæ, ſub Blanchefort: & Antverpiam
iter habere ſimulabant. His aliquamdiu ad portam ſubſi-
ſtendum erat (quæ de more, ob Hoſtilis incurſionis me-
tum, ſub prandium claudebantur) tandem à Friderico van
178 den Dorpe, & Ioanne van Loo admiſſi, primùm pacata
Gallicæ cohortes immiſſæ. omnia præ ſe ferebant; at poſtquam ad forum ventum eſt,
funeſtam vocem ingeminarunt, Occide, occide. Belgicus
miles cum civibus aliquot tueri ſe parabant; ſed ſerum erat
179 *ceteros pellunt.* in armis præſidium. Cæſi Cives quatuor, milites paullò plu-
180 res. Pulſi continuò Belgæ præſidiarii, qui remanſerant poſtri-
urbem occupant. die juſſi abire. Ita in Gallorum poteſtatem redacta Ciuitas.
181 Nihilominus ſuſpenſi animo victores, per triduum catervatim
ſub dio agunt. ſub dio ad ignes ſubſtitere: dum reſciſcerent quo eventu Ant-
182 verpiæ res geſta eſſet. ubi cum magna civium virtute Alenzo-
Gallorũ Antverpiæ clades. nius cum ſuis pulſus eſſet, Berchemo ex caſtris ad D. Bernardi,
183 inde navigio Teneræmondam cogitabat; ſed ab Antverpienſi-
Valeſius Teneramondam cogitat. bus miſſâ per Scaldim claſſe prohibitus, Dufflam petere coactus
eſt: ubi trajecto Netâ, & dein Rymenandæ, Diliâ, poſt varias
184 clades (ſtiterant enim Mechliniani amnem, unde magna ex-
in via clades. ercitus pars inundatione periit) tandem Vilvordiam pervenit,
185 *Teneram. venit.* & inde Teneræmondam, mœſtus & ſqualidus. Hoſpitium ha-
buit in aulâ Viglii; Monpenſerius in coronâ; Marſchalcus Bi-
ron

ron in ædibus Ioannis van Royen;Comes de Lavac juxta por-
tam aggeris, eâ domo, quæ vulgò *den Lombaert*. Hîc dum pro- 186
fugus Princeps hæret, tandem cum ordinibus certis legibus in *cum Ordinib.*
gratiam rediit: *ut ipſe Duynkercam proficiſceretur, & cum illo tre-* *paciſcitur.* 187
centi Equites, & quadringenti pedites: ubi aliquamdiu ſe contineret: *pacti leges.*
atque interea cum legatis Ordinum, de Provinciarum negotiis ageret:
Vilvoldiam Ordinibus traderet: ejus milites tam Galli quàm Helvetii
Ordinibus mererent: ut & milites, & ipſe Dux ſacramento ſe adſtrin-
geret, nihil in poſterum attentare contra Rempublicam. Eàdem lege
Angli & Scoti in Waſiâ tenerentur. Interea Dux obſides acciperet:
iis acceptis, ejus milites Teneræmondâ decederent: Dux Duynkercam a-
biret. In itinere captivos (ſolutis antè expenſis, alioqui aut alius, aut
ipſe Dux ſponſor eſſet) & chartas cum ciſtis, ſcriniis, & ſupellectile, re-
ciperet. quo facto Dux Dixmudâ præſidia ſua evocaret, & ſimul obſi-
des redderet. Dein Bergas S. Winoci milite ſuo liberaret: & denique
omnium offenſarum utrimque amneſtia eſſet, & conventio Burdiga-
lenſis XXIV *Ianuarii an.* CIↃ IↃ LXXXI *rata haberetur.* Acta hæc
& confirmata *Teneræmonda* XVIII Martii CIↃ IↃ LXXXIII. Ex 188
lege hujus conventionis migravit hinc, cum ſuis, vitio creatus *Teneræmondâ cedit.*
princeps, Duynkercam, hebdomadæ ſanctæ feriâ V: & inde re- 189
bus deſperatis, XXVIII Iunii, in Galliam: ubi poſtquam cum *& Belgicâ.*
fratre Rege, poſt longas ſimultates, in gratiam rediiſſet, pro-
fluvio ſanguinis, circa trigeſimum ætatis annum, periit.

Poſt Alenzonii diſceſſum rurſus hanc urbem Flandriæ Or- 190
dines præſidio munierunt, ejuſq; curâ iterum Ryhovio impe- *Teneræmonda rurſus penes*
rata. Paullò pòſt, Gandenſes occupato jam ab immortali he- *Ordines.*
roe principe Parmenſi Saſſo (propugnaculum id eſt ad oſtium
novi rivi, quem Gandenſes ab urbe ſuâ, per quatuor Ambacta
ad mare uſque, ſub Carolo V. deduxerunt) & inſuper traditâ à
Servatio vanden Steelandt ditione WVaſianâ, cùm ancipites
animo eſſent, & nunc in pacem cum principe propenderent;
nunc alia meditarentur conſilia: de Teneræmondâ in omnem 191
eventum ſecuri eſſe curarunt. Miſſi itaque XXVII Oct. CIↃ IↃ *Eorum de hac*
LXXXIII Iudocus Trieſt, Antonius Heymans, & Iacobus de *urbe conſilia* 192
Somere, qui Ryhovium exauctorarent, ne is in mora eſſet (quod *Et exauctoran-*
futurum erat) ſi quid fortè de ſuarum urbium, & arcium dedi- *do Ryhovio*
tione cum Parmenſi decernerent. Erat is tum Gandavi, cum-
que id agi intellexiſſet, conſcenſo equo, itineri ſe dedit. Portâ 193 *detectum.*
autem quæ huc ducit obſeratâ, decreverat mœnibus eques de-
ſilire; niſi obequitans, & idoneum ſaltui locum circumſpi-
ciens, tandem ad Mudanam uſque portam progreſſus, eam ſo-

lo obice obductam comperiſſet. Itaque hac erumpens, cita-
194 *& impeditum.* to curſu Teneræmondam venit; ubi quàm primùm legatos il-
los in carcerem conjecit: ex quibus Iacobus de Somere etjam
de vitâ periclitabatur.

Sequente anno cum Principis Chimacenſis ſtudio Bru-
gæ, Hypra, & Dammum in regias partes conceſſiſſent, ac
195 inter Gandenſes etjam de pace ſermo eſſet, Montiniacus
Scaldis vvetere aggere frenatus. obturato ad VVetteram Gandavum inter, & Teneræmon-
dam Scaldâ, ſtructiſque utrimque ad ripam propugnaculis, eò
196 rem adegit, vt pactis induciis Tornacum miſerint, acceptis ob-
cauſſa colloquii. ſidibus Sigurá ductore Hiſpano, & Nicolao Daubermont dño
197 de Manui Aldenardæ Gubernatore: qui à Ioanne Embieſio
Obſides. Conſule hoſpitio accepti, eo eventu rem geſſerunt, ut Conſul
198 *Embieſii hoſpites.* non dubitarit XXIV Martii decano nautarum imperare, quaſ-
dam naves & pontones onerare ſcalis, perticis, tabulis, cratibus;
199 & prono amne Teneræmondam vehi. quæ res cùm non om-
ejus machinatio. nino clàm fieri poſſet, Senatus decreto impedita eſt. Fuit id illi
200 poſtmodum exitio: Nam continuò juſſus abdicare Magiſtra-
impedita. tum, in carcerem abductus eſt; & Senatus ſententiâ damnatus,
præcipitem illam animi levitatem (quam & ipſa res, & litteræ
Montiniaci ad Siguram, & Roelandus Iorck Centurio, conſilii
201 conſcius, detexerant) extremo ſupplicio luit. Hac de re Ryho-
eam morte luit. vius certior, continuò legatum dicti Roelandi Serhon Scornm
in vincula conjecit: qui quæſtionibus admotus, & ordine
202 *non ſolus.* omnia faſſus, morte multatus eſt in crucem primùm
actus, inde in quatuor partes diſſectus: quarum ſingu-
læ ad ſingulas urbis portas; caput autem ad D. Quintini ludi-
203 brio, & exemplo expoſitum eſt. Eo periculo Ryhovius cau-
Teneræmonda præſidio firmata. tior, majoribus præſidiis urbem firmavit, quæ ad ſex ſigna
Oliverius vanden Tempele Bruxellis ſubmiſit. Parmenſis dein
204 *à Parmenſ. obſeſſa.* poſt ſuperarum Liefkens-hoeck, validum ad Scaldam pro-
pugnaculum, tentatâ etjam, ſed deſertâ Lilloæ arce, junctis
viribus Teneræmondam obſeſſum venit: cujus potiundæ ideo
propior ſpes erat, quòd partem præſidii Lilloam miſſam ſcie-
bat; & qui reliqui erant, circa ſex ſigna, non admodum æquo
205 animo eſſe, ob multa ſtipendia quæ debebantur, quorum præ-
à Prætore deſerta. textu Ryhovius in Hollandiam profectus erat; re autem,
metu obſidionis (omnia enim ſua convaſaverat, quæ antequam
Antverpiâ ſolveret, amiſit, fraude nautæ, qui depulsâ navi, an-
tequam ille adventaret, nuſquam poſtea comparuit) relicto ad
defenſionem urbis legato ſuo, dño de Mortaignę cum quin-
gentis

gentis circiter militibus, & unâ equitum turmâ. Parmenſis occupato in novo caſtro (loci nomen vulgò Nouburgh) propugnaculo, 206 quod ante tulam pavidi milites deſeruerant, & derivato *derivata Teneræ.* per viam regiam Tenerâ, cujus inundatione Cives tutos ſe credebant (frænatant enim fluminis amnem aggere circa locum vulgò Putkens turre) admotis viâ Bruxellenſi octodecim tormentis, magno impetu cœpit urbem quatere, & facto longo hiatu, 207 primò propugnàculum ad portam Bruxellen- *bis oppugnata.* ſem magnâ vi, tandem altero aſſultu expugnauit. Inde antè 208 quam murum adoreretur, *tandem dedita.* cujus ruinam novo intus opere propugnatores conpenſarant, deditione urbem cepit XVII Augusti CIↃ IↃ LXXXIV: amiſſis in oppugnatione, & antè, multis magni nominis militibus; inter quos Petrus de Pace Chiliarcha Hiſpanus, & Petrus Taxis. Hanc deditionem inter potiſſimas victorias Parmenſem habuiſſe, hæc, in conclavi Pōtificio Romæ, Epigraphe docet: ubi inter paucas urbes Teneræmonda numeratur.

Alexander Farneſius Octavii filius, Parmæ, ac Placentiæ Dux tertius, Provinciam nactus Belgicam, Philippi Hiſpaniarum 209 *regis imperia detrectantem, Maſtrichum urbem munitiſſimam* *ejus deditionis Romæ memoria.* *expugnavit: Bironium Gallum diverſarum partium ducem, collatis ſignis prælio vicit: Duynkercam, Gandavum, Brugas, Hipras, Teneræmondam; Bruxellas, aliàque plurima Belgii opida, aut vicepit; aut ad deditionem compulit. Antverpiam nullis humanis viribus expugnabilem, ingenti ad Scaldim operum magnitudine circùm munitam, in deditionem accepit, Novæſium receptum Colonienſi Archiepiſcopo reddidit. Belgas omnes qui continentem incoluut, in Philippi regis poteſtatem, & ad Eccleſiæ Romanæ obedientiam reduxit. Haſce ob res fortiter geſtas à S.P.Q.R. Summus Imperator, elogio prope majorum triumphos, quorum gloriam aut vicit, aut certè æquavit, ornatus eſt, Achille Cibo, Octaviano Creſcentia Coſſ.*

Præſidiarii lege deditionis incolumes gladio & pugione 210 accincti VVillebroecam deducti ſunt. Emanuel de Meteren *Præſidiarii dimiſſi.* (ut alia omittam de exhauſtis paullatim foſſis, dirutis cataractis, & obſtructo amne &c.) duos concionatores contra pacta 211 captos eſſe ſcribit: quod ſecus eſt. *Eman. de Meteren error.* Nam unus tantùm erat; neque ejus in legibus deditionis, aut ſermone, aut ſcriptis, ulla mentio.

mentio. cumque inter præſidiarios exiens miniſter eſſe depre-
212 *Miniſter ſtrãgulatus.* henderetur, captus eſt, & ſtrangulatus. idque eò magis, quòd ſacerdos antea fuerat, & volens ſciensque Principem, cum religione ejurârat. Exinde in Domini ſui obſequio ſemper hæc
213 *Civium in fidem Catholicam & Principem ſtudium* civitas manſit: unde exciderat, non Civium vitio, quorum pauciſſimi profanatæ religionis cultum, in communi illo delirio ſecuti; ſed fortunæ incumbentis neceſſitate, & externorum cogente potentiâ. Enimvero omnes ſuperiorum temporum Principes, ab ipſo uſque Maleano, ſummis elogiis egregiè proſecuti ſunt horum Civium fidem, quorum variæ hac de re laudes in archivis exſtant. Eximiùs erit teſtis, unus inſtar omnium, Carolus V. Cæſar; quem Principem nominare, laudare eſt: hic illuſtri, & auguſto teſtimonio, omnium temporum merita complexus, poſteris teſtatum reliquit, *Hanc urbem*
214 *de Civium fide Caroli V. teſtimon.* *ſemper bonam fidamque fuiſſe erga ſe, & ſuos Majores Flandriæ Comites: neque ullum extare contrarium exemplum.* ut meritò dici queat, quod auſpicatiſſimo ALBERTI & ISABELLÆ Principum in hanc ſuam urbem adventu, vir doctus panxit.

215 *de eadem Epigramma.*

Theſſala ſit Tempe, & Memphitica marmora deſunt;
Adverſus Dominos eſt amor, atque fides:
Lædere quam potuit ſatis vis major iniquis;
Fata ſed ipſa quidem frangere non poterunt.

CAPVT VIII.

Privilegia.

FIDEM Civium erga Dominos præmia id eſt Privilegia ſequantur: quæ Dominorum favore variè adepti ſunt: & ut omittamus ea, quæ antiquitus à priſcis Dominis habuerunt, quorum pleraque ſitu temporum, & oblivione periére, à Ludovico Maleano auſpicabimur; qui primus Comitum Flandriæ, hoc Dominium accepit. Sunt autem inter
1 *Confirmatio legum & conſuetudin.* cetera hæc:

Ludovicus Maleanus confirmavit leges & conſuetudines, quæ fuerant tempore Roberti Comitis. Archiva oppidi.
2 *Confirmatio privileg. textoria.* Idem ut *dominus ſupremus & ſine medio* confirmavit privilegia textorũ, & pãnificii: quibus eâ tempeſtate hæc urbs vigebat. diplom. an. 1348. diplom. an. 1355.

Idem

diplom. 1355. Idem confirmavit jus Aſyli, quo antiquitus ſub priſcis opi-
di dynaſtis fruitam hanc urbem declarat: exceptis qui exſu- 3 *de jure aſyli.*
lant ob conſpirationes contra Dominum, qui vim Domino in-
tulerunt, aut miniſtris Iuſtitiæ: latronibus inſuper, prædonibus,
incendiariis, & qui feminæ vim intulerunt.

Ibidem. Ibidem immunitatem Civibus largitur ab arreſto per to- 4 *de immunitate ab arreſtis.*
tam Flandriam.

diplom. 1379. Idem Teneræmondanos à novo telonio Antverpienſi li- 5 *de telonio Antverpiano.*
berat.

diplom. 1349. Idem vetuit hic exteros ad munia publica ad mitti exceptis 6 *de muniis publicis.*
Flandris.

diplom. 1383. Maleani gener *Philippus Burgundus* hujus opidi Cives, (quod 7 *iterum de telonio.*
antè ſocer fecerat) à novo telonio Antverpienſi immunes eſſe
declarat.

diplom. 1397. Idem conceſſit nundinationem anniverſariam: cujus ini- 8 *nundinæ anniverſariæ.*
tium eſſet Martis poſt D. Lucæ, duraturam triduo, cum immu-
diplom. 1550. nitate ab arreſto. *Carolus V.* tranſtulit diem, ſtatuitque initium 9 *earum tranſlatio.*
primo Veneris poſt primum ſabbatum menſe Octobri. Dicta
autem immunitas non modò nundinationis tempore data eſt;
ſed octiduo antè, ad veniendū, & advehendum merces, & octi-
dúo itidem poſt, ad convaſandum, & abeundum. unde tamen
excluduntur exſules, fugitivi hoſtes, & debitores Principis.

diplom. 1402. Idem confirmavit antiquam conſuetudinem, quâ penes 10 *de danda Civitate.*
Scabinos erat poteſtas adſcribendi viros, & feminas, cujuscun-
que loci & conditionis, in Civitatem & privilegiorum fruitio-
nem.

diplom. 1402. Idem dat Senatui poteſtatem ex alieno carcere & tribuna- 11 *de evocationibus.*
li etjam in criminalibus cives ſuos, eorumq; cauſſas ad ſe evo-
candi.

diplom. 1414. *Ioannes Burgundus* tranſtulit eas impoſitiones, quas Aſſi- 12 *de aſſiſis.*
ſias vocant, in publicum urbis uſum. Diplomati etjam filius e-
jus *Philippus* ſubſcripſit.

diplom. 1414. Idem *Ioannes* adſtringit omnes territorii incolas ad purga- 13 *de purgatione foſſarum.*
tionem foſſarum hujus opidi.

diplom. 1414. Idem cogit Eccleſiæ Collegiatæ Canonicos, & qui Eccle- 14 *de reſidentia ſacerdotum.*
ſiaſticis beneficiis fruuntur, ad perſonalem reſidentiam.

diplom. 1419. Idem declarat cauſſas hujus Curiæ Feudalis non ſpe- 15 *de Iuſticia feudali.*
ctare ad cognitionem Conſilii Flandriæ; ſed Iudices Feuda-
les hîc judicare per Arreſtum, & repræſentare ipſum Prin-
cipem.

Philippus bonus largitus eſt Curatoribus Sacelli D. Virginis 16 *de tuitione mon..*

poteſtatem cudendi numos æreos, pretii quatuor obolorum Flandricorum. Id Maxæmylianus confirmavit. diplom. 1515.

17 *de coctione Cerevisiæ.* Idem vetuit toto Territorio intra ſecundum ab urbe lapidem Cereviſiam coquere, aut aliunde quàm ex urbe petere: quod poſtea confirmavit Carolus V. diplom. 1440.

18 *de exoneratione Cerevisiæ.* Idem vetuit toto territorio Cereviſiam è navibus exportari; ſed in urbe id fieri mandavit: ubi etjam juſſit duas horas in ripa relinqui; quod ſtapelam ſive ſtabulationem vocant. diplom 1540 1440

19 *de optimo cathallo.* Idem remiſit medium bonorum mobilium, quod ad Principem ſolebat pervenire à morte eorum, qui non erant Cives, compenſatione optimi cathalli. 1444

20 *Teneræmondā non esse Comitatus Flandriæ.* Idem ſingulari privilegio declarat opidum & dominium Teneræmondenſe nec eſſe, nec fuiſſe Caſtellaniæ Gandenſis; neque de Comitatu Flandriæ, neque de hujus tenemento; ſed purè vicinum Caſtellaniæ Gandenſi. diplom. 1451.

21 *de Sodalitate D. Georgii.* Idē cōprobat Sodalitatē D. Georgii, eamq; privilegiis ornat. diplom. 1458.

22 *de venditione feudorum.* Idem confirmat antiquam conſuetudinem hujus Curiæ, feuda ad lubitum onerandi, vendendi, alienādi, ſine venia Principis, aut proximi heredis aſſenſu: nullâ etjam juratâ neceſſitate, *quia*, inquit: *hæc feuda alterius ſunt naturæ, quàm aliarum Curiarum: quū hæc terra ſit Imperialis; & non de noſtro Comitatu Flādriæ: ut ſatis liquet ex noſtris tabulis in Conſilio Flandriæ aliàs expeditis, & nunc examinatis, poſt maturam deliberationem, habitoq; ſuper hoc judicio Curiæ Flandriæ.* &c. Hoc tempore Principi ab arcanis erat Ioannes de Bricquegny, Petri de Bricquegny Equitis filius, qui hoc Philippi diploma ſignavit: cujus eò potiſſimùm hîc memini, quòd ejus hac urbe poſteritas durat. diplom. 1461.

23 *de carcere Civis.* *Maxæmylianus* vetuit Civem ob cauſſas Civiles in carcerem rapi, ſi ſponſorem præbeat. In Criminalibus etiam noluit Prætorem in aliquem manus injicere, niſi habitâ antè ſuper facto inquiſitione: aut niſi aliquis ſit, qui ſe palàm Aduerſarium & actorem profiteatur, ſeq; eum Reo Prætori dedat. diplom. 1480.

24 *immunitas à fisco.* Idem declarat Cives in perpetuum immunes fore à fiſco, ob quodcumque demum crimen, exceptis læſione majeſtatis, conſpiratione, & ſeditione. Ibidem.

25 *de nova dic magistratibus.* Idem vult quotannis novos eſſe magiſtratus: neque ulli ſuum munus ultra annum prorogari. Ibidem.

Prædicta *Maxæmyliani* beneficia cōfirmavit *Philippus Auſtriacus* primus. diplom. 1496.

26 *forum hebdomadale.* Idē *Maxæmylianus* conceſſit mercatum Hebdomadalem diebus Lunæ: & immunitatē ab exſecutione & areſto ob debita, die- diplom. 1494.

bus

bus Dñcis, Lunæ, & Martis. Id etiam *Philip. Auſtrius* cõfirmavit.

diplom. 1497. *Philippus Auſtriacus* primus confirmavit antiquam conſuetudinem, de non areſtandis ob debita urbis, aut loci ubi habitant, iis qui cujuſcumque generis annonam in hanc urbem deferunt, quocumque modo. 27 *de non areſtãdis qui annonam adferunt.*

diplom. 1514. *Carolus V.* confirmavit conſuetudines quæ obſervantur in ædibus mortuariis. 28 *de ædibus mortuariis.*

diplom. 1514. Idem novam D. Andræ Sodalitatem privilegiis ornat. 29 *de Sodalitate D. Andreæ.*

diplom. 1527. Idem juſſit ut nundinarum tempore adſcripti cives incolæ territorii cum armis ad excubias in portis præſtò eſſent. 30 *de excubiis nundinarum.*

diplom. 1531. Idem dedit Senatui privilegium in caſu appellationis, ad Curiam Flandriæ tranſmittendi lites cum iis ſcriptis ex quibus ſecundùm allegata & probata judicatæ ſunt. 31 *de tranſmittendis litibus in ſcriptis.*

diplom. 1540. Idem vetuit monopolia exercere in territotio: mandatque omnibus merces ad forum deferre. 32 *de monopoliis.*

diplom. 1540. Idem prohibet uſpiam non Cereviſiam modò; ſed ne ullas omnino merces onerari aut exonerari præterquam in urbe. 33 *de exonerationis mercium.*

diplom. 1544. Idem hic conſtituit Iudicem cauſſarum Civilium, quem Princeps *ſuum locum tenentem* ſive vicarium vocat: coram quo Cives Gandenſes & Teneræmondani poſſunt citare debitores ſuos, qui habitant locis ſequentibus: *Lokeren, Coudenburgh, Dackenam, Waeſmunſter, Eeverſele, Sombeke, Thielrode, Baſele, S. Gillis, S. Nicolaes, Nieukercke, Kemſeke, S Pauwels, Stekene, Sinay, Belſele, Moerbeke, Themſeke, Ripelmonde, Exaerde, Haeſdonck, in S. Nicolaes, in Belſele, in Waeſmunſter, in Lokeren, Pumbeken, Paddeſchoot, Aerſchot, Bornem, Inghene, Mariekercke, de Weert, S. Amants-Baſſerode, Opdurp, Meſpelaer, Ghyſeghem, Hofſtaey, Wieſe, Moorſele, Herderſem, Wanſele in ditione Teneræmondana, Oordeghem, Baveghem, Bueſtem, Nieukercke. Eerdeghem, Liekercke, Lewe, Lembeke, Denderhoutem, Ninove, Kerckhove, Okegem, Hillegem, Erembodegem, Wolle, Yſeghem, Ter Alphene, Aſpelaere, Hautre, Haultert, Kerckskin, Hilleghem, Woubrechteghem, Sentenclins, Zele, Hamme, Belle, S. Gilis, Swivcke, Grimbergen, Moerſeke, Baesrode, Lebbeke, Oudeghem, Appels, Meorſele, Capittele, & Wieſe-Capittele.* 34 *de Iudice Civili.*

diplom. 1540. Idem novâ lege quam *Carolinam* vocant, adimit Gandenſibus omnem juriſdictionem, auctoritatem, & præeminentiam in Teneræmondam, ejusq; Territorium. 35 *juriſdictio in hos Civ. Gandenſibus erepta.*

diplom. 1542. Idem cogit omnes territorii incolas, qui intra ſecundum milliare habitant, ad munitionem opidi. 37 *de munitione opidi.*

diplom. 1546. Idem abolitis priſcis privilegiis Sodalitatum DD. Ægidii & Sebaſtiani, iiſq; in unum corpus redactis, nova indulta largitur. 36 *de Sodalitate D. Sebaſtiani.*

CAPVT

CAPVT IX.

Politia.

1 *qua hic ſumma dignitas.*

2 *Prætoris munus.*

NVNC quæ Politia ſive adminiſtrationis ſit ratio, oſtendam. Summæ dignitatis, & auctoritatis munus, ut in pleriſq; Belgicæ urbibus, ita & hîc eſt Prætura. Vicem enim Domini abſentis Prætores obeunt, jus Domini curant, decimas ex emptione, aut mutatione omnium terrarum (exceptis feudis) capiunt: itidem redditeum, qui pro hypotheca fundum habent. Iuſtitiam exercent criminalem, aliaſq; habent inſuper dignitatis, & muneris prærogativas, quæ omnia aut per ſe, aut per vicarium, ſive Proprætorem curant. Atqui hæc quum eximia ſint, non niſi claris natalibus viris, & virtute illuſtribus, demandari ſolent. quales ii; quos à multis retro annis cùm ex Analectis prudentiſſimi viri Ioannis de Clerck, hujus urbis actuarii; tum ex Dionyſii Harduini ſcriptis apud Iuſtum Harduinum nepotem collectos, conſequenti ſerie producam. Etſi multo antè fuiſſe Roberti Betunij Flandriæ poſtea Comitis diploma oſtendit: quo ille vivo adhuc Guidone patre, *juſſit ſuum Prætorem Tenc ramondenſem præſentem eſſe venditioni, & traditioni, quam facturus erat Raſo Gaveranus Eccleſiæ Sancti Bavonis, de altâ juſtitiâ pagorum Everghem, Sleydinghe, Wondelghem cum omni reliquo jure.* Idem Svviveçanus Codex teſtatur. & aliquanto antè, Roberti Advocati cum Capitulo Cameracenſi conventio. Archiva. D. Bav. m. s. anno 1274. anno 1245.

3 *Prætorum ab anno 1364. ad hoc aevum series.*

Gulielmus le Moſt anno CIↃCCC LXIV.
Ludovicus Lichtervelduis.
Ioannes Halewinus anno CIↃ CCC LXXVI.
Richardus de Haultrive anno CIↃ CCC LXXVIII. ad an. 1377.
Ghildolphus Gruythuſius Eques anno CIↃ CCC LXXVIII.

4 *Controverſia ſedata inter Gruythuſios & Boninos.*

Hujus meminit Meyerus, ubi dicit: *Pacem factam per Margaretam à Francia Ludovici* (Malcani) *matrem inter Ghildolphum ab Gruythuſ., & dominum Gruythuſium cum ſuis, ex una; & Ioannem Boninum* (malè ibi legitur Bovinum) *Molenbeca dominum, & ejus propinquos, alia ex parte; & ſedatas domeſticas eorum rixas, & inimicitias.*

Olive-

Oliverius Halowinus Eques anno CIↃ CCC LXXXII.

Robertus de Capple octavo Maii anno CIↃ CCC LXXXVI idem fuit aliquanto pôſt Prætor Aloſtenſis.

Ioannes van Hoorſt ſexto Februarii anno CIↃ CCC LXXXIX.

Philippus Maſminius Eeckæ, & Hundelghemi Dominus anno CIↃ CCC LXXXIX.

Meyer. anno 1379. Hic idem ille fuit, qui ſub Maleano cùm hæc urbs à Gandẽſibus aquâ terrâque obſidebatur, inter nobiliſſimos propugnatores eſt relatus: & poſtea pacatis inter Philippum Audacem & Gandenſes rebus, conventioni pacis inter alios proceres ſubſcripſit. Uxorem habuit Catharinam de Mirabel Franconis filiam, viduam Ioannis Uyter-zwaene, & ex eo matrem Ioannis: utriuſque memoriam inveni in obituario Collegiatæ Eccleſiæ Teneræmondenſis, in hæc verba: anno CIↃ CCC XCI *menſis Aprilis decimo octavo, obiit nobilis & ſtrenuus vir Dominus Philippus de Maſſemine miles, qui dedit pro obitu ſuo Dominæq́ Catharinæ de Mirabelle ejuſdem uxoris, nec non Domini Ioannis eorumdem filii, militis, tertiã partem prati cujuſdam ſiti in parochia de Wichline*: Et rurſum ad tertium Cal. Novembris: *Anno Domini* CIↃ CCC LXXXVIII *obiit nobilis Domina Catharina de Mirabelle, uxor quondam nobilis viri Domini Philippi de Maſſemine, militis: quæ dedit pro obitu ſuo partem prati, juxta tenorem qui habetur in hoc libro 14. Cal. Maii.* Conditi autem ſunt hîc ad D. Virginis, ubi ſplendidiſſimum habuêre monimentum, paullùm ſupra terram ſurgens; ſed illud hæreticorum rabies evertit: at non ſimul omnem memoriam, quàm fugiente jam veteris ſepulchri inſcriptione, ne pænitus obſoleſceret, in ſaxo ad parietem hoc ſenſu novavit vir nobiliſſimus Iacobus Yedeghemius hujus urbis Prætor.

(Margin: Collectan. Gaillardi. — 5 Philippus Maſminius, Teneram. obſeſſus. — 6 Ejus uxor. — 7 Utriuſque in obituario Teneram. memoria.)

Hic jacet nobilis vir Dominus Philippus de Maſmines Eques, Eeckæ Dominus, & Hundelghemi Magnus Prætor urbis & territorii Teneræmondenſis, qui obiit vigeſimo ſexto Iunii anno CIↃ CCC XCI. *Et Domina Catharina de Mirabel ejus uxor, vidua ante Domini Guerini Vyter-zvvaene Equitis, Domini de Miromez, Herdeſſem, & Zombecæ. quæ obiit vigeſimo Octobris anno* CIↃ CCC LXXXVIII *qui ſecundi Conjuges fundarunt hic duas Sacellanias: quarum alterius Collator eſt Dominus Iacobus de Yedegem Eques,* 8 Et Epitaphiũ.

VViesæ, & Imbiesæ, &c. Dominus, magnus Prætor urbis & Territorii prædicti, ex prædicta Domina Catharina oriundus: qui felicis memoriæ, & ejus honoris ergô hoc mnemoſynon fieri curavit, anno CIↃ IↃ LXXV.

Ioannes Vyter-zwaene Eques Ioannis & Catharinæ Mirabellę filius Philippi Maſminii privignus, Dominus de Herdeſem & Advocatus Wiechlinæ. hic duxit anno CIↃ CCC XCI uxorem Margaretam Harlebecanam, Dominã Wackenæ, quæ patrem habuit Ioãnem Wackenæ dñm, matrem Ioãnam Halowinam, ex qua ſuſtulit Trieſtanum, Hectorem, Ioannem, Ioannam, & Margaretam. Trieſtanus Dominus Wackenæ, Herdeſemi, & Zombecæ, habuit uxorem Eliſabetham van Steenhout, Roelandi filiam, Dominam Zombecæ, & poſt illam, Catharinam van Ghent, Ioannis van Ghent Equitis filiam, & ex hac Philippum (qui à morte patris Wackenam vẽdidit Andreæ Andrieſſens & ſine prole deceſſit) & Margaretam, quam duxit Ioannes Maſminius, habuitq; ex eâ liberos Ioãnem & Eliſabetham. Hector maritus fuit Eliſabethæ Pointe (legi etjam Pointinck) Alteram item habuiſſe uxorem monimenti lineamenta oſtendũt: liberos reliquit Hectorem, Eliſabetham, & Mariam. Humatus eſt cum utraque Conjuge hîc ad D. Virginis, in choro qui olim Sanctæ Crucis nunc D D. Hilduardi & Chriſtianæ ſepulcri lapis is erat, qui nunc Philippum Maſminium, quem dixi, regit: De Ioanne nihil habeo certi. Ioanna nupſit Philippo Maſminio: Catharina verò Ioanni de Maerſchalck filio Ioãnis. Porrò cùm Ioannes, quem Prætorem diximus, è vivis ſublatus eſſet, immaturis adhuc liberis, eorum tutelam ſuſcepêre Boelariæ Dominus, & Ioannes Mirabellus ſive de Hale Lilloæ toparcha.

Analecta Harduini.

9 *Ioannes Vyter Zwaene cujus filius.*

10 *Maritus.*

11 *Parens.*

12 *Avus.*

Simon Rym vigeſimo quinto Ianuarii an. CIↃ CCCXCI. Nepos fuit ex fratre illius Simonis, quem Rymiæ gentis columen, ſub Maleano Civilia bella declinantem, latâ à Raſone Malardo tribuno Gandenſium lege, ut qui Equeſtris ordinis virũ cepiſſet, præmium auferret duas libras craſſorum, qui Scutiferũ unam, in urbem vi tractum Gandẽſes, cum famulo inſontem ſupremo ſupplicio affecerunt. cujus ſceletis cùm aliquanto pôſt, Ioãnem van Zickele hic Simõ inſimularet, & inſuper objiceret illuſtriũ Gandæ familiarum arcana divulgaſſe, atque id utrumque Ioannes negaret; ortum celebre apud Scriptores, & in hominũ memoria duellum, Inſulis; coram Philippo & Iſabella Principibus: quo Victor Simon ſcelus Ioannis, & mortem Patrui

13 *Simonis Rym Patruus.*

14 *Furore Civili ſupplicio affectus.*

15 *Simonis Rym duellum.*

Meyer. anno 1380.

Idem. a. 1380.

egregiè

Ad an. 1381. egregiè vindicavit. Illum tamen Meyerus elogio *probatiſsimi* 16
Civis ornat, eumque ne conſpirationis in Principem aut parti- *Iannes van*
ceps, aut ſuſpectus eſſet, in Hannoniam conceſſiſſe; & hanc viri *Stekele apud Meyer. elogiū.*
cædem in invidiam vocans, *Poſtea tamen* (inquit) *Inſulæ, quo jure, quâque injuriâ, tanquam ſeditioſus à nobilitate necatus eſt.* Obiit
autem prædictus Simon anno cIↃ CCCC IX vigeſimo Aprilis. 17
Conditus hîc in Choro [illegible] Virginis, ſub laminâ æreâ, quam cũ *Symonis Rym obitus.*
inſcriptione & conſanguinearum gentium inſigniis fanaticus
nuper furor evertit. Ejus tamen adhuc in tabella monimentum
viſitur, ubi armata ejus effigies, & hi verſus:

Simon Rym miles, Dominus armis decoroſus, 18
Hic laudes ſtatuit ſub ſaxo relligionis, *Et monimentũ*
Anno milleno, centeno quater, quoque nono.

Ceterùm quod ad gentem Rymiam attinet, eam ex Saxonia
oriundam ferunt: & primùm inde veniſſe Balduinum de Rym, 19
poſtquam ea gens à Carolo Magno victa, huc illuc vitandis re- *Gens Rymia unde.*
bellionibus ſparſa eſt. Is quòd habitarat in Saxonia caſtellum 20
Byſtervelt, gentilibus armis in hanc uſque diem hoc nomen in- *unde illis Symbolum Byſtervelt.*
ſcribunt. Illum autem Balduinum delegiſſe ſibi ſedem volunt,
non procul à Scalda, eo loco qui ab hac gente Ringeneſſe quaſi 21
Rymeneſte dici putatur. id eſt Rymiorum nidus, & ſedes. Hos *Rymiorum Gādavi vicus.*
gentiles ędes eadem urbe, Maleani etjam ævo habuiſſe conſtat 22
ex Meyero; ubi dicit: *Exules turpiter graſſatos in alto portu* (loci *Et ædes gentiles.*
id nomen) *ædes quibus nomen de Rym, invitis omnibus bonis ſibi ad habitandum vendicaſſe.*

Ludovicus Salaert nono Maii cIↃ CCCC VII.

Ludovicus van Steelant anno cIↃ CCCC XII. Antè fuerat Prætor Aloſtenſis. De hac gente memini legere privatis familiæ 23
Meyer. anno 1361. viribus bellum Tornacenſibus moviſſe. Etenim Steenlandia *Gentis Steenlandiæ privatum bellum.*
unde nobiliſſimæ huic familiæ nomen jamdiu inundatione periit. Notat Meyerus anno cIↃ CCC XXII nondum fuiſſe merſam: 24
ex tabulis quibuſdam publicis ejus anni, quarum initium *Hos* *Gentis nomen unde.*
Gulielmus Block van Steeland. Eques, Petrus Gulielmi filius, Hyens Paſtor in Steelant, Robertus van Steelant Dominus Vploſeræ, Dionyſius van Steelant, &c.

Ioannes vander Hameyden, (alibi legi de Homey) Hic uxorẽ 25
habuit Iodocam Halowinam, & ex eâ liberos Iodocum, Gode- *Ioannis van Hamayde uxor.*
Analecta Harduini. livam, Chriſtianam, & Philippam. Humatus eſt hic ad D. Vir- 26
ginis, inter DD. Annæ & Huberti altaria. Hanc gentem per ea *Liberi.*
tempora illuſtrem fuiſſe indicio eſt, quod *Iacobus ab Hamay-* 27 *Sepulcrum.*
Meyer. a 1473 *den* legitur inter illos proceres, qui Caroli Burgundi 28
menſæ *Familia nobilitas.*

menſæ miniſtrarunt, in memorabili illo epulo, quo is Cæſarem Fredericum apud Treviros excepit: quo tempore Ducis filiam Cæſar Maxæmyliano filio ſuo ambiebat; Carolus autem à Cæſare Regis Burgundiæ titulum. Ibidem.

Ludovicus Salaert anno CIↃ CCCC XIV. uxorem habuit Eliſabetham Bonin. Obituarium S. Mariæ.

Gerardus Maldeghemius Eques S[illegible]udeç & Baſetodæ Dominus, undecimo Auguſti anno CIↃ CCCC XIV.

Guido Ghiſtelanus Axelæ & Waſquali Dñs an. CIↃ CCCC XVII. Hic in tabulis publicis dictus eſt *nobiliſſimus, & potens Dominus*
29 Guidonis Ghiſtellani uxor una. *Guido*. Uxorem habuit Margaretam Oudenhoviam Waſquali Dominam, quæ obiit anno CIↃ CCCC XVI. & poſt hanc ſecundis Analecta Harduini. nuptiis Duxit Margaretam, filiam Balduini de Vos, Laernæ Do-
30 Et altera. mini: cujus dote Axelæ Dominium accepit. De ea in libro obituum hîc ad D. Virginis leguntur hæc: *Decimo quarto Calend.* Collectan. Gaillardi. *Iulii anno* CIↃ CCCC LIII *obiit nobilis Domina D. Margareta de*
31 Ghiſtellanæ gentis nomen unde. *Vos uxor Domini Guidonis de Ghiſtella militis.* Habet autem hæc Ghiſtellana gens cognomen à Ghiſtella, nobili prope Brugas municipio. Eſtque id primariæ celebritatis, non ſolùm ob hujus gentis proceres, quorum virtus militaris & togata, ſæpè belli domique Principibus & patriæ præſidio fuit; ſed etjam ob reliquias D. Godelivæ Hemridi de Sonfott ex Ogèna filiæ, quam Meyer. a. 1070 maritus Bertulphus Ghiſtellanus mantili compreſſo gutture juſſit ſuffocari. Accidit autem id anno CIↃ LXX, nono Iulii, quem diem ejus memoriæ pia poſteritas conſecravit.

Ludovicus Salaert vigeſimo quinto Novembris anno CIↃ CCCC XIX.

Ioannes de Vaernewijck Dominus Exaerdæ decimo nono Decembris anno CIↃ CCCC XXI. Idem anno ſequente Prætor Aloſtenſis.

Rogerius Villanus decimo Februarii anno CIↃ CCCC XXIII. de hac genre vide infra lib. 3. cap. 3. ubi de Calckene eſt ſermo.

Ioannes Vyten hove Ioannis filius decima quartâ Aprilis an. CIↃ CCCC XXVI. Hujus familiæ fuit ille *Fulco patriâ Gandenſis,* Meyer. anno 1210.
32 Fulconis Vytenhove, commendatio. *percelebri vir ſapientiâ, qui cùm nullis poſſet modis inpelli ab Iacobo Vitriacenſi Innocentii Legato, ut expeditionem* (in Albienſes hæreticos) *pro more concionaretur, idoneum ſe eſſe negâs;* ſubitò *ſeu vindice irato numine, graviſsimâ correptus eſt hemorrhoide: quam viginti quatuor per annos, tam forti infractoq; tulit animo, ut Chriſtũ Servatorem ante mortem videre, ut aiunt*, diemq; *obitus præſcire meruerit. Canonicus erat Inſulanus. Condidit Gandavi domum hoſpitalem*

talem (de portu B. Mariæ Virginis) *pro egenis, cui à vetuſto* loci nomine *nomen eſt biloca* ubi medio templi ante Crucem monimentum habuit. Ejus Epitaphium ut ex M. S. Gaillardi Collectaneis excerpſi, extra ordinem hîc dabo, ut gratiam ineam apud Gandenſium Antiquitatum ſtudioſos. Eſt autem hoc:

In hoc vicino ſacello B. Mariæ requieſcit Dominus Fulco Vtenhovius, qui ex hac luce migravit an. Domini CIↃ CC XL, *tertio Cal. Septembris. Ad ejus ſiniſtram verò pauſat venerabilis domicella Truna Vtenhovia, ejuſdem Fulconis germana, quæ obiit anno Domini* CIↃ CC XLII *tertio Cal. Aprilis: qui favore inclytorum Ferdinandi & Ioannæ Flandriæ Comitum, inchoaverunt, & fundârunt hoſpitale & Monaſterium unicum profectò, atque ſupremum pauperum infirmorum ſolamen, atque refugium. requieſcant in pace. Amen.* 33 *Et Epitaphiũ.*

Ab eo uſque tempore, & fortè multo antè habita eſt Vtenhoviorum familia inter Gandenſium potiſſimos: habuitque ſemper viros, quorum virtus in ea Repub. non eſt ignobilis. 34 *Gentis Vytenhoviæ antiquitas.*

Gulielmus Zaedelaer à Conſilio Ducis Burgundiæ vigeſimo Septembris anno CIↃ CCCC XXVIII.

Ioannes Vtenhovius Ioannis filius diplomate Philippi Burgundi decimâ tertiâ Decemb. anno CIↃ CCCC XXIX.

Gulielmus Oudenemi Dominus Eques, à Conſiliis & cubiculo Ducis Burgundiæ anno CIↃ CCCC XXXV.

Ioannes de Prooſt Eertbrugæ Dominus, & in Schellebelle, à conſiliis Ducis Burgundiæ, decimo nono Octobris anno CIↃ CCCC XXXVI. Idem antè fuerat Prætor Aloſtanus, obitâq; Præturâ hujus Dñi rurſus Aloſtenſem adiit an. CIↃ CCCC LXII. Filius erat Adami de Prooſt, & Ioannæ vã Belle, Bernardi Eertbrugæ & in Schelle-belle Domini, filiæ: unde inſignia geſſit paternæ & maternæ familiæ mixta. Uxorem habuit Alexandrinam van Stee-landt. Obiit ille anno CIↃ CCCC LXXV, Decemb. hæc verò anno CIↃ CCCC LXXXII octavo Octobris, uterque conditus eſt Aloſti ad D. Martini in choro D. Virginis. 35 *Ioannis de Prooſt Patern.* 36 *Vxor.* 37 *Obitus.*

Gulielmus Dominus Quevillæ à Conſiliis & cubiculo Ducis Burgundiæ, decimâ quintâ Ianuarii anno CIↃ CCCC LVI.

Henricus vander Eycken, Falconarius, & à cubiculo Philippi Boni

38 Boni anno CIↃ CCCC LXI obiit anno CIↃ CCCC LXVI. Sepultus
Henrici vander Eycken uxor. hîc ad D. Virginis. uxorem habuit Elizabetham Zaelaert, & ex
ea filium Ioannem Sacellanum S. Ioannis, & inſuper filiam Ca-
39 *Liberi.* tharinam quæ nupſit Ioanni Peeters, unde filiam ſuſtulit Eliſa-
40 betham, Conjugem Ioannis de Rantere: qui omnes excepto
Monimentum hoc, ad D. Virginis uno monimento clauduntur.

Colinetus Daveluz anno CIↃ CCCC LXVII.

Galaudus Maſminius vigeſimo Auguſti anno CIↃ CCCC LXIX. hic omnium primus uſus dicitur titulo *Summi Prætoris*, cùm alii Prætores ſolùm dicti eſſent.

Ioannes Serpieters (legi etjam *Pieters*) is hoc munus & diploma accepit ab Adolpho Clivienſi Raveſtanæ regulo, Mariæ Burgundæ vicario, ſecundo Aprilis CIↃ CCCC LXXVI.

Iacobus Donche, diplomate Mariæ an. CIↃ CCCC LXXVII. antè fuerat magiſter rationum Margaretæ Eboracenſis, viduæ Caroli Burgundi.

Sigerus Spot per abſentiam Iacobi Donche decimo octavo Septemb. anno CIↃ CCCC LXXX.

Ioannes van Tedeghem anno CIↃ CCCC LXXXI de hac gente vide lib. 3. cap. 7. numero 6.

Carolus Maſminius anno CIↃ CCCC LXXXIII.

41 *Iacobus Donche* iterum diplomate Maxæmyliani & Mariæ a.
Iacobi Donche obitus & ſepulchrum. CIↃ CCCC LXXXV menſe Ianuar. obiit XXX Iulii an. CIↃ CCCC XCII.
ſepultus hic ad D. Virginis, ſub laminâ æreâ, juxta monimentũ
42 Ioannis van Steghem Scribæ hujus urbis.
Ioannis Coutreau uxor. *Ioannes Coutreau* Eques Aſcę Dominus an. CIↃ CCCC LXXXVI,
ſepultus eſt hîc ad D. Brigittæ, cum conjuge Anna van Immer-
43 *Et gentes conſanguineæ.* ſele. Illius conſanguineæ gentes ibidem in feneſtra ſpectabantur olim hæ: Coutreau mixta cum Dampmartin, inde Dampmartin, Ameronghe, Vienten, hujus verò Immerſele mixta cum Berchem, Molenne, Molin, & Halle.

Chriſtophorus de Barouſe uxorem habuit Philippam Utenhove: cum quâ conditus eſt hîc ad D. Virginis, in crepidine altaris B. Mariæ, ubi olim Gallica epigraphe æri inciſa; quæ in MSS. Harduini & Gaillardi analectis exſtat in hunc ſenſum:

Hic ſitus eſt Dominus Chriſtophorus de Barouſe; Eques, natus in regno Portugalliæ; dum viveret, Oeconomus Dominæ Mariæ duciſſæ Burgundiæ, & filii ejus Philippi, Archiducis & Caſtellæ Regis, & primus Oeconomus Dominæ Ioan-

næ

næ Reginæ Hiſpaniarum, & magnus Prætor opidi & Caſtellaniæ Teneræmondenſis: qui obiit a. Dñi CIƆ IƆ XXVI. XXIII *Septembris: & Domina Philippa Vten-hove ejus uxor; qui variè hic cultum Dei locupletarunt, & plurimas huic Sacello & eccleſiæ eleëmoſynas contulerunt. Obiit autem hæc anno partæ ſalutis* CIƆ IƆ XLI. V. *Septembris.*

Leo de Prooſt Ioannis filius anno CIƆ IƆ IV. Eodem & præturâ & vitâ defunctus eſt: humatus hîc ad D. Virginis.

Oliverius van Royen Paddeſchoti Dominus diplomate Philippi Auſtriaci primi, pridie Cal. Ianuarii anno CIƆ IƆ V.

*Alardus Bentinck (*alibi *Benton)* armiger vigeſimo tertio Novemb. anno CIƆ IƆ VII.

Oliverius van Royen iterum ut conſtat ex tabulis publicis an. CIƆ IƆ XI quæ penes Coriarios. Obiit quinto Septemb. anno CIƆ IƆ XXXIII ſepultus hîc ad D. Virginis cum duabus uxoribus Amelberga Andrieſſens Danielis filia; & Margareta Rops cui pater Ioannes. 44 *Oliverii van Royen obitus & uxores.*

Lævinus van Pottelsberghe Lævini filius Eques Vinderhouti & Merendræ Dominus, diplomate Caroli quinti dato Gãdavi decimo octavo Iunii an. CIƆ IƆ XVII obiit Gandavi conditusq́; ibidem ad D. Michaelis.

Adrianus de Bette Scũtifer Dominus Schellebellæ Angreavi, Autreppæ, Holbecæ, Wellæ, & Eſſeghemi, diplomate Caroli V. dato Mechliniæ duodecimo Maii an. CIƆ IƆ XVIII. Huic genti in Flandria originem dediſſe dicitur ille Bette, qui cum Borlũto, Serſandro, Serſimone ſub Arnoldo Flandriæ Comite in has ditiones ex Italia veniſſe creditur. Memorantur autem hi omnes Gandavi domicilium poſuiſſe, & harum quatuor ſtirpiũ auctores, quas immenſa à Principibus privilegia accepiſſe ferũt. Siquidem ab his univerſam Gandenſium Rempublicam adminiſtratam à patribus poſteri acceperunt, & adhuc cõſtãs fama eſt: donec ducentis circiter poſt annis Ferdinandus Comes earum familiarũ quaſi tetrarchiã abolitâ aliter eã Remp. conſtituens Triginta-novem-viros introduxit. Hos quatuor gentium primores, per quatuor urbis regiones, ſingula habuiſſe Prætoria in literas relatũ inveni: eorũ adhuc duo ſuperſunt, & præter priſcũ ſplẽdorem, ſingularẽ etiã præ ſe ferũt antiquitatẽ. Bettiorũ ſedes in D. Ioãnis parœcia, ea domus erat quę poſtea à

45 *Gẽtis de Bettiæ origo.*

46 *Authoritas.*

47 *Domicilium Gandavi.*

à Comitibus San-paulinus, S. Pauli dicta eſt, Borlutorum in S. Michaëlis ea domus quę poſtea à Gruythuſia gente nomen accepit: Serſandrorum in D. Iacobi, quæ nunc propolarum eſt, vulgò Mercemers-huys: Serſimoniorum in D. Nicolai, ea domus quæ à duabus turribus nomen habet, poſtea ad Utenhovios devoluta, & ab his ad Gruteros, inde ad gentem de Bette, in qua nunc eam poſſidet Ioannes de Bettæ Eques, Ledæ Baro, Angreavi, Autreppæ, Peronæ & Eſſeghemi, *&c.* Toparcha, prædicti *Adriani* ex Iacobo filio nepos, primigenius nunc, & ſuę

48 *Huic genti Flādria quid debeat.* ſtirpis caput. Huic etjam genti partim acceptam ferunt Flandri legitimam principum ſucceſſionem. Nam cùm Balduinus Comes, is qui filiam duxit Theodori Alſatii, aleæ luſu amiſiſſet centum triginta millia librarum Flandricarum (quæ ſumma ad id tempus immenſa erat) cumque vix ſolvendo eſſet, fertur Roberto fratri Hollandiæ Comiti, qui eam ſummam lucratus erat, Flandriam transſcripſiſſe: Flandri autem veriti provinciæ expilationem, exactor enim Robertus erat, collato conſilio tādem Adrianus & Lævinus Borluti, & Arnoldus de Bette liberandæ ab externâ ſervitute patriæ eam ſummam luerunt: pacti antè pecuniæ ſuæ annuos redditus, quos à Gandenſibus acciperent. Itaque reddita Comiti Flandria, ſacrumque patrimonium, eâ lege: ut neque Comiti neque ejus Succeſſoribus Flandriam liceret gravare, niſi Gandenſium aſſenſu. quam conditionem Comitem accepiſſe ferunt, & ad perpetuam rei memoriam actorum exemplar Pariſios miſſum, ibique in Regni Archivis conditum, Legatis ad eam rem Philippo de Baenſt Prætore, & Gerolpho de Bette Conſule, quos ex Gallia reduces latrones in itinere obtruncarunt. Hæc ut Harduyni analecta ſuggerebant hîc inſerui. Meyerus autem nuſquam meminit niſi quod à nonnullis ſcriptum dicat. *Flandriam abs Theodorico (* Alſatio *) Anglis fuiſſe oppignoratam: cæterùm coram Rege Francorum grandi ſolutâ pecuniâ ab Gādenſibus redemptam, ac Theodorico redditam*, quam ipſam narrationem fabulæ propiorem quam Hiſtoriæ exiſtimat. Anno 1157.

Iacobus de la Trouilliere Eques, Dominus de Beaumanoir, diplomate Caroli dato Bruxellis vigeſimonono Auguſti, anno

49 *Iacobus de la Trouilliere ubi conditus.* CIƆ IƆ XXXI. Conditus hic eſt ad D. Virginis, in Choro venerabilis Sacramenti: ubi olim Deo, & memoriæ ſuæ feneſtram dicavit.

Franciſcus van Pottels-berghæ, Eques, Vinderhouti, Merendræ, Weſenbecæ, & Brouckæ Dominus, diplomate dato Antverpiæ

verpiæ decimo quarto Octob. anno CIↃ IↃ XLII. Patrem ha- 50
buit Lævinum qui hîc antè Præturâ functus eſt. Matrem Lævi-
nam van Steelant: uxorem Iacobam de Bonnieres, qui omnes
Gandavi ſepulti ſunt ad D. Michaëlis. 51

Franciſci Pottelsbergii pater.

uxor

Ioannes de Wignacourt, Eques, Dominus de Fletres, diplo- 52
mate dato Bruxellis anno CIↃ IↃ XLIV, decimo quinto Martii.

Sepulchrum.

Ioannes de Montmorency Eques aurei velleris, Dominus de Courrieres, à Côſilio & cubiculo Caroli Quinti Cæſaris, diplomate dato Bruxellis ultimo Iunii an. CIↃ IↃ XLVI. Idem paucis pòſt annis fuit Prætor Aloſtenſis. Ad hujus gentis illuſtrem antiquitatem notavit ex Maſſono Doctiſſimus Miræus, ab anno CIↃ C LXXIX habuiſſe jus exigendi ſalis, allato in medium eâ de re diplomate. Idem ex diplomatis ſigillo eruit, ab eo uſque tempore inſignia illis fuiſſe, Crucem, & in quatuor ſpatiis aquilas; ſed ſingulas eo ævo, quæ nunc quaternæ. *Sigillum* illud erat *Matthæi de monte Morienciaco*. Fratrem habuit Bochardum, qui uxorem duxit Laurentiam filiam Balduini Hannoniç Comitis, viduam Theodorici Comitis Aloſtenſis, Ywani filii, Theodorici Alſatii Comitis Flandriæ ex filiâ nepotis.

Chronic ad Annum 1219.

53 *Gentis de Montmorency antiqua nobilitas*

54 *Et priſca inſignia.*

Meyer. a. 1166

Antonius de Northout Eques, Baro Baeyeghemi, diplomate dato Bruxellis, tertio Novemb. anno CIↃ IↃ LIV.

Ioſephus de Baenſt Eques, Dominus de Meliſant, Ooſt-kercke, & Gapinghem, diplomate dato Bruxellis vigeſimo quinto Februarii. De hac gente dicit in Collectaneis ſuis Cornelius Gaillart, habuiſſe olim in ſuo Dominio Caſand poteſtatem cudendæ monetæ argenteæ, ejuſq; generis numos ſe vidiſſe. Eoſdem antiquitus *de Caſand* vocatos, idem memorat. Stirpis autem originem refert ad Hiberniæ regem, cui nomen Bagos: qui ortâ cum Angliæ Rege controverſiâ, veritus hujus vires fugâ ſibi conſulens, ad Flandriç oras circa Rodeburgum (nunc Ardeburgum) appulit: & à Liderico Flandriæ Foreſtario, Caſand opportunum ad mare locum impetravit, ubi conditâ arce ejus uxor peperit Fridericum, qui primus ſuorum noſtro ritu initiatus eſt. Hic adultus duxit filiam Principis Turnini (opidi id nomen quod olim juxta Antverpiam, locum nunc Deurne vocât) Ingruentibus dein barbaris dirutâ arce Caſandicâ, fortuniſque direptis captus, atque abductus eſt, cum liberis: inter quos maximus natu Arturus, quòd facie erat liberali, atque venuſtâ à Bollone Barbarorũ Duce, Franciæ Regi dono datus eſt. Cũq; Oginæ Regis filiæ, quam Bollo deſertâ gentili impietate duxerat, admodum gratus eſſet; hujus præſidio Suffocenſis Angli

55 *Gentis de Baenſt antiquitates & origo.*

Comitis filiam in conjugem accepit. Unde ſuſtulit Antonium de Caſant, qui etjam Anglam habuit uxorem, & inde liberos. Horum maximus natu erat Oliverius; qui relictâ Angliâ huc rediit, & avito Dominio jure poſtliminii recepto, arcem Caſandicam reſtituit, & reliquit filio, Ioãni de Caſant, cui Comes Arnoldus dedit neptem uxoris ſuæ Roſalæ, quæ ex Italia huc migrarat. Utriuſque arma gentilitia dicuntur paullo ante nuperam tempeſtatem viſa in templo Caſant. Filium reliquere Ioannem, qui verſatus eſt in aulâ Comitis Balduini Barbati, à quo creatus eſt Eques. Creditur autem is Comes primus qui invexit in Flandriam Equeſtris ordinis dignitatem. Ioannes quem dixi uxorem habuit familiæ Bolonienſis: ex quâ filium habuit Antonium de Caſant; qui Robertum Friſium comitatus eſt ad Sacrum bellum, ubi fortiter ſuperato procero quodam, & robuſto pugnatore, inſignia ejus clypeo depicta, gentilibus deſertis, ſibi & ſuis aſſeruit. Erant autem antiqua Caſandicæ ſtirpis inſignia medium brachium, cum manicâ rubrâ, & manus plena ſole. Hujus Antonii ævo multa loca terræ Caſandicæ, Zombecæ, Ooſtburgi, aliaq; inter Walachriam & Flandriam maris inundatione perierunt. Uxorem habuit Vetomãduam, & ex eâ filium Rolandum: cui uxor fuit ſtirpis Catwicanæ in Bataviâ; unde natus eſt Guido, qui uxorem habuit ex gente Lyndaliâ, & ex eâ liberos quorũ ſtirps per Flandriã, Brabantiã, Hollãdiam, & Zelandiã, variè diffuſa eſt. Huic Guidoni devictæ Cõſtantinopoleos laudẽ tribuunt, cũ enim eſſet Archithalaſſus, concitato armatæ ſuæ proræ curſu, catenâ perrupit, quæ portũ tuebatur, & accedere propiùs noſtrâ claſſẽ vetabat. Quo facto noſtris ſummâ vi irruẽtibus, regina urbiũ oriẽtis, ſub noſtrũ jugũ venit. Hæc de gẽte Baenſt ſive Caſandicâ; quia ad illuſtrationẽ ejus familiæ faciũt, viſũ ex Gaillardo in lucẽ dare.

Ioannes de Bonnieres Dominus de la Boüe & Vichte. Obiit Conſul Brugenſis an. CIↃ IↃ LXXIIII: ut liquet ex inſcriptione funebris tabellæ, quæ hîc ad D. Virginis, in choro B. Mariæ.

Iacobus van Tedeghem Eques, Wieſæ, & Imbieſæ Dominus, diplomate dato Noviomagi duodecimo Iulii a. CIↃ IↃ LXXIII. Hic ille eſt qui Philippo Maſminio, & Catharinę de Mirabelle Epitaphium poſuit, quod ſuprà dedi. Cap 92. R.

Ludovicus de Blois Terloni Dñs. Hic cùm Arcis Antverpianę
56 turbulẽtis illis temporibus vicegubernator eſſet, & ab Ordinibus ad Ioannem Auſtriacum propenderet, eiq; conaretur præſidiarios novo Sacramento devincire; à Ponto de Noyelles

Ludovicus de Blois Terloni Dominus quomodo captus.

Bourſii

Bourſii Domino, præſidiariæ ibidem cohortis ductore, vi ſuperatus captuſq; eſt, eiq; ab Ordinibus datus ſucceſſor. 57 *et Prætura privatus.*

Frãciſcus vãden Kethulle Ryhovę Dominus a. CIↃ IↃ LXXVII. XVII Auguſti, hac præſertim ratione: quòd in publico illo regii militis tumultu, & Ordinum Belgicæ fluctuatione, cùm Flãdriæ Ordines de hac urbe admodum eſſent ſoliciti, quòd multũ in eâ omnem in partem intereſſit, itaq; conſultum crederẽt, in ſuâ illam poteſtate continere, hujus potiſſimũ operâ id effectũ eſt. Cujus beneficii memoria apud Ordines adhuc recẽs erat, quãdo Trelonius, ut dixi, exauctoratús eſt. Obivit Ryhovius id munus, donec rebus Ordinũ deſperatis, imminẽte hujus urbis obſidione, ſtipendiorum prætextu, ad Auriacum in Hollandiam conceſſit, ubi mortem cum vita commutavit.

Medio rerũ tumultu cũ adhuc in Ordinũ poteſtate hęc urbs eſſet, Præturã accepit *Carol⁹ Daubermõt* Eques, Raimbaucourtii Toparcha, beneficio Alexãdri Farneſii, Parmæ Principis, Belgicæ Proregis, a. CIↃ IↃ LXXX. Hic jusjurandũ præſtitit Inſulis a. CIↃ IↃ LXXXI: dein Teneræmondæ a. CIↃ IↃ LXXXIV. omnium quotquot fuerunt diutiſſimè hoc munere functus eſt, & fungitur. Vicariam illi operam præſtitere Adrianus Brunel, Hubertus Uytẽ-eeckhoute, Antonius de Pottere, Carolus le Doux, Ioannes van Belle, & Lucas van Hoorenbeke Iuriſconſultus.

Ut in Criminalibus *Prætor*, ita in Civilibus (feuda excipio) 58
ſummũ jus *Amptmannus* obit. Is Senatus ſentẽtias exſecutioni *Amptmanni munus.*
mandat. heredat, & exheredat. Eidem licet in nocturnos ambulones animadvertere & mulctas ſui juris facere. Idem obit cum Scabinis luſtratq; vias opidi, ſuburbii, aggeres, rivos, & canales.
Id munus fuit olim penes gentem de Lu; ſed redemptione ad 59
hujus urbis dynaſtam rediit. qui in compẽſationem ſolvit quot- *Cujus olim gentis.*
annis duodecim libras Pariſienſes.

Quod jus Amptmannus in urbe habet, eo peregrè, quoad exſecutiones, fungitur is quem ſummum Majorem vocant.

Civili inſuper munere fungitur Decanus Hallę: hic Civiũ tri- 60
bubus præeſt, Comitia indicit, ad populum Principis & Sena- *Decani Hallæ munus.*
tus poſtulata refert, ejus jura, & privilegia tuetur, eſtq; tribunus quidam plebis.

Quod ad Senatum attinet, quotãnis menſe Maio per Manda- 61
tarios Principis eligũtur, natalibus, virtute, & auctoritate præci- *Senatores à quibus eligantur.*
pui, olim ſeptem, nunc novem: Inter quos primus *Burgi*, id eſt, opidi *Magiſter* vocatur. Ex cetero numero interdum duo deſignantur Præfecti pupillorum, interdum aliunde adſciſcun- 62
tur. Senatui adſidet Iuriſconſultus, quem ab annuâ penſione *Senatus aſſeſſor Iuriſconſultus.*

M 2 vulgò

vulgo Penſionarium dicunt:& Scriba ſive Actuarius, qui Sena-
63 *Et Actuarius.* tui eſt à ſecretis. Munus autem,& dignitas Senatorum, potiſſi-
64 mùm in hoc conſiſtit, quòd Rempub. adminiſtrant, pecuniariã
Senatorum munus. rem conficiunt, numos per Quæſtorem diſtribuunt, Sarta tecta
65 per magiſtrum fabricæ curant, rationes Principis legatis quo-
Quæſtor. tannis reddunt, vini pretium in ſingulos cados ſtatuunt. Quod
66 credo originem habuiſſe occaſione diplomatis Balduini Impe-
Magiſter Fabricæ. ratoris Biſantini, qui primus Flandriæ Comitum, vini ſui pretiũ
67 paſſus eſt augeri. antea enim quanticumque erat, non pluris *Oudegherſte Annal. c. 92.*
Priſca vini pretium ſtatuendi conſuetudo. tamen ſibi emi patiebantur quam in binos ſextarios tribus de-
nariis Pariſienſibus. Habebantque ad id ſatellitem qui nolentes
Oenopolas cogeret. Quod cùm graviter Reſpublica ferret,
Mercatores præſertim, quorum maximè intererat; Balduinus *Dipl. a. 1202.*
quem dixi, eam conſuetudinem iniquam ratus, abolevit, Bru- *Dipl. a. 1201.*
genſium primùm, dein totius Flandriæ rogatu: decrevitque ut
& ipſe, & futuri in poſterum Comites, eorumque domeſtici,
68 tanti vina emerent quanti empta eſſe Scabini affirmarẽt. Iidem
Condendi decreta. poteſtatem habent condendi omnis generis decreta, ad bonũ
publicum, ſive opidi, ſive territorii; approbante tamen Præto-
re, quæ mandant promulgari in opido: eaq; mutant ſecundùm
neceſſitudinem & occaſionem temporum mulctas inponunt,
quales videntur convenire. Quoslibet in Civitatem adſcribũt.
69 Primam habent de ſuis Civibus cognitionem, & judiciũ. Itidem
Civitatem dando. quoad domos Mortuarias, & areſta, quæ totâ ditione fiunt, iis
70 locis quæ Principi immediatè parent: Ius inſuper evocandi Ci-
Cauſſas Civiũ cognoſcendo. ves ſuos, eorumq; cauſſas, etjam in criminalibus, ex alieno car-
71 cere, & Tribunali ad ſuum: modò id fiat ante litis conteſtatio-
Eas & cives ſuos ex alieno tribunali & carcere evocando. nem, aliàs non. Sine horum & feudalium ſententiâ prætor ne-
minem poteſt ſubjicere quæſtionibus: imò neque Civem in
carcerem rapere. Iidem Scabini omnes cauſſas Civiles cogno-
72 ſcunt, & judicant, exceptis feudalibus. Olim per areſtum judi- *Cap. 4. nu. 33.*
Controverſias judicando. caſſe ſatis ſuprà oſtendi. Sub Philippo Audace ad Curiam Flã-
driæ provocatum, idque in Conſuetudinem abiit, quia nullus
fuit aſſertor. Senatum etjam Gandenſem adſe olim hujus di-
tionis cauſſas traxiſſe, cùm aliàs notum; tum ex Pacis legibus,
quas illis Philippus Bonus præſcripſit, quarum hæc una: *Ne in* *Meyer. anno 1451.*
poſterum Gandenſes de cauſiis Teneramondenſium cognoſcant: quæ
etſi primùm cum ceteris omnibus rejecta; Pace tamen, poſt cla-
dem Gaveranam, admiſſa eſt. Poſtea verò iidem id ſæpe conati,
tandem lege Carolinâ in perpetuum repreſſi ſunt: ubi diſertis
verbis ut antè dixi, Cæſar vetat, ne in poſterum de cauſſis hujus *Dipl. a. 1540. cap. 8. n. 35.*
noſtri.

noſtri Dominii cognoſcant. Ceterùm in Criminalibus Homines feudales cum Scabinis judicant, idq; in ipſâ Curiâ feudali; pronunciante tamen ſententiam Actuario Senatus: Prætor autem quidquid judicatum eſt exſequitur. Ius dicunt ſecundùm conſuetudines urbis, decreta Principum, & Sanctiones Roberti Tenëræmondæ quondam Domini, quas cum antiquitatis & memoriæ, cauſſâ adſcribere viſum; tum etjam quia aliquod ex illis indicium ſupremi Imperii, de quo antè: 73 Id unde. Cap. 4. n. 17.

Hæc eſt lex, & conſuetudo, quam nobilis Dominus Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, de conſilio Scabinorum Teneræmondenſium, conſtituit, & tradidit obſervandam. 74 Sanctiones Robert Teneram. Domini.

I. *Si aliquis infra libertatem Villæ Teneræmondenſis, alicui vulnus impoſuerit, & illud veritate coram Scabinis agnoſcatur, de quacumque re factum fuerit, ad domum in qua ille manet qui vulnus fecit, per Scabinos, & Iuſtitiam Domini Teneræmondenſis debet ſubmoneri: qui ſubmonitus ſi ſcabinis ſe præſente, veritate inquiſitâ, de illo qui vulnus fecit, per viginti libras foris factum emendabit. Etſi Scabini ſciant quod vulnus non fecerit; liber, & in pace remanebit.* 75 De vulnere. 76 De citatione.

Quicumq; verò foris factum aliquod incurrerit, vel fecerit, vel ille qui foris factum aliquod feciſſe imputatur, unde ad diem debet moneri, vel citari; citabitur primò ad tertium diem; & citabitur ad ſecundum tertium diem: ad tertium verò tertium diem ſimiliter citari tenebitur, & moneri. Si verò ad tertium tertium diem ſuæ monitionis, vel citationis non venerit; à foris facto ſibi imputato reus, & convictus permanebit.

II. *Si quis verò aliquem domo ſuâ aſſilierit, & inde clamor factus fuerit, Scabini & Iuſtitia domum ipſius ibunt inſpicere: & ſi Scabini poterunt videre aſſultum eſſe apparentem; ille de quo clamor factus eſt, debet ſubmoneri, ut ſuperiùs eſt expreſſum: qui ſi Scabinis ſe præſentaverit, & illum intellexerint feciſſe aſſultum; viginti libras amittet. Si verò Scabini cognoverint illum aſſultum non feciſſe, liber & in pace recedat.* 77 De aſſultu ad domum.

III. *Quod ſi alii illi aſſultui interfuerint; de quibus clamor factus non ſit, ſi Dominus Teneræmondenſis veritatem ſuper hoc requiſiverit, Scabini debent veritatem inquirere: & quidquid veritate coram Scabinis de aſſultu Rei tenebuntur, unusquiſq; eorum viginti libras reus erit; ac ſi de eo clamor factus eſſet. Si verò Scabini nullum aſ-* 78 De iis qui aſſultui præſ[ente]s.

ſultum agnoſcere poterunt, ab ipſis ſuper hoc veritas eſt inquirenda.

79 *De eo qui aliquem armis fugaverit.* *Quicum armis molutis, infra præfinitum terminum aliquem fu-* IV.
gaverit, ſi veritate coram Scabinis convincatur, in forisfacto vi-
ginti librarum tenebitur.

80 *De eo qui vim vi depellens lædit.* *Si quis aſſiliatur, quidquid ipſe fecerit in corpus ſuum defenden-* V.
do, ad nullum tenebitur forisfactum.

81 *De cade exulis.* *Qui occiderit aliquem bannitum, in hoc nullum facit forisfa-* VI.
ctum.

82 *De rapina.* *Quicumque veritate coram Seabinis convictus fuerit de rapina,* VII.
viginti libras pro forisfacto dabit, & damnum rapinæ reſtituet.

83 *De conciliatione Exulis.* *Qualemcumque concordiam faciat Domino Teneræmondenſi,* VIII.
tamen remaneat bannitus, donec viris Teneræmondenſibus ad opus
caſtri ſexaginta ſolidos dederit.

84 *De eo qui hoſpitio accipiet exulem.* *Qui bannitum pro forisfacto viginti librarum hoſpitio ſuo ſuſ-* IX.
ceperit, veritate coram Scabinis convictus viginti libras amit-
tet.

85 *De forisfactis inter extraneos.* *Extranei ab extraneis à forisfactis omnibus infra libertatem* X.
villæ Teneræmondenſis accidentibus poſſunt convinci, & ſic à facto
rei permanebunt.

86 *De eo qui fuſte percuſſerit.* *Qui aliquem fuſte, vel baculo percuſſerit, convictus veritate co-* XI.
ram Scabinis, in forisfacto decem librarum erit.

87 *De eo qui pugno, palma, &c.* *Qui pugno, vel palmâ aliquem percuſſerit, ſeu per capillos acce-* XII.
perit: ſi inde veritate convictus fuerit, ſexaginta ſolidos dabit.

88 *De eo qui aliũ per terram traxerit.* *Si vero ad terram traxerit; centum ſolidos perſolvet: & ſi poſt-* XIII.
quam ad terram ipſum traxerit, manu, vel pede, vel aliâ re percuſ-
ſerit, decem librarum reus erit: & convictus talem habebit emen-
dam à malefactore, qualem ei Scabini judicabunt.

89 *De convitiis.* *Quicumq; alicui convicia dixerit, ſi per veritatem coram Sca-* XIV.
binis convincatur, deeem ſolidos perſolvet.

90 *De treguis ſive pace.* *Si verò Scabini ab aliquo treguas petierint, pro quacumque*
diſcordiâ fuerit, & ille reſponderit quòd propinquiorem habeat pa- XV.
rentem: ille debet ducere Seabinos ad propinquiorem parentem, &
ab illo treguas debent requirere Scabini. Et ſi ille negaverit, & dare
treguas noluerit, viginti libras perſolvet. Et ſi de cetero ab ipſo tre-
guas petierint, & ille iterum dare negaverit, quotieſcumq; ad peti-
tionem Scabini treguas dare renuerit, toties viginti librarum reus
erit. Si vero propinquior parens inventus non fuerit, ille quem

primò

primò Scabini tenuerint, treguas debet dare, donec Scabinis propinquiorem monſtraverit parentem. & eodem Scabinis oſtenſo, debet quitus morari. Si autem treguas dare renuerit, viginti libras dabit, ſicut ſuperius dictum eſt.

XVI. *Si verò diſſentiones, aut diſcordiæ aut guerræ, aut aliquod aliud malum inter probos viros villæ exoriatur, unde ad aures Scabinorum perveniet clamor; ſalvo jure Domini, Scabini poterunt illud inter ſe componere, & pacificare.* 91 *De pugnis Civium.*

XVII. *Qui autem compoſitionem, vel pacem quam Scabini inter ſe facient, ſequi noluerit; forefactum viginti librarum incurret.* 92 *De eo qui pacem renuit.*

XVIII. *Si verò aliquis ea quæ à Scabinis judicio, vel teſtimonio fuerint affirmata, dedixerit; unicuique Scabinorum qui dedicti fuerint, ſexaginta ſolidos perſolvet: Domino autem tantum dabit quantum dabit omnibus Scabinis de forefacto.* 93 *De eo qui Scabini teſtimonio vel ſententiæ dedixerit*

XIX. *Quicumque etiam in Scabinos per malum manum ſuam miſerit, veritate convictus viginti libras de forefacto dabit,* 94 *De eo qui Scabino vim inferet.*

XX. *Quicumque per vim feminam violaverit, & ſuper hoc veritate coram Scabinis convincatur, ei collum cum aſſere qui vulgò nominatur* Plancke, *debet abſcidi.* 95 *De vi feminæ illata.*

XXI. *Si autem aliquis hominem infra libertatem villæ Teneræmondenſis occiderit; caput pro capite dabit: membrum pro membro, & omnia ſua debent eſſe in voluntate Domini, ſi de homicidio veritate convincatur.* 96 *De homicidio & lex talionis.*

XXII. *Nemo infra milliare manens gladium debet ferre intra muros villæ Teneræmondenſis; niſi gratiâ negotii per caſtrum tranſeat. Si verò villam intra muros velit intrare, cauſâ inibi morandi, gladium ſuum debet dimittere in Suburbio, quod ſi non fecerit, ſexaginta ſolidos & gladium amittet.* 97 *De geſtando gladio in urbe.*

XXIII. *Iuſticiæ verò Dominis, & miniſtris ejus, qui pacem villæ obſervare debent, nocte & die arma ferre licebit.* 98 *De eodem.*

XXIV. *Si verò Scabini per aſſenſum Iuſticiæ Domini bannum ponent in pane, vel in vino, vel in aliis mercibus; gratiâ emendationis villæ; tertia pars forefacti quæ de banno illo proveniet, debet dari ad opus villæ: reſiduum verò Domino reddetur.* 99 *De banno panis, vini, &c.*

XXV. *Si Mercator vel aliquis homo extraneus, coram Scabinis pro requirenda Iuſticiâ venerit; & ſi ille de quo quæritur præſens ſit, vel inveniri poſſit; Scabini ei Iuſticiam debent facere juxta legem villæ, infra tertium diem, vel ſaltem infra octavum diem.* 100 *De Judicando lite, altero peregrino.*

XXVI. *Si aliquis de infracturis villæ, coram Scabinis falſum tulerit teſtimonium, & Scabini illud cognoverint; viginti libras amittet.* 101 *De falſo teſtimonio.*

Si

Si aliquis Scabinus teſtimonio Scabinorum, ſuorum parium, de XXVII.
102 *De ſcabino falſi convicto.* *falſitate convictus fuerit; ipſe, & ſua omnia debent eſſe in voluntate Domini.*

103 *De actione in ſcabinum.* *Si verò Dominus Teneramondenſis, vel aliquis alius, aliquid* XXVIII. *contra Scabinos velit dicere, ſuper aliquâ cauſsâ; Dñs Teneramondenſis debet eos ſubmonere ad domum ſuam, apud Teneramondam, vel apud Antverpiam, vel alibi ubicumq; Dominus vellet, ubi poſſet adducere Scabinos de Antverpiâ: & ibidem debent venire & judicio Scabinorum de Antverpiâ Scabini Teneramondenſes, poſſunt convinci.*

104 *De nova lege.* *Si verò Dominus villam aliquo modo vellet emendare, & aliam legem ponere, conſilio Scabinorum ejuſdem villæ, gratiâ emendationis villæ, aliam legem poteſt ponere.* XXIX.

105 *Cives immunitas.* *Volumus etjam, quod burgenſes de Tenremonde non poſſunt in priſonia mitti, ſi habeant plegios ſufficientes.* XXX.

In cujus rei teſtimonium, præſentes literas ſigilli noſtri munimine duximus roborandas. Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo tertio, menſe Iunio. XXXI.

106 *Iudex Civilis quis.* Præter Senatum, civilem inſuper hîc juriſdictionem habet Judex cauſſarum civilium, quem *Principis Locum-tenentem* ſive vicarium vocant, inſtitutus à Carolo V. Cæſare, an. ∞ IↃ XLIV. Coram hoc licet civibus Gandenſibus, & Teneræmondanis convenire ſuos debitores, certis locis in Waſia, ditione Aloſtana, & alibi viventes: de quibus diſtinctiùs ſuprà, capite VIII, numero XXXIV.

CAPUT X.

Populus ejuſque diviſio.

1 *Populi hujus indoles.* SENATUI *Populus* ſuccedat. Huic propria eſt ab omni ævo, fides in Dominos, & in Catholicam religionem ſtudium. Genio ferè ſunt hilari, & libero: ingenio quo pleriq; Belgæ: animo in peregrinos & pau-
2 *Mores.* 3 *Sermo.* peres liberali: rara inter Cives diſſidia, & ſi qua oriantur, citra ſanguinem conſiſtunt. Moribus ſunt honeſtis, ſermone neque
4 *Cur hic nihil de Nobilibus familiis.* indiſerto, neque affectato, & qui ad Antverpianum magis accedit, quàm Gandenſem. Enimvero Civium alii ſunt Nobiles; de quibus hîc ſigillatim nihil, nedum familiam alteram alteri
5 *De Nobilitate diſſertatur.* præpono, curis me macté, & onerem invidiâ. Ne tamē nihil dicā: Inter ea quæ Sapiēti ſuo Stoici tribuūt, id cū primis eſt, quod

Hominem

Senec. Epiſt. 45. *Hominem eâ parte æſtimat, quâ homo eſt:* 6 *quid proprium Sapienti.*
Hor. Satyra 6. ——*Turpi cecernit honeſtum,*
Non Patre præclaro; ſed vitâ, & pectore puro.

Itaque ille ex ſolâ animi virtute, hominis dignitatem me- 7 *unde hominis dignitas.*
tiretur: quæ cùm in actione coſiſtat; verè illi nobiles, qui vel to-
gâ domi, vel foris ſago, Principi, & patriæ ſuam operam cum 8
laude impendunt. quæ ſi eximia aliqua ſit, non vivorum modò *qui verè nobiles.*
plauſu; ſed & poſterorum encomiis celebratur. Hæc Nobilitas 9
etſi vera eſt, & unica; non tamen habetur vulgò, niſi Principis *qui etiam poſteris.*
auctoritas accedat, qui ſæpe benemeritos hoc favore dignatur. 10
Idem lib. 4. de 3. & quia *quæ nunc circa Nobilitatem conſuetudo una.*

Fortes creantur fortibus, & bonis:
——*nec imbellem feroces*
Progenerant aquilæ columbam;

in ejus honoris communionem veniunt,

Virgil. Aeneid. lib 3. *Et nati natorum & qui naſcentur ab illis.* 11
utili cumprimis inſtituto, ad excitandos ſubditorum animos: *& altera.*
laudata enim virtus

Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Sed id ferè vitii inter hos videmus, à rerum humanarum i- 12
gnorantiâ ortum habens: quod multi corpus quidem exercent, *quid in clarorum hominum poſteris ſæpe vitii.*
cui jam inde ab incunabulis deſudant; animum verò negligunt:
qui tamen primùm, & potiſſimùm exercendus, quia ab illo om-
nis noſtra dignitas. Alii dein ſolo hoc titulo ſibi blandientes,
nihil à proletario hominum genere differunt; quàm quòd gla-
dium geſtant, exuvium leonis ſuper crocoton. qui quum à ſe ni-
hil habeant, quo glorientur, imò omnium ferè rerum profi-
teantur ignorantiam; cæteros tamen non pluris quàm umbras 13
faciunt. Imò verò eò inſuper ſtoliditatis ventum eſt; ut qui ſuâ *Præpoſterum de Nobilitate judicium.*
virtute emergit, præpoſtero judicio, per ignominiam, *Homo*
novus & primus ſuæ familiæ Nobilis dicatur, ab iis, qui ipſi nihil,
non dicam viro nobili, ſed ne homine quidem dignum præ ſe
ferunt: ſolo familiæ nomine contenti, & virtute Majorū: quam
jactare malunt quàm imitari. Et tamen ad Rempublicam non 14
admoveri ſolùm volunt; ſed etiam ceteris præferri: ubi ſedent *ſtulta ambitio.*
lapides ſuper lapides, ut Chryſippi, habet Apophthegma. In ce- 15
teris animalibus eatenus partum habetur ratio; ſi natorum vir- *ea repreſſa.*
tus reſpondeat. Ignavus equus generoſæ ſtirpis, non tanti eſt,
quanti magnanimus vili gente ſatus. In navi ad clavum ſedent, 16
non ii quorum Majores ſolertes naucleri; ſed qui ipſi guberna- *tutum honeſtum utile conſilium.*
tionis peritiſſimi: præſertim ſi tempeſtas imminet. Id ſi in Re-

pub. & foris, & domi fieret; accuratiùs, credo, Majorum veſtigiis Nobilitas inſiſteret: & qui nunc alieno merito honos datur, proprius illis eſſet. Nunc verò quid ineptius, quàm ſi aliquis in ſegnitiâ deſideat, quia Patrem habuit aut Majores induſtrios?

17 *Nobilium poſteri degeneres pœna digni.* quales duplici cōtumeliâ digni; cùm quia rectæ rationi, quæ cōmunis eſt omnibus, non obtemperant; tum quòd ad virtutem, ne domeſticis quidem exemplis, patiuntur ſe adduci: ocium negotio præferentes; induſtriæ ignaviam; ignorantiam ſcientiæ. Et tamen hujuſmodi monſtris populi ſtultitia paſſim aſſurgit, & indigniſſimorum mancipiorum ſuperciliofis nutibus ancillatur. quod ob gladium ac veſtem plerique, ex conſuetudine faciunt. Alii etiam, quia tanta vis eſt virtutis; ut eam in clarorum hominum poſteris, etſi degenerant, aliquo tamen honore dignam putent: quem quoties capiunt, erubeſcerent profectò, & virtutem Majorum tacitè ſibi objectam ſentirent; niſi iis ipſis unde initium ſuæ Nobilitatis duxerunt, nobiliores eſſe ſibi perſuaderent. cùm contrà vera Nobilitas ſit illuſtrior ubi incipit, quàm ubi deſinit. Porrò quænam vera ſit Nobilitas, quænam umbratilis, non ex Philoſophorum modò ſcholis; ſed vel ex Phalaridis aulâ diſcant: cujus hæc ad Axiochum Epiſtola: *lib. Epiſtol. Phalar. Epiſt.*

18 *De Nobilitate Phalaridis Epiſtola.* *Honeſtum eſt gloriari nobilitate, ut aliis item bonis; ſed non novi hercle aliam nobilitatem, quàm virtutem. Cetera omnia fortunæ ſunt. Et ſanè qui vir eſt integer, etſi obſcuro loco natus; nobilior tamen eſt omni rege. Contrà qui præclaris natalibus, antiquâ, illuſtriq́ ortus ſtirpe, improbi tamen vitam degit; ignobilior eſt iis, qui viliſſimum ortum ſunt ſortiti. Quocirca lauda apud Syracuſios animi virtutem, non nobilitatem Mortuorum: quæ poſterorum ignobilium vitio, penitus intercidit.*

19 *Populi diviſio in locupletes & opifices.* Præter nobiles familias hujus urbis, Civium alii ſuo ſibi cenſu vivunt, alii in certos ordines diſtributi, mercaturam, & opificia exercent. In his olim eminebant Textores: quando lanificio pene hoc opidum ſtabat. nunc hujus generis non eſt tanta copia; ſed tamen adhuc magna pars lanâ, lino, xilo, ſedet ſerico rem agunt. alii pecore, & paſcuis; nundinatione item hebdomadali, & annuâ, quæ utraque valdè ab exteris frequentatur.

20 *altera Populi diviſio in Collegia armatorum.* Omnium pars lectior in tria Armatorum Collegia ſive

21 *Georgiani baliſtarii.* Sodalitates diſtribuitur: quorum *Georgiani* qui arcu utuntur chalybeo, dignitate primi, Privilegia ſua & Sodalitii confirmationem

diplom. ann 1451. tionem nacti ſunt à Philippo Bono: ante cujus tamen ævum diu
fuiſſe, confirmationis diploma oſtendit: ubi *Maioribus ſuis ſæpe*
cùm laude meruiſſe & huic urbi præſidio fuiſſe Princeps fatetur.
Meyer. ann. 1455. Quarto poſt confirmationem anno, decem ex hoc Collegio
interfuere celeberrimis illis ludis Tornacenſibus, quibus ex
quinquaginta novem Belgicæ Collegiis, quingentos quinqua-
ginta tres Baliſtarios, artis ſuæ ſpecimen dediſſe memorant.

Sequuntur *Ægidiani*, quorum Manuarius eſt arcus. Ho-
archiv. Swiv. an. 1366. rum mentionem ante tria pene ſæcula inveni in archivis Swi- 22
vecanis, Nunc Sebaſtianici fere dicuntur: poſtquam DD. Ægi- *Ægidiani ſive Sebaſtiani Sagittarii.*
dii, & Sebaſtiani Collegia coaluerunt: quòd factum Caroli V.
diplom. Caroli V. anno 1540. ævo: à quo abolitis veteribus privilegiis, nova acceperunt.

Tertii ſunt *Andreani* qui Bombardis utuntur. Prima ſua
diplom ann. 1524. indulta à Carolo V. habuere. & quamquam ætate ſunt poſtre- 23
mi; tamen quia armorum genere exercentur præ ceteris hoc *Andreani bombardarii.*
tempore uſitato, utilitate queant eſſe primi.

Suam ſingula Collegia habent Politiam: parentq; Præfectis
quos Hooſtmannos vocant: dein Decanis, & Curatoribus, qui 24
ex omni numero quotannis novi eliguntur. Tenentur autem *Collegiorum Politia.*
omnes fidem præſtare Eccleſiæ Catholicæ, Principi, Sena-
tui, & iis qui Sodalitio præſunt. Unde vernaculâ voce *Ghulde*
quaſi *Ghehuldi*, id eſt jurati, dicuntur: *Guld* enim nobis juſ-
jurandum eſt. Inſtituta autem, aut confirmata per Belgi-
cam à Principibus hujuſmodi Collegia, in ſubſidium, ubi
res ferret, & ad tumultus civiles vitandos, & cohibendos: cùm
habeant privato ſacramento florem ſibi urbium, & potiſſimæ
fortunæ homines devinctos.

Præter dicta Collegia tria ſunt inſuper eorum quos *Rhetores* 25
noſtri vocant (alii per alluſionem *Rhetorijckers* quaſi *redenrijc-* *Tertia Populi diviſio in Collegia Rhetoricorum.*
ke, id eſt rationum divites, & fœcundos.) Veriùs tamen, & aptiùs
Rithmici dicantur: quum Rhetorum oratio numeris ſoluta ſit; 26
horum vincta. Illis vitio homœoteleura ſint, his neceſſaria. un- *iidem an aptè vulgò dicantur Rhetores*
de Homœoteleuricos Macropedius indigetat. Scriptores ſuos
Factores vocant: pari ratione quâ Græci, & Latini ab origine 27
Græca, Poëtas. Hi Odas, & Elegias, & Epigrammata linguâ ver- *Factores qui.*
naculâ ſcribunt. Quin & ſoccos induunt, & ſubinde etiam co- 28 *quid præſtēt.*
thurnos: ad Comœdiam tamẽ quàm Tragœdiam prócliviores; 29
quod illa & minore curâ cudatur; & majore excipiatur plauſu. *Cur Comœdiæ magis quam tragœdiæ.*
Si tamen ad Tragicam grauitatẽ ſtilum transferre libeat, priſcæ
fabulę, aut hiſtoriæ imitationem concedunt, & noſtra lingua ad 30
eã majeſtatem poteſt aſſurgere: ſi modò eruditio adſit, & genius *lingua Flandrica eo majeſtatis capax.*

non abſit. quod ex nobiliſſimi Theodori Liefveltii Opdurpæ
31 *ejus exempla.* domini tranſlatis Bartaſſii Septimanis, Lyricis item atque Hip-
polyto Iuſti Harduini & Clytemneſtra, Gulielmi Coudron mi-
hi nuper æſtimare licuit etſi affecta hæc tantum erat, & recens
32 *Collegia hic qua* à primâ incude, nondum limam ſenſerat. Collegia ſunt SS. *Do-
rotheæ, Hilduardi,* & *Rochi:* quorum ſymbola, *Roſa Alauda Car-
duus.* Inter prima duo certamen eſt de Antiquitate. *Roſiani* ſuis
33 *Roſiani auctores.* tabulis ſe tuentur, quas ipſe vidi indicio Lævini Svveems, ejus
Sodalitatis Poëtæ primarii: quibus originem oſtendunt(quam
debent Iodoco van Hoecke, Gulielmo Inghels, & Chriſtopho-
34. *ætas.* ro de Vrieſe) & Senatus aſſenſum, à quo Sodalitii leges confir-
matæ ſunt, Conſule Hectore van Belle anno CIↃ CCCCLXXVIII:
Baptizationem item(ut voce illis uſitatâ utar) id eſt poteſtatem
conveniēdi ad provinciarum, & urbium ludos publicos, à Præ-
ſide, & Conſilio primariæ Sodalitatis Rithmicæ Gandavi anno
35. *Alaudanorum origo & ætas.* CIↃ IↃ LXV. *Alaudani* verò diſtractis per has turbas archivis,
neutrum probant. Originem ſuam acceptam ferunt, Gladiato-
rum Collegio; quod ſublatum eſt, quia inter batuendū aut for-
tè fortunâ, aut deſtinato conſilio, quidam ad mortem læſus eſt:
mutatumq; in hanc rithmicam Sodalitatem. Etenim paucis
36 *eventus in Scena rarus.* poſt Roſianos annis inveni in tabulis *Decanum & Iuratos Soda-
litatis Alaudanæ* : quando autem cœperint, ignoro. Prædicto Archiv. Eccleſiæ Teneræm. an. 1419.
Roſianorum Collegio quod in certamine Poëtico Bruxellis o-
lim accidit, quia inſolens cum primis eſt, uno verbo hic viſum
dare. Agebant in theatro fugam, & raptum Heliæ : Hic ubi ad
Corvum ventum eſt, qui ſanctiſſimum virum in ſumma inediâ
paſcebat, cùm ejus avis ſimulacrum per funem demitteretur,
fortè fortunâ & vicinia corvus advolans, ejus roſtro panem eri-
puit & avolans, tam prope Heliam acceſſit, ut is velut oblarum
panem extensâ manu acceperit. Paullo pòſt, cùm idem Helias
ignito curru in altum rapiendus eſſet, tanta ſubitò vis ignium ex
æthere incubuit, ut præ coruſcatione vix proſpiciendi poteſtas
ex cavea daretur. Ita brevi tempore quod nulla induſtria po-
37 *Carduiſtæ quando primum.* tuiſſet, bis caſus dedit. Quod ad *Carduiſtas* ſive *Rochianos* attinet,
ii non multo ſunt *Roſianis* poſteriores: ut ex tabulis publicis con-
ſtat, quæ datæ anno CIↃ CCCC LXXXIX. Hi privatis ſumptibus
Sacellum ſibi ſtruxerunt, & D. Rocho dedicarunt, quum alii al- vide lib. 2. cap. 13, num. 5.
taria tantùm habeant. Iidem feſto S. Rochi ſportulas præbent
38 *Collegiorum Tributa.* Canonicis, Senatui, & omnibus opidi Collegiis, ac Sodalitati-
bus. In hæc etjā Collegia nomen dāt primores Civium. Habent
39 *[illegible]* ſuos ut ſuperiora Decanos, & Curatores. Diebus ſacris conve-
niunt,

niunt,& aut commentantur, aut recitant novi quidquam , aut priſci. Privatim etjam ſæpe dialogos exhibent. In amburbalibus verò ante meridiem quotannis ludos ex plauſtris , quæ ad priſcum morem circumvehuntur; à meridie autem Comœdias per varios dies ex theatro: quarum rerum ſumptus de publico ferè fiunt. Hi Gandavi, Antverpiæ, Bruxellis , propter inventionum ſolertiam,& in rithmis accurationem , non ſemel præmia retulerunt. 40 *Peritia.* Unum addam corollarii vice, nobilis illius Poëtæ , Oratoris, Philoſophi, Frãciſci Petrarchæ , qui de hujus artis antiquitate diſſerens; *Hoc genus*, inquit, *Rithmorum, apud Siculos ut fama eſt non multis ante ſæculis renatum, brevi per omnem Italiã, ac longiùs manavit. Apud Græcorũ olim, & Latinorum vetuſtiſſimos celebratum. Siquidem & Romanos vulgares rithmico tantum carmine uti ſolitos accepimus.* 41 *de rithmorum antiquitate.*

Præfatione in Epiſtolas.

LIBER SECVNDVS

Loca Sacra & quæ ad Religionem.

CAPVT PRIMVM.

Chriſtianam Religionem quis invenerit, & cujus hæc ditio Diœceſios.

NVNC ad Sacra accingar. Et quidem quoad Religionem certum eſt Incolas, Accolaſque, paganiſmi olim tenebris involutos, idola ut Deos coluiſſe. 1 *De Incolarum Religione.*
Primam Chriſtianæ lucis facem quis intulerit incertum. Nam quod de D. Hilduardo Tullenſium Epiſcopo hîc creditur, quî poteſt? quum toto ſæculo,& multis antè annis, non modò vera fides in vicinis illuxerit (quam ingenti virtutum exemplo, prædicatione , miraculis , invexerunt , Tornaci [a] Piaton, Chryſolius, [b] Eleutherius, [c] Medardus; Tungris, D. Agricolaus ; Morinis, [e] Antimondus ; Atrebati [f] Vedaſtus ; in 2 *Chriſtiana à D. Hilduardo eſſe non eſt veroſimile.* 3 *ejus rei argumentum à locis vicinis.*

a Meyer. Sub D.ocleт. inquit ad an. 484. id eſt circa annum 300. b. 484. c. 529 d. 512. e. circa 300. ita Meyer. ad annum 668. e 588.

 Sithiu

Sithiu poſt defectionẽ[g] Audomarus; Gandavi[h] Amandus,[i] Ba- g 663. h. Chron. D.
vo; Brugis[k] Eligius; Oudenburgi[l] Urſmarus; in Brachanto[m] Le- Bavonis 608.
4 *& Cœnobiis.* vinus; Antverpiæ, Hulſti, Axelæ, Haſnedæ,[n] Willibrordus; alius i Ibidẽ. 427. k Meyer.
alibi) ſed etjam varia variis locis ſtructa ſint Cœnobia:[o] Blandi- 649 l 670. m. 653.
nienſe, &[p] Gandenſe,[q] Troncinienſe prope Gandavum;[r] Tru- n. 691. o. Chronic. D Bavo.
donopoli Sarchiniẽſe;[ſ] Elnonenſe in Pabula;[t] Sithienſe Audo- ann. 610.
maropoli;[u] Atrebati S. Vedaſti;[x] Nivigellenſe,[y] Torholtenſe, p. 608. q. Meyer. 633 r. Miræus Orig c.
[z] Tornacenſe,[a] Alrimonrenſe,[b] Haſnonium,[c] Laubienſe,[d] Mar- 15. an. 606.
chianenſe, aliaq; plura, quæ commemorare longum eſſet: & ſ ca 1 634
5 *& loci opportunitate.* ſola hæc loca tam diu tenebræ occupatint? mihi quidem non fit t. cap. 4. 626. v ca. 5. 680.
veriſimile: in rantâ loci ad geminum flumen opportunitate: x. Meyer. 650 y. 650. z 650.
quem præ ceteris incultum manſiſſe, nemo credat. Præſertim a Miræus Or. cap. 5. 651
cùm legam de vicinis * *Flandrenſibus, & Menapienſibus, quod de* b. ca. 17. 670.
diverſis idolorum cultibus revocati, facti fuerint una Eccleſia Chriſti: c ca. 10. ante ann. 697.
idque circa annum ſeptingenteſimum. d a tc ann. 651.

6 *Cuius Diœceſis hoc Dominium.* Paruit autem olim in ſacris hæc dynaſtia partim Camera- * anſo Abba vitâ D Vulmari.
cẽſi Epiſcopo, partim Tornacenſi; nunc verò * poſt novas inſti-
tutiones ſub Philippo ſecundo Auſtriaco, Gandenſi ſubeſt. niſi Miræus Chronic an. 1559.
quòd aliquot cis Scaldim loca Mechlinienſem Antiſtitem ag- * diplo. Paul. IV 4. Id
noſcunt. Hæc videlicet: *Opwyck, Bella ad Teneram, Appels, & Oudeghem.* Maji.

CAPVT II.

De Eccleſia Collegiata & quæ inibi.

1 *quæ olim hac urbe Parœcia.* VNICA hîc olim erat ante prolationem pomerii Parœ-
cia: quæ etjam nunc totum pene opidum complecti-
tur, titulo beatæ Mariæ Deo Sacra. Vetus hîc Tem-
2 *templi ætas.* plum ante Normannorum tempora ſtructum hinc ap-
3 *DD. Hilduardi & Chriſtianæ reliquiæ.* paret; quòd illis omnia populantibus, Cives hujus urbs, Dickel-
vennâ tranſlatas D D. Hilduardi & Chriſtianæ reliquias hîc
condidiſſe memorantur. Factum id putem circa annum 846.
4 *D. Hilduardus quis.* quo barbaræ gentis metu, etjam DD. Bauonis, & Pharaildis re- ad an. 846.
liquias, aliò in tutum delatas, Meyerus tradit. Superſunt autem
adhuc eæ reliquiæ, & magna popularium religione aſſervantur.
Fuit Hilduardus Tullenſium Epiſcopus: de quo ex Teneræ-
mondenſi

In Martyrologio.

mondenſi Martyrologio ita Molanus: *Ad ſeptimum Idus Septembris, In Civitate Teneramonda, B. Hilduardi Epiſcopi, & Confeſſoris. qui ſub duce Magryptio, primò diverſis tormentorum cruciatibus affectus; ſed fidei conſtantiâ in adverſis, velut in proſperis latus, fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidemq́ catholicam conſtantiſſimè prædicavit. Tandem ipſe Magryptium oppoſito veritatis ſpeculo ita devicit; ut abjecto incredulitatis erroneo, Ieſum Chriſtum Dei Filium aſſereret: & ſe ſuoſq́ velle baptizari acclamaret. Quo facto vir Dei Dickelvenna Oratorium exſtruxit, in quo poſt hujus labilis vitæ deceſſum, glorioſo fine quievit. De quo loco viri Teneramondenſes veneranda ejus oſſa, omni virtute famata, invenerunt: atque cum ſummo exultationis jubilo Teneramondæ tranſtulerunt.* De Chriſtianâ verò in eodem Martyrologio exſtant hæc: Ad diem ſeptimum Idus Septemb. *Item eodem die* (B. Hilduardi) *apud Teneramondam adventus corporis B. Chriſtianæ Virginis.* Et iterum ad diem ſeptimum Calend. Auguſti: *In Civitate Teneramonda, B. Chriſtianæ Virginis, quæ regis Anglorum Migranimi filia unica erga Deos ſuos & idola, ſecundùm patrum ſuorum traditionem exſtitit devotiſſima. hanc omnipotens Deus ſibi dignam adſpiciens, de cælo illi Angelum ſub ſpecie pauperis tranſmiſit, qui eam catechizavit: atque in Chriſti nomine baptizari præcepit: cujus etiam ductu Dickelvennæ pervenit.* De hac plura Molanus ad XXVI Iulii. Enimverò multo pòſt tempore, Ringotus Dynaſta dictum templum à Normannis fœdatum reſtauraſſe creditur. Quocirca ejus *Conditor* in ſepulchrali inſcriptione dicitur, quàm ſuprà dedi. Iti dem in hujus Eccleſiæ Obituario, ubi hæc verba: *Anno gratiæ* CIƆ.C.VI *obiit Ringotus Calvus; fundator hujus Eccleſiæ.* niſi qui de Canonicatuum inſtitutione id intelligat: quâ notione nomen illud *Eccleſia* in diplomatibus non infrequens. ut autem hic antea nullum templum fuerit, non eſt credibile. Idem ſex inibi Canonicatus fundavit; adſignatis, datiſque ad id *allodiis de Winſia, Morſela, & Gheverghem, in campis, ſylvis, & pratis.* Hujus fundationis confirmationem impetravit Adelvvidis Ringoti vidua, ab Odardo XXXVI. Cameracenſium Præſule; quem Odonem Maſſæus vocat, & Abbatem antè Tornacenſem fuiſſe, virumque egregiè doctum aſſeverat. Diplomatis hæc eſt ſeries:

[Left margin: plura vide apud Molan. in Natal. SS. Belgii. — In Natalibus Sanctorum Belgii. — lib. 1. c. p. 6 numero 17.]

[Right margin: 5 De Chriſtiana que. — 6 quis templum reſtauravit. — 7 Ringotus quare dictus hujus Eccl ſiæ Conditor. — 8 ejus alia ratio. — 9 quis Canonicorum auctor. — 10 qua dote.]

Archiv. Eccleſiæ Teneramon.

11 Confirmationis diploma.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Odardus per gratiam Dei Epiſcopus Cameracenſis, pro ſalute animæ meæ, meorumq́ Prædeceſſorum, pro magnâ Eccleſiæ devotione, dominæ Adelwidis, venerabilis uxoris Remigii Teneramondani, & omnimodâ ſupplica-

tio-

tione Canonicorum Teneræmondenſium, eos ab omni perſonâ, omniq́ laicâ vexatione, auctoritate Dei, & noſtrâ emancipamus: & Canonicis ejus Eccleſiæ Canonicam libertatem aſſignamus. concedentes ut Decanus, qui Canonicorum ibidem Deo famulantium curam habuerit, in Eccleſiæ malefactores excommunicandi poteſtatem habeat. Sic tamen ut eadem Eccleſia, pro libertatis memoriâ, tres Teneræmondenſis monetæ ſolidos Decano Bruxellenſi, ad uſus noſtros, ſingulis annis perſolvat. Duo Eccleſiæ altaria de Opwyck, & Lebbeke, Eccleſiæ Teneræmondenſis, ſanctæ ſcilicet Trinitatis, & ſanctæ Chriſtianæ ſolummodo ad ædificia ſive ornamenta Eccleſiæ retinenda, libera Canonicè tradidi: in quibus ſalvis noſtris redditibus pontificalibus, Præsbyteri per Decanum & Canonicos ſtatuantur: & ipſi nobis, vel Miniſtris noſtris ad curam ſuſcipiendam præſententur. Præfata quoque Eccleſiæ alodia de Winſia in campis, in ſylvis, in pratis; de Morſele, in campis, in ſylvis, in pratis; de Gheverghem, in campis, in ſylvis, in pratis; cum omni Iuſtitiâ terræ, & ſylvæ, liberè & integrè confirmamus: ſolis Canonicis uſibus profutura. Præterea quæcumque, à quibuſcumque in terris, in ſylvis, in pratis, ſeu in alijs poſſeſſionibus præfatæ Eccleſiæ oblata ſunt, vel in poſterum offerri contigerit, modis omnibus, ad Canonicos uſus permanere ac conſervari decernimus quæ bona ne tradantur oblivioni, noſtri ſigilli imaginatione ſignamus. Et ne ab aliquo violentur, auctoritate Dei & noſtrâ ſub anathemate prohibemus. Hujus confirmationis teſtes ſunt, ſignum Rodolphi: Archidiaconus S. Anſelmi, Archidiaconus ſancti Everardi, Archidiaconus ſancti Sigardi, Decanus ſancti Lamberti, Subdecanus ſancti Lamberti, ſanctæ Mariæ Canonici, ſancti Gerardi Canonici, ſancti Marcellini Canonici. Peractum hoc eſt anno dominicæ Incarnationis, milleſimo, centeſimo, octavo. Indictione primâ prædicti Epiſcopi anno tertio. Salus & gloria omnibus Chriſtianis.

12 Poſt Ringotum maxima fuit munificentia; ſed non æquè celebris *Gulielmi* Advocati Atrebatenſis, Betuniæ, & Teneræmondæ domini, ejuſque Conjugis MACHTILDIS: qui *Eccleſiæ Teneræmōdenſi unum modium ſiliginis Teneræmondenſis menſuræ de decimâ ſua in Opwyck, ad quotidianam diſtributionem largiti ſunt: ſic tamen, ut de conſuetudine Eccleſiæ Betuniēſis, ſoli ſervitores præſentes inde participent. Iidem dederunt Eccleſiæ Teneræmondenſi decimus de Lebbeke, de Opvvyck, de Baſcrode, de Tenrebelle, de Grimbergis, de Zele, de Waeſmonſtiers, & de Hamme: (excepta decimâ quæ jacet in palude de Hamme) ad opus trium capellanorum, nomine eleemoſynæ: ita videlicet quod quilibet trium Capellanorum, deberet percipere annuatim de decimis memoratis, duodecim modios; quatuor ſiliginis,*

Gulielmi & Machtildis liberalitas.

Ibidē diplō. anni 1212.

liginis, quatuor ordei, & quatuor avenæ, ad menſuram Teneramondenſem: reſiduum verò dictarum decimarum ſi quod eſſet, cederet in uſus ipſius Eccleſiæ, ſecundùm virorum venerabilium Archidiaconi Cameracenſis, in Brabantia, & Abbatis Affligemenſis conſilium, & ordinationem. Hanc donationem rogatu *Machtildis* viduæ confirmavit Ioannes de Betunia Cameracenſis Epiſcopus, frater *Gulielmi* Advocati, ut ex diplomate conſtat Actum anno CIↃ CC XVII. Eadem *Machtildis* à morte mariti tres Sacellanias, in totidem Canonicatus convertit. Eâ de re ſentam ſitu & fugientibus litteris membranulam nactus ſum: quam ut potui deſcriptam, memoriæ cauſsâ, hîc inſero.

Ibidem. 13 [illegible]

Ibidem. 14 [illegible]

U*niverſis Chriſti fidelibus, quibus præſens ſcriptum videre contigerit, Ioannes Archidiaconus in Brabantia, & Ioannes Canonicus Antverpienſis, quondam ibidem Chriſtianitatis Decanus, Salutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quòd cū nobilis matrona Machtildis domina Teneramondenſis, ejuſdē loci conventualis Eccleſiæ patrona, & Walterus, & Waſſo, presbyteri, & Evanus, in dictâ Eccleſiâ in tribus Capellanìis beneficiati, ex una parte; & Ioannes Ham Decanus dictæ Eccleſiæ, univerſumq; Capitulum, ſuarum prabendarum beneficiis, in terris, in redditibus, in decimis, in cenſu, in hoſpitibus, in cauſis de ſuis hoſpitibus, & cum ſuis hoſpitibus tractandis, in emolumentis in . . . receptis, & recipiendis, in oblationibus, & in aliis emolumentis, ad corpora antiquarum prabendarum pertinentibus, ſibi reſervatis, ſupradictas Capellanias & Evano & ſuis ſucceſſoribus, in prædicta Eccleſia Canonicis inſtituendis, ſuper procuratione & petitione Prælatis ſuis conferendis, ſuper expenſis pro rebus Eccleſiæ à Canonicis communiter faciendis, ſuper ſigilli Capituli ſigillatione, ſuper electione Decani, & Cuſtodis, ſuper collatione parochiarum, exceptis capellis de Vlaſſenbrouck, & de novocaſtro, ſuper terrâ Oberti, quam vir nobilis Walterus Teneramondæ dominus Presbyteris prædictæ Eccleſiæ contulit, ſuper obitibus nomine obitus diſtribuendis, collatis, & conferendis, ſuper cotidianis diſtributionibus, collatis, & conferendis, ſuper legatis & eleemoſynis Canonicis de cetero conferendis, ſuper vicariis inſtituendis; á partibus fide & juramento interpoſitis, fuerit compromiſſum: Nos de bonorum virorum conſilio duximus ordinandum, quod tam Walterus, Waſſo presbyteri, & Evanus Clericus, qui prædictas Capellanias jam ſunt adepti; quàm alii qui in hujuſmodi beneficia ſunt vocandi, in ſæpedicta Eccleſia Teneramondenſi inſtituantur Canonici; eorum beneficiis nomine prebendarum cenſendis: fidelitatem jurent Eccleſiæ, obedientiam Decano promittant, more Canonicorum ad horas obligentur Canonicas, ſtallum recipiant in Choro, &*

vocem habeant in Capitulo, in Decani & Cuſtodis electione, in paro-
chiarum collatione, exceptis capellis de Naſſenbrouck, & de novo ca-
ſtro, quæ ad corpora antiquarum pertinent præbendarum: In ordinati-
one rerum univerſaliter ad omnes Canonicos pertinentium, in procura-
tionibus, in expenſis communiter faciendis, & in rebus Eccleſiæ, ſive
præbendarum alienandis. Præterea tam novi quàm veteres Canonici,
de corpore ſuarum præbendarum, fideliter non in ſuis expenſis, niſi vo-
luerint, auxilium ſibi ad invicem impendant, & conſilium. Item tam
novi, quàm veteres. Canonici, procurationes Prælatis debitas, & expē-
ſas pro rebus ab ipſis communiter communicandis faciendas, communi-
ter, & æquali perſolvant portione. Item ſuper communi negotio quod
tam novos tangit, quàm veteres, præter ipſorum conſenſum non ſigil-
lentur, aut emanent. Item novi & veteres Canonici, tam non Præsby-
teri, quàm præsbyteri, & eorum vicarii, in eorum abſentia, & Cuſtos,
& præsbyter parochialis, quos præsbyteri parochialis ſolicitudine. . . .
Decani obedientia, & horas canonicas , ... Proventus terræ Ober-
ti, quam vir nobilis Walterus quondam Teneramondenſis dominus,
in eleemoſynam contulit, & univerſos obitus nomine diſtributionum
collatos. . . . De Vicariis inſtituendis. . . . Et hoc robur firmitudi-
nem quo obtineat in perpetuum noſtri ſigilli munimine duximus corro-
borandum Actum anno milleſimo ducenteſimo, decimo quinto, Men-
15 *ſe Martio: in fine . . per memoriam quod de tribus ordinavimus ca-*
pellanis, quoad miſſarum ſolennitates, Teſtatoris intentione & inſti-
tutione, cùm libertate dictæ dominæ Teneramondenſis, & ſui ſucceſſo-
ris, de Capellano in dicta Eccleſiâ ſibi eligendo, nunc omnino ſalvatis,
& in poſterum ſalvandis.

Electio Sacellani domini Teneramondēſis, reſervata.

Has autem ſacellanias non eſſe eaſdem, quas *Machtildis*, ut
antè dixi, inſtituit, inde liquet; quòd ea donatio confirmata de-
16 mum anno CIↃ CC XVII, neque ulla in diplomate mentio Ca-
nonicorum; ſed *Capellanorum*: hæc autem mutatio facta, anno
CIↃ CC XV. Itaque biennio antè. Non multo pòſt tamen etjam
illæ in Canonicatus converſæ ſunt à *Roberto* filio, quantum ſuſ-
picor. Sic ad duodecim præbendas numerus adauctus eſt: qua-
rum omnium jus patronatus ad Teneræmondæ dominum ſpe-
ctat. Hujus ex filia nepos *Robertus* Betuniæ & Teneræmondæ
dominus, avi, & proaviæ pietatem ſecutus, præter alia Anni-
17 verſarium hîc fundavit uxori ſuæ *Blancæ*, Caroli Andegavenſis
Siciliæ, & Neapolis Regis filio; ex qua ſuſtulerat Carolum bre-
18 vis ævi puerum, quem Crucis ſigno inter ſcapulas ſignatum fe-
runt. Idem *ut Canonici ad faciendam in eâdem Eccleſiâ perſonalem*
reſidentiam faciliùs incitarentur, unà cum Decano & Capitulo Tene-

ramon-

tres poſtremi Canonicatus à quo.

Blanca Andegavenſis.

Eccleſiæ Reformatio.

dipl. Ioannis Epiſ. Cameracēſis 1414

dipl. 1281.

Meyer, an. 1265.

dipl. an. 1265.

ramondenſis Eccleſia tractatu habito diligenti, decrevit, ut fructus primi anni præbendarum Canonicorum dictæ Eccleſiæ de cetero ibi inſtituendorum, ad præbendas, poſt mortem, ſive reſignationem qualitercumque vacaverint, excepta cauſa permutationis, integrè convertantur, & converti debeant, perpetuò, ad comparandos redditus ad diſtributiones quotidianas, & ad uſus alios Canonicos in horis nocturnis & diurnis perſonaliter deſervientibus diſtribuendos. Huic decreto Canonici aſſenſi ſunt, *Obligantes ſe & poſteros, ſpecialiter ad hoc, quod dictos fructus ad alios uſus, quàm ad redditus comparandos, & Canonicis diſtribuendos, ut dictum eſt, convertere non poſſint: ſtatuentes inſuper, ut præmiſſa firmiter in poſterum obſerventur, quod quicumq; de cetero in præfata Eccleſia conſtituetur Canonicus, vel inſtitui debeat, non inſtituatur in Canonicum, & in fratrem à Capitulo, nec admittatur ad aliqua jura præbendæ ſibi collatæ, niſi prius ab ipſo expreſſè præſtito ſacramento, quod præſentem ordinationem inviolabiliter obſervabit.* Id quo magis ratum eſſet, confirmavit Inghelrammus Cameracenſium Præſul: additâ cauſsâ quòd *antea quotidianæ diſtributiones in præfata Eccleſia erant, tam tenues, & exiles; quòd per exilitatem hujuſmodi, Canonici ejuſdem Eccleſiæ non curabant in eâdem Eccleſiâ perſonaliter reſidere. Id autem Conſilium viſum ſibi accommodatum: ut ſic ad faciendum perſonalem reſidentiam faciliùs inclinarentur: & in ipsâ Eccleſiâ divinus cultus, ex frequentia reſidentium, augeretur.* Hæc Collegiata ad annum uſque CIƆ IƆ LXXXVI proprium habuit Horarum uſum, & Breviarium, quod adhuc exſtat; ſed ab eo tempore in Romanam conſuetudinem conceſſerunt.

diplom an. 1276.

19 Reformationis confirmatio.

20 quis horarum uſus.

Decanus à primâ origine præfuit: cui ab Odardo Præſule data *poteſtas excommunicandi maleſactores Eccleſiæ.* Hæc dignitas nunc eſt penes R. V. D. Iacobum Lauvvers S. Theologiæ Licentiatum. Eam cùm ante aliquot ſæcula, nemo ne oblatam quidem admitteret; idque propter ingentes ſumptus quibus ferendo exigua emolumenta non erant (cogebatur enim antiquitus de more non ſolùm *reſidere in Choro ſine aliquâ diſpenſatione beneficii, vel ſervitii extra Chorum;* ſed inſuper *debebat reſpondere ad Synodum ſuis expenſis, & integrè expenſas dare toti Capitulo, & ſuppoſitis, Diacono, Subdiacono, Cantoribus, Receptoribus, in prandio trium ſolennitatum, Natalis domini, Paſcatis, & Pentecoſtes*) ne acephalon Capitulum eſſet, unde cum ingenti rerum confuſione, multa præter decorum, & honeſtum fieri neceſſe eſt; delecti ſunt *nomine Epiſcopi Cameracenſis Scholaſticus Lobienſis, Officialis, & Cantor Nivellenſis, nomine verò Roberti Advocati Attrebatenſis,*

diplom. ann. 1108.

ex vetuſto M. S. ex archivis Capituli.

ibidem diplô. anni 1265.

21 Decani

22 privilegium.

exilis Decanatus proventus.

24 magna onera.

batenſis, Betuniæ & Teneramondæ domini, Præpoſitus Betunienſis: qui
in reformatione hujus Capituli, & Eccleſiæ, inter cetera juſſe-
25 *emolumenta aucta.* runt *quod de bonis perſonatuum de Opwyck, & de Lebbeke antiquitus*
ad fabricam Eccleſiæ Teneramondenſis deputatis, decem libræ ſingulis
annis, ad augmentationem proventuum Decanatus ipſius Eccleſiæ ac-
26 *Decani electio.* *ciperentur; quum ita ſint exiles proventus Decanatus, quod ad onus*
ipſius ſuſcipiendum aliqua perſona idonea nequeat inveniri. Eligetur
autem Decanus à Concanonicis, de gremio Eccleſiæ, ſecundùm formam
de hujuſmodi Prælatis eligendis in jure traditam: & vocabuntur Ca-
27 *In ea olim Antverpienſ. & Mechlin. Canonici.* *nonici ad eligendum, qui conſueverunt vocari in vicinis Eccleſiis, vi-*
delicet Mechlinienſi, & Antverpienſi: & percipiet Decanus dupli-
cem quotidianam diſtributionem. Quod autem ad Canonicos il-
los attinet *Eccleſiæ Mechlinienſis, & Antverpienſis*, nulla hîc
amplius memoria. Iraque aliquando credidi eorum operâ no-
ſtros uſos fuiſſe, cùm non major ſenario eorum numerus: poſtea
verò deſitum illorum uti ſuffragiis, quando in duplum Canoni-
corum numerus auctus eſt; ſed falſam eam ſuſpicionem fuiſſe
didici: primùm ex Conventione Roberti cum Canonicis ve-
terum præbendarum; quæ inita anno CIↃ CC LXIV: dein ex ſu- *videli 3 cap. 7. nu 33.*
periore *Machtildis* diplomate anno CIↃ CC XV. quum ſuperi-
ora illa de Decani electione decreta ſint anno, demum CIↃ CC
LXV. quo tempore jam & veteres erant, & novi Canonici.
Quando autem, aut cur ea cõſuetudo abolita, nondum inveni.

28 Inter Eccleſiæ munia potiſſima ſunt *Scholaſtici*, & *Cantoris*: *Archiv. Sacelli B. Virginis.*
Cantor à quo. quorum hîc ante quatuor ſæcula inſtitutus ab Ægidio Cnyſeâ
29 lege ut proximus ſi quis eſſet ſuccederet, ille verò jã inde à Ro-
Scholaſticus à quo tempore. berti Atrebatenſis Advocati, Betuniæ & Teneræmõdæ domi-
ni temporibus fuit, & antè: ut conſtat ex Reformationis diplo-
mate, ubi *Rector Scholarum* nuncupatur. Eorum neuter eſt Ca- *anno 1265.*
nonicus. Scholaſticus tamen Sacellanorum primus habetur.
30 Præter ſuperiores præbendas, Sacellaniæ in hoc templo jam o- *archiv. Capituli.*
Sacellaniæ Eccleſiæ. lim numerantur hæ: *S. Mariæ tres, S. Annæ una, S. Catharinæ duæ,* *ex M.S Capituli.*
S. Spiritus, S. Ioannis Baptiſtæ, S. Crucis, S. Iodoci, S. Georgii, S. Eligii,
S. Nicolai, S. Ioannis Evangeliſtæ duæ, S. Cornelii, S. Mariæ Magda-
31 *lenæ:* quarum omnium collatio ad Capitulum ſpectat: ut etjam
Collatio penes quem. Sacellaniarum, quæ variæ ſparſim totâ urbe, de quibus infra. *ibidem. ca. 12. & 13.*
32 Præterea habent Canonici jus Patronatus in Lebbeke, Op-
ubi inſuper Canonici habent jus patronat. vvyck, Vlaſſenbrouck, novo Burgo, & ſacello S. Odulphi, cujus
tantùm memoria exſtat & locus in ripa Scaldis.
33 Ad hujus Eccleſiæ munia etjam referri queat *Archipresbyter*
Archipresbyter. ſive *Decanus Chriſtianitatis*, ut vocant: etſi non ſemper hinc à
Præ-

Præſule eligitur;ſed interdum etjam ex Sacerdotibus Territo-
rii. Hic omnibus ditionis Paſtoribus, & Sacellanis præeſt: pau- 34 *ejus munus*
cis exceptis,quos Diœceſios Mechlinianæ ſupra diximus: qui
M.S. Capitul. bus ſuccidanei ſunt,extra hoc Territorium Paſtores *S.Amandi,*
Mariæ-kercke, Bornhemi, & Inghenæ, qui ab Archipræsbytero
quotannis viſitãtur, quæ quidem viſitatio luſtri inſtar eſt. Obit
enim ſingula loca ut Cenſor, & in mores vitamq; Sacerdotum
inquirit: & ſi quid notâ dignũ,de eo ad Præſulem aut Curiã Ec-
cleſiaſticam refert. Inſuper Oeconomiã tẽpli, & mẽſæ paupe-
rũ examinat,& rationes audit.quâ viâ fit,ut quãtũ humana cõ-
ſilia valent, Sacerdotes frugi ſint,ſua ſacra decenter obeãt,tẽpli
ſarta tecta curentur,& pauperes deniq; non negligantur. Ha- 35
buerunt Canonici antiquitus ſive privilegiũ,ſive cõſuetudinẽ, *Canonicorum privilegium.*
quòd in Civilibus,& criminalibus primi ſuorũ cauſſas cognove-
rint, & judicarint. Et quidem in re civili exemplum inveni in
Ibidem cauſſa Hẽrici de Keyſere Decani: quem cũ judex Eccleſiaſticus
ad ſuum tribunal citaſſet; graviter de eo cõqueſtum eſt capitu-
lũ,*quòd Inſticiabilis eſſet corã ſuo Capitulo. Itaq; rogarunt ut ſecundũ*
laudabilẽ conſuetudinẽ,hactenus, & ab antiquo conſervatam, cauſſa
ad Capitulũ remittatur. Itidem cùm Roelandus de Boſco Paſtor
hujus Eccleſiæ à dicto Iudice de crimine appellaretur, allega-
Ibidem. runt,*omnium, & ſingularũ cauſſarum correctionẽ, & punitionem, ex-*
ceptis Sacramentis ad ſe ſpectare. Præſertim quũ corã Capitulo cauſa
ventilari cœperit. At vero cùm & hîc & alibi viderent, indies au-
ctoritatem ſuam lædi,univerſim & ſingulatim jura violari, im-
munitates,libertatẽ,privilegia minui,& labefactari,*per pleroſque*
Tabul ann. 1440. *tã Eccleſiaſticâ,quàm ſæculari poteſtate, atque Iuriſdictione fulcitos,*
eorũdemq;,& præſertim Reverendi in Chriſto Patris & domini,domi-
ni Epiſcopi Cameracenſis Vicarios & Officiales; & nonnullos alios con-
tra Iuſtitiæ tramitẽ,timentes veriſimiliter ex jã factis plus in poſterũ
gravari poſſe,& gravaminibus hujuſmodi propter divitias, majorum
potentiã,& cujuſlibet ſuppoſitorũ paupertatẽ,& litis ſumptuosè deducẽ-
dæ inſufficiẽtiam,occurrere non poſſe, niſi de remedio provideretur op-
Ibidem. *portuno*: Societatẽ inierunt cum Capitulis *S.Gudulæ Bruxellis, S.* 36
Rumoldi Mechliniæ,S Petri Anderlecti,S.Gõmari Lieræ,S.Petri Tour *Societas.*
nouti,S.Gaugerici Halteræ:idq; hunc in modũ: *Quod*, inquiunt, 37
nos invicẽ,& ſubditos noſtros tuebimur, & defendemus in bona Iu- *æqualis.*
ſticia,contra quoſcumq; Eccleſiaſticos atq; ſeculares, quacumque au-
ctoritate, & dignitate, etjam Pontificali fulgentes: nos injuſtè aut
de facto opprimentes, ſeu opprimere volentes: Itaque quod ſi aliquis
ex nobis,vel ſubditis noſtris, prætenderit ſe granatum, aut oppreſſum,

O 3 *oppri-*

opprimive timet, aut gravari in futurum; Caſum Capitulo ſuo ad longum exponet: & illud de eodem, & meritis ſua cauſſa diligentiſſimè informabit quod ſi ex informatione Summariâ, & veriſimili, reperiat rem ita eſſe; ſcribat aliis Capitulis de Confraternitate, talem advenisſe caſum, qui eſt contra tale vel tale Privilegium, aut ſtatutum, vel contra talem vel talem conſuetudinem: quare ſibi videtur, quod talis ſit cum Iuſtitia à Confraternitate defendendus: Sicq; rogabit & requiret alia Capitula, ut reſcribant opinionem ſuam. Et ſi omnia, vel major pars eorum conſentiant primo Capitulo ſcribenti; tunc defendetur per omnia Capitula, conſilio, auxilio, & favore, ac etjam expenſis ab omnibus æqualiter exburſandis. Si tamen poſtmodum inveniatur, illum prætendentem ſe gravatum, Capitulum ſuum malè informaſſe, ſolvet expenſas per omnia Capitula jam factas, & ob eam cauſſam neceſſariò faciendas ſi ſit ſolvendo: alioquin ſecundùm exigentiam caſus aliter corrigatur, & puniatur: taliter quòd ceteris cedat in exemplum. &c. Hanc Conventionem omnes ſimul Confœderati ſacramento confirmarunt Bruxellis ad D. Gudulæ, in conclavi, anno CIↃ CCCC XLVI. Iteru mque Mechliniæ ad D. Rumoldi, (Archiv. Capituli.)

39 *eadem iterata* ſub novâ formâ & ſtipulatione anno CIↃ CCCC LXIIII Conventumq; utrobique, ut omnes in poſterum ad præbendas admittendi, in hoc fœdus jurarent. quod ne quis recuſaret aut reſcinderet Pontificium etjam indultum acceſſit: quod poſtmodum ſancivit Sixtus IV anno CIↃ CCCC LXXV: adjectâ auctoritate admittendi in dictam Societatem quoſvis alios. (Ibidem Nicolai dipl. an. 1447.)

39 *Canonicorum Privilegium Secundum.* Aliud inſuper magni olim momenti privilegium ab Apoſtolicâ ſede per legatum Canonici accepere, ut, *cùm generale terræ fuerit interdictum, liceat in Eccleſiâ, non pulſatis campanis, interdictis & excommunicatis excluſis, voce ſubmiſſâ, divina officia celebrare: dummodò cauſſam non dederint interdicti, vel id contingat ſpecialiter interdici.* Nunc autem rarior hujus eſt uſus; quia moderatiùs Pontifices hac auctoritate utuntur: quàm olim in rebus politicis, vel ob pecuniam non numeratam, vel aliam aliquam cauſſam univerſas provincias Eccleſiæ communione interdixerint. (Archiv Capit. dip an. 1254.) (Meyer. an. 1119. 1325. & 1340 March n°. Commen. F. a. vita Creſ. i. a. i Platina vita Clementis IV. & alibi.)

40 *privileg. tertium.* Peculiare inſuper hîc eſt, poſt ſummi ſacri ſolennia, Epiſcopali ritu populum beare aut benedicere, ut vocant: canendo, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, quod alibi legêdo ſolùm effertur.

41 *neceſſitas reſidendi.* Hujus Eccleſiæ Canonicos compulit Ioannes Burgundus Flandriæ Comes, Teneræmondæ dominus, ad reſidentiam: alioquin nullos percepturos fructus; niſi fortè in Comitatu (Archiv. Capit. diplom. an. 1414.)

Prin-

Principis verſarentur, aut ſtudiis quæ privilegiata vocant. Id confirmarunt Petrus Alliacenſis Cardinalis, & Ioãnes V. Cameracenſium Epiſcopi, & poſt eos ipſe Pontifex Romanus.

Non exiguum hujus Collegii ornamentum eſt quod hinc 42
olim lectus eſt *Præſul, Reverendus pater Dominus Nicolaus Ruter.* *quis hunc lectus Præſul.*
ad 17. Kal. Decemb. *Epiſcopus Atrebatenſis.* quod Obituarium hujus Eccleſiæ mihi ſuggeſſit. quo autem anno vixerit, non potui inde colligere. Et quidem Poſteritatis juſta querela eſt, dum incuria temporum Antiquitas, rariſſimè annos notat: unde & hac in re, & aliis variæ paſſim difficultatés emergunt.

Eſt in hoc templo præter cetera magnificum Sacellum, D. 43
Virgini ſtructum: quod Chriſtophorus Barouſius Luſitanus *Sacellum D. Virg.*
ex ejus Epitaph. Analect. Harduini. Caroli Burgundi, & ejus filiæ Mariæ, Philippi item primi Caſtellę regis, ejuſque conjugis Ioannæ Oeconomus variis muneribus, & legatis olim ditavit; ibidem ſepultus, cum vxore Phi-
Meyer ann 1210. lippa Utenhove, matrona illuſtris, & vel ante quadringentos
annos celeberrimæ Gandavi familiæ. Huc è ſacello D. Virginis 44
ad portam aggeris tranſlata eſt Sodalitas D. Virgini ſacra: in *Inibi Sodalitas.*
quam quotquot tranſſcripti ſunt, optimam veſtem ad neceſſa-
an 1563. rios ſacelli uſus legant. Quâ de re datæ à Senatu tabulæ quæ ſuperſunt in archivis dictæ Sodalitatis. Multo pòſt cùm eſſet cõtroverſia inter Canonicos, Senatores, & Curatores, de Sodali-
Archiv. Capit. tabul. an. 1458. tatis adminiſtratione, eam ſopivit Officialis Cameracenſis, hoc modo: *ut in feſto Conceptionis B. Virginis Canonici unum ex ſuis le-*
gant non Canonicum; Senatores unum non Senatorem; & Curatores 45
deſtituendi duos, unum Sacerdotem, alterum laicum, omnes ex dicta *de Curatoribus.*
Sodalitate: qui ante adminiſtrationem tenentur præſtare juramentum in manibus Bailivi, aut Decani Chriſtianitatis Bruxellenſis, vel ejus locum tenentis, & rationem reddere coram dicto Decano aut vicario in Eccleſia Teneramondenſi. Nunc verò tres univerſim ſunt, quorum unus à Canonicis, duo à Senatu eliguntur: redduntq́; rationem adminiſtrationis coram Capitulo, & Senatu. Hujus 46
Archiv. Sacelli. Sodalitatis Curatoribus ex conſilio Canonicorum, & Senatus, *Sacelli privilegium cudendi numos æreos*
Philippus bonus conceſſit olim in puram eleëmoſynam cudere numos æreos, pretii quatuor obolorum Flandricorum, quas 47
mitas vocant: quæ valerent toto dominio Teneræmondano. *quo pretio.*
Ibidem. an 1513. Ejus rei diploma cùm per tumultus bellicos periiſſet, novo Maxæmyliani privilegio eſt confirmatum. Hic indulſit *decem* 48
millia ſingulis decenniis cudere. Eo potiſſimùm numi genere ſoli- *quo numero.*
tas ſolvi expenſas dicti ſacelli, hinc conijcio, quòd dicto diplomate hãc privilegii cauſſam adfert Maxæmylianus, *quòd ſi dicti*

numi

opprimive timet, aut gravari in futurum; Caſum Capitulo ſuo ad longum exponet: & illud de eodem, & meritis ſuæ cauſſa diligentiſſimè informabit. quod ſi ex informatione Summariâ, & veriſimili, reperiat rem ita eſſe; ſcribat aliis Capitulis de Confraternitate, talem adveniſſe caſum, qui eſt contra tale vel tale Privilegium, aut ſtatutum, vel contra talem vel talem conſuetudinem: quare ſibi videtur, quod talis ſit cum Iuſtitia à Confraternitate defendendus: Sicq; rogabit & requiret alia Capitula, ut reſcribant opinionem ſuam. Et ſi omnia, vel major pars eorum conſentiant primo Capitulo ſcribenti; tunc defendetur per omnia Capitula, conſilio, auxilio, & favore, ac etjam expenſis ab omnibus æqualiter exburſandis. Si tamen poſtmodum inveniatur, illum prætendētem ſe gravatum, Capitulum ſuum malè informaſſe, ſolvet expenſas per omnia Capitula jam factas, & ob eam cauſſam neceſſariò faciendas, ſi ſit ſolvendo: alioquin ſecundùm exigentiam caſus aliter corrigatur, & puniatur: taliter quòd ceteris cedat in exēplum. &c. Hanc Conventionem omnes ſimul Confœderati ſacramento confirmarunt Bruxellis ad D. Gudulæ, in conclavi, anno CIↃ CCCC XLVI. Iterumque Mechliniæ ad D. Rumoldi, Archiv. Capituli.

39 *eadem iterata.* ſub novâ formâ & ſtipulatione anno CIↃ CCCC LXIII Conventumq; utrobique, ut omnes in poſterum ad præbendas admittendi, in hoc fœdus jurarent. quod ne quis recuſaret aut reſcinderet Pontificium etjam indultum acceſſit: quod poſtmodum ſancivit Sixtus IV anno CIↃ CCCC LXXV: adjectâ auctoritate admittendi in dictam Societatem quoſvis alios. Ibidem Nicolai dipl. an. 1447.

39 *Canonicorum Privilegium Secundum.* Aliud inſuper magni olim momenti privilegium ab Apoſtolicâ ſede per legatum Canonici accepere, ut, *cùm generale terræ fuerit interdictum, liceat in Eccleſiâ, non pulſatis campanis, interdictis & excommunicatis excluſis, voce ſubmiſſâ, divina officia celebrare: dummodò cauſſam non dederint interdicti, vel id contingat ſpecialiter interdici.* Nunc autem rarior hujus eſt uſus; quia moderatiùs Pontifices hac auctoritate utuntur: quàm olim in rebus politicis, vel ob pecuniam non numeratam, vel aliam aliquam cauſſam univerſas provincias Eccleſiæ communione interdixerint. Archiv Capit. dip an. 1234. Meyer. an. 1289. 1325. & 1340. Maichu. Commen. li. 2. vita Creſ. l. a i Platina vita Clemētis IV, & alibi.

40 *privileg. tertium.* Peculiare inſuper hîc eſt, poſt ſummi ſacri ſolennia, Epiſcopali ritu populum beare aut benedicere, ut vocant: canendo, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, quod alibi legēdo ſolùm effertur.

41 *neceſſitas reſidendi.* Hujus Eccleſiæ Canonicos compulit Ioannes Burgundus Flandriæ Comes, Teneræmondæ dominus, ad reſidentiam: alioquin nullos percepturos fructus; niſi fortè in Comitatu Archiv. Capit. diplom. an. 1414.

Prin-

Principis verſarentur, aut ſtudiis quæ privilegiata vocant. Id confirmarunt Petrus Alliacenſis Cardinalis, & Ioãnes V. Cameracenſium Epiſcopi, & poſt eos ipſe Pontifex Romanus.

Non exiguum hujus Collegii ornamentum eſt quod hinc 42
olim lectus eſt *Præſul, Reverendus pater Dominus Nicolaus Ruter.* *quis hunc lectus Præſul.*
ad 17. Kal. Decemb. *Epiſcopus Atrebatenſis.* quod Obituatium hujus Eccleſiæ mihi ſuggeſſit. quo autem anno vixerit, non potui inde colligere. Et quidem Poſteritatis juſta querela eſt, dum incuria temporum Antiquitas, rariſſimè annos notat: unde & hac in re, & aliis variæ paſſim difficultatés emergunt.

Eſt in hoc templo præter cetera magnificum Sacellum, D.
Virgini ſtructum: quod Chriſtophorus Barouſius Luſitanus 43 *Sacellum D. Virg.*
ex ejus Epitaph Analect. Harduini. Caroli Burgundi, & ejus filiæ Matiæ, Philippi item primi Caſtellę regis, ejuſque conjugis Ioannæ Oeconomus vatiis muneribus, & legatis olim ditavit; ibidem ſepultus, cum vxote
Meyer ann 1210. Philippa Utenhove, matrona illuſtris, & vel ante quadringentos
annos celeberrimæ Gandavi familiæ. Huc è ſacello D. Virginis 44
ad portam aggeris tranſlata eſt Sodalitas D. Virgini ſacra: in *Inibi Sodalitas.*
quam quotquot tranſſcripti ſunt, optimam veſtem ad neceſſa-
an 1563. rios ſacelli uſus legant, Quâ de re datæ à Senatu tabulæ quæ ſuperſunt in archivis dictæ Sodalitatis. Multo pòſt cùm eſſet cõtroverſia inter Canonicos, Senatores, & Curatores, de Sodali-
Archiv. Capit. tabul. an. 1458. tatis adminiſtratione, eam ſopivit Officialis Cameracenſis, hoc modo: *ut in feſto Conceptionis B. Virginis Canonici unum ex ſuis le-*
gant non Canonicum; Senatores unum non Senatorem; & Curatores 45
deſtituendi duos, unum Sacerdotem, alterum laicum, omnes ex dicta *de Curatoribus.*
Sodalitate: qui ante adminiſtrationem tenentur præſtare juramentum in manibus Bailivi, aut Decani Chriſtianitatis Bruxellenſis, vel ejus locum tenentis, & rationem reddere coram dicto Decano aut vicario in Eccleſia Teneramondenſi. Nunc verò tres univerſim ſunt, quorum unus à Canonicis, duo à Senatu eliguntur: reddúntq;
rationem adminiſtrationis coram Capitulo, & Senatu. Hujus 46
Archiv. Sacelli. Sodalitatis Curatoribus ex conſilio Canonicorum, & Senatus, *Sacelli privilegium cudendi numos æreos*
Philippus bonus conceſſit olim in puram eleëmoſynam cudere numos æreos, pretii quatuor obolorum Flandricorum, quas 47
mitas vocant: quæ valerent toto dominio Teneræmondano. *quo pretio.*
Ibidem. an 1513. Ejus rei diploma cùm per tumultus bellicos periiſſet, novo
Maxæmyliani privilegio eſt confirmatum. Hic indulſit *decem* 48
millia ſingulis decenniis cudere. Eo potiſſimùm numi genere ſoli- *quo numero.*
tas ſolvi expenſas dicti ſacelli, hinc conijcio, quòd dicto diplomate hãc privilegii cauſſam adfert Maxæmylianus, *quòd ſi dicti*

numi

numi deſinerent cudi, periculum eſſe, ne divinus dictæ Sodalitatis cultus paullatim minuatur, & tandem penitus intercidat. Cuſos primùm ad Portam aggeris ante Sodalitatis trāſlationem, ex po-
49 *numi.* pulari narratione conſtat. Dicti autem ſunt ii numi *B. Virginis*: tum quòd ab ejus Sacelli Curatoribus cuſi ſunt; tum quia pene omnes imaginem D. Virginis præferunt. Varia uno anno ge-
50 *genera.* nera excuſa liquet, ex iis qui circumferuntur: & quidem penes me ſunt quatuor variæ formæ omnes, unius anni. Porrò alte-
51 *Inſcriptio.* rius lateris communis inſcriptio *Denarius S. Teneramōdēſis* (Mariæ ſcilicet cujus in medio effigies) aut *Ave Mater Salvatoris Ieſu Chriſti*, rarò alia: Alterius verò varia; nūc enim nomen habet Curatoris, qualis apud me unus, cujus hæc Epigraphe: *Theodorus Cātor anno Domini* C I Ↄ IↃ XII. ſed ejus generis non vidi aliū: nunc, *Ave gratia plena dominus tecum*, aut aliud ſimile. Deſitum autem ingruente nuper tumultu Belgico.

Iuxta D. Virginis Chorum exiguum illud Sacellum ab ali-
52 *Sacellum Venerab. Sacramenti.* quo gentis Coudenhoviæ ſtructum inde apparet, quod in Cornelii Gaillardi monimentis, *Sacellum de Goudenhove* nuncupa-
53 *à quo ſtructum.* tur. Id ante nuperam belli tempeſtatem D. Gulielmo dicatum erat: nunc verò venerabilis Sacramenti dicitur. In eo dum hæc ſcribo magno totius Civitatis luctu condita eſt præſtantiſſimi
54 *inibi condita Cornel. Lalana.* animi heroina *Cornelia Lalana*: de qua quod ab illuſtri manu accepi, bone lector, hîc habe: & bonis manibus bene precare.

55 *eius Epitaphium.* *Illuſtriſſima Cornelia Lalana, Philippi Comitis Hochſtratani, & Annæ Renenbergicæ Comitiſſæ filia, virtutibus & factis heroicis præclara, (ut varia diplomata, & Hiſtoriæ teſtantur) Sexageſimum Sextum agens annum, ut remotiùs à curis, & pacatiùs divino cultui vacaret, Temeramondam ſibi elegit: ubi Senatus, Populique maximo applauſu excepta, & immunitate donata, ut præcordia animi ſui in hanc urbem proclivi palàm faceret, in album Civium inſcribi voluit. poſtea per annum piis operibus, rebuſque divinis planè vacans, ut antè omnibus exemplo fuerat; ita etjam in ultimo vitæ limine, non minùs admiranda. Obiit* XV. *Novembris, anno* CIↃ IↃ CX.

Sepul-

SEpultura tradita eſt D. Andreæ die in Choro Venerabilis Sacra- 56
menti, ſummo in templo: pompâ qua & gemitu, & modeſtiam ejus *quando ſepulta.*
decebat quod præſtitum per filios Comitem Gulielmum, & Philippum
Baronẽ fratres. Vidua erat Illuſtriſſimi Gulielmi de Hamale, è Loſſẽſi- 57 *ejus filii.*
Inter cetera Philippi regis 14. Aug. 1591 *bus Comitibus, Monceauxi Baronis, ſtrenuiſſimi herois, ut varia ſcri-* 58
pta teſtantur: qui ob bene, fortiter, & præclarè geſta, pro fide, & Rege, *maritus.*
laudem æternam meruit: quibus in negotiis occubuit in Friſia, anno 59 *mariti mors.*
CIↃ IↃ LXXXII *ipſo die Venerabilis Sacramenti.* 60

Quæ ſequuntur ad familiarum inſignia ſpectant. *arma familiæ.* 61

Quadratum in medio, Hamala cum Lalanis inſignia: *& gentium conſanguineorum.*
Ad dextram ſuperius, Lalanorum Comitum in Hannonia:
Inferius Luxemburgenſium ducum, unà cum Lesbauxorum, Andrea- rum Ducum, in Gallia mixta:
Ad ſiniſtram ſuperius, liberorum Comitum de Rennenberghe in Germania ſuperiori, ſive ultra Rhenum:
Inferiùs Culenburgicorum Comitum, Vltrajectinis Gheldriisq́ limitaneorum, id eſt in Inferiori Germania, ad Leccam.

Inſuper in hoc templo locus exſulum oſtenditur, qui in 62
hanc urbem antiquitus confugere ſoliti ad aſylum: idq́ue non *locus exſulum ubi.*
more ſolùm Majorum ſed Principis etiam Privilegio. Eſt au-
archiv. urbis diplom. Ludovici Maleani an. 1358 tem ſupra Chorum qui olim S. Crucis nunc D. Hilduardi di-
citur; ſed per nuperas turbas omnia everſa; ne tabulatum qui-
dem ſupereſt: fornices ſupernè nudi jacent.

Præter monimenta quæ ſparſim hîc illic dedi, pauca hîc 63
ſuperſunt cum inſcriptione Latinâ: quæ hîc viſum dare, ne cu- *templo Latina monumenta.*
rioſum lectorem aliquâ parte fruſtrer.

Henricus de Damme magiſter in artibus, hîc ſub 64
Albo ſarcophago ſepultus, obiit anno *Henrich van Damme.*
Domini milleſimo, quingenteſimo, quoque quinto. Menſis Iulii XIX. *ejus anima vivat ſuper æthera, amen.*

D. O. M.

Genere & moribus ornatiſſimæ Matronæ, 65
CATHARINÆ A POTTELSBERGHE, *Cathar. Pottelsberga.*
Conjugi ſuaviſſimæ,
Nobilis vir CAROLVS A CATS,
Dominus de Oſtenda,

P *ætatis*

ætatis ſuæ anno LXII,
ſibique, & poſteris vivus poſuit.
obiit illa anno à Chriſto nato CIↃ IↃ LXIX,
VII. *Idus Februarii:*
cùm vixiſſet annos XLI.
quinque relictis ex ſeptemdecim prolibus.
Hic verò . . . . . .

S. T. T. L.

66 *Agapiti Foſſani.*
Agapitus Foſſanus, nobilis Romanus,
Eques SS. MAVRITII *&* LAZARI,
cùm ad bellum Belgicum contra hæreticos veniſſet,
poſt longam infirmitatem,
multâ cum patientiâ, & devotione,
animam reddidit Deo Factori,
XXII. *Septemb. anno* CIↃ IↃ LXXXIV *à Chriſti natali.*
ætatis verò ſuæ XXX.

D. O. M.

&

67 *Henrici Cares.*
Magiſtro Henrico Cares
Weertenſi,
Hujus tum temporis florentiſſimi Gymnaſii, Rectori,
qui à Senatu ſtipendium, & domicilium,
ad Inſtitutionem Scholarum,
primus accepit anno
CIↃ IↃ XL,
& obiit XIII *Iulii, anno* CIↃ IↃ LVII.
Conjux verò ELISABETH BAEX
XXVI *Febr. an.* CIↃ IↃ LVI.
requieſcat in Pace.

68 *Livii Marcei.*
Mnemoſynon Illuſtris Capitanei
Livii Marcei,
hîc ſepulti:
qui deceſſit IX *Decembris, anno* CIↃ IↃ LXXXIV.
Anima ejus beatorum conſortio fruatur.

69 *Iacobi vander Meeren.*
Monumentum honorabilis viri D. Iacobi vander Meeren, filii Adami, ex matre Catharina S'Hertogben, Paſtoris hujus Eccleſiæ, & Ca-

& Canonici, & Decani Chriſtianitatis, ætatis ſuæ LXVIII. *obiit anno* CIƆ IƆC IX. XXII *Maii.*

Tempora Guillelmo veniebant nubila ſoli,
Baeyſtius in terrâ nil niſi terra jacet. 70 *Gulielmi Bayſt.*
Præsbyter inſtituit Iuvenes, puerosq́; tenellos,
Splendida quos fovit Teneramonda ſinu.
Præfectusq́; Scholis, vigilanti pectore, curat
Præſulis inſignis munia rara ſui.
Abſtulit atra dies triſti modulamina cantus,
Omnibus inſidiis mors fera quemque manet.
Da Pater omnipotens, placatus ſanguine nati,
Spiritus emergens ſidera clara petat.
Triſtia diſcipulus poſuit monimenta Magiſtro.
Invide poſt cineres, protinus æger abi.

Quod ſequitur brevi cum mnemoſyno ponendum Clariſſimus Vir Iacobus Brueſſeghemius Teneræmondanus, Medicus Reipublicæ, & arcis Gandenſis, amicus noſter, nobis tranſmiſit: quod præ ceteris ob elegantiam hîc locum meretur.

Chriſto nato ejusq́; Matri 71 *Mariæ Sexagiæ.*
S.

& æviterna Memoriæ
Mariæ Sexagiæ,
Iacobi Sexagii, Viri ampliſſimi
& in Curia Brabantiæ Conſiliarii
æquiſſimi & ſapientiſſimi,
filiæ:
quæ ſic ſemper vixit,
ut omnes illi vitam longam optarent;
ſic mortua eſt,
ut mortem ipſam amplecteretur.
Sed &
Ioanni Mariano pupulo,
qui utrum formoſior, an blandior fuerit,
dubium reliquit:
Iacobus Brueſſeghemius
Medicus & Senator, maritus, & parens,

Conjugi,& Puſconi dulciſſimis
cum luctu,& lacrymis. P.
Vixit illa ann. XXVI, *menſes* IV, *dies* XI.
diem ſuum in puerperio clauſit:
antè tamen filiolum hunc enixa.
Anno Chriſti CIↃ.IↃ.C.II.XVII *Kal. Iulii, horâ* IX *matutinâ.*
& poſt annum orbo patre relicto,
commune thalami pignus ad ſe vocavit
Triſmegiſtos.

72 *ad eandem anagramma Chronicon.*

Ejuſdem in uxoris mortem feliciſſimum anagramma Chronicon,& in id Clariſſimi viri Cornelii à Marca , Euripidis & Senecæ Belgici teneros verſus , ob elegantiam , amici affectum, ejuſq; optimæ conjugis memoriam, hîc addo ; ut hoc caput docto Corollario claudam.

MarIa De SeſtICH.

ACh ! M'Ita DeſerIs?

73 *in illud carmẽ.*

Quò properas mea vita? nimis properaſſe dolebis,
Huc ubi ſollicitos ventilat urna reos.
Cur M'Ita DeſerIs ? aCh ? *quis te malus abſtulit error!*
Non potes ambiguam ſola redire viam.
Nec ſum ego, vel plectro qui te, vel carmine ducam:
Non exorato ſtant adamante fores.

Bis ſena poteras luſtra mecum vivere,
Si nominis quadraſſet auſpicium tui
Sexagia; *ſed te Lacheſis inſontem abſtulit*
Properata nimium: Dum tibi pigros malè
Lucina nexus languidâ intricat manu.
Nondum alter annus cœperat parilis tori,
Et fugis; & atram tota libitinam induis.
At ne ſilentem ſola corriperes fugam,
Ille tuus, ille meus, &, ô ! thalami brevis
Commune pignus, bimulus nondum, occidit.
Et poné matrem ſubit: & Elyſio vagus
Quærit papillas, anxium oblitus Patrem.

CAPVT

CAPVT III.

De Templo D. Ægidii.

Archiv. Svvivec. diplom. an. 1223.

PRÆTER D. Mariæ parochiale templum alterum eſt intra muros, *D. Ægidio* ſacrum: conditum olim à *Machtildi* Teneræmondæ domina. Id in urbe parùm loci complectitur: latiùs ſe peregre diffundit. Fuerat à primâ origine Hoſpitale S. Ægidio nuncupatum; ſed paucis poſt annis verſum eſt, in Cœnobium ordinis Ciſtercienſis. cùm autem locus multâ uligine noxius videretur; tranſlatum Monaſterium in parochiale templum Svvivecanum: unde Abbatia Svvivecana nomen nacta eſt. Quia verò paſtoratus Svvivecanus, cum ſacris, in templum D. Ægidianum tranſlatus eſt; factum inde, ut pagus mutato nomine, S. Ægidii vocetur, qui ante Svviveca dicebatur. Cui rei duo diplomata lucem, & fidem dabunt. quorum prius hoc eſt.

1 Templum D. Ægidii à quo conditum.

2 quomodo parochiale factū

3 parochia quomodo antè dicta.

Ibidem.

Godefridus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus, viris venerabilibus, Aſſligemenſi, Ninivenſi Abbatibus, &c. W. Archidiacono in Antverpiâ ſalutem in Domino. Cùm ad inſtantiam venerabilis Machtildis dominæ Teneræmondenſis de conſenſu H. perſonæ de Swevcke, & Walteri Præsbyteri, ſalvo jure ſuo, in commodum religionis, & utilitatem, de loco in locum infra parochiam de Swevcke aptiorem, in divini ſervitii amplificationem, de religione in aliam devotiorem ſufficienti congregationis ordinata, & confirmata ſuſtentatione, Hoſpitale S. Ægidii extra Teneræmondam ſitum, localiter, nec non & ſpiritualiter conceſſimus transferendum; veſtræ, cui majora committeremus, committimus fidelitati, quatenus ubicumque expediens fuerit infra ambitum dictæ parochiæ de Swevcke, novæ religioni ibidem inchoandæ, non ſolùm Perſonatus; ſed etjam presbyteratus jure per recompenſationem, ſive bonam æſtimationem, ſive per alium competentem modum, nunc ſalvo, & in poſterum ſalvando, & ſufficienti Congregationis proviſione ordinatâ, & confirmatâ, ſitum convenientem, & formam religionis devotam, ac competentem, ex noſtra parte concedatis ad nos quidquid ibidem duxeritis ordinandum, ut confirmemus referentes. Si verò vos tres non contigerit intereſſe, nihilominus ea duo veſtrum exſequantur, abſque præjudicio juris alieni. Datum feriâ V. poſt feſtum B. Lucæ Evangeliſtæ, apud Cameracum, anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo tertio. Alterum eſt hujuſmodi:

4 ad ſuperiorum fidem diploma unum.

5 *Godefridus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus, univerſis præſentes* Ibidem.
& alterum *litteras Viſuris Salutem in Domino. Vniverſitati veſtræ notũ fieri vo-*
lumus, quod cũ nos ſpecialiter dediſſemus in mandatis W. Affligemẽſi,
& R. Ninivẽſi Abbatibus, & W. Cameracenſi Archidiacono in Ant-
verpia, ut perſonaliter accederent apud Swiveke, ad conſiderandũ locũ
competentẽ, in quo poſſet clauſtrũ Sanctimonialium Ciſtercienſis Ordi-
nis infra ambitũ parochiæ de Swiveke collocari, ſalvo jure, Perſonæ, &
Presbyteri parochialis; Ipſi nobis retulerũt, quod in dictâ villâ, ubi priùs
ſita erat Eccleſia Parochialis, locus eſſet aptus, cõpetens, & idoneus, ad
prædictum clauſtrũ ædificãdum Ordini ſupradicto: locus verò parochiæ
competẽtior, ubi prius erat clauſtrũ, quã Perſonæ, & Præsbytero ſatiſ-
factum ſit; ſicut nobis conſtat per litteras virorũ venerabilium Abba-
tũ prædictorũ, & W. Archidiaconi in Antverpia. Nos huic mutationi
noſtrũ conſenſum adhibuimus, & adhibemus, cum favore prædictis Mo-
nialibus Epiſcopali auctoritate, dictũ locum ubi ſcilicet erat prius Pa-
rochialis ſedes, præſentibus litteris confirmãtes. Inhibentes arctius, ne
quis aliquã temeritate præſumat huic confirmationi cõtraire. Datum
anno domini milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo octavo. feriâ quartâ poſt
feſtum S. Barnabæ Apoſtoli.

6 Iuxta prædictum D. Ægidii templum, Sacellum olim fuit, &
Sacellum Anachoreticum ubi. domicilium Anachorericũ: quod per nuperas belli turbas ſo-
lo æquatum eſt. Fuiſſe hoc antiquitus templum prioris Beghi-
7 *quid olim.* naſii, ex Archivis Svvivecanis moneor: ubi vocatur *Capella ve-* tabul. anni 1435.
teris Curiæ Beghinarum. Habuit inibi Abbatia Svvivecana ſacel-
laneam, quam etjam Canruariam vocant: cujus *officium de more*
jubet *obiri Eliſabeth Abbatiſſæ in commemorationem*, inquir, *noſtri* Ibidem.
Monaſterii, primæ, & principalis originis, unde & illud conſtat: Sa-
cellum hoc primò fuiſſe partẽ Hoſpitalis S. Ægidii; inde Cœ-
8 nobii Ciſterciẽſis; poſtmodum templum Beghinaſii; & deniq;
quamdiu ſteterit. Anachorerriæ ſive Incluſæ, ut vocãt: ſteteratq; ad quatuor pæ-
ne ſæcula; quando ab externis in cõmuni illa temporũ calami-
tate everſum. nunc ibidem præter rei memoriã, nihil ſupereſt:

CAPVT IV.

De Bogardis, Alexianis, & Cappucinis.

1 INTER Monaſteria ſexus Virilis, olim Bogardicum fuit, & Lib. M.S.
Quæ hic Cœnobia deſierit. Alexianum; ſed utrumq; à multo tempore alios in uſus con-
2 verſũ. A Bogardis tamen nomen pontis & plateæ adhuc uſi-
Monaſterium Cappucinorum. tatũ. Unicum ſupereſt ordinis D. Franciſci, Cappucinicę re-
formationis, medio urbis loco, rivo adlabente, & horto amœ-

num:

num:quibus tamen pro ſancto & frugali vitæ inſtituto,utuntur magis quàm fruuntur. Conditores, & annum hæc lapidis ad limen inſcriptio indicat:

Deo Opt. Max. & Divo FRANCISCO *fratribuſq́;* CAPPVCINIS *Dominicis* IDRAQVEZ, *pro Majeſtate Catholicâ urbis Teneramond. Gubernator, & unius Cohortis Hiſpanicæ Dux, hoc Monaſterium cum ſuis Militibus dedicarunt. anno* CIↃ IↃXCVI. 3 *Ibidem lapidis inſcriptio.*

CAPVT V.

De Abbatia S. Brigittæ.

Archiv. Abbatiæ. VTRIVSQVE Sexus Cœnobiũ Deo Servatori dicatum, ex Conſtitutione Brigittanâ, totâ Flãdriâ diu nullum fuetat: tandem diligentiâ potiſſimùm Petri vander Helſt primùm hîc ſtructum. Is multo antè tempore in id incubuerat: ubi verò comperit Mariam Clivienſem, Philippi boni ſororem, Brigittanis amiciſſimam, Bruxellas veniſſe; eò profectus, ab illa ad Iſabellã Portugallenſem commendaticias huic inſtituto impetrauit: eoq; rẽ deduxit; vt Iſabella Eccleſiaſten ſuum Cameracum miſerit: qui non ſine moleſtiâ, & difficultate à Capitulo Cameracenſi, & Teneræmondano motus, *Ibidem 1465.* tandem Epiſcopi aſſenſum impetravit; quem Pontifex ratum habuit. Lectus eſt ſtruendo Monaſterio locus, dictus *Opt laer*, ad ea tempora fornicibus infamis. Interea Iſabella Princeps ſcriptis Ducis-ſylvam litteris ad Abbatiſſam Brigittani Ordinis, impetravit novæ Coloniæ aliquot Moniales. Itaque inde miſſa eſt Maria van Os, cum aliis tribus Monialibus, & Fratre Hermanno Vetmuyden à confeſſionibus & fratre Ioãne van Wou- *Ibidem 1466* teren Adjutore. Hi omnes venêre Teneræmondam, tanto civium applauſu utadventantibus uno paſſim ore acclamatint: tam *gratiſſitis Deo, quàm eſtis nobis*. Sequenti feſto Purificationis ſolenni ſupplicatione deducti omnes à Canonicis, & Senatu in Cœnobium: ubi Monialium tradita cura Mariæ van Os.

1 *D. Brigittæ Cœnobium.*

2 *unde hoc,*

Ibidem 1468. Aliquanto pòſt, fortè fortuna ipſo D. Brigittæ, Teneræmondam venit Iſabella Princeps, & cum ea Margareta Eboracenſis, Eduardi Angliæ regis ſoror, conjux Caroli Burgundi, quem audacem poſteritas vocavit (cujus tanto apparatu celebratæ Brugis nuptiæ, ut præ eo Antonii, Cleopa- *Barland. Chronic cap. 113.* træ, Apicii, & Heliogabali luxus, meræ ſordes & rus merum.) Cumq́ue hîc omnia parata eſſent ad ſtucturam templi, rogata

3 *Iſabellæ Principis adventus.*

4 *nuptiæ Caroli Audacis & Margar. Eborac. quales.*

eſt

eſt primum in fundamento ſaxum ponere:quod fecit; ſuppo-
5 ſuitque & illa, & futura nurus, ſingulæ numum aureum. Poſt
prima Abbatiſſa quæ. hæc facta electio primæ Abbatiſſæ, Mariæ Van Os: & Confeſ- Archiv. Abbatiæ anno 1471.
ſoris, Patris Ioannis Van Kets: peractæq; ceremoniæ inaugu-
rationis, & novæ profeſſionis, idque propter affluentium un-
dequaque multitudinem, in novo templo: cujus opus quinos
ſupra terram ad ſex pedes ſurrexerat. Eodem die datum loco Ibidem.
6 nomen *Mariæ Thronus*, & decreta ſolennis clauſura: atque hoc
Monaſterii nomen. Cœnobium, quod hactenus Abbatiæ Aquæ-Marianæ juxta
Sylvam-ducis fuerat obnoxium, emancipatum eſt, factumque
ſui juris: & exinde totius Cœnobii adminiſtratio, quæ antè pe-
7 nes Confeſſorem fuerat, ad Abbatiſſam de more hujus inſti-
quare hic ſequior ſexus imperat. tuti tranſlata. Fortè ob reverentiā, quæ debita D Brigittæ Or-
dinis auctori, regiæ Danorum ſobolis. In cujus rei Symbolum,
Moniales in huncuſque diem aureum in digito annulum ge-
ſtant: & ornantur in capite coronâ cādidâ, purpureis diſtinctâ
notis; In fronte, occipitio, temporibus, & vertice: mutatis regi
thiaræ lapillis, in quinque Chriſti regum regis vulnera. Erat
8 autem D. Brigitta ex Suevis oriunda, Daniæ regis filia, Neritiæ Meyer an 13.
D. Brigitta quæ. Princeps. Octo liberos habuiſſe dicitur, quorum omnium con-
9 ſecrata memoria: mares quatuor, & fœminas totidem. Marito
ejus liberi. vitâ functo, cum filiâ Catharinâ Solymas profecta eſt: reverſa-
10 que Romam ſcripſit Gregorio Pontifici, qui in Gallia ſedem
peregrinatio. 11 habebat, Dei voluntatem eſſe, ut Romam rediret. Sederunt au- Meyer an. 1334.
ad Pontificem ſcriptio tem Avenione Pōtifices ordine ſeptem, Gallici omnes ſangui-
12 nis: quorum primus *Clemens* eo nomine V. natione Vaſco Epi-
qui in Gallia Pontifices ſedē habuerint. ſcopus antè Burdegalenſis, qui Romā ſedē, Cardinales, & Cu- Platina vitâ Clementis V.
riam tranſtulit & quo magis ea mutatio perennaret, emit eam
13 urbem à Ioanna Siciliæ & Neapolis regina, ſibi & poſteris Pō- Matthæ Villaneus l. Ann. l, Platina vitis PP & Meyer an. 1334
Avenione emptio. tificibus, tricies mille florenis aureis. Illū ſecuti ſunt *Ioānes XXII*
14 Cadurcus, *Benedictus XII* Tholoſanus, *Clemens VI* Lemovix, *In-*
Sedem qui Romam tranſtulerit. *nocetius* Sextus Lemovix: *Urbanus V.* Lemovix, & *Gregorius XI.*
Lemovix: qui ſedē ex Galliâ Romā trāſtulit, an. cIↄ ccc LXXVI:
15 ſeptuageſimo quarto, poſtquā Avenione fuiſſet: magno Italiæ,
Pontificum abſentiā quid in Italia ſecutum. & præſertim urbis Romę dāno. Pontificū enim abſentiā ſtatim Platina vitâ Clemētis V.
ſecutæ ſunt urbiū defectiones, novorum Principum lectiones,
Venetorum cum Ferrarienſibus bella, Hetruriæ concuſſio,
Galliæ Ciſalpinæ motus, Henrici Cæſaris in Italiam irruptio, Idem V. Ioānis XXII.
ejuſdem ſuſpecta mors, in Bavarum conſpirationes, Pōtificum Idem vitâ Clementis VI.
novæ lectiones, & inde ſchiſma, Neapolitani regni turbæ, Ro-
mæ ob libertatem tumultus, Venetorum & Genuenſium
mutuæ

Idem vitâ Innocentii VI. mutuę clades,totius Italię turbatio,†vicecomitũ ſtrages,*Cy-
† Idem vitâ Urbani V. pri vaſtatio Genuenſium auſpiciis,Famaguſtæ deditio, Perini
* Idem vitâ Gregor.XI. Regis de ſalute pactio,& tributum,Pretenſis urbis invaſio,po-
pulorum ab Eccleſia ſeceſſio, Britonum Siſennæ clades, miſe-
randa Siſennatum cædes, Romæ deniq; frequentes mœnium,
templorum,ædium ruinæ,ſolitudo,barbaries. quæ maximè res
& Brigittam ad monendum impulit,& Gregorium ad paren-
dum.Acceſſit inſuper liberum Epiſcopi cujuſdam reſponſum,
qui cùm à Pontifice rogaretur,quid cauſſæ eſſet,quo minùs ad
ſuam ſe eccleſiam reciperet: Et quid,inquit,cauſſæ eſt, cur tu,o 16 *Liberũ Epiſcopi reſponſum.*
Pontifex,non ad tuam?Satis apertè Romam innuens. Itaque
rediit ille,ut dixi,Romam:ſive D.Brigittæ monitu, ſive aperto
Epiſcopi reſponſo,ſive demum ſuopte conſilio, cùm tot Italia
calamitates,& ipſius Reginæ quondam urbium Romæ, fando
audiret, animo cerneret. ſed non ideo præreptæ occaſiones
ſchiſmatum in eccleſia,& turbarum in Italia: quorum illa paul-
lò pòſt ita Eccleſiam occuparunt,ut eodem tempore tres ſimul
Pontifices Europa viderit: quæ tempeſtas aliquamdiu Eccle-
ſiam,& omnes pæne provincias vehementer conquaſſavit, ſæ-
vientibus undique odiis,& in mutua excidia hominum furore
comparato: Hæ verò in multos poſtea annos perdurarunt,in-
genti totius Italiæ clade.Neque tantum collyria potuêre ut nõ
ſubinde quæ malè coierant vulnera,fædiùs eruperint, & ſæviùs
in vicina membra malum cõtagio propagarint. Tandem verò 17
prædicta Brigitta poſt multas revelationes,& vaticinia, quæ in *Brigitta mor.*
volumen,quod exſtat,ipſa retulit,Romæ decedens, ad ſuperos
abiit:ubi immortalitate gloriæ fruitur, ut hic nominis & ſancti
per orbem inſtituti. Hujus Monaſterii ædificia communis pri- 18
dem calamitas evertit;ſed Antiſtitæ diligentiâ,& conſilio Re- *Monaſterii reſtauratio.*
verẽdi Patris Iacobi vã Loughẽhaeghe paullatim reſtaurantur.
Series autem Abbatiſſarum eſt hæc: *Maria van Os,Margareta* 19
Lombaerts,Margareta van Laere, Amelberga vander Beke, Bea- *Abbatiſſarũ ſeries.*
trix Ridders,Anna Snaers,Heylwigis van den Broecke, Anna du
*Bois,Barbara Taſſe:*quæ nunc præeſt, pietate,& prudentiâ in- 20
ſignis.Patres autem qui per ordinem præfuêre ſunt hi: *Ioannes* *Et Confeſſorũ.*
Kets,Ioannes Otteren,Ioannes de Oſt,Robertus van Inxhem,Petrus
Caelebaert, Iacobus Algoet,Georgius Verpletſen, & Iacobus van
Loughenhaghe de quo vide Coronidem noſtri operis.

Lib. 3. cap. 9. num. 11. Porrò ſingulari pietate,& exemplo eò exiſtimationis hoc
Cœnobium devenit,ut hinc velut ex ſeminario alterum Inſulis
ſuccreverit,quo ipſa Antiſtita Anna du Bois, cum ſex Monia-

 libus

libus abiit, novæ plantationis ergò ubi non ſtitit curſus ſui impetum; ſed & inde Atrebatum hæc norma Religionis propagata eſt. Structa ſunt & alibi alia hujus generis Cœnobia; ſed pauca per totum orbem, nimirum hec:

21 *Brigittani inſtituti Cœnobia*

In Swecia, Monaſterium Watzinenſe, in diœceſi Lincopolenſi. *Archiva Abbatiæ.*
In Finlandia, Vallis Gratiæ.
In Livonia, circa Revaliam.
In Pruſſia, Dantiſci.
In Pruſſia, Erilingæ.
Circa Stralaskium, Maria Corona.
Prope Lubecam, Mariæ Vulnus.
In Dacia, Maria Sylva.
In nova Zuylandia, Mariæ ager.
In Nortwegia, Muncolivia.
Prope Norimbergam, Mons gratiæ.
In Bavaria, D. Haſtonis.
In Italia, Genua.
Prope Florentiam, Paradiſus.
In Anglia, Sion.
In Brabantia prope Sylvam-ducis, Aqua Mariæ.
In Civitate Campenſi, Campus Mariæ.
Iuxta Amersfordiam, in pago Zoeſt, Mariæburgum.
In Hollandia, Goudæ, Stella Mariæ.
Prope Coloniam, Mariæ Vorſt.
In Clivia, Mariæ arbor.
Trajecti, Mariæ vitis.
Prope Antverpiam, in Miſhaeghen, Sion.
In Hollandia, Briele.
Romæ, Hoſpitale S. Brigittæ.

CAPUT VI.

De Abbatia Swivecana.

1 *Abbatia Swivecana.*

INTER alia quæ fæminei ſexus, ultimæ antiquitatis eſt Abbatia S. Mariæ, ordinis Ciſtercienſis: quam fundavit *Machtildis* Teneræmondæ Domina, mutato Hoſpitali S. Aegidii, quod paullò antè ſtruxerat, in Cœnobium cum omnibus emolumentis, & redditibus, quæ antè fuerant Hoſpitalis, cum aliis *Archiv. Abbatiæ a. 1133.*

2 *Fundatrix.*

aliis denovo fundis,cum ſuâ tum aliorum liberalitate. quâ de re hoc exſtat diploma.

Ibidem. *In nomine Patris,& Filii,& Spiritus Sancti, Amen. Sciat univerſitas veſtra,tam poſterûm,quàm præſentium, quòd ego Machtildis Domina de Tenremonda,in ſpe divinæ clementiæ cultum Domus Domini ampliari deſiderans, Domum S. Aegidii in Tenremonde temporibus meis factam,cum ſuis appendentiis,ad ſtruendam Abbatiam Sanctimonialium ordinis Ciſtercienſis liberè contuli & approbavi. Eam verò cum ſuis perſonis, & poſſeſſionibus, nec non & omnibus bonis,à me vel ab aliis collatis, vel in poſterum conferendis, ſub noſtrâ,ego, & dilectus filius meus Robertus,nec non & ſucceſſorum meorum protectione ſuſcepimus.ut autem amplieri dicta noſtra Domus gauderet beneficio , bonis à noſtris feudalibus ad opus Abbatiæ in manus noſtras reſignatis , ſcilicet terrâ Rengoti, & terrâ Herlbrandi,nec non & bonis à nobis intuitu divinæ remunerationis collatis,ſcilicet Peerbroeck, & Meerbroeck ad nos pertinente, Brulo, Molendino juxta foſſatum apud Tēremonde decima noſtra in Hamme.decima de Herdebure, & piſcatione cum una nave in aqua quæ vocatur Denre,à Molendinis ſupra,eam donavimus hæc autem ſupra dictæ Domui ſicut juſte modo poſſidet,vel in poſterum poſſidebit, liberè confirmamus.& ne aliquis ſupra dictæ Domui violentiam inferre attentaverit, præſentes literas ſigillorum noſtrorum munimine corroboravimus,quod ſi quis auſu temerario noſtræ donationi contraire præſumpſerit,ſciat ſe indignationem Dei omnipotentis, & noſtram incurſurum. Teſtes, Ioannes Archidiaconus Brabantiæ, VVilhelmus Archidiaconus in Antverpia , Cameracenſis diœceſis, Ghiſelbertus præsbyter de Gandavo, Arnulphus præsbyter de Opwijck,VVilhelmus de Betunia,Hugo de Gandavo,Sigerus frater ejus, Ghiſelbertus de Raſſenghem,Ioannes de Betunia,Aegidius de Morſeka, Margareta de Tenremonde; Margareta de Betunia, Machtildis Domina de Raſſenghem. Actum anno milleſimo, ducenteſimo , vigeſimo tertio,quinto Idus Octobris.* 3 Ea de re diploma.

Sigilla in Archivis ſpectantur Machtildis,& Roberti:illius lilium inſigne erat,ſine ulla inſcriptione;hujus verò , antiqua arma gentis Betuniæ,cum hac epigraphe: *Secretum Robertum de Betuniæ.* Ex hoc diplomate etjam illud liquet,Sorores Hoſpitalarias mutato vitæ genere,Ciſterciēſem normam aſſumpſiſſe. quod hæc verba innuunt *cùm ſuis Perſonis & poſſeſſionibus.* quò etjam ducunt verba Godefridi Cameracenſis Epiſcopi, diplomate quod ſuprà dedi: *De religione, in aliam devotiorem.* & rurſus de tranſlatione, *localiter*, inquit, *& ſpiritualiter.* Huic Machtildis

Lib. 2. cap. 3. numero 4.

tildis mutationi indultum conceſſit Godefridus, quem dixi, Archiv. Abbatiæ. Diplom. 1223
deditque inſuper optionem ſive ad D. Aegidii, ſive in parochia
Swivecana ſtruêdi Monaſterium. unde videre licet, ad tempus
ſolùm hoc Hoſpitale Virginum Domicilium ab ipſis initiis
deſtinatum, & à prima origine alium in mente fuiſſe Machtil-
di locum: quod ſequentis anni ejuſdem Præſulis diploma oſtē-
dit, quo dat Abbatibus Affligemenſi, & Ninivenſi, & Antver- Ibidem. 1224.
pienſi Archidiacono negotium ſeligendi aptum in Swivecâ
locum. Quæ res cùm morte Machtildis impediretur, aliquanto
pòſt, Margareta Domicella de Tenremonde cum ſtudio in hoc
Cœnobium ſorori non cederet, ſummo ad id conatu inſtitit,
apud dictum Præſulem: apud quem eo juſtior erat poſtulatio,
quòd ſanguine eſſet junctus. Itaque procurato ſolo & Ro- Ibidem. 1227.
berti Teneræmondæ Domini aſſenſu, ſalvo jure Patronatus,
4 Cœnobii tranſlatio. Cœnobii traſlationem confirmavit: quæ facta Adelwide pri- Ibidem. 1228.
mâ Abbatiſſâ; quinto anno poſt inſtitutionem: hâc præſertim Ibidem.
5 Ejus cauſſa. allatâ ratione: *quòd in dictâ villâ, ubi priùs ſita erat Eccleſia paro-*
chialis, locus eſſet aptus, competens, & idoneus, ad prædictum clau-
ſtrum ædificandum ordini ſupra dicto; locus verò parochiæ compe-
tentior, ubi prius erat clauſtrum. ſed illud hîc notandum eſt,
templum D. Aegidii non fuiſſe eâ tempeſtate intra mœnia, ut
nunc eſt: itaque non viſa ea mutatio uſqueadeo incommoda,
atque nunc videri queat: ubi maxima parochiæ pars mœnibus
6 Margaretæ de Tenremonde liberalitas. excluditur. Etenim dicta Margareta cùm cælebs eſſet, lega-
vit huic Abbatiæ præter *decimas Molenbeca, omnia ſua mobilia;* Diplom. Roberti Anno 1226.
& omnia quæ propriis denariis comparavit, in parochia de Appels, Diplom. 1233
in palude Sancti Odolphi, & in Parochia de Opwijck tam in decimis,
quàm in terris: & terram ſitam in Greſſeninghe, quæ vocatur Silan-
ghen-velt, & tres manſiones ſuas juxta Sanctum Aegidium, & de-
cimam ſitam in parochia de Bella, & decimam ſitam in Swivecke, &
terram quamdam ſitam in parochia de Meſpelaer. Inter cetera
etjam Dominium pagi Sanctæ Apolloniæ vulgò *Appels*, cum
omni Iuriſdictione, civili, & criminali in totum pagum; *exce-* Diplom. 1233
ptâ hereditate Domini Teneramondenſis, & in Servis ejus Hanc
7 Et Roberti Teneramondæ Domini. Materteræ Donationem, ut antè Matris, Robertus ex ſorore
nepos, Teneræmondæ Dominus non confirmavit ſolùm; ſed Diplom. 1232
& ipſe erga dictum Cœnobium valde fuit munificus: dedit-
que quatuor *bonaria terræ, cum cenſu quæ coluntur pro medietate* Diplom. 1227
fructuum, quintam garbam (id eſt manipulum) *unius bonarii*:
Præterea *terram cum vinea juxta Eccleſiam de Swiveke ſitam, re-*
tentâ Iuſtitiâ, quam ſæcularis Princeps in bonis Eccleſiæ debet ha- Diplo. 1231.
bere.

bere. Hæc & omnia quæ dicta ſunt, ſunt ſita inter pontem Balduini, & locum illum qui dicitur Scluſa, juxta novum caſtrum. Inſuper (Diplom.1231) *Pomerium & nemus, & herbagium terræ de Oye, quæ omnia ſita ſunt inter molendinos novi caſtri, & Scluſam,* contulit *in eleëmoſynam, liberè & pacificè poſſidenda. Ita tamen, quod ſi fortaſſis inundantibus aquis Scluſa rumperetur, vel aliquo modo neceſſe haberet reparari, non exſpectato mandato vel voluntate Monialium, de nemore, & de terrâ dictâ, pro voluntate ſuâ capere poſſet ubicumque vellet, ad reparandam Scluſæ rupturam, & reficienda molendina. Item ſi nimia aquæ excreverit inundantia, poſſet & deberet Scluſam rumpere, ubicumque voluerit, & per terram Monialium quaſi curſum aquæ facere, ad liberanda molendina.* Præter (Dip'om.1241) hæc conceſſit illis *ventimolendinum* in Cœnobii, & aliorum (Dip.om.1245) uſus.

Immunitatem etjam *à vectigalibus, & pedagiis. Piſcationem* insuper (Vide Oudegherſte Anal. cap. 79.) *in Tenerâ ſupra Scluſam, cum omni in eam jure, excepto ſuo conducto* (id eſt protectione & dominio directo): Etſimul *Piſcinam quam Vliet vocant*: cujus donationis diplomate (Diplom.1245) ſcribit hoc modo: *Robertus Dei providentiâ Advocatus Atrebatenſis,* &c. Idem *vendidit Monialibus nemus octo bonariorum, trecentarum virgarum, quod VVaranda dicitur* (juxta Cœnobium): *idq. in francum alodium, liberè, & ſine exactione aliquâ,* (Dip'om.1248) *reſervatâ tamen altâ Iuſtitiâ ſibi, & heredibus.* Præter dictas largitiones, confirmavit Abbatiæ varia variorum dona: & tandem pro anniverſario ſuo legavit triginta libras Flandricas, ſemel; aut ſi mallent pro eâ ſummâ redditus annuos. Hujus exemplum matriſque, & materteræ, amplâ liberalitate ſecuti 8 (Ejusque conſanguineorum & affinium.)
(a Dip 1238. b 1149. c 1157. d 1245. e 1248. f 1227. g 1243. h 1246. i 1271. k 1297. l 1311. m 1320. n 1257. o 1239. p 1236. q 1230. r 1238.) ſunt, [a] *Gulielmus* frater, Pontis-rorardi Dominus, cum *Iſabella* uxore, & filio *Aegidio*, [b] *Machtildis* filia, *Guido* gener, [c] *Margareta* Flandriæ Comitiſſa, *Guidonis* mater, [d] *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa *Guidonis* matertera; [e] *Inghelrammus de Tenremonda*, [f] *Gulielmus de Grimbergis, Roberti* avunculus, [g] *Machtildis Roberti* ſoror, cum filiis [h] *Gerardo, &* [i] *Roberto*, [k] *Robertus, &* [l] *Gulielmus*; *Guidonis* filii, [m] *Ioannes Guidonis* ex *Gulielmo* nepos, [n] *Leonius* Caſtellanus Bruxellenſis cum uxore [o] *Sophia*, [p] *Oda*, *Sophiæ* ex *Arnoldo Grimbergenſi* Domino, filia, cum fratre [q] *Arnoldo de Grimbergis*, [r] *Aegidius* milès *de Morſke*, aliique cumplures. Diruta demum eſt hæc Abbatia, fatali nuper antiquitatum, & religionis tempore: adeò ut præter parietinas, & amœniſſimum ad Teneram in colle ſitum, nihil ſuperſit priſcæ majeſtatis. Abbatiſſarum ſeries ab origine, & an-

ni quibus vixerunt, ex Conventionibus & diplomatibus ejus libri, cujus frequens hac deſcriptione mentio eſt hæc contrà atque ejus libri capite habetur, ubi varia variorum interpolatio, uti primâ facie liquet:

9 *Heylwidis* a. CIↃ CC XXIII. electa vixit adhuc a. CIↃ CC XXXII. Ex Martyrologio.
Series Abbatiſſarum. *Catharina* CIↃ CC XXXV.
Delia de Leyſchot.
Eliſabeth CIↃ CC LVI.
Adelisa De Aſca CIↃ CC LXIX.
Margareta vander Straeten CIↃ CC LXXXII.
Ida de Vvienſe CIↃ CC XCVIII.
Beatrix CIↃ CCC IX.
Agnes CIↃ CCC XVIII.
Catharina
Catharina Schoubroeck CIↃ CCC XXXV.
Margareta Chriſtina ita in Epitaphio CIↃ CCC XLI.
Catharina van Schoubroeck CIↃ CCC XLV.
Margareta van Eertvelda CIↃ CCC LXXII.
Margareta Haecx.
Cæcilia Soiſons CIↃ CCC XCI. Ibidem.
Stephana van den Houte CIↃ CCC XCVII.
Catharina Smunters CIC CCCC XVI.
Ioanna Everwijn CIↃ CCCC XXXI.
Eliſabeth CIↃ CCCC XXXIV.
Catharina Smunters CIↃ CCCC XXXV.
Eliſabeth de Puteo CIↃ CCCC XXXVI.

Hæc vixit adhuc anno CIↃ CCCC LV; eſtque ultima, cujus prædicto codice in Conventionibus mentio. Itaque ceteras ut inveni in capite dicti libri, & ſepulchrorum inſcriptionibus ita habe.

Laurentia de Ghiſtelles obiit anno CIↃ CCCC LXXXV.
Alexandrina van Damme obiit anno CIↃ IↃ IV.
Beatrix Pieters obiit anno CIↃ IↃ XVI.

Suntq; eodem conditæ monimento, quod adhuc ſupereſt.

Ioanna Sbien.
Barbara van den Eede obiit anno CIↃ IↃ XL.
Clara Everaerts vixit adhuc anno CIↃ IↃ LIV.
Ioanna de Mooye obiit Namurci anno CIↃ IↃ LXXXIV.

Maria

Digitized by Google

Maria Hoegaerts obiit anno CIↃ IↃ LXXXVIII.
Anna van Steelant præſens hujus Cœnobii Abbatiſſa: quam & antiqua nobilitas commendat,& præter ceteras virtutes ſingularis morum lenitas. Hæc dum nupera Induciarum Alcedonia lætiorem promittunt rerum faciem, novum in veteri ſolo ædificium moliri cæpit: ut paullatim rebus compoſitis, in antiquas ſedes, ex urbe ſacrum ſuum agmen reducat.

CAPUT VII.

De Abbatia VVaeſmonſterana Victorinarum.

MEMINISSE hîc etjam licet Abbatię Montisroſarum: 1
quæ etſi neq; fundata hîc, neque in loco hujus Do- *Abbatia VVaeſmonſterana cur hîc memoretur.*
minii; tamen nunc, & ab aliquot annis Domicilium
hîc Moniales habuerunt: quare ſilentio præteriri nō 2
Meyer. a. 1226. ſit æquum. Hanc Walterus Tornacenſium Epiſcopus funda- *Ejus auctor.*
vit, loco amœniſſimo, Waeſmonſteri nobili Waſię ad Durmam 3
pago, evocatis ad hoc inſtitutũ ex Pratenſi Cœnobio ſpectatæ *Abbatiſſarum ſeries longo tempore brevis.*
Archiv. Abbatiæ. pietatis, Virginibus: quarum Primaria *Agnes* prima dein novi
Ibidem. Cęnobii Abbatiſſa, & ab illa alię hoc ordine: *Gila, Aliſia, Beatrix, Eliſabeth, Mulaert, Maria, Eliſabeth, Maria Inghels, Maria vander Veſtẽ, Clara van Coudẽbergh, Margareta vanden Daele, Margareta Thines, Beatrix Borshaeghẽ, Amelberga Sbuts, Iodoca van Steelãt, Frãciſca de Almaraz, Philippa Trieſt*, quæ nuper admodũ, magno Virginum dolore defuncta eſt. Erat enim (ut nobiliſſimum genus omittam) prudentiâ ſupra ſexum, moribus, & pietate ad exemplum. Cui non impar ſucceſſit *Anna de Samiſan*, de cujus laudibus taceo, quia in os laudare Gnathonicum eſt.

Mutatâ cum Principe diſſidio Belgico religione, Moniales
Anno 1584. hæ, communi cum ceteris fortunâ, in exilium actæ ſunt: unde receptâ cum Principe religione reverſæ, nihil præter ruinas ſui Cœnobii invenerunt: quod uno impetu à phanaticis exciſum fuerat. Itaque in conductas ædes eo loci ſe receperunt: ubi
Anno 1591. manſere, donec populante Waſiam hoſte, & amiſſo Hulusto,
in tutum Antverpiam ſe contulerunt: unde huc commigrarũt: 4 *unde huc.*
Anno 1600. ubi dum ſunt & interdum antiquas ſedes reviſunt deſiderio veteris ſoli, & amœnitatis illicio, etjam num ante nuperas belli inducias in antiquo fundamento nova excitarunt ædificia: vel- 5
Anno 1609. ut animo præſagientes futuram felicioris ſæculi libertatem. *Veteris Cœnobii reſtitutio.*
Ab

6 Ab hoc Cœnobio ſunt qui credidêre pago nomen eſſe; & dici
An à Monaſterio pago nomen VVaeſmonſter. *Waeſmonſter*, quaſi Waſiæ Monaſterium; ſed falli liquet, vel eo
ſolo quod ſubjungam: unde non modò ejus nominis antiquitas;
ſed etjam priſca pagi amplitudo patebit. Notavi ſiquidem in
7 *Ejus nominis antiquitas.* tabulis Blandinii, quæ hujuſmodi antiquitatum refertæ ſunt, Diplom. Lamberti Epiſc. Cameracenſis a. 1117.
dignum obſervatu, & quod non temerè alibi reperias: *Kemeſe-*
8 *cam* (ſive ut nunc uſus habet Kemſecam) olim intra Waeſmon- Ibidem.
Et olim amplitudo. ſtrenſis pagi limites comprænhenſam fuiſſe (quæ duobus inde
9 milliaribus diſtat) & demum *ſequeſtratam, aſſenſu Lamberti Epi-*
Kemſeca olim Cœnobium à quo. *ſcopi Tornacenſis eccleſiam accepiſſe, rogatu Ditmanni, cum uxore*
Thietgarde, & liberis, qui ibidem Cœnobium virile ſtruxit, & dota-
vit: Cujus Prælatus quem fratres eligerent, ejuſq; ſucceſſores, habe-
rent curam Paſtoralem, cum poteſtate Baptizandi, inungendi, ſepe-
liendi, in Kemeſcke, Liekevelde, Forolta, & Clappidorpa. Eorum ta-
men locorum decimationem agrorum pecorum, &c. *haberet Perſona*
de VVaeſmôſtre. Acta hac anno milleſimo, centeſimo, decimo ſeptimo.

CAPVT VIII.

De Beghinis.

1 SVB ea tempora quibus Ciſtercienſes admiſſæ ſunt,
Beghinæ à quo tempore hic. Beghinæ hîc fuêre. Hæ medium vitæ genus agunt,
inter Monaſticum, & ſęculare. Certis legibus omnes
2 vivunt: de ſuo victitant: à votis liberæ ſunt. ſi nubere
Earum genus vitæ. viſum, migrant, & nubunt. Non inutili humanæ vitæ inſtituto;
quum ſint & in illo & in altero ſexu, qui neq; libertatem ferre
poſſunt, neq; arctum imperium: quibus medium hoc vitæ ge-
3 nus ſaluti eſſe queat. Harum prior habitatio declivi fuit loco,
Domicilium cur mutatum. circa templum Aegidianum, ut antè memini dicere, eo ipſo Lib. 2. cap. 5. numero 7.
Domicilio quod Ciſtercienſes paullo antè meliore ſolo muta- Anno 1235
rant: Aliquanto pòſt, in ſalubriorem locum conceſſerunt. Eam
4 mutationem ratam habuit Gulielmus Cameracenſium Præ- Archiva loci.
Et quando. ſul, diplomate anni CIϽ CC LXXXIX.

CAPVT

CAPVT IX.

De Sororibus Auguſtinianis ſive nigris.

MVLTO pòſt Auguſtinianæ ægris, etjam contage la- 1
lib. M.S. borantibus miniſtrantes, & à nigris veſtibus nigræ *Nigræ Sorores*
ſorores dictæ, ex Pamelenſi Aldenardæ Cœnobio *unde huc.*
huc venerunt anno CIↃ CCCC XCII: & ſequenti ab 2 *& quando.*
tabulæ. Henrico de Bergis Antiſtite Confirmationem, à Canonicis ve- 3
rò hujus urbis Sacelli ſtruendi facultatem impetrarunt. Et qui- *ubi olim.*
dem Sacellum illud adhuc ſupereſt; ſed profanatum & in uſum
Scholæ publicæ converſum: Cumq; locus is, quem tum inco- 4
lebant eſſet prope urbis portam, viâ maximè frequentatâ, quod *Cur tranſlata*
contagis tempore periculoſum erat ultro citroq; cõmeantibus,
tranſlatum eſt Monaſterium in locum ut magis avium; ita prio-
re multo ampliorem, & amœniorem.

CAPVT X.

De Noſocomio D. Blaſii.

INTER pia majorum opera potiſſimũ eſt ſtructurâ, & opibus 1
Archiv. Svvi- Hoſpitale D. Blaſii, ante tria ſecula, & amplius, à Teneræmõ- *Hoſpitale S. Blaſii.*
vec an. 1267. dæ dominis fundatum: qui id ideo in diplomatibus, *ſuũ Ho-* 2
& 74. meminerunt. *ſpitale* appellant, etſi ab aliis ditatum. Gulielmus Flandrienſis *de eo Gulielmi Teneræm.*
Diplom, 1316 Roberti Betunii Flandriæ Comitis ex fratre nepos, ex conſilio *dominis decretum.*
Scabinorum, & aliorum, ad ægrorum curam quinque hîc ſoro- 3
Diplom. 1433 res inſtituit, & unum fratrem: quem numerum poſtea Philip- *à quo confirmatum & cur.*
pus Maleani gener vetuit augeri; ne quod ad ægrorum curam
fundatum eſt, Sorores & fratres validi, & ampliore numero cõ-
ſumerent. Dictæ Sorores multo tempore ad nulla vota adſtrin- 4
gebantur. Senatus arbitrio, & ſuo, ibant, & abibant, ancillarum *ibi Sorores olim quales.*
more: donec tandem nuper admodum anno videlicet CIↃ IↃC 5
IIXXVII Auguſti caſtitatem, paupertatem, & obediẽtiam pro- *quales nunc.*
feſſæ, ad vitam ſe Noſocomio ſacrarunt. Cumque antè nec
Paſtori, nec Epiſcopo obnoxiæ eſſent; ſed Senatui tantùm: ex

inde Eccleſiaſtici juris eſſe cœperunt Curatores tamen adhuc à Senatu accipiunt: qui adminiſtrationis ſuæ rationes quotannis reddunt, idque coram Scabinis.

CAPVT XI.

De Xenodochiis.

1 *Xenodochium B. Mariæ.* XENODOCHIA ſunt duo: quorum primarium Deiparæ dicatum, ad portam Aggeris, ubi peregrinis maribus tectum, lectum, pulpamẽta, & hyeme ignem; exteris item concionatoribus menſam & bibliothecam majorum pietas fundavit. Anno CIƆ CCC LIV Senatus dedit huic Xenodochio Portam aggeris, ut vocant, ad ſtruendam turrim, eâ lege, ut ſi neceſſitas poſtularet, liceret Senatui uti ea portâ, ut ceteris opidi portis, inter quas hæc olim, ante dilatationem pomœrii. Sacellum habet mediocre. Hic antiquitus Sodalitatem D. Virginis fuiſſe, ſed in ſummum templum tranſlatam cum jure cudendi æris ſuprà memini. Id ſacellum ante quadringentos annos fuiſſe, ex obituario Eccleſiæ Teneræmondenſis didici: ubi ad XVIII Kal. Septemb. ita legitur: *Domina Machtildis, Domina Teneræmondenſis, legavit XII ſolidos Pariſienſes, præſentibus ad proceſſionem illius diei, ad Domum Ægidii Cnyſ, juxta Dyckpoorte Capellam, in aſſumptione diſtribuendos præſentibus.*

2 *Ibidem turris à quo tempore.* — archiv. loci.

3 *qua lege.*

4 *ibi olim Sodalitas.*

5 *Sacellum à quo avo.* — lib. 2 cap. 2. num. 44 & 46.

6 *Xenodochium S. Ioannis Euangeliſtæ.* Ne autem mulieres & puellæ ab hoſpitalitatis beneficio excluderentur, quas cum viris promiſcuè verſari non decet; Alterum eſt ad D. Ioannis Euangeliſtæ huic ſexui, ſimile diverſorium: ubi etjam pueri admittuntur, qui nondum ad pubertatem pervenerunt. Ante tria ſæcula ſacellum hîc fuiſſe manifeſtis indiciis perſuadeor. Id antequam Hoſpitalis nomen habuit. *S. Ioannis ad Scaldam* dictum legi. Domus autem multò eſt recentior: nempe ab anno CIƆ CCCC XXXIV. Fuit & hîc olim Sodalitas; ſed quæ bellorum tempeſtate pridem intercidit.

7 *ibi Sacellum à quo.* — archiv. loci. — ibidem. — Ibidem.

CAPVT

CAPVT XII.

De Domo S. Spiritus.

SVPEREST domus quæ S. Spiritus dicitur. Huic occaſio- 1 *Domus S. Spiritus à quo.*
nem dedit Henricus Slabbaert Decanus quōdam Brux-
Tab. an 1245. Tab. an. 1432. ellenſis, Teneræmōdæ Canonicus: qui cùm in uſus pau-
perum legaſſet domum ſuam quam hîc habebat; placuit
tādem Senatui huc transferre ſedecim muliercularum habita-
tionem, & varias ſparſim fundatas eleemoſynas: ſtructumque
ibidem Sacellum juxta plateam, ad liberiorem cujuſque acceſ-
ſum, quod Spiritui ſancto dedicarunt: unde loco nomen.

CAPVT XIII.

De variis ſparſim & Sacellis.

PRÆTER loca ſacra quæ jam dixi, varia inſuper hâc ur- 1 *Sacellum S. Ioannis Baptiſtæ à quo ævo.*
be ſacella ſunt. Maximum, & quod antiquiſſimum habe-
tur, eſt D. Ioannis Baptiſtæ: quod parochiale opidi tem-
archiva loci an. 1333. plum olim fuiſſe vulgus exiſtimat. Ego verò auſim aſſe- 2 *Ibidem Sodalitas una.*
rere non excedere quartum ſæculum. Hic Curatoribus *Walte-*
ro Lindano Senatore, *Ioāne van Belle de Scherre, & Godefrido van* 3 *& altera:*
anno. 1355. Ibidem. *den Velde*, inſtituta Sodalitas Ioannis Baptiſtæ, & aliquanto pôſt 4 *de ea quid congiario annotatio.*
anno 1434. Ibidem. D. Catharinæ, quæ ſequentibus annis junctæ. Toto ferè pôſt
ſæculo Turris ex vivo ſaxo ad culmē ſtructa eſt, cujus ſaxi ſum-
ptus cum inſigni peribulo ſive lorica, fuit ſedecim librarum
Fland. & paullò ampliùs. Epiſcopus Cameracenſis locum dedi-
cavit anno CIↃ CCCC XLVI. In eâ dedicatione Congiarii loco
data Epiſcopo libra Pariſienſis, Sacellano quatuor ſolidi Pariſi-
enſes, famulo (à ſecretis ut auguror) octo. Vide parſimoniam
ejus ævi, ut cum ſenibus loquar, & auri, argentique contem-
archiva loci. tum, vel, quod veriùs, inopiam.

Sequitur D. Rochi. Id decreverant condere Iacobus ,, & 5 *Sacellum D. Rochi unde.*
Ioannes de Nivele, Romanus Dankaert, Bartholomæus Pen-
tab. an. 1489. neman: idque inſtitutum quo magis proveheretur, impetrarūt

R 2 à Præ-

6 *Ibidem Sodalitas.* à Præſule Cameracenſi confirmationem Sodalitatis S. Rochi: quæ cùm non poſſet teneri ſine legibus, & inſtitutis; petiverũt ut Senatus ea quæ inter ſe decreverant, ſanciret: quod factum. Tab an. 1489. duratque hæc Sodalitas, & eſt ex tribus Collegiis Rithmicorum, de quibus ſuprà. lib. 1 cap. 10. num. 15.

7 *Sacellum D. Virg.* Tertium eſt D. Virginis quod ad ripã dicitur Fuiſſe alterum ejuſdẽ nominis ante multos annos memorãt, propius aquas, in 8 *unde tranſlatum.* ipſâ Teneræ ripâ: ubi nuncpons, quem Bogardicũ dicunt, aut circa; quod cum nomine tranſlatum. Veriſimiliter id factum, quando Teneræ ripa ad commodiorem navium ſtationem munira muro. Structum autem novum id Sacellum, Curaroribus archiv. bcd anno 1512. *Stephano vanden Briele, & Ioanne Iacops*, cùm antè in ædibus pri- 9 *quando ſtructum.* vatis ad tempus celebrarum eſſet. Sarta tecta bajuli curãt, Tributis ad id ex Conventione cum Senatu lucri ſui decimis, & Tab. an. 1548 inſuper quotannis ſex ſolidis.

Ea quæ dixi nullam pene paſſa hæreticorum demolitionem. Itaque divinus ibidem cultus celebratur. Contrà D. 10 *ſacella adhuc profanata.* Georgii ſacrarium, D D. item Nicolai, & Eligii, profanata manent. Prîmum, eſt Sodalitaris D. Georgii: alterum merca- 11 *ea quorum.* torum, ſive Propolarum; tertium Ferrariorum. Omnia 12 *& cujus ævi.* æquè obſcuræ originis; ſed tamen ante trecentos annos condita exiſtimem, non obſcuris, quoad ſingula, indiciis.

LIBER TERTIVS

De Territorio Teneramondenſi.

CAPVT PRIMVM.

An ditio Teneramondana olim Gallici an Imperialis Soli.

1 *totam ditionem Imperialis eſſe ſoli.* POSTQVAM urbis & ſacrorum deſcriptionem confecimus, *Ager Teneramondanus* extremus labor erit. Hic in quo ſolo ſitus ſit, partim in confeſſo eſt, partim non ambigitur quidem; ſed à pleriſq; penitus ignorarur. Quoad ea quæ Brabantiam verſus ad meridiem Scaldæ, ſita ſunt, ab omni ævo habita ſoli Imperialis; quę verò ultra flumen Flandriæ ſunt finitima, nunquam Gallici fuiſſe juris; ſed etjam

Impe-

Imperialis inde manifeſtum, quod arx Othoniana Gandavi, vulgò *Ts-Graeven Caſteel*(id eſt Comitis caſtellum)in ſolo Imperiali non aliâ cauſsâ ab Othone ſtructum eſt, quàm ad tutelam finium Imperii: quos Comites Flandriæ, Galli Clientes, indies arctatum ibant. Hæc ad mentem veteris Chronographi
Chron ad D. Bavonis ad an 936. qui, *novum*, inquit, *caſtellum, quod ad ripas Legiæ in Imperio ſitum* 2
eſt, non reges Franciæ, non Comites Flandriæ; ſed Imperatores Romanorum, in fiſco, & in libera poſſeſſione S. Bavonis, ad defenſionem ip- *Caſtrum Othonianum Gandavi quo ſolo.*
annal. ca 21. *ſius Monaſterii & antiqui caſtri Gandæ*(quod temere *Sgraeven* 3
Steen, id eſt Comitis Caſtrum fuiſſe Oudegherſte tradidit.) *(Oudegherſti error)*
propter diviſionem regni & Imperii ſtatuerunt: quo ſcilicet præfatus Otho regni Francorum, & Imperii Orientalium fines determinavit.
Chronic. D. Bavonis. ibidem anno 828. Diplom. Caroli Calvi. Archiv D Bavonis. Quin etjam ipſum Monaſterium D. Bavonis, quod olim fuit 4
ubi nunc arx Carolina viſitur, *in antiquo caſtro Ganda, in valle Legiæ, juxta Scaldim*, unde ipſum *Monaſterium Ganda* vocatum *Monaſter. D. Bavonis quo in ſolo.*
eſt: in Imperio ſitum eſſe, non hiſtoriæ ſolùm produnt; ſed etjam Ioannæ Flandriæ Comitiſſæ diploma aſſeverat. Imò verò 5
cùm inter Galliæ regem & Abbatem D. Bavonis ſuper eâ re *ſuper eo controverſia.*
controverſia eſſet, magnâque contêtione Rex inſtaret in Gallico ſolo id Cœnobium eſſe; tandem re accuratè diſputatâ, Procurator regius, Prætor Inſulenſis(erat enim per id tempus ea urbs Gallicarum partium) palàm apud regem profeſſus eſt:
Ibidem. *Monaſterium S. Bavonis non eſſe ſitum in regno Franciæ, nec à Re-* 6
gibus fundatum, nec in eorum protectione: ſed eſſe in Imperio, ab Impe- *eo deſinitum*
ratoribus fundatum, & in ſingulari defenſione Imperii. Hæc autem eò pluribus dico, ut cùm Othonianam arcem ad Imperii limites eſſe docuero, & Bavonenſe item Cœnobium in ſolo Imperii, faciliùs oſtendam prędictam illam Territorii noſtri partem, quum remotior ſit à Galliâ, undique tertis Imperialibus cincta, numquam Gallici fuiſſe juris; ſed Imperialis: ut de Waſia palàm eſt, & ditione Oudenburgica, & Quatuor Ambactis, ſi-
Chronic. D. Baroni. ad an. 936. ve officiis, ut vocant, *Aſnethe*(nunc Aſſenede) *Bocholt*, *Axla*, 7
& Hulſta. Habet autem hæc noſtra ditio ad ortum Braban- *Huic Territorio finitima*
tiam: ubi etjam à ditione Bornehemia Scaldis dividit, ut ad Septemtrionē à Waſiâ Durma. Ad occaſum finitima eſt hinc
Caſtellania Gandenſis; inde Aloſtana ditio: quæ etjam meri- 8
dianum latus claudit. Mediam ferè Scaldis ſecat. Tenera et- *flumina.*
jam, qui urbi nomen dedit, per Comitatum Aloſtenſem huc delapſus, aliquam partem rigat. Unde præter ingentem com-
moditatem, ſumma etjam terris ubertas. Ager cùm omnis 9
generis frumenti eſt ferax, tum etjam canabis, & præ totâ Flã- *Ager.*

driâ imo Belgicâ lini abundans: quod ex adſitis, diſſitiſq; locis,
10 *prata.* hebdomatim hinc Mercatores petunt. Prata irrigua, & læta
11 *ſylva.* gramine. Sylvæ neque multæ, neque magnæ: lignorum tamen affatim ex contermina Brabantia advehitur. Pagos univerſim
12 *pagi.* habet ſedecim: quorum cis Scaldim ſiti ſunt hi: *Opwyck, Wettere, Bella ad Scaldim, Bella ad Teneram, S. Gillis cum Swiveke, Baſerode,* & *Lebbeke.* Ultra verò, in latere Flandrico, *Zele, Hamme, Uytberghen, Overmeere, Berlaere, Calkene, Laerne, Grimberghe*
13 *Principis Tribunalia quot.* & *Moerſeke.* Ex his omnibus octo tantùm cenſentur Tribunalia Principis, Teneræmondæ domini: adnúmeratis etjã iis quæ ante annos aliquot pignori data, fiduciario jure poſſidentur. Sunt autem hæc: *Zele, Hamme, Wettere, Opwyck* & *Lebbeke, Bella ad Teneram* cum *S Gillis* & *Swiveke, Grimberghe, Berlaere, Baſerode.* Cetera loca à Dynaſtæ Clientibus hereditario jure tenẽtur.

CAPUT II.

De iis pagis, qui immediatè Teneræmondæ Domino parent; & duobus Dominiis, quæ fiduciario jure poſſidentur.

ZELE.

1 *Zele commendatio varia.* OMNIUM agmen ducit *Zele*: amplitudine, fertilitate, divitiis, ceteris longè præcellens. numero etjam incolarum tanto, ut cum multis, non minimis opidis, queat comparari. Ad Septemtrionem Durmâ irrigatur; ad meridiem Scaldâ; ſed non tanto ſpatio. Illic lætiſſima habet prata; hîc nulla. Præter alios fructus, maximus hîc eſt lini proventus: quod per totum annum variè diſtrahitur; plurimum tamen nundinatione anniverſali, quæ magnâ celebritate quotannis celebratur ipſo D. Michaelis Templum D. Ludgero ſacrum eſt: cujus pars vetuſta, pars recentior: ab incendio, credo anni CIↃ CCCC LII reſtituta. Paſtoratum habet, quo extra urbes, vix totâ Belgicâ opulentior. Is ad Collationem ſpectat Abbatis Imperialium Werdinenſis, & Hellemſtadienſis monaſteriorum, in Weſtphalia, Ordinis D. Benedicti, ratione decimarũ, quas ipſius Caroli magni dono, Werdinenſe Cœnobium acce-
2 *Ibidem olim Præpoſitura.* pit. Fuit hic olim ejuſdem Ordinis Præpoſitura, ab hoc Abbate dependens, quam ab ipſo Caroli magni ævo ſtetiſſe, ferunt. De hac ita ad me, ex relatu Stephani Campmanni, Monachi Werdinenſis, & Præpoſiti virginum juxta opidum Santẽ, V. N. Adrianus de Maerſlaelere: *Carolusmagnus Imperator, ex doctiſ-*

ſimi

ſimi promotione Alcuini ſui Præceptoris, voluit S. Lutgerum præfici duobus monaſteriis: quorum unum erat Monialium in Nivelle, alterum virorum in Bracbent, quod Luthuſen vel Lotuſa vocabatur; ſed S. Ludgerus cùm vir eſſet, viris, non feminis præeſſe maluit. Iſtud Luthuſen dicebat D. Campmannus, fuiſſe Præpoſituram S. Petri in Zele & Grimberghen, juxta Teneramondam. Tria hic obſervo: aut ante Caroli magni ævum Cœnobium hic fuiſſe; aut ab eo ſtructum, ſub imperio & poſſeſſione Abbatiæ Werdinenſis, cui D. Lutgerus præerat: dein id Cœnobium in *Bracbent* ſitum; quod etjam de Cœnobio D. Bavonis Gandavi oſtendi, etſi utrumq; in Flandrico Scaldis latere: & deniq; Cœnobium *Luthuſè* dictum; quam vocem corruptã credo breviationis cauſâ (quod noſtratibus familiare) pro *Ludgers-huſen*, id eſt Ludgeri ædes. Stetit autem ea Præpoſitura, donec aut bello, aut incendio illo anni CIↃ CCCC LII, everſis à Gandenſibus ædificiis, aut aliâ demum cauſâ, Monachi ad ſuum Cœnobiũ revocati ſunt; relictâ magnâ parte decimarum ad alimoniã Paſtoris: & reliquo dato genti de Marſſelaere ad tempus, ſub certi annui pretii redemptione: qui eâ cauſâ diu hujus pagi inquilini fuêre, ubi adhuc varias habent poſſeſſiones. Sunt autem ii Marſſelarii ex antiqua ſtirpe van Ophem; geruntq; ejuſdem familiæ inſignia. Nomen autem Marſſelaere habent ex antiquo ſuo feudo *Marſſelaere* in pago Malderen; quod in clientelâ Ducum Brabantiæ poſſidet: ut liquet tabulis Ægidii de Marſſelaere Equitis, & Prudentiæ uxoris ejus, quæ datæ anno CIↃ CCC XXIX: Ejuſdem gentis nobilitas (quæ etjam à Guicciardino Belgicæ deſcriptione celebrata eſt) vel hinc liquet, quòd cum præſtantiſſimis familiis conjugio affinitatem cõtraxerunt; ex quibus inter plures ſunt hæ: Coolhem, vande Voorde, de Luu, Lanen, Aſſche, Groeſdõck, Happaert, Rycke, van Hale, Utẽhove, Grimberge, Dielbeke, Mol. 3 *gens Marſſelaere unde*

HAMME.

diplom. Philip. an. 1560. SEquitur *Hamme*, in limite ditionis ad Durmã flumẽ, inſignis pagus. Hũc ab aliquot annis, cũ dñii titulo pignori à Principe accepit *Petrus D'overloope*; nunc eſt penes ampliſſimũ virum 4 *Hamme quis le dominium;*
Dñm *Ludovicũ Verreykẽ*, Principis Audiẽtiariũ & Aurei velleris 5 *cujus.*
nobiliſſimo ordini à theſauris, variis legationibus nobilẽ, & pro-
anno 1598. anno 1600. anno 1609. curatâ nobis pace Gallicâ, Anglicâ, & Inducijs belli Belgici. Habet hic præter conſtitutionem Majoris, Meſſarii, Scabinorum, aliorumq́ue munerum; jus aucupii, & venationis. Altam 6 *dominus jura*

verò

verò Juſticiam,recevia feudorum,jus decimarum,in Venditio-
nibus optimum carhallum, & mulctas quæ tres libras excedũt
cũImperio in vaſallos,aliiſq; regalibus,Princeps ſibi reſervavit.

7 *templi antiquitas.* Templum hîc eſt D.Petri nomine Deo ſacrum, originis incertæ:antiquum tamẽ eſſe conſtat vel ex verſibus qui in fornice leguntur quos mihi loci poſtea **Ioannes Bouquet** ſolerti vir ingenio rradidit,in hæc verba:

Mille,centenis annis,octo quadragenis,
Hic fit ſacellus Oriente parte novellus.
Hinc annus quintus Michaëlis ſigna dat intus.

Illius Saecelli nomine Chorum inrelligo,qui multis annis cetero templo poſterior,ut vel ex ſecundo verſu liquet. At verò
8 *In templo mirandum os.* ultimum,de Chori dedicatione capiendũ exiſtimo. Ius Patronatus ad Abbatem Lobienſem ſpectat In hoc tẽplo humanum os viſitur,in Durma flumine olim inventum;quod femoris eſſe palàm eſt:tanræ magnitudinis,ut ſi cũ aliis conferas,in duplum excedat.continet enim in longitudinẽ quatuor pedes,& ſeſqui pollicẽ;in ambitu verò quà anguſtiſſimũ,tredecim pollices. Ab
9 *narratio de Gygante.* hominum memoria fabulam aut hiſtoriam à majoribus poſteri didicerunt,quam uno ore advenis narrant: Gygantẽ hîc habitaſſe,& alrerum item in vicinâ Waſiâ,ultra Durnâ: & cùm de proceritate certarent,conveniſſe tandem Tielrodã (pagus hîc eſt ad oſtiũ Durmæ)ibiq; cùm templum ſtruererur, captâ occaſione lapidem eâ muri altitudine poſuiſſe,ad quã quiſq; manu poſſet perringere. qui etjamnum dicto loco magno accolarum ſupercilio,& aſſeveratione oſtentantur. An verũ id an falſum,penes lectorem judicium eſto. Illorum certè lapidum humilis ſitus ridiculo eſſe poſſit;ſed accuratiùs diſpicienti, primâ facie liquet,Cœmiterium multo nunc altius eſſe atq; olim fuit: idq; vel ex templi pavimento,in quod,præter morẽ,deſcenditur: quod Cœmiterio acclivius eſſe ſolet. accumulatum illud credibile eſt propter alluentis Durmæ exundationes,cujus flu-
10 *via Gygantis.* ctibus ipſi indices muri quatiuntur. Hoc autem conſtat viam ibi eſſe quã ab hominũ memoria Gygantæã appellant. Enimve-
11 *De illo oſſe diſſertatio.* rò ſi Plutarchus ſcirè ſubtilirerq; ratiocinatum *Pythogorã* dicit *apud A. Gellium lib 1 ca. 1* *in reperienda ſtatus longitudin'ſq, Herculis præſtantiã,idq, longitudine pedum ejus inventâ, ex metatione ſtadii,quod eſt Piſa, ad Iovis Olympii*;cur non iridẽ vero ſimile videatur,habito modo,& ſpatio hujus oſſis,ratione proportionis ſervatâ, hominem illum tanto ceteris fuiſſe proceriorem, quanto ejus coxendix major eſt quàm ceteræ. Sicut enim ille *comprehenſâ menſurâ Herculani* *Ibidem.*

pedis;

pedis, quanta longinquitas corporis, ei menſura conveniret, ſecundùm naturalem membrorum omnium inter ſe competentiam, rectè judicavit; Cur non etjam nobis liceat dicere, Si hic coxendicem duplo nobis habuit majorem, ſtaturâ etjam nos duplo ſuperaſſe? Interim credere ſemper liberum.

Prætet alia eſt hîc Sagittariorum Sodalitas D. Georgio ſa- 12
crata; quam Carolus Burgundus confirmavit: cujus diploma per belli turbas amiſſum Maxæmylianus, & Carolus V. Cæſar integrarunt. Fruitur iis privilegiis, quibus Collegiũ urbanum & ſimiliter adminiſtratur.

Sagittariorum Sodalitas.

diplom. an. 1511.

Circa fines hujus pagi vicus eſt, cui à templi nomine, *S. An-* 13
næ nomen. Incolæ Hammenſes cenſentur: parentq; eidem domino, & eorum ſemper aliquis inter Scabinos ejus pagi. In Eccleſiaſticis tamen Waeſmonſteranis ſubcenſentur.

S. Annæ vicus.

Habent autem Hammenſes ſingulari gratiâ, ex dynaſta-
rum donatione, agrum compaſcuum: quem à communi omni- 14
bus uſu *Communitatem* noſtri vocant. quâ de re duo ſuperſunt diplomata: quorum ſeriem ad rei memoriam hîc viſum dare.

de agro compaſcuo.

Archiv. loci.

Ego Robertus Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneramon-
dæ dominus, Notum facio univerſis præſentes literas inſpecturis, quòd 15
ego pro peccatorum meorũ remiſſione, & divinæ remunerationis intuitu contuli univerſis hominibus meis, & hoſpitibus de Hamme in piam eleemoſynam, quamdam paludem Uyteraÿck *vulgariter nominatam, ſitam in parochia de Hamme juxta ripam Dormæ, ad commodum & communitatem omnium habitantium in villa mea ſupradicta. Et ut donatio hujus eleemoſynæ firma, & ſtabilis in perpetuum permaneat, feci præſentes litteras in hujus rei teſtimonium ſigilli mei munimine roborari. Actum anno domini* CIↃCCLV *menſe Iunio.*

diploma an. ...

Fuit autem *Robertus* ille Gulielmi Advocati Atrebatenſis, & Machtildis Teneræmondæ dominæ filius. Quod ſequitur, hujus gener dedit:

Ibidem.

Nos Guido Comes Flandriæ, Betuniæ & Teneramondæ dominus, 16
univerſis præſentes litteras viſuris ſalutem, & noſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd nos contulimus & conceſſimus indifferenter, & communiter, univerſis & ſingulis in parochia de Hamme de Territorio Teneræmondenſi commorantibus, & non aliis, omnem paſcuam, & uſum, quos acquirere poterũt in loco vel locis qui Uyterdycke *vulgariter teuthonicè nuncupantur: qui noſtri ſunt, infra limites parochiæ ſupra dictæ, vel in poſterum inveniri poterunt, per augmentum, vel detrimentum uſque ad profunditatem rivi noſtri, in hereditatem; pro duobus denariis nobis ab Eccleſia de Hamme pro univer-*

& aliorum.

ſitate dictæ parochiæ ad Paſca Domini annuatim ſolvendis : ſalvo tamen in omnibus jure alieno; quod cuique competit ante datam præſentem latam. In cujus rei teſtimonium, & munimen, univerſitati dictæ parochiæ dedimus præſentes litteras ſigilli noſtri munimine roboratas. Datum, & actum anno domini CIↃCC LXI *feriâ quintâ poſt aſſumptionis beatæ Virginis.*

WETTERE.

17 *ſit.* OB ſimilem conditionem ſubjungo *Wettere* in colle mediâ
VVetteræ inter Gandavum & Teneræmondam viâ: unde lætiſſimus
18 quaqua verſum proſpectus, vel in ipſam Gandam. Latiſſimè ex-
amplitudo tenditur, etjam ultra flumen: ubi complectitur *Eertlure*, pro-
19 curritque adusque Lokeren, Waſiæ pagum Inibi viſitur vetus
Prætorium vā der Moſt. illud prætorium *Vander Moſt*, Flandris finitimiſq; populariter
notum: quod ab antiqua gente *Vander Moſt*, nomen habet. Ut Codex ſacri
Hamme Durmâ, ita *Wettere* Scalde ditatur. Nō ita diu eſt, quod patrimonii.
20 Principi immediatè parebat. neque adhuc aliud eſt, quàm fidu-
VVettere ciarum dominium, & pignori datū: quod primus à Rege accepit
quale dominium. 21 *Maxæmylianus Villanus de Gādavo* Eques, Iſeghemii Comes, Raſ-
primus dominus. ſenghemi Baro, Gubernator Inſularū, Duaci, & Orchiaci: reſer-
varis Principi regalibus, & jure majeſtatis Ejus oppignorationis
cōfirmationē, & dominii fructus impetravit poſtmodū Philip- lib. feudal.
22 pa de Iauce vidua prædicti Maxæmyliani. Feudum hic quod-
ibidem memorabile feudum. dam eſt, quod antiquiratis gratiâ, ex veteri membranâ erui, ſcri-
ptâ anno CIↃCCCLXV. *Primarium id feudum* erat *& capitale*
ut vocant *ad quod ex vetuſto jure, & inveteratâ conſuetudine ſpe-
ctabat venatio per univerſum Teneræmondenſis Domini territo-
rium cum duobus ſagacibus & venaticis totidem. Licebat poſſeſſori
ſine delicto venari, & domino feras capere* (id eſt ferinam procura-
re) *circùm campos, & circa. Huic feudatario dabat dynaſta quotan-
nis certam frumenti menſuram ad alimoniam canum. Neque teneba-
tur ad aliud relevagium, quàm venire ad arcem hujus urbis, & ibi
cornu canere* (cùm ad venationem iret credo, ut indicium eſſet
dynaſtæ, qui antiquitus illic degebat) *& ſimiliter cùm ad bellum
peregre dominus* (Teneræmondæ) *proficiſcebatur; eoque profecto in
arcem concedere, eamq; cum aliis tueri, donec dominus in ſuam ditio-
nem rediiſſet.* Wetreræ appendix eſt Lichtervveldr jam olim
23 Lichtervelt VVetteræ appendix. Dominii titulo inſigne, quod itidem inter feuda Teneræmon-
denſis Curiæ cenſetur. Nomen habet à priſcis poſſeſſoribus,
Lich-

Lichterveldæ, circa Brugas, dominis. In hac familia prçter alios
celeberrimæ in Annalibus memoriæ eſt Iodocus Lichtervel- 24 *ejus nominis familia.*
Meyer an. 1437. dius, Eques, Heulæ dominus: qui in nobiliſſimo illo Comitatu
Philippi boni numeratur, quando is Princeps ſimulatâ in Ba- 25 *Iodocus Lichterveldius.*
tauos profectione, in Brugenſes quorum urbem jam ingreſſus
erat, animadvertere decreverat; ſed cùm hoſtilia omnia Cives
imminere rati, obſeratis opidi portis, & plurimo Ducis agmine
excluſo, ad arma ruerent; in illorum manus haud dubiè Prin-
ceps veniſſet, niſi à Lichtelveldio monitus, ad portam prope- 26
rans, poſt ſummum vitæ diſcrimen (amiſſo fortiſſimo Belga- *ejus erga Principem meritum.*
rum Lilidamo qui Burgundi auſpiciis Pariſios bis occuparat,
& tenuerat, diſſuaſorq; fuerat hujus facti) ope ferrarii exitum
ſibi, ſuiſq; inveniſſet. A gente Lichterveldia ad Maſminios de-
lib. feudal. fecit inde ad Villanos qui nunc & hoc, & ſuperiore Wetteræ 27 *VVettere cujus familia.*
dominio potiuntur.

OPWYCK.

SEquitur *Opwyck* quod alioquin tertio ferè loco numeratur. 28
Hîc termini Brabantiæ & hujus ditionis concurrunt, eo lo- *Situs Opvvyck.*
Ibidem. diplô Odardi Epiſt. Cameric. an. 1108. li. 2. c. 2 n. 11. co, qui dicitur *Den Merchtenſchen Cauter*, id eſt Merchtenenſis 29
planicies. Paſtoratum habet ſatis opimum, quem confert Ca- *Ibidem Flandriæ & Brabantiæ limes ubi.*
pitulum Teneræmondenſe.

LEBBEKE.

HVic vicina eſt *Lebbeka*. Templum D. Virginem habet tute-
larem: quam ſingulari oſtento, eo loco ædem ſibi voluiſſe 30 *de Templo Lebbecæ memorandum.*
ſtrui memorant, maturato ante tempus lino, eo agro qui con-
dendo templo erat lectus: & inſuper oſtenſâ cuidam per viſum
latumiâ, unde ſaxa eruerentur ad ſtructuram. Ejus lini adhuc
paullulum ſupereſſe aiunt: quod quotannis oſtendant; ut etjam
dictæ latumiæ locum. Gemellum ferè huic illud in Italia, Mariæ
Ibidem. ad nives. Paſtoratus collatio eſt penes Capitulum Teneræ-
mondenſe.

DENDER-BELLE.

31 *Dender-bellæ etymon.*

NON procul inde *Bella* eſt *ad Teneram*: unde etjã vulgò *Denderbelle*, id eſt Teneræ bella dicitur. Templum habet vetuſtum: cujus Chorus aut reſtitutus aut de novo ſtructus eſt anno CIƆ IƆ XXX IX, ut ſaxum indicat quod parieti exteriùs inſertum.

32 *ruinæ antiquæ arcis.*

verſus Orientem. Viſuntur hîc parietinæ antiquæ Arcis ad fluminis ripam, quam Incolæ affirmant multis ætatibus demolitam in ruinis jacuiſſe. Diceres nupero ſæculo conditam, ita laterum color nullam præfert vetuſtatem. Sed ea cœmentationis eſt firmitas, ut lateres nequeant divelli, ne longi quidem temporis maceratione. Citiùs frangas, quàm ſolvas. quæ durities antiquitatem valde redolet. Inſuper ſenes decrepiti aiunt, ſe pueros eâdem facie eam arcem vidiſſe; & à grandævis itidem audiviſſe, quod ipſi à patribus acceperant. Eſt autem dicta arx dominium, & feudum, quod à Teneræmondæ domino tenetur. Cujus ratione licet poſſeſſori Majorem ſtatuere, qui cum feudatariis heredat, & exheredat, quoad ea quæ dicto dominio ſubſunt. Olim fuit in familia *de Maſſeme*: in quâ *Ioannes Maſminius* dictus *Gallois* (quem nobilibus bello Gandenſi ducem Maleanus dedit, contra Albatorum factionem) ſe inſcribit *dominum Bellæ*, quod de hac arce capio: à qua totum pagum Bellæ nomen accepiſſe nihil impedit. Poſt Maſminios fuit gentis *Uyter Zwaenen*. nunc *Tedeghemii* potiuntur. de qua gente vide infra lib. III. cap. ſeptimo, numero ſexto.

lib. feudal.

33 *ea cujus.*

Ibidem Froſſard li. 2. cap. 18.

Archiv. Sevec. 1391.

lib. feudal.

34 *rara Narratio de capta lupâ.*

anno 16..
14. Maii.

Quod hîc attexam novum eſt, aut ſaltem rarum. Marcus van Mauvve Villicus cùm invaderetur à fœtâ lupâ, & jã aliquot vulnera accepiſſet, jugulo imminentem arctiùs complexus, ita ad pectus preſſit, ut aliud nihil conaretur quàm eluctari: cumq; ad vocem ejus exciti Iodocus Ver-meulen, & Andreas van Egmont, ſecuri mortem belluæ intentarent, veritus ille ne vulnerum dolore, & præſẽtis periculi metu, majore vi, pectus nudum, & jam frequenti morſu; & dentium impreſſione tantùm non apertum, ulterius lacerare pergeret; vetuit fieri: ſed perſuaſit ut arrepto cultello, quem penes ſe habebat, jugulum lupæ inciderent. quo facto bellua exanimis cõcidit; recluſoq; utero ſeptem inventi catuli, & inter eos tres fæmellæ: datique viro in cõpenſationem triginta novem floreni: nẽpe octodecim de more pro captâ lupâ, in ſingulos catulos tres, & pro curatione vulnerum

duodecim. Hæc ita geſta ejus loci Scabini ſcripto teſtati ſunt, & lupam curru in urbem vectam, in publico populi accurſu, memini videre.

SENT GILLIS.

Archiv. Svvevec. variis locis.

PRopiùs urbem pagus eſt; qui *S. Ægidii* dicitur. Olim *Swiveca* & *Swevica* vocabatur; ſed poſtquam à templo Svviveca- 35
Pagi S. Ægidii vetuſtius nomen.
li. 2 ca. 3. numero 1. no ad D. Ægidii Paſtoratus tranſlatus eſt, ut ſuprà dixi, conceſſit in nomē D. Ægidii: Abbatia verò Ciſtercienſis, ex D. Ægidii 36
unde D. Ægidii nomen.
tēplo Svvivecā tranſlata Svvivecana dicta eſt. Habet autem nomen ab Hoſpitali, quod olim D. Ægidio Machtildis tēpore de-
li. 2. ca. 3. numero 4. & 5. dicatū dictorum fidem diplomata faciunt, quæ ſuprà dedi. Hîc 37
De Svvevis conjectura.
Svvevos aliquando deſediſſe indicio eſt antiquum loci nomen, *Swevick* (ita ſæpe in antiquis monimētis) quaſi *Swevē-Wyck* id eſt
Meyer 649. Idem 880. Svvevorum vicus: quem populum has ditiones incoluiſſe, & tandem à Normannis ad internecionem cæſum, nemo humanior ignorat. Quales locorum appellationes, à populatoribus illis populis, non ſunt per Flandriam inſolentes. Hinc *Gothem*, 38
quorundam nominum origines.
Wandelghem, *Hundelghem*, *Sweveghem*; à Gothis, Vandalis, Hunnis, Svvevis. Patronatus Eccleſiæ ad Abbatiſſam Svvivecanam ſpectat.

GRIMBERGHEN.

Kilian Etymologic.

ALiâ parte ultra Scaldim vicina eſt *Grimberga* ab incultis 39
Grimbergæ ſitus.
montibus nomen habēs. *Grim* enim priſcâ linguâ tetrum, ferum, torvum, & incultum notat. unde uſitatū nobis verbum
rerū Germanic. lib. 3. *grimmen* id eſt torviter adſpicere, & ringi; & vetus nomē *Grimo-* 40
ejus etymon.
aldus à ſavâ poteſtate, inquit Rhenanus. Et quidem habet hic pagus incultos aliquot colles, ſed aliorum locorum fertilitas,
Analect. Cornel. Gail. art. quam vicinus Scaldis affundit, facilè hoc ſoli vitiū conpenſat. Paſtoratum habet opimum. Ejus Collator eſt Abbas Wertinienſis. In templo ante civilia nuper bella viſebantur moni-
Tabul. anni 1609. 15 apr. mētum Iſabellæ de Maſmines, & Moerſcke: quam filiam fuiſſe 41
in templo monimentum.
credo Gerardi Maſminiæ domini, & Catharinæ de Moerske, neptem ex filia Philippi Maldeghemii Moeſecæ domini, & Eliſabethæ de Wavrin. De hujus pagi alluvionibus cùm nuper controverſia eſſet, tādem à Principe pro incolis lata ſententia,

Digitized by Google

BERLAERE.

42 *Berlaere quale ſolum.* GRimbergæ quoad inculta diſſimile non eſt Berlaere, uber-
tate tamen fructuum longè inpar. Templum habet D.
43 *loci ſitus.* Martino ſacrum, & inſuper vetuſtum ſacellum D. Virgini in-
ſcriptum, olim miraculorum numero, ut aiunt, nobile. Locus
eſt naturâ munitiſſimus: Nam præterquam quod multis parti-
bus, præſertim meridiem verſùs colles tuentur; habet inſuper à Tabul. anno
latere, fronte, & tergo Scaldim: cujus alluvia intra aggerem ad 1609
incolas ſpectare, nuper à Principe definitum, quæ autem extra Tabul. ann.
aggerem & nunc ſunt, & in poſterum Scaldis adiiciet; ab Archi- 1611.
ducum Quæſtore Carolo de Steelandt, emptione ſui juris fece-
runt. Alterum verò latus longo tractu paluſtria tegunt: in qui-
bus ſparſim locus eſt naturæ miraculo memorabilis, præter ac-
44 *Ibidem naturæ miraculũ.* colas paucis notus. Hujus ea natura eſt, ut quum quotannis
omnem circumquaque paludem aquæ tegant; licet æquè de-
clivis, ſemper tamen emineat; neque ab hominum memoriâ
umquam merſus ſit; ſed ſemper ſupra quamvis undarum altitu-
dinem ſurrexerit. cetera frugifer, & ſalubris. Sive ſpongioſa
terræ cavitas id efficiat, ſive intus levis materiæ abundantia
mergi vetet, ſive occulta aliqua ratio in cauſſa, non definio. Pli- Natur Hiſt. lib. 2 ca. 95.
nius indefeſſus ille naturæ rerum ſcrutator, multa quidem ad- ibidem.
fert terrarum miracula: *(quibus non cæleſtia*, inquit, *enarratu dif-*
45 *varia apud Plinium miranda.* *ficiliora)* quarundam perpetua refert tot ſæculis incendia; Spi-
ritus alibi letales, alibi fatidicos; alias ad ingreſſum tremere,
alias fluctuare, alias vagari, alias natare, alias figuram mutare, lib. 2 ca 94. lib. 2. ca. 95.
alias à pluviâ immunes, alias putredinem arcere, alias curare
vulnera, alias ferrum tenere, alias reſpuere: quæ autem eodem
loco, & attollant ſe, ne mergantur, & ſubſidant, undis ſidenti-
bus; præter contiguæ terræ conditionem, in Plinio nuſquam
ſunt; neque apud alium legere memini. Mirando ſanè Naturæ
luſu: quæ tam varia præbet, ad quæ humani ingenii vis alludẽs,
interdum induſtriâ ſuâ recreatur, interdum fruſtrà quærendo
fatigata, ſtupens hebeſcit. Eodẽ pago, eâ regione, quæ collibus
46 *miranda lacus.* adjacet, ad auſtrale templi latus, ingentes lacus viſuntur: qui et-
jam, non acclivi modò ſitu, & variorũ piſcium abundantiâ mi-
rãdi ſunt; ſed inſuper, quòd æſtate, ubi hîc illic aliqua tepet, ali-
bi glaciale ingreſſis affundant frigus: ſive ſcaturigo aliqua id ef-
ficit; ſive occulta naturæ vis, incertum.

BASSE.

BASERODE.

SVpereſt *Baſeroda*. Etenim id nomen latiùs ſe diffundit, quam Teneræmondæ dominus mediatè, vel immediatè poſſidet. 47 Baſſerodæ nomen quam-latè complectitur.
Conplectitur enim varia loca ad ripam Scaldæ, contiguis omnia limitibus; quæ diſtinctionis cauſsâ alia inſuper nomina adſciſcunt: nempe *Baſerode*, *Vlaſſenbroeck*, *ſancti* Urſmari *Baeſrode*, *ſancti Amandi Baeſrode*, & *ſancta Maria*, ſive *Mariekercke Baeſrode*. An olim hæc omnia unica *Baſerode* appellatione conprehenſa ſint, & dein cùm ad commoditatem populi varia templa ſtructa ſunt, à templi nomine nomen acceperint, incertum; etſi veriſimile. 48 Illud autem fertur *Baſerodam* quæ *Vlaſſenbroeck* dicitur (de qua hîc potiſſimùm ſermo) antiquitus habuiſſe templum parochiale (in Machtildis tamen diplomate ad annum CIↃ CC XV tantùm *Capella de Vlaſſenbroeck* dicitur) eiq; ſubfuiſſe D. Urſmari Baſſerodam, ubi tandem ſtructum ſacellum, ad uſum populi & commeantium. Poſtea verò cum loci opportunitate magnus huc confluxus eſſet, & fortè cùm dominii titulum accepit, præ aliis, tamquam peculiare ſibi *Baſſeroda* nomen accepit, aliis ademptum: quæ nunc ſine ulla adjectione vulgo *Vlaſſenbroeck S. Amandi* & *Mariekercke* nuncupantur. niſi quod in ſcriptis, antiqui adhuc nominis ſit uſus. Huic nunc ſubeſſetur pæne *Vlaſſenbroeck*: cujus antiquiſſimi ad Scaldam templi parietinæ tantùm ſuperſunt; proventus autem Paſtoratui Teneræmondano ad tempus ſunt tributi. nequidquam reclamantibus Baſſerodiis: qui ſuæ eccleſiæ ea emolumenta uniri, & Paſtori ſuo tribui poſtulabant. 49 Suum tamen tribunal habet: pendetque à Teneræmondæ domino, qui majorem illic ſtatuit, & ſeptem Scabinos: Hoc Tribunal Baſſerodii *externum tribunal* vocant; ad diſtinctionem ſui tribunalis, quod *internum* dicitur. Veteres autem memoriæ *Tribunal regium* illud indigetant: quia regi Teneræmondæ domino immediatè ſuberat.

Margin notes: Variæ tabulæ publicæ. — De qua Baſeroda hic ſermo. — ejus Tribunal. — Variæ tabulæ.

Baſſeroda verò ſancti *Urſmari* poſtquam diu conjunctim cum Moeſecæ dominio poſſeſſa eſſet; tandem etjam ſeorſum dominii titulum accepit, & in externam familiam commigravit. de hac *Baſſeroda* latiùs in Moeſecæ deſcriptione, cujus feudum eſt, infrà dicemus. 50 Baſeroda S. Urſmari.

cap. 3. num. 29. lib. 3. cap. 8. num. 4.

Quod ad *Mariekercke Baſſerodam* attinet, ea extra limites Teneræmondenſis dominii ſita, ditioni Bernehemiæ ſubcen- 51 Baſeroda S. Mariæ.

ſubcenſetur;de qua infrà. At verò paullò amplius juris in *S.Amandi Baſſerodam* Domino Teneræmondenſi eſſe, non hinc ſolùm liquet,quòd tertiam partem mulctatum & optimi catballi hic habet, quam debent omnes exceptis civibus Aloſtenſibus, & Gerardi-montanis (à qua tertia etjam immunes qui hîc civitatem ſunt adepti) ſed etjam quod olim *Robertus* primogenitus Guidonis Flandriæ Comitis,ut dominus Teneræmondę, cum *Abbate ſancti Amandi*, & *Leonio domino de A,milite*,itidem Dominis,præſcribit hujus pagi cultoribus ſtatuta de mulctis & pœnis. cui rei teſtes hæ tabulæ,quas ex archivis abbatiæ D.Bernardi depromptas mihi ſuggeſſit politiſſimi ingenii vir, affinis meus,D.Franciſcus vanden Zype Iuriſconſultus & Canonicus Antverpienſis.Sunt autem hujuſmodi:

52 *Baſſeroda S. Amandi.*

53 *hic domini Teneramonda jura.*

54 *& lege.* *Universis præſentes litteras viſuris, Robertus Comitis Flandriæ primogenitus, Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, F. Dei permiſſione Abbas Eccleſiæ ſancti Amandi in Pabula, & Leonius dominus de A, miles, ſalutem & noſcere veritatem. Quæ geruntur in tempore, ne labantur cum fuga temporis, ſolent Scripturarum memoriæ commendari. Noſcant igitur univerſi, tam præſentes quàm poſteri, quod nos unà de communi conſilio, in villa noſtra de Baſerode S. Amandi, ad nos pertinente, legem & libertatem ſtatuimus, perpetuò duraturam, & omnibus in dicta villa habitantibus, & in poſterum habitaturis, dedimus, quæ inferiùs notari poterit, & eſt ſubſcripta; videlicet:* I

Quod ſi quis alteri mendacium dixiſſe impoſuerit, vel verba turpia, aut contumelioſa intulerit; quinque ſolidorum emendæ reus erit. II

55 *de convicils.*

Si quis alterum palmâ vel pugno percuſſerit; decem ſolidorum emendæ reus erit. III

56 *de colaphis.*

Si quis alterum tam violenter percuſſerit, ut ruptâ cute, aut fractâ ſanguis emanaverit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit. IV

57 *de ſanguine.*

Si quis alterum baculo, vel fuſte percuſſerit, ſi membrum ei non fregerit, vel ſanguis non emanaverit; viginti ſolidorum emendæ reus erit. V

58 *de fuſtigatione.*

Sed ſi ſanguis emanaverit, vel membrum ei fregerit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit. VI

59 *de vulnere capitis.*

Si quis alterum adeò vulneraverit, quod os à capite vulneratiamoveri contigerit; decem librarum emendæ reus erit. VII

60 *de eductione gladii.*

Si quis irato animo, cauſâ lædendi alterum, enſem evaginaverit; viginti ſolidorum emendæ reus erit. VIII

61 *de ictu gladii.*

Si quis alterum enſe percuſſerit, dum tamen eum non affolaverit; decem librarum emendæ reus erit. IX

Si quis

X *Si quis alterum enſe aſſolaverit; ſexaginta librarum emenda reus erit.*

XI *Si quis alteri manum, pedem, aut oculũ, in calida cholera abſtulerit; ſexaginta librarum emenda reus erit.* 62 *de mutilatione per iram.*

XII *Si quis autem præmeditanter alteri manum, pedem, oculũ, aut linguam abſtulerit; & corpus & bona eius in voluntate dominorum erunt.* 63 *de mutilatione ex conſulto.*

XIII *Si quis alterum in domum aliquam fugaverit, ille qui conductum fugæ fecerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 64 *de fugatione*

XIV *Ceterorum verò quilibet pro malo ſequacium, decem ſolidorum emenda reus erit.*

XV *Si verò plures ad domum aliquam inſultum fecerint; ille qui conductum dicti inſultus fecerit, decem librarum emenda reus erit.* 65 *de aſſultu domus.*

XVI *Ceterorum verò ſibi coadjutorum quilibet ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.*

XVII *Si quis alterum cultello punctato, campulo, petaciâ, telo, vel ſagittâ vulneraverit ſine aſſolatione; decem librarum emenda reus erit.* 66 *de leſione.*

XVIII *Sed ſi quis alterũ cultello punctato, campulo, petaciâ, telo vel ſagittâ aſſolaverit; viginti librarum emenda reus erit.*

XIX *Si quis treucas dare denegaverit; quoties dare denegaverit, toties decem librarum emenda reus erit.* 67 *de treguis.*

XX *Si quis metam extraxerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 68 *de limite.*

XXI *Si quis beſtiam pro damno datoretentam alteri abſtulerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 69 *de pecore ablato.*

XXII *Si quis bona areſtata ſine licentiâ dominorum amoverit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 70 *de violatione areſti.*

XXIII *Et ſciendum eſt quod Scabini dictæ villæ de Baſerode S. Amandi habent poteſtatem dicendi legem, & ius, prout ſapiunt; de alto & baſſo, ſuper omni caſu, ad conjuramentum Majoris dictæ villæ, vel illius, qui de jure habet poteſtatem conjurandi eoſdem.* 71 *de juriſdictione Scabinorum.*

XXIV *Si verò dicti Scabini ſuper aliquo caſu conjurati jus & legem dicere neſcierint; ipſi Scabini ire debent pro enqueſta ad Scabinos villæ de Aloſt: & quidquid dicti Scabini de Aloſt, ipſis Scabinis de Baſerode S. Amandi pro jure & lege dederint ſuper requiſitis; hoc referre debent ad dictam villam de Baſerode S. Amandi, & pro jure & lege reddere coram domino ipſius villæ prædictæ, vel ipſius certo nuncio, ad hoc de jure ſpecialiter deputato.* 72 *de eundo ad enqueſtam.*

XXV *Et ut hæc omnia prædicta firma in perpetuum permaneant, & incon-*

T

inconcuſſa, præſentem litterarum paginam ſigillorum noſtrorum munimine duximus corroborandam. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri. Superſcriptionem hujus vocabuli retentam approbavimus. Datum ut ſuprà.

73 *quis primus hic feudalis dominus.* Primus hoc Dom. accepiſſe creditur, ab Abbate S. Amandi juxta Tornacum *Impinus* quidã; qui filium habuit Impinũ: cujus memoria exſtat in codice Swivecano: ubi *cũ filio Ægidio fatetur patrem Impinum remiſiſſe Cœnobio Swivecano 5. ſolidos quos Abbatia debebat.* (tab. an. 1189.) Poſtea à *Villanis* poſſeſſum eſt.

74 *gentis Villanæ dominus.* In quã familiã primus occurrit *Adrianus* Raſſenghemi, Liedekercæ, Leeuwæ, & Arcis S. Ioannis dñs, Advocatus Tamiſiæ; hereditarius (Analect. Harduini. Ibidem.)

75 *Adrianus Villanus.* Sculteta Aſſenedę, Principi, à cõſiliis, & cubiculo: Patrẽ habuit (& Archiv. familiæ.) Ioãnẽ dñm arcis S. Ioannis, advocatum Tamiſiæ;

76 *ejus majores.* Matrẽ Margaretã Gaveranã, Raſſenghemi & Liedekercke dominã; Arnoldi Gaverani, & Margaretæ Bouterſemiæ ſive à Bergis filiam: avum Ioannem Arcis ſancti Ioannis dominum, Advocatum Tamiſię; aviam Margaretam Briſeteſte, Rogerii Brughdami toparchæ (Ibidem.) filiam; fratrem Ioannem:

77 *uxor.* Uxorem Judocam Moerkercanam, Merchemi dominam, Colardi Moerkercani Equitis, Merchemi domini, (Ibidem.) & Catharinæ Balliolanæ filiam: quæ obiit anno CIↃ CCCC LXIV XVIII Septemb. ſepulta Merchemi, juxta monimentũ parentis. Adrianus autẽ, qui jam antè obierat conditus (Anal. Harduini.) eſt Tamiſiæ, ubi in Choro ante exitialia nuper Antiquitati Belgicæ diſſidia, viſebatur mnemoſynon ex ære, & in eo hic ſenſus:

78 *monumentum.* (Ibidem.)

> *Hic jacet Adrianus Villanus, Eques, dominus arcis S Ioannis, Advocatus Tamiſiæ, hereditarius Sculteta, & Collator Aſſenedæ, dominus Liedekercæ, S. Amandi Baſſerodæ, Conſiliarius & Cubicularius domini Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ: qui obiit anno* CIↃ CCCC XLIX XXIX *Maii. Anno autem* CIↃ CCCC LXIV *juſſit hoc Epitaphium poni domina Iudoca de Moerkercke, domina de Merckem, Veſte, & Voxvrye, ejus uxor.*

79 *liberi.* Liberos ex hac conjuge reliquit Martinum Villanum, Raſſeghemi &c. dominum; maritum Antoniæ Maſminiæ, quæ Calckenæ dominium dote ad Villanos tranſtulit: Colardum Liedekercæ dominum; cui uxor Margareta Ghiſtellana, Guidonis Axelæ domini filia: Catharinam inſuper, & Margaretam: quarum illa maritum habuit Ioannem Halowinum, vicecomitem Harlebecanum, Roſebecæ & Sweveghemi dominum; (ibidem.)

Hæc

Hæc verò Iacobo de Griſper Ogierlandæ Comarcho nupta 80
Ibidem. eſt. Ex his *Colardus* præter alia *ſancti Amandi Baſſerodam* poſſe- *cui nupta.* 81
dit. Liberos habuit Adrianum, & Martinum. quorum ille du- *Colardus Baſſeroda dominus.*
ctâ Iudocâ de Romerſvvaele, filium ex eâ ſuſtulit Inghelbert-
tum, qui vitam cælebs tranſegit: Margaretam cujus, dote Lie- 82
Ibidem. dekerka ad Hannardos abiit: & Antoninam, quæ in Monaſti- *ejus liberi.*
câ vitâ deceſſit. Hic vero Mariæ Oſtendanæ junctus, filiam re-
liquit Iacobam, quam duxit Philippus van Roye, Eques, Ghy-
ſeghemi dominus unde ſuſtulit Lancilotum vã Royen, & præ-
ſentem Ghyſenghemi toparcham, Carolum, & Mariam: quo-
rum ille, ductâ conjuge Mariâ Boot, liberos habet Anſelmum
& Iulianam; alter uxorem habuit Margaretam Serſanders: un-
de nati Nicolaus, Carolus, Adriana, & Ioanna. Maria verò nu-
pta Philippo Trieſt Equiti, Ouweghemi toparchæ, multâ ſo-
bole maritum & familiã beavit: habuit enim ex eo liberos Ni-
colaum præſentem Ouvveghemi dominum, Maxæmylianum;
qui relictâ nuper Catharinâ Veranneman, Ferdinandi filia, vi-
duâ antè Menulphi Plettenbergii, Oldenſelæ Gubernatoris,
& unius liberæ cohortis Præfecti, nuper ſine liberis deceſſit
Carolum in Curia Flandriæ modò Senatorem, Antonium De-
canum S. Donatiani Brugis, Philippum, Ioannem Baptiſtam,
& filiam Mariam.

Ceterùm prædictum Dominium poſtquam diu à *Villanis* poſ-
ſeſſum eſſet, tandem emptione migravit ad Ioannem vandén
Drieſſche; inde ad fiſcũ Principis; & hinc ad Halovvinos: fuitq;
anno 1576. ca 3. nu 41. Elench. ſive numeratmentum (ut vocant) dominii. in eâ familia, donec tranſactione (de quâ infrà) ad illuſtriſſimũ
Principem *Comitem Palatinum ad Rhenum, ducem in Bavaria,* 83
Comitem Veldenſem, & Sponheimii, abiit: qui eo nunc potitur in *Comes Palatinus Baſer. S. Amandi dominus.*
clientelâ Abbatis S. Amandi: cui quorannis tenetur ſolvere
Ibidem. ſexdecim libras Pariſienſes; Domino vero hujus urbis viginti
ſolidos Pariſienſes, monetæ Flandricæ. Habet hic omnem ju-
ſticiam Civilem, & criminalem, omnis generis: cum omni jure 84
quod competit Dominis habentibus altam Juſticiam. Et inter *ejus jura.*
cetera recipit tertiam partem mulctarum & optimi cathalli ab
ſupra nu 33. omnibus incolis, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi
montanis Alterum trientem Teneræmondæ dominô deberi
jam dixi. Tertium capit Grimbergæ dominus. Incolæ ejus 85
Ibidem. loci ſunt immunes à vectigalibus, impoſitionibus, & mili- *Incolarum immunitas.*
tia: cujus immunitatis gratiâ ſunt devincti Dominis Te- 86
neræmondæ, & Grimbergæ, ſingulis annis in unum diem *& ob eam onera.*
mittere. Viginti quinque viros ad fodiendas urbis foſſas:

 Antver-

Antverpianis itidem, ad fodiendum veterem rivum ejus urbis, dictum de *Burgt-gracht* (id eſt Burgi foſſam) eâq; ratione, ſunt liberi à telonio, ubi Teneræmondani, & Grimbergenſes & ubi ſubditi Marchionatus Antuerpienſis fruuntur eâ libertate, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi montanis. Duobus his ultimis pagis nempe *Baſſeroda S. Mariæ*, & *Amandi*, vel ante tria ſæcula communem, ut etjam nunc, fuiſſe Paſtorem, in Abbatiæ Svviveeanæ monimentis deprehendi. tabul. anni 1300.

DEN NOVBVRGH.

87 Nouburgh vicus. QVod ad *Novum-burgum* attinet, vicus magis eſt in ſuburbio quàm pagus: nullum enim hîc tribunal, aut Scabini. Itaq;
88 (in nomine Meyeri error.) opido accenſetur, & iiſdem utitur privilegiis. Meyerus *Oudburgh* dici ratus, vocavit *Veterem-burghum*: quum dicamus *Noubourgh*, id eſt novum burgum, à novâ arce, ante Roberti Advocati Atrebatenſis, Teneræmondæ domini ævum ſtructâ; ut variis anno 1452.
89 qui ſitus. ejus diplomatibus conſtat. Et quidem locus eſt munitioni opportunus, inter paludes, quæ à nomine vetuſti ſacelli, cujus nunc nihil præter locum oſtenditur, *D. Odulphi paludes* dicuntur, & duo flumina, Scaldam, & Teneram: habuitque non antiquitus ſolùm; ſed etjam nuperrimo ſacro bello arcem, quæ tamen exciſa eſt. Principis aquaticas molas hîc eſſe ſuprà dixi.
90 templum. Templum inſuper hîc fuit D. Virgini dicatum; ubi celebres li. 1. ca. 3. n. 28. olim fuère D. Liefardi reliquiæ, unde etjam nomen habet, jampridem à fanaticis ſolo æquatum: Et denique leproſatium am-
91 leproſatium pliter dotatum, quod ſimili cum templo fortunâ, nuperis tur-
92 eius occaſione diſſertatio. bis dirutum, nil præter ſacelli parietinas oſtentat. Huic morbo ſuperiorum temporum homines magis obnoxios fuiſſe, inde liquet, quòd non ſolùm minùs vehemens nunc lepra eſt, nec æquè contagioſa; ſed etjam quod tót ubique per univerſam pene Belgicam hujuſmodi ædes obviæ, quæ nunc etjam vigent, & amplas habent poſſeſſiones; & tamen ferè deſertæ multis locis videntur. Sic & de aliis quibuſdam morbis memini obſervare: qui ſuo quique ſæculo incrudeſcunt, & iterum ad ſenium,
93 de podagra. & languorem declinant. Contra in arthritide, ejuſque notiſſimâ ſpecie podagrâ hoc ævo experimur (quem morbum Italiæ ſuæ peregrinum Plinius vocat, & rariorem non modò patrum avorumque memoriâ, verum etjam ſuâ) Hæc ſuperioribus annis magnatum tantùm erat, & eorum qui in ocio, & deliciis degebant, unde ſumptâ occaſione, vir quidã doctus, partitò Natural. Hiſtor. li. 26. cap. 10. dialogo de podagra.

poda-

podagram,& araneam domicilia legiſſe finxit: hanc apud miſeros; illam apud beatos: nunc verò ita ſe diffudit, ut etjam in caſas,& magalia irrũpat: imò vel ipſius Hippocratis tot ſæculis probatum dogma eat everſum. qui dum hic morbus fuit in cunabulis, præut nunc eſt; credidit hujus mali mulieres expertes eſſe, ante ſuppreſſionem menſium; quæ nunc cum viris pari modo, impari tamen adhuc numero, cum iis doloribus conflictantur: ſive aſtrorũ variæ irradiationes in conjunctionibus, oppoſitionibus, adſpectu trigono, tettagono, ſextili; ſive tota omnino commutata cæli facies id efficit: cujus omnem in hæc Infera vim tollere (animos tamen excipio, qui origine cæleſti) deſipere eſt. ut ex Lucretii formulâ loquar; ſive demum alia cauſſa ſupra nos, quæ mediantibus aliis, non ſolùm morborum ſemina in corporibus nunc movet, nunc premit; nunc contrahit, nunc diffundit; ſed ita inſuper afficit vaſta terrarũ, ut frequentiſſima, deſerta fiant; inculta, celeberrima, ubi humanitas vixit, regnet barbaries, ubi ferocia & atrocitas, ex ungue homines fiant, & ad rectã rationem compoſiti. Ita humanarum rerum Euripus movetur: qué multi vident pauci capiunt, in anguſtiis hiſce, quibus obſepta mens animi languet, & rarò exiliterq; foras exſerit divinitatis ſuæ lumen: quod ignorantiæ nubilo involutum; victumq; à brutâ animi parte, caligat; & tantùm non extinguitur: quod omnes ſentiunt, pauci corrigunt.

lib. 6. aphor. 29.

94 morborum et ſeculis mutatio unde.

CAPVT III.

De iis pagis qui à Domini ſubditis, in clientela hereditario jure poſſidentur.

EA loca recenſui, quorum utile dominium cum directo penes Teneræmondæ dominum permanſit. Nunc ad ea deflectet oratio, quæ aut partione hereditariâ, & herciſcundis familiis, aut dote, aut aliàs, in alienas familias commigrarunt, parentq; Feudatariis. Habent autem ſingula ſua ſibi Tribunalia; ubi domini per Prætores, Majores, & Scabinos, quos ad lubitum ſtatuunt, & deſtituunt, Juſtitiam exercent Civilem, & criminalem. Varias inſuper habent clientelas: dein Piſcationem, aucupia, venationem, cignos: Præterea redditus

1 de dominiis hereditariis.

lib. feudal.

2 Dominorum cõmunia jura.

 pecu-

pecuniarios, & aliarum rerum: Optimum inſuper Cathallũ eorum qui iis locis moriũtur, ſive indigenæ ſint, ſive inquilini, ſive peregrini, niſi aut natalibus, aut inſcriptione Teneræmõdæ Civitatem ſint adepti. Præter hæc certa emolumenta, cùm arvorum poſſeſſor mutatur aut emptione, aut mutatione. Morte etjam, ſi feudalia bona ſint: Confiſcationem ad hæc, & nothorum bona, eaq; quæ incerto poſſeſſore aut relicta ſunt, aut in ripas ejecta: Jus item arreſtandi, captivandi, dimittẽdi. Quæ omnibus ferè communia, ſemel hîc ob oculos pono; ne ſæpius iterando lectori moleſtiam pariam, & faſtidium. Sunt autẽ hæc: Cis Scaldim, *Schelle belle*: trans Scaldim verò *Moerſeke*, *Uytberghe*, *Overmeere*, *Calkene*, & *Laerne*. In quibus deſcribendis, ne cui præju-
3 *de ſervato hic Ordine excuſatio.* dicatum eam, ſemel hîc edico, ſitus me, non dignitatis, aut originis, rationem in ordine ſecutum.

SCHELLE-BELLE.

Schellebella quaſi *Scheldebella* dicitur; Latinè Bella ad Scaldim: aſſumitq; Scaldę nomen, in cujus crepidine ſita eſt, ad diſcri-
4 *Sche'le-belle etymon.* mẽ alterius Bellæ, quæ eâdẽ ratione *Tenera Bella* dicitur. Habuit
5 *ibidem vetus Prætorium.* olim inſigne ad Scaldim Prætoriũ; ſed eo per nuperi belli turbas exciſo, novo eoq; ampliore ædificio exornatur: moliturque loci
6 *& novum.* dñs, præter alia, in amœniſſimo antiquę arcis ſolo, novã porticũ; unde latiſſimus, lætiſſimuſq; fluminis proſpectus, & aprica ultrà
7 *forum.* citràq; paſcuorũ, planicies pateat. Forũ habet ſpatioſũ celeber-
8 rimũ annali nundinatione, equorũ præſertim, hebdomade poſt
mercatus annuus. feſtũ venerabilis Sacramenti. Nuper etjã mercatũ hebdomada-
9 lem diebus Martis accepit à Principe ALBERTO privilegiis & anno 1609.
hebdomadalis. immunitatib. ornatum. templum habet D. Gaugerico ſacrum: ubi jus patronatus ad D. Bavonis Canonicos Gandavi ſpectat.
10 In hoc pago, loco qui *Tuſſchenbeke* dicitur Cœnobiũ eſt virgi-
Cœnobiũ Præmonſtratenſe. nale cum præpoſiturâ Præmonſtratenſi; olim in *Cerſcamp* Alo-
11 ſtanę ditionis pago, ab Yvvani Aloſtenſis vidua fundatũ. Hunc
olim ubi. Yvvanum aut Comitem Aloſtẽſem fuiſſe, qui paullò antè Trõ- anno 1118.
cinienſes Canonicos in Monachos Præmonſtratenſes converterat; aut illum qui inter Gandenſes Caſtellanos numeratur Meyer. 1117.
primùm ſuſpicatus ſum; ſed annorum ratio repugnat: quum uterq; aliquanto poſt hujus viduæ fundationem fuerit ſuperſtes: ea enim facta eſt anno CIↃCXXXVIII: prior autẽ ille Yvvanus
12 ſublatus demum eſt anno CIↃCXLIV; alter verò, etjam anno CIↃ Meyer. ann. 1144
cur huc tranſlatum. CL: fuit ſuperſtes: quo tempore ſignavit diploma quoddã The- Archiv. Blandinii.
odorici Alſatii. Ceterùm quem locum Cœnobio ſuo ea vidua anno 1162.
legerat, poſteritas mutavit; hac præſertim ratione: quòd ita circumqua-

cũquaq; ſerpentes omnia infeſta redderent, ut ne altaria quidẽ ab hoc malo eſſẽt tuta. Obit tamẽ adhuc Præpoſitus, quẽ ab Abbate Tronciniẽſi accipiũt, Paſtorale munus in *Cerſcãp*; ne omnino primæ inſtitutionis memoria abolita videatur. Nõ eſſe hoc Cœnobiũ origine poſtremũ, hinc exiſtimari poteſt; quòd fũdatũ eſt anno CIↃ C XXXVIII: Ordo autẽ Præmõſtratẽſis inſtitutus, paucis antè annis: ut ex Chronographico hoc diſticho liquet.

Anno milleno, centeno, bis quoque deno,
Sub Patre Norberto fundatur Candidus ordo. 13 *initium Ordinis Præmonſtratenſis.*

Viſitur ibidem extremæ antiquitatis duorum Conjugũ monimentum: cujus ætas ſciri poterat, niſi fanatica hæreticorũ rabies igne ſaxum deformaſſet: nomina præſertim, & annum.

Appendix *Scheldebellæ* eſt *Wanſele*, habet ſuum ſibi templum, & 14 *Scheldeb. & append.* parochum; idq; vel ante annum CIↃ CC LXV: quo tempore *Epiſcopus Cameracenſis conceſſit Cœnobio de Serſcamp altare, de Belle, cum appendicio Wanſelæ.* Utriuſq; dominus eſt nobiliſſimus vir Adrianus de Bette Eques, Fontanæ & Watvvanæ dominus, Archiduci Ernesto, inter nobiles Palatinos, à poculis, Cardinali Andreæ Belgicæ Gubernatori à cubiculo: Principis etiã anno CIↃ IↃXCIX primus mandatarius magiſtratibus per Flandriam novandis: qui præter paternę familię priſcum ſplendorem, quam illuſtrium Gandę primam Guicciardinus ponit: & Majorum in Rempub. merita longâ inſuper Avorum ſerie ab ipſis uſq; Teneræmondenſis dominii priſcis dynaſtis ad Guidonẽ Flandriæ Comitem, & ultrà genus numerat. Nã ut cæteros taceam, inter majores ſuos refert Ioannẽ de Teneræmõda Holbecę dominũ. Atqui is matrẽ habuit Mariam, filiam Gulielmi Teneræmondę dñi, fratris Roberti Betunii Flandriæ Comitis, neptẽ Guidonis Dãpetrę, & Machtildis Teneræmondæ dñæ. Uxorẽ habet *Agnetẽ de Meroda*: unde liberos ſuſtulit Iacobũ, & Iſabellã. Erat ea antè vidua Bern. de le Douve, dicti de Nieukercke, dñi Sãghien, Lõpre, Stallæ, Baronis Hautevvylæ, Riviere, &c. unde natæ Renata, & Catarina de le Douve: quarũ hęc adhuc exſors cõjugii; illa nupta eſt Warnero de Davre dño Merlomõtii, Boiſ-ſaint-Iſaac, Ophain, Roſigny. Enimvero quod ad *Merodios* attinet, nemo eſt, ne Belgicarũ quidẽ rerũ tiro, cui ignota ſit antiquiſſimæ gẽtis nobilitas, & fortia domi militiæq; facinora: per quorũ memores ire faſtos, nihil admodũ hîc attinet. unũ modò ſubjiciã Cęſaris diploma, ut hoc velut emblemate ſcriptionẽ meã exornẽ, & præſtãtiſſimę familię meritis quęſitũ decus propagetur:

Archiv Tuſſchenbeke.

15 *dom. eorum.*

De ſcriptione Gandavi. vide plura li. 2. ca p. n. 45

de hâc vide l. 2. ca. 6. nu. 1; 4.

16 *domini uxor & liberi.*

Nos Fredericus Dei gratiâ Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ Rex, Dux Auſtriæ, Styriæ, Carin-

17 *Merodiæ gẽti privilegium.*

thiæ, Carniolæ &c. Dominus Marchio Sclavoniæ, Portus Naonis, Comes Habſpurgi, Tyrolis, Ferretis, Marchio Bourgoviæ, Lantgravius Elſatiæ &c. Cognoſcimus, & per has litteras patẽtes certificamus, univerſis illas viſuris, aut audituris, Etſi nos ex ſublimi Imperiali dignitate, quâ Dei omnipotentis ordinatione ad S. R. Imperium laudabiliter coronati, hinc Imperii Auguſtus nuncupamur, atque ſingulariter affecti ſumus, eorum quorum Proavi, & qui ipſimet erga nos, atque ſacrum Imperiũ diligentiſſimis officiis ſe & ſtrenuos, & utiles exhibuerunt, atque præſtant, in recompenſationem talis ſervitii, eorum inquam honores, & dignitates amplificare, eoſdemque tam ipſos quàm eorum progeniem nobilitatis decore, per noſtræ Cæſareæ majeſtatis diſpenſationem ſublevare, atque honeſtare. Quia vero ab honorabili, nobiſq; dilecto ac devoto Arnoldo de Meroda Eccleſiæ cathedralis Leodienſis Canonico, informati ſumus, quod tum ipſe, tum etjam nobiles noſtri, atque imperii fideles & devoti. Ioannes, Rickaldus, Wilhelmus & Margareta, fratres ſui, & ſoror, ex quarta ipſorum avorum & abavorum ſucceſſione & progenie, de Meroda, Barones & Baroniſſæ eſſẽt, ejusq; dignitatis uſum, & poſſeſſionem non ſolùm huc uſque continuaſſent; ſed nunc etjam ab omnibus & ſingulis pro talibus habeantur: Nobis idem prædictus Arnoldus ſimul explicavit, quòd litteræ ſigillatæ & certificationes ſuper talibus eorum libertatibus, & conceſſis privilegiis erectæ, per tumultus bellicos abreptæ, & deperditæ eſſent, qua de cauſſa timerent, ut hic caſus ipſis ſubſequenter in diminutionem & abſtractionem libertatis & privilegiorum ſui ſtemmatis cedere poſſit. Idcirco nos tamquam Romanum Imperatorem imploravit, & ſupplex petiit, ut nos ſibi, præfatis Ioanni, Rickaldo, Wilhelmo de Meroda ſuis fratribus, eorumq; heredibus & ſucceſſoribus maſculini & feminini ſexus, nec non prædictæ Margaretæ de Meroda ipſorũ ſorori, has libertates, dignitates, & privilegiatas ſucceſſiones Baronũ & Baroniſſarum confirmare, & approbare, ipſoſque à novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones & Baroniſſas honeſtare, creare, ordinare atque evehere gratioſè dignaremur. Hoc caſu nos cõſiderantes jam prædicti Arnoldi de Meroda humilem atque æquam petitionem, antiquam etjam eorum progeniem, & præſertim fidelia & utilia ſervitia, quæ tũ præfatorũ de Meroda fratrum prædeceſſores noſtris in Imperio prædeceſſoribus Romanorũ Cæſaribus & Regibus, tum etjã illi ipſi nobis in ſacro Imperio ſæpiſſime, & nominatim prædictus Arnoldus, indefeſſo ſtudio præſtiterunt, atque exhibuerunt, neque minùs in poſterum præſtare, atque exhibere, & poſſunt, & debent. Quocirca plenè deliberato animo, atque maturo, tum noſtro, tum Imperii Electorum Principum, Ducum, Comitum, Nobilium, & Fidelium

in ma-

in magno & notabili numero nobiſcum hac vice congregatorum conſilio, & certâ ſcientiâ, prædicto Arnoldo de Meroda, ſimul etjam Ioanni Rickaldo, Wilhelmo, ſuis fratribus, ipſorúmque heredibus, atque tam maſculini quàm feminini ſexus ſucceſſoribus, etjam præfatæ ipſorum ſorori, ante nominatas eorum libertates, dignitates, & familiæ privilegia, Baronum, & Baroniſſarum, tamquam Romanus Imperator, gratioſè confirmavimus, approbavimus, eoſdemq; de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones, & Baroniſſas honeſtavimus, creavimus, ordinavimus, & ſublevavimus, confirmamus, approbamus, honeſtamus, creamus, ordinamus, & ſublevamus: hoc modo ipſos de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones & Baroniſſas omnimodè, ex Romani Cæſaris pleniſſima poteſtate & ſcientia, idque his literis atteſtantibus, ita ut ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, ipſi & ſingulariter prædictus Ioannes de Meroda, & Petersheim, nec non præfatus Rickaldus de Meroda & Hoffalis, ſuis titulis & nominibus ſe ipſo: ſcribere, nominare, atque ab omnibus & ſingulis taliter nominari, & pro talibus agnoſci, eâque de cauſſâ nobis & ſacro Imperio, ſervitiis aliiſque modis obedientes, atque obſequentes eſſe debent. Inſuper etjam omnes ac ſingulos honores, dignitates, prærogativas, libertates, gratias, jus & Iuſticiam, judicialiter ſeu extra judicialiter, in ſpiritualibus & civilibus ſtatibus, & cauſſis, omnibus in locis percipere, atque eorum uſu, & participatione ſe recreare poſſint, & debeant, quorum uſum, & participationem eorum prædeceſſores de Meroda, ceterique noſtri, & ſacri Imperii verè progeniti Barones, & Baroniſſæ, ex quarta ipſorum Avorum, & abavorum progenie, de jure, conſuetudine, atque nemine obſtante, quietè percipiunt. Omnibus itaque & ſingulis Principibus, Electoribus, Ducibus, Comitibus, liberis Baronibus, Equitibus, & Militibus, Capitaneis, Vicedominis, Satrapis, Præfectis, Adminiſtratoribus, vicetenentibus, Scholtetis, Scabinis, Conſulibus, Iudicibus, Iuratis, Civibus, & Communitatibus, atque omnibus præterea aliis noſtris & Imperii ſubditis & fidelibus, cujuſcumque ſtatus aut conditionis fuerint, ex prænominata Romani Cæſaris poteſtate, per præſentes literas ſeverè atque rigoroſè mandamus, ut hi omnes, ac ſinguli, præfatos Arnoldum, Ioannem, Rickaldum, Wilhelmum fratres de Meroda, eorum heredes, & maſculini ſeu feminini ſexus ſucceſſores, inſuper etjam prædictam ipſorum ſororem Margaretam, ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, & ſingulariter ſæpe nominatum Ioannem de Meroda & Petersheim, atque prætactum Rickaldum de Meroda & Hoffalis, nominent, ſcribant, atque agnoſcant:

ſubcenſetur;de qua Infrà. Ar verò paullò amplius juris in *S. Amandi Baſſerodam* Domino Teneræmondenſi eſſe, non hinc ſolùm liquet, quòd tertiam partem mulctarum & optimi catballi hic habet, quam debent omnes exceptis civibus Aloſtenſibus, & Gerardi-montanis (à qua tertia etjam immunes qui hîc civitatem ſunt adepti) ſed etjam quod olim *Robertus* primogenitus Guidonis Flandriæ Comitis, ut dominus Teneræmondę, cum *Abbate ſancti Amandi*, & *Leonio domino de A, milite*, itidem Dominis, præſcribit hujus pagi cultoribus ſtatuta de mulctis & pœnis. cui rei teſtes hæ tabulæ, quas ex archivis abbatiæ D. Bernardi depromptas mihi ſuggeſſit politiſſimi ingenii vir, affinis meus, D. Franciſcus vanden Zype Iuriſconſultus & Canonicus Antverpienſis. Sunt autem hujuſmodi:

52 *Baſſeroda S. Amandi.*
53 *hic domini Teneramonda jura.*

54 *& leges.*

Univerſis præſentes litteras viſuris, Robertus Comitis Flandriæ primogenitus, Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, F. Dei permiſſione Abbas Eccleſiæ ſancti Amandi in Pabula, & Leonius dominus de A, miles, ſalutem & noſcere veritatem. Quæ geruntur in tempore, ne labantur cum fuga temporis, ſolent Scripturarum memoria commendari. Noſcant igitur univerſi, tam præſentes quàm poſteri, quod nos unà de communi conſilio, in villa noſtra de Baſerode S. Amandi, ad nos pertinente, legem & libertatem ſtatuimus, perpetuò duraturam, & omnibus in dicta villa habitantibus, & in poſterum habitaturis, dedimus, quæ inferiùs notari poterit, & eſt ſubſcripta; videlicet: I

55 *de conviciis.* *Quod ſi quis alteri mendacium dixiſſe impoſuerit, vel verba turpia, aut contumelioſa intulerit; quinque ſolidorum emendæ reus erit.* II

56 *de colaphis.* *Si quis alterum palmâ vel pugno percuſſerit; decem ſolidorum emendæ reus erit.* III

57 *de ſanguine.* *Si quis alterum tam violenter percuſſerit, ut ruptâ cute, aut fractâ ſanguis emanaverit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit.* IV

58 *de fuſtigatione.* *Si quis alterum baculo, vel fuſte percuſſerit, ſi membrum ei non fregerit, vel ſanguis non emanaverit; viginti ſolidorum emendæ reus erit.* V

59 *de vulnere capitis.* *Sed ſi ſanguis emanaverit, vel membrum ei fregerit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit.* VI

60 *de eductione gladii.* *Si quis alterum adeò vulneraverit, quod os à capite vulnerati amoveri contigerit; decem librarum emendæ reus erit.* VII

61 *de ictu gladii.* *Si quis irato animo, cauſâ lædendi alterum, enſem evaginaverit; viginti ſolidorum emenda reus erit.* VIII

Si quis alterum enſe percuſſerit, dum tamen eum non affolaverit; decem librarum emendæ reus erit. IX

Si quis

X *Si quis alterum enſe affolaverit; ſexaginta librarum emenda reus erit.*

XI *Si quis alteri manum, pedem, aut oculū, in calida cholera abſtulerit; ſexaginta librarum emenda reus erit.* 62 *de mutilatione per iram.*

XII *Si quis autem præmeditanter alteri manum, pedem, oculū, aut linguam abſtulerit; & corpus & bona eius in voluntate dominorum erunt.* 63 *de mutilatione ex conſulto.*

XIII *Si quis alterum in domum aliquam fugaverit, ille qui conductum fugæ fecerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 64 *de fugatione.*

XIV *Ceterorum verò quilibet pro malo ſequacium, decem ſolidorum emenda reus erit.*

XV *Si verò plures ad domum aliquam inſultum fecerint; ille qui conductum dicti inſultus fecerit, decem librarum emenda reus erit.* 65 *de aſſultu domus.*

XVI *Ceterorum verò ſibi coadjutorum quilibet ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit.*

XVII *Si quis alterum cultello punctato, campulo, petaciâ, telo, vel ſagittâ vulneraverit ſine affolatione; decem librarum emenda reus erit.* 66 *de læſione.*

XVIII *Sed ſi quis alterū cultello punctato, campulo, petaciâ, telo vel ſagittâ affolaverit; viginti librarum emendæ reus erit.*

XIX *Si quis treucas dare denegaverit; quoties dare denegaverit, toties decem librarum emenda reus erit.* 67 *de treguis.*

XX *Si quis metam extraxerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 68 *de limite.*

XXI *Si quis beſtiam pro damno dato retentam alteri abſtulerit; ſexaginta ſolidorum emenda reus erit.* 69 *de pecore ablato.*

XXII *Si quis bona areſtata ſine licentiâ dominorum amoverit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit.* 70 *de violatione areſti.*

XXIII *Et ſciendum eſt quod Scabini dicta villa de Baſerode S. Amandi habent poteſtatem dicendi legem, & jus, prout ſapiunt; de alto & baſſo, ſuper omni caſu, ad conjuramentum Majoris dicta villa, vel illius, qui de jure habet poteſtatem conjurandi eoſdem.* 71 *de jurisdictione Scabinorum.*

XXIV *Si verò dicti Scabini ſuper aliquo caſu conjurati jus & legem dicere neſcierint; ipſi Scabini ire debent pro enqueſta ad Scabinos villa de Aloſt: & quidquid dicti Scabini de Aloſt, ipſis Scabinis de Baſerode S. Amandi pro jure & lege dederint ſuper requiſitis; hoc referre debent ad dictam villam de Baſerode S. Amandi, & pro jure & lege reddere coram domino ipſius villæ prædicta, vel ipſius certo nuncio, ad hoc de jure ſpecialiter deputato.* 72 *de eundo ad enqueſtam.*

XXV *Et ut hæc omnia prædicta firma in perpetuum permaneant, & incon-*

inconcuſſa, præſentem litterarum paginam ſigillorum noſtrorum munimine duximus corroborandam. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri. Superſcriptionem hujus vocabuli retentam approbavimus. Datum ut ſuprà.

73 *quis primus hic feudalis dominus.* Primus hoc Dom. accepiſſe creditur, ab Abbate S. Amandi juxta Tornacum *Impinus* quidã; qui filium habuit Impinũ: cujus memoria exſtat in codice Swivecano: ubi *cũ filio Ægidio fatetur patrem Impinum remiſiſſe Cœnobio Swivecano 5. ſolidos quos Abbatia debebat.* tab. an. 1189. Poſtea à *Villanis* poſſeſſum eſt. 74 *gentis Villanæ dominus.* In quã familiâ primus occurrit *Adrianus* Raſſenghemi, Liedekercæ, Leeuwæ, & Arcis S. Ioannis dñs, Advocatus Tamiſiæ; hereditarius Analect. Harduini. Ibidem. 75 *Adrianus Villanus.* Sculteta Aſſenedę, Principi, à cõſiliis, & cubiculo: Patrẽ habuit & Archiv. familiæ. 76 *ejus majores.* Ioãnẽ dñm arcis S. Ioannis, advocatum Tamiſiæ; Matrẽ Margaretã Gaveranã, Raſſenghemi & Liedekercke dominã; Arnoldi Gaverani, & Margaretæ Bouterſemiæ ſive à Bergis filiam: avum Ioannem Arcis ſancti Ioannis dominum, Advocatum Tamiſię; 77 *avus.* aviam Margaretam Briſereſte, Rogerii Brughdami toparchæ Ibidem. filiam; fratrem Ioannem: Uxorem Judocam Moerkercanam, Merchemi dominam, Colardi Moerkercani Equitis, Merchemi domini, & Catharinæ Balliolanæ filiam: quæ obiit anno CIↃ CCCC LXIV XVIII Septemb. ſepulta Merchemi, juxta monimentũ parentis. Ibidem. Adrianus autẽ, qui jam antè obierat conditus eſt Tamiſiæ, ubi in Choro ante exitialia nuper Antiquitati Belgicæ diſſidia, viſebatur mnemoſynon ex ære, & in eo hic ſenſus: Anal. Harduini.

78 *monumentum.* *Hic jacet Adrianus Villanus, Eques, dominus arcis S Ioannis, Advocatus Tamiſiæ, hereditarius Sculteta, & Collator Aſſenedæ, dominus Liedekercæ, S. Amandi Baſſerodæ, Conſiliarius & Cubicularius domini Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ: qui obiit anno* CIↃ CCCC XLII XXIX *Maii. Anno autem* CIↃ CCCC LXIV *juſſit hoc Epitaphium poni domina Iudoca de Moerkercke, domina de Merckem, Veſte, & Voxvrye, ejus uxor.* Ibidem.

79 *liberi.* Liberos ex hac conjuge reliquit Martinum Villanum, Raſſeghemi &c. dominum; maritum Antoniæ Maſminiæ, quæ Calckenæ dominium dote ad Villanos tranſtulit: Colardum Liedekercæ dominum; cui uxor Margareta Ghiſtellana, Guidonis Axelæ domini filia: Catharinam inſuper, & Margaretam: quarum illa maritum habuit Ioannem Halowinum, vicecomitem Harlebecanum, Roſebecæ & Sweveghemi dominum; Ibidem.

Hæc

Hæc verò Iacobo de Griſper Ogierlandæ Comarcho nupta 80
cui nupta.
Ibidem. eſt. Ex his *Colardus* præter alia *ſancti Amandi Baſſerodam* poſſe- 81
dit. Liberos habuit Adrianum, & Martinum. quorum ille du- *Colardus Baſſeroda dominus.*
ctâ Iudocâ de Romerſvvaele, filium ex eâ ſuſtulit Inghelber-
tum, qui vitam cælebs tranſegit: Margaretam cujus, dote Lie- 82
Ibidem. dekerka ad Hannardos abiit: & Antoninam, quæ in Monaſti- *ejus liberi.*
câ vitâ deceſſit. Hic vero Mariæ Oſtendanæ junctus, filiam re-
liquit Iacobam, quam duxit Philippus van Royē, Eques, Ghy-
ſeghemi dominus unde ſuſtulit Lancilotum vā Royen, & præ-
ſentem Ghyſenghemi toparcham, Carolum, & Mariam: quo-
rum ille, ductâ conjuge Mariâ Boot, liberos habet Anſelmum
& Iulianam; alter uxorem habuit Margaretam Serſanders: un-
de nati Nicolaus, Carolus, Adriana, & Ioanna. Maria verò nu-
pta Philippo Trieſt Equiti, Ouweghemi toparchæ, multâ ſo-
bole maritum & familiā beavit: habuit enim ex eo liberos Ni-
colaum præſentem Ouvveghemi dominum, Maxæmylianum;
qui relictâ nuper Catharinâ Veranneman, Ferdinandi filia, vi-
duâ antè Menulphi Plettenbergii, Oldenſelæ Gubernatoris,
& unius liberæ cohortis Præfecti, nuper ſine liberis deceſſit
Carolum in Curia Flandriæ modò Senatorem, Antonium De-
canum S. Donatiani Brugis, Philippum, Ioannem Baptiſtam,
& filiam Mariam.

Ceterùm prædictum Dominium poſtquam diu à *Villanis* poſ-
ſeſſum eſſet, tandem emptione migravit ad Ioannem vandén
anno 1576. ex 3. nu. 41. Elench. ſive numeramentum (ut vocant) dominii. Drieſſche; inde ad fiſcū Principis; & hinc ad Halovvinos: fuitq́;
in eâ familia, donec tranſactione (de quâ infrà) ad illuſtriſſimū
Principem *Comitem Palatinum ad Rhenum*, *ducem in Bavaria*, 83
Comitem Veldenſem, & Sponheimiī, abiit: qui eo nunc potitur in *Comes Palatinus Baſer. S. Amandi dominus.*
clientelâ Abbatis S. Amandi: cui quotannis tenetur ſolvere
ſexdecim libras Pariſienſes; Domino vero hujus urbis viginti
Ibidem. ſolidos Pariſienſes, monetæ Flandricæ. Habet hic omnem ju-
ſticiam Civilem, & criminalem, omnis generis: cum omni jure 84
quod competit Dominis habentibus altam Juſticiam. Et inter *ejus jura.*
cetera recipit tertiam partem mulctarum & optimi cathalli ab
ſupra nu. 53. omnibus incolis, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi
montanis Alterum trientem Teneræmondæ dominō deberi
jam dixi. Tertium capit Grimbergæ dominus. Incolæ ejus 85
Ibidem. loci ſunt immunes à vectigalibus, impoſitionibus, & mili- *Incolarum immunitas.*
tia: cujus immunitatis gratiâ ſunt devincti Dominis Te- 86
neræmondæ, & Grimbergæ, ſingulis annis in unum diem *& ob eam onera.*
mittere. Viginti quinque viros ad fodiendas urbis foſſas:

Antverpianis itidem, ad fodiendum veterem rivum ejus urbis, dictum de *Burgt-graeht* (id eſt Burgi foſſam) eâq; ratione, ſunt liberi à telonio, ubi Teneræmondani, & Grimbergenſes & ubi ſubditi Marchionatus Antuerpienſis fruuntur eâ libertate, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi montanis. Duobus his ultimis pagis nempe *Baſſeroda S. Mariæ*, & *Amandi*, vel ante tria ſæcula communem, ut etjam nunc, fuiſſe Paſtorem, in Abbatiæ Svvivecanæ monimentis deprehendi. *tabul. anni 1300.*

DEN NOVBVRGH.

87 *Nouburgh vicus.* QVod ad *Novum-burgum* attinet, vicus magis eſt in ſuburbio quàm pagus: nullum enim hîc tribunal, aut Scabini. Itaq;

88 *(in nomine Meyeri error.)* opido accenſetur, & iiſdem utitur privilegiis. Meyerus *Oudburgh* dici ratus, vocavit *Veterem-burghum*: quum dicamus *Nouburgh*, id eſt novum burgum, à novâ arce, ante Roberti Advocati Atrebatenſis, Teneræmondæ domini ævum ſtructâ; ut variis *anno 1052.*

89 *ejus ſitus.* ejus diplomatibus conſtat. Et quidem locus eſt munitioni opportunus, inter paludes, quæ à nomine vetuſti ſacelli, cujus nunc nihil præter locum oſtenditur, *D. Odulphi paludes* dicuntur, & duo flumina, Scaldam, & Teneram: habuitque non antiquitus ſolùm; ſed etjam nuperrimo ſacro bello arcem, quæ tamen exciſa eſt. Principis aquaticas molas hîc eſſe ſuprà dixi.

90 *templum.* Templum inſuper hîc fuit D. Virgini dicatum; ubi celebres olim fuêre D. Liefardi reliquiæ, unde etjam nomen habet, jampridem à fanaticis ſolo æquarum: Et denique leproſarium am- *li. 1. ca. 3. n. 28.*

91 *leproſarium* pliter dotatum, quod ſimili cum templo fortunâ, nuperis tur-

92 *cujus occaſione diſſertatio.* bis dirutum, nil præter ſacelli parietinas oſtentat. Huic morbo ſuperiorum temporum homines magis obnoxios fuiſſe, inde liquet, quòd non ſolùm minùs vehemens nunc lepra eſt, nec æquè contagioſa; ſed etjam quod tót ubique per univerſam pene Belgicam hujuſmodi ædes obviæ, quæ nunc etjam vigent, & amplas habent poſſeſſiones; & tamen ferè deſertæ multis locis videntur. Sic & de aliis quibuſdam morbis memini obſervare: qui ſuo quique ſæculo incrudeſcunt, & iterum ad ſenium,

93 *inde podagra.* & languorem declinant. Contra in arthritide, ejuſque notiſſimâ ſpecie podagrâ hoc ævo experimur (quem morbum Italiæ ſuæ peregrinum Plinius vocat, & rariorem non modò patrum avorumque memoriâ, verum etjam ſuâ) Hæc ſuperioribus annis magnatum tantùm erat, & eorum qui in ocio, & deliciis degebant. unde ſumptâ occaſione, vir quidã doctus, partitò *Natural. Hiſtor. li. 26. cap. 1.* *dialogo de podagra.*

poda-

podagram,& araneam domicilia legiſſe finxit: hanc apud miſeros;illam apud beatos:nunc verò ita ſe diffudit, ut etjam in caſas,& magalia irrūpat:imò vel ipſius Hippocratis tot ſæculis probatum dogma eat everſum. qui dum hic morbus fuit in cunabulis,prout nunc eſt; credidit hujus mali mulieres expertes eſſe,ante ſuppreſſionem menſium; quæ nunc cum viris pari modo,impari tamen adhuc numero, cum iis doloribus confli-ctantur: ſive aſtrorū variæ irradiationes in conjunctionibus,oppoſitionibus,adſpectu trigono,tetragono,ſextili; ſive tota omnino commutata cæli facies id efficit:cujus omnem in hæc Infera vim tollere(animos tamen excipio, qui origine cæleſti)deſipere eſt.ut ex Lucretii formulâ loquar;ſive demum alia cauſſa ſupra nos,quæ mediantibus aliis,non ſolùm morborum ſemina in corporibus nunc movet,nunc premit;nunc contrahit,nunc diffundit;ſed ita inſuper afficit vaſta terrarū,ut frequentiſſima, deſerta fiant;inculta,celeberrima, ubi humanitas vixit, regnet barbaries,ubi fetocia &atrocitas, ex ungue homines fiant,& adrectā rationem compoſiti. Ita humanarum rerum Euripus movetur:quē multi vident pauci capiunt,in anguſtiis hiſce,quibus obſepta mens animi languet,& rarò exiliterq; foras exſerit divinitatis ſuæ lumen: quod ignorantiæ nubilo involutum; victumq; à brutâ animi parte,caligat;& tantùm non extinguitur: quod omnes ſentiunt,pauci corrigunt.

lib.6.aphoriſ. 29. — 94 *morborum et ſæculi mutatio unde.*

CAPUT III.

De iis pagis qui à Domini ſubditis, in clientela hereditario jure poſſidentur.

EA loca recenſui, quotum utile dominium cum directo penes Teneræmondæ dominum permanſit. Nunc ad ea deflectet oratio,quæ aut partione hereditariâ,& herci ſcundis familiis,aut dote,aut aliàs, in alienas familias commigrarunt,parentq; Feudatariis. Habent autem ſingula ſua ſibi Tribunalia;ubi domini per Prætores,Majores,& Scabînos,quos ad lubitum ſtatuunt,& deſtituunt,Juſtitiam exercent Civilem,& criminalem. Varias inſuper habent clientelas:dein Piſcationem, aucupia,venationem, cignos: Præterea redditus

1 *de dominiis hereditariis.* — *lib. feudal.* — 2 *Dominorum communia jura.*

pecuniarios, & aliarum rerum: Optimum inſuper Cathallũ eorum qui iis locis moriũtur, ſive indigenæ ſint, ſive inquilini, ſive peregrini, niſi aut natalibus, aut inſcriptione Teneræmõdæ Civitatem ſint adepti. Præter hæc certa emolumenta, cùm arvorum poſſeſſor mutatur aut emptione, aut mutatione. Morte etjam, ſi feudalia bona ſint: Confiſcationem ad hæc, & nothorum bona, eaq; quæ incerto poſſeſſore aut relicta ſunt, aut in ripas ejecta: Jus item arreſtandi, captivandi, dimittẽdi. Quæ omnibus ferè communia, ſemel hîc ob oculos pono; ne ſæpius iterando lectori moleſtiam pariam, & faſtidium. Sunt autẽ hæc: Cis Scaldim, *Schelle-belle*: trans Scaldim verò *Moerſeke*, *Uytberghe*, *Overmeere*, *Calckene*, & *Laerne*. In quibus deſcribendis, ne cui præju-
3 *de ſervato hic Ordine excuſatio.* dicatum eam, ſemel hîc edico, ſitus me, non dignitatis, aut originis, rationem in ordine ſecutum.

SCHELLE-BELLE.

Schellebella quaſi *Scheldebella* dicitur; Latinè Bella ad Scaldim:
4 Schelle-belle *etymon.* aſſumitq; Scaldę nomen, in cujus crepidine ſita eſt, ad diſcrimẽ alterius Bellæ, quæ eâdẽ ratione *Tenera Bella* dicitur. Habuit
5 *ibidem vetus Prætorium.* olim inſigne ad Scaldim Prætoriũ; ſed eo per nuperi belli turbas excíſo, novo eoq; ampliore ædificio exornatur: moliturque loci
6 *& novum.* dñs, præter alia, in amœniſſimo antiquę arcis ſolo, novã porticũ; unde latiſſimus, lætiſſimuſq; fluminis proſpectus, & aprica ultrà
7 *forum.* citràq; paſcuorũ, planicies pateat. Forũ habet ſpatioſũ celeber-
8 *mercatus annuus.* rimũ annali nundinatione, equorũ præſertim, hebdomade poſt feſtũ venerabilis Sacramenti. Nuper etjã mercatũ hebdomadalem diebus Martis accepit à Principe ALBERTO privilegiis & anno 1604.
9 *hebdomadalis.* immunitatib. ornatum. templum habet D. Gaugetico ſacrum: ubi jus patronatus ad D. Bavonis Canonicos Gandavi ſpectat.
10 *Cœnobiũ Præmonſtratenſe.* In hoc pago, loco qui *Tuſſchenbeke* dicitur Cœnobiũ eſt virginale cum præpoſiturâ Præmonſtratenſi; olim in *Cerſcamp* Aloſtanę ditionis pago, ab Yvani Aloſtenſis vidua fundatũ. Hunc
11 *olim urbs.* Yvanum aut Comitem Aloſtẽſem fuiſſe, qui paullò antè Tiõcinienſes Canonicos in Monachos Præmonſtratenſes conver- anno 1138.
terat; aut illum qui inter Gandenſes Caſtellanos numeratur Meyer. 1137.
primùm ſuſpicatus ſum; ſed annorum ratio repugnat: quum uterq; aliquanto poſt hujus viduæ fundationem fuerit ſuperſtes: ea enim facta eſt anno CIↃCXXXVIII: prior autẽ ille Yvanus ſublatus demum eſt anno CIↃCXLIV; alter verò, etjam anno CIↃ Meyer. ann. 1144
12 *cur huc tranſlatum.* CL: fuit ſuperſtes: quo tempore ſignavit diploma quoddã Theodotici Alſatii. Ceterùm quem locum Cœnobio ſuo ea vidua Archiv. Blandinii. anno 1862.
legerat, poſteritas mutavit; hac præſertim ratione: quòd ita circumqua-

cũquaq; ſerpentes omnia infeſta redderent, ut ne altaria quidẽ ab hoc malo eſſẽt tuta. Obit tamẽ adhuc Præpoſitus, quẽ ab Abbate Troncinieſi accipiũt, Paſtorale munus in *Cerſcãp*; ne omnino primæ inſtitutionis memoria abolita videatur. Nõ eſſe hoc Cœnobiũ origine poſtremũ, hinc exiſtimari poteſt; quòd fũdatũ eſt anno CIↃ C XXXVIII: Ordo autẽ Præmõſtratẽſis inſtitutus, paucis antè annis: ut ex Chronographico hoc diſticho liquet.

Anno milleno, centeno, bis quoque deno,
Sub Patre Norberto fundatur Candidus ordo. 13 *initium Ordinis Præmonſtratenſis.*

Viſitur ibidem extremæ antiquitatis duorum Conjugũ monimentum: cujus ætas ſciri poterat, niſi fanatica hæreticorũ rabies igne ſaxum deformaſſet: nomina præſertim, & annum.

Archiv Tuſſcheubeke.

Appendix *Scheldebellæ* eſt *Wanſele*, habet ſuum ſibi templum, & 14 *Scheldebellæ appendix.*
parochum; idq; vel ante annum CIↃ C C LXV: quo tempore *Epiſcopus Cameracenſis concepit Cœnobio de Serſcamp altare, de Belle, cum appendicio Wanſela.* Utriuſq; dominus eſt nobiliſſimus vir Adrianus de Bette Eques, Fontanæ & Warvvanæ dominus, Archi- 15 *dom. eius.*
duci Erneſto, inter nobiles Palatinos, à poculis, Cardinali Andreæ Belgicæ Gubernatori à cubiculo: Principis etiã anno CIↃ IↃ XCIX primus mandatarius magiſtratibus per Flandriam novandis: qui præter paternę familię priſcum ſplendorem, quam illuſtrium Gandę primam Guicciardinus ponit; & Majorum in Rempub. merita longâ inſuper Avorum ſerie ab ipſis uſq; Teneræmondenſis dominii priſcis dynaſtis ad Guidonẽ Flandriæ Comitem, & ultrà genus numerat. Nã ut ceteros taceam, inter majores ſuos refert Ioannẽ de Teneræmõda Holbecę dominũ.

De ſcriptione Gandavi. vide plura li. sca p. n. 45

de hac vide l. 2. c. 6. nu. 1; 4.

Atqui is matrẽ habuit Mariam, filiam Gulielmi Teneræmondę dñi, fratris Roberti Betunii Flandriæ Comitis, neptẽ Guidonis Dãpetrę, & Machtildis Teneræmondæ dñæ. Uxorẽ habet *Agnetẽ de Merodæ*: unde liberos ſuſtulit Iacobũ, & Iſabellã. Erat ea 16 *dominus uxor & liberi.*
antè vidua Bern. de le Douve, dicti de Nieukercke, dñi Sãghien, Lõpre, Stallæ, Baronis Hautevvylæ, Riviere, &c. unde natæ Renata, & Catarina de le Douve: quarũ hęc adhuc exſors cõjugii; illa nupta eſt Warnero de Davre dño Merlomõtii, Boiſ-ſaint-Iſaac, Ophain, Roſigny. Enimvero quod ad *Merodios* attinet, nemo eſt, ne Belgicarũ quidẽ rerũ tiro, cui ignota ſit antiquiſſimæ gẽtis nobilitas, & fortia domi militiæq; facinora: per quorũ memores ire faſtos, nihil admodũ hîc attinet. unũ modò ſubjiciã Cęſaris diploma, ut hoc velut emblemate ſcriptionẽ meã exornẽ, & præſtãtiſſimę familię meritis quęſitũ decus propagetur:

Nos Fredericus Dei gratiâ Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ Rex, Dux Auſtriæ, Styriæ, Carin-

in magno & notabili numero nobiſcum hac vice congregatorum conſilio, & certâ ſcientiâ, prædicto Arnoldo de Meroda, ſimul etjam Ioanni Rickaldo, Wilhelmo, ſuis fratribus, ipſorúmque heredibus, atque tam maſculini quàm feminini ſexus ſucceſſoribus, etjam præfatæ ipſorum ſorori, ante nominatas eorum libertates, dignitates, & familiæ privilegia, Baronum, & Baroniſſarum, tamquam Romanus Imperator, gratioſè confirmavimus, approbavimus, eoſdemq; de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones, & Baroniſſas honeſtavimus, creavimus, ordinavimus, & ſublevavimus, confirmamus, approbamus, honeſtamus, creamus, ordinamus, & ſublevamus: hoc modo ipſos de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones & Baroniſſas omnimodè, ex Romani Cæſaris pleniſſima poteſtate & ſcientia, idque his literis atteſtantibus, ita ut ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, ipſi & ſingulariter prædictus Ioannes de Meroda, & Petershem, nec non præfatus Rickaldus de Meroda & Hoffalis, ſuis titulis & nominibus ſeipſo: ſcribere, nominare, atque ab omnibus & ſingulis taliter nominari, & pro talibus agnoſci, eâque de cauſſâ nobis & ſacro Imperio, ſervitiis aliiſque modis obedientes, atque obſequentes eſſe debent. Inſuper etjam omnes ac ſingulos honores, dignitates, prærogativas, libertates, gratias, jus & Iuſticiam, judicialiter ſeu extra judicialiter, in ſpiritualibus & civilibus ſtatibus, & cauſſis, omnibus in locis percipere, atque eorum uſu, & participatione ſe recreare poſſint, & debeant, quorum uſum, & participationem eorum prædeceſſores de Meroda, ceteríque noſtri, & ſacri Imperii verè progeniti Barones, & Baroniſſæ, ex quarta ipſorum Avorum, & abavorum progenie, de jure, conſuetudine, atque nemine obſtante, quietè percipiunt. Omnibus itaque & ſingulis Principibus, Electoribus, Ducibus, Comitibus, liberis Baronibus, Equitibus, & Militibus, Capitaneis, Vicedominis, Satrapis, Præfectis, Adminiſtratoribus, vicetenentibus, Scholtetis, Scabinis, Conſulibus, Iudicibus, Iuratis, Civibus, & Communitatibus, atque omnibus præterea aliis noſtris & Imperii ſubditis & fidelibus, cujuſcumque ſtatus aut conditionis fuerint, ex prænominata Romani Cæſaris poteſtate, per præſentes literas ſeverè atque rigoroſè mandamus, ut hi omnes, ac ſinguli, præfatos Arnoldum, Ioannem, Rickaldum, Wilhelmum fratres de Meroda, eorum heredes, & maſculini ſeu feminini ſexus ſucceſſores, inſuper etjam prædictam ipſorum ſororem Margaretam, ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, & ſingulariter ſæpe nominatum Ioannem de Meroda & Petershem, atque præfactum Rickaldum de Meroda & Hoffalis, nominent, ſcribant, atque agnoſcant:

ipſos etjam in hoc, atque in prædictis aliis noſtris gratiis, juribus, honoribus, dignitatibus, libertatibus, confirmationibus, approbationibus, atque novis donationibus, & conceſſionibus neque impediant, neque ullâ ratione moleſtent; ſed eorum uſu, & fructu prædicto modo quietè perfrui ſinant: quatenus vobis omnibus, & ſingulis unicuique cordi, & reſpectui eſt noſtra, & Imperii gravis indignatio: idque ſub expreſſâ pœnâ centum marcarum auri puri; quam quiſque contra iſtud mandatum petulanter delinquens, pro unâ dimidietate in noſtram atque Imperii Cameram, & pro alterâ dimidietate prædictis fratribus de Meroda, eorum heredibus, & ſucceſſoribus, atque præfatæ ipſorum ſorori irremiſſibiliter perſolvere obligatus erit: idque per atteſtationem harum literarum quæ appenſo noſtræ Cæſareæ majeſtatis ſigillo ſigillatæ ſunt. Datum Treviris poſt ſancti Michaëlis Archangeli diem, anno à nativitate Chriſti milleſimo quadringenteſimo, ſeptuageſimo tertio: noſtri Imperij Romani, trigeſimo quarto: Cæſarei Imperii viceſimo ſecundo: & Hungariæ decimo quinto.

Eſt autem prædicta *Agnes de Merode*, oriunda à *Wilhelmo*; cujus hoc diplomate mentio. Habuit enim patrem Bernardum, avum Richardum, Warouſæ dominum, qui filius fuit prædicti *Wilhelmi.* Porrò ex *Ioanne*, præter ceteros, prodiit Richardus, ex hoc Henricus, cui filius Joannes, pater Philippi præſentis Peterſemi toparchæ; cui uxor Anna de Merode, filia domini de Moriamez (quo cognomine Iſabellam, Roberti Betunii Teneræmondæ Domini, conjugem uſam ſuprà Lib 1.c.6. n. 96. docui) *Rickaldus* autem *de Meroda & Hoffalis* filium reliquit Renardum, nepotem Richardum, pronepotem itidem Richardum: ex quo natus Philippus de Merode, Baro de Frentzen, eques S. Sepulchri, Oeconomus sereniſſimorum Archiducum, Principum Belgicæ; & Richardus, Ogniaci toparcha, Gubernator Bapalmæ. *Margareta* autem Gulielmo de Hamale nupta eſt: ex quo ſuſtulit Mariam Magdalenam, quæ maritum habuit Gulielmum de Croy, Chievræ dominum, nullo tamẽ conjugii fructu. Sed ſatis erratum. nunc in viam, & quam orſi telam pertexamus.

18 *Triens hujus dominii olim cujus familiæ.* Ante duo ſæcula & amplius, triens *Schellebellæ*, cum *Eertbrugghe* (quæ certa regio eſt hujus pagi, ſuis etjam privilegiis & immunitatibus ornata) erat penes familiam *Van Belle:* ut conſtat ex monimentis Cornelii Gaillarti, ubi: *Bernardus van Belle dominus Eertbrugæ & in Belle*, anno CIϽ CCCC VII. *cum uxore Ioanna vande Voorde Walteri filia*: cujus illic juxta Chorum monimen-

nimentum viſitur. Patrem habuit *Walterum* van *Belle*, cujus in archivis Cœnobii Tuſſchenbeke eſt memoria, ad annum CIↃ CCC XXIX. Avum *Bernardum*, filium *Walteri*, quem dictis archivis *Guido Flandriæ Comes Teneræmondæ dominus Walterum de Balliolo, militem* vocat, tabulis anni CIↃ CC LIII. Hujus ibidem, & *Beatricis* conjugis mentio eſt tabulis anni CIↃ CC XXVII. Illius *Bernardi*, quem ſuprà dixi, tres filiæ apud Gaillardum memorantur quarum prima, Margareta nupſit Ghiſberto Maſminio: Altera Soetina nomine, maritum habuit Danielem Oudenhovium, & dein Gulielmum van Steelant: Tertia Joanna quam duxit Adam de Prooſt. Habuit inſuper filium *Ioannē* qui patri ſucceſſit: ut Epitaphium teſtatur; quod ibidem in templo ſupereſt hoc ſenſu:

Ioannes van Belle Eertbrugæ toparcha, dominus in Belle, obiit ſecundo Iulii, an. CIↃ CCCC XXXIV.

Parma gentilitia ſpectantur inibi cum nominibus familiarum, primo loco *Reſſeghemiæ*, ſecundo *Ghend* (arma ſunt gentis *Villanæ, ſive Gandaviæ*) tertio non eſt nomen; ſed in ſcuto tres roſæ; Itaque ſuſpicor de ſtirpe *Pethem*: quarto loco *Gavere*. Alterius itē *Ioannis van Belle Bellæ domini* mentionē in dictis Gaillardi monimentis deprehendi: qui ante ſummum altare, juxta ſuperiorem ſepultus eſt *anno* CIↃ CCCC XXXVIII. *ſecunda Iulii.* Ibi conſanguinearum gentium nomina erant *Zeebroeck* ſive *Roeſſelaere, Liedekercke* ſive *Halewijn*, tertium ſcutum familiæ ignotæ. Horum *Bellenſium* poſteri adhuc ſuperſunt Brugis & Tenerẹmondẹ. Hoc autem non eſt ſilentio tegendum, quod a N. V. Theodoro Hetveldio, vero noſtri ævi Coruncano, didici, & poſtmodum idem apud Gaillardum deprehendi (cui eo major fides quòd armorum fuit regulus) *Bellanam* hanc gentem, à loco id ſibi nomen adſciviſſe (ut ferè fit) eſſe autem ex *Maſminiis*, qui hanc olim ditionem tenuere; Vetuſque illi nomen *Maſminium* eſſe. quod credere eò faciliùs in animum induco, cùm quia eadem ſunt horum *Bellenſium* & *Maſminiorum* inſignia (niſi quod ad oram paullulum intereſt) tum vel maximè, quod in ſuperioris illius *Ioannis* notatione armorum, & familiarum, primo loco ſunt, & nomen, & arma gentis Reſſenghemiæ; cujus familiæ Maſminios fuiſſe † ſuprà oſtendi, & * infrà docebo. In eâdem familiâ lego bona Henrici van Belle, ad fiſcum Principis devoluta. Nominatim *Pontem in Trajectu*

19 *De gente van Belle annotatio.*

† lib. 1. c. 6. num. 71.
* Lib. 3. c. 3. num. 129. Libri ſacri patrimonii.

Scalda. Homicidii id crimine factum putant, eâque ratione id
20 Dominiũ ex eâ gente migraſſe: quod mihi non fit veriſimile;
Joannes Prooſt Dominus in Belle. Nam paullò pòſt ad *Joanne de Prooſt* ea ditio pervenit, qui erat Lib. Feudal.
Adami filius, ex Joanna van Belle Bernardi filiâ. Hunc Prætu- Analecta Gaillardi.
21 ram & Teneræmondæ, & Aloſti geſſiſſe, ſuperior Nomencla Lib 1. cap 9. num 14.
Ejus parentes. tura docet. Uxorem habuit Alexandrinã van Steelant, & ex ea Analecta Gailliardi.
22 *uxor.* filium Leonem de Prooſt (qui etjam Tenerẹmondæ fuit Præ-
23 tor) & filiam *Margaretam*, quæ Patri in hunc Bellæ trientem Lib Feudal
Liberi. ſucceſſit; quem anno CIↃ CCCC LXXVIII vendidit *Carolo Coutreau*: quem ex ordine ſecuti ſunt *Philippus Coutreau, Erardus Coutreau*, eques Weſtmalæ dominus, Theobaldus *Coutreau*
24 Erardi filius, & dein ejus frater, alter Erardi filius *Henricus Cou-*
Præſens ejus territu domi nus. *treau* Weſtmalæ, *&c.* dominus. Ex hâc familiâ fuit ille Rober-
25 tus Franciſci Coutreau filius, ſuperioris *Caroli* pater qui prœlio Meyer anno 1465.
Franciſci Coutreau memorabile factum. Montleriaco Principi noſtro Carolo Audaci, ſalutis fuit au- Oliv. de la Marche lib. 1. cap 31.
ctor: Nam abſque illo fuiſſet, Carolus, quem circumventum Annal. Brabantiæ cap. 61.
Galli ad deditionem urgebant, in eorum poteſtatem aut vivus veniſſet, aut mortuus; nam ut erat magni animi, cùm dedere ſe nollet, occidendus erat; niſi Robertus Coutreau robuſto invectus equo, per medium coronæ gallicæ agmen perrumpens, hoſtem manu Principi imminentem ſummâ vi ferro cedere coëgiſſet, magnâque editâ ſtrage, præſenti Dominum diſcrimine liberaſſet: qui viciſſim immenſæ virtutis ergô, Præfecturâ illum feudarum Brabantiæ, utili cum primis & honeſto munere, atque Equeſtri inſuper Baltheo extemplò donavit.

MOERSEKE.

26 *Moerſecæ ſitus.* VLtra Scaldim prima *Moerſeca* occurrit, intra primum ab urbe lapidem ad dictum flumen ſic ſita, ut potiſſimam ſui partem alluvioni debeat. Hanc longo ambitu Scalda munit: cujus etjam hic antiquus alveus viſitur: qui aggeribus ex-
27 cluſo amne utilem piſcationem miniſtrat. Non procul à ripâ,
Ibi ſunt rudera antiquæ molis rudera viſuntur; cujus rei, aut temporis, vulgò incertum. Incolæ arcem fuiſſe exiſtimant: ut alibi multæ circa
28 fluminũ ripas. Poſtmodum ex ſententiâ feudali, inter Petrum
Cujus ædificii. vander Borgh, & Joannem vander Borgh ejus Patruum didici, vetus Moeſecæ Dynaſtarum domicilium fuiſſe. Gaillardus inſignem *Gerardi Grimbergenſis Moſeca domini Arcem* vocat,
29 *De Scabinis.* eamque à Gandenſibus furore civili everſam. Duplex hîc eſt Scabinorum ordo, quorum prior cum Prætore agrorum, arvorum,

vorum, & univerſim pagi res curat: alter cum Scultetȃ, ea quæ
ad paludes & prata ſpectant. Eſt in hujus Dominii finibus ce- 30
leberrima ſtatio navium eo loco qui *Dry goten* (id eſt tres Ca- *Statio navium.*
nales) appellatur: ubi anno CIↃ IↃ XCVIII. Bironius Galliæ
Marcſcalcus (cujus aliquanto pòſt tragicæ vitæ finis) in amœ-
niſſima porticu, è frondentibus ramis contextȃ, à noſtro Sena-
tu exceptus eſt, firmatis Gallicæ pacis legibus. Inter XLV. feuda
quæ hujus Dominii beneficio poſſidentur, Clientelam Moeſe-
cæ Comarcho debet Baſſerodæ S. Urſmari Dominus, ratione 31
ejus Dominii, quod à Moeſeca dependet. Junctum id à prima *Baſſeroda Moeſeca feudum.*
otigine Moeſecæ exiſtimem, quia illius eſt feudum; & aut par-
Meyer. anno 1385. & Froſſard l. 2. cap 176. titione hereditariâ, aut aliàs divulſum. Eo dominio *Raſſem-* 32
ghemios olim potitos Annales Flandriæ monent: ubi legibus *Poſteà Baſſeroda Domini gentis Raſſenghemia.*
pacis inter Philippum audacem, & Gandenſes ſubſcribit *Ge-*
Lib Feudal. Moeſecæ. *rardus ab Raſſegh.m Baſſerodæ Dominus.* Inde ad *Maldeghemios* 33
abiit: fortè Conjugio dicti Gerardi filiæ, cum *Gerardo Malde-* *Maldeghemia*
ghemio, quem paullò pòſt hoc Dominio potitum variè mihi
conſtat. Poſt hunc (cùm ſine ſobole deceſſiſſet) *Villani* poſſe- 34
Analecta Harduini. dêre: Inter quos primus occurrit *Adrianus*, Ioannis & Marga- *Vilano.*
retæ Gaveranæ Raſſemghemi Dominæ filius. Poſt illum *Co-*
Ibidem Anno 1547. Ibidem & Archiva familiæ. *lardus*, Adriani filius, qui Matrem habuit Judocam Moerkerca-
nam Merchemi Dominam, filiam Colardi Moerkercani, &
Catharinæ Balliolanæ: fratrem Martinum Vilanum Raſſem-
ghemi Dominũ, maritum Antoninæ Maſminiæ, quæ Calcke-
nam in dotem habuit: Sorores Catharinam Merchemi Do-
minam Conjugem Joannis Halowini Roſebecæ Domini: &
Mararetam; quę nupta eſt Jacobo de Griſper Ogierlandæ Do-
mino. Uxorem duxit Margaretam Ghiſtellanam Guidonis fi-
Lib. 1 cap. 2. Num 79. & 81. liam. Ejus liberos, & nepotes ſuprà dedi. Præter *Baſſerodam*,
Dominus inſuper fuit Liedekercæ, S. Amandi, Leeuwe, Vi-
cecomes Lombecæ, & hereditarius Sculteta Aſſenedæ, à con-
Analecta Harduini. ſiliis & Cubiculo Ducis Burgundiæ. Hic vendidit Baſſerodam 35
Ioanni vanden Drieſſche, Conſiliario Flandriæ, qui cùm ob de- *Baſſeroda vendita.*
Ibidem. licta exilio multatus eſſet, bonaque ejus fiſco illata, id Domi-
nium emit *Iodocus Halowinus* Flandriæ Prætor, Dominus Pee- 36
Ad annum 1374. næ, & Bugghenhoutii. Hunc temere Meyerus dicit anno *Quemodo gentis Halowinæ.*
CIↃ CCCC LXXII. bello Leodicenſi cæſum: quum eo tem-
pore nullum fuerit cum eâ gente bellum; quæ jam inde ab an. 37
Meyer. anno 1467. Item anno 1468. Analecta Gallardi. CIↃ CCCC LXVII. à Carolo Burgundo ſubacta erat: & anno *(Meyeri error)*
CIↃ CCCC LXVIII. eorum Civitas propter rebellionem everſa.
Conditus eſt cum duabus uxoribus in Dominio ſuo Peenæ

juxta Caſletum, in templo Gulielmitarum, ſacello D. Virginis, ſub opere arcuato, inſigni Mauſeleo, cujus hæc eſt inſcriptio: Ibidem.

38 *Iodoci Halowini epitaphium.*

Hic jacet nobilis, & potens Dominus D. Iodocus de Halewijn, eques, Peenæ, Bugghĕboutii, & Baſſerodæ Dominus, Conſiliarius quondam Philippi, & Caroli Ducum Burgundiæ, & eorum ſupremus per Flandriam Prætor: qui cum uxore Domina Ioanna de la Trimoille, Domina dictorum locorum, fundavit hoc Cœnobium, & eccleſiam in honorem & reverentiam Virginis Mariæ, Matris Dei, & obiit an. CIↃ CCCC LXXII, XXIV *Septembris.*

39 *Item conjugis ejus Bonæ Dantoinge*

Hic jacet nobilis & potens Domina, Bona Dantoing, dum viveret prior conjux dicti Dominj Iudoci de Halewijn: quæ obiit ipſo die Agnetis, quæ fuit XXI. *Februarii anno Domini* CIↃ CCCC XLVI. *Ora Deum pro anima.*

40 *Et alterius Ioannæ de la Trimoille.*

Hic jacet nobilis & potens domina, D. Ioanna de la Trimoille, domina Peenæ, Bugghenhoutii, & Baſſerodæ, quondam uxor prædicti domini Iodoci de Halewijn: quæ & dictus dominus, ejus maritus, fundarunt hanc eccleſiam, & Cœnobium: & poſuit eadem domina, primum ejus lapidem: & obiit in feſto D Virginis, in Martio: anno CIↃ CCCC LXX. *Ora Deum omnipotentem pro anima ejus.*

41 *Peenenſe Cœnobium olim ubi.*

Fuerat autem prædictum Cœnobium antea ſtructum Oudezeliæ ab aliquo gentis Guiſiæ; ſed ob pericula inundationis, cum fundatoris moniměto, huc tranſlatū an. CIↃ CCCC LXVIII. Meyer anno 1468. Analecta Gaillardi

42 *Iodoci ſucceſſores.*

Iodoco Halowino ſucceſſit *Franciſcus* Halowinus illi *Ludovicus*, huic *Antonius*: fuitque in ea familia, donec occaſione trecentorum millium Florenorum, quam ſummam rex Gallus ſtipendiorum nomine debebat illuſtriſſimo Principi Comiti Palatino ad Rhenum, duci in Bavaria, Comiti Veldenſi, & Meyer anno 1468. Analect. Harduini lib Feudal. Moeſecæ,

43 *Baſſeroda quomodo Comitis Palatini.*

Sponheimii, *Carolus Halowinus*, eques, ordinis D. Michaëlis, æſtimatione factâ, Baſſerodam cum S. Amandi & Bugghenhoutii Dominiis, regis nomine tranſſcripſit: ipſe in Galliis alias poſſeſſiones accepturus; quæ quoad jura ſucceſſionis ejusdem eſſent aut fierent naturæ, cum his ſuis dominiis. Aliquanto pòſt, tranſactione abierunt hæc dominia ad *Carolum Manſveltium* Anno 1574 Lib. Feudal. Moeſecæ. Chronic. Mixti an. 1595.

veltium (inſigni illa ad Strigonium de Turcis clade nobilem, 44
ubi honoris ergo *Principis* titulum accepit) eâ lege, ut intra *Inde Castri Manſveldii*
certum tempus emptionis pretium perſolveret (erat autem *Principis.*
pretium, centum triginta millium Florenorum) quo non per-
ſoluto, ſive ejus præcipiti morte, quæ victorem exercitum ſine 45
Anno 1601. 8. Maii. ſanguine funeſtavit; ſive aliàs, ad priorem Dominum per ſen- *Iterum Comi-tis Palatini.*
tentiam Parlamenti redière: qui Baſſerodam, ut dixi, à Moeſe-
cæ domino in feudum habet: S. Amandi dominum ab Abbate
S. Amandi juxta Tornacum: Bugghenhoutium verò ab illu- 46
ſtriſſimo Principe Auriaco, ut Barone Grimbergenſi: penes *Bugghenhoutii directus domi-*
quos Dynaſtas ab omni Antiquitate fuit ejus pagi directum *nus quis.*
jus. Quin etiam pars quædam hujus dominii hactenus penes
Barones Grimbergæ manſit. Unde duo ibidem ſunt tribuna-
lia: alterum Comitis Palatini, quem dixi; qui ſe *Buggenhoutii*
dominum inſcribit: Alterum Baronis Grimbergenſis: habent-
Lib. Feudal. Moeſecæ. que juriſdictionem locis & perſonis diſtinctam. Porrò Baſſero- 47
da, ſuum habet Tribunal, & Majorem, & Clientes (quos *Ho-* *Baſſeroda domini jura.*
mines vocant) per quos dominus civilem exercet juſticiam, non
autem criminalem. Si verò quemquam criminis accuſatum
Major habeat in poteſtate; illum tenetur intra triduum trade-
re Prætori Teneræmondano: idque ad limites hujus dominii.
Itidem ſi multa excedat tres libras Pariſienſes. Præter alia Te- 48
neræmondæ dominus habet hîc optimum morientiũ cathal- *Teneræmondæ domini hic*
lum; niſi ante Civitatem adepti ſint. Eſt autem *Baſſeroda* ſita *jura.*
ad Scaldim, intra primum ab urbe lapidem; habetque cele- 49 *Baſſeroda*
berrimam ſtationem navium, quæ indies ultro, citroque Ant- *ſitus.*
verpiam commeant, ſtatis ad æſtum temporibus. Hujus agrum 50 *Ibidem naviũ*
ita Scaldis ſuo fluxu, & refluxu detexit, ut ab uno ævo, vix cre- *ſtatio.*
dibile terræ ſpatium gurgite hauſerit: quod ad oppoſitos Moe- 51 *A Scalde de-*
ſecæ aggeres alliſum, multa pratorum jugera illi pago adjecit. *trimentum.*
Templum habet, D. Urſmaro ſacrum, amœniſſimo ad flumen
ſitu: cujus illicio ſtructa eſt, non procul inde ab Halowinis, in-
ſignis illa domus, quam aulam Peenenſem vocant; quæ per hęc 52
Civilia bella à regio milite incenſa eſt: nunc verò vel in ruinis *Ibidem Prætorium.*
antiquum teſtatur ſplendorem. Peenenſis autem Dominii
tam celebre hîc eſt nomen; vel ob illam quam dixi domum,
vel ob gentis Halowinæ Baſſerodæ dominos (qui ferè domi-
ni Peenenſes dicebantur) ut multis hactenus perſuaſum fuerit 53
Baſſerodam in ipſo Peenenſi dominio ſitam: idque potiſſimùm *Plebeius error*
hâc cauſsâ uſu venit: quod antiquitus vulgari ſermone, cum *de domino Peenenſi.*
has Peenæ domini ditiones volebant deſignare, *terras Peena*,
dice-

locuſtarum, grillorumque venationem, quæ mulctis nullis redimuntur. Tum ſiquis ex viciniâ abſit, quem adeſſe totius cætus intereſt; per ſatellites ſtramine vinctus adducitur. Itidem ſi quis jocularis facinoris reus: cui compedum loco, hinc inde poculum ſub genu, ſtramine alligatur. Si quis damnatur, citra ſanguinem multa conſiſtit. Grauiſſima pœna eſt

Tergere ſciphos, & exanclare fortiter

Privilegium ex conſuetudinę tale habent.

Quicumque aliquid annona huic ſymposio miſerit, vexerit, curarit; ſolutionem ſi non urget, incuriæ ergô, ultrò nihil ſolvitor: ſi urget, importunitatis ergô, itidem nihil ſolvitor: & inſuper graviſſimam mulctam incurrito. Solus Tricongium ſi par eſt, ebibito. Et omnium cachinnis uſque ſiſtitor.

Originem huic ludicro dediſſe ferunt, quod ſuperioribus 60
annis, poſtquam diu incolæ latitaſſent, nuſquam auſi prodire, *Ejus orige.*
ob hoſtem & prædones, qui omnia pervagantes, nihil tutum reliquerant, cùm primùm proſpiciendi poteſtas data, fortè fortuna hinc inde paullatim in hos colles convenerint, non aliâ quàm explorandi cauſſâ (latiſſimus enim in omnem partem proſpectus patet) ubi in exſpectato vicinorum notorumque adſpectu cùm quiſque gauderet, pacataque omnia videntes, poſt tantos caſus gratulabundi dextras jungerent; illum diem perpetuæ memoriæ conſecraſſe memorantur: & exinde quotannis in ea loca ſolutis curis, & feſtâ animi lætitiâ itum, non ex agri ſolùm adſitis, diſſitiſque locis; ſed etiam ex opido: unde potiſſimæ fortunæ homines frequentes eunt, ubi frontem exporgunt, & comburunt diem. Hæc audita mihi, paucis vi- 61
ſum inſerere: cùm ut fidem meam liberem; tum ut tædioſæ le- *Auctoris excuſatio.*
ctionis levem faſtidium. Si quis eſt uſqueadeò durus, vt ob jocoſa hæc frontem caperet, atque ſupercilium attollat; is ad Timones abeat, & Hæraclitos: mihi Democrito magis eſſe lubet; & cum Socraticis diæ Sapientiæ facere: pectore, non ſupercilio. Nam quum vita noſtra mera ſit calamitas; quæ obſecro veſania eſt, miſeriores miſerias noſtras reddere? quod fit, ſi omnia nobis negamus. Satis eſt, culpam vitare, virtutem ſequi; & quæ media ſunt, neque in bonis habere, neque in malis. 62

Enimverò quod ad primordia *Moeſecani Dominii* attinet, *De Moeſecani dominii exordio.*
nihil hactenus certi depræhendi. Gaillardi quidem Collectanea ad Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem referunt, 63
Tab. an. 1255 (quem Moeſecę dominis terras donaſſe conſtat, quę alluvione *(Gaillardi error)*

 acce-

accedunt: quod illis Carolus V. Cæſar confirmavit) & ad illud uſque tempus, ea loca partim Sylveſtria, partim ulvoſa fuiſſe; Tab. an. 1517. ſed id facilè refellit *Henricus de Aſca* ſive de *Grimbergis*, quem Tab. an. 1250. hoc dominio potitum conſtat, antequam Guido Comitatum accepit. Et quod magis, jam in familiæ cognomen *Moeſeke* abierat. Dein memini audire ex nobiliſſimo viro Joanne vander Borgh, ſuperiore Moeſecæ toparcha, ea referri ad ſororem Roberti. Teneræmondæ domini: eamque id Dominium à matre

64 *An à Gulielmo de Grimbergis.* Machtilde acceptum, dotale Gulielmo de Grimbergis Aſcæ De hoc vide ſupra lib. 1. cap. 6. n. 77. Domino attuliſſe. Sed qui hujus diplomata leget, quæ non uno loco, in monimentis Svvivecanis; contrà eſſe ſentiet: ubi nuſquam non tituli modò; ſed ne loci quidem meminit, quod de Aſca non neglexit. Sed ne plus Moeſecanis eripere videar, Tab. an. 1217. 1234 & alibi ſæpius.

65 *Antiquum eſſe.* quàm dare, antiquius id mihi Dominium videtur: adeò ut plurimis hujus Territorii vetuſtate præcellens, cum quovis hac parte contendere poſſe videatur; vel hanc ob cauſſam; quòd cùm video *Ægidium militem de Moerſke* Abbatiæ Swivecanæ Tab. an. 1138.

66 *Argumentum novum.* in primordiis donantem certos redditus, imò verò multo antè cenſeri inter teſtes Inſtitutionis dictæ Abbatiæ; non aliud in- Diplom. anno 1123 lib. 2. cap. 6. n. 3. ducor credere, quàm ante id tempus *Moeſecam* titulum Dominii habuiſſe. Sciunt enim quotquot in ejus ætatis diplomatibus verſati, *Militem de Moerſke* aliud nihil eſſe, quàm ipſum dominum poſt adeptam dignitatem Equeſtrem, aut domini

67 *Et alterum.* filium, aut nepotem. Parva loquor, altiùs jam ibo. Cùm à ſexcentis pene annis illuſtris familiæ cognomen *Moerske* fuerit, quis dubitet quin, vel ante id tempus Dominii titulum habuerit? Cognomen autem familiæ ab eo uſque ævo fuiſſe, Archiva Blandinii monebunt: ubi anno CIↃ LXXII *Ioannes de Moerske* Roberti Comitis diplomati ſubſcribit. Ceterùm Ægidius ille, quem dixi an ex Grimbergenſi fuerit familiâ, neque negare, auſim, neque aſſerere. Hoc autem conſtat brevi pòſt tempore penes eam gentem hoc Dominium fuiſſe, ex qua fuerint hi:

68 *Grimbergenſis familia Moeſecæ Domini.* *Henricus de Aſca* ſive *Grimbergis*, qui uxorem habuit Joannam Spineti Dominam. Utriuſque tabulæ exſtant in archivis Tab. an. 1259. D. Bernardi, in hæc verba:

Henricus de Haſcha miles, & Joanna uxor ejus, domina de Spineto, in ſpe æternæ retributionis à domino, viris religioſis, Abbati & Conventui loci S. Bernardi, Ciſtercienſis ordinis, Cameracenſis diœceſis, qui in palude de Moerſeke, tam pro ſe, quàm pro nobis, quàm etjam pro ſuis ſimul in dicta palude cohæredibus, fideliter laborantes

per-

perſeverant, arenam, quæ ſita eſt in parochia de Morſeke, in loco qui dicitur Gaſtella, prædictæ paludi contiguam, quam ad præſens foſſatis & ſapibus incluſerunt, pro ſuis ædificiis, & aliis uſibus inibi conſervandis, & habendis, in eleëmoſynam liberè contulimus, & ab omni calumnia penitus liberatam. &c. *Datum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, quinquageſimo nono, menſe Iunio.*

Frattem habuit *Henricus* Gerardum. Utriusq; in obituario Moelecæ mentio; ubi *de Moerſeke & Grimbergis* vocantur. Hęc anno CIↃ CC LII Illum ſecutus eſt alter

Henricus de Grimbergis: quem aut Prætorem, aut Conſulem
Archiv. Swyvecanis tab. anno 1300. — Teneræmondæ fuiſſe ex actis Swivecanis aliqua fides. Vixit anno CIↃ CCC.

Hentico ſucceſſit *Gerardus de Aſca*, eques, Betleghemi item
Analecta Hadwini & Gaillardi. — dominus. Hic in archivis S. Joannis Baptiſtæ, *Gerardus Moeſecanus eques* dicitur. Uxotē habuit Clariſſam de Mirabel, Fran- 69
Clariſſa de Mirabel cujus uxor.
conis filiam: Joannis Mirabelli neptem: qui cùm unicam ha-
Ibidem. — beret filiam, teſtamento cavit, ut ſi forte filiæ ſtirps deficeret, ſacellania quam fundarat Gandavi ad D. Pharaildis eſſet in poteſtate Ywani Vaernewyck, equitis, Martini Prooſt, Gerardi Moeſecani, ſive de Grimbergis (erat hic Clariſſæ maritus) & Ravonis de Erpe Meeræ Domini: quorum ſinguli, duxerant ſingulas eius neptes. Conditus eſt autem prædictus *Gerardus* Moeſecæ, in ſacello D. Virginis, cum hac Epigraphe quam amicus noſter, vir nobilis, Adrianus de Marſcelate, ante
Archiva familiæ & Gaillart. — nuperas tempeſtates enotavit: *Hic jacet Gerardus de Grimbergis,* 70
Gerardi de Grimberg. epigraphe ſepulchralis.
Dominus Moeſecæ, & Berleghemi: qui obiit anno CIↃ CCC LII, V. Februarii,

Patrem filia *Maria* excepit: quæ in patetno monimento condita, hanc habet inſcriptionem:

Ibidem. — *Maria de Grimbergis, Maldeghemi & Moeſecæ Domina.* 71
Item Maria.

Hæc maritum habuit Philippum Maldeghemium, equitem; illius Philippi Maldeghemii filium qui memorabili in 72
Dominis gentis Maldeghemiæ.
Guidonem Flandtiæ Comitem conſtantiâ, æternum ſuæ familiæ Fidei encomium reliquit: effecitq; ut peculiari laude, gens *Maldeghemia Fida* nuncupetur. Utriuſque memoria eſt in obituario Moeſecano, ubi legitur: *Nobilis & potens Philippus de*
Oudegherſte Annal. c. 136. — *Maldeghem, & domina Maria de Grimbergis ejus uxor, Gerardi Moeſecani & Clariſſæ filia.* Ex hoc conjugio natus eſt *Philippus Maldeghemius*, cujus ante calamitoſa nuperæ tempeſtatis diſſidia, monimentum in templo Moeſecano ſpectabatur. Erat

id ad boreale Chori latus, ſub opere arcuato ex lapide Lydio,
73 cum inſcriptione belgica, quam ſic Latinè verti.

Philippi Maldeghemis monumentum.

Hic iacet inclytus & potens Dominus Philippus Maldeghemius, eques, Dominus de Maldeghem, Grimberghe, Moerſeke, Berleghem, Hayeghem & Leyſcotæ, filius Philippi, & Mariæ de Grimbergis. Analecta Gaillardi.

74 *Ejus uxor.* Uxorem habuit Eliſabetham de Wavrin cujus, & mariti viſebantur olim juxta monimentum pictę ad vivum effigies, cum Analecta Hauduini.
75 *Sorores.* armis gentilitiis hinc, & inde. Sorores habuit hic Philippus, Ibidem.
76 *Sororum ejusque poſteri.* Eliſabetham Ackoiæ dominam, & Catharinam Maldeghemiam, quæ nupſit Gerardo Maſminio, Equiti, Maſminiæ Domino, cui Berleghemum dotale attulit; peperitque illi Walravium Maſminiæ, & Berleghemi dominum, & Claram Maſminiam, quæ primum Sigero Cortracenſi Mellæ Domino (alius hic erat ab illo, quem vulgò *Cortrozyn* vocant, qui an. CIↃ CCC XXXVII ipſo Benedicti, Principis mandato capite plexus eſt) dein Philippo de Herpe nupta eſt. Ex priore marito ſuſtulit Yolantam Cortracenſem: cujus tutores fuêre, Jacobus van Hurne, & Jodocus van Volmerbeke, qui anno CIↃ CCC XCIX paternam ejus hereditatē à matre acceperunt, & inter cetera Mellæ, & Herſeauci Dominia; præſente aviâ Catharinâ Maldeghemiâ Maſminiæ, & Berleghemi dominâ, & avunculô Walravio, Maſminiæ toparchâ. Ea nupſit primùm Simoni van Hole anno CIↃ CCC LXXXVIII, XIII Iunii: iterum Richardo van Steeland: & tertiò Hostoni de la Barre, equiti; unde natæ ſunt Joanna, & Jacoba de la Barre: quarū illa Mellæ Dominium accepit, & Conjugem Joannem Picavet, Jacomardi filium. Huic præter alia bona dos fuit toparchia Herſeaux. Maritum habuit Joannem van Leeuwerghem, Rolleghemi, & Lendeghemi dominum. Sigero fatis functo, Clara Walravii ſoror, ſecundis nuptiis juncta Philippo Herpæ domino, ſuſtulit Philippum; & Suſannam: ex quibus hæc Ghelnoto Daman nupta, ſine ſobole deceſſit. Ejus hereditatem adiit Philippus Herpæ dominus, frater (cuius poſteros Laernæ deſcriptione dabo) & Yolanta Cortracenſis, uterinâ ſoror, anno CIↃ CCCC XIX. Porrò Walravius, ductâ Margaretâ de Maerſchalck, Roberti Blaeſveldæ domini filiâ, filium reliquit Robertum Maſminium, dominum Maſminiæ, Berleghemi, Uytbergæ, Hemelveerdighem, S. Martini Ledæ, Weſt. &c. Aurei velleris equitem: qui ex Eliſabethâ van Leeuvverghem ſuſtulit Margaretam

Collectanea Gaillardi. Gaillard. Idem. Idem. Idem. Idem. Hujus lib. 3. numero 244.

garetam Maſminiæ, & Beatricem Berleghemi Dominam. Altera Walravii conjux fuit Jacoba Ghiſtellana Gerardi filiâ, ſoror Joannis Coudenburgi, & Guidonis Axelæ, & Waſcali toparchæ; unde nata Eliſabeth Maſminia: quæ nupta eſt Philippo de Moere. (*Idem.*)

(*Archiva familiæ.*) Philippum Maldeghemium ſecuta eſt *Maria Maldeghemia*. Hanc filiam Moeſecæ domini fuiſſe, ex Maleani ſcripto manifeſtum: ubi vocatur, *Maldeghemi & Moeſecæ domina*, diciturq; *fidem præſtitiſſe cauſâ cujuſdam feudi, quod tenebat à Curiâ feudali Beveranâ, cui nomen Decima vander Dorent, quod patris ſui Moeſecæ Domini hereditate poſſidebat. Actum anno* CIↃ CCC LXX. (*Tab. an. 1397.*) Eam exinde vigeſimo ſeptimo pòſt anno ſuperſtitem fuiſſe, ex actis Moeſecanis conſtat. Poſt hanc *Maldeghemium* cognomen aliquandiu penes Moeſecæ dominos manſit, ſive quòd viro Maldeghemiæ gentis nupta, ſive, quòd fieri amat, à potiore dominio.

(*Lib. Feudal. Archiva familiæ.*) Mariam ſecutus eſt *Philippus Maldeghemius*; Illum *Margareta Maldeghemia*; quæ Franciſco Cavalcanti nupta, hanc majorum hereditatem vendidit *Ioanni Petro Roſſin*. Quod non ferens (*ibidem.*) Yvvanus van Ophem, Mariæ Aſcanæ, Roberti Aſcani, & Mariæ de Fleureville filiæ maritus, prædictæ Margaretæ conſanguineus, ſive præſenti commodo, ſive rei inſolentiâ motus, quod dominium longâ Avorum ſerie, ab ipsâ uſque Teneræmondenſi familiâ acceptum, quod hactenus nunquam, niſi hereditariâ ſucceſſione, & conjugiis poſſeſſorem mutaverat, ſuperſtite illæſâ, ſi non nominis, unius ſaltem ſtirpis, & originis ſerie; jure propinquitatis ad ſe retraxit, quo facto

77 *Franciſcus Cavalcanti cujus maritus.* 78 *Moeſeca vendita.* 79 *Iure ſanguinis retracta.*

(*ibidem anno 1488.*) *Ywanus*, quem dixi, eo jure quo Majores *Moeſecam* poſſedit. paullò pòſt 80 *Moeſeca gentis van Ophem.*

(*ibidem.*) *Catharina van Ophem* Ywani filia & heres ex aſſe, hujus dominii, vivo patre, poſſeſſionem accepit: quia pretium dictæ retractionis ſuppeditarat. hæc maritum habuit *Adamum van Berchem* Equitem; & inde liberos, Adrianum, Jacobam, Ioannam, & Elizabetham. Obiit autē Adamus an. ∞ CCCC XCII.

(*ibidem anno 1491.*) Defuncto patre, matre ſuperſtite *Adrianus van Berchem* legibus partitionis hereditariæ, de quâ inter Tutores convenerat, Moeſecæ Dominium adiit: idque tutorum operâ adminiſtravit: donec ad pubertatem pervenit. quo tempore uxorem duxit Eliſabetham Cocks; ſed non multò pòſt vivâ (*Anno 1506.*) etjamnum matre, è vivis exceſſit: conditusq; eſt in monimento *Gerardi Aſcani*, Maldeghemi & Moeſecæ Domini, relictâ 81 *Gentis van Berchem.*

filiâ *Theodorâ* van *Berchem*: quæ Tutores habuit Henricū van Berchem, equitem, Eelſati dominum; & Petrum van Bernage, Eſſchenbecæ Dominum. Hanc poſtea duxit *Ægidius vander Borgh*. Cùm autem aliquanto poſt *Adrianum*, etjam Adriani mater mortem cum vitâ commutaſſet, *Iacoba* Adriani ſoror natu maxima, rata id Dominium ad ſe eſſe devolutum, *Moeſecæ Dominam* ſe inſcripſit, excluſâ Theodorâ fratris filiâ. Ea nupſit *Petro de Bernage*, equiti, Domino Parcæ: & iterum *Ioanni Malart*: qui ſimul hoc Dominium tranſtulerunt, in. Anno illo. ibidem.

82 *Elisabetham de Bernage* filiam, ex priore conjugio: quam duxit *Carolus Serraets*, Conſiliarius Brabantiæ: unde ſuſtulit filium Petrum. ibidem anno 1527.

Genus de Bernage.

83 Mortuâ matre cùm *Petrus Serraets* per patrem Moeſecæ dominium adiiſſet, continuó mota eſt controverſia inter Inghelbertum de Bernage, Ludovicum Serraets, Inghelbertum van Oyenbrugghe, ac Ioannem vander Straten, *Petri* tutores; & *Ægidium vander Borgh*, qui nomine uxoris ſibi, aut ſaltem liberis ſuis ex *Theodorâ van Berchem*, Adriani filiâ, Moeſecam deberi dicebat: eâque ratione, à Soceri morte quæcumque inde poterat emolumenta ſibi, & ſuis aſſerebat. In eâ controverſiâ antequam ad litis conteſtationem ventum eſſet, deceſſit *Ægidius* relictis liberis Petro, & Joanne: quorum tutelam accepêre Joannes vander Borgh, Michael vander Borgh, & Joannes vander Linden: qui Ægidii veſtigiis inſiſtentes pupillorum jus ſunt proſecuti: reclamantibus adverſariis, hac præſertim ratione: quòd Adrianus ante matrem obiiſſet; neque repræſentationi hîc locus eſſet. Quod ita refutatum eſt, aliaque inſuper repoſita, ut tandem ſecundùm *Theodoræ* liberos ſententia lata ſit. adiit itaque ibidem.

Gentis Serraets.

84 *De Moeſeca dominio controverſia.*

85 *Refutatio.*

86 *Petrus vander Borgh*, major natu, avitam hereditatem. Hic cælebs obiit anno CIↃ IↃ L. Conditus autem eſt in templo Moeſecano in medio Chori, ante ſummum altare. ibidem.

Moeſecæ gentis vander Borgh.

Ejus hereditatem cum Moeſecæ Dominio accepit *Ioannes vander Borgh*, alter *Theodoræ* filius, eques Solymus. Hic conjugem habuit Catharinam van Duffele, & ex eâ filium Joannē, & filiam Annam quæ nupſit . . . . de Longin. ibidem anno 1557.

Patri ſucceſſit *Joannes vander Borgh*; qui uxorem duxit Odiliam Roelants, ex quâ multos ſuſtulit liberos nempe Joannem, Matthiam, Carolum, Henricum, Gulielmum, Gertrudem, Odiliam, Joannam, & Annam, & exinde Annam Swveerts ex quâ nullos. Hîc præter variorum annorum Conſulatus, pecu-

peculiari quâdam laude eum Magiſtratum quadriennio continuavit. Obiit autem nuper, anno CIↃ IↃCX prima Februarii. magno Reip. damno: quæ virum amiſit innocentiſſimum, civem bonum, Conſulem moderatum.

L. B. Feudalis anno 16.. — 87 *Præſens Moteſeca dominus.*

Illum excepit *Carolus vander Borgh:* qui biennio pene antè, dono eam ditionem à Patre acceperat. Ejus nomine Clientelam Principi juravit Carolus de Hertoghe Paddeſchoti Dominus Avunculus & tutor.

VYTBERGHEN OVERMEERE.

88 *Uytbergæ etymon.*
89 *Overmeeræ etymon.*
90 *Uytbergæ ſitus.*
91 *Cur alteri prælata.*

SEquuntur Pagi duo, *Vytberghen* & *Overmeere*, quorum ille à vicinis Betlaeræ montibus aut tumulis potiùs nomen habet, ut ſi dicas *Extra montes* (memini etiam legiſſe *Handelberghen*, id eſt Hunnorum montes, niſi in ſcriptione ſit vitium) hîc verò à ſitu ultra lacum, qui *Vytberga*: unde etjam inibi plateæ nomen, de *Meerſtraet* id eſt lacus platea. Prior ille pagus eſt ad Scaldim: qui fluvius prata quotannis inundans, magnam herbis & pecori adfert ubertatem. Alter in viciniâ. Illius titulum Dominus præfert ob antiquitatẽ. Conſtat enim ut unum feudum duo hæc loca conſtituunt; ita unico pago antiquitus fuiſſe comprehenſa: & *Vytbergam* parochiale templum habuiſſe, cum *Overmeere* ſacello contentum eſſet: Quod ab aliquot retrò ſeculis etjam Parochiæ jus accepit. Hujus D. Virgo tutelaris illius D. Petrus. Tribunal uterque pagus unum habet. utrobique tamen Juridici conventus fiunt, & ubicumque domino viſum. Locus Tribunalis Uytbergani eſt juxta Cœmeterium; *Overmeere* verò circa ædes Toparchiæ: quæ præter ædificii antiquitatem, loci amplitudinẽ, villæ commoditatem, amœniſſimæ ſunt vivariis, arboretis, hortis. Eæ nuperâ ſeceſſione Legato cuidam Gallico ſaluti fuêre. Bonnivetus hic erat, ad Ordines Belgicæ à Franciſco Valeſio Andegavenſium, & Alençonii duce, miſſus, domino ſuo harum ditionum Principatum procuraturus: qui cùm ex Arteſia Antverpiam proficiſcens, Gandavi paullulùm ſubſtitiſſet; imperio Joannis Embieſii, ex cujus arbitrio pleraque in ea Rep. gerebantur, juſſus eſt diſcedere, inpensè enim Gallicam per ea tempora factionem, & Gallos oderat. Cumque accepto aliquot militum præſidio in via eſſet; equites ab Imbieſio ad eum opprimendum miſſi, irruptione factâ aliquot ex ejus comitatu trucidarunt.

92 *Prætorii commendatio.*
93 *Bonniveti refugium quando.*

Ille

Ille autem cùm videret nullum eſſe in armis præſidium, ex equo deſcendens, dum alii pugnant, ſuperatis natando aliquot rivis, & foſſis, tandem huc incolumis devenit. Sed à diverticulo ad viam.

94. *Gandenſium in Overmeere clades*

Hunc pagum Gandenſium ſub Philippo bono clades celebriorem reddidit: ubi alto firmoque propugnaculo per vim exutos, Teneræmondæ præſidiarii profligarunt. Ibidem à Comite S. Paulino Clivienſem, Theobaldum dominum Fiennenſem, Cornelium Philippi nothum Joannem Caſtellerium, alioſque nonnullos equeſtri Baltheo donatos, Meyerus notat. *Meyer anno 1452. Oliu. de la Marche lib. 1. cap. 25. Anno 1452.*

95. *Qui ibidem creati equites.*

96. *Ibidem monimentum cujus*

In templo ante ſummum altare è vivo ſaxo monimentum viſitur, Ioannis Coudenhovii; cum incubantibus ejus & duarum conjugum ſimulacris; etſi altera alibi ſepulta eſt, ejus autem inſcriptio quantum legi potuit eſt hujuſmodi:

97. *Ejus inſcriptio.*

Sepultura nobilis, & egregii viri Ioannis Coudenhovii, armigeri, Domini Ghentbrugæ: qui obiit XXVIII *Octobris, anno* CIↃ IↃ LIII. *& Dominæ Mariæ van Ameronghen, ejus conjugis: quæ ex hac vitâ migravit* XII *Decembris, anno ſalutis* CIↃ IↃ XLVI.

Arma gentilitia hinc inde erant hæc *Coudenhove, Nieuwenbrugghe, Wintre, Cubbe, Adorne, Vander banc, Vytenhove, Baenſt,*

98. *Item Hoſpitale à quo,*

Prope templum hoſpitale eſt, cum contiguo ſacello, ſtructum olim à *Ioanne de Overmeere* milite, qui ibidem ſacellaniam fundavit: ut ex tabulis liquet, quas mecum communicavit nobiliſſimus vir Nicolaus Coudenhovius præſens loci toparcha, in hæc verba:

Vniverſis & ſingulis præſentes literas inſpecturis, Ioannes ex Curia, filius Iacobi, cum noticia veritatis ſalutem. Noveritis tenore præſentium Ioannem dictum van Overmeere militem, noſtrum prædeceſſorem, fundaſſe perpetuam capellaniam, ſitam in capella Hoſpitalis de Ouermeere, penes parochialem Eccleſiam de Overmeere; & certis redditibus, & peciis terræ arabilis, & pratorum mortificatis aſſignatis dotaſſe, & aſſecuraſſe, &c. Hæc anno. CIↃ CCCC L, II Martii.

Has tabulas fugientibus demum literis primæ fundationis datas non abs re ſuſpicari liceat; & (quod inde conſentaneum) vetuſtam admodum eſſe ſacelli originem. Id ſacellum cum hoſpitali funditus everſum reſtituit vir nobilis *Philippus Coudenhovius*

Digitized by Google

hovius eques: qui imperio Mariæ Hungariæ reginæ, ſub Carolo V. Cæſare, obſidione Metenſi unius cohortis Waſianæ ductor fuit. Hujus ibidem exſtat monimentum, cum incubante ad vivum effigie, ad latus autem epigraphe talis:

Hic jacet Dominus Philippus de Coudenhove, ſuo quondam tempore eques, nobilis domeſticus Imperatoris: qui obiit anno CIↃ IↃ LVIII, IX *Septembris. Manibus ejus bene precare.* 99 *Ibidem epigraphe.*

Quaterna ibidem conſanguinearum gentium inſignia, *Coudenhove, Atorne, Wintere, Cnibbe.* Hîc autem pagus an aliquando ſeorſum ab altero fuerit poſſeſſus, neque negare auſim; neque affirmare. Illud conſtat, cognominis loco jam olim uſurpatum: cui rei non ſolùm exemplo eſt *Ioannes de Overmeere,* miles, cuius paullò antè memini; ſed inſuper *Nicolaus de Overmeere, miles,* cujus & Beatricis uxoris, & Ioannis filii, memoria exſtat in obituario Eccleſiæ Collegiatæ Teneræmondenſis, ad VII Idus Martias, & pridie nonas Decemb. & *Adeliſa de Overmeere:* quæ anno CIↃ CC LXII fuit ſuperſtes; ut docet diploma Hugonis Caſtellani Gandenſis, quo confirmat donationem *Balduini de Inghelosen-berghe, militis: qui contulit in eleëmoſynam viris religioſis Abbati, & conventui Eccleſiæ B. Mariæ de Bodelo, de conſenſu uxoris ſuæ, decimam; quam idem Balduinus habebat jacentem in parochia S. Ioannis de Steene: quam idem Balduinus tenuit ab Adeliſa de Overmeere, & dicta Adeliſa à Domino Villano milite, fratre noſtro.* Verba ſunt Hugonis Caſtellani, anno ut dixi CIↃ CC LXII. Prærer Adeliſam occurrit *Ioannes de Overmeere* Caſtellanus Nienoviæ qui obiit anno CIↃ CCCC VI X Decemb. conditusque eſt in Abbatia Nienovienſi: ubi monimentum habuit, cum effigie armatâ. Nienoviæ Dominum fuiſſe non omnino temere aliquis ſuſpicetur. Conſtat enim eo titulo Dominos ibidem antiquitus uſos: quod ſi quis ignoret fidem faciant Collectanea Gaillardi, ubi: *Gerardus de Grimbergis Dominus, & Caſtellanus Nienoviæ fundator Abbatiæ,* &: *Gerardus de Grimbergis, Gerardi filius, Dominus, & Caſtellanus Nienoviæ, & Dominus de Grimbergis.*

100 *An Overmeere ſeorſum poſſeſſum.*

101 *Ejus nominis indicium.*

Collect. Gailliardi. Archiv gentis Vilanæ.

102 *Ioannes de Overmeere an Nienovæ Dominus.*

Habet autem Dominus præter cetera quæ omnibus hujus Territorii Dominiis communia ſuprà diximus, medium trajectus Uytbergani: Molam bannalem, ut vocant; mulctas ſexaginta

103 *Domini hic peculiare jus.*

ginta libratum,& infra.In variis item hujus Dominii elenchis ſive indicibus, quæ vulgo Denombrementa vocant, & alibi item, inveni : *In tam alto Dominio poſſeſſorem his pagis potiri, quàm ipſe Teneræmondæ Dominus potitur ſuis*: & in antiquo inſuper codicis feudalis fragmento, poteſtatem illi eſſe, *Dandi*
104 *vitam.* De hujus Dominii initiis inquirenti nihil uſquam certi occurrit. Illud tamen veriſimile, Dominii titulum in uſu fuiſſe, antequam, Overmera parochiæ jus accepit: alioquin credibile, quòd in duo feuda diviſum fuiſſet, quod nunc eſt unicum.Domini autem quos variâ lectione aſſequi datum eſt, ſunt hi :

De hujus Dominii origine quæſitum.

105 *Sophia de Beaufort*: nupta *Gulielmo Nivellano.* Hunc Gulielmum fuiſſe familiæ vander Ha veriſimile eſt, ex obituario
106 Monaſterii ten Boſſche juxta Hemelveerdighem, ubi habentur hæc verba: *Gulielmus vander Ha Dominus Vytbergæ.* Alium fuiſſe primum credidi, & ſuperiorem aliquem Uytbergæ Dominum; ſed non potuit: quum illud Monaſterium ſtructum ſit circa annum CIↃ CCC XXXIII, ut ex inſcriptione monimenti ipſius conditoris liquet, hoc ſenſu: *Hic jacet Ioannes*
107 *Gheylips: Obiit anno* CIↃCCC XXXIII, XVI *Septembris, & Iſabella de Goede, ejus uxor: obiit anno* CIↃ CCC XXXI *octavo Octobris.* Itaque cum Sophiam multò antè id Dominium habuiſſe conſtet, ſuperior fuiſſe non potuit. Condita eſt hæc Sophia cum filio Guidone Gandavi apud Franciſcanos, ubi hæc olim Epitaphia:

Dominorum Series. — *Gulielmus Nivellanus cujus familiæ.* — *Monaſterii ten Boſſche conditor.*

Collect. Gaillardi. — Ibidem. — Tab. an. 1311

108 *Anno Domini* CIↃ CCC XXXI, XIII *Kalendas Februarii, obiit Domina Sophia de Beaufort: Domina de Gramine, Vytberghine, & Schuervelde, Soror fratrum minorum in extremis. Orate pro animâ ejus.*

Sophia de Beaufort monimentum cum epigraphe. — Analect. Hauduinis

109 *Anno Domini* CIↃ CCC XXIX *in cathedra Sancti Petri, obiit Guido de Nivella filius Gulielmi de Nivella militis, ac conſortis ejus Dominæ Sophiæ de Beaufort, Dominæ de Schuervelde, anima ejus requieſcat in pace.* ibidem.

Item filii ejus Guidonis.

Hic etſi *Schuervelde* tantùm *Domina* dicatur, in ſuperiore autem Epitaphio *Domina Vytberginæ*, atque inde conjici poſſet poſt annum XXIX id Dominium conſecutam; contrà tamen eſſe tabulæ ſuperſtites convincunt: quibus anno CIↃ CCC XIII

Vyt-

Vytberga Dominam ſe inſcribit. Ad ornamentum familiæ de Beaufort notare viſum, quòd non ſolùm purpuratos Patres produxerit; ſed duos inſuper ſummos orbis Pontifices, *Clementem* videlicet *Sextum, virum multa doctrina, compoſita eloquentia, liberalem, comem, ac perhumanum, Avenione ſepultum decimo Pontificatus anno*: & ejus ex fratre nepotem *Gregorium* XI; qui ſeptimus eorum qui Avenione ſederunt, Apoſtolicam ſedem ex Gallia Romam tranſtulit: ubi Pontificatus anno ſeptimo ſublatus eſt, tanto omnium gemitu, & lacrymis, quanto antè nemo quiſquam. 110

Platina vitis Pontificum. Ibidem. Familia de Beaufort ornamentum.

Matrem ſecutus eſt *Gulielmus Nivellanus*: quem vixiſſe anno CIↃ CCC LXV, & hoc Dominio potitum conſtat, ex veteri fragmento codicis feudalis, in membrana.

Illum excepit *Ioannes Maſminius* eques, Calckenæ inſuper Dominus. Frater fuit quantum conjicio Walravii Maſminiæ Domini. Uxorem habuit Margaretam Oudenhoviam cujus familiæ nobiles Meyerus interdum *Veteris Villa* vocat. Liberos reliquit Danielem, Ludovicum, Ioannem, Ghiſelbertum: quorum tutelam geſſit Philippus Maſminins Somerghemi Dominus, ex his Ioannes Laërnæ, & Ghiſelbertus Holbecæ Dominus (quem equitem fuiſſe, & Aldenardæ inter alios nobiles à Gandenſibus obſeſſum Annales memorant) dicuntur occidiſſe Zantbergæ Dominum; quę cædes amicâ conventione poſtmodum expiata eſt, pacatis Henrico & Gerardo Zantberganis fratribus, eorumque matre, & Joanne de Bairlemont tutore; idque interventu, *Ioannis Maſminii equitis, Philippi Maſminii equitis, Gerardi van Steenhuſe equitis Sweveghemi toparchæ, & Walravii Maſminii equitis: datiſque utrimque ſponſores Sigerus vanden Kerckhove, Lancilotus de Bairlemont, & Ibannes Oultra Dominus, Caſtellanus Iprenſis.* 111

Maſminia gentis Vytbergæ Domin. Analect. Harduini & Gaill. Anno 1411. & alibi. Meyer. anno 1379. Analect. Harduini anno 1388 Gaillard anno 1390.

A morte Patris *Daniel*, maximus natu, hoc Dominium, & *Calkenam* inſuper accepit. Uxorem habuit Margaretam Ghiſtellanam, Philippi Ghiſtellani equitis filiam, & ex eâ liberos; Joannem, Gerardum, Danielem, Ludovicum, Philippum, & Eliſabetham: quorum tutelam accepit Robertus van Leeuwerghem Ghiſeghemi Dominus.

Analect. Harduini. Collect. Gaillard.

Daniele vitâ functo, *Vytbergæ & Overmecræ* Dominium ad *Ludovicum* filium devenit. Hic uxorem habuit Eliſabetham Swaghen & ex eâ liberos: Augeriū, Jodocam, & Margaretam; ut teſtâtur tabulæ, quibus *cum uxore Eliſabeta Swaeghen hereditatem ſuam partitur*, hoc modo: *ut duo trientes Vytbergæ & Overmecræ,*

Analect. Harduini & Gaillard. Collect. Gaillard.

mœræ, cum altâ Iuſtitiâ & emolumentis; molâ inſuper, ejuſq; redditibus Augerio cederent: Iodocæ, prædium quod erat Bellæ ad Scaldim, Domus ſita Teneræmondæ, certique redditus: Margaretæ verò bona quæ Berleghemi, &c.

Poſtquam Ludovicus deſiiſſet vivere, *Augerius* lege dictæ partitiônis paternum Dominium adiit. Conditus autem eſt ad D. Petri Uytbergæ. Liberos reliquit ex conjuge Margareta vander Linden, Jacobum & Gertrudem. Lib. Feud. I. Gallat.

Augerio ſucceſſit filius *Iacobus Maſminius*: qui cum patre, & ſorore commune habet monimentum in templo Uytbergano; quod per has turbas, lapſu campanæ, in plurimas partes ruptum, Petrus vanden Houte Uytbergæ Dominus, curavit componi: ſparſaſque huc illuc partes jungi. Ejus quæ legi poterant, hæc ſunt: Lib. Feudal.

112 *Augerii Maſminii ſepulchralis Epigraphe.*

> *Hic ſitus eſt Augerius Maſminius, Vytbergæ Dominus, qui obiit* XVI *Maii anno* CIↃ CCCC XCIV. *& Iacobus Maſminius Vytbergæ Dominus, qui obiit.. ...Febr. anno* CIↃ IↃ. . . *Et Gertrudis Maſminia Augerii filia M*......

Iacobum conſtat Philippi Auſtriaci primi ævo hoc dominio potitum, ex diplomate, quod ille Princeps Chriſtophoro Barouſio conceſſit, anno CIↃ CCCC XCVIII. Archiv. Curiæ Feudalis.

113 *Genus vandē Houte dominus.* Poſt Jacobum ad *Gertrudem* Augerii filiam Uytberga obiit: ea nupta *Ioanni vanden Houte* ſuſtulit filias duas, & *Maillardum vanden Houte*, Uytbergæ dominum. Hic conjugem habuit familiæ Dixmudanæ; & ex eâ filium Jodocum: quâ defunctâ, Margaretæ van Moere junctus eſt; unde nati Petrus, Jacobus, Lævinus, & alii, atque aliæ ad undecim: ex quibus omnibus tribus primis morte ſublatis, hoc Dominio potitus eſt, *Lævinus vanden Houte*. Huic coniux Margareta Pels, peperit undecim liberos quibus omnibus ſuperſtes. Archiv. familiæ lib. Feud. ibidem. Archiv. familiæ. Lib. Feudal.

Petrus vanden Houte hoc Dominium adiit. Uxorem habet Annam de Figueroa, & ex ea liberos, Leonoram, & Magdalenam.

114 *Præſens Vytbergæ & Ouermeere dominus* Poſt Petrum emptione hanc ditionem accepit V. N. *Nicolaus de Coudenhove*, Ghentbrugæ Dominus, præſens ejus Lib. Feudal. Anno 160.

115 *Eius uxor & liberi.* loci toparcha: qui ex Carolotta de Baudringhien ſuſtulit Jacobum, Annam, Philippum, Joannam, Joannem, Carolinam,

An-

Annam, Mariam, Jacobam, Antonium, Nicolaum, & alterum Jacobum Jacobi primogenito jampridem defuncto.

Analect. Harduini & Gaillard. g

Inter eos qui ſtirpis Maſminiæ Uytbergæ titulo ſunt uſi, deprehendi etjam *Robertum Maſminiam*: cujus dominia hoc ordine, non uno loco, legi: *Maſſeme*, *Berleghem*, *Vytberghe*, *Hemelveerdeghem*, *S. Martini lede*, *Weſteren*, &c. Quo jure tamen, hactenus non inveni: an emptione, an mutatione, quæ 116
Robertus Maſminius aurei velleris Eq. an Vytberga dominus.
poſtea irrita, (nam hereditate non accepit) incertum; etſi veri ſimile. Filius fuit Walravii Maſminiæ & Berleghemi toparchæ, nepos ex filio Catharinæ Maldeghemiæ, Philippi 117
Cujus hic filius
Maldeghemii Moeſecæ domini filiæ, Uxorem habuit Eliſa- 118
Gaillard
betham van Leeuwerghem: & ex eâ duas filias, Margaretam, *Ejus uxor.*
quam duxit Andreas dominus de Maſtaing; & Beatricem cui 119
tutor fuit Philippus de Herpe. Qui vir fuerit vel inde liquet: *Liberi.*
Gaillardin. deſcriptione Antverpiæ Meyer. anno 1429 Idem anno 1430. Guicciardin deſcript Antverp.
quòd in ſocietatem aurei velleris decimus ſeptimus à Principe inter primos viginti quatuor lectus eſt, quando is ordo primùm Brugis inſtitutus, à Philippo Burgundo, nuptiis cum Iſabellâ, Ioannis Luſitaniæ regis filiâ. Cæſus eſt autem, poſt varia in Principem merita, bello Leodicenſi, cum Joanne Ghiſtellano, Dudzelæ domino: ſuffectusque illi in ordinem aurei velleris Fridericus Comes Meurenſis.

Lib. Feudal.

Porrò tertia omnino hujus Dominii pars, jam olim à cete- 120
Ejus Dominii trientem ſeorſum poſſeſſus.
Lib. I cap. I. num 18.
ris duobus trientibus ſeorſum poſſeſſa eſt: idque ex conſuetudine hujus Curiæ Feudalis, cujus ſupra memini. Ea autem di- 121
viſio quando primùm facta nondum ſum aſſecutus. Hoc mo- *A quo est Venditus*
dò conſtat, *Ghiſbertum Maſminium*, cum Margareta van Belle conjuge, (unde filiam ſuſtulit quæ nupta Herveldiæ familiæ viro, peperit Ghiſbertum van Eetvelde) prædictum trientem vendidiſſe *Iacobo Vytenhove*, anno CIↃ CCCC XXXIII potiente Uytbergæ & Overmeeræ dominio *Augerio Maſminio* ut tabulæ emptionis docent.

Lib. Feudal.

Exin devenit ad *Ioannem Vtenhove* ab hoc ad *Philippam* 122
Vtenhove, Chriſtophori Barouſij Luſitani, aliquot ex ordine *Exin qui poſt ſederint.*
Belgicæ Principum, Oeconomi, conjugem: quæ cùm nullos haberet liberos; hereditate ad gentem Coudenhoviam conceſſit: in qua primus hanc Dominii portionem accepit *Ioan-* 123
nes Coudenhovius, eques pater: inde *Ioannes* filius: cujus Here- *Quis nunc.*
ditatem adiit Nobiliſſimus vir *Nicolaus Coudenhovius* Joannis filius Ghentbrugæ toparcha, qui nunc ex aſſe *Vytberga* & *Overmera* Dominio potitur.

CALKENE.

124 *Calkenæ ſitus* HIs contiguum eſt *Calkene*, Gandavo & Teneræmondâ æqualiter diſtans; cujus extrema longo tractu Scaldis beat: ex quo navigabilem rivum, cùm commodiſſima ſtatione manu ductum anno CIƆ IƆ XL. loci Paſtor D. Joannes vanden Zype, S. Theologiæ Licentiatus, ibidem ortus, mihi commemoravit. qui alia inſuper amore patriæ ſuggeſſit, quæ hîc viſum dare.

125 *Ibidem notanda.* Primò opidulum hîc olim ſtetiſſe, ut vetus inter incolas narratio eſt, eo vico qui *Rot* dicitur, opportuno ad Scaldim loco: ejuſque rei argumentum, varia ſparſim fundamenta, quæ adhuc indies eruuntur. Dein plura hîc antiquitus fuiſſe prætoria, & ex iis potiſſima duo, in vicis *Raueſchoot* & *Gavere*: atque ibi quidem Flandriæ Comites domum venatoriam, hîc verò priſcam gentem de *Calkene* domicilium habuiſſe; ex qua *Sigerus* ille fuit, cujus celebris ibidem memoria, ob auctum ingenti munificentiâ loci templum, idque circa annum CIƆ CCCC. Obiit enim anno CIƆ CCCC VIII. Idem notavit uno ſæculo ad XXV ex hoc uno pago ſacris initiatos, eorumque pleroſq; fuiſſe animarum Paſtores; aliquos etjam Archipræsbyteros. Templum D. Dionyſio inſcriptum eſt, miraculis olim nobile; cujus pars vetuſta eſt, reliquum recentius, ut dixi: Chorus etjam ab anno CIƆ IƆ XXXI Sacellum autem D. Annæ ſtructum demum anno CIƆ IƆC IX. Jus Patronatus habet in Galliis Abbas S. Nicolai, in Boſco.

126 *A quo cui datus hic pagus.* Datus eſt autem hic pagus olim, cum *Maſminis*, & *Laerne*, à *Roberto* Advocato Atrebatenſi Betuniæ & Teneræmondæ domino, ſorori *Machtildi*, in compenſationem dotis cum *Ghilberto Sottenghemio*, Raſſenghemi domino. Quâ de re hoc diploma à N. V. Carolo Schouteete, aliàs van Zuylen, præſente Laernæ toparchâ, accepi:

127 *Donationis tabula.* *Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ, & Teneræmondæ Dominus, Notum facio tam præſentibus quàm futuris, quod omnia quæ habebam in parochia de Calkene, quæ ego tenebam, & quæ à me tenebantur, dedi in feudum domino Ghilberto de Sottenghem, liberè, cum omnibus juſticiis majoribus, & minoribus: excepto manſo de Raveſchoot, ſicut eſt modo clauſum, exceptis etjam quindecim bonariis Waſtinæ. Et ſciendum quòd homagia quæ ego in dicta villa habebam, mihi remanent. Et ſi homines mei ibidem maneutes,*

manentes, exercitus meos, vel equitaturas non fecerint, ſicut debent vel ad placita mea non venerint; ego prò fore facto tali, ſicut Homines mei judicaverunt, potero pendeare ſuper feodum, quod mei Homines tenent de me: & nullam aliam Iuſticiam majorem, vel minorem in dicta villa habebo. Dedi etjam dicto Ghilberto ſimiliter in feodum, omnia quæ habebam in parochia de Laerne, & quæ ego tenebam, & quæ à me tenebuntur: excepto ſervis, & Hominibus Advocatiæ, quos ego habeo in dictâ villâ. Bona autem omnia cum alodio, quod dictus Ghilbertus habebat in parochia de Maſſeme, & quod habebit in poſterum, recepit ipſe à me in feodum. Et ſciendum quod dictam donationem ei feci, pro mille libris, quas ei debebam de maritagio Machtildis ſororis meæ, quam ipſe habet in uxorem. Et quia ego Michaël Flandriæ Conſtabularius, & ego Walterus de Ghiſtelle, de aſſenſu domini Roberti de Betune, & domini Ghiberti de Sottenghem, prædicta rei fuimus ordinatores, ad ipſorum petitiones, & prædictorum teſtimonium, ſigilla noſtra præſenti ſcripto duximus apponenda. Actum anno milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo octavo, menſe Martii.

Prædicta hæc tria Dominia longo tempore ſimul poſſeſſa, indicio eſt fragmentum illud codicis Feudalis, cujus antè meminì: ubi anno CIↃ CCC Γ XV idem memoratur Dominus *Maſminiæ, Laernæ, & Calkenæ*. Erat autem is *Gerardus Gerardi Raſſenghemii*, & *Eliſabethæ Maldeghemiæ* filius, *Ghilberti* nepos, & prædictorum, *Ghilberti* & *Machtildis* pronepos. De quibus omnibus diplomatum expertes difficiliùs judicabunt, quòd *Ghilbertus* hic *Sottenghemium* cognomen geſſit; hujus liberi *Raſſenghemium*; nepotes autem nunc *Raſſenghemii* dicti, nunc *Maſminii*: quod nomen poſteri *Maſminiæ, Laernæ, Calkenæ, Vytbergæ*, & *Ouermeeræ* Domini aſſumpſerunt. Unde in Genealogiis ſæpe difficultas: nihil enim tam obvium, quàm à loci alicujus Dominio cognomen uſurpari. *Ghilbertum* autem eadem geſſiſſe inſignia, quæ nunc genti *Maſminiæ* tribuuntur, variis locis, & ſæpius adverti. Habuit *Gerardus*, quem dixi, uxorem *Catharinam Maldeghemiam*, Philippi & Mariæ de Grimbergis Moeſecæ dominæ filiam; Gerardi de Grimbergis & Clariſſæ Mirabellæ neptem; & ex ea liberos Waltavium Maſminiæ ac Berleghemi Dominum (unde natus Robertus aurei Velleris eques) & Claram Maſminiam, quę primùm Sigero Cortracenſi, Mellæ & Herſeauci Domino; dein Philippo Erpæ comarcho nupta eſt, &

Ioannem, qui *Calkenæ* dominium paternâ hereditate accepit (idem

Marginal notes:

128 *Maſminia Calkenæ Laernæ ad quod tempus juncta.*

Vide ſupra lib. 1. cap. 6. nu. 74. 75. 72.

129 *Difficultas in genealogia gentis Maſminiæ detecta & ſoluta.*

ibidem. Archiv. Svvivec.

Vide lib. 1. c. 6 num. 74.

Amilect. Harduini.

130 *Maſminiæ gentis Calkenæ domini.*

(idem de *Laerne* ſuſpicor) & inſuper *Vytbergam*, & *Overmeeram* poſſedit. Uxorem habuit *Margaretam Oudenhoviam* (quam poſtea duxit Guido Ghiſtellanus) unde nati, Daniel, Ludovicus, Joannes, & Ghiſelbertus Maſminii: quorum hic Holbecæ fuit dominus Joannes Laernæ; Collect. Gaillardi.

Daniel verò *Calkenam* adiit. Hic ex *Margareta Ghiſtellana* (cujus adhuc inſigne mauſoleum in crypta D. Bavonis Gandavi viſitur) ſuſtulit Joannem, Gerardum, Danielem Ludovicum, Philippum, & Eliſabetham: ex quibus.

Ioannes Maſminius patri in hanc ditionem ſucceſſit: qui ex *Adriana de Cabelliau* filiam reliquit.

131 *Antoninam, Calkenæ* dominam; quæ nupta *Martino Villano* Lib. Feudal.
Gandavo, Adriani filio, Raſſenghemi & arcis S. Joannis toparchæ, ad filium.
Villanæ ſive Gandenſis familiæ Domini.

Adrianum Calkenam tranſmiſit, & is ad poſteros: paruitque jamdiu feliciter heroibus gentis *Villanæ*: in qua nunc eo dominatu potitur

132 *Iacobo Philippus Villani à Gandavo*, nobilitate, virtute doctrinâ illuſtris, Iſenghemi Comes, Raſſenghemi Baro, Arcis Sancti Joannis liber toparcha, Maſminiæ, Wetteræ, *&c.* Dominus; Collator hereditarius beneficiorum & officiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſenedani; Philippo III. Hiſpaniarum Indiarumque Regi potentiſſimo à conſiliis Status Belgici; ALBERTI & ISABELLÆ ſereniſſimorum Belgicæ Principum primus Oeconomus; Dux unius turmæ equitum cataphractorum. Archiv. ſuis.
Præſens dominus.

133 Hic prioribus nuptiis uxorem duxit *Odiliam de Claerhaut* (quæ familia à *Gandaviis* oriunda) filiam Jacobi, Baronis Maldeghemi, Coolſcamp, Uytkercke. Guyſæ, *&c.* & Annæ de Merode (quæ patrem habuit Richardum, Baronem de Frentzen, matrem Franciſcam de Bochout, ſororem Mariæ, à quâ ad Naſſovios Boularæ Baronatus devenit) ex qua ſuſtulit Philippo Lamorallum Comitatus Aloſtenſis Præfectum, qui nuper uxorem duxit filiam Philippi de Merode, Baronis de Frentzen, ſereniſſimorum Archiducum Oeconomi, Franciſcum, Maxæmylianum, Adriano Lamorallum (à quo partu paucis poſt diebus oppetiit) Mariam, Jacobam, & Annam, Canonicas, illas Malbodii, hanc Montibus Hannoniæ. Mortuâ autem *Odiliâ* alteris nuptiis junctus eſt *Eliſabethæ à Bergis* (quæ familia à Ducibus Brabantiæ originem trahit) Ferrici Baronis Grimbergani filiæ, ſorori Jacobi à Bergis præſentis Grimbergæ Baronis, & illuſtriſſimi Gulielmi à Bergis, Præſulis nu-
Uxores ejus & liberi.

lis nuper Antverpienſis, & dein Principis & Archiepiſcopi Cameracenſis, Comitis Cameraceſii: quo conjugio nati Gulielmus, Jacobus, & Albertina.

Enimverò libet hîc paullò liberiùs per hanc gentem vagari, cùm quòd totiùs noſtræ ditionis eſt nobiliſſima (ducit enim originem ex antiquâ ſtirpe *Biling*, è qua familia priſci Saxoniæ Reges; cui provinciæ etjam primos duces pepetit) tum inſuper, quòd *Teneramondæ* Dynaſtis, eorumque poſteris, non ſemel ſanguine juncta eſt: quos ipſos ex *Gandaviâ* hac ſtirpe propagatos, non immeritò ſuſpicamur, quòd eam ceteræ *Flandriæ Imperiali*, Caſtello Gandenſi, Comitatui Aloſtano, Waſiæ, quatuor Ambactis, & ditioni Bornehemiæ præfuiſſe conſtet; quibus omnibus *Teneramondam* noſtra *ditio* cingitur. Dabo itaque continuâ ſerie, noſtri *Comitis* præſentis *Calkenæ* domini majores, ex familiæ archivis depromptos; (quod ad illuſtrationem Hiſtoriæ faciet) & in iis *Caſtellanos Gandenſes*, quos ipſe variis archivis, ex compertæ fidei diplomatibus erui: & ſupra hos *Comites arcis Ottonianæ*; à quibus *Gandavium* nomen ad poſteros derivatum. Quumque etjam *Aloſtenſes* dicti ſint; *Aloſtanos Comites* hujus ſtirpis ſubjungam; & novâ viâ docebo, Flandriæ Principes non injuſto titulo (quod unâ voce ſcriptores volunt) eum Comitatum occupaſſe: atque alia quædam, quæ ad illuſtrationem nobiliſſimæ *Villanæ*, ſive *Gandaviæ* gentis faciunt: quæ perſtringemus potiùs, quàm juſtâ operâ dabimus; donec aliàs velis remiſque ejuſdem familiæ Antiquitates & ornamenta perſequemur.

Margin notes: 134 *De gente Villana ſive Gandenſi cur non multus ſermo.* — *Variis tabulis.* — 135 *Ejus origo & priſcum nomẽ.* — 136 *Antiquum Imperium.* — 137 *De ea gente qua hic deſcenda.* — *Divæus rerum Brabantic. lib. 10.*

Patrem habuit *Iacobo-Philippus Villani de Gandavo Maxamylianum*, Iſenghemi Comitem, Baronem Raſſenghemi, Arcis Sancti Joannis liberum toparcham, Calkenæ, Maſminiæ, Wetteræ, *&c.* Dominum; Collatorem hereditarium officiorum & beneficiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſenedani. Natus hic eſt Gandavi anno CIↃ IↃ XXX; mortuus Tornaci, anno CIↃ IↃ LXXXIII. Fratrem habuit majorem natu Adolphum, magnæ ſpei adoleſcentem; cui fortè aperta vena pedis, inter feſtas nobiliſſimi cætus quas ducta bat choreas, funeſto toti familiæ caſu mortem acceleravit; ætatis anno XVIII, à Chriſto nato CIↃ IↃ XLVII. Abſque hoc fuiſſet, decreverat *Maxamylianus* ad normam Domini Franciſci vitam tranſigere; ſed aditâ fratris hereditate, inſtitutum mutavit. Itaque anno CIↃ IↃ LIV

Margin notes: *Archiv. familiæ.* — 138 *Præſentis Calkenæ domini parentes, majores, & aliqua in iis ſingularia.*

inter nobiles palatinos Mariæ Hungariæ Reginæ, ſororis Caroli V. quæ per ea tempora Belgicam adminiſtrabat, adſcriptus eſt. Poſtea Philippum Hiſpaniarum Principem ſecutus,

139 *Iſenghemi* Comitis *titulus unde.*

cui per omnem vitam gratiſſimus fuit (adeò ut Comitis titulo eum ornaverit) varia ab eo munia & militiæ & domi accepit. Inter cetera Aloſtano Comitatui præfectus eſt an. CIↃ IↃ LXI, & triennio pòſt Inſulis, Duaco, & Orchiaco: utrobique datus ſucceſſor illuſtri viro Ioanni de Montmorency, Courrieræ domino, equiti aurei velleris. Anno CIↃ IↃ LXVII factus eſt quartus Mandatarius Magiſtratibus per Flandriam novandis. anno CIↃ IↃ LXX tertius, decennio poſt ſecundus; mortuo Carolo Berlomontio equite aurei velleris. Arteſiæ Comitatui anno LXXIV & aliquot ſequentibus præfuit. Anno LXXVI Conſiliarius Regius factus eſt, & Ærarii Belgici Præfectus primarius. His itaque atque aliis Magiſtratibus magnâ cum laude adminiſtratis, multa inſuper & Gandavi, & Bruxellis à perduellibus pro Principe paſſus, tandem naturæ ſatisfaciens ſummum ſui deſiderium Principi, Patriæ, familiæ, omnibus denique bonis

140 *Philippa de Gominyes à Teneramonda Dominis orige.*

reliquit. Uxorem habuit Philippam de Gominyes, dictam de Jauçe & Maſtaing, Maſminiæ, Oordeghemi, *&c.* heredem: quæ ipſa ex Teneræmondanâ gente originem ducit. Habuit enim patrem Gabrielē Maſtainæ dominum, avum Andream, aviam Margaretam, filiam Roberti Maſminii equitis aurei velleris, cui pater Walravius, qui genus refert ad *Ghi bertum Sottenghemium Machtildis Betuniæ* prædictæ maritum; quæ ſoror fuit *Roberti* Betuniæ, & Teneræmondæ domini, filia *Machtildis Teneræmondanæ* & *Gulielmi Betunii* Advocati Atrebatenſis, Betuniæ Domini. Matrem habuit dicta *Philippa* Cathatinam de Lannoy, filiam Molenbaſiæ domini, equitis aurei velleris; cujus ſoror fuit avia materna hujus Ducis Arſchotani: nupta enim erat Joanni de Halowyn, Cominii domino; cujus ex eo filiam uxorem habuit Dux Arſchotanus, nuper in Italia defunctus.

Vide lib. I. cap. 6. num. 75. 74. 68. & ſupr. n. 129. De his vide lib. I cap. 6. num. 40.

Maxæmyliano parens fuit *Adrianus Villani de Gandavo* Iſenghemi dominus, Baro Raſſenghemi, Calkenæ toparcha, collator hereditarius, *&c.* cui uxor, *Margareta de Stavele*, filia Joannis de Stavele, Iſenghemi, Glaionæ. Eſterræ, Haveskercæ domini, Amita Philippi de Stavele, Glaionæ domini, equitis aurei velleris: qui ſub Carolo V. militiâ clarus fuit. Poſthumus hic *Adrianus* erat, & in ipſo ætatis flore extinctus eſt. In adoleſcentia Maxæmyliano Cæſari bello Gallico in Italia meruit:

dein

dein Adolpho, Philippi Burgundiæ Ducis notho, Beveræ, Veræ, & Vliſſingæ domino, Archithalaſſo vicarius fuit.

Filius erat *Adriani*, Raſſenghemi Baronis, Arcis S. Joannis
liberi toparchæ; *Calkenæ* domini; Collatoris, *&c.* Uxorem ha-
buit *Mariam Cortracenſem*, Joannis filiam, quæ marito in dotem
attulit ditiones Lommc, Hem, Obeaux, *&c.* Hic fuit Maxæ- 141
Tabulæ Cæſaris in Archiv. famil. myliano Cæſari à conſiliis & cubiculo; à quo an. CIC CCCC LXXX *Adriani* Villani de Gan-
præfectus eſt centum quinquaginta millibus armatorum, ad davo *ſingulare munus unum.*
reprimẽdam vim Galli, de cujus irruptione paſſim erat rumor.
Idem anno LXXXII nuncupatus eſt primus Mandatarius, no-
vatione Magiſtratuum Flandriæ. Mortuâ dein Mariâ Burgun-
Albert Crantzius in Saxonia. dicâ, cùm de provinciatum & pupilli Principis adminiſtratio-
ibidem. ne ageretur; ea ſuaſu Concilii, Principis defunctæ conſangui-
neis Archiducis aſſenſu delara eſt; inter quos ab Alberto Crãt-
zio numerantur *Philippus de Raveſtein, Philippus de Bevere, de* 142
Gruythuyſe, & de Raſſenghem Barones: cujus conſilii cùm brevi *Et alterum.*
Archiducem pæniteret (videbat enim hac ratione ſe in ordi-
nem cogi) Conventu Teneræmondæ indicto (ut ſuprà me-
Lib I. c 7. mini) hi proceres cum Flandriæ ordinibus cauſſas attulêre, ob
quas filii Principis tutelam Archiducem gerere non liceret:
offerentes ſtare juri in Curiâ Pariſienſi, aut coram ipſo Rege
(qui ſupremus Flandriæ Dominus eâ tempeſtate erat) de con-
troverſiâ diſceptare. Quem hæc res eventum habuerit ſuprà
ibidem. Oliv. de la Marche lib 2. cap. 14. dixi. Tandem à ſicariis è medio ſublatus eſt, Philippi Clivenſis 143
Raveſtanæ domini imperio, qui capitalis erat Archiduci ho- *Ejus cædes & auctor.*
ſtis. Cauſſam dicit de la Marche, quòd *Raſſenghemius*, qui ejus *Cædis cauſſa una.*
arcana norat, Archiducis rueri partes decreviſſet. In illis arca-
nis erat, Tutorio prætextu Principem hereditate excludere,
ſibi ditiones uſurpare: quod ubi moliri Raveſtanum Raſſen-
ghemius videret, neque ab inſtituto poſſe avelli; Principi ſuam
fidem probare maluit, quàm in ſceleris, & præmiorum partem
In Saxonia. venire. Alteram cauſſam Crantzius addit: quod Flandriæ or- 144
dinum Legatos ex Gallia reduces Raſſenghemius Archiducis *Et altera.*
juſſu detinuerit. De hujus cædis expiatione, etiam Archiduci 145 *Ea expiata.*
Pontus Heuterus Rerum Belgic lib. 4. cura fuit, (ut in legibus Pacis cum Raveſtano expreſſa mentio)
cui tandem ſatis factum certis conditionibus, annuentibus de-
functi conſanguineis, inter quos *Inghelbertus de Naſſau Comes,*
Tabulæ in archiv familiæ. *dominus de Breda, Ioannes dominus de Bergis ad Zomam, Ioannes*
dominus de Cruninghen, & Pamele, Iacobus ab Hallewino dominus
de Sweveghem & Merckem, Philippus Villain, Nicolaus à Romer-
walle dominus de Ledijck, Adrianus Villain dominus Liekercanus,

Daniel de Praet dictus de Moerkercke, Iudocus à Ghiſtella dominus vander Moure, Georgius & Nicolaus vander Moure, Adrianus à Ravenſchoot, Leoninus, & Ogerius à Maſſima, Iudocus à Saemſlacht, Gerardus ab Angherellis, Carolus à Ghiſtella. Eâ de re tabulæ ſuper ſunt, datæ anno CIƆ CCCC XCII, XXI. Martii.

Patrem habuit Adrianus *Martinum Villani de Gandavo*, Raſſenghemi Baronem, *&c.* A conſiliis Philippi Burgundi
anno CIƆ CCCC LI. Idem fuit Baſerodæ in hac noſtra di- Analect. Marduini.
146 tione Dominus, & Advocatus Tamiſiæ: quam, cum arce di- Archiv. Blandinſ. tabul.
Tamiſia à quo sit vendita. cta *de Ercke*, Solymas cum decem famulis profectus, per fra- anni 1459.
trem Colardum vendidit Abbati Divi Petri juxta Gandavum, anno CIƆ CCCC LVIII pretio quatuor millium ſcutatorum. In hoc itinere dum redux Cyprum viſit, in Ordinem Archiv. familiæ.
147 Regalem *Spathæ*, à Carlota Iheruſalem, Cypri, & Armeniæ
Mart. Villani de Gandavo Cyprius eques. regina, allegitur: ut liquet tabulis anni CIƆ CCCC LIX XXIII
148 Iulii. Uxorem habuit *Antoninam Maſminiam*, Joannis, Cal-
Primus Gandenſium primus Calkenæ dominus. kenæ domini filiam, & ex aſſe heredem: quam ab ipſis uſque Teneræmondæ Dynaſtis continuâ majorum ſerie, Calkenæ Dominium accepiſſe & ex dictis liquet, & ad majorem lucem
149 hîc non gravabor repetere. Patrem habuit *Ioannem*, Avum Vide ſupra num. 131 &
Antonina Maſminia quomodo ex Teneramonda dominis oriunda. *Danielem*, Proavum *Ioannem*, qui filius fuit *Gerardi*, *Gerardi* lib. 1. cap. 6.
item nepos, *Ghilberti* pronepos; cui pater *Ghilbertus*, mater n. 75. & 68.
Machtildis filia *Machtildis* Teneræmondæ Dominæ, ſoror *Roberti*, prima *Calkena* domina, ut donationis diploma Suprà n. 127.
docet.

Martinus *Adriano* natus eſt: qui Baro fuit Raſſenghemi, Liedekercæ, Lenſii, Vicecomes Lombecæ, liber dominus Arcis Sancti Joannis, Collator hereditarius, *&c.* Philippo Burgundo à cubiculis, Flandriæ Archiprætor, & anno CIƆ Meyer. ad annum 14.
CCCC XXXV noſtræ urbis, & Dominii Teneræmondenſis Gubernator. Maritus erat *Iodoca de Moerkercke*, dictæ *de Praet*, Colardi Merckemi toparchæ filiæ. Fratrem habuit Adrianus Archiv. familiæ.
150 Joannem, Huyſſæ, Borcht, Zwyndrechti, *&c.* Dominum:
Gudula Villanæ poſteri. qui filias habuit, Gudulam, ex quâ orti Montmorenciaci Barones Nevelæ, Comites Hornani, Sancti Aldegondis, Lalani,
151 Hoochſtratani, Mansfeldii; & Margaretam, ex quâ ſtirpem
Item Margareta. ducunt Cruningani in Zelandia vice-comites, atque alii.

Prædicti Adrianus, & Joannes filii fuêre *Ioannis Villani de Gandavo*, qui Baronem ſe Bornehemi inſcripſit, arcis Sancti Joannis liberum toparcham, Advocatum Tamiſiæ; Huyſſæ, Butch-

Burchti, Lilloæ dominum; Collatorem hereditarium beneficiorum, & Officiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſenedani.

152 *Ioannis Villani uxor quomodo gentis Teneræmondanæ.*

Uxorem habuit *Margaretam à Gavera Arnoldi* Liedekercæ domini, Baronis Raſſenghemi, vice-Comitis Lombecæ (qui etjam à *Machtildi Teneræmondana* & *Ghilberto* oriundus) filiam, ex Margareta à Bergis, nobiliſſimæ in Brabantia ſtirpis. Fuit *Ioannis* inter præſtantiſſimos ductores, prœlio Vimiacenſi contra Gallos, anno CIↃ CCCC XXI de eo hæc Meyetus: *Hâc pugnâ & omnes quidem qui cum duce permanſerunt rem fortiſſimè gerebant; ſed præcipuè commendatur virtus, & robur Ioannis Villani, qui genere Flandrus, equeſtri eo die donatus dignitate, nobili & antiquâ prognatus proſapiâ, longâ ſtaturâ, vaſto & valido corpore, forti inſidens equo, maximam ſecurim duabus ferebat manibus: primoque congreſſu, ubi maxima erat preſſura, relicto freno ſui, tantis ictibus hoſtes aggreſſus eſt, ut quoſcumque attingere poſſet in terram exanimes daret. Cùm ad Potonem Trallam (* nobilem ea tempeſtate bellatorem *) terribiliter feriendo perveniret; ille, ut poſtea faſſus eſt, timore perterritus, furibundos hominis ictus quàm potuit ocyſſimè declinavit, ob horrorem tantæ ejus ſecuris.* Hæc ejus fortitudo tam opportuna fuit fugientibus pleriſque, ut non immeritò & vitam ſervaſſe Principi, & *victoriæ auctor* dici poſſit.

Vter Gerardū de quo l. 1. c. 6. num. 73.

Ad Annum 1421.

153 *De eodem Ioanne verba Meyeri.*

154 *In ejus virtute quid momenti.*

Parentes habuit *Ioannem Villani de Gandavo*, liberum toparcham S. Ioannis, Advocatum Tamiſiæ, Collatorem Aſſenedæ, *&c.* & *Margaretam de Briſeteſte* (quæ familia etjam à Gandaviis oriunda) Roberti Huyſſæ domini ſororem, & heredem. Erat & hic Joannes vir militaris, magnamque operam præſtitit Ludovico Maleano Flandriæ Comiti (cui à conſiliis fuit & cubiculo) defenſione Teneræmondæ adverſus Gandenſes; eoque bello finito inter teſtes conciliationis à Burgundiæ duce adſcitus eſt. Fratrem habuit Rogerium qui filias reliquit duas. Iſabellam, ex qua orti Ghiſtellani, Robacenſes, Luxenburgici, Ryckenburgici, Senghini, Barbançonii ſive Werchinienſes, Traſiniaci, & Croyaci Sempiani; & Jodocam, ex quâ Raveſchootani, domini Pamelæ. Ghiſtellæ, Helmontii, & alii plures.

155 *Alter ejus Ioannis Villani laus.*

Meyer anno 1379.

Meyer. ad an. 1385.

156 *Fratris ejus Rogerii Poſteritas.*

Filii erant *Ioannis Villani de Gandavo*, Bornehemi Baronis, liberi toparchæ Arcis Sancti Ioannis Advocati Tamiſiæ, Collatoris hereditarii Aſſenedæ, *&c.* Cui conjux ex gente *de Maelſtede*. Hic ille eſt, qui cum Guidone Flandriæ Comite à Gallis contra datam fidem in carcerem

157 *Tertiis item Ioannis Villani cum Guidone Comite captivitas.*

Meyer ad anno 1300.

cerem conjectus eſt, anno CIↃ CCC. Fratrem habuit Philip- *Archiv familiæ.*
158 *Tamiſiæ Xenodochium unde.* pum, qui priſcorum Scævolarum more, leges domi profeſſus eſt. Hic Tamiſiæ Xenodochium inſtituit anno CIↃ CCC XXXV. Idem paullò pôſt ceſſit Comiti Flandriæ Creſciaco arcem
159 *De Ripelmondana arce annotatio.* Rupelmondanam, quam majores ejus oppignoratam cum Caſtellani titulo diu tenuerant: quâ de re tabulæ ſuperſunt datæ anno CIↃ CCC XXXVII. *Ibidem.*

Patrem habuit *Hectorem Villani de Gandavo*, Baronem Bornehemi, liberum toparcham Arcis S. Ioannis, Collatorem Aſſenedanum, *&c.* Uxorem habuit *Mariam*, Philippi Gaverani Liedekercæ & Bredæ Domini, filiam. Hujus multa paſſim exſtant fortia bello facinora, & exempla conſtantis in Principem fidei. Siquidem turbulento illo ſub Creſciaco *Oudegherſte Annal. c. 152. & Meyer. anno 1325.*
160 *Hectoris Villani virtus militaris.* Comite ævo, Gandenſes in fide continuit, & Principe à Brugenſibus capto & detento, Gandenſium (qui ab hujuſmodi maculâ ſemper abhorruêre) cum Namurcæo, & Sigero Cortracenſi, pro Principis libertate ductor, ſuâ potiſſimum virtute, & bellandi peritiâ, validâ conjuratorum multitudine ſuperatâ, & utrâque Scaldis ac Liſæ ripâ, cum Waſiâ, & quatuor Ambactis recuperatis; hoſtibus formidinem, fiduciam ſuis augendo, Comiti libertatem, Flandriæ pacem reſtituit.

Huic parens fuit *Walterus Villani de Gandavo*, Bornehemi Baro, liber toparcha Arcis Sancti Joannis, Collator Aſſenedanus, *&c.* Maritus *Adeliſæ de Tamiſia*, quæ alteris nuptiis juncta eſt Simoni de Deſſeldonck, Militi: qui cùm ſine prole decederet privignos ſuos heredes ſcripſit an. CIↃ CCC IV.

Filius erat *Alexandri Villani de Gandavo*, Baronis Bornehemi, toparchæ Arcis Sancti Joannis, & *Iſabellæ Axelanæ*;

161 *Familiæ Gandenſi unde Villanum nomen.* Nepos *Villani de Gandavo* (fratris Hugonis Caſtellani Gandenſis, filii item *Hugonis Caſtellani*) & *Avezoetæ de Maelſtede*. Hîc ille *Villanus* eſt, à quo familiæ *Villanum* cognomen. Cùm enim filius ejus *Alexander*, quem dixi, *Alexandrum ſe dictum Villani*, aut de *Villain* inſcriberet; filii & nepotes id imitati, *Villanum* nomen ad poſteros, tamquam gentile, tranſmi-
162 *Familia de Gandavo & Villain eadē.* ſerunt. At verò ne quis putet aliam hanc *Villanam* gentem eſſe ab illâ *Gandaviâ*, neque *Villanos* noſtros à *Gandaviis* illis priſcis Caſtellanis Gandenſibus oriundos; diploma proferam, quo liquebit *Alexandrum* hunc *Villani* eſſe filium; *Villanum* autem *Hugonis* Caſtellani Gandenſis fratrem. Eſt autem illud ex archivis Baudelonenſibus deſcriptum, in hæc verba: *Univerſis*

verſis præſentes literas viſuris, Hugo Caſtellanus Gandenſis, & dominus de Hoſdinio, ſalutem. Vniverſitati veſtræ volumus eſſe notum, quod bonæ memoriæ Balduinus de Inghelosenberghe, miles contulit eleemoſynam viris religioſis Abbati & conventui Eccleſiæ B. Mariæ de Bodelo, de conſenſu uxoris ſuæ, decimam quam idem Balduinus habuit jacentem in parochia S. Ioannis de Steene, quam idem Balduinus tenuit ab Adeliza de Overmere; & dicta Adeliza à domino Villano milite, fratre noſtro; & idem Villanus à nobis in feodum: nos verò dictam collationem ratam habentes, conceſſimus plenariam poteſtatem dominæ Avezoetæ, relictæ prædicti domini Villani, & Alexandro primogenito ejus, quitandi, & quitum clamandi, ad opus dictæ Eccleſiæ, quandocumque voluerint, omne jus quod ipſi habent in dicta decima, quocumque modo eis competere poſſet. Nos pro remedio animæ noſtræ &c. Actum & datum anno Domini CIↃ CC LXII, *feriâ ſecundâ poſt Trinitatem.*

His tabulis appendebat ſigillum, & in eo inſignia quibus 163
hodie gens *Villana* utitur. Etenim quum ad *Caſtellanos Ganden-* Gandavæ
ſes nunc deventum ſit, eos quâ fide addixi, hîc dabo, & qui- gentis & Villanæ eadem
dem quum multo gratius ſit rerum primordia legere, quàm inſignia.
progreſſus; Originem ejus arcis hîc habe: poſt hanc ad *Comi-*
Ad annum 9?6. *tes*, dein ad *Caſtellanos* deflectet oratio. De illâ ex Chronico
D. Bavonis hæc deſcripſi.

Caſtellum novum quod ad ripas Legiæ in Imperio ſitum eſt, non 164
Reges Franciæ, non Comites Flandriæ, ſed Imperatores Romanorum, Origo novi caſtelli Gandenſis unde Comites
in fiſco & liberá poſſeſſione S. Bavonis, ad defenſionem ipſius Mo- Caſtellani hujus familiæ
naſterii, & antiqui caſtri Gandæ, propter diviſionem Regni & & vicecomites
Imperii ſtatuerunt: quo ſcilicet præfatus Otho, regni Francorum & hodierni.
Imperii Orientalium fines determinavit. De quo cenſum quinque
ſolidorum S. Bavoni longo tempore Comites Flandriæ ſolverunt, &
nunc ſolvunt. Huic novo Caſtello, non Caſtellani, ſed Comites præ- 165
fuerunt: quibus quatuor villæ cum appendiciis ſuis, Aſnethe, Boc- Ib Caſtello
holt, Axla, Hulſla, cum tota Waſia ſubjectæ fuerunt. Quidam au- quæ loca adnexa.
tem prædictorum Comitum Wÿcmannus extitit, habens uxorem
Lutgardim, filiam Arnulphi magni Comitis Flandriæ.

Fuit autem *Wÿcmannus* ille, ex illuſtri *Bilingiorum* ſtirpe, 166
à priſcis Saxoniæ Regibus oriundus, primus *Gandenſis* Arcis Eius primus Comes
Vvitichind. geſtis Saxon. *Comes*: unde ſibi ſuiſque *Gandavium* cognomen peperit. Fra- 167
trem habuit minorem natu *Herimannum Biling*, qui dono A quo Gandavis familia
Ottonis I. Imperatoris, primus inferioris Saxoniæ dux factus 168
eſt: quocirca *Wÿcmannus* offenſus, quòd fratrem minorem ſi- Eius frater,
bi prælatum ægrè ferret, in Cæſarem alieno fuit animo. Poſtea
tamen

tamen illi conciliatus, hujus arcis, quam dixi, præfecturam
accepit, & eum ea *Comitis* titulum. Virum potentis familiæ
169 *Vxore* fuiſſe vel inde liquet, quòd & fratrem habuit Ducem, & ipſe
uxorem duxit *Lutgardim*, Arnulphi magni Flandriæ Comi- Meyer. 961.
tis, filiam (cujus vetuſtiſſima apud me effigies) & inſuper
170 *Ex fratre neptis cui nupta.* quòd *Machtildis*, ejus ex *Herimanno* fratre neptis, *Balduino* Vide lib. 1.
Flandriæ, inde *Godefrido* Arduennæ Comiti, nupta, utrique c. p. 5. nu. 35.
provinciæ Comites, ſed Lotharingiæ duces peperit; habuitq;
171 *Ejus dote.* in dotem caſtrum *Eenham*, prope Aldenardam, nobile iis tem-
potibus Dominium, quod antiquis *Brachantum*: unde ſuprà
Brabantia nomen deductum, & ibidem ſedem fuiſſe regni Lo- Lib 1. c. 5. num. 62.
172 *Ejuſdem à calumnia defenſio.* tharingici probavimus. Illi *Wycmanno* turpem maculam in-
urit Chronographus Divi Bavonis, ubi ait: *Villam dictam* Ad annum 961.
*Theſle, qua nunc Deſſelberghine dicitur, cum Eccleſiâ, ſylvâ, &
omnibus appendentiis, monaſterio Sancti Bavonis vi abſtulit, &
monaſterio Sancti Petri, pro remedio animæ conjugis ſuæ tradidit
& donavit.* In cujus facti vindictam, velut irato numine, à
Miſacha cæſum inſimulat. An hæc Chronographi narratio
vera ſit, non auſim aſſerere: neque enim conſentaneum ſit,
aut vero ſimile, ſub pro Principe; Arnulpho magno, Flandriæ
Comite (qui *Wycmanni* donationem confirmavit) Bavo- Archiv. Blandinij tab. an. 962. Chronic. Bavon. ad annum 956.
nenſium amico (hujus enim patrocinio anno ɪↄ cccc xlix
Divi Bavonis Eccleſia per Tranſmarum Epiſcopum liber-
tate donata eſt, & à Lothario privilegiis ornata; & ipſe ab
eodem Chronographo ejus *Cœnobii Reſtaurator* dicitur) tan- Ad annum 964.
tam poſſeſſionem uni monaſterio vi ademptam, alteri in eleē-
moſynam collatam eſſe. Potuêre tamen Bavonenſes aliquid
in *Theſlam* habuiſſe juris, & in clientela Cæſarum poſſediſſe,
quod longâ annorum abſentiâ amiſſum (cum ingenti illo in- Ibidem ad annū 813.
cendio, quo anno ɪↄ ccc xiii univerſis Abbatiæ ædificiis
fortuitò conſumptis, huc illuc ſparſi ſunt; tum furore Nor- ibidem ad annū 938.
mannico, quo ad annum ɪↄ cccc xxxviii exſulatunt) ab *Ot-
tone* in *Comitem novi caſtri* ſit tranſlatum. Eam certé Villam
diplomate donationis *Wycmannus ſui juris villam* vocat: cujus Archiv. Blandini tab. an. 962.
vel ideo hîc ſeriem darem, ad eluendam in tanto viro ſacrile-
gii & famæ maculam; niſi prolixius eſſet. Initium autem ita
habet:

Ego in Dei nomine Wycmannus gratiâ Dei, non meis meritis Comes, flagrans amore caleſtis hereditatis, cupiens adipiſci particulam beatitudinis, cum his qui patrimoniis ſuis Domino legaliter traditis, &c. mei juris villam Theſla dictam, cum Eccleſia, mancipiis, culturis,

pratis

pratis,paſcuis,ſylva,& omni integritate,trado, &c. Id *actum* eſt *publicè in monaſterio Blandinio Kal. Novembris anno verbi incarnati* IↃ CCCC LXII.

ad ann. 9. Quod etjam de morte ejus Chronographus ille ſcribit, &
ex eo Meyerus, refellit in geſtis Saxonicis Witichindus: ubi, 173 *(Chronographi Ravennſis &*
Wycmannus, inquit, *qui ſe primùm alienavit à Rege*(Ottone) *au- & Meyeri error.)*
diens tantum facinus ſeditioſorum, converſus pacem fecit cum Rege,
quia prudentiſſimus erat:& ut ilis ac fidelis in finem permanſit. Apud
eumdem hoc exſtat viri elogium: *Wycmannus vir potens, & for-* 174 *ejuſdem elogium.*
tis, magnanimus, belli gnarus, & tanta ſcientia, ut à ſubjectis ſupra
hominem plura noſſe prædicaretur. Liberos reliquit ex *Lutgarde*
Flandrenſi Theodoricum de Gandavo,& Wycmannum: qui 175
ad Patris diſtinctionem dictus *Iunior.* Utriuſque Witichindus *& liberi.*
meminit, ubi, *Procurante* (inquit) *Saxoniam Herimanno duce,*
Theodoricus juniorq́ Wycmannus, nepotes ejus, Saxoniæ exercitui 176
præfuêre. Illorum hîc in Saxonia degens, cùm ad Gallos defeciſ- *illius erroris*
ſet, in acie cæſus eſt: itaque in hunc quadrat, quod ex nominis *cauſa.*
ſimilitudine patri ejus Wycmāno Chronographus ille & Me-
ad an. 977. yerus imputant: hujus verò frater *Theodoricus* poſt Patrem Co-
mitatum novi caſtri accepit, & Conjugem *Hildegardim*, filiam 177
Theodorici Comitis Hollandiæ. Illius inter teſtes diplomatis *II. Comes.*
paterni memoria: hujus etjam & in Blandinio, & apud Meye-
rum; ubi cum marito dat *monaſterio Blandinienſi Cletham, in pa-*
go Flandrenſi anno IↃ CCCC LXXVII.

ad an. 1018. Filium reliquit *Arnulphum*: cui *Gandavium* cognomen Si- 178
gebertus tribuit; eumque *à Friſonibus interemptum* refert. Id *III. Comes.*
accidiſſe dum Staveram ab illis repetit, avitam urbem (cui ad-
huc Gandaviæ gentis inſignia) familiæ archiva habent. Ibidem
illi uxor datur *Lietgarda* quod etjam Blādinii archiva adſtruūt,
donatione Eccleſia in villa Materne anno IↃ CCCC XCVIII. Libe-
ros habuiſſe Theodoricū, & Adalbertum de Gandavo ex eo-
dem diplomate conſtat: ubi ſunt *ſigna Theodorici & Adalberti* 179
filiorum Arnulphi Comitis. Hic locus tenebras offudit Petro Ou- *(Oud gherſt.)*
degherſte, Annalium capite XXXI, ubi aliis prælucere nititur,
ratus hunc *Arnulphum Comitem*, illum eſſe, qui inter Flandriæ
Comites quinto loco numeratur, filium Balduini tertii, Arnul-
phi magni nepotem.

Theodoricus de Gandavo in Comitatu Patrem excepit: quem 180
etjam ulciſci conatus eſt; ſed fruſtra. Utrumq; Sigebertus nota- *IV. Comes.*
vit. *In Freſonia*, inquit, *Deodorico Comite, filio Arnulphi Gandaven-*
ſis, debellante Freſones, in vindictam patris ſui ab eis occiſi, Godefri-

dus dux ad eum ab Imperatore mittitur, & conſerto prælio, repentè voce neſcitur unde emiſſâ, fugite, fugite, cunctis fugientibus, multi à paucis Freſonibus perimuntur; dux verò capitur. Obiter hîc et-
181 (In Sigeberto error.) jam annoto, ubi prædicto Sigeberti loco habetur : *Godefridus Dux ad eum d. bellandum,* vocem *eum* ſententiam invertere. miſſus enim erat non ad Theodoricum cōſanguineum ſuū debellandum (erat enim *Herimanni* qui ſuperioris *Wykmanni* frater, ex filia *Mechtildi* nepos) ſed *ad eos Friſones* debellandos. Id ex mente I. de Guyſa Hannoniæ Chronographi, ubi hic ſenſus: *Theodorico Comiti, filio Arnulphi Gandavenſis, contra Friſones bellanti, in ultionem* Patris ab eis occiſi, dux Godefridus à Cæſare ſubſidio miſſus, ad eos domandos. Hic *Theodoricus* uxorem duxit filiam Comitis Teyſterbantiæ.

182 V. Comes. Fratri ſucceſſit *Adalbertus* Comes; quantum ex familiæ archivis video, ubi inſuper lego, *Hermengardim* illi fuiſſe conjugem, filiam Comitis Lovanienſis. Filios habuit Rengotum Comitem Aloſtenſem, & Lambertum.

183 VI. Comes. Ex his *Lambertus* novo caſtro præfuit. Huic Comitis titu- ad annum
184 lum dant, Bavonenſis ille Chronographus, & Sigebertus Idem 1034.
Flandris cum Cæſare bellum. eſt qui poſtmodum primus Caſtellanus. Per ea tempora, inter Henricum Cæſarem, & Balduinum Inſulenſem Flandriæ Comitem, acre bellum erat. Meyer ad an. 1046. In eo occupatum à Flandro præter *novum Caſtrum Gandenſe*: quod *diu* ab *Imperatoribus occupatum,* inquit Meyerus (tempore Balduini Barbati à Cæſare captum, Annal c. 19. & D. væus Rerum Brabanticar. lib. 6. Oudegherſte tradit) quod ſi verum eſt, ut nihil vetat; alios ibi Cæſarem Præfectos habuiſſe oportet quàm Comites illos, quos dixi; hos enim pacatos eâ tempeſtate fuiſſe, & Flandro conſanguineo ſuo amicos, ex donationibus eorum, & tabulis, quibus Flandriæ Comites ſubſcripsêre, non eſt obſcurum. Itaque hâc ratione factum credere licet, quod *Lambertus Adalberti* filius, omnem operam adhibuerit ad atcem illam & majorū dignitatem recuperandam. quod de eo Meyerus refert, & Oude- Ad annum 1046.
gherſte, & Chronographus D. Bavonis in hæc verba: Annal. c. 39. ad annū 1036.

185 *Prædictum Caſtellum, de poteſtate Imperiali in manus Comitum*
Novum Caſtrū Cæſari quomodo cæptum. *poſtea redactum eſt. Nam Comes Flandriæ Arnulphus magnus Imperialia vaſtare, & Caſtellum capere militibus ſuis commiſerat: qui per denſiſſimam ſylvam, irruptione ipſum Caſtellum, caſſo labore fatigabant. Cumq́; in vanum laborarent, Comes coacto in unum exercitu, in loco qui Herehem tunc vocabatur, ubi necdum habitatio erat hominum, erectis lodiis, fixiſq́; tentoriis, longo tempore obſedit Caſtellum. In ſancto autem Sabbatho Paſcæ, petente exercitu diſceſſum, &*

ad ſua reditum, monuit Comes ut priùs contra opidanos non ſegnem facerent impetum. Quo facto, opidani conſciſſo in particulas dimidio bacone (quem ſolum, nec quidquam amplius in cibo habebant) ſadabant ſcuta pugnantium. Quæ res exanimavit Comitem; eò quòd eos abundare cibariis, nec capi poſſe niſi per famem, exiſtimaret. Itaque incenſis lodiis deſceſſerunt. Quidam Lambertus aliis feſtinantibus, ſe ſubtrahens, ſæpiuſq; reſpiciens, vidit de ſuburbio Caſtelli, mulierculam cum vaſe hauritorio ad Legiam deſcendere, concitato equore verti volentem præripuit, diligenter quid ageretur in opido ſciſcitatus. cumque perterrita diu hæreret; promiſſo ei tandem pretio, confeſſa eſt, nec unius diei cibum eis ſuperfuiſſe. Muneratâ mox muliere, Comitem ſubſequitur: adjunctiſq; ſibi fautoribus, poſtulat Comitem, quod nec habuit, nec fortè habiturus erat. Conclamantibus aliis, id facilè & ſine damno poſſe dari, quod nec haberetur, nec haberi poſſet; aſſenſum præbuit Co-
mes. Igitur Lambertus Caſtellum nondum Captum, ſibi & poſteris he- 186
reditario jure, ſub hac conditione poſtulavit: quatenus Caſtelli ſuo la- Caſtellanorum origo & eorum quis primus.
bore acquiſiti Comes eſſet Comes, & dominus; ipſe verò Procurator, & Caſtellanus. Ordinatâ igitur lege, & qua deinceps inter eos tenenda eſſet Iuſticiâ, Caſtellum necdum habitum Comes tribuit, Lambertus ſuſcepit. Hæc Caſtellania per totam Flandriam ſola tum erat hereditaria. Lambertus petitis & acceptis quibuſdam militibus, tubiſq; quaſi ad pugnam interciſo ſonitu clangentibus, revertitur: lodias inſtaurat; armat milites in pugnam; inſultationes magnificat; ſuis geſtibus Comitem rediiſſe & adeſſe inſimulat. Opidani autem fame capti, nec ullum ſperantes ſubſidium, maximè timore Comitis, quem reverſum arbitrabãtur, perterriti, acceptâ pace & libertate egrediendi, Caſtellum
Meyer. ad an. 1057. *reddiderunt*. Quo etjam ipſe poſtmodum Henricus Cæſar ceſſit, 187
legibus pacis anni CIↃ LVII. de eodẽ caſtro Cæſaris eſſio.

Hæc ad illius Chronographi mentem origo *Caſtellanorum*
Varia diplom. Archiv. Blandinii. *Gandenſium*: ita enim ſe poſteri inſcripsêre, ad Hugonem Sottéghemium uſque; qui *Burgh. gravium*, id eſt burgi Comitem,
eo ad annum 13. uſus eſt. ſe appellavit. donec *vicecomitis* nomen poſteri adſumpſerunt raro Caſtellani titulo utentes. Quomodo autem *Comitis* nomẽ
omiſſum ſit, non omnino conſtat: ſive illud ex pacto fuerit ante 188
deditionem, cujus Chronographus meminit, ſive poſt Pacẽ cũ Comitis nomẽ cur omiſſum.
Cæſare: quando ea Arx conceſſit in poteſtatem Comitis Flandriæ, incertum; etſi veriſimile. De tempore autem illius obſidi-
ad annũ 1046 Coment. li. 2. vitâ Balduini & li. 4. bello Germanico & Oudegherſt Annal. ca. 39. onis, & deditionis ab hoc Scriptore in diverſum abit Meyerus; 189
dicit enim ſub *Balduino Pio*, ſive *Inſulenſi*, eveniſſe, *anno* CIↃ XLVI (Chronographi Bavonenſis error)
(cui accinit Iacobus Marchantius) quod noſter ille Chronographus *Arnulpho magno* tribuit, *anno* IↃ CCCC XXXVI: quæ nar-

ratio toto ſæculo diſtat. Sed pro Meyero verum ſtare, primum inde ſuſpicatus ſum: quòd non temere fuerit diſceſſurus ab illius Chronographi auctoritate, à quo multis locis adjutum, paſſim ejus Annales loquuntur. Dein etiam rationes quærenti, hæc occurrerunt: primò, quod novum illud caſtrum ſtructum demum eſt ab Ottone, anno ıↄ ccccxlix: Itaque non potuit à Lambetto, ſub Arnulpho magno, anno ıↄ ccccxxxvi, ſuperari. Dein quod Bavonenſis ipſe Chronographus ſcribit: *huic novo Caſtello non Caſtellanos primò; ſed Comites præfuiſſe*, & *ex*

Meyer ad annū 949 Marchant. lib. 4. an. 946 & ipſe Chronogr. Bavon Ottoni tribuit. vide ſupra num. 164.

190 *iis fuiſſe quemdam nomine Wycmannum:* quem paullò pòſt ad annum ıↄ cccc lxvii vixiſſe dicit. Nunc quod ad *Lambertum* illum attinet, virum fuiſſe è primatibus ejus ævi certis notis ex Chronographi narratione liquet. Nam & familiarem Flandriæ Comiti fuiſſe oportet; & amicos apud Comitem ſummates habuiſſe. Belli inſuper gnarum, magnæq; auctoritatis hæc oſtendunt: quòd & exercitum ad obſidionem reduxit. & rebus gerendis cum Imperio præfuit.

ex Chronographi narrat. one de Lambarto Caſtellano annotatio.

Quæ omnia noſtro illi, Adalberti filio conveniunt: quem eo faciliùs impetraſſe quod voluit putare æquum eſt; quòd Flādriæ Comiti ſanguine junctis erat, conjugiis *Lutgardis* Flandrēſis cum *Wycmanno* Herimanni fratre, Adalberti Proavo; & *Machtildis* Saxonicæ *Herimanni* filiæ, cum *Balduino* Flandriæ Comite, Arnulphi filio. Cæſus tandem eſt, ab Henrico tertio Cæſare, circa Tornacum; ubi Flandrorum ductor illum à noſtris limitibus arcere nitebatur: quod anno cıↄ lııı eveniſſe ex Meyero videtur; Chronographus tamen Bavonenſis, & cum eo Sigebertus, in annum cıc lıv ejus mortem refert: cumq; uterque *Comitem* vocat (quo titulo ante dictam Conventionem, aut leges Pacis, uſum credibile) & *Balduini Comitis Satellitem*.

Oudegherſt Annal. c. 40.

191 *ejuſdem mors.*

ad annū 1053.

Inter *Lamberti* ſucceſſores multi vulgò referuntur, quos in Schaldis Harduinianis vidi, quas is ſe nactum profitetur apud V.N. Franciſcum Rym, Hundelghemi dominum; & aliis item eâdem ſerie, quas mecum V.N. Lancilotus van Royen, Ghyſeghemi dominus, communicavit: quorum pleroſq; numquam Caſtellanos fuiſſe; aliquos etiam numquam natos, variè comperi. Quos autem in probæ notæ tabulis deprehendi, hìc dabo.

192 *De iis, qui vulgò inter Lamberti ſucceſſores, judicium.*

Lamberto filii fuêre *Rengotus Folcardus*, & *Alardus*. Illorum uterque in archivis familiæ *Caſtellanus Gandenſis* dicitur. De *Folcardo* nullum mihi dubium. hujus enim ad annum cıↄ lvııı Chronicon D. Bavonis meminit: ubi dicitur, *novi Caſtelli inpor-*

193 *Vera ſeries Caſtellanorum Gandenſium ex diplomatibus. 1 Caſtellanus II*

tu

tu Caſtellanus. Idem anno CIↃ LXXII in Archivis Blandinienſibus inter teſtes legitur tabularum Roberti Comitis, in *confirmatione bonorum Eccleſiæ*. & rurſum anno ſequente teſtis fuit tranſlationis reliquiarum D. Pharaildis: quod ſcio ex tabulis quas mihi recitavit Clariſſ. V. Leo de Meyere ad D. Pharaïldis Præpoſitus Gandenſis. De *Rengoto* autem nihil ego certi inveni; niſi quod legerim, *in tabulis Roberti Comitis Flandriæ apud Troncinienſes, mentionem fieri Rengoti Caſtellani*; ſed de illis non judico, quas non vidi. alibi Anno CIↃ LXVI *Caſtellanum* fuiſſe memorant: quod mihi vel maximè ſuſpectum; quum *Folcardus* ab anno CIↃ LVIII *Caſtellanus* fuerit: & eumdem ad annum CIↃ LXXIII *Caſtellanum* manſiſſe conſtet. Hunc autem *Rengotum* illum ipſum fuiſſe exiſtimo, quem ſuprà inter *Teneramondæ Dominos* retuli; maritum *Adelwidis*; hâc præſertim ratione: nam neque tempus repugnat; & illum *Advocatum* fuiſſe *Cœnobii Gandenſis* validiſſimâ conjecturâ probavi: quam Advocatiam *Gandenſis* fuiſſe familiæ, nemo neget. Unde fortaſſis hic error; ut qui *Advocatus* dictus ſit *Gandenſis*, id eſt Cœnobii Gandæ (ita antiquitus D. Bavonis Cœnobium dicebatur) exiſtimetur fuiſſe *Caſtellanus Gandenſis*.

194 *Lamberti filium Teneramondæ fuiſſe dominam conjectura.*

E 1. c. 6. n. 9.

Ibidem n. 10.

Quod autem ad ea Rengoti inſignia attinet quæ ſuprà dedi, potuêre ea fuiſſe non plena familiæ; ſed ad diſtinctionem aſſumpta, qualia & *Alexandrum Villani de Gandavo*, & alios minores natu gẽtis *Gandaviæ* geſtaſſe, variis ſigillis ipſe vidi. Uxorem habuit *Folcardus Landradam*, quam Balderici Comitis Lovanienſis filiam fuiſſe volunt: ex quâ filium reliquit Lambertum.

Ibidem n. 16.

familiæ archiv.

Hic *Lambertus* à morte Patris fuit *Caſtellanus Gandenſis* III. Uxorem habuit filiam domini de Rhodes. Filios reliquit Balduinum, Wenemarum, Sigerum, & Arnulphum. quorum primi tres patri ex ordine ſucceſsêre. Ad Arnulphum etjam ea dignitas deveniſſet niſi eodem ferè tempore, tẽpeſtate circa D. Audomari periiſſet. Hujus ad annum CIↃ LXXXII Meyerus meminit: qui conjugem illi facit *Machtildem*, filiam Gulielmi Caſtellani Audomarenſis, & Mileſſendæ Arnulphi Pincianenſis filiæ, ex ſtirpe Caroli magni; quam Gulielmus duxerat, anno CIↃ LXXXIV. Hic Arnulphus, ut Annales noſtri habent, Wenemarum Gandẽſem avum habuit, patrem Wenemarum; ſed familiæ archiva Wenemari fratrem faciunt, Lamberti filium.

III

Ibidem

195 Arnulpho Gandenſi *uxor ex Caroli magni ſtirpe.*

Meyer. anno 1095.

Lamberto II. ſucceſſit *Balduinus* filius, IV. *Caſtellanus Gan-*

IV

denſis. Hic anno CIↃ LXXX ſubſcripſit diplomati Folcardi Abbatis, *de Advocatione villæ Harnenſis*. Archiv. Blandin.

V Hũc *Wenemarus* frater, V. *Caſtellanus Gandenſis* excepit: quod docent tabulę Eggoberti, Raſonis, & Walauvayni Nonnem, quas cum Gerardo de Sottenghem, Waltero de Duvle, Balduino & Godefrido ejus fratribus, Everardo de Gandi & hujus fratre Balduino. *Wenemarus Caſtellanus* ſignavit anno CIↃ C Ibidem.
196 XVIII. Hunc ab anno CIↃ C I *Caſtellanum* fuiſſe docent tabulæ Manaſſis Epiſcopi Cameracenſis. Idem *Eccleſiam apud Bornehem* (cujus erat dominus) *fecit libertate donari*: quâ de re diplomatis exemplar vidi; ſed ſine anno. In archivis familiæ *Lutgardis* illi uxor datur. Deceſſit ſine prole: itaque Archiv. familiæ.

Qui eccleſiam Bornehemi curavit libertate donari.

VI Poſt hunc invenio *Sigerum* VI *Caſtellanum Gandenſem*, fratrem Wenemari, & Balduini. Hic anno CIↃ C XX confirmavit diploma Caroli Dani Flandriæ Comitis, *Conventione inter Abbatem Arnulphum & Everardum de Gandavo*. Eodem anno ſignavit tabulas ejuſdem Comitis *de libertate Cœnobii*: ubi inter teſtes recenſentur, Balduinus Aloſtenſis, Raſo de Gavera, & Everardus de Gandavo: & alteras *de libertate Eccleſiæ*, quibus inter alios ſubſcripsêre Balduinus Aloſtenſis, Raſo de Gavera, & Gerardus Camerarius. Idem Sigerus legitur cum Gerardo de Sottenghem, alio quodam ejus Caroli diplomate, quod datum anno CIↃ C XXIII. Filium reliquit Wenemarum, & filiam Aliciam, quæ nupta eſt, Hugoni de Inkers militi. Archiv. Blandin. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem.

VII Sigero ſucceſſit *Wenemarus* II. *Caſtellanus Gandenſis* VII: qui cum Ywano Aloſtenſi; Daniele de Tenremonde, & Everardo de Gandavo, ſubſcripſit diplomati Theodori Alſatii, anno CIↃ C XXXIII. Et rurſum eodem anno legitur altero ejuſdem diplomate, cum Ywano Aloſtenſi. Hic idem ille fuiſſe potuit, aut ſaltem ſuperior, de quoad annum CIↃ C XXVII Anſelmus Abbas: *ibi*, inquit, *Legati Comitis Morinorum* (id eſt Flandriæ) *Caroli, ſcilicet Caſtellanus Ganda, & Abbas S. Petri ad eum venerunt, nunciantes Dominum ſuum Comitem* ſubjectionem ei facturum. Ibidem.

VIII VVenemaro vitâ functo nullâ relictâ ſobole, & ſorore ejus itidem è vivis ſublatâ, *Vivianus* fuit VIII *Caſtellanus Gandenſis*, ut anno CIↃ CLVI legitur diplomate Theodori Alſatii, *de terra de Oudevelde & quadam ſylva Mentacht nuncupata, & earum appendentiis cum omni Iuſticia*, quod *Vivianus Caſtellanus Gandenſis* ſignavit. Ibidem.

Archiva familiæ. navit. Patrem habuit *Arnulphum*, filium *Lamberti Caſtellani*; patruos *Balduinum, Wenemarum, Sigerum, Caſtellanos*; Patruelem *Wenemarum* itidem *Caſtellanum*: cui ab inteſtato ſucceſſit. Huic *Viviano* tutorem faciunt. Yvvanum de Aloſt: qui eâ ratione *Caſtellanum* ſe *Gandenſem* inſcripſerit, diplomate Theodorici Alſatii, *de decimis Ooſtburgi anno* CIↃ C L. Uxorem *Viviani* lege fu- 197

ibidem. iſſe filiam Saſſuwali Caſtellani Inſulenſis, qui etjam ex Gente *Caſtellani Inſulenſes ex Gandaviis.* *Gandavia* putatur originem ducere. Creditur enim frater fuiſſe Folcardi, & Rengoti; Lamberti primi Caſtellani filius. Fratrem habuit Aſſchericum qui Theodorici Alſatii diploma anno CIↃ C LVI ſignavit; & Gulielmum, quod alterum ejus Principis diploma docet datum anno CIↃ C XLV.

Ibidem. Vivianum excepit filius *Rogerius* IX *Caſtellanus Gandenſis*, IX

Ibidem. *Margaretæ Beveranæ*, maritus: qui cum Steppone Aloſtenſi legitur in diplomate Theodorici Alſatii, *de indulgentiis theloneorum*, anno CIↃ C LVI. Et rurſum diplomate Philippi Alſatii ſine anno, *de ccc menſuris mori inter Calf & Wulf. roeck*. Idem ejuſdem diploma ſignavit, *de decimis Ooſtburgi anno* CIↃ C LVIII. Rurſum anno CIↃ C LXXX *de Bannitis S. Petri*. & deniq; anno CIↃ C LXXXV ejuſdem diploma quo declarat *quòd Comes nihil juris habeat de Gandavo in villa S Petri*. Filios habuit Sigerum, & Stepponem, ut familiæ archiva habent; & inſuper Walterum, & Ghiſelbertum, ut liquet tabulis Philippi Alſatii, anno CIↃ C LXXI, *donatione terrarum à Lanckdam ſecus Cattelegavere*: ubi dicũtur, *filii Ibidem.* *Rogerii Caſtellani*. Quod per excellentiam de *Caſtellano Gandenſi* intelligendum nemo neget; quàm hæc *Caſtellania* & potiſſima

Chronic. Bavon. ad annũ 934. vide nu. 172. VVyemari diploma. ſemper fuerit, & ſola principio perpetua: idq; factum, ad imitationem *Comitum novi Caſtri*, qui abſolutè *Comites* ſe inſcripſêre, ſine ullâ adjectione.

Rogerium ſecutus eſt Sigerus II. Caſtellanus Gandenſis X X

Archiva Blandin. ut liquet ex diplomate Balduini Comitis, añõ CIↃ C XCVIII, *donatione cujuſdam Sylvæ*. Hunc paullò pòſt Caſtellaniâ ceſſiſſe, & & aulicam vitam monaſticâ mutaſſe, locuples teſtis eſt Baldui-

Ibidem. nus; qui anno CIↃ CC I diplomate quo *Blandinienſibus legat quatuor bonaria terræ nemoroſæ pro ſua & uxoris Mariæ ſalute* hunc donationis ſuæ teſtem vocat *Fratrem Sigerum quondam Gandenſem Caſtellanum*. De hoc ita Meyerus: *Conſurrexit & Sigerus Gan-*

ad an. 1191. *denſis, vir admodum locuples, & amplæ cognationis, Areemq; Gandavenſem contra Civium, ut ferunt, ſuperbiam ab Elſatio Philippo munitam ſibi ſuisq; liberè retinere contendebat*: quam tamen Comitis eo ævo domicilium fuiſſe, ex eodem ſcriptore certum mihi indicium.

dicium. Etenim indubitatum eſt hanc Arcem *Gandaviæ* gentis *Ibidem paullò antè.*
198 *Comitis Fland. domicilium Gandavi, olim ubi.* fuiſſe, ex permutatione cum Arce Saftinganâ, quam pro Otto- *tab an. 1300. in archiv. fam*
nis illa mole, *Gerardus Sottenghemius*. *Mariæ Caſtellanæ* maritus,
poſtmodum à Roberto Betunio accepit. Uxorem habuit Pe- *Archiv famil. & tab. Aſſligem.*
199 *Arcem Ottonianam Gandavi ſtirpis fuiſſe Gandavenſis, argumentum.* tronillam de Enghien & Couchy: quam ad annum CIↃ CC X V
ſuperſtitem fuiſſe, ex tabulis conſtat eo anno datis; quarum hoc
initium: *In nomine Patris* &c. *Ego Petronilla uxor quondam nobilis*
viri Sigeri Caſtellani Gandenſis &c. Ex hac ſuſtulit Sigerum, Ar-
XI nulphum, Danielem, Theodoricum, Walterum, & Ægidium.
200 *gentis Claerhout origo.* Hic ille Ægidius eſt, qui *Gandenſi* nomine omiſſo, cognomen de *Archiv famil.*
Claerhaut aſſumpſit, atque ita novæ quaſi familiæ originem de-
dit. Filium reliquit Arnoldum, hic Rogerium, Rogerius Ægi-
dium, Ægidius Olivcrium; qui pater fuit Rogerii, avus Dame-
lis, proavus Ioannis; qui filium habuit Eulardum, nepotem A-
drianum, pronepotem Ioannem; cui filius Gulielmus, qui ex
priore conjuge Margareta de Baenſt Vormiſellæ domini filia,
nullâ ſuſceptâ ſobole, Ioannam de Halowyn Maldeghemi &
Uytkercæ heredem duxit: ex qua natus Iacobus, Pitthemi do-
minus, Baro Maldeghemi; qui ex Anna de Merode Richardi
Baronis de Frentzen filia, filium ſuſtulit Lamorallum de Claer-
haut, Baronem Maldeghemi, Pitthemi, Coolſcamp, Uytkercæ
&c. maritum Franciſcæ Dognyes, filiæ domini de Beaurepart:
ex qua heredes habet Annam & Odiliam. Præter Lamorallum
filiam reliquit Iacobus *Odiliam*, quæ nupta eſt, ut antè dixi, *Iaco*
bo-Philippo de Gandavo, Iſenghemæ Comiti: cujus liberos ſuprà
dedi.

Patri Sigerus III. ſucceſſit Caſtellanus Gandenſis XI: ut do- *Archiv. D Bavonis Gandavi.*
201 *Sigerus Caſtellanus Machtildis Teneræmondæ dominæ conſanguineus.* cent tabulæ anni CIↃ CC XVI: quibus *Machtildis domina Teneræ-*
monda, & Sigerus Caſtellanus eligunt arbitros ad finiendam contro-
verſiam de tenura Advocatiæ S. Bavonis, quam parentes(id eſt ma-
jores) *eorum tenuerant.* Unde etjam illud liquet, hanc *Machtil-*
dim noſtram ex *Gandavia* familia fuiſſe: an paterno genere, an
materno, incertum. de illo ſuſpicor; quòd in *Villana* familiæ ar-
chivis, *de Hosdinio* nuncupatur: quod Dominium *Gandaviæ* gē-
202 *Machtildis Tener. dominæ cognomen.* tis fuiſſe, plures tabulæ fidem faciunt. Idem Sigerus dat anno
CIↃ CC XVIII Overbecanis poteſtatem ſtruendi pontem. Anno *Ibidem.*
dein CIↃ CC XIX confirmat donationem patris, quoad decimas
in Bochout Idem legitur diplomate Ioannæ Comitiſſæ anno *Archiv. Blandinij*
CIↃ CC XXV: unde & hoc didici, filium habuiſſe Gerardum. & de- *Archiv. D. Bavonis.*
nique tabulis anni CIↃ CC XXVII largitur Cœnobio D. Bavonis *ad annum 1212.*
decimam quæ dicitur Smaltiende in Weveſwale. Hic ille eſt, quem *Archiv famil.*
inter

ad annum 1212. Archiv. famil.
inter eminentiſſimos aulæ proceres Meyerus ponit. Uxorem habuit Beatricem de Lens, & ex ea liberos, Hugonem, Gerardum (qui *Diabolus* dictus eſt) Sigerum, Ferdinandum, & Bernardum, hos familiæ archiva ſuggeſſerunt. tabulæ Bavonenſes ſextum adjiciunt Wilhelmum nomine. Conditus eſt Bornehemi habuitq; ibidem monimẽtum, ante civilis nuperi belli diſſidia ſpectabile: cujus adhuc maxima pars ſupereſt, de quo infrà.

dipl. an. 1255.
cap. 8. nu. 15.

Archiv. Svvivecana.
Sigerus heredem reliquit *Hugonem* XII *Caſtellanum Gandenſem*; quod oſtendunt tabulæ Roberti Betunii Teneræmondæ domini: ubi, *affuerunt*, inquit, *huic negotio cùm fieret, Homines mei, videlicet Hugo Caſtellanus Gandenſis, & Rodulphus miles de Roden, & Ægidius miles de Morſca, & dominus Adam de Herdineſem. Actum anno* CIↃ CC XXVII. & aliæ *Sigeri fratris Hugonis Caſtellani* quibus *oppignorat Cœnobio D. Bavonis decimas in Nieuwenotene, ejuſq; rei obſidem dat dominum ſuum Robertum Teneræmondæ dominum anno* CIↃ CC XXXI. Idem cum fratre Sigero recenſetur inter teſtes fundationis Abbatiæ Svvivecanę. Hunc Hugonem Robertus Teneræmondæ dominus *Caſtellanũ Gãdenſem Huſdinii dominum conſanguineum ſuum* vocat. Uxorem habuit *Odam*, quæ hîc *Bolonienſis* dicitur, alibi *de Rhodes*. Hæc marito fuit ſuperſtes, ut tabulæ Dunenſes docent, quarum hoc initium. *Oda domina Caſtellana Gandenſis, Relicta bonæ memoriæ domini Hugonis quondam Caſtellani Gandenſis, & domini de Huſdinio.* Hæc anno CIↃ CC XXXII. Liberos reliquit Hugonem, Villanum (cujus nomen ab Alexandro filio ad poſteros, ut gẽtile tranſmiſſum eſt) Eglinam, & Ioannem, cui agnomen Burgundio. XII

Archiv. D. Bavonis.
ab. an. 1234. In Archiv. famil.

XIII

Archiv. D Bavon.
Patrem ſecutus eſt Hugo II *Caſtellanus Gandenſis* XIII: quod docent tabulæ, quibus *dat Cœnobio D. Bavonis decimas ſuas in Adendycke, abſque jure feudali, & omni ſervitio liberas: anno* CIↃ CC XXXVIII. & aliæ quibus *Hugo Caſtellanus Gandenſis remittit jus ſuum, quod habebat in quondam foſſato, quod eccleſia Bavonenſis fodi fecerat in ſuo fluvio, circa locum dictum Oydonck, in alodio eccleſiæ de Mendonck.* Tertię itẽ, quibus *quitat diſcordias inter ipſum & eccleſiam motas, ratione ſuæ Advocatiæ parochiarum de Mendonck, Wõdelghem, Everghem, & Eckerghem. Actum anno* CIↃ CC XL. Idem legitur inter teſtes tabularum Guidonis Flandriæ Comitis, & Ioannis Dampetræ toparchæ S. Deſiderii, ſuper emptione opidi Baliolani cum appendentiis, anno CIↃ CC LXXXVIII. Minorennem fuiſſe cum pater vitâ defungeretur, ex prædicto *Oda* matris ejus diplomate liquet: *ubi, ipſam quoque Conventionem,* inquit, *dilectum filium meum Hugonem, dum ad annos diſcretionis* 203

Ibidem.
Advocatia pagorum Mẽdonck VVõdelghem &c. gentis de Gãdavo.
Oudegherſt Annal cap. 157.

perveneri t faciam approbare. Tutorem habuit Gerardum de Gã- Archiv. fami-
davo dictum *Diabolum* patruum ſuum. Uxorem duxit Mariam lie.
(erat hæc Raſonis Gaverani filia) quod teſtantur tabulæ, qui-
bus, *cum uxore Maria vendit Blandinienſibus omne jus, quod habue-* Archiv. Blan-
rat, vel habere potuerat, quoquo modo, in Waſtinis jacentibus in pa- din.
rochia de Tamiſia; excepto Dominio & fore factis ibidem contingen-
204 *tibus, & per Scabinos adjudicatis.* Hic ille eſt, qui Margaretæ Flã- Meyer anno 1250. & Marchant. vi à Margar.
Caſtrum Bornchem ante ad Flandrum. driæ Comitiſſæ vendidit Bornchem Caſtellum, pretio trium
millium, quingentarum & quindecim librarum Pariſienſium:
quod ratum habuit uxor ejus *Maria.* Hujus tamen dominii ti-
tulo diu poſteros *Villani à Gandavo* uſos eſſe, multis locis fami-
liæ archiva docent.

XIV Filiam reliquit Hugo *Mariam Caſtellanam Gandenſem* XIV,
205 Huſdini dominam: quæ nuptiis in externam familiam hanc
Caſtellania quomodo ſtirpis Sottenghemiæ. dignitatem tranſtulit. Maritum habuit *Gerardum Sottenghemi*
dominum. Utriuſque communes tabulas, & ſigilla vidi indicio
doctiſſimi viri Antonii Sanderi, in archivis Equitum Meliten-
ſium, Gandavi: quibus *Gerardus Eques, dominus de Sottenghem, &*
Os d in, Caſtellanus Gandenſis, & uxor ejus Maria Caſtellana Gan-
denſis, & domina dictorum locorum, dant Equitibus S. Ioannis (qui
vulgo Templarii) *partem terræ ante domum Templi* (id eſt Tem-
plariorum ædem) *ſuper Briulo* (loci id nomen Gandavi) *Actum*
206 *anno Domini* CIↃ CC XCIII *Dominica Lætare.* In ſigillo quodin-
Arcem Ottonianam Gandavi, Comites Flãdriæ quomodo acceperint. tegrum, ſpectantur mariti inſignia gentis *Sottenghemiæ*; Conju-
gis verò *Gandaviæ* ſive *Villanæ.* Iidem ceſsêre Roberto, Guidonis
Flandriæ Comitis filio, *Arcem Ottonianam* Gandavi, factâ mu-
tatione cum arce Saftinganâ. quâ de re tabulæ exſtant datæ an-
207 no CIↃ CCC. Huic *Mariæ* ut & parenti ejus tutorem dant *Ger-*
Gerardus de Gandavo dictus Diabolus *Caſtellanæ tutor.* *ardum de Gandavo*, qui ſe etjam *Diabolum* inſcribit, *Sigeri Caſtel-*
lani filium, fratrem *Hugonis Caſtellani*, qui avus fuit hujus *Ma-*
riæ: eumque quod tutorio nomine Caſtellaniam obierit, vulgò
Caſtellanum fuiſſe putant.

Idem eſſe creditur qui etjam *Maurus* appellatus eſt, quem
anno CIↃ CCC IV, & VIII Meyerus, Divæus, & Oudegherſte ad an 1304. & 1.11 rer. Brab. 10 Annal. ca 141.
208 *Caſtri Gandenſis Præfectum* nominant. Sed an *Maurus* hic, & *Ger-*
an idem qui Maurus *dictus eſt.* *ardus* ille *Diabolus* idem fuerit, alii viderint: certè Gerardum il-
lum ſui juris fuiſſe anno CIↃ CC XVIII, ex ejus tabulis conſtat,
quæ apud Bavonenſes Gandavi; *Maurum* autem illum, ad an-
num CIↃ CCC XXV ſuperſtitem, familiæ ſcripta oſtendunt. Illud
ſaltem liquidò apparet, neque illum *Caſtellanum* fuiſſe, quum
tutorio tantùm nomine Caſtellaniam adminiſtraverit; neque

Maurum

Maurum ut *Mariæ* tutorem,à dictis Scriptoribus *CaſtriGanden-*
ſis Præfectum nominatum:quum illam anno ſaltem CIↃ CC XCIII,
fortè etjam multò antè,nuptam fuiſſe ex allatis ejus tabulis ſit 209
planum.Sed aliter id intelligi poteſt. Nam quum anno CIↃ CCC, *quomodo dictus* Præfectus
ut antè dixi, *Ottonis* illa *moles* ad Comites Flandriæ devenerit; Caſtell. Gãd.
potuit ille dicto ævo fuiſſe ejus *Caſtri* temporarius Præfectus,
non autem jure hereditario,aut Tutorio, *Caſtellanus.* Uxorem
habuit Eliſabetham Comitis S. Paulli filiam. obiit autem ſine
Archiva Blandin. liberis;condituſque eſt in crypta D.Bavonis Gandavi , quam
tab.an 1290. paullò antè ingente ſumptu reſtauraverat virum fuiſſe longæ-
Ibidem. vum,vel inde liquet,quòd inter heredes ejus memorantur *He-*
ctor & Philippus Villani Walteri & Adeliſiæ filii nepotes *Alexan-* 210
*dri,*præneporis ejus ex fratre *Hugone Caſtellano.* Ædes habuit *eundem longævum fuiſſe.*
Gandavi ad flumen Scaldim,quæ Meyero *Petra Gerardi Diabo-* 211
ad an.1342. *li.*Hæ anno CIↃ CCCC XXIX mutatæ ſunt in Scholam Fratrum, *ejus Gandavi ædes quæ.*
Meyer.ad an. 1429. ordinis D.Hieronymi florentiſſimum quondam Gymnaſium;
ubi melioris vitæ,& eruditionis rudimenta hauſi , ſub doctiſſi-
mis viris Audomaro de Viſſchere, Iodoco & Simone patre & 212
filio Kerchoviis.Turris inibi eſt quadrato opere,cujus meridia- *ibidem turris.*
num latus magnâ parte cavum eſt:ut ſæpe injecto lapide , vel
ſigno expertus ſum.Cavum illud *Ocream* vocant. De hac turri 213
longa inter populares fabula eſt,à Dæmone ſtructam:quod fig- *de ea fabula.*
mentum ex dicto Gerardi agnomine trahi , peritioribus non
eſt obſcurum. Unde autem id illi agnomen acceſſerit incer-
tum eſt.Eo certè non modò non offenſum fuiſſe;ſed delectarũ,
id indicio eſt,quòd etjam in tabulis publicis , quas variis locis
dipl Bavon. 1218. vidi,ipſe uſus eſt.
dipl. Dunenſi 1248. Filium reliquit *Maria Hugonem*;qui à morte matris *Burgh-* 214
dipl Blandin. 1261. *gravium* ſe *Gandenſem* & *vicecomitem* inſcripſit:quod & alibi ob- *Pro Caſtellano quis Burggravium primus ſe dixerit.*
ſervavi & in tabulis,quibus *Ioannes de Naeldewyck*(Hugonis co-
Ibidem. gnatus)*largitur Ioanni Mendonck hereditariam ſuam portionem in*
bonis Gerardi Diaboli quas *Hugo van Sottenghem Burgh-gravius*
Gandenſis confirmavit,*anno* CIↃ CCC XVI.

Hujus inter monimenta Sottenghemi Gaillardus meminit
Mauſoleum ibidem habuit ære tectum,cum incubante effigie.
Arma gerebat ſtirpis *Sottenghemiæ*, mixta *Gãdaviis* ſive *Villanis.*
Erant & inſcripti verſus, quos non plenos Gaillardus dedit.

M ſi tu ſcribis,ter C,deca bis quoque Chriſti
Hinc ſeriem.

Illud ſaltem inde apparet, ad annum uſque CIↃ CCC XX fuiſſe ſuperſtitem: quàndo vitâ defunctum veriſimile. Uxorem habuit *Beatricem de Putte & Stryen*, unde filiam ſuſtulit & heredem *Iſabellam*, quæ in flore ætatis extincta eſt, anno CIↃ CCC (Archiv. familiæ.)
215 XXVIII. Hæc maritum habuit *Hugonem de Antoing*, Eſpinoyæ dominum, Magiſtrum Equitum Flandriæ hereditarium. Heredem reliquit *Iſabellam de Antoing vicecomitem Gandenſem* (ita Caſtellani nomini plerumq; omiſſo poſteri ſe vocarunt) quæ

Caſtellania quomodo familiæ de Antoing.

216 prioribus maritis *Henrico Lovanienſi*, Herſtalli ac Gaesbecæ domino, & *Alphonſo Hiſpanienſi*, ſine herede mortuis; tertiùm nupta eſt

Caſtellani vicecomites.

217 *Ioanni de Melun*, Monſtrebelai domino, Carolo VI Gallorum regi à cubiculis: à quo præſens *Vicecomes Gandēſis* originē duci. Hoc enim conjugio natus *Hugo*, cui conjux *Beatrix de Beaufart*; quorum filius *Ioannes* Eques aurei velleris, ſuſtulit ex *Ioanna de Abbeville*, Caumōtii dominâ, *Ioannem* maritum *Mariæ de Sarrebruſſe*, filiæ Comitis Rouſſy, patrem *Ioannis*; qui uxorem habuit *Eliſabetham Luxenburgicam*. Hunc filius *Franciſcus* excepit *Lodovicæ à Foix*, Candalæ Comitis filiæ, maritus; pater *Hugonis*, primi Eſpinoyæ Principis, cui conjux *Iole de Werchin*, Hannoniæ Seneſcalla, e[illegible]hançoniis orianda: unde nati *Carolus* Eſpinoyæ princeps, *Petrus* Hannoniæ Seneſcallus, *Robertus Vicecomes Gandenſis*, Helena, & *Maria*: quæ *Lamorallo* Principi de Ligne nupta, præter plures liberos, peperit *Florentium* Marchionem modò Robacensē. Ex prædicta Hugonis & Ioles ſobole, *Petrus* ex *Hippolyta Montmorenciaca* liberos ſuſtulit *Gulielmum Henricum Henrico Annam & Petro-Hippolytam*: qui dum in Galliis per nupera Belgarum diſſidia ſeceſſum habuêre; morte *Roberti Vicecomitis*, qui ſine prole deceſſit, ad *Mariam* ejuſque filium Florentium dono Regis ea dignitas abiit*: pacatis verò (anno 1598.)

[illegible]ania [illegible] de Melun.

218 Belgarum Gallorumque rebus, *Gulielmus de Melun Petri filius*, Eſpinoyę Princeps, jure poſtliminii avitam hanc poſſeſſionem recepit, & nunc poſſidet. Hoc finis *Caſtellanorum novi Caſtri Gādenſis*, & *Vicecomitum*: unde *Bilingios Gandavium* nomen aſſumpſiſſe, certum.

Præſens Gādenſis vicecomes quis.

Iidem familiæ nomine omiſſo, etjam *Aloſtenſes* dicti; & *de*
219 *Aloſt*, ob Comitatum *Aloſtenſem*, quo olim potiti. An omnium primi; non diſputo; veriſimile tamen: & lubens hâc parte pedibus eo in ſententiam, quæ apud Marchantium: *Derivatum hunc* (Commentar. li. 1. deſcript. Aloſt.)

Familia de Gandavo cur Aloſtenſis dicta.

220 *Comitatum ex Comitibus Caſtelli novi Gandenſis ab Othone Caſare ad Gandavum, anno* IↃCCCCXLVIII, *ædificati, & à ſplendida Germanica familiâ, cui deinde à Gandavo cognomen fuit, manſitq;, admin*-

Comitatus Aloſtanſis origo.

miniſtrati. Nam illius artis Othoniana præſidibus terra Brachanta, qua poſt Aloſtana audiit, cum quatuor Ambactis, aſſignabatur, ut ſtipendia, alimoniamq́; præſidiariis militibus illinc providerent. Quam auctoritatem in Dominatum verterunt, Cæſarum beneficio Aloſtani Comitis de hinc nuncupati.

Inter eos *Adalbertum* Arnulphi filium, Theoderici nepo- 221
tem, Wycmanni pronepotem, primùm *Aloſtenſis Comitis* titu- *Comitum Aloſtenſium ſeries.*
lum accepiſſe, in archivis familiæ eſt ſuſpicio. Uxorem habuit
Ermengardim de Lovanio, & ex eâ liberos Rengotum, & Lam- *Comes I.* II
bertum: quorum hic primus fuit Gandenſis Caſtellanus; *Ren-*
gotus verò, mortuo patre *Aloſtenſem Comitatum* adiiſſe dici-
tur.

Hic filium reliquit *Ordulphum*, ſive *Radulphum*, (Chrono- III
apud Miræū Originum ca. 57. graphus Affligemenſis *Rodulphum* vocat; Fulgentius Abbas *A-*
dolphum) qui in familiæ tabulis dicitur vixiſſe anno CIↃ LXX.

Illum *Balduinus* filius excepit: qui conjugem habuit *Odam* IV
Ibidem. dipl. Fulgentii Abbatis 1096. unde ſuſtulit Balduinum Craſſum, (qui Niceæ obtutus ſaxis
Orig. Miræi c. 57. periit) Rodulphum, qui Comiti Flandriæ fuit à cubiculis; Ghi-
Meyer ad annum 1144. ſelbertum qui Foreſtenſis Cœnobii auctor; Ghertrudem quæ 222
Orig Miræi cap. 57. Arnulphum Bergenſem maritum habuit; & Leodegardim quæ *Foreſtenſis Cœnobii auctor quis.*
in fraterno Cœnobio, cum *Oda* matre, vitam Deo ſacravit. Hic 223
ille *Balduinus* eſt, cujus & Ghiſelberti filii Lotbertus Abbas me- *Comes Aloſtenſis dictus &*
minit diplomate Foreſtenſi, anno CIↃ LXXXVIII. Illum ibidem Gandenſis.
Gandenſem vocat.

Patre vitâ functo filius *Balduinus* Comitatũ adiit habuitque V
ad annum 1143. uxorem *Remavindem* (ita Meyerus ad annum CIↃ C: eam alibi
Reymewidē vocat) unde nati Balduinus, Ywanus, & Radulphus:
quem *Brugenſem Caſtellanum* fuiſſe Theodori Alſatii diploma
docet. Ex his

Balduinus ætatis privilegio hanc ditionem accepit; fuitque VI
adhuc ſuperſtes anno CIↃ CXXV, ut liquet diplomate, quo *cum*
Archiva famil. *fratre Ywano reddit eccleſiam de Herenbaldeghem in manum Epiſco-*
pi, ad opus eccleſiæ Affliginienſis.

Hujus diplomatis initio *Aloſtenſi* cognomine utitur; in 224
vide ſupra n. 213. ſigillo autem *Gandenſem* ſe vocat: quo nomine etjam ſuperio- *idem dictus* Aloſtenſis &
res illos uſos conſtat. Filiam reliquit Beatricem; quæ nupta eſt Gandenſis.
Theoderico Beverano Dixmudæ domino.

Meyer 1140. de Ywano vide l. 1 c. 6. n. 33. Mortuo Balduino fratre, *Ywanus* excluſâ Beatrice, illius fi- VII
liâ, hunc Comitatum occupavit, præſidio Theodorici Alſa-
tii; cujus filiam Laurettam uxorem duxerat: ex quo conjugio
natus.

VIII *Theodericus*, qui à morte Patris, *Dei gratiâ Dominum & Principem Aloſtenſem* ſe inſcripſit, donatione quadam Affligemenſibus factâ, anno CIↃ C LXIV. Hic ductâ uxore Laurentiâ filiâ Balduini Hannoniæ Comitis, cùm nullam reliquiſſet ſobolem; [diploma Afflig. in Archiva famil.]

225 [*Comes Flandriæ* Aloſti *Comes.*] *Philippus Alſatius* Flandriæ Comes, nequidquam reclamante Theoderico Bevernenſi, Comitatum accepit, & ad poſteros Flandriæ Comites ad hoc ævum tranſmiſit. Id injuſtó titulo [Marchant. Comment. l. 2. in Aloſto.]
226 [*quo jure.*] factum, & alii pleríque, & Divæus putat; ſed temere ea labes optimo Principi inuſta eſt. quòd primū inde ſuſpicatus ſum, nō ſolùm quod à Friderico Cæſare inveſtituram accepit; ſed quod Theodericus Bevernenſis, *ad quem ſummo jure mortuo Theoderico Comite hunc Comitatum devolutum*. Divæus narrat, non auſus eſt ſtare judicio Cæſaris, ad cujus arbitrium Alſatius eam controverſiam deferebat. Paullò poſt in Alſatii diploma incidi, quod hunc nodum in Hiſtoriâ ſolvit, & ſimul Principem à tanto dedecore. In eo ita legitur; *Terra illius* (Theoderici de Aloſt) [Rerum Brabant. lib. 10. Oudegherſte Annal. ca. 81.] [lib 10. Oudegherſte Annal. ca. 88.]
227 [*Laurettæ Theoderici Alſatii f. qua dote Ywano Aloſtenſi nupta.*] *In manus meas devenerat ex ſtipulatione dotis ſororis meæ, à patre ejus Domino Ywano olim factæ*. Ex qua narratione dotalis ille Comitatus Laurettæ videtur: idq; eo magis, quòd eodem alia item verba ducunt: ubi, *Ywanus de Gand liberè tradidit alodium in villa dicta Burſt*, &c. *accedente uxoris ſuæ Laurettæ, filiæ Theoderici* (Alſatii) *Comitis Flandriæ* (*cui quæcumq. ſuæ poſſeſſionis erant, in dotem dederat*) *gratuitâ conceſſione, & devotâ petione*. Unde & illud veriſimile legem illam in ſtipulatione dotis hanc fuiſſe: ut deficiente Yvvani ex Lauretta ſobole Aloſtum ad Comitem Flandriæ abiret; quod donatione *Henrici Cæſaris*, jam olim *Balduinus* [Archiva Trōcinii d. pl anno 1166. vide ſuprà, li. 1. c. 6 n 94.] [Ibidem tab. anno 1139.]
228 [Aloſtum jam *olim quomodo Flandriæ Comitum.*] *Inſulenſis* acceperat, anno CIↃ LVII: dederatq; inter cetera filio *Roberto*, pro portione hereditariâ, conjugio cum *Gertrude Saxonicâ* (quæ ab *Herimanno Biling* primo Saxoniæ duce, originem ducebat) viduâ Florentii, Hollandiæ Comitis; relicto tamen [Meyer. anno 1057.] [Ibidem anno 1068.]
229 [*& ſimul gentis* Gandaviæ.] ſtirpi *Gandaviæ*, & *Comitis* titulo, & ſolitis emolumentis: ut etjam de *novo Caſtro Gandenſi*, *Waſia & Quatuor Officiis* factum conſtat: quorum jus quod eatenus penes *Cæſarem* manſerat, ad *Flandros* abiit, in clientela Imperii; relicto tamen *Caſtellanus*, qui etjam *Comites* antè dicti, ſuo jure. Eos enim *Comites*, & poſt hos, *Caſtellanos*, muneris hereditarii ratione uſufructuarios magis fuiſſe conſtat, quam dominos: aut ſi dominos; non in ſolidum.
230 [*In hujus poſſeſſione unde Theod. Alſatio jus.*] alioquin unde jus alienandi penes Cæſarem fuiſſet? Quid autem juris in alienam poſſeſſionem Theodericus *Alſatius* habuerit, ſi quis roget; potuit id fuiſſe ex lege donationis Imperatoriæ

toriæ,quando primum eam ditionem Balduinus Inſulenſis acceperat:ut ſi maſcula,gentis Gandaviæ in recta linea, ſtirps deficeret, ad Flandriæ Comites in ſolidum Aloſtum concederet. nam abſque hoc fuiſſet, Theodericus Beverenſis Beatricis Aloſtanæ maritus,non recuſaſſet ſtare judicio Cæſaris, cujus arbitrio Philippus omnem cauſſam committebat. 231 *Gentis Gandaviæ ſive Villanæ ſymbolum.*

Nunc ut tandem vela legam, quæ in altum argumenti ubertas,& meritorum ejus gentis Eurus evexit;unum addam: quod hęc familia pro elogio ſcribit,SANS REPROCHE,id eſt ſine probro(quo etiā elogio à primęva origine aurei velleris Equites uſi ſunt)idq; referendum non ad cognomen familiæ *Villain*; ſed ad avitam hujus gentis virtutem:ex qua tot orti Proceres,quorum fortia domi militiæque facinora,& intemeratam in Principis fidem, nulla facundia ornare valeat, nulla lingua effari. Item illud:quod gentilibus armis utrimque numerum quatuordecim (hoc modo XIIII)adjungant ob tot *Comites Gandenſes* & *Aloſtenſes* junctim; & totidem *Gandenſes Caſtellanos*, quos una hæc familia dedit.Sunt autem hoc ordine. 232 *eadem cur pro ſigno utatur XIIII, ratio una.*

XIIII *Comites* familiæ *Gandenſis*,ſive *Villanæ*:

Comites Gandenſes ſive *Caſtri Ottoniani* ſex:*Wycmannus, Theodericus,Arnulphus,Theodericus,Adalbertus,Lambertus.*
Comites Aloſtenſes octo: *Adalbertus, Rengotus, Rodulphus, Balduinus I, Balduinus II, Balduinus III, Yvanus, Theodericus.*

XIIII *Caſtellani Gandenſes*,ejuſdem familiæ:

Lambertus,Folcardus,Lambertus II,Balduinus,
Wenemarus,Sigerus,Wenemarus II,Vivianus,
Rogerius,Sigerus II,Sigerus III,Hugo I,Hugo II,
& Maria,Gerardo Sottenghemio nupta.

Ejus numeri aliam inſuper audivi occaſionem, nempe; ex antiquo quodam ſymbolo confœderatæ nobilitatis: illumque etjam genti *Maldeghemiæ* olim uſitatum,ex ea ſtirpe V.N. mihi retulit à quo inſuper ad rei illuſtrationem accepi, priſcum illud emblema vidiſſe, in quo hic numerus XIIII, & circùm in orbem ſertum ex pampino,cum inſcriptione vernacula:*Verdien in Loon*,id eſt,meritum in mercede ſumptâ ad vocem, & antiquum morem alluſione:nam numerus ille XIIII,nobis *Vertien*, molliùs *Verdien*,& coronæ olim datæ præmia fortium. Circumferun- 233 *altera.* 234 *ſerua.*

A. Gellius li. 15, cap. 6.

feruntur etjam verſus, qui tertiam ejus rei cauſſam complectũtur; quos vir conſultiſſimus Ioannes vander Beke, hujus urbis Syndicus, in arce Lommæa, prætorio Illuſtris Iſenghemi Comitis, in ditione Inſulanâ deſcriptos, mihi dedit:

VILLANVS *quondam Saxo, dum fortiter urbes*
Hoſtiles caperet bis ſeptem, totq́, diebus;
Virtuti ſertum poſuit, numeriq́, tropheum
Fortunæ: titulos ſibi gens VILLANA *reſervat.*

LAERNE.

234 *Laerne ſitus.* EXtremus ditionis Teneræmondanæ locus eſt *Laerne*; ad limites Caſtellaniæ Gandenſis, & ditionis Oudenburgi-
235 *arx.* cæ: qui & ipſe uberrimo Scaldis amne ditatur. Arcem habet vetuſtam, cujus variè Annales meminerunt; Originem autem
236 *à quo tempore dominium.* nondum ſum aſſecutus. Hunc pagum vel ante quatuor ſæcula Dominii titulum habuiſſe conſtat, ex archivis D. Bavonis Gandavi: ubi ſunt *tabulæ Gerardi de Laerne quas domina Beatrix ejus mater, de conſenſu ejus dat; quibus largitur ad opus pauperum S. Bavonis decimam ſuam*. Hæc anno CIↃ CC XIII. Eâdem de re exſtant ibidem *tabulæ Ghisberti de Laerne*, datæ eodem anno. Et ne quis puter illud cognomen gentis fuiſſe, non Dominii, eam ſuſpicionem tollent verba quæ ibidem habentur: *Tabulæ Beatricis dominæ de Maſmine & Laerne.* Paullò pòſt ad *Robertum* Betuniæ & Teneræmondæ dominum, aut emptione, aut aliàs deveniſſe, Vide ſupra num. 127.
237 *Roberti Teneræm. domini donatio.* ejus diploma oſtendit; quo dat *Ghilberto Sottenghemio Calckenam, Laernam, & Maſminiam, pro mille libris; quas ei debebat pro maritagio Machtildis ſororis ſuæ, quam ipſe habebat in uxorem.* Exin-
238 *poſt illum domini.* de tria hæc dominia Ghilberti poſteros diu junctim poſſediſſe lib. 3 ca. 3. num 128. ſuprà oſtendi: inter quos, primus *Laernæ* titulo uſus eſt, quãtum quidem hactenus vidi,

239 *Gerardi Raſſenghemii conſ...* *Gerardus Raſſenghemius*, Catharinæ Maldeghemię maritus; iis tabulis, quibus Comiti Flandriæ arcis ſuæ copiam addicit anno CIↃ CCC LXII. ubi *Maſminiæ & Laernæ dominũ* ſe inſcribit.
240 *& liberi.* Hic præter Walravium Maſminiæ & Berleghemi dominum, & Claram Sigeri Cortracenſis, & dein Philippi Erpæ domini cõjugem (qui à potiore dominio Maſminium cognomen aſſumpſerunt) filium reliquit.

Ioannem

Ioannem Maſminium, Calckenæ inſuper dominum: de cu-
deſcriptione Calckenæ n. 130. jus conjuge, & liberis, ſuprà dixi. Hunc etjã Lacrnam poſſediſſe
inde apparet, quòd id dominium filius ejus

Ioannes tertius natu adiit; patruo, amitâ, & fratribus majo-
ribus ætate, vivis. Uxorem habuit Axelæ dominam: & ex ea li-
beros, Ioannem, Philippum, & Eliſabetham. ex his Philippus 141
Somerghemi dominium accepit, & uxorẽ Beatricem de Blaeſ- *Philip. Maſminii uxor.*
velt (alias Macrſchaeck) Roberti Blaeſveldæ domini filia: Unde
filium ſuſtulit Ludovicum; qui immaturâ morte ante patrem
ſublatus eſt; conditusq; Somerghemi, ubi olim commune ſepul-
chrum, cujus Epigraphe hoc ſenſu:

Analect. Gaillardi. *Hic jacet Dominus Philippus de Maſseme, dominus de So-* 242 *Philip. Maſminii monimentum.*
merghem: qui obiit anno ſalutis CIↃ CCCC XIV, *ipſo die*
ſancti Nicaſii. & domina Beatrix de Blaeſvelt, domina
de Somerghem: quæ obiit CIↃ CCCC XXXII, XXVII *Mar-*
tii. & Ludovicus de Maſseme, illorum filius.

Arma gentiliria hinc erant: *Maſſeme*, *Axele*, *Maſſeme*,
Gruythuſe, aut *Mortaigne*; inde *Blaeſvelt*, *à Flandria*, *Maldeghem*,
& Blaeſvelt.

Analect. Harduini. Poſt patrem ætatis prærogativâ *Ioannes* Laernam adiit, & 243
Axclæ dominium. Uxorem habuit Mariam de Wedergrate: *Ioannis Maſminii uxor.*
cumque ſine liberis decederet, fratre Philippo etjamnum antè
vitâ functo, ſororem

Ibidem. *Eliſabetham* ex aſſe heredem reliquit. Ea *Balduino de Vos* Bal- *heres.*
duini filio, Pouſlaræ domino nupta eſt; viro antiquæ nobilitatis: 244 *Familia de Vos Laerne dominus.*
ſiquidem ea Voſſiorum familia, jam inde à quingentis circiter
annis, fortè etjam amplius, inter primæ notę nobiles eſt habita;
ut Blandinii archivis doceri queat: ubi anno CIↃ LXIII, *Hugo de* 245
Vos, inter ceteros, ſignavit diploma Theodori Alſatii. Hujus aſ- *e iugentis antiquitat.*
ſenſu tranſegit *Eliſabeth* cum matre (quæ jam ſecundis nuptiis
Danieli de Voorde juncta erat) & ab eâ de paternâ hereditate
ſibi ſatisfactum tabulis publicis profeſſa eſt. Conditus eſt juxta
Brugas in templo Carthuſianarum, in Choro, ante ſummum
altare, juxta monimẽtum Patris, ſub ſaxo Marmoreo: cujus hęc
eſt inſcriptio.

Hic jacet dominus Balduinus Vos, dominus de Poulare miles; 246
qui obiit CIↃ CCCC XXIII *die quarto menſis Ianuarii &* *Bald. de vos monimentum.*

 domina

Ibidem. *Hîc jacet nobilis domina, Margareta, filia quondam Oli-* 249
vverii Slanghen armigeri, relicta quondam nobilis vviri Margareta Slanghen monimen.
domini Rolandi, domini de Lovvendeghem, militis: quæ
obiit anno CIↃ CCCC XVII, *die* XXX *menſis Ianuarii.*

A morte Patris inter liberos operâ Simonis Formellii, & Ludovici Maſminii convenit, ut Balduinus Laernâ cum arce in ſolidum potiretur; Ioannes dominium Poelariæ adiret; Gerardus verò cetera feuda aliaque bona, & redditus.

Ex lege prædictæ partitionis, ***Balduinus*** Balduini filius, Balduini nepos, Balduini pronepos, tertius hoc nomine, Laernæ dominium accepit. uxorem habuit Iacobum de Griſper. unde ſuſtulit filium Philippum, & filiam, quæ nupta eſt Georgio vander Moere. Ad hunc etiam Zomerghem & (ad an. 1470.) Lovendeghem deveniſſe, Meyerus indicat ubi dicit: *Huic Balduino* (Philippi boni Burgundiæ ducis notho) *Zomerghem & Lovendeghem data fuiſſe lego: ſed ablata illi per ſententiam Senatus,* (Meyer. 1451.) *ab heredibus Balduini de Vos, Equeſtris Ordinis juſtis dominis.* Idem ſub Philippo bono belli ſeminaja ctavidens, calidis quorumdam conſiliis, turbatam patriam conatus fugere retractus eſt à 250 (De Bald. de Vos narratio.) Gandenſibus, & in carcerem conjectus. inde quæſtionibus à veſanâ plebe admotus, tanto cruciatu, ut omnibus membris enervatis, cùm ire non poſſet, menſæ impoſitus referri in carcerem debuerit; & paullò pòſt, cùm ad mortem, cum tribus aliis, raperetur, lecticâ in forum vehi: unde tamen ceteris ſupremo ſupplicio affectis, eâ lege reductus eſt, ut Petrum Bauvvens, & Georgium Bul Præfectis traderet. Cumq; id non feciſſet; ſemel iterumq;, ultimo diſcrimini proximus, evaſit tamen, ſuis & aliorum precibus: inter quos etjam externi primates, Præſul Leodicenſis, Comites Stampanus, & Sanpaulli, qui omnē operam (Idem 1452.) pro pace apud Principem Gandenſibus promittebant, ſi incolumis dimitteretur. Itaque reductus eſt in carcerem: donec anno ſequente, à ſuis inter ceteros Brugas legatus ad Principem de pace miſſus, re infectâ, cum alii redirent, ſuperioribus ærumnis, & præſente metu territus, Brugis apud Principem ſe continuit: tuta conſilia, incertis præferens. Illum ſecutus eſt ***Philip-*** 251 (lib. feudal.) ***pus de Vos***, & ***Georgius vander Moere*** junctim (habebat enim con- (gentis vander Moere Laernæ domini.) jugem ſororem Philippi) & ***Margareta de Vos***, heres patris. cujus (Ibidem.) morte, dictus ***Georgius*** ſolus poſſedit. Georgium excepit ***Nicolaus vander Moere***, filius; cujus hoc Epitaphiū ex ſaxo olim apud Frãciſcanos Gãdavi deſcriptū, Harduini Analecta ſuggeſſerūt,

252 *Nicolai vander Moere monumentum.*

Hic jacet Nicolaus vander Moere, Armiger Dominus Laernæ; ultimus mas ejus nominis. Obiit ſine liberis, anno CIↃ IↃ XIII, *tertio Martii.*

Gentilitia arma gerebat hæc: *Moere, Vos, Turpin, Lovendeghem.* Sunt autem ii *Moerenſes* à Iordano Gandenſi, ſive Villano oriundi, feruntq; Moeræ nomen, à dominio ejus loci, & habuere antiquitus ſymbolum militare. *Ghent, Ghent:* Archiv familiæ villanæ

Sororem reliquit Nicolaus *Ioannam*; quæ cum cetera fratris hereditate *Laernæ* dominium adiit. Hęc nupta eſt Iodoco vanden Woeſtyne: unde filiam ſuſtulit Ioannam.

253 *Ioanna vander VVoeſtyne Laernæ domina: ejus maritus* Matri ſucceſſit *Ioanna vanden Woeſtyne* Iodoci filia. Hæc maritum habuit *Martinum vander Gracht*, Equitem, Moſchræ, & Moſchræ-ambacti dominum, Walteri, Foſſeæ, Moerſſellæ, Oosthovæ, & Dolandræ, domini, & Iſabellæ, heredis Heulæ, Archiva famil.

254 *liberi.* Leeuwerghemi, Berleghemi &c. filium; unde liberos ſuſtulit Iſabellam, & Antoniam: quarum prior nupta eſt Petro de Shouteete, aliàs van Zuylen, Erpæ domino: ex quo conjugio natus Franciſcus, & duæ filiæ Ioanna, & Dorothea. Mortuo autem

255 *alter maritus,* *Martino* marito, *Ioanna vanden Woeſtyne* ſecundis nuptiis junⅽta

256 *liberi,* eſt *Adriano de Gavere*, Equiti: unde natus *Adrianus*: qui conjugem habuit ſtirpis de Archies. Is favore matris, patre vitâ functo, Laernæ titulo uſus eſt. Sororem habuit Gerardam: quæ conjux fuit Roberti de Ghiſtelle Dudzelæ domini. Obiit autem & *Adrianus*, & Gerarda ſine liberis. Illius adhuc in tẽplo Laernæ memoria ſupereſt, hoc ſenſu:

257 *Adr. de Gavere monimentum.*

Hic jacet vir nobilis Adrianus de Gavere, Eques, quondam Laernæ dominus, filius unicus domini Adriani de Gavere, etjam Equitis, & nobilis matronæ Ioannæ vanden VVoeſtyne: qui obiit anno CIↃ IↃ LVIII, *die S. Stephani. Orate Deum pro anima ejus.*

258 *Franc. de Schouteete Laernæ dominus,* Mortuo Adriano *Franciſcus de Schouteete* aliàs *van Zuylen*, Lib. feud.

Petri de Schouteete filius, Iſabellæ vander Woeſtyne aviæ maternæ donatione (quam *inter vivos* Iuriſconſulti vocant) *Laernam* accepit: idque factum, ne Antonia Iſabellæ ſoror, Franciſci ma-

ci matertera, trientem hujus Dominii, de more Curiæ feudalis Teneræmondenſis, adiret. Hic præter Equeſtris familiæ priſcam dignitatem, & vetuſtum Erpenſis dominii titulum, ipſe etjam Eques fuit; & periculoſiſſimis Reipub. temporibus, Præturam Cortraci non ſine laude geſſit. Hic ille eſt, qui cum
Duce Arſcotano, Epiſcopis Brugenſi, & Iprenſi, dominis de 259 *ejus captivitas.*
Raſſeghem, Swevegheni, Champigny, Eecke, & aliis nonnullis, à Gandenſibus Guhelmo Naſſavio, Auriaco Principi deditis, ductore Franciſco vanden Kethulle Ryhovæ domino, &
Ioanne Imbieſio, conjectus eſt in carcerem, anno CIↃ IↃ 260 *uxor.*
LXXVII, XXVIII Octobris: unde aliquanto pòſt, ope Oliverii van Meyne, Ioannis de Clerck hujus urbis nunc Actuarii, & Adriani de Caſele, cum dominis de Raſſeghem, & Svveveghem evaſit. Uxorem habuit Annam de Montmorency, Balduini,
Croiſillæ, Houpilinç, Walcuitii, Couckelarç, &c. Domini, & 261 *liberi.*
Catharinæ de Rubenpré: unde nati Carolus, Catharina, & Iſabella: quarum hæc Canonica eſt Niuellenſis; illa cælibem ducit vitam.

Franciſco vitâ functo, *Laernæ* dominiũ ejus filius adiit, *Caro-* 262
lus de Schouteete aliàs *van Zuylen*; Erpæ inſuper, Erondeghemi, *præſens Laernæ dominus.*
Oterghemi, Eſtombæ & Ubermontii dominus, præſens hujus 263
loci Toparcha. Conjugem habet Ghiſlenam Deſtourmel, Lã- *ejus uxor.*
noyæ dominam; & ex ea liberos, Ioannem Laernæ dominũ (qui 264 *Idem.*
nuper inter Ephebos honorarios apud Sereniſſimos Belgarum Principes eſt receptus) Georgium, Robertum, Iſabellam, Annam (Canonicas modò Nivellenſes) Margaretam, & Florentiam illius conſanguineæ gentes ſunt. Schouteeten, aliàs van Zuylen, Montmorency, Liedekercke, Lannoy, vander Gracht, Rubenpré, vanden Woeſtÿne, & Bouſyes: Conjugis verò, Deſtourmel, Lavieſville, Deſtourmel, Dauxy, Bailleul, Nedoncel, Cleves, Haveſkercke.

Enimvero hujus Schoutetæ ſive Zuylanæ gentis ſi breviter originem, & majores, ex archivis familiæ percurram, non extra ordinem credo, aut ingratum erit.

Theodori Alſatii inclyti illius Flandriæ Principis ævo, *War-*
naldus Zuberaldi Zuylæ domini filius, natalibus, & origine Ba- 265 *De gentis Schouteta origine & majoribus.*
tavus, quòd varias in Waſiâ poſſeſsiones habebat, ex Hollandia in has Flandriç oras conceſſit: ubi tantâ exiſtimatione vixit,
ut nõ aulicis ſolùm proceribus; ſed ipſi cũ primis Principi gra- 266 *VVarnardus Zuylanus venit & cur in Flandriam.*
tiſſimus haberetur: cujus & conſiliis inter intimos interf..t, & bello aſſiduus fuit comes. Ejus palã memoria exſtat diplomate

Theodori, ſuper Advocatiâ, ſive protectione Abbatiæ Nenivenſis: ubi cum *Ywano de Gand*, *Gulielmo de Boelaere*, *Michaele Conſtabulario*, *Theodorico de Beverne*, *Balduino de Wentica*, *Rogerio Tribuno de Cortraco*, *Balduino de Dichem*, *& Gerardo de Nederwyck*, *anno incarnati verbi* CIↃ C XL I I *Warnaldus de Zuylen* ſubſcripſit. Idem paullò pôſt anno CIↃ C XL V I I Theodori Principis auſpi-
267 cia ſecutus, quando is tertiùm adverſus barbaros in Aſiam legi-
ubi deceſſerit. ones traduxit, in expeditione circa Edeſſam decedens, vitam Chriſtianæ fidei impendit.

268 Warnaldus filiùm reliquit *Arnoldum*; qui paternis veſtigiis
ejus liberi. inſiſtens, etjam his ditionibus ſedem fixit. Idque eo magis; quod
269 antiquato per Waſiam Batavorum imperio, à priſcâ clientelâ
VVaſia quomodo ab Hollandis ad Flandros conceſſerit. ſolutus erat. Siquidem Florentio Hollandiæ Comite à Philippo Alſatio Theodori filio, prœlio navali (aliis in ipſa Alſatia terreſtri) fuſo & capto; omnis Waſia cum quatuor Ambactis, in Flandri poteſtatē conceſſit. idq; ex lege Conventionis: quòd pacta Hollandus non ſervaſſet. Eâque ratione, qui Batavorum antea Clientes fuerant, in Flandri partes devenêre. Hic Ar[illegible]-
Meyer, anno 1165. & Oudegherſte Annal. ca. 7. Meyer, anno 1167.
270 dus præter agros, ceteraſq; poſſeſſiones hereditarias per Wa-
Arnoldus Zuylanus unde dictus Schouteete, ſiam, & quatuor Ambacta Præturas habuit; quas Hollãdiæ Comitum beneficio (penes quos antè, ut dixi, Waſiæ dominium fuerat) gens Zuylana poſſederat: legeratq; domicilium Waeſmonſteri, nobili, & antiquo VVaſiæ pago, in ſuo prætorio, quod à poſterioris ævi poſſeſſoribus *Ponterave* dictū, amœno ad Durmam loco. Cumq; peregrinus eſſet, ejuſq; cognomen vulgò ignoraretur; ab hereditariâ illâ dignitate, & poteſtate quam exercebat, communi eum ſermone *Arnoldum den Schouteete*, id eſt, Prætorem, & Schultetam nominarunt. quod agnomen ab ipſo etjam *Arnoldo* aſſumptum eſt, & ad præſens uſque ævum, ad poſteros derivatum. Non tamen ideo penitus omiſſum Zuylanum cognomen. memini enim variè legere *Schouteete aliàs van*
271 *Zuylen*. Uxorem habuit. *Arnoldus* Beatricem Hoeſdeni topar-
uxor. chæ filiam: unde liberos ſuſtulit Theodorum, Rodolphum,
272 Balduinum, Ægidium, Wolfardum, Catharinam, Iuditham, &
Liberi. Urſulam. De harum poſteris nihil hic adducam in medium, quum familiæ nomen non propagent; ſed ipſæ in alienas domos tranſeant. Filiorum autem quatuor ſtirpes; aut conſumptę jam creduntur, aut niſi in filiarum ſobole externis nominibus, durant.

273 Solus *Ægidius*, Arnoldi filius, in hancuſq; ętatem, maſculam
Cur hic de Ægidii poſteris ſermo. prolem tranſmiſit: itaq; ceteris omiſſis; de hoc, ejuſque poſteris ſermo-

ſermonem inſtituam: iis præſertim quos præſens Laernæ toparcha inter majores numerat. Hic *Ægidius* cum paternâ hereditate, præturas accepit hereditarias Lokeræ, Waeſmonſteri, Dackenamæ, & Elverſelæ. Ceteræ inter alios erant diviſæ. Uxorem habuit Walburgam de Amſtel; & ex eâ liberos Ægidium, Balduinum, Romanum, Gualterum, Ioannem, & filiam Agnetem. Ex his Balduinus filium habuit Gulielmum: qui obiit ſine liberis; ut etiam Romanus, & Gualterus. Ioannes filium reliquit Balduinum; unde nata filia Catharina. Agnes maritum habuit Ægidium de Calckene: ex quo filiam ſuſtulit Eliſabetham. 274 *ejus poſſeſſiones.* 275 *uxor* 276 *liberi.*

Ægidii maximus natu filius fuit *Ægidius de Schouteete*, Eques, Schulteta itidem hereditarius Lokeræ, Waeſmonſtri, Dackenamæ, & Elverſelæ. Uxorē duxit filiā Arnoldi de Heolbeke; domini de VVolfshaeghe, in ditione Ghaesbecana: quæ maternum genus ad Gaesbecanos referebat. unde ſuſtulit Romanum, VValterum, Ioannem, & Agnetem. Ex his VValterus, & Ioannes nullam reliquêre prolem. Agnes maritum habuit gentis de Braderick: unde natus Henricus de Braderick. 277 *Ægidius ſecundus.* 278 *ejus uxor.* 279 *liberi.*

Romanus de Schouteete Ægidii filius, etiam dignitate Equeſtri illuſtris, à morte patris *dominum ſe & Schultetam Lokeræ Waeſmonſtri* &c. indigeravit: ut ex tabulis publicis liquet, quæ datæ in Tribunali VVaeſmōſterano XII Novembris, anno CIƆ CCCLXIII. Uxorem habuit VVivinam de Rycke; quo conjugio nati Ægidius, & Balduinus de Schouteete, quorum ille à morte patris prædictas quatuor præturas adiit. Idem dominus fuit de Saemslach. Uxorem duxit ſtirpis Maldeghemiæ: ex qua natus Florentius Claræ Villanæ maritus; unde ſuſtulit Florentium Dominū de Saemſlach, Gulielmum Schultetam Lokere, Waesmonſtri &c. Ex quo natus Iodocus, qui poſtmodum Dominium Saemſlach accepit; habuitque filium Ioannem. Qui omnes Dominii Saemslach titulū pro familiæ nomine vſurparūt: donec an. 1536. morte vltimi hujus Ioannis (qui poſtremus eius lineæ mas) cū ſine prole decederet, cognomen *Saemslach* intercidit; & illæ lokeræ, VVaeſmonſtri, Dackenamæ & Elverſelæ præturæ ad Florentium & Mortaigne, ex filia gentis Schouteteę proximū heredē, abierunt; qui eas vendidit Carolo de Hānart, Ledekercæ domino: eâq; ratione ultima illa præturarum per VVaſiam, & quatuor Ambacta, portio, unde Schouteteæ familiæ nomen, ex eâ gente, poſt tot ſæcula in externam familiam emigravit. Præter ſuperiorem illum Florentium liberi inſuper Ægidii (Romani filii) fuêre: Hector de Saemſlach, & ejus ſorores; 280 *Romanus* 281 *ejus inſcriptio.* 282 *uxor* 283 *liberi.* 284 *dominus de Saemſlaci.*

Sorores, Beatrix, quæ Gulielmo Bigardę domino; & Adevvich, quæ Philippo Tollinc nupta eſt: Ex quibus Hector, & Beatrix, anno CIↃ CCCC XVIII mortuo patre, fuêre ſuperſtites. Adevvich verò, jã antè, anno CIↃ CCC XC ſine prole deceſſerat.

285 *Balduinus.* Porrò *Balduinus* prædicti Romani filius, Ægidii Schultetæ frater, uxorem habuit Eliſabetham van Steelant, Hellini fi-
286 *ejus uxor.* liam: qui tertius (ut memorant) in rectâ lineâ ab illo Steenlandæ domino, qui ducta altera filia Roberti Betunii, Advocati Atrebatenſis, Betuniæ & Teneręmondæ domini (alteram Guido Flandriæ Comes duxerat) Balduinum Guidonem & Ioannam
287 *liberi.* reliquit: hæc ante ætatem periit. Guido conjugẽ habuit Eliſabetham Troncinienſem; unde natus Gulielmus qui immaturus obiit.

288 *Bald. 2. ejusque uxor.* *Balduinus* autem ductâ uxore Catharinâ de Erpe, Philippi Erpæ, Erondeghemi, & Otergheme domini filia, & ex aſſe herede (cui mater erat Clara Maſminia, Gerardi Maſminię domini, & Catharinę Maldeghemię Berleghemi dominę filia) libe-
289 *liberi.* ros ſuſtulit Adrianum, Iodocum, Iodocam, Catharinam, & Eliſabetham; quarum poſtremæ duæ, ad normam D. Clarę monaſticam amplexę vitam: Iodoca Roberto van Yedeghem, Equiti, Wicſæ domino juncta eſt; mater ex illo Ioannis, Stephani, & Eliſabethæ: Iodocus ſine prole deceſſit.

290 *Adrianus.* *Adrianus* verò Erpę, Erõdeghemi &c. dominus uxorẽ habuit Margaretã Flandrenſem; Ludovici Flandrẽſis filiam, qui Ludo-
291 *ejus uxor.* vici Maleani ex victore filio notho nepos fuit. Filios habuit Florentium, & Iodocũ Schouteete. hic nullâ relictâ prole deceſſit.
292 *liberi.*

293 *Florentius.* *Florentius* cum parentum hereditate, Erpæ, & Erondeghemi domina accepit; & uxorẽ Adrianam de Liedekercke, Raſonis, Heeſtruti toparchæ, & Ioannę de S. Omer, ſive Moerkercke,
294 *ejus uxor.* filiã. Apud hũc magno ſtudio inſtitit Philippus de Erpe, ut Erpæ cognomẽ, & inſignia aſſumeret, quod à nobilis ejus loci herede ortus eſſet, avitumq; id dominiũ poſſideret; ſed fruſtrà: niſi quod Erpenſis familiæ inſignia ſuis miſcuit, & à potiore domi-
295 *liberi.* nio, quod fieri vulgò amat, de Erpe vocari, & ipſe & poſteri paſſi ſunt: in ceteris Schouteete nomen pręferentes. liberos reliquit Petrum, & Dorotheam. Hæc ſine conjugii fructu obiit.

296 *Petrus.* *Petrus* Erpę &c. dominus Conjugem accepit Iſabellam van der Gracht, filiam & heredẽ Martini, Moſchræ, & Moſchræ-
297 *ejus uxor.* ambacti toparchæ, ex Ioanna vandẽ Woeſtyne, *Lacrnæ* domina: ex quo conjugio nati, Frãciſcus, Ioãna, & Dorothea: quarũ hæc
298 *liberi.* in cunis obiit: Illa Nicolao de S. Omer Walõcapellæ dño nupta peperit

peperit plures liberos: qui omnes ante pubertatem vivere deſierunt; exceptâ maximâ natu, Iſabellâ; quæ unica parentum heres, conjugem habuit Franciſcum de Recourt, equitem; Recourti, Camblini, Caſtellanæ, Weſtcapellæ, Ondercouteræ, *&c.* Dominum, Caſtellanum hereditarium Lenſæ, in Arteſia. Ex hoc conjugio orti ſunt Franciſcus, Philippus, Ludovicus, Iacoba, & Anna.

Petro de Schouteete mortuo ſucceſſit filius *Franciſcus*; 299 *Franciſcus.*
Erpæ, Erondeghemi, *Laerna*, Haute moſcheræ, & Moſchræambacti dominus. de quo ſuprà.

Numero 112. Num. 117. & 118. Huic ſucceſſit *Carolus*; præſens Erpæ, *Laerna*, *&c.* Dominus. cujus conjugem, & liberos ſuprà dedi. Hîc ad avos, & Majores Batavicæ gentis reſpiciens, poſt liminii jure vetus *Zuylanum* cognomen in familiam jam pridem recepit. quod etſi diu ob Præturarum dignitatem (unde, ut dixi, *Schouteeten* id eſt Prætores, & Schultetæ dicti ſunt) ſæpe intermiſſum; non tamen omnino omiſſum eſt: neque priſca *Zuylanæ* gentis inſignia neglecta, aut mutata. niſi quod Scuti colore à primigeniis illis diſtent; quod obvium, etiam inter fratres germanos, ut in gente Villana memini obſervare. Feruntur que adhuc variæ familiæ apud Batavos, quæ omnes à Zuylanâ originem trahunt, quarum inſignia eadem quæ *Zuylanæ* gentis, colore itidem ab his diverſo. Cujus modi ſunt: Vianenſis, Culenburgica, Abcoude, Nievelt, Hanoult, ut alias omittam. Habetur autem præſentium armorum gentis *Schouteteæ*, ſive ut priſco nomine utar, *Zuylanæ*, auctor prædictus Warnardus Suberaldi filius; qui primò diſtinctionis cauſſâ familiæ Zuylanæ armis, gentis Waſſenaræ inſignia miſcebat: Mutato autem ſolo, relictis Waſſenaræ familiæ armis, ſolis *Zuylanæ* ſtirpis contentus fuit; colore ſolummodo ſcuti mutato. Ceterum illud *Schouteete* cognomen, ab eâ quam dixi dignitate ortum eſſe; variis locis, & privata familiæ, & publica archiva faciant fidem. Et nihil tam conſentaneum, ac vulgò uſitatum; quam ab arte, aut officio, cognomen tribuere: præſertim ſi perpetuum id ſit, & hereditarium. Fuiſſe autē Præturas per Waſiam & quatuor Ambacta huic genti ab aliquot ſæculis hereditarias, ex variis tabulis, & actis publicis ipſe vidi. Quod hîc monere viſum; nè priſcum familiæ cognomen putetur quod fuit & dignitatis, & tituli hereditarii.

Margin notes: 300 *Carolus.* — 301 *Gentis inſignia.* — 302 *Eorum auctor.*

Dd CAPUT

CAPVT IV.

De Scabinis Capitalibus, ſive majoribus & eorum munere olim, & nunc.

PRæter Majores, & Scabinos, dictorum locorum, qui vel mediatè, vel immediatè Teneræmondæ domino parent, univerſim inſuper dictis pagis, & quodcumque eſt

1 *Scabini capitales unde & à quo legantur*

Territorii Teneræmondani, præſunt Septemviri, ex domini pagis electi, quos Scabinos capitales vocant: habentque nunc ut Scabini urbani, Syndicum, quæſtorem ærarii, &

2 *Eorum munus*

Scribam. Horum eſt homines Territorii, & privilegia univerſim, & ſingulatim, tueri; rem nummariam curare; aſſenſu Principis tributa indicere; partitiones ſingulis pagis tanſmittere; & de his quotannis coram Domini delegatis rationem dare. Præterea ſi quid olim in materiâ civili controverſi, & dubii, in judicando Scabinos dictorum Tribunalium morabatur, ad hos deferri ſolitum, ut ſententiam ſuam exprimentes, eam nomine Scabinorum pro tribunali, ubi cauſſa ventilabatur,

3 *Et ſententia capitalis.*

pronunciari mandarent: idque vocant, ut jam dixi, *ad Caput ire & ſententiam capitalem.* Duravit autẽ ea conſuetudo capi- Lib 1. cap. 3. num. 16.

4 *Ea à quo tempore extra uſum.*

talis ſententiæ, ad nuperos uſque Belgicæ tumultus: ex quo in deſuetudinem abiit. Hos exſtitiſſe, & inſuper quod de capitali ſententia dixi, uſitatum fuiſſe, vel ante Roberti Advocati tempora, id eſt circa annum CIↃ CC, ſatis liquet ex ejus Conven- Anno 1245.

5 *De iis præceptum.*

tione cum Capitulo Cameracenſi; ubi hæc ſunt verba: *Et ſciendum quod dicti Scabini de Odenghem, pro enqueſta quæſtionum de hereditate, & cathallo, debent ire ad Scabinos terræ de Tenremonda, ad quos uſque nunc iverunt: pro enqueſta verò aliarum querelarum, & forefactorum, ibunt ad Scabinos de Tenremonda, vel alibi infra Dominium terræ de Tenremonda, prout Eccleſiæ Cameracenſi videbitur expedire.* Itaque ævo priores videntur Septem- Articulo 30. Vide infra c. p. 5. nu. 46.

6 *Scabinorum antiquitas.*

viris Waſiæ, quos demum anno CIↃ CC XLI à Joanna Comite Flandriæ, & Thoma Sabaudo ejus marito, inſtitutos conſtat. Oudegherſt Annal c. 101.

7 *Eorum Conventus olim ubi.*

Eos video conventum & conſeſſum habuiſſe in arce, ſive domo Teneræmondanâ: Quod palàm facit Tranſactio Roberti, Guidonis primogeniti, cum Canonicis Teneræmondæ; ſuper mulctis in Moorſele, Wieſe, & Gheverghem; ubi hæc verba: Anno 1264.

In omnibus forefactis, & infracturis in locis prædictis evenientibus, Antiq. p. 8 & 10.

Vide infra cap. 7 numero 44 & 45. *bus, ſuper terris & tenemento dictorum Canonicorum, in quibus dominus Teneramondenſis participat, judicare debent dicti Scabini ſecundùm legem & ſtatuta Hominum Domini Teneramondenſis; & ad eos venire, ſi opus fuerit, ad enqueſtam: in reliquis verò in quibus dominus Teneramondenſis non participat; ad Scabinos Capitales terræ Teneramondenſis, in domum de Teneramonda, veniant ad enqueſtam, & ſecundùm eorum legem, & ſtatuta judicent de eiſdem.* Ubi illud etjam notandum eſt: *legem, & ſtatuta* eos habuiſſe; quæ penitus interciderunt.

CAPUT V.

Quantum ad Flandriæ expenſas hoc Dominium conferat.

NVnc ut tamquam è tabella lector videat, Teneræmondæ, ejúſque Territorii opes, & amplitudinem; operæ pretium facturus videor, ſi cujuſque pagi terræ utilis dimenſionem hîc ſubjungam, ut facta eſt anno CIↃ IↃ LII: & inſuper ex Cenſu ſive tranſporto Flandriæ, ut vocant, quantum ad communia Flandriæ tributa, ab hac Dynaſtiâ conferatur. Et quidem quoad opidum, id in centum libras, quas omnis Flandria confert, ſolvit decem ſolidos, id eſt ex ducentis libris unam. Territorium verò viginti novem ſolidos: eâque ratione, in mille libras, quatuordecim libras, & decem ſolidos. Fitque partitio hunc in modum, quæ à dictis *Scabinis Capitalibus* ad ſingula loca tranſmittitur.

Amplitudo & in tributa collatio. ZELE continet CIↃ IↃCCCC III bonaria, dodrantẽ, & XXIV decempedas: ſolvit duas libras, & unum ſolidum. Singulorum pagorum.

HAMME continet CIↃ CCCC XXXIX. bonaria, dodrantem, & XXXII decempedas: ſolvit unam libram, & ſeptem ſolidos.

OPWYCK continet CIↃ C XIII bonaria, quadrantem, & LVI decempedas: ſolvit libram, & octo ſolidos.

VYTBERGHE & OVERMEERE IↃ CCCC LXXXIV bonaria, dodrantem, & XLVI decempedas: ſolvit octodecim ſolidos.

BERLAERE continet IↃ CCCC XXXIX bonaria, dodrantem, & CVI decempedas: ſolvit ſexdecim ſolidos.

S. GILLIS, BELLE, & SWYVEKE continent IↃ C I bonaria, & quadrantem: ſolvunt ſimul unam libram.

WETTERE cum LICHTERVELDE continet CIↃ CC LXXIII bonaria:

SCHELLEBELLE cum WANSELE IↃ LXX bonaria, quadrantem, & LXIV decempedas: ſolvunt ſimul cum *Wettera* duas libras & duos ſolidos.

CALKENE continet CIↃ LXXI bonavia: ſolvit unam libram & duos ſolidos.

LAERNE continet IↃ CCCC XL bonaria: ſolvit cum *Lichterzele* quindecim ſolidos.

GRIMBERGHEN continet IↃ XLV bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit duodecim ſolidos.

MOERSEKE continet CCC LXXXI bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit novem ſolidos.

BASERODE & VLASSENBROECK continent CCCC LXXVIII bonaria, & ſedecim decempedas: ſolvit ſedecim ſolidos.

LEBBEKE continet IↃ CCCC LI bonaria, quadrantem, & LXII decem pedas: ſolvit unam libram, & quatuor ſolidos.

Summa hujus partitionis, ut antè dixi, continet quatuordecim libras, & decem ſolidos, in ſingulas mille libras: Territorii autem amplitudo XIII millia bonariorum conplectitur, & inſuper C XCIII bonaria, dodrantem, & octo decempedas.

2 *Cenſus Flandriæ quando conſcriptus.* Prædicta autem partitio ita decreta eſt, ſub Carolo V. Cæſare. Fuerat quidem antè conſcriptus hujuſmodi cenſus, ſub Roberto Betunio, & multo pòſt ſub Joanne Burgundo Ardenburgi; ſed cum uno, & amplius ſæculo, magna mutatio locorum facta eſſet, aliis locis bello, vel inundatione minutis, aliis contrà auctis, eâque ratione illa diſtributio ad inæqualitatem recidiſſet, novoque ad id opus eſſet æquilibrio, miſſi Tenéræmondam à Carolo Cæſare Gulielmus de Wale, eques, Hanſbecæ & Axpoelæ dominus: Petrus vanden Houte, & Adrianus Rokeghem: qui quantâ fieri potuit accuratione, modum Juſtitiæ diſtributivæ ſervantes, novum Flandriæ cenſum condidêre, qui adhuc eſt in uſu, & erit: donec ob dictas cauſſas, novâ iterum erit opus partitione. Hujuſmodi autem cenſum *Tranſportum* vocant, quòd cum, Roberto Betunio ex iniquiſſimo carcere redimendo, Flandri Regi Philippo Pulchro viginti millia nummûm Turonenſium (Meyerus triginta millia dicit) promiſiſſent, datis pignori Inſulis, Duaco, & Orciaco; ejuſque ſummæ ſemiſſem præſentaneâ pecuniâ redemiſſent, reliquum pro opibus ſingularum urbium, pagorumque in Regem tranſportarunt. Quam tamen pecuniam, falſis hoſtium pollicitationibus adductus, ad ſe Robertus retraxit: relicto Regi pignore, & renunciatâ redimendi facultate. Quam Galli perſi-

M rcham. Commentariorum lib. 1.

3 *Cur Tranſportum vocent.*

Meyer. ad anno 1311. & Marchant Comment. lib. 1. Anno 1304.

perfidiam, utraque egregiè poſtea gens luit: neque ulla umquam ſolida pax coiit; donec hereditate maternâ Ludovicus Malcanus dictas urbes recepit. Meyer anno 1346.

CAPVT VI.

De tribus aliis Dominiis, quæ Teneræmondæ accenſentur.

PRæter ea quæ diximus loca, inſuper Territorii Teneræmondenſis cenſentur alia tria, quæ quidẽ non æquè atq; ſuperiora huic Dominio ſubſunt, quum jam diu facta Eccleſiaſtici juris amortiſata dicantur; Feudo tamen tenentur ab hujus Dynaſtiæ Curiâ. Lib. Feudal. Et quamvis cum cetera ditione in cenſu Flandriæ non contribuant; ſuum tamen onus pendunt cum hoc opido; idque certâ proportione. Sunt autem *Appels*, *Odenghem*, & *Eeghen*: contiguis omnia limitibus inter Teneram & Scaldim.

APPELS.

ET quidem quod ad *Appels* attinet, id nomen habet à S. 1
Apollonia, quæ noſtrâ linguâ (ut & Apollonius) Appels *Appels unde dicatur.*
dicitur: ad cujus memoriam celeberrima quotannis hîc peregrinatio; quia cumprimis creditur averruncare dolores dentium. Diplom. 1146. Omnem hunc pagum, *exceptâ hereditate Domini Teneramondenſis, & ſervis quos ibidem habebat* legavit *Margareta Domicella de Tenermonde*, 2 *Cujus fuit.* Roberti Betuniæ & Teneræmondæ domini materterâ, Abbatiæ Swivecanæ, Ordinis Ciſtercienſis, cum omni juriſdictione, Civili & criminali. Quæ donatio ut rata foret, curavit eam confirmari. quâ de re hoc exſtat diploma: Archiv. Swivecana. *Ferdinandus Flandriæ & Hannoniæ Comes, & uxor ejus Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa, omnibus præſentes literas inſpecturis ſalutem.* 3 *De ea re diploma.* *Noverint univerſi, quòd Margareta domicella de Teneremonde in præſentia noſtra, & Hominum noſtrorum conſtituta, totum feodum quod de nobis tenebat, in manus noſtras ſpontaneè reportavit, & abſolute: & coram nobis, & Hominibus noſtris werpivit, & effeſticavit. Nos verò divinæ pietatis intuitu, ad preces ipſius domicellæ dictum feodum contulimus, in perpetuam eleëmoſynam Abbatiæ de Tenremonde Ciſtercienſis ordinis apud*

 Suewe-

Sueweke, perpetuò tenendum, eo modo penitus, quo ipſa domicella prædictum feodum tenebat: ab omni ſervitio ipſum feodum pro nobis & Succeſſoribus noſtris quitantes. In cujus rei teſtimonium præſentem, paginam ſigillis noſtris fecimus roborari, Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, triceſimo, menſe Novembri.

Id probavit Robertus & ſeorſum; & cum avunculo Gulielmo de Grimbergis, ejuſque filio Gulielmo. *Altam* tamen *Juſticiam quoad raptum, meurtrum, incendium, & ſuſpenſionē, & latronum vim,* ad ſe poſtmodum traxit, *mutatione quinque bonariorum terræ jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtyne*: quam ad poſteros Teneræmondæ dominos, in hoc ævum tranſmiſit, omnes verò alias Juſticias Religioſæ ſibi perpetuò retinuerunt. Eâ de re hoc exſtat diploma: *Univerſis præſentes literas inſpecturis; Robertus Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, ſalutem in Domino. Univerſitati veſtræ notum facimus, quod cùm religioſæ mulieres, & in Chriſto nobis chariſſimæ, Abbatiſſa & Conventus de Swiveke prope Tenremondam, Ciſtercienſis ordinis, in Villa de Appels, exceptâ hereditate noſtrâ, & in ſervis noſtris quos ibidem habemus, omnem Juſticiam tam altam, quam baſſam habent: nos ad petitionem ipſarum, in dicta Villa, & in viis ipſius villæ, quinque altas Iuſticias videlicet raptum, meurtrum, incendium, ſuſpenſionem, latronum vim, per commutationem quinque bonariorum terræ, jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtyne, quam propter hoc ipſis contulimus; acquiſivimus ab eiſdem tenendas in perpetuum, & liberè poſſidendas. Omnes verò alias Iuſticias, præter quinque dictas, religioſæ ſibi perpetuò retinuerunt, in villa ſuperius nominata, exceptis hereditate, & ſervis noſtris. In cujus rei teſtimonium, fecimus præſentes literas ſigilli noſtri appenſione roborari. Actum anno Domini* CIↃ CC XLVIII, menſe Junio.

4 *Ibidem alta Juſticia cujus.*

5 *Ea de re diploma.*

Ibidē diplomate anni 1232. diplom. anni 1248.

Diplomate anni 1248.

Ibidem.

In finibus hujus pagi Trajectus eſt ultra Scaldim, qui à Canonicis Teneræmondanis in clientela Principis poſſidetur. Eum ab his ad alium Feudali olim conditione tranſlatum moneor, tabulis publicis Scabinorum Capituli Teneræmondenſis anno CIↃ CCC XVI: & antè diplomate Guidonis Flandriæ Comitis: qui ut *Teneræmondæ Dominus & Machtildis uxor ejus, & heres terræ prædictæ* dat *Gregorio de Appels, ejus complicibus, & Succeſſoribus eorumdem, quemdam tranſitum ſitum in parochia de Appels, verſus orientem ab unâ parte, & in parochiâ de Berlaer verſus occidentem ab alterâ: in loco qui dicitur in parochiâ de Berlaer Aſceldyck ab unâ parte; & in parochia de Appels, in loco qui dicitur Lang-*

6 *Ibidem trajectus cujus.*

7 *De eo verba diplomatis.*

Lib. Feudalis.

Archiva Eccleſiæ Teneræmond.

Langhag'e ab alterâ trans Scaldam, in hereditatem; pro duodecim libris Fland i is annu it im: ſolvendis mediatim in Natali domini, mediatim in natali beati Ioannis Baptiſtæ. Salvò jure quod habent, vel habebant in tranſitu de Appels, quem ab Eccleſiâ Teneræmondenſi hactenus tenuerunt, & adhuc tenent ab Eccleſiâ ſupradictâ in hereditatem pro ſuo cenſu. Hunc autẽ *Eccleſia Tranſitum*; alium eſſe ab illo in Guidonis diplomate qui paullo magis vergebat ad Auſtrum ſequẽntia verba indicant: *Hoc addito quod nullus tranſitus exceptus his duobus prænominatis, ſcilicet apud Appels, & apud Aſceldÿck & Langhaghe, teneri, haberi, nec conſtitui de cetero poterit, inter locum qui dicitur Abeel ab unâ parte; & locum qui dicitur Wichline, verſus Occidentem ab alterâ: nec pons, vel via aliqua aggredi poterit, per quos dicti tranſitus diminui poſſent, vel defraudari: niſi de conſenſu, & voluntate dictorum Gregorii, ejus complicium, vel eorumdem ſucceſſorum. Et quod navis quæ pontus dicitur, per quam currus tranſire potuerit, eat vel ire poterit in tranſitibus ſupradictis. ſalvo jure noſtro, & omnium illorum qui pontem & tranſitem in Territorio noſtro Teneræmondenſi trans Scaldim tenent & poſſident. Super hos nos, & dictus Gregorius, & ejus complices de augmentando cenſu in arbitrio, vel dicto dilecti noſtri, ſcilicet fidelis domini Michaëlis de Lembeke, militis; vel aliorum proborum ſuper hoc eligendorum, ſi dicto Michaëli militi abeſſe contigerit, vel deeſſe. Et ne præfata actio ab aliquibus poſſet malivolis de cetero perturbari, dictis Gregorio, ejus complicibus, & eorumdem ſucceſſoribus, & heredibus præſentes literas contulimus, ſigillorum noſtrorum munimine roboratas, Datum anno* CIↃ CC LIII. *menſe Iulio.* 8 *Alter ibidem trajectus.*

Utrumque poſtea Trajectum paullatim Canonici ad ſe pertraxere; eſtque nunc [ ]nicus altero quem dixi, abolito: quod difficilius illi fuit, quàm ſumptuoſius: poſſidebantur enim à plurimis, quorum hic decem habebat dies, ille viginti, alius quinquaginta: ut varie liquet. Unum exemplum ſatis erit, quod in Obituario Eccleſiæ Teneræmondenſis; ubi, *Iacobus Donche dedit pro obitu ſuo* XX *libras Pariſienſes, & pro euntibus ad ſepulchrum* (Sacellum erat ad D. Virginis, in quo augendæ pietatis ergo Sepulchrum Domini) VIII *libras Pariſienſes: pro quibus empti ſunt* XIV *dies in paſſagio de Appels, erga heredes quondam Magiſtri Roberti de Saeghere, anno* CIↃ CCCC XCV. Habent autem in dicto tranſitu Canonici prædicti Juſticiam civilem, & criminalem, quam exercent per Majorem ſuum, & Scabinos quos habent in ditione ſua *Moorſela, Wieſa, & Ghevergemi.* 9 *Nunc unicus.* 10 *Canonicorum ibidem jus.*

Cete-

Digitized by Google

Ceterùm alluviones ad incolas ſpectare, ſub annuo cenſu, nuper à Principe definitum: non ſolùm cis flumen; ſed etjam ultra, eo loco qui dicitur *Het Eylant*, id eſt inſula, quem Scaldis novum quærens alveum, à cetero pagi corpore avulſit. *Tab. an. 1614. 19. Novem.*

ODENGHEM.

11 *Oudeghem an Alodium an Feudum.* SEquitur *Odenghem*; quod nunc vulgò *Oudeghem*, & *Auweghem* dicunt. Id partim eſt alodium Eccleſiæ Cameracenſis; partim verò noſtræ Curiæ Feudum. Quatenus alo-
12 *Alodium cujus & à quo.* dium; datum eſt illi Eccleſiæ à Gerardo ſecundo, XXXIII Cameracenſium Præſule. Ejus donationis hoc ſupereſt diploma.

13 *Donationis diploma.* *In nomine Sanctæ & individuæ Trininatis, Gerardus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus omnibus in Chriſto renatis cælorum gloriam appetere remigio Charitatis. Sciant præſentes, & hi qui naſcentur ſtudeant enarrare: quomodo ego pro ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, trado ad uſus fratrum ſanctæ Cameracenſis Eccleſiæ matris noſtræ, alodium de Lietſcinis, & de Wilrehem, cum moneta, cum theloneo & macera, & diſtricto, cum molendinis, cum terris, cultis, & incultis, ſilvis, pratis, cum ſervis etjam & ancillis: Alodium quoque apud Odengem, quod ibi habeo, libera ab omni advocatione, & cetera quæ mihi in Bracbant hereditario jure ſuccedunt: unde in anniverſario meo fratres cibentur, & reſidua in uſibus eorumdem diſpendantur. Cenſus quoque ſervorum, & ancillarum: duo ſcilicet denarii à viro, unus à femina, in nativitate Sanctæ Mariæ, annuatim ſolvantur; & in lege quâ ceteri ſunt, de eleemoſyna teneantur: & dies anniverſarius patris mei, matris meæ fratriſque mei, celebretur. Donq etjam, domini Manſcelini, ejuſdem Eccleſiæ prapoſiti, & archidiaconi petitione, altare d. Caldrico eidem matri noſtræ Eccleſiæ, liberum ab omni perſona; ſed annuatim perſolvat, quæ cetera ejuſdem Archidiaconatus capitales Eccleſiæ: tali tamen conditione; ut ter in anno fratres ipſi in refectorio conveniant: quintâ ſcilicet feriâ abſolutionis, & in feſtivitate S. Gauzerici, quæ eſt in Auguſto, & in ſui obitus anniverſario. Dat etjam idem Manſcelinus eidem Eccleſiæ, alodium quod apud Maronis Waldum habet; ſervos etjam, & ancillas: concedentibus & aſſentientibus fratribus ſuis, Waltero, & Tietunino, ſicut jure poſſidet hereditario, ſervi tamen & ancillæ ſub lege ſint eleëmoſynæ. Gerardus quoque Cordella alodium ſuum quod apud eumdem*

dem Maronis-Waldum, & circa Teneram, jure hereditario poſſidet eidem confert Eccleſiæ. Horum igitur petitione, Canonicâ fretus auctoritate, tam in ea præſcripta, quàm ſua, huic confirmo Eccleſiæ, cartâ & anathemate. Vt autem ratum & inconvulſum hoc maneat, corroboro ſigilli mei impreſſione, & ſubtùs ſignatorum atteſtatione. Sig. mei ipſius Gerardi Epiſcopi. Sig. ejuſdem Manſcelini Præpoſiti, & Archidiaconi. Sig. Deſiderii Archidiaconi. Sig. Gerardi Archidiaconi. Sig. Frederici Archidiaconi. Sig. Alardi Præpoſiti, & Archidiaconi, Sig. Anfridi Archidiaconi. Hugonis Decani. Wuerneboldi Scolaſtici, Griodonis Cantoris. Sig. Caſatorum. Anſelli de Ribdimonte, Fulconis vicedomini, Walteri Tonitrui, Amultrici, Arnulphi, Walteri, Wenchelonis, Walteri Coleti. Actum Cameraci anno ab Incarnatione Domini CIↃ LXXXIX *Præſulatus mei* XIV *. Indictione* XII.

Hæc de alodio Eccleſiæ Cameracenſis. Quod reliquum eſt, feudum Curiæ Teneræmondenſis, id Canonici pretio ſuum fecère; cùm antè eſſet Eliſabethæ de Blauwere, uxoris Reginaldi Boccaert. Eſt autem Feudum hoc Dominium quod complectitur circiter ſexaginta clientelas, & alia inſuper XXXIV hominia; ſed quæ non ſtant judicio tribunalis hujus Dominii. ſunt autem ea ſparſim ſita variis in pagis, Meſpelaere, Nieukercke, Everghem, & Leeuvve in ditione Aloſtanâ. 14 *Feudum, cujus & à quo.* 15 *Ejus feudi jus*

In hoc ſuo Dominio habent Canonici Mandatarium, qui Capituli res curat; decimas fructuum, emptionum, & relevagiorum emolumenta, recipit; agros locat, Majorem & Scabinos conſtituit, deſtituitque.

Enimvero ut manifeſtum eſt dictum feudum à Teneræmondæ Domino teneri; ita non eſt obſcurum, in prædictum illud alodium ſuum illi jus eſſe: idque ex Conventione inter Robertum Betuniæ & Teneræmondæ dominum, & dictos Canonicos (quam poſtmodum Philippus Burgundus Maleani Gener confirmavit) cujus ſeriem hîc viſum annotare, cùm ad majorem rei lucem, tum quia frequens ejus hîc eſt uſus. Eſt autem hujuſmodi. 16 *In Alodium & feudum Teneramonda domini jus.* (Anno 1245. Tabul. anni 1292.)

I. *Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneræmondæ dominus, notum facio univerſis, quod cum controverſia verteretur inter me ex una parte, & Capitulum eccleſiæ beatæ Mariæ Cameracenſis, ex altera; ſuper juſtitiis de Odenghem, in tenemento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis; tandem amicabiliter pax reformata eſt, ſecundùm formam infrà ſcriptam:* 17 *Tabul. Conventionis Roberti Teneramonda domini cum Canonicis Cameracenſibus.*

II. *Sciendum inprimis quod cenſus, & redditus & omnia jura quæ* 18 *De decimis emptionum*

 habere

habere debet dicta Eccleſia Cameracenſis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque, in teneamento ſuo apud Odenghem, remanent ipſi Eccleſiæ Cameracenſi totaliter in poſterum tenenda, ſicut habere conſuevit, uſque ad præſens.

19 De conſtitutione Scabinorum.

Dicta verò Eccleſia Cameracenſis debet ponere Scabinos, in dicto Teneamento ſuo apud Odenghem, qui judicabunt cauſſas, querelas, forefacta, & omnia quæ erunt judicanda ibidem. III.

20 De mulctis.

Et ſciendum, quod in legibus de quibuſcumque forefactis, & querelis judicatis per dictos Scabinos, debet Eccleſia Cameracenſis habere medietatem, & ego dictus Robertus ratione Dominii de Tenremonde, & ſucceſſores mei, futuri domini de Tenremonde, debent habere aliam medietatem. IV.

21 De judiciis ob debita.

Ita tamen quod in legibus quæ pro defectu ſolutionis reddituum, & debitorum dictæ Eccleſiæ Cameracenſis judicabuntur, ſi non ſolvantur ad diem ad quam debentur, nihil habebit dominus de Tenremonde; ſed dictæ leges totaliter erunt Eccleſiæ Cameracenſis. V.

22 De judicio quoad mobilia vel immobilia.

Hoc etiam ſalvo; quod ſi alicui per dictos Scabinos abjudicaretur hereditas, & mobilia, quæ haberet in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, tota hereditas remaneret dictæ Eccleſiæ Cameracenſi, & medietas dictorum mobilium: alia verò medietas eſſet domini de Tenremonde; & nihil haberet in hereditate prædictâ. VI.

23 De cathallo eſtraiers.

Similiter ſi cathallum Eſtraiers inveniatur in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem, de quo non ſit aliquis, qui poſſit vel velit jus ſuum monſtrare in eodem; medietas dicti cathalli erit Eccleſiæ Cameracenſis: alia verò medietas erit domini de Tenremonde. VII.

24 De terra eſtraiers.

Si verò illud quod eſt Eſtraiers ſit terra, vel immobile, Dominus de Tenremonde in eodem nihil habebit; ſed erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis. VIII.

25 De manſo ſive alnwe.

In quo tamen ſervandum eſt, quod ſi manſus aliquis modo prædicto, vel alio modo apud Odenghem de cetero veniat in manus Eccleſiæ Cameracenſis, dicta Eccleſia Cameracenſis ſi velit, dictum manſum retinebit, ad opus proprii ſui manſi faciendum, ſeu augmentandum donec manſus Eccleſiæ contineat ſpatium duorum bonariorum: alioquin aſſignabit ipſa Eccleſia perſonæ laicali, ſub pretio rationabili tenendum, ſi interim requiratur ab ipſa Eccleſia: & ſi non infra annum requiratur; dicta Eccleſia poſt annum quàm citò poterit hoc facere debebit, bona fide: & pretium dicti manſi, IX.

ſive

ſive ſit redditus, vel aliud, erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis, & dominus de Tenremonde nihil in eo habere debebit.

X. *Et ſciendum eſt quod omnes cauſſas, de quibuscumque foreſa-* 26. De judicio forefactorum & querelarum.
ctis & querelis, quæ evenient in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, audiet ex parte Eccleſiæ Cameracenſis, Serviens, ad hoc inſtitutus ab eadem Eccleſia, vel à Canonico dictæ Eccleſiæ, qui res ejuſdem Eccleſiæ tenebit ibidem: & placitabit idem qui erit, & faciet judicari per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & Iuſticiam tenebit, & faciet, de omnibus de quibus Iuſticia erit tenenda, & facienda.

XI. *Ita tamen; quod nihilominus Canonicus prædictus, quando præ-* 27 De eadem.
ſens erit apud Odenghem, Juſticiam tenebit ſi velit, & cauſſas & querelas quas audire voluerit placitabit, & faciet judicari per Scabinos prædictos.

XII. *Hoc tamen ſalvo; quod ſi aliquis fecerit foreſactum, unde ju-* 28 De judicio capitali vel mutilatorio.
dicatus fuerit per dictos Scabinos ad perdendum membrum, vel ad mortem, ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, poſt hujusmodi judicium, ſi habuerit penes ſe illum qui judicatus fuerit hoc modo, debet vocare Baillivum, vel alium certum ſervientem domini de Tenremonde, & reddere eum qui judicatus erit, dicto Baillivo, vel dicto ſervienti, pro juſticiâ debitâ faciendâ; quam poſt dictum judicium facere debet fieri dominus de Tenremonde, per Baillivum, vel ſervientem ipſius.

XIII. *Sciendum eſt, quod dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 29 De auxilio ad faciendam Juſtitiam.
ille ſcilicet ex ipſis, qui ſuper hoc requiſitus fuerit, debet præſtare auxilium, & vires, dictis Canonicis, & ſervienti Eccleſiæ Cameracenſis, quando opus erit: alteri eorum ſimiliter, quando opus habebit; unde ipſi, vel alter eorum valeant efficaciter juſticiam tenere, & maniare.

XIV. *Et dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, qui erit apud Oden-* 30 De juramento ſervientis & Scabinorum Eccleſiæ.
ghem, pro juſticia facienda, quando de novo ponetur ibidem, & Scabini dictæ Eccleſiæ apud Odenghem, quoties de novo ab ipſa Eccleſia inſtituentur, jurabunt, quòd bona fide ſervabunt jura Eccleſiæ Cameracenſis, & jura domini de Tenremonde.

XV. *Debet etjam dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 31 De cuſtodia captivorum.
ille ſcilicet qui requiſitus fuerit, facere ſervari apud Tenremonde bonâ fide, in priſione domini de Tenremonde, illos quos ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis voluerit ibi ponere, pro forefactis quæ fecerit in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis

apud Odenghem: & facere reddi ſervienti dictæ Eccleſiæ, ad requiſitionem dictæ Eccleſiæ, vel ſervientis ejuſdem, ſine contradictione.

32 De alimento captivi. *Ita tamen: quod ſi poſitus in priſione, non haberet de proprio ſuo unde poſſet ſuſtentari, Eccleſia Cameracenſis de expenſis quas faceret, de aſſenſu ſervientis ſui in priſione, ſolveret medietatem quamdiu eſſet in priſione, & Dominus de Tenremonde aliam medietatem.* XVI.

33 De appellando R.o. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis faceret aliquod forefactum de quo placitare deberet, idem ſerviens requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, debet idem factum placitare bonâ fide, quàm citò poterit opportunè.* XVII.

34 De eodem. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde requiſierit, ſervientem Eccleſiæ Cameracenſis de placitando aliquo fore facto, & perſona forefacti ſit præſens; ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, ſecundum dictum Scabinorum, debet accipere ſecuritatem de ſtando juri, à dicta perſona: quod ſi non faceret, ſerviens domini de Tenremonde hoc faceret, poſſet.* XVIII.

35 De eodem. *Item ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, coram dictis Scabinis, de placitando aliquo forefacto, & dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis fuerit in defectu placitandi dictum fore factum, per dies octo poſt dictos octo dies poſſit placitare idem forefactum, cum ſerviente Eccleſiæ Cameracenſis, ſi idem voluerit placitare dictum forefactum: & ſine ſerviente Eccleſiæ Cameracenſis, ſi idem ſerviens non voluerit prædicto placito intereſſe.* XIX.

36 De judiciis de hereditate. *Hoc ſalvo; quod cauſſas de hereditate non poterit placitare, niſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, vel Canonicus ejuſdem Eccleſiæ.* XX.

37 De apprehendendis. *Et ſciendum quod ſi calida pugna evenerit, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubi ſerviens Eccleſiæ præſens non ſit, ſerviens domini de Tenremonde, ſi ſit præſens poteſt, & debet tenere pugnantes, & arreſtare: ita tamen, quod quando arreſtaverit eos, tenetur eos reddere apud Odenghem, ſervienti Eccleſiæ, pro Iuſticiâ facienda de facto eorum.* XXI.

38 Quæ forefacta communia. *Et ſi aliquod forefactum evenerit in viâ, vel chemino, ubi terræ ex utraque parte ſint de teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, dictum forefactum erit commune Eccleſiæ Cameracenſi, & domino de Tenremonde. Vbi verò ex altera parte viæ, vel chemini terræ ſunt de teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, ſi forefactum evenerit in medietate viæ, vel chemini, verſus teneamentum dictæ Eccleſiæ; dictum forefactum ſimiliter erit commune Eccleſiæ Cameracenſi,* XXII.

cenſi, & domino de Tenemonde: & ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis dictum forefactum faciet judicari, per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & juſticiam faciet de iſtis, ſicut de prædictis.

XXIII. *Sciendum eſt quod ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis debet levare omnia forefacta, quæ levanda erunt, in teneamento ejuſdem Eccleſiæ apud Odenghem, & judicata per Scabinos prædictos: ita tamen; ut debeat vocare ſervientem domini de Tenremonde, ut interſit cum ipſo ad levandum.* 39 *De levando forefacto & recipiendo judicato.*

XXIV. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde vocatus non venerit; ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis nihilo minus poterit levare dicta forefacta, ſub teſtimonio Scabinorum dictorum, & accipere partem dictæ Eccleſiæ Cameracenſis: ita, quod partem domini de Tenremonde dictis fore factis relinquet in manu dictorum Scabinorum, ſervandum ad opus domini de Tenremonde.* 40 *De eodem.*

XXV. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, eſſet requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, de levando aliquo forefacto judicato per dictos Scabinos, & non levaret, dum tamen opportune poſſet; ſerviens domini de Tenremonde poſſet levare dictum forefactum, ſub teſtimonio Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis: parte tamen Eccleſiæ Cameracenſis, de dicto forefacto, ſalvâ remanente Eccleſiæ Cameracenſi; & poſitâ in manu prædictorum Scabinorum, ad opus Eccleſiæ ejuſdem.* 41 *De eodem.*

XXVI. *Et ſi aliquis fecerit forefactum, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, qui non poſſet capi ibidem, & inveniatur in terrâ domini de Tenremonde, extra libertatem villæ de Tenremonde, vel habeat aliqua bona extra libertatem villæ de Tenremonde; dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus, debent eum tenere, ſi cum jure poterunt: & dicta bona ſaiſire, & levare dictum forefactum, ſecundùm judicium Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem: & de dicto forefacto, & de aliis forefactis, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubicumque levata fuerint, per dominum de Tenremonde, extra teneamẽtum Eccleſiæ Cameracenſis, debet habere dicta Eccleſia Cameracenſis in emolumento medietatem, & dominus de Tenremonde aliam medietatem.* 42 *De captivatione Rei extra Odenghem.*

XXVII. *Et ſciendum quod hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, debent ire in exercitum domini de Tenremonde, quantum terra de Tenremonde durabit.* 43 *Obligatio ad militiam.*

XXIIV. *Hoc ſalvo; quod dictos hoſpites non poterit ducere dominus de Tenremonde, ultra terram de Tenremonde.* 44 *Quatenus.*

XXIX. *Et hoc ſalvo, quod quàm citò homines unius villæ domini de* 45 *De miſſione à militia.*

 Tenre-

SCHELLEBELLE cum WANSELE IↃ LXX bonaria, quadrantem, & LXIV decempedas: ſolvunt ſimul cum *Wettera* duas libras & duos ſolidos.

CALKENE continet CIↃ LXXI bonaria: ſolvit unam libram & duos ſolidos.

LAERNE continet IↃ CCCC XL bonaria: ſolvit cum *Lichtervelt* quindecim ſolidos.

GRIMBERGHEN continet IↃ XLV bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit duodecim ſolidos.

MOERSEKE continet CCC LXXXI bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit novem ſolidos.

BASERODE & VLASSENBROECK continent CCCC LXXVIII bonaria, & ſedecim decempedas: ſolvit ſedecim ſolidos.

LEBBEKE continet IↃ CCCC LI bonaria, quadrantem, & LXII decem pedas: ſolvit unam libram, & quatuor ſolidos.

Summa hujus partitionis, ut antè dixi, continet quatuordecim libras, & decem ſolidos, in ſingulas mille libras: Territorii autem amplitudo XIII millia bonariorum conplectitur, & inſuper C XCIII bonaria, dodrantem, & octo decempedas.

2 *Cenſus Flandria quando conſcriptus.* Prædicta autem partitio ita decreta eſt, ſub Carolo V. Cæſare. Fuerat quidem antè conſcriptus hujuſmodi cenſus, ſub Roberto Betunio, & multo pòſt ſub Joanne Burgundo Ardenburgi; ſed cum uno, & amplius ſæculo, magna mutatio locorum facta eſſet, aliis locis bello, vel inundatione minutis, aliis contrà auctis, eâque ratione illa diſtributio ad inæqualitatem recidiſſet, novoque ad id opus eſſet æquilibrio; miſſi Tenéræmondam à Carolo Cæſare Gulielmus de Wale, eques, Hanſbecæ & Axpoelæ dominus: Petrus vanden Houte, & Adrianus Rokeghem: qui quantâ fieri potuit accuratione, modum Juſticiæ diſtributivæ ſervantes, novum Flandriæ cenſum condidêre, qui adhuc eſt in uſu, & erit: donec ob dictas cauſſas, novâ iterum erit opus partitione. Hujuſmodi autem cenſum *Tranſportum* vocant, quòd cum, Roberto Betunio ex iniquiſſimo carcere redimendo, Flandri Regi Philippo Pulchro viginti millia nummûm Turonenſium (Meyerus triginta millia dicit) promiſiſſent, datis pignori Inſulis, Duaco, & Orciaco; ejuſque ſummæ ſemiſſem præſentaneâ pecuniâ redemiſſent, reliquum pro opibus ſingularum urbium, pagorumque in Regem tranſportarunt. Quam tamen pecuniam, falſis hoſtium pollicitationibus adductus, ad ſe Robertus rettraxit: relicto Regi pignore, & renunciatâ redimendi facultate. Quam Galli perfi-

Marginal notes (right): *M rcham. Commentariorum lib.* — *Meyer. ad anno 1315. & Marchant Comment. lib. 1. Anno 1320.*

3 *Cur Tranſportum vocent.*

perſidiam, utraque egregiè poſtea gens luit: neque ulla umquam ſolida pax coiit; donec hereditate maternâ Ludovicus Meyer anno 46. 6. Malcanus dictas urbes recepit.

CAPUT VI.

De tribus aliis Dominiis, quæ Teneræmondæ accenſentur.

PRæter ea quæ diximus loca, inſuper Territorii Teneræmondenſis cenſentur alia tria, quæ quidē non æquè atq; ſuperiora huic Dominio ſubſunt, quum jam diu facta Lib. Feodal. Eccleſiaſtici juris amortiſata dicantur; Feudo tamen tenentur ab hujus Dynaſtiæ Curiâ. Et quamvis cum cetera ditione in cenſu Flandriæ non contribuant; ſuum tamen onus pendunt cum hoc opido; idque certâ proportione. Sunt autem *Appels*, *Odenghem*, & *Eeghen*: contiguis omnia limitibus inter Teneram & Scaldim.

APPELS.

ET quidem quod ad *Appels* attinet, id nomen habet à S. 1
Apollonia, quæ noſtrâ linguâ (ut & Apollonius) Appels Appels unde dicatur.
dicitur: ad cujus memoriam celeberrima quotannis hîc peregrinatio; quia cumprimis creditur averruncare dolores den-
Diplom. 1148 tium. Omnem hunc pagum, *exceptâ hereditate Domini Tene-* 2
ramondenſis, & ſervis quos ibidem habebat legavit *Margareta* Cujus fuerit.
Domicella de Tenermonde, Roberti Betuniæ & Teneræmondæ domini materterâ, Abbatiæ Swivecanæ, Ordinis Ciſtercienſis, cum omni juriſdictione, Civili & criminali. Quæ donatio ut rata foret, curavit eam confirmari. quâ de re hoc exſtat di-
Archiv. Swivecana. ploma: *Ferdinandus Flandriæ & Hannoniæ Comes, & uxor ejus* 3
Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa, omnibus præſentes literas inſpecturis ſalutem. Noverint univerſi, quòd Margareta domicella de De ea re diploma.
Teneremonde in præſentia noſtra, & Hominum noſtrorum conſtituta, totum feodum quod de nobis tenebat, in manus noſtras ſpontaneè reportavit, & abſolute: & coram nobis, & Hominibus noſtris werpivit, & effuſticavit. Nos verò divinæ pietatis intuitu, ad preces ipſius domicellæ dictum feodum contulimus, in perpetuam eleëmoſynam Abbatiæ de Tenremonde Ciſtercienſis ordinis apud

Suevveke, perpetuò tenendum, eo modo penitus, quo ipſa domicella prædictum feodum tenebat: ab omni ſervitio ipſum feodum pro nobis & Succeſſoribus noſtris quitantes. In cujus rei teſtimonium præſentem paginam ſigillis noſtris fecimus roborari, Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, triceſimo, menſe Novembri.

Id probavit Robertus & ſeorſum; & cum avunculo Gulielmo de Grimbergis, ejuſque filio Gulielmo. *Altam* tamen *Juſticiam quoad raptum, meurtrum, incendium, & ſuſpenſionẽ, &* — Ibidẽ diplomate anni 1232. diplom. anni 1248.

4 Ibidem alta Juſtitia cujus. *latronum vim*, ad ſe poſtmodum traxit, *mutatione quinque bonariorum terræ jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtijne*: quam ad poſteros Teneræmondæ dominos, in hoc ævum tranſmiſit, omnes verò alias Juſticias Religioſæ ſibi perpetuò retinuerunt. Eâ de re hoc exſtat diploma: — Diplomate anni 1248.

5 Ea de re diploma. *Vniverſis præſentes literas inſpecturis; Robertus Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneramondæ Dominus, ſalutem in Domino. Vniverſitati veſtræ notum facimus, quod cùm religioſæ mulieres, & in Chriſto nobis chariſſimæ, Abbatiſſa & Conventus de Swiveke prope Tenremondam, Ciſtercienſis ordinis, in Villa de Appels, exceptâ hereditate noſtrâ, & in ſervis noſtris quos ibidem habemus, omnem Juſticiam tam altam, quam baſſam habent: nos ad petitionem ipſarum, in dicta Villa, & in viis ipſius villæ, quinque altas Iuſticias videlicet raptum, meurtrum, incendium, ſuſpenſionem, latronum vim, per commutationem quinque bonariorum terræ, jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtijne, quam propter hoc ipſis contulimus; acquiſivimus ab eiſdem tenendas in perpetuum, & liberè poſſidendas. Omnes verò alias Iuſticias, præter quinque dictas, religioſæ ſibi perpetuò retinuerunt, in villa ſuperius nominata, exceptis hereditate, & ſervis noſtris. In cujus rei teſtimonium, fecimus præſentes literas ſigilli noſtri appenſione roborari. Actum anno Domini* CIↃ CC XLVIII, menſe Junio. — Ibidem.

6 Ibidem trajectus cujus. In finibus hujus pagi Trajectus eſt ultra Scaldim, qui à Canonicis Teneræmondanis in clientela Principis poſſidetur. Eum ab his ad alium Feudali olim conditione tranſlatum moneor, tabulis publicis Scabinorum Capituli Teneræmondenſis anno CIↃ CCC XVI: & antè diplomate Guidonis Flandriæ Comitis: qui ut *Teneræmondæ Dominus & Machtildis uxor ejus, & heres terræ prædictæ* dat *Gregorio de Appels, ejus complicibus, & Succeſſoribus eorumdem, quemdam tranſitum ſitum in parochia de Appels, verſus orientem ab unâ parte, & in parochiâ de Berlaer verſus occidentem ab alterâ: in loco qui dicitur in parochiâ de Berlaer Aſceldyck ab unâ parte; & in parochia de Appels, in loco qui dicitur* — Lib. Feudalis. — Archiva Eccleſiæ Teneræmond.

7 De eo verba diplomatis.

Lang-

Langhaghe ab alterâ trans Scaldam, in hereditatem; pro duodecim
libris Flandriis annuatim ſolvendis mediatim in Natali domi-
ni, mediatim in natali beati Ioannis Baptiſtæ. Salvò jure quod
habent, vel habebant in tranſitu de Appels, quem ab Eccleſiæ Te- 8 Alter ibidem trajectus.
neræmondenſi hactenus tenuerunt, & adhuc tenent ab Eccleſiâ ſu-
pradictâ in hereditatem pro ſuo cenſu. Hunc autẽ *Eccleſiæ Tran-*
ſitum, alium eſſe ab illo in Guidonis diplomate qui paullo
magis vergebat ad Auſtrum ſequentia verba indicant: *Hoc ad-*
dito quod nullus tranſitus exceptus his duobus prænominatis, ſcili-
cet apud Appels, & apud Aſceldyck & Langhaghe, teneri, haberi,
nec conſtitui de cetero poterit, inter locum qui dicitur Abeel ab unâ
parte; & locum qui dicitur Wichline, verſus Occidentem ab alterâ:
nec pons, vel via aliqua aggredi poterit, per quos dicti tranſitus di-
minui poſſent, vel defraudari: niſi de conſenſu, & voluntate di-
ctorum Gregorii, ejus complicium, vel eorumdem ſucceſſorum. Et
quod navis quæ pontus dicitur, per quam currus tranſire potuerit,
eat vel ire poterit in tranſitibus ſupradictis. ſalvo jure noſtro, &
omnium illorum qui pontem & tranſitem in Territorio noſtro Te-
neræmondenſi trans Scaldim tenent, & poſſident. Super hos nos, &
dictus Gregorius, & ejus complices de augmentando cenſu in arbi-
trio, vel dicto dilecti noſtri, ſcilicet fidelis domini Michaëlis de
Lembeke, militis; vel aliorum proborum ſuper hoc eligendorum, ſi
dicto Michaeli militi abeſſe contigerit, vel deeſſe. Et ne præfata
actio ab aliquibus poſſet malivolis de cetero perturbari, dictis Gre-
gorio, ejus complicibus, & eorumdem ſucceſſoribus, & heredibus
præſentes literas contulimus, ſigillorum noſtrorum munimine robo-
ratas, Datum anno CIↃ CC LIII. *menſe Iulio.*

Utrumque poſtea Trajectum paullatim Canonici ad ſe per- 9
traxere; eſtque nunc unicus altero quem dixi, abolito: quod Nunc unicus.
difficilius illi fuit, quàm ſumptuoſius: poſſidebantur enim à
plurimis, quorum hic decem habebat dies, ille viginti, alius
quinquaginta: ut varie liquet. Unum exemplum ſatis erit,
quod in Obituario Eccleſiæ Teneræmondenſis; ubi, *Iacobus*
Donche dedit pro obitu ſuo XX *libras Pariſienſes, & pro euntibus ad*
ſepulchrum (Sacellum erat ad D. Virginis, in quo augendæ pie-
tatis ergo Sepulchrum Domini) VIII *libras Pariſienſes: pro qui-* 10
bus empti ſunt XIV *dies in paſſagio de Appels, erga heredes quon-* Canonicorum ibidem jus.
dam Magiſtri Roberti de Saeghere, anno CIↃ CCCC XCV. Habent
autem in dicto tranſitu Canonici prædicti Juſticiam civilem,
& criminalem, quam exercent per Majorem ſuum, & Scabi-
nos quos habent in ditione ſua *Moorſela, Wieſa, & Ghevergemi.*

Cete-

Ceterùm alluviones ad incolas ſpectare, ſub annuo cenſu, nuper à Principe definitum: non ſolùm cis flumen; ſed etjam ultra, eo loco qui dicitur *Het Eylant*, id eſt inſula, quem Scaldis novum quærens alveum, à cetero pagi corpore avulſit. *Tab. an. 1613. 19. Novemb.*

ODENGHEM.

11 *Oudeghem an Alodium an Feudum.*

SEquitur *Odenghem*; quod nunc vulgò *Oudeghem*, & *Auweghem* dicunt. Id partim eſt alodium Eccleſiæ Cameracenſis; partim verò noſtræ Curiæ Feudum. Quatenus alodium; datum eſt illi Eccleſiæ à Gerardo ſecundo, XXXIII Cameracenſium Præſule. Ejus donationis hoc ſupereſt diploma.

12 *Alodium unde & à quo.*

13 *Donationis diploma.*

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Gerardus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus omnibus in Chriſto renatis cælorum gloriam appetere remigio Charitatis. Sciant præſentes, & hi qui naſcentur ſtudeant enarrare: quomodo ego pro ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, trado ad uſus fratrum ſanctæ Cameracenſis Eccleſiæ matris noſtræ, alodium de Lietſcinis, & de Wilrebem, cum moneta, cum theloneo & macera, & diſtricto, cum molendinis, cum terris, cultis, & incultis, ſilvis, pratis, cum ſervis etjam & ancillis: Alodium quoque apud Odenghem, quod ibi habeo, libera ab omni advocatione, & cetera quæ mihi in Brabant hereditario jure ſuccedunt: unde in anniverſario meo fratres cibentur, & reſidua in uſibus eorumdem diſpendantur. Cenſus quoque ſervorum, & ancillarum: duo ſcilicet denarii à viro, unus à femina, in nativitate Sanctæ Mariæ, annuatim ſolvantur; & in lege quâ ceteri ſunt, de eleemoſyna teneantur: & dies anniverſarius patris mei, matris meæ fratriſque mei, celebretur. Dono etjam, domini Manſcelini, ejuſdem Eccleſiæ præpoſiti, & archidiaconi petitione, altare de Caldrico eidem matri noſtræ Eccleſiæ, liberum ab omni perſona; ſed annuatim perſolvat, quæ ceteræ ejuſdem Archidiaconatus capitales Eccleſiæ: tali tamen conditione; ut ter in anno fratres ipſi in refectorio conveniant: quintâ ſcilicet feriâ abſolutionis, & in feſtivitate S. Gaugerici, quæ eſt in Auguſto, & in ſui obitus anniverſario. Dat etjam idem Manſcelinus eidem Eccleſiæ, alodium quod apud Maronis Waldum habet: ſervos etjam, & ancillas: concedentibus & aſſentientibus fratribus ſuis, Waltero, & Tietunino, ſicut jure poſſidet hereditario, ſervi tamen & ancillæ ſub lege ſint eleëmoſynæ. Gerardus quoque Cordella alodium ſuum quod apud eumdem

dem Maronis-waldum, & circa Teneram, jure hereditario poſſidet eidem confert Eccleſiæ. Horum igitur petitione, Canonicâ fretus auctoritate, tam in ea præſcripta, quàm ſua, huic confirmo Eccleſiæ, cartâ & anathemate. Vt autem ratum & inconvulſum hoc maneat, corroboro ſigilli mei impreſſione, & ſubtùs ſignatorum atteſtatione. Sig. mei ipſius Gerardi Epiſcopi. Sig. ejuſdem Manſcelini Præpoſiti, & Archidiaconi. Sig. Deſiderii Archidiaconi. Sig. Gerardi Archidiaconi. Sig. Frederici Archidiaconi. Sig. Alardi Præpoſiti, & Archidiaconi, Sig. Anfridi Archidiaconi. Hugonis Decani. Wuerneboldi Scolaſtici, Griodonis Cantoris. Sig. Caſatorum. Anſelli de Ribdimonte, Fulconis vicedomini, Walteri Tonitrui, Amultrici, Arnulphi, Walteri, Wenchelonis, Walteri Coleti. Actum Cameraci anno ab Incarnatione Domini CIↃ LXXXIX *Præſulatus mei* XIV. *Indictione* XII.

Hæc de alodio Eccleſiæ Cameracenſis. Quod reliquum 14
eſt, feudum Curiæ Teneræmondenſis, id Canonici pretio *Feudum, cujus & à quo.*
ſuum fecêre; cùm antè eſſet Eliſabethæ de Blauwere, uxoris
Reginaldi Boccaert. Eſt autem Feudum hoc Dominium quod 15
complectitur circiter ſexaginta clientelas, & alia inſuper XXXIV *Ejus feudi jus*
hominia; ſed quæ non ſtant judicio tribunalis hujus Dominii.
ſunt autem ea ſparſim ſita variis in pagis, Meſpelaere, Nieukercke, Everghem, & Leeuvve in ditione Aloſtanâ.

In hoc ſuo Dominio habent Canonici Mandatarium, qui Capituli res curat; decimas fructuum, emptionum, & relevagiorum emolumenta, recipit; agros locat, Majorem & Scabinos conſtituit, deſtituitque.

Enimvero ut manifeſtum eſt dictum feudum à Teneræ- 16
mondæ Domino teneri; ita non eſt obſcurum, in prædictum *In Allodium & feudum Teneramondæ domino jus.*
Anno 1145. illud alodium ſuum illi jus eſſe: idque ex Conventione inter
Robertum Betuniæ & Teneræmondæ dominum, & dictos Ca-
Tabul. anni 1192. nonicos (quam poſtmodum Philippus Burgundus Malcani
Gener confirmavit) cujus ſeriem hîc viſum annotare, cùm ad
majorem rei lucem, tum quia frequens ejus hîc eſt uſus. Eſt
autem hujuſmodi.

I. *Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneræ-* 17
mondæ dominus, notum facio univerſis, quod cum controverſia *Tabul. Conventionis Roberti Teneramondæ domini cum Canonicis Cameracenſibus.*
verteretur inter me ex una parte, & Capitulum eccleſiæ beatæ Mariæ Cameracenſis, ex altera; ſuper juſtitiis de Odenghem, in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis; tandem amicabiliter pax reformata eſt, ſecundùm formam infrà ſcriptam:

II. *Sciendum inprimis quod cenſus, & redditus & omnia jura quæ* 18
De decimis emptionum

habere debet dicta Eccleſia Cameracenſis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque, in teneamento ſuo apud Odenghem, remanent ipſi Eccleſiæ Cameracenſi totaliter in poſterum tenenda, ſicut habere conſuevit, uſque ad præſens.

19 *Dicta verò Eccleſia Cameracenſis debet ponere Scabinos, in* III.
De conſtitutione Scabinorum.
dicto Teneamento ſuo apud Odenghem, qui judicabunt cauſſas, querelas, forefacta, & omnia quæ erunt judicanda ibidem.

20 *Et ſciendum, quod in legibus de quibuſcumque forefactis, &* IV.
De mulctis.
querelis judicatis per dictos Scabinos, debet Eccleſia Cameracenſis habere medietatem, & ego dictus Robertus ratione Dominii de Tenremonde, & ſuceeſſores mei, futuri domini de Tenremonde, debent habere aliam medietatem.

21 *Ita tamen quod in legibus quæ pro defectu ſolutionis redituum,* V.
De judiciis ob debita.
& debitorum dictæ Eccleſiæ Cameracenſis judicabuntur, ſi non ſolvantur ad diem ad quam debentur, nihil habebit dominus de Tenremonde; ſed dictæ leges totaliter erunt Eccleſiæ Cameracenſis.

22 *Hoc etjam ſalvo; quod ſi alicui per dictos Scabinos abjudica-* VI.
De judicio quoad mobilia vel immobilia
retur hereditas, & mobilia, quæ haberet in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, tota hereditas remaneret dictæ Eccleſiæ Cameracenſi, & medietas dictorum mobilium: alia verò medietas eſſet domini de Tenremonde; & nihil haberet in hereditate prædictâ.

23 *Similiter ſi cathallum Eſtraiers inveniatur in teneamento Ec-* VII.
De Cathallo eſtraiers.
cleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem, de quo non ſit aliquis, qui poſſit vel velit jus ſuum monſtrare in eodem; medietas dicti cathalli erit Eccleſiæ Cameracenſis: alia verò medietas erit domini de Tenremonde.

24 *Si verò illud quod eſt Eſtraiers ſit terra, vel immobile, Domi-* VIII.
De terra eſtraiers.
nus de Tenremonde in eodem nihil habebit; ſed erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis.

25 *In quo tamen ſervandum eſt, quod ſi manſus aliquis modo prædi-* IX.
De manſo ſive alnuto.
cto, vel alio modo apud Odenghem de cetero veniat in manus Eccleſiæ Cameracenſis, dicta Eccleſia Cameracenſis ſi velit, dictum manſum retinebit, ad opus proprii ſui manſi faciendum, ſeu augmentandum donec manſus Eccleſiæ contineat ſpatium duorum bonariorum: alioquin aſſignabit ipſa Eccleſia perſonæ laicali, ſub pretio rationabili tenendum, ſi interim requiratur ab ipſa Eccleſia: & ſi non infra annum requiratur; dicta Eccleſia poſt annum quàm citò poterit hoc facere debebit, bona fide: & pretium dicti manſi,

ſive

ſive ſit redditus, vel aliud, erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis, & dominus de Tenremonde nihil in eo habere debebit.

X. *Et ſciendum eſt quod omnes cauſſas, de quibuscumque forefa-* 26.
ctis & querelis, quæ evenient in teneamento Eccleſiæ Cameracen- De judicio forefactorum & querelarum.
ſis apud Odenghem, audiet ex parte Eccleſiæ Cameracenſis, Ser-
viens, ad hoc inſtitutus ab eadem Eccleſia, vel à Canonico dictæ Eccleſiæ, qui res ejuſdem Eccleſiæ tenebit ibidem: & placitabit idem qui erit, & faciet judicari per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & Iuſticiam tenebit, & faciet, de omnibus de quibus Iuſticia erit tenenda, & facienda.

XI. *Ita tamen; quod nihilominus Canonicus prædictus, quando præ-* 27
ſens erit apud Odenghem, Juſticiam tenebit ſi velit, & cauſſas De eodem
& querelas quas audire voluerit placitabit, & faciet judicari per Scabinos prædictos.

XII. *Hoc tamen ſalvo; quod ſi aliquis fecerit forefactum, unde ju-* 28
dicatus fuerit per dictos Scabinos ad perdendum membrum, vel De judicio capitali vel
ad mortem, ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, poſt hujusmodi judi- mutilatorio.
cium, ſi habuerit penes ſe illum qui judicatus fuerit hoc modo, debet vocare Baillivum, vel alium certum ſervientem domini de Tenremonde, & reddere eum qui judicatus erit, dicto Baillivo, vel dicto ſervienti, pro juſticiâ debitâ faciendâ; quam poſt dictum judicium facere debet fieri dominus de Tenremonde, per Baillivum, vel ſervientem ipſius.

XIII. *Sciendum eſt, quod dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 29
ille ſcilicet ex ipſis, qui ſuper hoc requiſitus fuerit, debet præ- De auxilio ad
ſtare auxilium, & vires, dictis Canonicis, & ſervienti Eccleſiæ faciendam Juſtitiam.
Cameracenſis, quando opus erit: alteri eorum ſimiliter, quando opus habebit; unde ipſi, vel alter eorum valeant efficaciter juſticiam tenere, & maniare.

XIV. *Et dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, qui erit apud Oden-* 30
ghem, pro juſticia facienda, quando de novo ponetur ibidem, & De juramento ſervientis &
Scabini dictæ Eccleſiæ apud Odenghem, quoties de novo ab ipſa Scabinorum
Eccleſia inſtituentur, jurabunt, quòd bona fide ſervabunt jura Eccleſiæ.
Eccleſiæ Cameracenſis, & jura domini de Tenremonde.

XV. *Debet etiam dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 31
ille ſcilicet qui requiſitus fuerit, facere ſervari apud Tenre- De cuſtodia
monde bonâ fide, in priſione domini de Tenremonde, illos quos captivorum.
ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis voluerit ibi ponere, pro forefactis quæ fecerit in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis

Ee 2 apud

cenſi, & domino de Tenemonde: & ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis dictum forefactum faciet judicari, per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & juſticiam faciet de iſtis, ſicut de prædictis.

XXIII. *Sciendum eſt quod ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis debet levare omnia forefacta, quæ levanda erunt, in teneamento ejuſdem Eccleſiæ apud Odenghem, & judicata per Scabinos prædictos: ita tamen; ut debeat vocare ſervientem domini de Tenremonde, ut interſit cum ipſo ad levandum.* 39 *De levando forefacto & recipiendo judicato.*

XXIV. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde vocatus non venerit; ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis nihilo minus poterit levare dicta forefacta, ſub teſtimonio Scabinorum dictorum, & accipere partem dictæ Eccleſiæ Cameracenſis: ita, quod partem domini de Tenremonde dictis fore factis relinquet in manu dictorum Scabinorum, ſervandum ad opus domini de Tenremonde.* 40 *De eodem.*

XXV. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, eſſet requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, de levando aliquo forefacto judicato per dictos Scabinos, & non levaret, dum tamen opportune poſſet; ſerviens domini de Tenremonde poſſet levare dictum forefactum, ſub teſtimonio Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis: parte tamen Eccleſiæ Cameracenſis, de dicto forefacto, ſalvâ remanente Eccleſiæ Cameracenſi; & poſitâ in manu prædictorum Scabinorum, ad opus Eccleſiæ ejuſdem.* 41 *De eodem.*

XXVI. *Et ſi aliquis fecerit forefactum, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, qui non poſſet capi ibidem, & inveniatur in terrâ domini de Tenremonde, extra libertatem villæ de Tenremonde, vel habeat aliqua bona extra libertatem villæ de Tenremonde; dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus, debent eum tenere, ſi cum jure poterunt: & dicta bona ſaiſire, & levare dictum forefactum, ſecundùm judicium Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem: & de dicto forefacto, & de aliis forefactis, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubicumque levata fuerint, per dominum de Tenremonde, extra teneamẽtum Eccleſiæ Cameracenſis, debet habere dicta Eccleſia Cameracenſis in emolumento medietatem, & dominus de Tenremonde aliam medietatem.* 42 *De captivatione Rei extra Odenghem.*

XXVII. *Et ſciendum quod hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, debent ire in exercitum domini de Tenremonde, quantum terra de Tenremonde durabit.* 43 *Obligatio ad militiam.*

XXIIV. *Hoc ſalvo; quod dictos hoſpites non poterit ducere dominus de Tenremonde, ultra terram de Tenremonde.* 44 *Quatenus.*

XXIX. *Et hoc ſalvo, quod quàm citò homines unius villæ domini de Tenre-* 45 *De miſſione à militia.*

Tenremonde licentiabuntur, ad redeundum; hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem redire poterunt liberè ad domos ſuas, & ſine contradictione.

46 *De inqueſtis ſive conſultationibus.*

Et ſciendum quod dicti Scabini de Odenghem pro inqueſtâ quæ- XXX.
ſtionum de hereditate, & cathallo; debent ire ad Scabinos terræ de Tenremonde, ad quos uſque nunc iverunt; Pro inqueſta verò aliarum querelarum, & forefactorum; ibunt ad Scabinos de Tenremonde, vel alibi infra dominium terræ de Tenremonde: prout Eccleſiæ Cameracenſi videbitur expedire.

47 *De jure domini Teneramondenſis.*

Et ſciendum quod dominus de Tenremonde, nihil juris debet XXXI.
amplius habere, in hoſpitibus Eccleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem. Neque in forefactis, & in quibuſcumque evenientibus in teneamento dictæ Eccleſiæ, præter eâ quæ ſupra expreſſa ſunt, ad eum pertinere ibidem: niſi in ſervis, & ancillis ſuis & hominibus Advocatiæ ſuæ, in quibus jus ſuum remanet ei ſalvum, ſicut debet habere.

48 *De partitione à morte ſervorum vel Ancillarum.*

Ita tamen; quod poſt mortem ſervi, vel ancillæ ſuæ, pro partitio- XXXII.
ne bonorum eorumdem facienda per ſervientem Eccleſiæ Cameracenſis, duos ſolidos debet habere Eccleſia Cameracenſis: in quibus dominus de Tenremonde nihil habebit.

49 *De jure Majoris.*

Et ſciendum, quod ſi Major Eccleſiæ Cameracenſis aliquid juris XXXIII.
habuerit in legibus prædictis, remanet ſalvum eidem, ſicut hactenus habere conſuevit.

50 *De jure Meſſarii.*

Salvæ ſimiliter remanent Meſſario Eccleſiæ Cameracenſis, cu- XXXIV.
ſtodi ſcilicet agrorum, leges de forefactis, in cuſtodiâ ſuâ, ſicut hactenus habere conſuevit.

51 *Prædictorum confirmatio.*

Ut igitur præmiſſa rata, & firma permaneant in poſterum, ego XXXV
dictus Robertus *Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Tenremondæ dominus, præſentem paginam, in teſtimonium præmiſſorum, ſigilli mei appenſione feci communiri. Datum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, quadrageſimo quinto, menſe Majo.*

Ex hâc conventione ſatis manifeſtum eſt, non modo in ſuæ Curiæ Feudum, Teneræmondæ domino jus eſſe; ſed etjam in Alodium illud Eccleſiæ Cameracenſis, quod negare deliri magis ſit hominis, quàm periti, ut abundè teſtantur præter alios, articuli IV, XII, XIII, XIV, XVI, XXI, XXVI, XXVII.

52 *Hanc Conventionem de Alodio eſſe non de feudo.*

Si quis reſpondeat ſuperiora illa de feudo hujus curiæ, non de illo Alodio capienda; quidem frigidius eſt hibernâ glacie: quum ſuperior illa Conventio ſit ſuper *Juſticiis de Odenghem, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis*; ut ex ipſo proëmio con-

conſtat: quo tempore feudum hoc, penes Canonicos nondum
fuiſſe palam eſt, quod anno demum CIↃ CCCC LXXIV emp-
Lib. Feudalis. tum, à Reginaldo Boecardo. penes quam genrem (etſi hic
uxorio nomine vendidiſſe creditur) multo ante id feudum
fuerat: qui ejus ratione, *Oudenghemi ſe Domines* inſcripſerunt.
ut variè reperi in Collectaneis Cornelii Gaillardi, equitis, re-
guli armorum, ſive ut vulgo Haraldi. Ubi exſtant *Hugo Boccard
dominus de Odenghem: & Dionyſius Boccard, dominus de Oden-
ghem.*

Contiguus *Odenghemio* pagus eſt nomine *Meſpelaer*, ditio- 53
Miræus anno 1607. nis Aloſtanæ; per omnem Europam nobilis, nuperâ in ven- *De invento nuper theſauri diſſertatio.*
tione magni illius theſauri, in quo immani numero aurei numi,
Romanæ monetæ omnes. De quo quidem theſauro variæ, ut
homines ſunt, opiniones feruntur. Vulgus incolarum à Tur- 54
cis ibi defoſſum exiſtimat, quos etjam ſui templi conditores *Incolæ defoſſionem Turcis tribuunt.*
adſerunt, plebeio omnino commento: quum Turcæ in hæc
ultima terrarum numquam perruperint. Sed ignoſcendum id 55
illis eò magis, quòd barbaros, & feroces, populares noſtri paſ- *Cur illis ignoſcendum.*
ſim *Turcas* vocant. Gothorum & Vandalorum populationes 56
fortè à majoribus accepêre, iis ſi Turcarum nomen accom- *Alii Gothis.*
modent, & hunc theſaurum imputent, nihil alienum à multis 57
eruditis ſentiant, non tamen mecum; hâc præſertim ratione: *Cur non rectè.*
quod Romani omnes ii numi, neque ulla Gothicæ monetæ
admiſtio: cujus non minor illis cura fuiſſet quàm Romanæ.
Veriſimilius mihi ab ipſis Romanis ibi conditum: fortè iis, qui 58
Meyer. anno 445. declinante per Gallias imperio, Cameraco pulſi, Tornacum *Quod propius vero.*
fugientes, inde etjam ejecti ſunt, urgente Clodione Franco-
Annonius Lib. 1. c. 5. rum Rege, quem magnam ejus gentis ſtragem ad Scaldam
edidiſſe, Hiſtoriarum monimenta produnt: aut iis, qui paullò
Meyer. anno 489. pòſt, anno CCCC LXXXIX à Gandenſibus pulſi, cùm ea gens
in Francorum conceſſit imperium; qui huc ſe inter duo flu-
mina, ut in tutum receperint: & cum prælii fortunam aut ho-
ſtium irruptionem timerent, defoderint, eo animo, ut ſi victo-
res eſſent effoderent, ſin minùs, nihil inde moleſtiæ aut in
fugâ acciperent, aut ſi vitam cum theſauro amitterent, nihil
deſiderii. Idque eo magis; quod hunc locum, præter Teneram, 59
& paludes quibus naturâ munitur, foſſa inſuper centum no- *Ejus rei indicium.*
naginta pedes lata, hemecycli in modum, ambiat: adeò ut à 60
Tenera oriens, duobus paſſuum millibus, aut circiter longa, *Foſſa munitionis cauſſa.*
denuò in Teneram finiat. Hæc maximè viſitur in confiniis *Ou-* 61
degemi, & *Meſpelaer*, medio inter utrumque loco, ubi *den Zyp* *Ubi.*
voca-

vocatur. alibi, hîc illic viæ cauſſâ obducta eſt. Mediam rivulus ſecat; utriuſque velut limes. Incolæ de eâ rogati, aut neſcire ſe

62 *Incolarum de ea error.*

fatentur, aut veterem Teneræ alveum fuiſſe, exiſtimant. Qui oculos in occipitio habent, facilè vident manuductam eſſe (qui Romanis ad vallum mos, etjam *in unius noctis tranſitum*

63 *Romanorum in muniendo mos.*

inquit Vegetius) cùm ex æquali ubique latitudine, tum ex lunari formâ: quum fluminum alvei flexuoſo ſint curſu. Huic meæ de Romanis ſuſpicioni accinens clariſſimus Aubertus Miræus (etſi in tempore differt) *Suſpicari*, inquit *fortaſſe liceat, eos à quæſtore aut alio quopiam, ex legione Romanâ in hibernis agente, defoſſos eſſe: atque eo quidem tempore quo* (verba apud illum ſunt Euſebii ad annum C LXXIV) *tanta per totum orbem peſtilentiâ exſtitit; ut pene uſque ad internecionem Romani exercitus delerentur.* Quod ad numerum attinet, aut pretium the- Lib 1. cap. 8. Chron'c. anni 1607.

64 *De numero & pretio numorum.*

ſauri (in quo etjam rutilantes pyropi, aut aliud pretioſi lapilli genus, incerto tamẽ auctore, perhibetur) nihil eſt certi: quum ipſe Inventor id numquam expreſſerit; neque eo ſit judicio,

65 *Inventoris ingenium.*

ut veros æſtimatores, & antiquitatum gnaros intelligere, aut indole, ut admittere potuerit, & quod exiſtimo, vix eâ memoriâ, ut numerum inire valeat. Hoc tantùm conſtat: inter cetera, eodem numi genere habuiſſe, conſequenti ſerie *Traianum,*

66 *Qui numi consequenti ſerie.*

Adrianum, Antoninum Pium, M. Antonium Philoſophum, Fauſtinam matrem, M. Aurelium Philoſophum, Fauſtinam filiam, Commodum, & Verum: omnes auri valore circiter octo florenorum.

67 *Quo auri pretio.*

Felix erat, bona ſi ſua noſſet, nunc tanti theſauri inventor, quo nullus umquam major uno numorum & metalli genere repertus creditur; & quem ſolidum judicio Principis poſſedit, vix aliud habet quàm meminiſſe, Feliciores

Queis Di divitias dederunt, artemq́; fruendi. Horatius Epiſt. 4. lib. 1.

Inſcriptiones autem quas nanciſci datum, nè hujuſmodi deliciarum amantes fruſtrer, ſunt hæ: quarum alias ipſe deſcripſi, alias à R. D. Dominico Varennio, deſcriptas, accepi.

68 *Aliquot Inſcriptiones.*

Imp. Cæſar Traianus Hadrianus Aug. Verſâ facie, *P: m. tr. P. Coſſ. III.*

Hadrianus Auguſtus. facie verſâ. *Coſſ. III.*

Hadrianus Aug. Coſſ. III. PP. Genio P. R.

Antoninus Imp. Cæſar Hadr. Aug. Pius P. M. T. Divus Antoninus.

Anto-

Antoninus aug. P P. T. R. P. O. *Coſs.* IIII.
Antoninus aug. pius PP. T. R. P. O. T. *Coſs.* II.
Marius Antoninus aug. Germ. T. P. XXIX. *Liberalitas Aug. Imp. VII. Coſs. III.*
D. Auguſta Fauſtina. *Æternitas.*
Imp. Cæſ. M. Aur. Ant. Aug. *Concordia aug.* R. T. R. P. XVIIII.
Aurelius Cæſar Aug. P. H. F. T. R. P. O. T. XIIII. Cos. II.
Fauſtina Auguſta Tempore Felic.
Imp. Cæſ. L. Verus Aug. *Saluti Auguſtor.* T. R. P. III. Cos. II.

Hæc occaſione viciniæ, de immenſo illo theſauro pauca. Nunc ad Inſtitutum.

EEGHENE.

PRæter *Appels* & *Oudeghem*, de quibus dixi, Teneræmondæ inſuper accenſetur *Eeghene*, quod Dynaſtarum dono jamdiu ad Abbatiam Affligemenſem tranſlatum eſt; habeturque feudum, quod Teneræmondæ domini beneficio poſſidetur. Suum tribunal habet, Majorem, & Scabinos. Templum autem non habet; ſed in Eccleſiaſticis ſubcenſetur *Wichlina*, pago ditionis Aloſtanæ. 69

Eegene ejus.

Sb. feudal.

CAPVT VII.

De tribus Alodiis Capituli B. Mariæ Teneræmondenſis.

SVPERSVNT *Wieſe*, *Moorſele*, & *Ghewerghem:* quæ loca olim partim familiæ Teneræmondanæ; nunc etjam, quatenus Canonicis ſubſunt, Teneræmondæ dominio annumerantur; ſolentq; ut reliqua, ad dictos Septemviros ſive Scabinos Capitales noſtri Territorii *ad inqueſtam ire*, ut ex variis quæ ſuperſunt ſententiis liquet. Idq; credo in uſu fuiſſe, jam inde à tempore Conventionis inter *Robertum Betunium*, Guidonis primogenitum, Betuniæ, & Teneræmondæ dominum, I

Tria Canonicorum Alodia quæ.

archiv. Scabinorum. anno 1264.

Ceterùm alluviones ad incolas ſpectare, ſub annuo cenſu, Tab. an. [illegible] 19. Novem.
nuper à Principe definitum: non ſolùm cis flumen; ſed etjam ultra, eo loco qui dicitur *Het Eylant*, id eſt inſula, quem Scaldis novum quærens alveum, à cetero pagi corpore avulſit.

ODENGHEM.

11 *Oudeghem an Alodium an Feudum.* SEquitur *Odenghem*; quod nunc vulgò *Oudeghem*, & *Auweghem* dicunt. Id partim eſt alodium Eccleſiæ Cameracenſis; partim verò noſtræ Curiæ Feudum. Quatenus alodium;
12 *Alodium cujus & à quo.* datum eſt illi Eccleſiæ à Gerardo ſecundo, XXXIII Cameracenſium Præſule. Ejus donationis hoc ſupereſt diploma.

13 *Donationis diploma.* *In nomine Sanctæ & individuæ Trininatis, Gerardus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus omnibus in Chriſto renatis cælorum gloriam appetere remigio Charitatis. Sciant præſentes, & hi qui naſcentur ſtudeant enarrare: quomodo ego pro ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, trado ad uſus fratrum ſanctæ Cameracenſis Eccleſiæ matris noſtræ, alodium de Lietſcinis, & de Wilrehem, cum moneta, cum theloneo & macera, & diſtricto, cum molendinis, cum terris, cultis, & incultis, ſilvis, pratis, cum ſervis etjam & ancillis: Alodium quoque apud Odengiem, quod ibi habeo, libera ab omni advocatione, & cetera quæ mihi in Bracbant hereditario jure ſuccedunt: unde in anniverſario meo fratres cibentur, & reſidua in uſibus eorumdem diſ. endantur. Cenſus quoque ſervorum, & ancillarum: duo ſcilicet denarii à viro, unus à femina, in nativitate Sanctæ Mariæ, annuatim ſolvantur; & in lege quâ ceteri ſunt, de eleemoſyna teneantur: & dies anniverſarius patris mei, matris meæ, fratrisque mei, celebretur. Dono etjam, domini Manſcelini, ejuſdem Eccleſiæ præpoſiti, & archidiaconi petitione, altare d. Cald rico eidem matri noſtræ Eccleſiæ, liberum ab omni perſona; ſed annuatim perſolvat, quæ ceteræ ejuſdem Archidiaconatus capitales Eccleſiæ: tali tamen conditione; ut ter in anno fratres ipſi in refectorio conveniant: quintâ ſcilicet feriâ abſolutionis, & in feſtivitate S. Gangerici, quæ eſt in Auguſto, & in ſui obitus anniverſario. Dat etjam idem Manſcelinus eidem Eccleſiæ, alodium quod apud Maronis Waldum habet; ſervos etjam, & ancillas: concedentibus & aſſentientibus fratribus ſuis, Waltero, & Tietunino, ſicut jure poſſidet hereditario, ſervi tamen & ancillæ ſub lege ſint eleëmoſynæ. Gerardus quoque Cordella alodium ſuum quod apud eumdem*

dem

dem Maronis-waldum, & circa Teneram, jure hereditario poſſidet eidem confert Eccleſiæ. Horum igitur petitione, Canonicâ fretus auctoritate, tam in ea præſcripta, quàm ſua, huic confirmo Eccleſiæ, cartâ & anathemate. Vt autem ratum & inconvulſum hoc maneat, corroboro ſigilli mei inpreſſione, & ſubtùs ſignatorum atteſtatione. Sig. mei ipſius Gerardi Epiſcopi. Sig. ejuſdem Manſcelini Præpoſiti, & Archidiaconi. Sig. Deſiderii Archidiaconi. Sig. Gerardi Archidiaconi. Sig. Frederici Archidiaconi. Sig. Alardi Præpoſiti, & Archidiaconi, Sig. Anfridi Archidiaconi. Hugonis Decani. Wuerneboldi Scolaſtici, Griodonis Cantoris. Sig. Caſatorum. Anſelli de Ribdimonte, Fulconis vicedomini, Walteri Tonitrui, Amultrici, Arnulphi, Walteri, Wenchelonis, Walteri Coleti. Actum Cameraci anno ab Incarnatione Domini CIↃ LXXXIX *Præſulatus mei* XIV. *Indictione* XII.

Hæc de alodio Eccleſiæ Cameracenſis. Quod reliquum eſt, feudum Curiæ Teneræmondenſis, id Canonici pretio ſuum fecêre; cùm antè eſſet Eliſabethæ de Blauwere, uxoris Reginaldi Boccaert. Eſt autem Feudum hoc Dominium quod complectitur circiter ſexaginta clientelas, & alia inſuper XXXIV hominia; ſed quæ non ſtant judicio tribunalis hujus Dominii. ſunt autem ea ſparſim ſita variis in pagis, Meſpelaere, Nieukercke, Everghem, & Leeuvve in ditione Aloſtanâ. 14 *Feudum, cujus & à quo.* 15 *Ejus feudi jus*

In hoc ſuo Dominio habent Canonici Mandatarium, qui Capituli res curat; decimas fructuum, emptionum, & relevagiorum emolumenta, recipit; agros locat, Majorem & Scabinos conſtituit, deſtituitque.

Enimvero ut manifeſtum eſt dictum feudum à Teneræmondæ Domino teneri; ita non eſt obſcurum, in prædictum illud alodium ſuum illi jus eſſe: idque ex Conventione inter Robertum Betuniæ & Teneræmondæ dominum, & dictos Canonicos (quam poſtmodum Philippus Burgundus Maleani Gener confirmavit) cujus ſeriem hîc viſum annotare, cùm ad majorem rei lucem, tum quia frequens ejus hîc eſt uſus. Eſt autem hujuſmodi. 16 *In Alodium & feudum Teneramonda domino jus.* Anno 1245. Tabul. anni 1392.

I. *Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneramondæ dominus, notum facio univerſis, quod cum controverſia verteretur inter me ex una parte, & Capitulum eccleſiæ beatæ Mariæ Cameracenſis, ex altera; ſuper juſtitiis de Odenghem, in tenemento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis; tandem amicabiliter pax reformata eſt, ſecundùm formam infrà ſcriptam:* 17 *Tabula Conventionis Roberti Teneramondæ domini cum Canonicis Cameracenſibus.*

II. *Sciendum inprimis quod cenſus, & redditus & omnia jura quæ* 18 *De decimis emptionum*

 habere

habere debet dicta Eccleſia Cameracenſis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque, in teneamento ſuo apud Odenghem, remanent ipſi Eccleſiæ Cameracenſi totaliter in poſterum tenenda, ſicut habere conſuevit, uſque ad præſens.

19 De conſtitutione Scabinorum. *Dicta verò Eccleſia Cameracenſis debet ponere Scabinos, in dicto Teneamento ſuo apud Odenghem, qui judicabunt cauſſas, querelas, forefacta, & omnia quæ erunt judicanda ibidem.* III.

20 De mulctis. *Et ſciendum, quod in legibus de quibuſcumque forefactis, & querelis judicatis per dictos Scabinos, debet Eccleſia Cameracenſis habere medietatem, & ego dictus Robertus ratione Dominii de Tenremonde, & ſucceſſores mei, futuri domini de Tenremonde, debent habere aliam medietatem.* IV.

21 De judiciis ob debita. *Ita tamen quod in legibus quæ pro defectu ſolutionis redditnum, & debitorum dictæ Eccleſiæ Cameracenſis judicabuntur, ſi non ſolvantur ad diem ad quam debentur, nihil habebit dominus de Tenremonde; ſed dictæ leges totaliter erunt Eccleſiæ Cameracenſis.* V.

22 De judicio quoad mobilia vel immobilia. *Hoc etjam ſalvo; quod ſi alicui per dictos Scabinos abjudicaretur hereditas, & mobilia, quæ haberet in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, tota hereditas remaneret dictæ Eccleſiæ Cameracenſi, & medietas dictorum mobilium: alia verò medietas eſſet domini de Tenremonde; & nihil haberet in hereditate prædictâ.* VI.

23 De cathallo eſtraiero. *Similiter ſi cathallum Eſtraiers inveniatur in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem, de quo non ſit aliquis, qui poſſit vel velit jus ſuum monſtrare in eodem; medietas dicti cathalli erit Eccleſiæ Cameracenſis: alia verò medietas erit domini de Tenremonde.* VII.

24 De terra eſtraiers. *Si verò illud quod eſt Eſtraiers ſit terra, vel immobile, Dominus de Tenremonde in eodem nihil habebit; ſed erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis.* VIII.

25 De manſo ſive aluwe. *In quo tamen ſervandum eſt, quod ſi manſus aliquis modo prædicto, vel alio modo apud Odenghem de cetero veniat in manus Eccleſiæ Cameracenſis, dicta Eccleſia Cameracenſis ſi velit, dictum manſum retinebit, ad opus proprii ſui manſi faciendum, ſeu augmentandum donec manſus Eccleſiæ contineat ſpatium duorum bonariorum: alioquin aſſignabit ipſa Eccleſia perſonæ laicali, ſub pretio rationabili tenendum, ſi interim requiratur ab ipſa Eccleſia: & ſi non infra annum requiratur, dicta Eccleſia poſt annum quàm citò poterit hoc facere debebit, bona fide: & pretium dicti manſi, ſive* IX.

ſive ſit redditus, vel aliud, erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis, & dominus de Tenremonde nihil in eo habere debebit.

X. *Et ſciendum eſt quod omnes cauſſas, de quibuscumque forefa-* 26. *De judicio forefactorum & querelarum.*
ctis & querelis, quæ evenient in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, audiet ex parte Eccleſiæ Cameracenſis, Serviens, ad hoc inſtitutus ab eadem Eccleſia, vel à Canonico dictæ Eccleſiæ, qui res ejuſdem Eccleſiæ tenebit ibidem: & placitabit idem qui erit, & faciet judicari per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & Iuſticiam tenebit, & faciet, de omnibus de quibus Iuſticia erit tenenda, & facienda.

XI. *Ita tamen; quod nihilominus Canonicus prædictus, quando præ-* 27 *De eodem*
ſens erit apud Odenghem, Juſticiam tenebit ſi velit, & cauſſas & querelas quas audire voluerit placitabit, & faciet judicari per Scabinos prædictos.

XII. *Hoc tamen ſalvo; quod ſi aliquis fecerit forefactum, unde ju-* 28 *De judicio capitali vel mutilatorio.*
dicatus fuerit per dictos Scabinos ad perdendum membrum, vel ad mortem, ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, poſt hujusmodi judicium, ſi habuerit penes ſe illum qui judicatus fuerit hoc modo, debet vocare Baillivum, vel alium certum ſervientem domini de Tenremonde, & reddere eum qui judicatus erit, dicto Baillivo, vel dicto ſervienti, pro juſticiâ debitâ faciendâ; quam poſt dictum judicium facere debet fieri dominus de Tenremonde, per Baillivum, vel ſervientem ipſius.

XIII. *Sciendum eſt, quod dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 29 *De auxilio ad faciendam Juſticiam.*
ille ſcilicet ex ipſis, qui ſuper hoc requiſitus fuerit, debet præſtare auxilium, & vires, dictis Canonicis, & ſervienti Eccleſiæ Cameracenſis, quando opus erit: alteri eorum ſimiliter, quando opus habebit; unde ipſi, vel alter eorum valeant efficaciter juſticiam tenere, & maniare.

XIV. *Et dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, qui erit apud Oden-* 30 *De juramento ſervientis & Scabinorum Eccleſiæ.*
ghem, pro juſticia facienda, quando de novo ponetur ibidem, & Scabini dictæ Eccleſiæ apud Odenghem, quoties de novo ab ipſa Eccleſia inſtituentur, jurabunt, quòd bona fide ſervabunt jura Eccleſiæ Cameracenſis, & jura domini de Tenremonde.

XV. *Debet etjam dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 31 *De cuſtodia captivorum.*
ille ſcilicet qui requiſitus fuerit, facere ſervari apud Tenremonde bonâ fide, in priſione domini de Tenremonde, illos quos ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis voluerit ibi ponere, pro forefactis quæ fecerit in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis

cenſi, & domino de Tenemonde: & ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis dictum forefactum faciet judicari, per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & juſtitiam faciet de iſtis, ſicut de prædictis.

XXIII. *Sciendum eſt quod ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis debet levare* 39
omnia forefacta, quæ levanda erunt, in teneamento ejuſdem Eccleſiæ apud Odenghem, & judicata per Scabinos prædictos: ita tamen, ut debeat vocare ſervientem domini de Tenremonde, ut interſit cum ipſo ad levandum.

De levando forefacto & recipiendo judicato.

XXIV. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde vocatus non venerit; ſer-* 40
viens Eccleſiæ Cameracenſis nihilo minus poterit levare dicta forefacta, ſub teſtimonio Scabinorum dictorum, & accipere partem dictæ Eccleſiæ Cameracenſis: ita, quod partem domini de Tenremonde dictis fore factis relinquet in manu dictorum Scabinorum, ſervandum ad opus domini de Tenremonde.

De eodem.

XXV. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, eſſet requiſitus à ſerviente* 41
domini de Tenremonde, de levando aliquo forefacto judicato per dictos Scabinos, & non levaret, dum tamen opportune poſſet; ſerviens domini de Tenremonde poſſet levare dictum forefactum, ſub teſtimonio Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis: parte tamen Eccleſiæ Cameracenſis, de dicto forefacto, ſalvâ remanente Eccleſiæ Cameracenſi; & poſitâ in manu prædictorum Scabinorum, ad opus Eccleſiæ ejuſdem.

De eodem.

XXVI. *Et ſi aliquis fecerit forefactum, in teneamento Eccleſiæ Ca-* 42
meracenſis apud Odenghem, qui non poſſet capi ibidem, & invenitur in terrâ domini de Tenremonde, extra libertatem villæ de Tenremonde, vel habeat aliqua bona extra libertatem villæ de Tenremonde; dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus, debent eum tenere, ſicum jure poterunt: & dicta bona ſaiſire, & levare dictum forefactum, ſecundùm judicium Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem: & de dicto forefacto, & de aliis forefactis, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubicumque levata fuerint, per dominum de Tenremonde, extra teneamẽtum Eccleſiæ Cameracenſis, debet habere dicta Eccleſia Cameracenſis in emolumento medietatem, & dominus de Tenremonde aliam medietatem.

De captivatione Rei extra Odenghem.

XXVII. *Et ſciendum quod hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis apud Oden-* 43
ghem, debent ire in exercitum domini de Tenremonde, quantum terra de Tenremonde durabit.

Obligatio ad militiam.

XXIIV. *Hoc ſalvo; quod dictos hoſpites non poterit ducere dominus de* 44
Tenremonde, ultra terram de Tenremonde.

Quatenus.

XXIX. *Et hoc ſalvo, quod quàm citò homines unius villæ domini de* 45
Tenre-

De miſſione à militia.

Tenremonde licentiabuntur, ad redeundum; hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem redire poterunt liberè ad domos ſuas, & ſine contradictione.

46 *De inqueſtis ſive conſultationibus.*

Et ſciendum quod dicti Scabini de Odenghem pro inqueſtâ quæſtionum de hereditate, & cathallo; debent ire ad Scabinos terræ de XXX. *Tenremonde, ad quos uſque nunc iverunt; Pro inqueſtâ verò aliarum querelarum, & forefactorum; ibunt ad Scabinos de Tenremonde, vel alibi infra dominium terræ de Tenremonde: prout Eccleſiæ Cameracenſi videbitur expedire.*

47 *De jure domini Teneræmondenſis.*

Et ſciendum quod dominus de Tenremonde, nihil juris debet XXXI. *amplius habere, in hoſpitibus Eccleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem. Neque in forefactis, & in quibuſcumque evenientibus in teneamento dictæ Eccleſiæ, præter eâ quæ ſupra expreſſa ſunt, ad eum pertinere ibidem: niſi in ſervis, & ancillis ſuis & hominibus Advocatiæ ſuæ, in quibus jus ſuum remanet ei ſalvum, ſicut debet habere.*

48 *De partitione à morte ſervorum vel Ancillarum.*

Ita tamen; quod poſt mortem ſervi, vel ancillæ ſuæ, pro partitio- XXXII. *ne bonorum eorumdem facienda per ſervientem Eccleſiæ Cameracenſis, duos ſolidos debet habere Eccleſia Cameracenſis: in quibus dominus de Tenremonde nihil habebit.*

49 *De jure Majoris.*

Et ſciendum, quod ſi Major Eccleſiæ Cameracenſis aliquid juris XXXIII. *habuerit in legibus prædictis, remanet ſalvum eidem, ſicut hactenus habere conſuevit.*

50 *De jure Meſſarii.*

Salvæ ſimiliter remanent Meſſario Eccleſiæ Cameracenſis, cu- XXXIV. *ſtodi ſcilicet agrorum, leges de forefactis, in cuſtodiâ ſuâ, ſicut hactenus habere conſuevit.*

51 *Prædictorum confirmatio.*

Vt igitur præmiſſa rata, & firma permaneant in poſterum, ego XXXV *dictus* Robertus *Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Tenremondæ dominus, præſentem paginam, in teſtimonium præmiſſorum, ſigilli mei appenſione feci communiri. Datum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, quadrageſimo quinto, menſe Majo.*

Ex hâc conventione ſatis manifeſtum eſt, non modo in ſuæ Curiæ Feudum, Teneræmondæ domino jus eſſe; ſed etjam in Alodium illud Eccleſiæ Cameracenſis, quod negare deliri magis ſit hominis, quàm periti, ut abundè teſtantur præter alios, articuli IV, XII, XIII, XIV, XVI, XXI, XXVI, XXVII.

52 *Hanc Conventionem de Alodio eſſe non de feudo.*

Si quis reſpondeat ſuperiora illa de feudo hujus curiæ, non de illo Alodio capienda; id quidem frigidius eſt hibernâ glacie: quum ſuperior illa Conventio ſit ſuper *Juſticiis de Odenghem, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis*; ut ex ipſo proëmio con-

conſtat: quo tempore feudum hoc, penes Canonicos nondum fuiſſe palam eſt, quod anno demum CIↃ CCCC LXXIV emptum, à Reginaldo Boccardo. penes quam gentem (etſi hic uxorio nomine vendidiſſe creditur) multo ante id feudum fuerat: qui ejus ratione, *Oudenghemi ſe Domines* inſcripſerunt. ut variè reperi in Collectaneis Cornelii Gaillardi, equitis, reguli armorum, ſive ut vulgo Haraldi. Ubi exſtant *Hugo Boccard dominus de Odenghem: & Dionyſius Boccard, dominus de Odenghem.*

Lib. Feudalis.

Contiguus *Odenghemio* pagus eſt nomine *Meſpelaer*, ditio- 53
nis Aloſtanæ; per omnem Europam nobilis, nuperâ in ventione magni illius theſauri, in quo immani numero aurei numi, Romanæ monetæ omnes. De quo quidem theſauro variæ, ut homines ſunt, opiniones feruntur. Vulgus incolarum à Tur- 54
cis ibi defoſſum exiſtimat, quos etjam ſui templi conditores adſerunt, plebeio omnino commento: quum Turcæ in hæc ultima terrarum numquam perruperint. Sed ignoſcendum id 55
illis eò magis, quòd barbaros, & feroces, populares noſtri paſſim *Turcas* vocant. Gotthorum & Vandalorum populationes 56
fortè à majoribus accepêre, iis ſi Turcarum nomen accommodent, & hunc theſaurum imputent, nihil alienum à multis 57
eruditis ſentiant, non tamen mecum; hâc præſertim ratione: quod Romani omnes ii numi, neque ulla Gotthicæ monetæ admiſtio: cujus non minor illis cura fuiſſet quàm Romanæ. 58
Veriſimilius mihi ab ipſis Romanis ibi conditum: fortè iis, qui declinante per Gallias imperio, Cameraco pulſi, Tornacum fugientes, inde etjam ejecti ſunt, urgente Clodione Francorum Rege, quem magnam ejus gentis ſtragem ad Scaldam ediddiſſe, Hiſtoriarum monimenta produnt: aut iis, qui paullò pòſt, anno CCCC LXXXIX à Gandenſibus pulſi, cùm ea gens in Francorum conceſſit imperium; qui huc ſe inter duo flumina, ut in tutum receperint: & cum prælii fortunam aut hoſtium irruptionem timerent, defoderint, eo animo, ut ſi victores eſſent effoderent, ſin minùs, nihil inde moleſtiæ aut in fugâ acciperent, aut ſi vitam cum theſauro amitterent, nihil deſiderii. Idque eo magis, quod hunc locum, præter Teneram, 59
& paludes quibus naturâ munitur, foſſa inſuper centum nonaginta pedes lata, hemecycli in modum, ambiat: adeò ut à 60
Tenera oriens, duobus paſſuum millibus, aut circiter longa, denuò in Teneram finiat. Hæc maximè viſitur in confiniis *Ou-* 61
degemi, & *Meſpelaer*, medio inter utrumque loco, ubi *den Zyp* vocatur

Miræus anno 1607.

De invento nuper theſauro diſſertatio.

Incolæ defoſſionem Turcis tribuunt.

Cur illis ignoſcendum.

Alii Gothicis.

Cur non rectè.

Quod propius vero.

Meyer. anno 445.

Annonius Lib 1. c 5.

Meyer. anno 489.

Ejus rei indicium.

Foſſa munitionis cauſſa.

Ubi.

Antoninus aug. P P. T. R. P. O. *Coſſ.IIII.*

Antoninus aug. pius PP. T. R. P. O. T. *Coſſ. II.*

Marius Antoninus aug. Germ. T. P. XXIX. *Liberalitas Aug. Imp. VII. Coſſ. III.*

D. Auguſta Fauſtina. Æternitas.

Imp. Cæſ. M. Aur. Ant. Aug. Concordiæ aug. R. T. R. P. *XVIIII.*

Aurelius Cæſar Aug. P. H. F. T. R. P. O. T. XIIII. *Cos. II.*

Fauſtina Auguſta Tempore Felic.

Imp. Cæſ. L. Verus Aug. Saluti Auguſtor. T. R. P. III. *Cos. II.*

Hæc occaſione viciniæ, de immenſo illo theſauro pauca. Nunc ad Inſtitutum.

EEGHENE.

PRæter *Appels* & *Oudeghem*, de quibus dixi, Teneræmondæ 69
Eegem ejus.
inſuper accenſetur *Eeghene*, quod Dynaſtarum dono jamdiu ad Abbatiam Affligemenſem tranſlatum eſt; habeturque
Lib. feudal.
feudum, quod Teneræmondæ domini beneficio poſſidetur. Suum tribunal habet, Majorem, & Scabinos. Templum autem non habet; ſed in Eccleſiaſticis ſubcenſetur *Wichlina*, pago ditionis Aloſtanæ.

CAPVT VII.

De tribus Alodiis Capituli B. Mariæ Teneræmondenſis.

SVPERSVNT *Wieſe, Moorſele,* & *Gheverghem:* quæ loca o- I
Tria Canonicorum Alodia quæ.
lim partim familiæ Teneræmondanæ; nunc etjam, quatenus Canonicis ſubſunt, Teneræmondæ dominio annumerantur; ſolentq; ut reliqua, ad dictos Septemviros ſive Scabinos Capitales noſtri Territorii *ad inqueſtam ire*, ut ex
Archiv. Scabinorum, anno 1264.
variis quæ ſuperſunt ſententiis liquet. Idq; credo in uſu fuiſſe, jam inde à tempore Conventionis inter *Robertum Betunium*, Guidonis primogenitum, Betuniæ, & Teneræmondæ domi-

 num,

num, & *Canonicos Eccleſiæ Teneræmondenſis*: quam paullò pòſt
2 *ubi ſcia.* dabo. De illis autem locis, ut planiùs agamus: ſciendum inter
Teneræmondam, & Aloſtum eſſe, ultra Teneram

WIESE.

3 *VVieſa vetus nomen* ET quidem quod ad *Wieſam* attinet, ea in priſcis diplomatibus *Wiaſia* appellatur. Eſt autem partim Alodium, quod Dipl. Odardi 1108. lib. 2. c. 2. n. 11.
4 *quatenus Alodium cujus,* dono RINGOTI & ADELVVIDIS dynaſtarum Teneræmondæ, ab hujus opidi Canonicis poſſidetur; continetque circiter ibidem.
tertiam totius pagi, eſtq; à vectigalibus, impoſitionibus aliiſque vide infrà aa. 11.
hujuſmodi oneribus immune. Ad militares tamen expenſas
5 Præſidii Teneræmondani cum hoc opido contribuit. Reli-
quatenus feudum cujus quum verò feudum eſt, quod à comitatu Aloſtenſi tenetur. Spe-
6 ctat autem nunc ad nobilem gentem *van Yedeghem*; cujus ori-
Yedeghemiæ gentis origo. go referrur ad dominium pagi Yedeghem, in ditione Gerardi
7 montana: numeratq; inter Majores *Balduinum van Yedeghem,*
antiqua nobilitas. qui omnium primus ponitur inter plurimos præcipuæ per ea
tempora nobilitatis, qui ſigillo ſuo conſignarunt tabulas Dotationis Abbatiæ ſancti Cornelii Nienovenſis, factæ ab illuſtri viro Gerardo de Grimbergis, Equite, Grimbergæ & Nienovæ domino, anno CIↃ CXCV. Paullo pòſt *Loykinum van Yedeghem* vixiſſe, Blandinienſis Abbatiæ monumenta teſtantur: ubi anno CIↃ CCXVII ſignavit *donationem Goſuini de Schendelbeke, Oliveri filii.* quod utrumque argumento eſt primariæ ab illis uſq; temporibus nobilitatis. Eadem gens præter priſcæ illud, & clariſſimæ nobilitatis ſpecimen, id etiam illuſtre habet, quod ab ali-
8 quot retro ſæculis affinitate juncta eſt, cum *Maſmiinis, Malde-* archiva fa-
& priſcis affines, *ghemys, Hole, Zuemſlach, Steeland, Haveskerke*, aliiſque plurimis milia.
ſuperiori tempeſtate primæ notæ familiis.

9 Poſtquam autem prædicto Wieſæ dominio potiti ſunt, cō-
Yedeghemii VVieſæ domini. tinuatâ generis ſerie, per rectam lineam, ad præſens uſque tē-
pus, interuallo ducentorum, & quadraginta quatuor annorum,
cum præſtantiſſimis iisdē familiis conjugia cōtraxerunt. & qui- ad ann. 1612.
dem primò: *Stephanus van Yedeghē* Voordæ toparcha, duxit *Ca-* Ibidem 1368.
10 *tharinam van Wieſe*, Roberti van Wieſe, Wieſæ dñi filiam: quo
eorum conjugia cujuſmodi. conjugio hoc dominium conſecutus eſt; & ad poſteros ſui no-
11 minis tranſmiſit. Hujus rei teſtes ſunt tabulę fundationis Saccl- ibidem.
Yedeghem VVieſe. li D. Virginis in tēplo Wieſæ, an. 1368. 20. April. è quibus adhuc
12 integra dependent ſigilla prædicti Roberti Wieſæ dñi, & Ste-
Yedeghem dē Luu. phani van Yedeghem, ejuſdem generi. Prædicti Stephanus, & ibidem 1415.
Catharina reliquere filiū, *Robertum van Yedeghē*, VVieſæ domi-
nij; cui conjux fuit *Clara de Luu:* ut liquet ex archivis Cameræ
parti-

partitionũ Gandavi; ubi dicti Robertus, & Clara deſpondent
filiã Catharinã Ioanni van Marike, aſſenſu Ioannis van Yede-
Ibidem 1419. ghẽ, maximi natu filii, & uxoris ejus Cæciliæ vã Liedekerke, 21
Mart. an. 1425. *Robertus* & *Clara* habuêre filiũ. *Ioannem van* 13
Yedeghẽ, Wieſæ dñm; qui uxorẽ habuit *Cæciliam*, filiã Stephani Yedeghem Liedekerckes
van Liedekerke, dicti de Gavere, Equitis, ut in iiſdẽ archivis Cõ-
Ibidem 1460. tractus matrimonialis docet, 29. Octob. an. 1419. *Ioanni* & *Cæ-*
ciliæ ſucceſſit *Robertus van Yedeghẽ*, filius, Eques, Wieſæ dñs; 14
Maritus *Iodocæ de Schouteeten*, aliàs *Zuylen*, filiæ Balduini. Erpæ Yedeghem Schouteeten aliàs Zuylen.
domini; cui rei fidẽ facit hereditatis diviſio, per dictũ Ioannem
& Cæciliam, Aloſti in Curiâ feudali, coram hominibus, & ejus
opidi Scabinis 13. Maii, an. 1460. *Robertũ* & *Iodocam* filius exce-
Ibidem 1518 pit, *Stephanus van Yedeghẽ*, Eques, VViſæ dñs. Is conjugem na- 15
ctus eſt *Adrianam van Halewyn*, Caroli filiam: ut patet ex eorum Yedeghem Halovvyn.
Ibidem 1535. monimento, quod in tẽplo VVieſæ adhuc viſitur. *Stephanus* & 16
Adriana reliquêre filiũ *Carolum van Yedeghem*, Equitẽ, VVieſę Yedeghem vander Dilft.
dominum qui duxit Catharinam vander Dilft, Godefridi Em-
bieſæ domini, filiam: cujus conjugii teſtem habeo Indicem bo-
norum, in Curiâ herciſcundæ familiæ Gandavi, à Caroli & Ca-
Ibidem 1556. tharinæ liberis exhibitũ, 8. Octob. an. 1535. Poſt *Carolum* & *Ca-*
tharinam, filius *Iacobus van Yedeghem*, Eques VVieſæ dominiũ, 17
& Embieſę poſſedit. Is Gubernator fuit, & ſupremus Prætor Yedeghem. Ghyſelin aliàs Busbeke.
Teneræmondenſis. Uxorem habuit *Agnetem de Ghyſelim*, aliàs
Busbeke; Georgii Busbekę domini (magni illius Augerii Ghiſle-
ni Busbekii parentis) filiã: ut conſtat ex Contractu antenuptia-
li, 12. Octob. an. 1556. Hic & ſuis & majorum in Principem me-
ritis, eximiũ à rege Catholico privilegium accepit. Nam quum
VVieſæ dominiũ inter illos 22. pagos cenſeatur, qui vulgo *Pro-*
prium Comitis nuncupantur (ubi quoſcumq; naſci contigit, ſer-
væ conditionis ſunt, dicunturq; *Manus mortua*, (ſingulari quâ-
dam gratiâ, ab ea ſervitute in perpetuum immunitatem Prętο- 18
Ibidẽ 1564. torio ſuo comparavit. Quâ de re vidi autenticũ diploma, Regis inſigne privilegium.
Ibidẽ 1611. Philippi II, datum Bruxellis, 5. Iulii, an. 1564. *Iacobus* & *Agnes* 19
habuêre filiũ. *Carolum van Yedeghẽ*, Equitem; VVieſę & Busbe- Yedeghem
kę dñm, & *Philippũ van Yedeghẽ*, Equitem VVattinæ toparchã:
quorũ hic uxorem duxit *Margaretã de Thiennes*, Ioãnis Willer
ziani dñi filiã. Ille verò, nunc temporis Mandatarius Principũ, Thiennes
novandis per Flandriã magiſtratibus, & ſupremus Prętor urbis,
Salæ, & Caſtell Iprenſis, Conjugẽ habet *Mariã de Cortęwylle*, fi- 20
liã Iodoci, Equitis dñi Cortewylle, Boſt, &c. Prędicti *Car.* & *Ma-* Yedeghem Cortewylle.
ria habent filiũ *Ioannẽ van Yedeghẽ* Scutiferũ, Baronẽ Busbekę,

Wattouwæ dominum, ad officia oris, intet palatinos apud Sereniſſimos Atchiduces, Belgicæ Principes, jam pridem admiſſum.

Hæc ut ſuprà exarata ſunt, ipſe vidi: cùm in ipſis autographis, & autenticis; tum in excerptis Collectaneorum nobilis viri Cornelii de Gaillatt, Equitis, armotum olim reguli: in quibus multa ſeria, & accurata, quoad antiquitates, progreſſus, ſucceſſiones familiarum Flandriæ, ex urbium archivis, epitaphiis, inſcriptionibus, & aliunde, ſunt congeſta.

21 Hujus pagi templum, Deo Servatore dicatum eſt. Ejus
VVieſa templum à quo auctum, pars extremæ eſt antiquitatis: reliquum autem ante ſacra nuperæ tempeſtatis bella, à *Iacobo van Yedeghem*, Equite, ſuperiore hujus loci Toparchâ, accuratâ ſymmetriâ ſtructum: ubi in columnarum capitibus, ad tei memoriam inciſa ſunt nomina ſuperiotum Wieſæ dominorum, eorumq; Conjugum, cum armis gentilitiis. Jus patronatus, ad Abbatem Affligemenſem ſpectat. Sacelli autem còllatio ad loci Toparcham.

MOORSELE.

22 SEquitur *Moorſela* partim ditionis Aloſtanæ, ut dixi, partim
Moorſela ... alodium: quod itidem Canonici Teneræmondenſes, veterum præbendarum, ut vocant, poſſident, dono dictorum dynaſtarum *Rengoti* & *Adelvidis*. Complectitur autem pagi duos trientes: habentq; ibidem Majorem, & ſeptem Scabinos: quorum tres ex Wieſa deliguntur, ceteri hinc. Hi Juſticiam exercent civilem, & criminalem, iis locis qui Canonicis, ut dominis, *dipl. Odardi Epiſ. Cameraceſ.*

23 ſunt obnoxii. Criminales tamen ſententias Prætor Teneræ- *vide ſupra nu. 4.*
ibidem immunitas mondanus, exſequitur. Quatenus autem hi ditionem habent, eatenus immunitas viget, qua Wieſæ incolæ, Canonicorum ſubditi, gaudent. Reliquum Aloſto ſubcenſetur.

24 Hîc vel ante novem ſæcula fanum fuiſſe, ex *D. Gudulæ* vitâ *Stephan. Ydeus.*
& D. Gudulæ ſacellum. conſtat; in quod ejus divæ corpus, ex Ham vicinæ Brabantiæ pago, illatum diu quievit: miraculorum numero admirandum. quorum famâ illectus *Carolus* (ille, cui rerum geſtarum præſtantia *magni* cognomen pepetit) huc properavit; & religiosè oblatis Deo precibus, ad tumulum conſanguineæ ſuæ divæ (etat

25 enim nata Amelbergâ, Pipini regis filiâ) Cœnobium condi juſ- *Meyer. rerum Flãdricarum tomo 5.*
Ham cœnobiũ. ſit, ubi ad hujus virginis memoriam, virgines Deo viverent; quibus ad alimoniam & ſarta tecta memoratur tribuiſſe pagos *Hã*, & *Moor-*

& Moerſele: ſtetitq́; illud, donec communi regionum gentium- 26
que clade, à Danis everſum eſt, tranſlatis ante Cevremontium *à quibus everſum.*
reliquiis: unde denuo rebus pacatis huc relatæ. Sed cùm vaſta-
to loco; & ereptis à Wenemaro quodam facultatibus, paulla-
Divæus lib. 1. cap. 3. tim fervor magis magiſque deficeret; Carolus Brabantiæ dux 27
frater Lotharii Francorum regis, ſanctum corpus Bruxellam *D. Gudulæ corpus à quo tranſlatum.*
transferri juſſit; condique ad D. Gaugerici (quod aulæ, quæ
tunc in inſula Sennæ fluminis, erat contiguum) hæſitque hîc 28
Ibidem & li. 1. cap. 5. anno 1047. donec à Lamberto Gozilonis Brabantiæ ducis genero, quem *Ducum ubi olim Bruxellæ aula.*
Comitem Baldericum vocant, condito in monte D. Michaë-
lis templo, fundatoq́; XII Canonicorum Collegio, eo trãſlatum 29
eſt: ubi tantâ famæ celebritate cultum memorant, ut omiſſo *D. Gudulæ templum Bruxel à quo.*
D. Michaëlis titulo, templum in *D. Gudulæ* nomen conceſſerit;
eaque tutelaris urbis diva habeatur.

Enimvero quod ad ſuperiorem Moorſelæ donationem at- 30
tinet, viſum hîc annotare, quod Meyerus (cui æternum Flan- *Super Moorſelæ donatione annotatio.*
anno 956. ex Chronic. D. Bavonis. dria debet) aliunde in ſuos annales tranſtulit: *Arnulphum Comi-
tem Flandriæ multa Cœnobiis detraxiſſe, quæ ſuæ diviſit nobilitati.*
& inter cetera *Abbatiæ Gandenſi Moorſelam, Maſminam, & Me-
rendram.* Ex qua narratione ſuſpicari aliquis queat, aut donati-
onem Caroli magni Moorſelano Cœnobio factam, aut hanc
Arnulphi ablationem, falſam eſſe: cùm eodem tempore utrũ-
que Cœnobium *Moorſelam* poſſediſſe non potuerit. niſi utro-
bique totum pro parte legatur; quod non uſque adeò abſimile
vero. Illud autem conſtat *Maſminam* & *Merendram* etſi extra
noſtræ ditionis Territorium; jam olim tamen, ſive Arnulphi 31
dono, ſive aliàs, ad Teneræmondenſem familiam devolutas, *Maſmina & Merendra feuda Curiæ Teneræmondanæ.*
hujus noſtræ Curię feuda eſſe. *Moorſelam* autem partitò datam,
pars enim Aloſtano Comiti paret, pars ad Tenerçmondenſem 32
familiam devenit; & inde ad hujus opidi Canonicos. *Moorſelæ pars unde.*

GHEVERGHEM.

Porrò *Gheverghem*, etjam Alodium eſt Moorſelæ conti- 33
guum; in quod ex dictorum RINGOTI & ADELVVIDIS *Gheverghem cujus.*
dipl. Odardi anno 1108. vide lib. 2. c. 4. num. 11. dono, ſoli Canonici noſtri, jus habent. Sacellum ibi viſitur D. 34
Stephano ſacrum. *Ibidem ſacellum.*

Tria hæc Alodia quæ dixi, cùm prædicti Canonici jam ad
annos CLVIII liberè, ut aiunt, poſſediſſent; tandem *Robertus*
Guidonis primogenitus, paullulum eorum jus reſtrinxit: ut

 patet

patet ex Contractu qui eâ de re,& ſcripto,& uſu ſupereſt: cujus
hæc ſunt verba.

Conventio Roberti Teneram. domini cum Canonicis Teneramond. — *Archiva Eccleſiæ Teneramond.*

35 *Nos* ROBERTUS *Comitis Flandriæ primogenitus, Atrebaten-*
ſis, Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ dominus, notum facimus
tam præſentibus quàm futuris, quod cùm inter nos ex una parte, & vi- I
ros venerabiles Decanum & Canonicos veterum prabendarum Ec-
cleſiæ B. Mariæ Teneramondenſis, in quâ jus patronatus dignoſci-
mur obtinere, ſuper Iuſtitiis terræ, & tenementi, ac etjam hoſpi-
tum dictorum Canonicorum in Moorſele, Gheverghem, & in
Wienſe, controverſia non modica verteretur; tandem pro tranquil-
litate & pace dictæ Eccleſiæ, & utilitate communi, ſuper præmiſſis,
poſt inquiſitionem legitimam inde factam inter nos & dictos Ca-
nonicos veterum præbendarum, mediantibus bonis viris pacificatum
& compoſitum fuit amicabiliter, hunc in modum.

De Conſtitutione Majoris & Scabinorum.

36 *Canonici prædicti debent in locis prædictis ponere Majorem,* II
& Scabinos ſeptem homines boni teſtimonii, & bonæ famæ; & eos de-
ponere, & alios ſubſtituere, quotieſcumq; opus fuerit, prout fuit hacte-
nus obſervatum.

De eorum juramento.

37 *Dicti verò Major, & Scabini, infra octiduum poſt receptionem* III
ſuam, & etjam antequam ad aliquod judicium faciendum procedant,
tenentur venire apud Teneramondam, & ibidem debent jurare co-
ram domino Teneræmondenſi, vel ejus Baillivo, ſive Serviente, qui
præſens fuerit, quod ipſi jura domini Teneramondenſis, in iis quæ ad
ipſum ſpectant, in dictis locis, ſecundùm legem, & judicium bonâ fide
ſervabunt.

De eorum poteſtate.

38 *Dicti verò Scabini ad ſubmonitionem & adjurationem Ma-* IV
joris ſui prædicti, poſſunt & debent placitare, & judicare de om-
nibus forefactis, & infracturis, quæ evenerint in locis prænomi-
natis, ſupra terram & tenementum dictorum Canonico-
rum.

De mulcta in cauſſa hereditatis.

39 *Ita quod qualibet emenda, in cauſſâ hereditatis, pro quâ dictis Ca-* V
nonicis tres ſolidi Bruxellenſes ab antiquo ſolebant in dictis locis ad-
judicari, in eodem ſtatu judicabitur, & illa emenda trium ſoli-
dorum Bruxellenſium debet eſſe totaliter dictorum Canonico-
rum.

De aliis mulctis.

40 *Omnes autem aliæ emendæ, & eſcanciæ tam denariorum quàm* VI
cathallorum, quæ in locis prædictis judicabuntur, & evenerint erunt
partibiles inter nos & Canonicos prænotatos: ita quod nos inde medie-
tatem habebimus, & dicti Canonici reliquam medietatem habe-
bunt.

Terræ

VII *Terræ verò,& hereditates ſi quæ fuerint, quæ per aliquod fore-* 41
factum,vel aliâ de cauſsâ alicui, vel aliquibus fuerint abjudicatæ,e- de terris judi-
runt totaliter dictorum Canonicorum. cis ereptis.

VIII *Iura verò emptionum,& venditionum tenementi ſui, in dictis lo-* 42
cis ſibi totaliter remanebunt. de jure emptionum.

IX *Sed notandum,quòd de omnibus fore-factis, & infracturis in* 43
locis prædictis evenientibus; ſupra terram & tenementum dictorum de judiciis fo-
Canonicorum,in quibus dominus Teneramondenſis participat, judi- refactorum.
care debent dicti Scabini ſecundùm legem, & ſtatuta hominum do- 44 & inqueſtis.
mini Teneramondenſis, & ad eos venire, ſi opus fuerit ad inque-
ſtam.

X *In reliquis verò in quibus dominus Teneramondenſis, non parti-* 45
cipat,ad Scabinos Capitales terræ Teneramondenſis, in domum de de ceteris in-
Tenremonde veniant,ad inqueſtam,& ſecundùm eorum legem, & dictis & in-
ſtatuta judicent de iiſdem. queſtis.

XI *Si verò aliquis per fore-factum ſuum, mortis vel membrorum* 46
ſententiâ fuit condemnatus, ibidem; Baillivus Teneramondenſis de exſecutione
debet corpus dicti condemnati accipere, & facere de ipſo Iuſti- ſententiæ cri-
ciam judicatam, ubi voluerit, extra tenementum dictæ Eccle- minalis.
ſiæ.

XII *Cathalla verò taliter condemnatorum, ſi qua per judicium acci-* 47
derint,partibilia erunt,modò prædicto, inter nos & Canonicos memo- de cathallis
ratos. damnatorum.

XIII *Sciendū eſt etjam quod de quolibet fore facto cōmuni inter nos & di-* 48
ctos Canonicos,non licebit dictis Canonicis pro parte ſuâ,aut nobis pro de compoſitio-
parte noſtrâ facere aliquā pacem,donec emenda ſuper hoc fuerit judica- ne in cauſſa
ta: niſi fortè tam nos,quam dicti Canonici in ſimul & concorditer pa- criminali.
cem fecerimus de eodem. Sed poſt judicium prolatum, cùm emenda
fuerit judicata, non poſſumus de parte ad nos ſpectante noſtram facere
voluntatem,& dicti Canonici poſſunt ſimiliter facere de ſuâ parte. Si
verò aliquis hoſpitum ſeu tenentium dictorum Canonicorum, in locis
prædictis condemnatus fuerit per judicium, ad aliquam emendam pe-
cuniæ,ad quam ſolvendam cathalla ipſius non ſufficiant, hereditas ſua
quam tenet de Canonicis, vel aliqua pars dictæ hereditatis ad hæc
ſufficiens, vendatur pro ſolvenda nobis, & dictis Canonicis emen-
da prædicta. Et ſi dicta hereditas, vel pars hereditatis, plus
vendita fuerit, bonâ fide totum reſiduum pretii ultra dictam emen-
dam, dicto hoſpiti, ſeu tenenti, manebit.

Debet

49 *Debet autem Major dicti loci in cauſſis ad nos & dictos Canonicos communiter pertinentibus, adjurare Scabinos prædictos, ſub fide & Sacramento: quæ tam dictis Canonicis, quàm domino Teneræmondenſi fecerit, ut proferant jus, & legem, quotieſcumque ſuper iis eos contigerit adjurari.* XV.

de dicendo jure.

50 *Banni etjam ad cauſſas communes inter nos & dictos Canonicos prænotatos proclamabuntur, & fient per dictos Majorem, & Scabinos, tam ex parte noſtrâ, quàm dictorum Canonicorum: & emendæ inde provenientes, inter nos, & ipſos modo prædicto, communes erunt.* XVI.

De bannis & proclamationibus.

51 *Præterea ſciendum eſt quod hoſpites dictorum Canonicorum in dictis locis, ab omni tallia, ſervitio, & exactione erga dominum Teneræmondenſem ſunt, & erunt perpetuò liberi, & immunes: & etjam ab omni exercitu, & chevalcia.* XVII.

De immunitate incolarũ.

52 *Hoc ſalvo, quod quoties opus fuerit, & ſuper hoc fuerint ſubmoniti ex parte domini Teneramondenſis, tenentur venire apud Tenremondam cum armis, & ibidem moram facere pro defenſione villæ, caſtri, & terræ Teneramondenſis, unà cum aliis hominibus Tenremondenſibus.* XVIII.

de obligatione ad militiam.

In cujus rei teſtimonium, & robur perpetuum, præſentibus litteris ſigillum noſtrum duximus apponendum, Datum anno milleſimo, duceneſimo, ſexageſimo quarto. feriâ quintâ poſt B. Mariæ Magdalenæ, menſe Iulio. XIX.

53 Hanc Conventionem approbavit ROBERTI & Canonicorum rogatu, Epiſcopus Cameracenſis: & nuper etjam Philippus Secundus Auſtriacus: nominatim illum articulum de immunitate, ab exercitu & chevalcia. Sed ejus diploma, ne cui in poſterum fraudi ſit; viſum hîc errorem detegere, qui illorum vitio irrepſit, qui Regi ſupplicarunt Nam quum dono REMIGII ſive RENGOTI CALVI, Moorſelam Canonici adepti ſint, ut jam monui, & ſuprà liquidò conſtat, ex Odardi Præſulis diplomate; ejus tamen donationis auctorem ROBERTVM Comitem, per ignorantiam faciunt. At verò conformiter ultimo illi dictæ Conventionis articulo, & XXVII cum Capitulo Cameracenſi, cujus ſuprà exemplar dedi, horum pagorum incolæ, cum aliis nonnullis, comparuerunt coram Senatu Teneræmondano. Quâ de re quod in acta publica relatum eſt, non inconſultum hîc inſerere, Latinitate donatum.

Philippi 2. Auſtriaci privilegium.

Archiv. Eccleſiæ Teneramond.

li. 2. c. 3 n. 11.

li. 3 cap 6. numero 17.

54 *In nomine Domini, Amen. Præſenti inſtrumento notum ſit omnibus, quod anno Domini* CIↃ CCCC LXXVII, XI *Indictione,* XI *Februarii, Septimo Pontificatus anno Sanctiſſimi in Chriſto domini noſtri Sixti*

De Obligatione ad militiã, ſubeũda.

Archiv. urbis.

Sixti quarti,in præſentiâ meâ,& teſtium infràſcriptorum,ſingulariter ad id vocatorum,& requiſitorum, venerunt in propriâ perſonâ boni viri,& Incolæ pagorum Appels,Oudeghem,Eeghene, paludum S. Odulphi,Moorſelæ,& Wieſæ,ſitorum in Territorio Teneræmondenſi, apud dominum,legem,& Conſilium opidi Teneræmondenſis, rogantes, & requirentes humiliter,ut iis placeret ſpeciali gratiæ beneficio, conſiderationem habere,erga dictos Incolas pagorum,& locorum ſuprà dictorum,quoad ſervitium,quod prædicti incolæ pagorum,& locorũ ſuis ſumptibus in prædicta urbe tenentur facere ; quando homines urbis Teneræmondenſis prædictæ,ſuo Principi, aut domino, in bello ſerviunt aut cùm aliàs,prædicta urbs opus habet,ſicut prædicti incolæ nunc tenentur facere,quamdiu homines urbis ſerviunt ſuo Principi,& domino:Concluſum eſt,& Conventum,& ſpeciali beneficio gratiæ conceſſum,à prædictis domino,lege,& Conſilio Civitatis Teneræmondæ,prædictæ,ut durante hâc vice,homines urbis prædictæ,ſuo Principi & domino ſerviant,donec opidum Teneræmondæ prædictum magis neceſſe habeat.Tum poterit quarta pars dictorum pagorum,& locorum, pauperes ſolùm,ſine crimine aut offensâ domi manere,neque omnino venire in opidum:& tres ceteræ quartæ partes facient ſuum ſervitium, ut oportet;per vices;nempe de occiduo,in occiduum: ita quod tantum media pars trium quartarum ſemper tenebitur eſſe in opido prædicto, nocte,& die.ex quâ mediâ parte debebunt excubare,cum Incolis prædicti opidi,ſex homines.Volentes & proteſtantes prædicti Dominus, lex, & Concilium,quod hoc ſpeciale beneficium gratiæ & conſenſus non erit. in futurum ullomodo in præjudicium,aut damnum opidi prædicti. Super quibus ut prædicta ſunt,prædicti homines conſentiebant:& prædicti Dominus,lex,& Concilium petebant à me Notario fieri inſtrumẽtum unum,aut plura. Hæc acta ſunt Teneræmondæ in domo Senatoria,in Conclavi;anno, menſe,die,& Pontificatu,ut ſuprà,præſentibus diſcretis viris Ioanne Gheerts ,habitante Teneræmondæ; & Petro de Waele,habitante in Zele;teſtibus ad hæc vocatis,& rogatis. Et ego Nicolaus de Prato,presbyter, Rector Eccleſiæ parochialis de Lemberghen,ſacrâ Imperiali auctoritate notarius,Cameracẽſis Diœceſis,quia præmiſſis omnibus,& ſingulis dum ſic ut præmittitur fierent , & agerentur,unà cum prænominatis teſtibus interfui,eaque ſic fieri vidi,ſcivi & audivi;idcirco hoc publicum inſtrumentum manu meâ ſcriptum, ſigno meo,& nomine ſignavi:in fidem,& teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum,rogatus,& requiſitus.Signatum. N. de Prato.

CAPVT VIII.

De Ditione

BORNEHEMIA.

1 *Cur hîc Bornehemi mentio.* SVPEREST cum ſuis pagis *Bornehemum*, Baronatus titulo nobile: quod etſi non ſit Territorii noſtri; tamen occaſione viciniæ aliquid hîc dicturi ſumus, Auctarii vice. Eſt autem
2 *Bornehemum quomodo Flādria Proprietaria.* *Bornehemum* ea ditio, quæ cum *Teneræmonda*, & *Gerardi-monte*, conſtituit tertium illud in diviſione *Flādriæ* membrum: cenſenturque juris proprii, aut ut Meyerus ait, *optimo jure prædia, ac nulli obligata.* quod quoad *Bornehemum* de priſcis dominis *Flandriæ Comitibus* intellige: qui ejus ratione, neque *Rerum Flandric. tomo 9.*
3 *nunc beneficiū Flandriæ.* *Cæſari*, neque *Gallo* fuêre Clientes. alioquin de hodiernis ſecus eſt: nam poſtquam ad *Flandriæ Comites* ſemel devenit; eâ lege
4 *ejus amplitudo.* divulſum eſt, ut in eorum clientela poſſideretur. Complectitur autem *Inghene*, *Haeſdonck*, (priſcis *Havekesdonck*) *Eyck*, *Wintam*, *Elēchus ſive Numeramētum Dominii.*
5 *fines.* *Marickercke*, & *Opdorp*. Limites habet, ad ortum Rupellam (amnis eſt Nethæ & Diliæ, qui juncti eo loco qui vulgo Tonghskē, id nomen adſciſcunt: fortè à curvato, erucarum more fluxu, & flexu Nam & ſubtumidus eſt Rupella; & multos exiguo ſpatio meandros habet: & nos erucas: quę ſimili inceſſu, *Ruypen* vocamus) ad meridiem Puerſche, (dominium Abbatiæ S. Bernardi) & rivulum dictum *Coninx-beke* (id eſt Regis Torrentem) ad Septemtrionem Scaldim: ad occaſum item Scaldim, & pagum S. Amandi.

6 *Bornehemiorū quoad judicia privilegium.* *Bornehemi* incolis dedit olim *Guido Flandriæ Comes* hoc Privilegium: quod *ex Colomenſis* familiæ archivis deſcriptum, publici juris facio.

Guido Comes Flandriæ univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, nos dediſſe hominibus noſtris de Bornehem, talem libertatem: videlicet, quod ante Caſtrum Gandenſe, juſſionem ſeu inſtructionem ſuper judiciis ſuis petant. & quod ad alium locum, quàm ad caſtrum Gandenſe, à nobis vel ſervientibus noſtris, duci ſeu citari non poſſunt pro inſtructione ſuper judiciis ſuis habenda: quando nos homines noſtros de Flandria tales habebimus, qui ipſos inſtruent, & judicium eis dabunt. Hoc notato quod feuda, hereditates, & cathalla,

catballa, illo modo partiri debent homines de Bornhem, quo ante collationem iſtius libertatis partiri conſueverunt, ſub teſtimonio præſentium literarum. Datum Gandavi anno milleſimo, duceenteſimo, quinquageſimo ſeptimo: in die Cinerum.

Leges etjam, & Libertatem, quas aliquotantè annis *Marie-kercæ* Incolis *Hugo de Gandavo Caſtellanus Gandenſis* dedit, Antiquitatis inter eſſet, niſi hîc darem. ſunt autem hæ:

ex archivis familiæ Colemenſis.

In nomine ſanctæ & Individuæ Trinitatis, Salutem in perpetuum. Quoniam fragilis eſt hominis vita, & labilis memoria, & ea quæ 7 Incolarum Mariæ-kercæ leges.
I *in mundo fiunt, citiùs ab humanis ſenſibus evaneſcunt; neceſſarium eſt, ut quæ ad poſterorum noticiam pervenire debent, ſtudio ſolerti ſcripto commendare. Ea propter ego Hugo Gandenſis Caſtellanus, uxorq; mea Oda, filiuſq; meus Hugo primogenitus, notum facimus omnibus tàm præſentibus quàm futuris, præſens ſcriptum inſpecturis, quòd villam de Baſerode S. Mariæ, liberam ſub hac forma conſtituimus.*

II Ut *inhabitantes, villam liberam menſuras quinquaginta pedum* 8
latitudinis, & centum pedum longitudinis habeant: & ſingula menſuræ, ſingulis annis duos ſolidos Flandrenſes, & duos capones, nobis & ſucceſſoribus noſtris ſolvant. loci donatio qua lege.

III *Conceſſimus etjam eis, ut habeant viginti bonaria paluſtris fundi,* 9
ad opus ignis, hoc modo: quod de quinquaginta jugalibus vehiculis, nobis duos ſolidos Flandrenſes ſolvere teneantur. Et ſi quis plura vehicula receperit: magis ſolvet: & qui minus; minus. item terræ ad ignem.

IV *Si quis verò inventus fuerit ſuperfluè plures turbas* (id eſt ceſpites) *ſibi attrahere; ſub forefacto quinque ſolidorum Flandrenſium erit.* 10
Et ſi cui vendiderit; viginti ſolidorum prænotati numiſmatis nobis reus tenebitur. in hoc cautelæ

V *Si quis etjam Burgenſium forefecerit in tantum, quod coram Iu-* 11
dicibus, & Scabinis comparere minimè auſus fuerit; nobis decem libras Flandrenſis monetæ perſolvet: & inſuper alienabitur à villa libera per annum: nec redire in eamdem niſi de conſenſu Caſtellani, & Scabinorum, ei licebit. de profugo ob crimen.

VI *Si quis Burgenſis, alterius ſanguinem fuderit; nobis trium librarum* 12
Flandrenſium reus tenebitur. de effuſione ſanguinis.

VII *Si quis alterum percuſſerit, ſine ſanguinis effuſione; nobis viginti* 13
ſolidos Fladrenſes, & de conviciis & opprobriis quinque ſolidos perſolvet. de percuſſione citra ſanguinē, & conviciis.

VIII *Si quis extraneus quoque, prædictorum modo, in Burgenſem* 14 de mulcta extranei.
infra libertatem liberæ villæ exceſſerit; dupici pœnâ punietur.

IX *Conſtituimus etjam quod Burgenſis ejus dictæ villæ, nec Caſtella-* 15
ubi & quâ linguâ in judiciis utendū.

no,

no, nec ſucceſſoribus ſuis, niſi in propriâ terrâ, & intra teutonicã linguam debeat aſſiſtere.

16 quæ in re Domino ſuccurrendum. Si verò Caſtellanus vel ſucceſſor ejus in communi exercitu captus fuerit; Burgenſes concilio Scabinorum in deliberationem ipſius, manum auxiliatriecm, & ad militiam filii ſui primogeniti, & ad deſponſationem ſi ia primogenita, eis debent porrigere. X

17 de commigratione exmanens. Et ſi contigerit, quod aliquis extraneus dictam villam reſidendi cauſſa introierit; intra annum ſe & ſua introducet: & nulli aliàs reſpondere tenebitur. XI

18 Extraneus quo modo hæres. Et ſi quis Burgenſium utriuſque ſexus obierit infra libertatem; proximus extraneus non habet apponere in domum ſuam, niſi in eâdem libertate manſerit: & hoc Caſtellani, & Scabinorum fiat conſilio. XII

19 de thelonio. Conſtituimus etjam de thelonio: quod ſi quis extraneus vendiderit equum, vel equam, vel extraneus emerit infra terminum libertatis; venditor dabit duos denarios, & emptor duos: & ſi quis extraneorum vendiderit, aut emerit vacuum pecus, quod ſupra decem ſolidos valeat; emptor dabit duos denarios, & venditor unum. Nec aliquis Burgenſium ſolvet theloneum, quicumque infra ambitum libertatis novæ villæ emerit, vel vendiderit. XIII

20 qui hoc privilegiorũ inſerviunt. Inſuper ſervi Caſtellani, in villa libera commanentes, libertate villæ prænominatæ privabuntur. XIV

21 de compenſatione paſſi injuriam. Conſtituimus etjam pro bono pacis: quod ubi Caſtellanus pro alieno exceſſu decem libras acceperit; ille qui injuriam paſſus eſt, quinquaginta ſolidos recipiet: & ubi Caſtellanus tres libras acceperit; injuriato quindecim ſolidi perſolventur; & ubi Caſtellanus viginti ſolidos acceperit; quinque ſolidi Flandrenſis moneta injuriato tribuentur. XV

22 Extraneus quo pretio liberæ villæ capax. Si verò contigerit, quod aliquis extraneus ad inhabitandũ liberam villam advolaverit; Caſtellano duos ſolidos, & Officiali ſuo quatuor denarios, & ſingulis Scabinis duos denarios, & hos Flandrenſes perſolvet. XVI

23 De actione injuriarum. Injuriatus etjam Burgenſis, ſi querineglexerit; idem patietur, quod injurians. XVII

24 Cenſus quando ſolvendus. Cenſum quidem liberæ villæ tenẽtur Burgenſes in feſto S. Andreæ ſolvere: quod ſi in eadem die non ſolverint; cum forefacto duorum ſolidorum Flandrenſium perſolvent. XVIII

25 De liberatione Incolæ alibi detenti. Et ſi quis Burgenſis aliàs detentus fuerit, ſive juſtè, ſive injuſtè; Cõburgenſes ſui tenentur ipſum liberare tali conditione: ut ſi juſtè fuerit detentus; liberare debent detentum ſumptu ipſius: & ſi injuſtè; cum ſumptu liberæ villæ revocabitur. XIX

i. Et

XX *Et notandum: quod quidquid pagina præſentis forma non continetur; Scabinorum judicio relinquimus terminandum.* 26 *privilegium Scabinorum.*

XXI *Ut igitur præſcripta rata permaneant, & inconvulſa, & ab omni axactione liberrima; ſigillorum noſtrorum appenſione, ſub jure jurando roboravimus. Actum anno Domini milleſimo, duceteſimo, vigeſimo octavo, menſe Martio.* 27 *ha legenquẽ, de data,*

Eodem in pago Aſylum eſt, quo ſe ſontes indies recipiunt, ob inviolatam loci immunitatem, cujus originem nondum ſum aſſecutus. 28 *Maria-kerke privilegium,*

Fuit autem hoc *Bornehemi* dominium antiquitus penes gẽtem *Villanam*, ſive *Gandaviam*: in qua invenio eo potitos *Caſtellanos Gandenſes*, omnes quantum arbitror ex ordine. Nam de *Folcardo* qui vixit anno CIↃ LVI, ejuſq; ex filio nepote *Wenemaro*, compertum habeo ex diplomate quod ſubjiciam; & de *Sigero* itidem qui ibi conditus; tum de *Hugone* patre, ex tabulis quas mox dabo; & denique de *Hugone* filio, quod & alia, & D. Bavonis archiva oſtendunt: quorum omnium deſcriptione *Calkena*, in *Caſtellanis Gandenſibus* ſuprà memini: manſitque in eâ ſtirpe, donec in Flandriæ communionem cõceſſit, ævo primum *Margareta Auguſta*, quæ eam ditionem ab *Hugone Gandenſi Caſtellano*, quem dixi, accepit, pretio quatuor millium, quingentarum, viginti ſex librarum, duodecim ſolidorum, & ſeptem denariorum Flandrenſium. malè Marchantius ter mille, quingentas, & quindecim libras Pariſienſes, hujus emptionis pretium ponit: quem ſuprà ſecutus ſum: illud enim refellit *Mariæ Caſtellanæ* diploma, quo dictæ emptioni aſſentitur, in hæc verba:

29 *Triſci dominũ*

lib. 3. c. 3. nu. 193.

tab. an. 1250.

30 *hæc ditio quãdo Flandriæ juncta.*

Comment. lib. 2.

Archiv. familiæ Colonẽſis.

Univerſis præſentes litteras inſpecturis I. Præpoſitus Sonegienſis Canonicus, & Officialis Cameracenſis Salutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quod cùm vir nobilis Hugo Caſtellanus Gandenſis villam de Bornehem cum caſtro, & homagio, reditibus, Alodiis, Dominio, cumque omni Iuſtitia, & omnibus pertinentiis dictorum villæ & Caſtri, pro pretio quatuor millium, quingentarum, viginti ſex librarum, duodecim ſolidorum, & ſeptem denariorũ Flandrenſium vendiderit illuſtri dominæ Margaretæ Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſæ, & werpiverit, liberè & abſolutè perpetuò poſſidẽdum; mulier nobilis Maria uxor domini Caſtellani, in præſentia noſtra & in jure conſtituta, in propria perſona, propter hoc ſpecialiter venditioni & werpitioni hujuſmodi expreſſè conſenſit, & omni juri quod in dicto caſtro, villa, & eorum appendiciis quibuſcumque, ut ſuperiùs dictum eſt, habebat, vel habere poterat, ratione dotis, ſeu aſſignamenti ſibi facti nomine dotis, vel aliâ aliquâ quacumque 31 *ea de re tabula.*

*de cauſsâ, ad opus dictæ Dominæ Comitiſſæ, & ejus heredibus & ſucceſ-
ſoribus, expreſſè renunciavit, fide, & juramento, voluntate ſpontanea,
& ſine aliqua inductione, ſuper hoc præſtitis, ab eadem in manu noſtra:
promittens quod in dicto Caſtro, villa, & eorum appendiciis, ut dictum
eſt, venditis, ratione dotis, aut aſsignamenti ſibi facti nomine dotis, nul-
lum jus de cetero reclamabit, nec contra dictam venditionem, &
Werpitionem veniet in poſterum, per ſe, vel per alium: recognoſcens ſi-
bi æquivalens aſsignamentum de ſua dote, ſeu eſcambium alibi factum
eſſe, à prædicto Caſtellano, marito ſuo. Et in præmiſsis omnibus renun-
ciavit prædicta Maria, uxor dicti Caſtellani, omni juri ſibi compe-
tenti vel quod ſibi competere poſſet in poſterum, contra præſens inſtru-
mentum, & ea omnia, & ſingula, quæ in eodem ſunt contenta. In cujus
rei teſtimonium præſentes literas ſigillo ſedis Cameracenſis, ad in-
ſtantiam & poſtulationem dictæ dominæ Mariæ, uxoris dicti Caſtella-
ni, fecimus ſigillari. Datum & actum anno Domini milleſimo, ducen-
teſimo, quinquageſimo: feriâ ſecundâ ante Nativitatem B. Mariæ
Virginis.*

Alteræ hujuſmodi de verbo ad verbum tabulæ exſtant, da-
tæ ab *Officiali Tornacenſi*, eodem anno, *feriâ ſextâ ante exaltatio-
nem ſanctæ Crucis.*

Erat autem *Hugo* ille, *Caſtellanus, Gandenſis*, filius *Hugonis*,
duodecimi *Gandaviæ* gentis *Caſtellani*; quod vel ex temporum
ratione conſtat: quum hæc venditio facta ſit anno CIↃ CC L. quo Meyer. ann. 1250.
tempore *Hugonem* parentem ejus vitâ functum, ex familiæ ar-
chivis liquidò apparet, & ſuprà docui. li. 3. c. 5. nu. 201.

32 Ibidē Cœnobium Canonicorum. Memoratur autem ab hujus gentis dynaſta olim hîc loci
conditum Cœnobium Canonicorum regularium; quod po- Analect. Harduini
ſtea *Fulgentius Abbas Affligemienſis ſuſcepit regendum, traden-* Anſelm. Abbas Chron. an. 1129.
33 quomodo mutatum. *te Abbate, Canonicis ejus monachis factis.* Eam reſignationem
eveniſſe audio propter amiſſionem bonorum, ſive inũdatione,
ſive aliàs. Mutatum exinde in Prioratum ordinis Benedictini,
qui etjamnum adhuc viget: deguntque ibidem monachi Ab-
batiæ Affligemenſis, qui illic ſacra obeunt. Illud *Cœnobium circa*
34 quando conditum. *annum milleſimum, centeſimum, fundatum* Aubertus Miræus ſcri- Originum c. 43 in auctario.
bit; ſed *Abbate ſecundo cum Sodalibus ſuis inſtitutum Benedicti-*
35 quando mutatum. *num in Affligemio amplectente, univerſa ejus loci prædia Affligemienſibus acceſſiſſe.*

36 Cõditoris monimentum. Ibidem ipſe Conditor humatus creditur, ejuſq; id moni- Gollectio Gaillardi.
mentum fuiſſe, quod ante ſacra hæc bella ſpectabatur circa
37 de conditore conjectura. cryptam, ad ſeptemtrionale templi latus. Hunc autem fuiſſe
putem *Folcardum de Gandavo Caſtellanum Gandenſem*, cujus ſuprà

poſt

Digitized by Google

L. 3. c. 3. nu. 193. Archiva familiæ.

poſt *Lambertum* memini: idq; in mentem venit, quod jam inde ab eo ævo, hoc Cœnobium ſtetiſſe ſciam, ex hoc Wenemati Caſtellani diplomate: *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Wenemarus Gandenſis Caſtellanus Eccleſiam apud Bornehem feci libertate donari, ita ut Canonici inibi manentes, duos Presbyteros non de clauſtro; ſed alios officio congruos apud Havekeſdonck, conſtituant, quemadmodum tempore avi mei, imò ab ipſo avo meo Fulcardo, ſub anno confirmatum eſt.* Neque ſupra hunc, ejus Cœnobii ætatem producendam video; quum ſub ſecundo Abbate tranſlationem factam Miræus aſſerat, anno CIↃCXX. ut Anſelmus Gemblacenſis notavit: Folcardum autem jam inde ab anno CIↃLVI Caſtellanum fuiſſe, ex Chronico D. Bavonis conſtet; aut ſi diplomatum fidem aliquis requirat, anno ſaltem CIↃLXXII: quo anno Folcardum Caſtellani titulo uſum Blandinii monimenta convincunt.

vide l. 3. c. 3. n. 193.

Analect. Harduini.

Ejuſdem gentis alterum ibidem ſepulcrum viſitur, cum antiquâ effigie, armatâ loricâ, caſſide, clypeo, in quo familiæ Caſtellanorum ritu (quod *cum eſcarbunculo* armorum reguli vocant) inſignia, & gladio in manu, cujus mucro ſurſum erectus. Saxo adhuc inſcriptum legitur. 38

alterum ibidem monumentum.

SIGERVS CASTELLANVS.

lib. 2. c. 3. nu. 192.

GAndenſem Caſtellanum fuiſſe nemo dubitet, tum quòd hoc dominium ſtirpis Gandaviæ, tum quòd Gandenſibus Caſtellanis peculiaris ille ſcribendi mos, ut ſuprà dixi. 39

ejus inſcriptio.

Meyer. anno 1320. & Marchant. Comment. li. 2. vita Roberti Betunii. Ibidem.

Aliquantò poſt dictam emptionem, inter alia etiam hæc ditio oppignorata eſt *Roberto Caſletano*, Roberti Betunii Flandriæ Comitis ſecundo natu filio, in aſſignatione annui redditus decem millium librarum Pariſienſium antiqui pretii, ſive, quod perinde eſt undecim millium ducentorum quinquaginta florenorum (valet enim vetus libra Pariſienſis floreno & octava, ejus parte) donec illam poſtmodum cum aliis non nullis in ſolidum accepit à nepote Ludovico (cui fatalis locus clade Gallicâ contra Anglos Creſſiaci agnomen dedit) & ad filiam *Iolanthidem* tranſmiſit; quæ *Henrico*, Bari Comiti nupta, in *Barenſem* familiam eam tranſtulit: unde ad gentem *Luxenburgicam* migravit, conjugio unicæ filiæ *Roberti Barenſis*, cum *Ludovico Luxemburgico* S. Paulli Comite, & apud Gallos Equitum Magiſtro. Poſt hunc *Antonium Luxenburgenſem* hoc Dominio potitum 40 41 42

Hæc ditio cui oppignorata.

(veteris libræ Pariſienſis pretium).

à quo tēpore, & a quibus hereditariè poſſeſſa.

Meyer anno 1322. Idem anno 1346. Analect. Harduini & Marchant. Comment. li. 1. & 2. Analect. Harduini.

tum lego, anno CIↃ CCCCXC. Inde paucis pòſt annis invenio Anal. Har-
Philippum Clivienſem, Raveſtanæ, *Bornehemi*, Inghenæ, & Wy- duini.
nendalæ dominum. Poſt hunc *Alphonſus Davalus*, Marchio Ibidem an. 1527.
Vaſti, aurei velleris Eques, hanc ditionem poſſedit. Hunc exce- Ibidem an. 1531.
pit *Marchioniſſa Piſcara*, cum *Duce Vendomio*; cujus, tabulis anni Ibidem anno 1564.
CIↃ IↃ LXVI, mentio. His ſucceſſit *Alphonſus Davalus* Arrago- Archiv Teneramond.
nenſis Aquinas, Marchio Vaſti & Piſcaræ; à quo ad familiam tabulæ emp-
Colomenſem emptione devenit anno CIↃ IↃ LXXX: in qua pri- tionis.
43 *Præſens loci dominus.* mus eſt *Petrus Coloma*, Bornehemi Baro, Dominus Marieker-
ke, Bobadillæ, & Ternaſi, qui uxorem habet *Ioannam Leſcuyer*,
44 *ejus uxor.* Roberti filiam, vicecomitem Durlani; Bretellæ, Ternaſi, Alenç:
Morienſarti, & Serouxi dominam: quorum poſtrema duo ad-
45 *Idem novi Cœnobii auctor.* epta eſt hereditate ampliſſimi viri Franciſci le Vaſſeur in Cō-
cilio Status Belgici Regi Catholico à ſecretis, & incliti ordi-
nis aurei velleris Scribæ.

Habet autem Bornchemum præter prædictū novum Cœ-
46 *Ibidem arx* nobium, & veterem quam dixi Abbatiam, quæ in Prioratum
converſa eſt, vetuſtam arcem: quæ à quo condita ſit, ignoratur.
Credibile tamen à villanis ſive Gandaviis; quos eâ ditione po-
titos conſtat à ſexcentis prope annis, ut ſuprà docui: fortè etjā vide pa 6 & 14.
multo antè, Comitum novi Caſtri tempore, de quibus etjam
47 *in ea turris.* Calkenæ deſcriptione dixi. Intùs in areæ medio turris eſt ro-
tunda, ſupernè plana, ſummâ operis firmitate. hanc ante arcem
48 *de ejus origine* ſtetiſſe narrant. Incolæ ad Iulii Cæſaris ætatem, & antè, ejus o-
riginem referunt; eamque ipſam fuiſſe contendunt, quam Gy-
49 *Gygas à Brabone ubi caſus* gas ille incoluit à Brabone cæſus: hoc allato aſſertionis ſuæ ar-
gumento, quod Brabonem Lovanio Gandavum rectâ viâ iter
feciſſe Brabantiæ Annales narrant quando gygantem obvium cap. 1.
duello vicit. Viam autem Lovanio Gandavum, non per Ant-
verpiam; ſed hàc ducere. Hæc illi. Tantus eſt amor antiquitatis
ut eam quiſque vel à fabulis ſibi afferat.

Fuit jam olim ea Arx Flandriæ feudum, ut hæc verba *Hugonis Caſtellani* XII teſtantur. *Et recognoſco* quod Caſtrum meum de Bornhem de ipſo (Comite Flandriæ) in feodum teneo: & quandocumque dictum Caſtrum petierit; illud ei ad uſus, & conſuetudines Flādriæ, ſine aliqua contradictione concedam. Sita eſt autem ad ripam veteris Scaldæ ubi id flumen latiſſimū adhuc habet alveum; credas tamen non Scaldim fuiſſe, ſed è Scaldi derivatum. Id verò flumen quanta à ſe divortia fecerit, nunc compendium perruptione quærēs, nunc longo per meādros ambitu ſerpens, non ex priſcis modò riparum aquarumq́; veſti-

veſtigiis, hîc & alibi conſtat;ſed etjam è litterarum monimentis eſt manifeſtum. Cæſar hoc flumen ſuo tempore in Moſam influxiſſe dicit:quod nunc mirum, niſi accuratiùs diſpicienti in mentem veniret,veterem inter inſulam Tholenſem & Brabantiæ continentem alveum fuiſſe, ante vehementes illas Oceani irruptiones; quibus immenſum ſpatium hîc illic gurges hauſit,effecitq; ex continente eas inſulas, quæ nunc Zelandicæ,id eſt maris terræ,nūcupantur. Vliſſingam certè ad annum ɪↄ cccc ʟxxx Flandriæ continentem fuiſſe Marchantius auctor eſt. Sed nimis remota loquor. Dabo hîc quod fidem ſuperet;niſi illam indubitatæ fidei archiva adſtruant. *Coudenburgi* amplum in Waſia dominium (quo nunc vir nobilis Chriſtophorus van Etten Henrici filius potitur)habuit aliquando circa prædictam arcem aliquas poſſeſſiones. In iis erant duo loca *Den grooten Weerd*, & *den Cleynen Weerd*: ut docent tabulæ Walteri de Coudenburgh, Walteri filii, anno cɪↄ cc ʟɪv. De iis apud Bavonenſes Gandavi hæc exſtant: *Walterus de Coudēburgh, miles, & Machtildis ejus uxor, & Ægidius miles, eorum primogenitus, vēdiderunt Eccleſiæ S. Bavonis terrā quæ dicitur magnus Weerd & parvus Weerd, cum duabus garbis decimæ dictæ terræ, & omnibus appendentiis, jacentem inter Tamiſiam, Bornem, & Thielrodā, Scalda & Durmā aquā undique interclуſam: exceptâ piſcariâ extra dicū, & altâ juſtitiâ, tam intrà, quàm extra dicum. Pro quâ terrâ contulerunt Abbatiæ in feudum duodecim libras annui redditus, ad S. Bavonis ſolvendas, quamdiu uterque Weerd manſerit non dicatus* (id eſt aggere ſeptus) *Altero verò Weerd dicato, ita quod Eccleſia fructus percipiet de eodem, ſolvet Eccleſia viginti libras: Et utroque Weerd dicato ad plenum, ita quod Eccleſia fructus percipiat, & quamdiu remanſerint dicati, ſolvet ipſis Eccleſia annuatim quadraginta libras*. Hæc *anno* cɪↄ cc xʟ. Multa hîc notanda; ſed quod admiratione dignum dixi, illud eſt: quòd hæc *terra* dicatur *Scalda & Durma aquâ undique interclуſa*; quum Durma nullā ejus partem nunc attingat: quæ ſolo Scaldâ ad Occidentem, & Septemtrionem alluitur. Id autem inde veriſimile: ad illud uſque tēpus Scaldam, juxta hanc Arcem veterem tenuiſſe alveum; Durmam verò Temſecam uſque fluxiſſe, & ibi demum ubi nunc cataracta eſt, Scaldi junctum. Ite nunc & per Moſæ, Rheniq; curſus, veteres accolas quærite.

Left margin notes: *de bello Gallico lib. 6.* — *Vide Meyer. ad an. 691. Commentar. lib. 1.* — *Archiva D. Bavonis.*

Right margin notes: 53 *Coudenburgi dominium ubi & cujus.* — 54 *eius prope dictam arcem duo loca.* — 55 *eorum olim ſitus.* — 56 *& inde conjectura.*

CORONIS

De viris illuſtribus hujus urbis.

NVNC verò, ne eorum obliviſcamur, qui hîc nati, illuſtre aliquod ſuæ dignitatis & eruditionis ſpecimen poſteritati dedêre; ratio monet eos hîc in medium adferre; ut extremam hanc ſcriptionis noſtræ *Coronidem*, nominis ſui ſplendore exornent, & Lector illuſtrium virorum memoriâ recreatus, inſipidi hujus condimenti faſtidium levet. Sunt aut inter plures potiſſimùm hi:

1 *Blandinii Iubilæum in Ordinarium quando.* Reverendus vir dominus *Cornelius Columbanus Vranx*, Abbas modò D. Petri, in monte Blandino, juxta Gandavum, variis ſcriptis & pietate notus: qui nuper cum decimo ſui Cœnobii ſæculo expleto, decimum ſacerdotii ſui luſtrum celebravit, & auſpicatò undecimum vegetus adhuc, valenſq; iniit anno CIƆ IƆ CX.

Ægidius Boele Hunc mihi ſuggeſſit vir optimus & doctiſſimus, Simon Kerckhovius Cathedralis Eccleſiæ Gandavi paſtor, deſcriptis ex D. Bavonis bibliothecâ his verbis: *Ægidius Boele Tenramondanus Abbas Monaſterii Gandenſis, qui & Epi-*

2 *Ægid. Boele quotus ſit Abbas D. Bavonis.* *ſcopus Roſenſis erat, obiit Cal. Maii anno* CIƆ IƆ XVII. Fuit hic Abbas LIX, ut didici ex ſerie Abbatum ejus Cœnobii, in Analectis Dionyſii Harduini apud amicum meum, Iuſtum Harduinum nepotem, unde inſuper hæc deſcripſi: *Ægidius Boele à Teneramondâ Abbas Bavonis* LIX, *conſecratus eſt Antverpiæ in Eccleſia S. Michaelis, à domino ſuffraganeo Cameracenſi.* Et iterum: *Anno* CIƆ IƆ VII, *in feſto decollationis S. Ioannis fuit conſecratus in Abbatem Reverendus in Chriſto pater D. Ægidius: qui loca plurima antiquitate collapſa in melius reſtauravit; videlicet cryptam in S. Ba-*

3 *ejus ſtructura.* *vone, & domum Abbatialem extra civitatem in loco Chriſti, & alia loca plura: qui obiit anno* CIƆ IƆ XVII, *feriâ tertiâ Paſcatis, circa horam ſextam: qui etjam auro decoravit pheretrum D. Bavonis, &*

4 *tempus mortis* *S. Macharii argento, & alia plura.* Ibidem vocatur: *Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratiâ Epiſcopus Roſenſis, Abbas inſignis Monaſterii S. Ba-*

5 *Raphael de Marcatellis quis.* *vonis, juxta Gandavum.* Fuerat antè Sacellanus Raphaelis de *Analect. Harduini.*

Mar-

Ibidem.

Marcadellis, Philippi Burgundiæ ducis nothi, Epiſcopi Roſenſis (alibi legi Loſienſis) & Abbatis D. Bavonis, qui vivus utramque dignitatem abdicans, in hunc contulit, conſpectâ Viri virtute, & prudentiâ. Ceterùm quod ad Epiſcopatum illum Roſenſem attinet, is titulus tantùm erat, non functio: niſi quod ordines conferebant: quod Philippi pulcri Caſteliæ regis, & Belgarum principis conſilio Raphaelem feciſſe reperi, Inſulis, Gādavi, & in Cœnobio D. Bavonis.

Marchant. Commentar. lib. 1. ubi de Teneræmōda

Ioannes Teneramondanus Carthuſianus Theologus, variis lucubrationibus clarus, ex quibus exſtant: De notitia Dei, De naturâ, lapſu, reparatione hominis, De fide Chriſtiana. 6

Ioannis Teneramondani ſcripta.

Analect. Harduini.

Dominicus Cacaert Iuris utriuſq; Doctor: qui ſcripſit de materiâ legatorum. Obiit & conditus eſt Lovanii, ubi in laminâ æreâ inſcriptio eſt talis:

ibidem.

Hic jacet ſepultus M. Dominicus Cacaert, à Teneræmonda, utriuſque Iuris Doctor præſtantiſſimus, vir juſtus, ac pius, qui poſtquam ſacros Canones plurimis annis primus ordinarius ingenuè prælegiſſet, obiit anno CIↃ IↃ XLVIII IX *Iunii.* 7

Dominici Cacaert monumentum.

Hic requieſcit honeſta domicella Diſna vanden VVyngaert, Conjux quondam integerrimi viri Magiſtri Dominici Cacaert. Iuris utriusque Doctoris, quæ obiit CIↃ IↃ LXX XXVIII *Ianuarii.*

Roſiana Coleners, Poetria, Annæ Bincianæ æqualis; cui & nota, & amica fuit: quam Marcus Vaernewyck publicis ſuis monimentis commendavit. Hæc licet illiterata, imò analphabeta, non tamen amuſa fuit: ſuperſunt enim in Sodalitate Roſiana, in qua nomen dederat, Flandrica ejus Poemata, quæ etjam in meliore ſexu laudem mereantur. Obiit circa annum CIↃ IↃ LX tumulata hîc ad D. Virginis. 8

Belgicar. Antiquitatū, l. 1.

In muliere mirandum.

Aubert. Miræus in Elogiis.

Ioannes Livinus Lævini Torrentii, magni illius Præſulis Antverpiani ex ſorore Clarâ nepos, Græcorum Patrum ſedulus interpres: è cujus ſtudii medio curſu, præpropera virum

Hh 2 mors

mors rapuit. Opera ejus edita ſunt hæc: *Niſſenus*, *& Chryſoſtomus de Virginitate*, *Theodori Studitæ Catecheſes Scholiis illuſtratæ*, *& Notæ in duodecim Panegyriſtas*. Inſuper apud heredes aſſervantur. *Ioannis Chryſoſtomi Epiſtolæ*, *Andronici Imperatoris diſputatio*, *Euripidis Tragediæ*, *Athenæus dyphnoſophiſta*, atque alia multa, quæ ſummâ curâ Latio donavit. Meditabatur omnia *Niſſeni* in lucem dare; ſed nondum ſenem mors occupavit. Ejus inſcriptio Epitaphia ad D. Virginis Antverpiæ (ubi Canonicus fuit) eſt hæc:

9 *Ioannis Livineus opera.*

DEO OPT. MAX.

10 *Epitaphium.*

IOANNES LIVINEVS GANDENSIS

LÆVINI TORRENTII ANTVERP. EPISCOPI,

EX SORORE NEPOS,

CANONICVS, ET CANTOR HVIVS ECCLESIÆ:

QVI VT GENERE, ET ERVDITIONE,

SIC ET TVMVLO PROXIMVS AVVNCVLO,

HIC QVIESCIT.

A GRÆCIS PATRIBVS ILLVSTRANDIS,

IN QVA LINGVA VALDE EXCELLVIT,

E MEDIO CVRSV ABREPTVS,

ÆTAT. LII. CHRISTI ANNO CIↃ IↃ XCIX,

IDIBVS IANVARII.

Hoc in Epitaphio *Gandenſis* dicitur; quia eâ urbe & oriundus fuit, & ab ipſis uſque incunabulis educatus; attamen Teneræmondæ natum, ex ejus apud Miræum vitâ, & aliunde conſtat.

Iacobus van Loughenhaghe Pater Cœnobii Brigittani Teneræmondæ, Hic anno CIↃ IↃ C, Iubilæum ſui Sacerdotii celebravit.

Vixit

Vixit diu in viridi Senectâ: donec acutiſſimis podagræ doloribus infeſtatum, tandem mors, dum hæc commentamur, terris abſtulit, cælo aſſeruit. Edidit *Commentarios in Sacroſanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundùm Lucam, & in Epiſtolam D. Iacobi.* 11 Iacobi van Loughenbaghe Scripta.

Petrus vanden Wile, vulgò *de Rotâ*, cæcus, & claudus ab origine; ſed ingenio corporis vitia cõpenſante, inter doctiſſimos 12 de Petro vanden Wiele [illegible] olim Lovanienſis Academiæ celebratus. Obiit hîc in Hoſpitali D. Blaſii anno CIↃ IↃ XXII.

Obituarium Eccleſiæ Teneræmond. Marchant Commentar. lib. 1.

Oliverius, & *Anſelmus Niculandi*, geminum patriæ, & Patriciæ ſuæ familiæ ornamentum; uterque Iuriſprudentiæ laude inſignis: quorum hic variis in Republicâ muneribus perfunctus, tandem deceſſit Procurator Regius, in Concilio Flandriæ, conditusque eſt Gandavi ad D. Iacobi. Ille verò, cujus etjam multa exſtant, hîc illic in Rempublicam merita præter Iuris cognitionem, omni humanitate, & variâ eruditione claret.

Antonius Schoormannus: qui ob ingenii ſolertiam, & in agendo dexteritatem, per varios dignitatum gradus, tandem in Concilium Parlamenti adſcendit, non ita ſtaturus felicitatis ſuæ metam; niſi illum in viridi Senectâ mors occupaſſet. De quo quidem viro, cùm, qui virum non tulerant, mortuum laudarent (ut tum demum judicia vera ſunt, cùm nec ſpes, nec metus cogit) hominem doctum exclamare memini Horatianum illud:

* Horat. Ode 24. lib. 3.

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

OPERIS

OPERIS EPILOGVS.

HÆC ea ſunt, quæ de amato mihi opido Poſteritati viſum conſecrare: ſi quid uſpiam ceſpitavi, in tantâ temporum caligine, & ſcriptorum inopiâ; paratam mihi Lectoris veniam ſcio, aut certè opto. Hoc unum profiteor, quod antè præſtare addixi: eâ accuratione me uſum, quâ potui; eâ fide, quâ debui. Si quis meliora;

Candidus imperti, vel partis utere mecum. Hora. de Arte poetica.

FINIS.

EPI-

EPITOME

SIVE

Rerum quæ hoc Opere diſſeruntur

INDEX

Per *Libros*, *Capita*, & *Numeros* diſtinctus

LIB. I. CAP. I.

1 F*landriæ* diviſio.
2 *Teneramonda Flandriæ Proprietaria.*
3 ejus priſcum nomen.
4 *Teneramondæ* etymon.

LIB. I. CAP. II.

1 Vrbis initium quod.
2 Arx an ab *Advaticis*,
3 ejus aliunde origo quæſita
4 ejus ſitus,
5 quando adhuc ſteterit,
6 quando prolapſa,
7 Ibidem officina Monetaria
8 Curia Feudalis,
9 quæ Dominia complectatur.
10 Gandavi feuda huic Curiæ obnoxia.
11 Hujus Curiæ privilegiũ I.
12 Privilegium II.
13 privilegium III.
14 ſuper hoc Concilii Flandriæ contentio,
15 eam quis repreſſerit.
16 privilegium IV.
17 qualis in feuda ſucceſſio,
18 trans Scaldim:
19 cis Scaldim,
20 quæ extra Territorium,
21 Collis in Arce unde.

LIB. I. CAP. III.

1 Vrbis initium quale,
2 de eo conjectura.
3 Hoſpitale S. Ægidii olim ubi,
4 urbs quando mœnita.
5 A quo prolatum pomœriũ.
6 Muri quando partim demoliti.
7 Arcuatum opus à quo.
8 Quid dilatatione acceſſerit
9 urbis flumina,
10 rivi,
11 aër,
12 pontes,
13 pons Scaldenſis ſubitus,
14 ripæ,
15 fora,
16 phalæ,
17 Curia,
18 macellum,
19 mercatus hebdomadalis,
20 ejus privilegium,
21 nundinatio annua,
22 quando olim,
23 cur tranſlata,
24 ejus privilegium,
25 qui hujus expertes.
26 urbis Portæ,
27 Lapidea quando ſtructa.
28 Molæ aquaticæ,
29 ventilares.
30 Gymnaſium:
31 Nova Arx.
32 Aedes privatæ.
33 Aula Viglii.

LIB. I. CAP. IV.

1. *Teneramondæ* ſitus,
2 quo ſolo,
3 vicinæ urbes,
4 ejus qualitas.
5 Sententiæ argumentum,
6 numquam controverſum:
7 ne à capitali hoſte.
8 *Domini* quale Imperium.
9 Non eſt Flandriæ feudum.
10 contra id tabulæ,
11 qua ratione datæ, conjectura.

12 Con-

12 conjecturæ ratio,
13 altera conjectura,
14 ejus ratio,
15 à pari.
16 Tabulę argumēto rejectæ,
17 & tabulis,
18 contra has argumentū rejectum,
19 aliis tabulis,
20 & evidenti argumento.
21 *Teneramonda* cur à Cresſiaco multata.
22 de multa idonei ſcriptoris judicium.
23 *Teneramōda* in quibus concilio Flandriæ obnoxia;
24 in quibus non.
25 *Comitis Flandriæ* à quo tempore,& quæ hîc poteſtas.
26 exempla.
27 Priſcorū *Dominorum* quale hîc Imperium.
28 Supremi Imperii nota I.
29 ſecunda,
30 tertia,
31 quarta,
32 ultimū Reſortum quanti.
33 *Teneramondenſes* habuiſſe, argumentum unum:
34 alterum:
35 tertium,
36 partim ſublatum;
37 partim non.
38 Iudicum Feudalium dignitas.
39 Supremi Imperii nota V.
40 ſexta,
41 ſeptima.
42 *Teneramondam* à Deo teneri.
43 Cur priſci *Domini* Flandrię ſe rebus miſcuerint; non Brabantiæ.
44 *Teneramōda* cur *Flandria Proprietaria*:
45 & à quo tempore,
46 quis *Comitum* primus *Teneramonda* Dominus.

LIB. I. CAP. V.

1 *Teneramondam* Brabātici fuiſſe juris argumentum I.
2 ſecundum,
3 tertium,
4 quartum,
5 quintum.
6 Reſponſio ad I.
7 Brabanti donationem eſſe fictam: ſive quoad dominium utile,
8 ſive quoad directum,
9 hujus ratio una ab hiſtoria,
10 altera,
11 tertia,
12 quarta.
13 Brabanti an de utili, an de directo Dominio agant.
14 Hiſtorica eorum narratio,
15 quis præiverit.
16 de utili illos agere, argumentum.
17 Divæi error.
18 Anonymi narratio.
19 Dintherus cur hic taceat.
20 Hæc fabula penitus exploſa.
21 Reſponſio ad II.
22 allegatum eſſe falſum.
23 Reſponſio ad III.
24 Conſuetudo conceditur, Brabantiæ eſſe negatur,
25 ratio,
26 Conſuetudo explicata,
27 quando recepta.
28 quâ cauſâ.
29 Cur *Antverpiam* itum.
30 *Roberti Teneramōdæ* domini lex.
31 Inde objectio.
32 ejus ſolutio.
33 de ejus conſuetudinis origine, conjecturæ.
34 ea firmata,
35 an ea conſuetudo ſublata.
36 Iterū argumenti nervoſa rejectio.
37 Reſponſio ad IV.
38 *Auſtria & Lovanii* eadem inſignia.
39 Item *Teneramōda*,& *Betunia*,
40 Reſponſio ad V.
41 Argumentum an verum.
42 Negativæ ratio I.
43 altera à præpoſtero.
44 Controverſię conciliatio.
45 *Teneramonda* quomodo olim *Brabantia*.
46 *Brabantum* nunc q[illegible]m olim anguſtiorem.
47 *Teneramonda* olim *Lotharingia*.
48 Eadem numquam *Ducatus Brabantici*.
49 De *Lotharicio*, & *Brabantia* nomine diſſertatio nova.
50 *Lotharicii* ruinæ ubi.
51 de *Eenham* ſuſpicio.
52 ea confirmata.
53 *Eenham* olim quid,
54 quid nunc,
55 olim portu nobile,
56 Caſtro,
57 mercatu,
58 Monaſteriis.
59 Caſtrum à quo everſum.
60 Ibidem Cœnobiū à quo.
61 *Eenhamæ* dominus quis.
62 *Brabantiæ* nomen unde.
63 *Brachantum & Brabantum* ſynonima.
64 Divæi error.
65 *Brachantum* & *Brabantum* ſynonima eſſe probatur.
66 *Brachantum* pro *Brabanto*.
67 *Brabantum* pro *Brachanto*.
68 Hodiernam *Brabātiam* extra veterem eſſe.
69 Illi rei lux.
70 *Brabantiæ* nomen non eſſe à *Bratuſpantibus*.
71 *Eenhamæ* præſens dominus
72 Cœnobium reſtituit.
73 *Lotharicium* Brabanti fruſtra quæſiverunt,

LIB. I. CAP. VI.
1 Superioris capitis conprehenſio.
2 *Magryptius* an *Teneramonda* Domin.
3 *Haimo Teneramonda Comes.*
4 *Hugo de Tenremonde.*
5 *Alardus de Tenremonde.*
6 *Bernerus de Tenremonde.*
7 *Daniel de Tenremonde.*
8 *Adel Widu Teneramõda* domina
9 ejus maritus.
10 *Advocatus D. Bavonis*, conjecturâ.
11 Conjecturæ ratio una,
12 altera;
13 tertia.
14 *Ringoti* mors.
15 quid monimento inſculptum, & inſcriptum.
16 *Teneramondam Adel Widi* dotalem, unde conſtet.
17 *Ringoti* recens epitaphium
18 *Daniel Teneramonda* dñs.
19 ultus cædem *Caroli boni.*
20 *Gulielmum Iprenſem* cepit.
21 illi *Flandriã Alſatios* debet.
22 ejus elogium.
23 liberi.
24 *VValterus Teneramonda* dñs.
25 ejus inſcriptio.
26 fratres.
27 *Theodericus de Tenremonde.*
28 ejus mater.
29 *VValteri* altera inſcriptio.
30 *VValterus II. Teneramonda* dominus.
31 ejus inſcriptio.
32 & conjux.
33 hujus diploma.
34 quãdo datum, conjectura.
35 ſecundam illi fuiſſe conjugem, conjectura.
36 *Machtildis* quæ inter teſtes, quæ ſit.
37 *Daniel* ibidem, quis;
38 & *Theodericus.*
39 Aliud ibidem ſingulare.
40 *Machtildis* domina.
41 à quo tempore.
42 ejus maritus.
43 cujus filius.
44 hujus fratres.
45 *Teneramonda*, & *Betunia* quãdo junctæ.
46 *Betuniæ* inſignia unde.
47 *Teneramonda* & *Betunia*, inſignia.
48 De *Faſcia* Goropii diſſertatio,
49 de *Advocati* notione annotatio.
50 *Advocati Atrebatenſes* an *Atrebati* domini.
51 *Arteſia* quando à *Flandria* avulſa,
52 quando in Comitatum erecta.
53 quomodo ad Flandros redierit,
54 *Advocati Atrebatenſes* quales fuerint.
55 *Gulielmi*, & *Machtildis* diploma Blandinienſe.
56 De antiquitate *Blandinienſis* Cœnobii, & *Bavonenſis* controverſia.
57 ſuper eâ noſtra deciſio.
58 *Gulielmi* mors,
59 & liberi.
60 Meyeri error.
61 *Daniel Betunia* dominus,
62 ejus uxor,
63 mors.
64 *Gulielmus Molenbeca* dñs.
65 ejus uxor,
66 liberi,
67 & nepotes.
68 *Ioannes Gulielmi* filius.
69 *Machtildis Gul.* filia,
70 ejus maritus,
72 liberi,
73 nepotes,
64 pronepos.
75 ejúſque poſteri.
76 *Margareta de Tenremonde.*
77 altera ejuſdem ſoror, cui nupta.
78 ejus filius,
79 nepos,
80 pronepos,
81 ejuſque filius.
82 *Inghelrammus de Tenremonde.*
83 *Machtildis* dominæ obitus.
84 *Robertus Teneramonda* dñs.
85 ejus probata in *Ferdinandũ Fland.* Comitem fides,
86 & varia geſta,
87 ejus prior inſcriptio.
88 item altera,
89 leges huic opido dedit,
90 urbem auxit,
91 ejus pietas.
92 Cœnobio *Troncinienſi* quid contulerit.
93 ejus occaſione oſtenſus in hiſtoria de *Ivvano Aloſtenſi* error unus:
94 & alter, de ſucceſsione *Comitatus Aloſtenſis.*
95 *Roberti* obitus.
96 uxor,
97 liberi.
98 *Machtildis* domina.
99 (Guicciardini error)
100 ejus maritus,
101 nuptiæ ubi, & quando,
102 mors,
103 de tempore diſquiſitio.
104 ubi humata.
105 Meyeri error.
106 *Guidonis* Epitaphium.
107 *Machtildis* epithaphium,
108 liberi.
109 Meyeri error.
110 *Balduinus.*
111 *Ioannes.*
112 *Philippus,*
113 uxor ejus,
114 illius in patriam amor,
115 virtus militaris,
116 obitus.
117 *Margareta.*
118 *Maria.*

119 *Beatrix.*
120 *Ioanna.*
121 *Machtildis.*
122 *Robertus* dominus,
123 ejus uxor,
124 inſcriptio,
125 de *Manfredo* triumphus.
126 Idem pòſt Comes Flandriæ.
127 *Gulielmus* dominus:
128 ejus uxor.
129 idem inter quos arbiter,
130 ejus captivitas,
131 çum fratre controverſia
132 inſcriptio,
133 obitus,
134 liberi, & nepotes.
135 *Gulielmus III.* dominus,
136 ejus uxor.
137 Idem Brugarum Præfectus.
138 (Meyeri error)
139 Patris controverſiam finiit.
140 ejus mors.
141 *Ioannes* dominus,
142 ejus inſcriptio,
143 & mors.
144 *Maria Teneramonda* domina,
145 ejus maritus,
146 de eâ error,
147 eadem quando adhuc ſuperſtes.
148 Philippus Galliç rex Teneræmondæ dominus.
149 *Ludovicus Maleanus* Flandriæ Comes *Teneramondæ* dominus quomodo.
150 Alia rei occaſio,
151 utra cauſſa verior.
152 *Maleanus* quando demum utilis dominus,
153 Conciliatio pugnantium auctorum.
154 Dintheri alia mens, alia verba,
155 ejus rei illuſtratio.
156 *Mechlinia Creſsiaci,* pretio.
157 Inde controverſia,
158 & bellum,
159 quis dein ſequeſter,
160 quæ inter partes conventio.
161 *Flander* totâ cedit,
162 qua lege.
163 Ceſſio cur irrita.
164 à *Maleano* iterata, certâ conpenſatione,
165 ea quæ fuerit.
166 Dintheri interpretatio.
167 An à Rege conpenſatio.
168 Negativæ ratio una,
169 & altera.
170 Conjectura veriſimilis.
171 *Maleanus* gratis non ceſſit:
172 neque virium inopiâ:
173 quod occupata Brabãtia teſtatur,
174 & leges pacis,
175 neque nuptiarum gratiâ:
176 neque metu Regis:
177 ſed conpenſatione *Teneramondæ.*
178 Hæc *Flandriæ Proprietaria,* cur.
179 Qui poſt *Maleanum Teneramondæ* domini.
180 Comites Flandriæ *Teneramõdæ,* titulo uſos, exempla
181 *Margareta Maleana* dña.
182 ejus maritus.
183 *Brabantiæ* quid promiſerit.
184 *Ioannes Burgundio* dominus
185 *Philippus Burgundus,* dñs.
186 *Carolus Audax Teneramondæ* dominus.
187 *Teneramonda* quando ſeceſſum habuerit.
188 *Maria Burgunda Teneramondæ* Domina.
189 *Margareta Eboracenſis Teneramondæ* uſu fructuaria.
190 Civis *Teneramondani* egregium facinus.
191 *Philippus Auſtriacus Teneramondæ* dominus.
192 *Carolus V. Cæſar, Teneramondæ* dominus.
193 *Philippus II. Auſtriacus Teneramondæ* dominus.
194 ISABELLA CLARA EVGENIA *Teneramondæ* dña.
195 ALBERTI *Auſtriæ Archiducis conjux.*
196 ex *Hiſpania cum Archiduce* ſolvit.
197 In *Belgicam* dotalẽ venit.
198 *Teneramondam* viſit.
199 quem hic affectũ oſtenderit.
200 His Principibus *Belgica* quid debeat.
201 nuncupatũ *Archiduci* elogium.
202 In illud noſtrum Epigramma.

LIB. I. CAP. VII.

1 *Guidonis* Fland. Comitis ingenium & fortuna.
2 quâ re *Gallum* offenderit.
3 in carcerem conjicitur,
4 liberatur.
5 Filia obſes,
6 & fruſtra repetita.
7 bellum Regi indicit,
8 à confœderatis deſertus,
9 Regi ſeſe dedit, certâ lege.
10 Eâ fruſtratus, in carcerem mittitur.
11 *Flandria* fiſco addita.
12 *Teneramonda* occupata.
13 *Teneramondæ* arx,
14 difficulter recepta,
15 quare.
16 *Godefridus Virſonius* quis,
17 *Philippi Flandrenſis* in patriã amor,
18 fiduciam ſuis addit,

19 hoſti

19 hoſti metum.
20 inducias paciſcitur,
21 quare.
22 Gallos acie fundit.
23 Regis in prœlio periculum,
24 quid hoc bello conſiderandum.
25 Tota *Flandria* ſub Imperio trium urbium.
26 *Teneramonda* Gandenſibus tributa.
27 novæ eorum leges.
28 *Teneramonda* Gandenſibus ſe ſubducit.
29 *Comes*, & *Amboſius* præſidio veniunt.
30 *Gandenſes* huc convolant.
31 Illi fugiunt,
32 urbs viriliter defenſa,
33 tandem dedita.
34 Dati obſides.
35 alia belli ratio.
36 *Maleani* faſtus,
37 exactiones,
38 repulſa,
39 irritamenta belli,
40 belli fax quis,
41 (Froſſardi error)
42 ejus cauſſa,
43 factum,
44 quot millia hoc bello cæſa
45 quæ urbes Principi fidæ.
46 Comes *Teneramondæ*.
47 Gandenſes *Teneramondam* oppugnant.
48 fruſtra.
49 qui hic fortiſſimi.
50 Pax,
51 novi belli cauſſa,
52 culpâ *Nobilium*,
53 *Prunelli* textoris,
54 & *Comitis*.
55 Teneræmonda tentata.
56 *Gandenſium* clades,
57 Teneræmonda obſeſſa,
58 ſumma vi oppugnata,
59 dedita.
60 Pace reſtituta,
61 tertium obſeſſa.
62 Pugna Teneræmondana,
63 obſidio ſoluta,
64 aliis urbs occupata;
65 non tamen Arx.
66 Namurcæi cædes.
67 Pax rurſum.
68 Iterum bellum.
69 Teneræmonda tentata.
70 *Gandenſis* ager vaſtatur.
71 agri *Teneramondani* incendia,
72 Redditæ *Gandenſibus* vices.
73 *Teneramonda* obſeſſa.
74 Sarcaſmos,
75 Obſidio ſoluta.
76 Nobilis Angli cædes.
77 *Philippus Audax* bellũ continuat.
78 Is cur *Audax* dictus,
79 *Teneramondana* naves,
80 quò miſſæ,
81 quo fructu,
82 ſub *Philippo Bono*,
83 *Caleti* obſidio,
84 quâ cauſſâ.
85 *Gandenſes* & *Brugenſes* obſidionem deſerunt,
86 quâ cauſsâ,
87 altera,
88 tertia;
89 quæ cauſſa belli *Gandenſis*,
90 *Philippi* diſſimulatio.
91 *Brugenſes* ulciſcitur,
92 *Gandavo* Curiam Concilii transfert.
93 Tributa indicit.
94 *Gandenſes Gaveram* occupãt
95 *Philippus Teneramondã* venit.
96 (mora belli periculoſa)
97 ſubito ponte Scaldim ſternit,
98 propugnaculo munit.
99 *Gandenſium* clades,
100 Eorum victoria,
101 funeſta victoria.
102 *Iacchi Lalani* virtus.
103 Laudanda Principis humanitas,
104 vetus conſuetudo,
105 De *Lalano* plura.
106 *Gandenſium* clades,
107 Legati Galliæ Regis *Teneramonda*
108 eorum operâ induciæ,
109 Princeps abit *Bruxellas*.
110 quis huic opido Præfectus.
111 *Gandenſium* occupando Scaldis propugnaculo,
112 ferox adventus,
113 oppugnatio,
114 repulſa,
115 ad *Gaveram* clades.
116 Pacis leges.
117 quid in iis de *Teneramonda*.
118 Cauſſa belli Flandrici, ſub *Maxamyliano*.
119 diſcordiæ copiendæ *Teneramondæ* conventus,
120 nullo fructu.
121 *Maxamyliani* ſtrategema,
122 quo hæc urbs capta.
123 unius cædes,
124 & cujus.
125 Principis prudentia.
126 itum ab armis.
127 (Heuteri error)
128 quis huic opido Præfectus,
129 ejus hîc memoria.
130 *Gandenſium* adventus,
131 quo conſilio,
132 belli exitus quis.
133 *Philippus*, junior Princeps *Teneramondam* deductus.
134 Nuperrimo bello ærumnoſa huic urbi neceſſitas.
135 Aliquot Procerum hîc conventus,
136 quâ cauſsâ,
137 quæ dictæ ſententiæ,
148 cur in nullam itum

139 Teneræmonda clam occupata.
140 ea cauſſa direptionis *Mechliniana*,
141 quando ab occupatoribus deſerta.
142 *Teneræmondenſium* ad Albanum Legati.
143 *Mõdragonius* ſuos huc mittit.
144 Ciuium reſponſio,
145 militum admiſsio.
146 Poſtulata rata,
147 urbs direpta.
148 Legatorum reditus,
149 ablatorum reſtitutio,
150 (error Eman. de Meter)
151 Hiſpanicum præſidium.
152 Germanicum præſidiũ.
153 Reipub. noua adminiſtratio.
154 Regii militis inſolentia.
155 ordines de *Teneræmonda* ſoliciti.
156 cum Præſidiariis paciſcuntur,
157 invito Chiliarchâ.
158 *Bloſii* Prætoris prudens diſsimulatio.
159 conſilium,
160 *Franciſcus vanden Ketbulle*, dat Ordinibus operam,
161 fit Prætor *Teneræmondenſis*.
162 Hæretici cuiuſdam intemperies,
163 vitæ periculum.
164 *Teneræmonda* domus cuiuſdam incendium.
165 Temerarii per tenebras reſponſum.
166 Templa & Sacerdotum ædes direpta.
167 *Petri Dauvvere* Sacerdotis cædes,
168 eius auctor.
169 *Auriacus Brabantiæ* Præfectus.
170 *Matthias Archidux* evocatur
171 quo conſilio,
172 aliorum eâ de re ſuſpicio
173 *Auriaci* cautela.
174 *Franciſcus Valeſius*,
175 lectus Princeps,
176 eius conſilium,
177 *Teneræmondæ* præſidium,
178 Gallicæ cohortes immiſſæ,
179 ceteros pellunt.
180 urbem occupant.
181 ſub dio agunt.
182 Gallorũ *Antverpiæ* clades.
183 *Valeſius Teneræmondam* cogitat.
184 in via clades.
185 *Teneræmondam* venit.
186 cum Ordinibus paciſcitur.
187 Pacti leges.
188 *Teneræmondâ* cedit,
189 & *Belgicâ*.
190 *Teneræmonda* rurſus penes Ordines.
191 Eorum de hac urbe conſilium,
192 de exauthorando *Rybovio*,
193 Detectum:
194 & inpeditum.
195 Scaldis Wetteræ aggere frenatus,
196 cauſſa colloquii.
197 Obſides.
198 *Embieſii* hoſpites,
199 eius machinatio,
200 impedita,
201 eam morte luit,
202 non ſolus.
203 *Teneræmonda* præſidio firmata,
204 à *Parmenſi* obſeſſa.
205 à Prætore deſerta,
206 derivato Tenerâ,
207 bis oppugnata,
208 tandem dedita,
209 ejus deditionis *Romæ* memoria.
210 Præſidiarii dimiſsi.
211 (Eman. de Meteren errores)
212 Miniſter ſtrangulatus.
213 Civium in fidem catholicam, & Principem ſtudium,
214 de Civium fide *Caroli* V. teſtimonium,
215 de eâdem Epigramma.

LIB. I. CAP. VIII.

1 Confirmatio legũ, & conſuetudinum.
2 Confirmatio privilegiorũ Textoriæ,
3 de iure Aſyli,
4 de immunitate ab areſtis,
5 de Telonio Antverpienſi,
6 de muniis publicis.
7 Iterum de telonio,
8 nundinæ anniverſariæ,
9 earum tranſlatio,
10 de danda Civitate,
11 de evocationibus,
12 de aſſiſiis,
13 de purgatione foſſarum,
14 de reſidẽtia Canonicorũ,
15 de Iudicio feudali,
16 de cudendo numos,
17 de coctione cereviſiæ.
18 de exoneratione cereviſiæ
19 de optimo cathallo.
20 *Teneræmondã* non eſſe Comitatus Flandriæ,
21 de Sodalitate *D. Georgii*,
22 de venditione feudorum,
23 de Carcere civis.
24 Immunitas à fiſco,
25 de novandis magiſtratibus.
26 Forum hebdomadale,
27 de non areſtandis qui annonam adferunt.
28 de ædibus Mortuariis,
29 de Sodalitate *D. Andreæ*,
30 de excubiis nundinarum
31 de tranſmittendis litibus in ſcriptis,
32 de monopoliis,
33 de exoneratione merciũ,

34 de judice civili.
35 Iuriſdictio in hos cives Gandenſibus erepta.
36 de munitione opidi,
37 de Sodalitate *D. Sebaſtiani.*
LIB. I. CAP. IX.
1 Quæ hîc ſumma dignitas.
2 *Prætoris* munus.
3 *Prætorum* ab anno 1364. ad hoc ævum ſeries.
4 Controverſia ſedata inter *Gruythuſios*, & *Bonnos*.
5 *Philippus Maſminius Teneramondæ* obſeſſus,
6. ejus uxor,
7 utriuſque in Obituario Teneræmondæ memoriæ,
8 & Epitaphium.
9 *Ioan. Vyterzvvaene cujus filius,*
10 Maritus,
11 parens,
12 avus.
13 *Simonis Rȳm* Patruus.
14 Furore civili ſupplicio affectus.
15 *Symonis Rȳm* duellum.
16 *Ioan. van Zickele* apud Meyerum elogium.
17 *Simonis Rym* obitus,
18 & monimentum.
19 Gens *Rymia* unde,
20 unde illis Symbolum *Byſervelt.*
21 *Rymiorum* Gandavi vicus,
22 & ædes gentiles.
23 Gentis *Steenlandiæ* privatū bellum,
24 gentis nomen unde.
25 *Ioannis van Hamayde uxor,*
26 liberi,
27 ſepulchum,
28 familiæ nobilitas.
29 *Guidonis Ghiſtellani* uxor,
30 altera.
31 *Ghiſtellanæ* gentis nomen unde.
32 *Fulconis Vtenhovii* commendatio,
33 & Epitaphium.
34 gentis *Vtenhoviæ* antiquitas
35 *Ioannis de Prooſt* pater,
36 uxor,
37 obitus,
38 *Henrici vander Eycken* uxor,
39 liberi,
40 monimentum.
41 *Iacobi Donche* obitus, & ſepulchrum.
42 *Ioannis Coutreau* uxor,
43 & gentes conſanguineæ.
44 *Oliverii van Royen* obitus, & uxores,
45 gentis *de Bette* origo,
46 auctoritas,
47 domicilium Gandavi,
48 huic genti *Flandria* quid debeat.
49 *Iacobus de la Troullliere* ubi conditus.
50 *Franciſci Pottelsbergii* pater,
51 uxor,
52 ſepulchrum.
53 gentis *de Montmorancy* antiqua nobilitas,
54 & priſca inſignia.
55 gentis *de Baenſt* antiquitates. & origo.
56 *Ludovicus de Blois* Treloni dominus, quare captus,
57 & præturâ privatus.
58 *Amptmanni* munus,
59 cujus olim gentis.
60 *Decanus Hallæ*, (tur.
61 *Senatores* à quibus eligan-
62 Senatus *Aſſeſſor* Iuriſconſ.
63 & *Actuarius*,
64 *Senatorum* munus,
65 quæſtor.
66 Magiſter Fabricæ,
67 priſca vini pretium ſtatuendi conſuetudo.
68 Condendi decreta:
69 Civitatem dandi:
70 Cauſſas civium cognoſcendi:
71 eas & cives reos ex alieno Tribunali & carcere evocandi:
72 Controverſias judicandi: id unde,
73 Sanctiones *Roberti*.
74 *Teneramondæ* domini,
75 de vulnere,
76 de citatione,
77 de aſſultu ædium,
78 de iis qui aſſultui præſentes,
79 de eo qui aliquem armis fugauerit,
80 De eo qui vim vi depellens lædit.
81 De cæde exulis,
82 de rapinâ,
83 de conciliatione exulis,
84 De eo qui hoſpitio acc[i]piet exulem,
85 De fore factis inter extraneos,
86 De eo qui fuſte percuſſerit.
87 De eo qui pugno, palmâ, &c.
88 De eo qui alium per terrā traxerit,
89 De convitiis,
90 De treguis, ſive pace,
91 de pugnis civium,
92 de eo qui pacem renuit,
93 de eo qui Scabini teſtimonio vel ſententiæ dedixerit,
94 de eo qui Scabino vim inferet,
95 de vi feminæ illata,
96 de homicidio lex talionis,
97 de geſtādo gladio in urbe
98 de eodem,
99 de banno panis vini, &c.
100 de judicanda lite Actore peregrino,
101 de falſo teſtimonio,
102 de Scabino falſi convicto
103 de actione in Scabinum,
104 de nova lege.

105 Civis immunitas
106 *Iudex Civilis* quis.

LIB. I. CAP. X.

1 Populi hujus indoles,
2 mores,
3 ſermo.
4 Cur hîc nihil de nobilibus familiis.
5 De *Nobilitate* diſſertatio,
6 quod proprium Sapienti,
7 unde Hominis dignitas,
8 qui verè nobiles,
9 qui etjam poſteris,
10 quæ nunc circà Nobilitatem conſuetudo, una,
11 & altera,
12 quid in clarorum hominum poſteris ſæpe vitii.
13 præpoſterum de Nobilitate judicium.
14 Stulta ambitio,
15 ea repreſſa,
16 tutum, honeſtũ, utile conſilium.
17 Nobilium poſteri degeneres pænâ digni.
18 de Nobilitate Phalaridis Epiſtola.
19 *Populi* diviſio in Locupletes, & Opifices.
20 Altera *Populi* diviſio, in Collegia Armatorum.
21 Georgiani Baliſtarii.
22 Ægidiani ſive Sebaſtiangi Sagittarii.
23 Andreani Bombardarii,
24 Collegiorum Politia.
25 Tertia *Populi* diviſio, in Collegia Rithmicorum.
26 Iidem an aptè vulgò dicantur *Rhetores*.
27 *Factores* qui,
28 quid præſtent.
29 Cur Comædi magis quam Tragædi.
30 Lingua Flandrica majeſtatis capax.
31 ejus exempla.
32 Collegia hîc quæ.
33 *Roſiani* auctores,
34 ætas.
35 *Alaudanorum* origo,
36 eventus in Scæna rarus,
37 *Carduiſtæ* quãdo primùm,
38 Collegiorum Politia,
39 exercitatio,
40 peritia,
41 de Rithmorum antiquitate.

LIB. II. CAP. I.

1 De Incolarum religione.
2 Chriſtianam à *D. Hilduardo* eſſe, non eſt vero ſimile.
3 ejus rei argumentum à locis vicinis,
4 & Cœnobiis,
5 & loci opportunitate.
6 Cujus Diæceſios hoc Dominium.

LIB. II. CAP. II.

1 Quot olim hac urbe Parochiæ,
2 templi ætas.
3 *DD. Hilduardi*, & *Chriſtianæ* Reliquiæ.
4 *D. Hilduardus quis.*
5 *D Chriſtiana* quæ
6 quis Templum reſtaurarit.
7 *Ringotus* quare dictus hujus *Eccleſiæ Conditor*,
8 ejus alia ratio.
9 Quis Canonicorũ Auctor,
10 quâ dote.
11 Confirmationis diploma.
12 *Gulielmi* & *Machtildis* liberalitas,
13 aliæ tres Præbendæ à quo, & unde,
14 ea de re diploma.
15 Electio Sacellani domino Teneremondenſi reſervata
16 tres poſtremi Canonicatus à quo.
17 *Blanca* Andegavenſis.
18 Eccleſiæ reformatio.
19 Reformationis cõfirmatio
20 quis horarum uſus
21 *Decani* ætas.
22 Privilegium.
23 Exiles Decanatus proventus.
24 magna onera,
25 emolumenta aucta.
26 *Decani* electio.
27 In ea olim *Antverpienſes* & *Mechlinienſes* Canonici.
28 Cantor à quo.
29 Scholaſticus à quo tempore.
30 Sacellaniæ Eccleſiæ.
31 Collatio penes quem.
32 ubi inſuper Canonici habeant jus patronatus.
33 *Archipresbyter*.
34 ejus munus.
35 Canonicorum privilegiũ
36 Societas,
37 ea qualis,
38 eadem iterata.
39 Canonicorum Privilegium II.
40 Privilegium III.
41 Neceſſitas reſidendi.
42 Quis hinc lectus Præſul.
43 Sacellum D. Virginis.
44 Inibi Sodalitas,
45 de Curatoribus
46 Sacelli Privilegiũ cudendi nummos æreos,
47 quo pretio,
48 quo numero,
49 nomen,
50 genera.
51 inſcriptio,
52 Sacellum V. Sacramenti,
53 à quo ſtructum.
54 Inibi condita *Cornelia Lalana*.
55 ejus epitaphium.
56 quando ſepulta,
57 ejus filii.
58 Maritus.
59 Mariti mors.
60 Arma familiæ,

61 &

61 & gentium conſanguinearum.
62 Locus exſulum ubi.
63 Templi Latina monimẽta
64 *Henrici van Damme.*
65 *Catharinæ Pottelsberghe.*
66 *Agapiti Foſſani.*
67 *Henrici Cares.*
68 *Livii Marci.*
69 *Iacobi vander Meeren.*
70 *Gulielmi Bayſt.*
71 *Mariæ Sexagiæ.*
72 Ad eamdem Anagramma Chronicon.
73 In illud Carmen.

LIB. II. CAP. III.

1 Templum B. Ægidii à quo conditum.
2 quomodo Parochiale factum.
3 Parochia quomodo antè dicta.
4 Ad ſuperiorum fidem diploma unum,
5 & alterum:
6 Sacellum Anachoreticum ubi,
7 quid olim,
8 quamdiu ſteterit.

LIB. II. CAP. IV.

1 Quę hîc Cœnobia deſierint
2 Monaſterium *Cappucinorum.*
3 Ibidem lapidis Inſcriptio.

LIB. II. CAP. V.

1 *D. Brigittæ* Cœnobium.
2 unde huc.
3 *Iſabellæ* Principis adventus.
4 nuptię *Caroli Audacis*, & *Margaretæ Eboracenſis* quales.
5 Prima Abbatiſſa quæ.
6 Monaſterii nomen.
7 Quare hîc ſequior ſexus imperet.
8 *D. Brigittæ* quæ,
9 ejus liberi.
10 peregrinatio.
11 Ad Pontificem ſcriptio,
12 qui in Gallia ſedem Pontifices habuerint.
13 Avenionis emptio.
14 Sedem quis Romam tranſtulit.
15 Pontificũ abſentiam quid in Italia ſecutum.
16 liberum Epiſcopi reſponſum.
17 *D. Brigittæ* mors.
18 Monaſterii reſtauratio.
19 Abbatiſſarum ſeries,
20 & Confeſſorum Brigittani inſtituti Cœnobia.

LIB. II. CAP. VI.

1 Abbatia *Sprivecana*,
2 Fundatrix,
3 eâ de re diploma.
4 Cœnobii tranſlatio,
5 ejus cauſſa.
6 *Margaretæ de Teneramonda* liberalitas,
7 & *Roberti Teneramonda* dñi,
8 ejuſque Conſanguineorũ, & Affinium,
9 ſeries Abbatiſſarum.

LIB. II. CAP. VII.

1 Abbatię *VVaeſmonſterana* cur hîc mentio.
2 ejus auctor.
3 Abbatiſſarum ſeries, longo tempore brevis,
4 unde huc,
5 veteris Cœnobii reſtitutio.
6 An à monaſterio pago nomen *VVaeſmonſter*,
7 ejus nominis antiquitas,
8 & olim amplitudo.
9 Kemſecæ olim Cœnobiũ, à quo.

LIB. II. CAP. VIII.

1 *Beghinæ* à quo tempore hîc.
2 earum genus vitæ.
3 domicilium cur mutatum,
4 & quando.

LIB. II. CAP. IX.

1 *Nigræ Sorores* unde huc,
2 & quando,
3 ubi olim,
4 cum tranſlatæ,

LIB. II. CAP. X.

1 Hoſpitale *D. Blaſii.*
2 De eo *Gulielmi Teneramonda* domini decretum.
3 A quo confirmatum; & cur
4 Ibi Sorores olim quales.
5 quales nunc.

LIB. II. CAP. XI.

1 Xenodochium *B. Mariæ.*
2 Ibidem turris à quo tempore,
3 quâ lege.
4 Ibi olim Sodalitas.
5 Sacellum à quo ævo.
6 Xenodochium S. Ioannis Euangeliſtæ.
7 Ibi ſacellum ex quo.

LIB. II. CAP. XII.

1 Domus *S. Spiritus* à quo.

LIB. II. CAP. XIII.

1 Sacellum S. Ioannis Euangeliſtæ à quo ævo.
2 Ibidem Sodalitas una,
3 & altera
4 de exiguo congiario annotatio.
5 Sacellum D. Rochi.
6 Ibidem Sodalitas.
7 Sacellum D. Virginis.
8 unde tranſlatum,
9 quando ſtructum.
10 Sacella ad huc profanata
11 ea quorum,
12 & cujus ævi.

LIB. III. CAP. I.

1 Totam ditionem Imperialis eſſe ſoli.
2 *Caſtrum Othonianum Gandavi* quo ſolo.
3 (*Oudegherſti* error)
4 Monaſterium *D. Bavonis* quo ſolo.

5 Super

5 ſuper eo controverſia,
6 ea definita,
7 hunc Territorio finitima.
8 flumina,
9 ager,
10 prata,
11 Sylvæ,
12 pagi.
13 Principis Tribunalia quot

LIB. III. CAP. II.

1 *Zelæ* commendatio varia.
2 Ibidem olim Præpoſitura
3 Gens Marſſelaere unde.
4 *Hamme* quale dominium.
5 cujus.
6 Domini jura.
7 Templi antiquitas,
8 in templo mirandum os.
9 narratio de gygante,
10 via gygantis,
11 de illo oſſe diſſertatio.
12 Sagittariorum Sodalitas,
13 *S. Annæ* vicus,
14 de agro compaſcuo,
15 diploma unum,
16 & alterum.
17 *VVetteræ* ſitus,
18 amplitudo,
19 Prætorium vander Moſt.
20 *VVettere* quale dominium,
21 primus dominus.
22 ibidem memorabile feudum.
23 *Lichterveld VVetteræ* appendix,
24 ejus nominis familia.
25 *Iodocus Lichterveldius.*
26 ejus erga Principem meritum.
27 *VVettere* cujus familiæ.
28 Situs *Oprrijck.*
29 Ibidem *Flandriæ, & Brabantiæ* limes.
30 de templo *Lebbeca* memorandum.
31 *Denderbella* etymon.
32 ruinæ antiquæ arcis,
33 ea cujus,
34 rara narratio de capta lupa.
35 Pagi *S. Ægidii* vetuſtum nomen,
36 unde *D. Ægidii* dictum,
37 de Swevis conjectura,
38 quorumdam nominum origines.
39 *Grimbergæ* ſitus,
40 ejus etymon,
41 in templo monimentum.
42 *Berlaeræ* quale ſolum.
43 loci ſitus.
44 Ibidem naturæ miraculum,
45 varia apud Plinium miranda,.
46 mirandi lacus.
47 *Baſeroda* nomen quantum complectatur.
48 de qua *Baſeroda* hic ſermo,
49 ejus tribunal,
50 *Baſeroda S. Vrſmari.*
51 *Baſeroda S. Mariæ.*
52 *Baſeroda S. Amandi.*
53 hic Domini *Teneramondæ* jura,
54 & leges,
55 de conviciis,
56 de colaphis,
57 de ſanguine,
58 de fuſtigatione,
59 de vulnere capitis,
60 de eductione gladii,
61 de ictu gladii,
62 de mutilatione per iram,
63 de mutilatione ex conſulto.
64 de fugatione,
65 de aſſultu ædium,
66 de læſione,
67 de treguis,
68 de limite,
69 de pecore ablato,
70 de violatione areſti,
71 de jurisdictione Scabinorum,
72 de eundo ad enqueſtam.
73 quis primus hic feudalis dominus,
74 gentis *Villanæ* domini,
75 *Adrianus Villanus,*
76 ejus majores,
77 uxor.
78 monimentum,
79 liberi,
80 *Margareta Villana* cui nupta
81 *Colardus Baſſeroda* dominus,
82 ejus liberi, & nepotes.
83 *Comes Palatinus Baſerodæ S. Amandi* dominus,
84 ejus iura.
85 Incolarum immunitas,
86 & ob eam onera,
87 *Neuburgh* vicus,
88 (In nomine *Meyeri* error)
89 eius ſitus,
90 templum,
91 Leproſarium,
92 eius occaſione diſſertatio.
93 de Podagra,
94 morborum cum ſæculis mutatio unde.

LIB. III. CAP. III.

1 De Dominiis hereditariis,
2 Dominorũ communia iura
3 de ſervato hic ordine excuſatio.
4 *Schelle-bellæ* etymon.
5 ibidem vetus Prætorium.
6 & novum.
7 forum,
8 mercatus annuus.
9 Hebdomadalis.
10 Cœnobium *Præmonſtratenſe*
11 olim ubi,
12 cur huc tranſlatum.
13 Initium ordinis Præmonſtratenſis.
14 *Schellebellæ* appendix,
15 Dominus,
16 Domini uxor, & liberi.
17 *Merodiæ* gentis privilegium.
18 Triẽs huius Dominii olim cuius familiæ.

19 de

19 de gente *van Belle* annotatio.
20 *Ioannes Prooſt* dominus in *Belle.*
21 ejus Parentes,
22 uxor.
23 liberi.
24 Præſens illius trientis dominus.
25 *Franciſci Contreau* memorabile facinus.
26 *Moerſeca* ſitus.
27 Ibidem rudera,
28 cujus ædificii,
29 de Scabinis.
30 ſtatio navium.
31 *Baſeroda Moeſeca* feudum,
32 Priſci *Baſeroda* domini gẽtis *Raſſenghemia.*
33 *Maldeghemia.*
34 *Villana.*
35 *Baſeroda* vendita.
36 quem ad modum gentis *Halowina.*
37 (*Meyeri* error)
38 *Iodoci Halowini* Epitaphiũ.
39 Item conjugis ejus *Bonæ d'Antoing.*
40 & alterius *Ioannæ de la Trimoille.*
41 *Peenenſe* Cœnobium olim ubi.
42 *Iodoci* ſucceſſores.
43 *Baſeroda* quomodo *Comitis Palatini.*
44 Inde *Caroli Mansveldæ* Principis.
45 Iterum *Comitis Palatini.*
46 *Bugghenhouti* directus dominus quis,
47 *Baſeroda* domini jura,
48 *Teneramondæ* domini hic (jura.
49 *Baſeroda* ſitus.
50 Ibidem navium ſtatio.
51 A *Scalde* detrimentum.
52 Ibidem Prætorium.
53 Plebęus error de dominio *Peenenſi.*
54 *Peena* ubi.
55 *Ghaſtella* aliud in *Moerſeke* Dominium.
56 Idem familiæ nomen.
57 Ibidem ſacellum.
58 *Ghaſtella* celebritas unde.
59 Conventus ludicri narratio.
60 ejus origo.
61 Auctoris excuſatio,
62 de *Moeſecani* Dominii exordio.
63 (Gaillardi error)
64 an à *Gulielmo de Grimbergis.*
65 antiquius eſſe,
66 argumentum unum,
67 & alterum.
68 *Grimbergenſis* familiæ *Moeſecæ* domini.
69 *Clariſſa de Mirabel* cujus uxor.
70 *Gerardi de Grimbergis* epigr. ſepulchralis.
71 Item *Maria.*
72 Domini gẽtis *Maldeghemia.*
73 *Philippi Maldeghemii* monimentum,
74 ejus uxor,
75 ſorores,
76 Sororius, ejuſque poſteri.
77 *Franciſcus Cavalcanti* cujus maritus.
78 *Moeſeca* vendita.
79 Iure ſanguinis retracta.
80 *Moeſeca* gentis *van Ophem.*
81 gentis *van Berchem.*
82 gentis *de Bernage.*
83 gentis *Serraets.*
74 de *Moeſeca* Dominio controverſia.
85 ea finita.
85 *Moeſeca* gentis *vander Borgh.*
87 Præſens *Moeſeca* dominus.
83 *uytberghe* etymon.
89 *Overmeera* etymon.
90 *uytberga* ſitus,
91 cur alteri prælata.
92 Prætorii commendatio,
93 ibidem *Boniveti* refugium quando.
94 *Gandenſiũ* in *Overmeere* clades.
95 qui ibidem creati equites.
96 ibidẽ monimentũ cujus.
97 ejus inſcriptio.
98 Item hoſpitale à quo.
99 Ibidem Epigraphe,
100 an *Overmeere* ſeorſum poſſeſſum,
101 ejus rei indicium,
102 *Ioan. de Overmeere* an *Nienove* dominus.
103 domini hic peculiare jus
104 de hujus dominii origine quæſitum.
105 Dominorum ſeries.
106 *Gulielmus Nivellanus* cujus familiæ.
107 Monaſterii *Ten boßche* cõditor.
108 *Sophia de Beaufort* monimentum, cum epigraphe.
109 Item filii ejus *Guidonis.*
110 Familiæ *de Beaufort* ornamentum.
111 *Maſminia* gentis *uytberga* domini.
112 *Augerii Maſminii* ſepulchralis epigraphe.
113 gentis *vanden Houte* dñi.
114 præſens *uytberga* & *Overmeera* dominus.
115 ejus uxor, & liberi.
116 *Robertus Maſminius* aurei velleris eq. an *uytberga* dominus.
117 cujus hic filius,
118 ejus uxor,
119 liberi,
120 ejus Dominii triens ſeorſum poſſeſſus.
121 A quo, cui venditus,
122 exin qui poſſederint,
123 quis nunc.
124 *Calkena* ſitus,
125 Ibidem notanda,

126 à quo, cui datus hic pagus.
127 donationis tabulæ.
128 *Maſminia*, *Calkene*, *Laerne*, ad quod tempus juncta.
129 Difficultas in genealogia gentis *Maſminia* detecta, & ſoluta.
130 *Maſminia* gentis *Calkena* domini.
131 *Villana*, ſive *Gandenſis* familiæ domini.
132 Præſens dominus,
133 uxores ejus, & liberi,
134 de gente *Villana*, ſive *Gandavia* cur hîc multus ſermo,
135 ejus origo, & priſcũ nomen,
136 antiquum imperium.
137 de ea gente quæ hîc dicenda.
138 Præſentis *Calkena* domini parentes, majores, & aliqua in iis ſingularia.
139 *Iſenghemi Comitis* titulus unde.
140 *Philippa de Gomiries* à *Teneramonda* dominis origo.
141 *Adriani Villani de Gandavo* ſingulare munus unum,
142 & alterum,
143 ejus cædes, & auctorum cum cædis cauſſa una,
144 & altera.
145 ea expiata.
146 *Tamiſia* à quo, cui vendita
147 *Martinus Villani de Gandavo* Cyprius eques.
148 quis *Gandenſium* primus *Calkena* dominus.
149 *Antonina Maſminia* quomodo ex *Teneramonda* dominis oriunda.
150 *Gudula Villana* poſteri.
151 Item *Margareta*.
152 *Ioannis Villani* uxor quomodo gentis *Teneramondana*.
153 de eodem *Ioanne* verba Meyeri.
154 In ejus virtute quid momenti.
155 Alterius *Ioannis Villani* laus.
156 Fratris ejus *Rogerii* poſteritas.
157 Tertii item *Ioannis Villani* cum *Guidone* Comite captivitas.
158 *Tamiſia* Xenodochium unde,
159 de *Ripelmondana Arce* annotatio.
160 *Hectoris Villani* virtus militaris.
161 Familiæ *Gandẽſi* unde *Villanum* nomen.
162 Familia *de Gandavo* & *Villain* eadem.
163 *Gandavia* gentis, & *Villana* eadem inſignia.
164 Origo novi *Caſtelli Ganſis* unde *Comites*, *Caſtellani* hujus familiæ, & *Vicecomites* hodierni.
165 Illi *Caſtello* quæ loca obnoxia,
166 quis primus *Comes*,
167 à quo *Gandavia* familia.
168 ejus frater,
169 uxor.
170 ex fratre neptis cui nupta
171 qua dote,
172 ejuſdem à calumnia defenſio.
173 (Chronographi Bavonenſis, & Meyeri error)
174 ejuſdem elogium,
175 & liberi,
176 (illius erroris cauſſa)
177 *II. Comes*.
178 *III. Comes*.
179 (Oudegherſti error)
180 *IV Comes*.
181 (in Sigeberto error)
182 *V. Comes*.
183 *VI. Comes*.
184 *Flandri* cum *Caſare* bellũ.
185 Novum *Caſtrum Caſari* quomodo ereptum.
186 *Caſtellanorum* origo, & eorum quis primus,
187 de eodem *Caſtro Caſaris* ceſſio.
188 *Comitis* nomen cur omiſſum.
189 (Chronographi Bavonẽſis error)
190 ex Chronographi narratione de *Lamberto Caſtellano* annotatio,
191 ejuſdem mors,
192 de iis qui vulgò inter *Lamberti* ſucceſſores judiciũ
193 vera ſeries *Caſtellanorum Gandenſium* ex diplomatibus
194 *Lamberti* filium *Teneramonda* fuiſſe dominum conjectura.
195 *Arnulpho Gandenſi* uxor ex *Caroli magni* ſtirpe.
196 quis eccleſiam *Bornehemi* curarit libertate donari.
197 *Caſtellani Inſulenſes* ex *Gãdaviis*.
198 *Comitum Flandria Gandavi* domicilium, ubi.
199 Arcem *Ottonianam Gandavi*, ſtirpis fuiſſe *Gandavia* argumentum,
200 gentis *Claerhaut* origo.
201 *Sigerus Caſtellanus Machtildis Teneramonda* dominæ conſanguineus.
202 *Machtildis Teneramonda* dominæ cognomen.
203 Advocatia pagorũ *Mendonck*, *VVondelghem*. &c. gentis *de Gandavo*.
204 Caſtrum *Bornehem* unde ad *Flandrum*.
205 *Caſtellania Gandenſis* quomodo ſtirpis *Sottenghemia*.
206 *Arcem Ottonianam Gandavi*, *Comites Flandria* quomodo acceperint.

207 *Gerardus de Gandavo* dictus *Diabolus Caſtellanæ* tutor.
208 An idem qui *Maurus* dictus eſt,
209 quomodo dictus *Præfectus Caſtelli Gandenſis*.
210 eumdem longævum fuiſſe,
211 ejus *Gandavi* ædes quæ,
212 ibidem turris.
213 de eâ fabula,
214 Pro *Caſtellano*, quis *Burgbgravium* primus ſe dixerit.
215 *Caſtellania* quomodo familiæ *de Antoing*.
216 *Caſtellani Vicecomites*.
217 *Caſtellania* gentis *de Melun*.
218 Pręſens *Gandenſis vice Comes* quis.
219 Familia *de Gandavo*, cur *Aloſtenſis* dicta.
220 Comitatus *Aloſtenſis* origo.
221 *Comitum Aloſtenſium* ſeries.
222 *Foreſtenſis* Cœnobii auctor quis.
223 Comes *Aloſtenſis*, dictus *Gandenſis*.
224 Idem dictus *Aloſtenſis*, & *Gandenſis*.
225 Comes *Flădriæ Aloſti* Comes,
226 quo jure.
227 *Lauretta Theodorici Alſatii* filia, quâ dote *Tyrano Aloſtenſi* nupta.
228 *Aloſtum* jam olim quomodo *Flandriæ Comitis*,
229 & ſimul gentis *Gandaviæ*,
230 In hujus poſſeſſione unde *Theodor. Alſatio* jus.
231 Gentis *Gandaviæ*, ſive *Villanæ* ſymbolum,
232 eadem cur pro ſigno utatur XIIII. ratio una,
233 altera,
234 tertia,
234 *Laernæ* ſitus,
235 arx,
236 à quo tempore Dominium.
237 *Roberti Teneramondæ* domini donatio.
238 Poſt illam domini.
239 *Gerardi Raſſenghamii* conjux,
240 & liberi.
241 *Philippi Maſminii* uxor.
242 *Philippi Maſminii* monimentum.
243 *Ioannis Maſminii* uxor.
244 familiæ *de Vos* Laernæ domini.
245 ejus gentis antiquitas.
246 *Balduini de Vos* monimentum,
247 item alterius *Balduini*,
248 ejus ſocer & ſocrus,
249 *Margaretæ Slanghen* moniment.
250 De *Balduino de Vos* narratio.
251 gentis *vander Moere* Laernæ domini.
252 *Nicolai vander Moerę* monimentum.
253 *Ioanna vander VVoeſtijne* Laernæ domina: ejus maritus.
254 liberi,
255 alter maritus,
256 liberi.
257 *Adriani da Gavere* monimentum.
258 *Franciſcus de Schouteete* Laernæ dominus.
259 ejus captivitas.
260 uxor,
261 liberi,
262 pręſens Laernę dominus
263 ejus uxor.
264 liberi,
265 De gentis *Schouteteæ* origine & maioribus.
266 *VVarnerdus Zuylanus* unde & cur in Flandria.
267 ubi deceſſerit,
268 ejus liberi.
269 *VVaſiа* quomodo ab Hollandis ad *Flandros* conceſſerit.
270 *Arnoldus Zuylanus* unde dictus *Schouteete*.
271 uxor.
272 Liberi.
273 Cur hic de *AEgidii* poſteris ſermo.
274 ejus poſſeſſiones,
275 uxor.
276 liberi.
277 *AEgidius ſecundus*,
278 ejus uxor,
279 liberi.
280 *Romanus*,
281 ejus inſcriptio,
282 uxor,
283 liberi,
284 dominus *de Saemſlach*,
285 *Balduinus*,
286 ejus uxor,
287 liberi.
288 *Balduinus II.* ejuſque uxor
289 liberi.
290 *Adrianus*,
291 ejus uxor.
292 liberi,
293 *Florentinus*
294 ejus uxor.
295 liberi.
296 *Petrus*,
297 ejus uxor,
298 liberi.
299 *Franciſcus*
300 *Carolus*.
301 gentis inſignia.
302 Eorum auctor.

LIB. III. CAP. IV.

1 Scabini capitales unde & à quo leguntur,
2 eorum munus,
3 & ſententię capitales.
4 Eę à quo tempore extra uſum,
5 De iis præceptum.

6 Scabinorum antiquitas.
7 eorũ Conventus olim ubi.

LIB. III. CAP. V.

1 Singulorum pagorum, amplitudo, & in Flandriæ tributa collatio.
2 Cenſus Flandriæ quando conſtriptus,
3 cur Tranſportum vocent.

LIB. III. CAP. VI.

1 Appels unde dicatur,
2 cujus ſit,
3 de ea re diploma.
4 Ibidem alta Iuſticia cujus,
5 ea de re diploma,
6 Ibidem trajectus cujus,
7 de eo verba deplomatis.
8 Alter ibidem trajectus,
9 nunc unicus.
10 Canonicorum ibidẽ jus,
11 *Oudeghem* an Alodium an Feudum.
12 Alodium cujus & à quo,
13 donationis diploma.
14 Feudum, cujus & à quo,
15 ejus feudi jus,
16 in Allodium & feudum Teneræmondę domini jus.
17 Tabulæ Conventionis *Roberti Teneramondæ* domini cum Canonicis Cameracenſibus,
18 de decimis emptionum,
19 de conſtitutione Scabinorum:
20 de mulctis.
21 de judiciis ob debita,
22 de judicio quoad mobilia vel immobilia,
23 Cathallo eſtraiers,
24 de terra eſtraiers.
25 de manſo ſive alluvio,
26 de judicio fore factorum & querelarum,
27 de eodem,
28 de judicio capitali vel mutilatorio.
29 de auxilio ad faciendam Iuſticiam.
30 de juramento ſervientis & Scabinorum Eccleſię.
31 de cuſtodia captorum,
32 de alimento captivi,
33 de appellando Reo,
34 de eodem,
35 de eodem,
36 de judiciis de hereditate,
37 de apprehendendo.
38 Quæ forefacta communia.
39 de levando forefacto & recipiendo judicato.
40 de eodem,
41 de eodem,
42 de captivatione Rei extra *Odenghem*.
43 Obligatio ad militiam,
44 quatenus,
45 de miſſione à militia,
46 de enqueſtis ſive conſultationibus,
47 de jure domini Teneræmondenſis,
48 de partitione à morte ſervorum vel Ancillarum.
49 de jure Majoris,
50 de jure Meſſarii.
51 Prædictorũ confirmatio.
52 hanc conventionem de Alodio eſſe non de feudo.
53 de invento nuper theſauri diſſertatio.
54 Incolæ defoſſionem Turcis tribuunt,
55 cur illis ignoſcendum,
56 Alii Gothis
57 cur non recte,
58 quid propius vero,
59 ejus rei indicium.
60 Foſſa munitionis cauſſa.
61 vbi,
62 Incolarum de ea error,
63 Romanorum in muniendo mos,
64 de numero & pretio numorum.
65 Inventoris ingenium,
66 qui numi conſequenti ſerie,
67 quo auri pretio.
68 aliquot Inſcriptiones,
69 Eegene cujus.

LIB. III. CAP. VII.

1 Tria *Canonicorum* Alodiaque.
2 ubi ſita,
3 *VViesa* vetus nomen,
4 quatenus *Alodium* cujus,
5 quatenus feudum cujus,
6 *Yedeghemia* gentis origo,
7 antiqua nobilitas,
8 & priſci affines.
9 *Yedeghemii VVieſa* domini,
10 eorum conjugia cujuſmodi.
11 *Yedeghem VVieſe.*
12 *Yedeghem de Luu.*
13 *Yedeghem Ludekercke.*
14 *Yedeghem Schouteeten* aliàs *Zuylen.*
15 *Yedeghem Halovrijn.*
16 Yedeghem *vander Dilſt.*
17 *Yedeghem, Ghyſelin* aliàs *Busbeke,*
18 inſigne privilegium,
19 *Yedeghem. Thiennes.*
20 Yedeghem *Corteryylle.*
21 *VVieſa* templum à quo auctum.
22 *Moorſela* cujus,
23 ibidem immunitas,
24 & *D. Gudula* ſacellum,
25 olim cœnobium.
26 à quibus everſum.
27 *D. Gudulæ* corpus à quo tranſlatum.
28 Ducum ubi olim Bruxellę aula.
29 *D. Gudulæ* templum Bruel. à quo.
30 Super *Moorſela* donatione annotatio.
31 *Maſmnia, & Merendra* feuda Curiæ Teneræmondanæ.

32 *Moor-*

32 *Meerſele* partitio.
33 *Gheuergbem* cujus.
34 ibidem ſacellum,
35 Conventio Roberti Teneræmondæ domini cum Canonicis Teneræmond.
36 de Conſtitutione Majoris & Scabinorum.
37 de eorum juramento.
38 de eorum poteſtate,
39 de mulcta in cauſſa hereditatis.
40 de aliis mulctis,
41 de terris judicio ereptis.
42 de jure emptionum.
43 de judiciis foreſactorum,
44 & inqueſtis.
45 de ceteris iudiciis & inqueſtis,
46 de exſecutione ſententiæ Criminalis,
47 de cathallis damnatorum
48 de compoſitione in cauſſa criminali.
49 de dicendo jure,
50 de bannis & proclamationibus,
51 Dei immunitate incolarum.
52 de obligatione ad militiã.
53 *Philippi II. Auſtriaci* privilegium.
54 de Obligatione ad militiã, tabula.

LIB. III. CAP. VIII.

1 Cur hîc *Bornehemi* mentio,
2 *Bornehemum* quomodo *Flandriæ Proprietaria.*
3 nunc beneficium *Flandriæ.*
4 ejus amplitudo.
5 fines,
6 *Bornehemiorum* quoad judicia privilegium.
7 Incolarum *Mariæ-kerca* leges,
8 loci donatio qua lege.
9 item terra ad ignem.
10 in hoc cautela.
11 de profugo ob crimen.
12 de effuſione ſanguinis,
13 de percuſſione citra ſanguinem, & conviciis,
14 de mulcta extranei.
15 ubi & quâ lingua in judiciis utendum.
16 qua in re Domino ſuccurrendum,
17 de commigratione extranei.
18 Extraneus quo modo hic heres,
19 de theloneo,
20 qui hic privilegiorum exſortes.
21 de conpenſatione paſſi injuriam.
22 Extraneus quo pretio liberæ villæ capax,
23 de actione injuriarum.
24 cenſus quando ſolvendus.
25 de liberatione Incolæ alibi detenti.
26 privilegium Scabinorum.
27 hæ leges quando datæ.
28 *Mariæ-kerca* privilegium.
29 Priſci domini,
30 hæc ditio quando *Flandriæ* juncta,
31 ea de re tabulæ.
32 Ibidem Cœnobium *Canonicorum,*
33 quomodo mutatum,
34 quando conditum.
35 quando mutatum.
36 Conditoris monimentum.
37 de conditore conjectura.
38 alterum ibidem monimẽtum,
39 ejus inſcriptio,
40 hæc ditio cui oppignorata
41 (veteris libræ Pariſienſis pretium)
42 à quo tempore & à quibus hereditarie poſſeſſa.
43 Præſens loci dominus,
44 ejus uxor,
45 Idẽ novi Cœnobi auctor,
46 Ibidem arx,
47 in ea turris,
48 de ejus origine.
49 Gygas à Brabone ubi cæſus.
50. Arx Flandriæ iam olim feudum,
51 ejuſdem ſitus,
52 de mutatione alvei Scaldæ obſervatio.
53 *Coudenburgi* dominium ubi & cujus.
54 ejus prope dictam arcem duo loca,
55 eorum olim ſitus,
56 & inde conjectura.

CORONIS.

1 Blandinii Iubilæum millenarium quando.
2 Ægidius Boele quotus Abbas D.Pavonis.
3 ejus ſtructuræ,
4 tempus mortis,
5 Raphael de Marcadellis quis.
6 *Ioannis Teneramondani* ſcripta.
7 Dominici Cacaert monimentum,
8 in muliere mirandum.
9 *Ioannis Livinei* opera.
10 Epitaphium.
11 *Iacobi van Longhenbaghe* Scripta.
12 de *Petro vanden VVicle* notãdum.

OPERIS EPILOGVS.

INDEX FAMILIARVM
quarum hîc ſparſim mentio.

l. librum indicat. c. Caput n. Capitis numerum.

A

Lib. 1. cap. 6. num. 77. l. 3. c. 2. n. 53. 54. c. 3. n. 106.
Abbeville l.3.c.3.n.217.
Abcoude l.3.c.3.n.301.
Ackere l.3.c.3.n.246.247.
Adorne l.3.c.3.n.99.
Algoet l.2.c.5.n.20.
Ally l.2.c.2.n.41.
Almaraz l.2.c.7.n.3.
Aloſt lib. 1. c. 6. n.94. l.3.c.3. n.196.197.219. & conſequenter.
Amboiſe l.1. c. 3. n.6. c.4. n. 11. c.6. n. 151. 153. 154. c.7. n.29.
Ameronghe l.1.c.9.n.43. l.3. c.3.n.97.
Amſtel l.3.c.3.n.275.
Andrieſſens l.1.c.9.n.11.44.
Angherel l.3.c.3.n.145.
Antoing l.3.c.3.n.215.
Appels l.3.c.6.n.7.
Archies l.3.c.3.n.256.297.
Aſſche l.1. c.6. n. 61. l.2.c.6. n.9. l.3.c. 2. n. 3. c. 3. n.63. 68. 78.
Audenaerde l.1.c.6.n.71.
Axele l.3.c.3.n.160 242.246.

B.

BAenſt l.1.c.9.n 48.54.55. l.3.c.3.n.97.200.
Baex l.2.c.2.n.67.
Bairlemont l.3.c.3.n.111.
Bailleul l.3.c.3.n.18.264.
Banck l.3.c.3.n.99
Bar l.3.c.2.n.82.
Barbançon l. 1. c.6.n.79. l.3. c.3.n.156.217.
Barouſe l.1.c.9.n.43. l.2.c.2. n.43. l.3.c.3.n.112.122.
Barre l.3.c.3.n.76.
Baudringhien l.3.c.3.n.114.
Bauwens l.3.c.3.n 250.
Bayſt l.2.c.2.n.70.
Beaucy l.1.c.6.n.79.
Beaufort l.3.c.3.n.105.108. 109.
Beauſart l.3.c.3.n.217.
Beke lib.2. c. 5.n.19. l.3.c.3. n.234.
Belle lib.1.c.9.n.57.c.10.n. 34. l. 2. c. 13. n. 2. l.3.c.2.n. 77.c.3.n.18.19.34.121.
Bentinck l.1.c.9.n.43.
Benton l.1.c.9.n.43.
Berchem l.1.c.9.n.43. l.3.c. 3.n.80.81.84.
Berghen l.1.c. 6.n.79.c.7.n. 133. l.3 c.2.n.76.c.3.n.133. 222.
Bernage l.3.c.3.n.81.82.84.
Berſtõ l.1.c.6.n.16.c.7.n.62.
Berthout l.1.c.6.n.155.
Bette l.1.c.9.n.45.46.47.48. l.3.c.3.n.15.
Betune l.1.c.6.n.41. & conſequenter l.2.c.6.n.3.
Bevere lib. 3.c.3.n.142.231. 266.
Biling l.3.c.3.n.134.166.
Biron lib.1.c.7.n.185. l.3.c.3. n.30.
Blaeſvelt l.3.c.3. n.241.242.
Blanchefort l.1.c.7.n.177.
Blois l.1.c.7.n.158.c.9.n.56.
Blauwere l.3.c.6.n.14.
Boba l.1.c 6.n.85.
Boccard l.3.c.6.n.14. 52.
Bochout l.1.c.6.n.16. l.3.c.3. n.133. (n.266.
Boelaere l.1.c.6.n.71. l.3.c.3.
Boele l.3.c.9.n.2.
Bois l.2.c. 5.n.19.
Bonin l.1.c.9. n.4.
Bonnieres l.1.c.7.n.153. c.9. n.51.55.
Bonnivet l.3.c.2.n.93.
Boot. l.3.c.2.n.82.
Borgh l.3.c.3.n.28.84.86.87.
Borluyt l.1.c.9.n.47.48.
Borshaghen. l.2.c.7.n.3.
Boſſard l.1.c.6.n.81.
Boſſche l.1. c.7. n.62.76. l.2. c.2.n.35.
Bouloigne l.1.c.6. n. 86. l.3. c.3.n.202.
Bouquet l.3.c.2.n.7.
Bouſyes l.3.c.3.n.264.
Bouterſem l.3.c.2.n.76.
Braderick l.3.c.3.n.279.
Braem l.1.c.4.n.10.
Brederode l.1.c.7.n.47.
Brians l.1.c.6.n.134.
Bricquegny l.1.c.8.n.22.
Briele l.2.c.13.n.9.
Brienne l.1.c.6.n.67.
Briſetefte l.3.c.2.n.76.c.3.n. (154.
Broecke l.2.c.5.n.19.
Brughdam l.1.c.7. n.29.
Brugny l.1.c.7 n.177.
Brunel l.1.c.9.n.57.
Bul l.3.c.3.n. 250.
Busbeke l.3.c.7.n.47.
Byns l.3.c.9.

C.

CAcard l.3 c.9.n.7.
Cabelliau l.3.c.3.n.130.
Caelebaert l.2.c.5 n.70.
Calkene l.3.c.3 n.125.246.276
Camerem l.3.c.3.n.196.
Campman l.3.c.2.n.2.
Capple l.1.c.9.n.4.
Cares lib. 1 c.3.n. 30. l.2.c.2. n.67.
Caſand l.1.c.9.n. 48. l.3.c.3. n.97.200.
Caſele l.3.c.3.n.259.
Caſtellier l.3.c.3.n.95.
Cats l.2.c.2.n.65.
Cavalcanti l.3.c.3.n.77.
Caudron l.1.c 10 n.31.
Cauwerburgh l.3.c.8.
Champigny l.3.c.3.n.259.

Chimay

Chimay l.1.c.7.n.194.
Claerhout l.3.c.3.n.133.200.
Clerck lib. 1.c.9.n.2.l.3.c.3. n.259.
Cleves l.3.c.3.n.143.264.c.8. n.42.
Cnibbe l.3.c.3.n.99.
Cnijf l.2.c.2.n.28.c.11.n.5.
Coks l.3.c.3.n.81.
Coleners l.3.c.9.
Coloma l.3.c.7.
Coolhem l.3.c.2.n.3.
Coppenole l.1.c.7.n.130.
Cordelle l.3.c.6.n.13.
Cortenay l.1.c.6.n.113.
Cortewijle l.3.c.7.n.20.
Cortrozijn l.1.c.6.n.75.l.3. c.3.n.76.129.140.160.240.
Coudenberghe l.2.c.7.n.3.
Coudenhove l.2.c.2.n.52.c. 3.n.36. & conſequenter.
Coutreau l.1.c.9.n.42.43.l.3 c.3.n.23.24.25.
Croy lib. 1.c.6.n.186.l.3.c.3. n.156.
Cruminghen l.3.c.3.n.150.
Culenburgh l.2.c.2.n.61.l.3. c.3.n.301.

D

DAele l.2.c.7.n.3.
Dalaval l.1.c.7.n.136.
Daman l.3.c.3.n.79.
Damme l.2.c.2.n.64.c.6.n.9.
Dampiere lib.1.c.4.n.22.c.6. n.99. & conſequenter c.7. n.1.& conſequenter.
Dampmartin l.1.c.9.n.43.
Danckaert l.2.c.13.n.5.
Davalos l.3.c.8.
Daveluz l.1.c.9.n.40.
Daubermont l.1.c.7.n.197. c.9.n.59.
Davre l.3.c.3.n.16.
Dauwere l.1.c.7.n.167.
Dauxy l.3.n.3.n.264.
Deſſeldonck l.3.c.3.n.160.
Deſbournel lib. 3.c.3.n.263.
Dichem l.3.c.3.n.266.
Dielbeke l.3.c.2.n.3
Dilſt l.3.c.7.
Dixmude l.1.c.6.n.16.l.3. c.3.n.113.
Doignies l.3.c.3.n.200.
Donche l.1.c.9.n.40.41.l.3. c.6.n.9.
Dorpe l.1.c.7.n.139.177.178.
Doverloope l.3.c.2.n.5.
Douve l.3.c.3.n.16.
Doux l.1.c.9.n.57.
Drieſſche l.3.c.3.n.35.
Dronghene l.3.c.3.n.287.
Ducke l.1.c.4.n.10.
Duſſle l.3.c.3.n.84.
Duvle l.3.c.3.195.

E.

EEde l.2.c.6.n.9.
Eenham l.1.c.5.n.52.
Eertvelde l.1.c.7.n.37.73.l. 2.c.6.n.9.
Eetveld, l.3.c.3.n.18.121.
Egmond, l.1.c.7.n.135.138. l.3.c.2.n.34.
Embieſe, l.1.c.7.n.198.l.3. c.3.n.93.259.
Emery, l.1.c.6.n.186.
Enghien l.3.c.3.n.199.
Erpe l.3.c.3.n.76.119.288.
Eſpaigne l.3.c.3.n.216.
Etten l.3.c.8.n.54.
Everaerts l.2.c.6.n.9.
Everwijn l.2.c.6.n.9.
Eeycken lib. 1.c.9.n.34.38. 39.40.

F.

FArneſe l.1.c.3.n.31.c.7. n.210.
Fiennes l.1.c.6.n.134.
Figueroa l.3.c.3.n.113.
Flandres lib.1.c.6.n.116.l.3. c.3.n.290.
Fleurville l.3.c.3.n.78.
Foix l.3.c.3.n.217.
Formelles l.3.c.3.n.248.
Foſſa l.2.c.2.n.66.

G.

GAnd l.1.c.6.n.18.27.93. 94.l.3.c.2.n.21.c.3.n. 132. & conſequẽter n.224. 227.252.266.c.8.n.
Gavere l.1.c.6.n.86.c.9.n.2. lib.3.c.2.n.75.c.3.n.18.34. 151.159.196.203.255.c.8.n
Gaesbeke l.3.c.3.n.278.
Ghaſtelle l.3.c.3.n.56.
Ghendt l.1.c.9.n.11.l.3.c.3. n.18.
Gheerts l.3.c.7.n.54.
Gheylins l.3.c.3.n.107.
Ghiſtelle l.1.c.6.n.86.c.9.n. 28.31.l.2.c.6.n.9.l.3.c.2.n. 79.c.3.n.34.76.111.119. 127.130.145.156.246.256. 257.c.8.n.
Ghyſelin l.3.c.7.n.17.
Goede l.3.c.3.n.107.
Gomınyes l.3.c.3.n.140.
Geuy l.1.c.7.n.177.
Gracht l.3.c.3.n.253.264.
Gramaye l.1.c.1.n.3.
Grimberghe l.1.c.6.n.75.77. 79.82.l.2.c.6.n.8.l.3.c.2.n. 3.41.c.3.28.63.68.70.71. 101.129.c.6.n.3.c.7.n.
Griſper l.1.c.7.n.153.l.3.c. 2.n.80.c.3.n.34.249.
Groeldonck l.3.c.2.n.3.
Grutere l.1.c.9.n.47.
Gruythuyſe l.1.c.7.n.3.4.c. 9.n.47.l.3.n.142.242.246.
Gryſe l.3.c.2.n.41.

H.

HAex l.2.c.6.n.9.
Haerlebeke l.1.c.9.n.10
Hale l.1.c.9.n.12.l.3.c.2.n.3.
Halle l.1.c.9.n.42.
Halowijn l.1.c.9.n.3.4.25. l.3.c.2.n.79.82.c.3.n.18. 34.36.38.39.40.42.43.62. 140.145.200.c.7.n.
Hamale l.2.c.2.n.58.60.
Hameydē l.1.c.9.n.25.28.
Hannart l.3.c.3.n.284.

Ha.

Hanoult, l.3.c.3.n.203.
Happaert l.3.c.2.n.3.
Harduyn l.1.c.9.n.2.c.10.n. 31.l.3.c.9.n.2.
Haſſebroeck l.1.c.6.n.71.
Haveskercke l.1.c.6.n.86.l. 3.c.3.n.264.c.7.
Heelbeke l.3.c.3.n.278.
Helmont l.3.c.3.n.156.
Helſt l.2.c.5.n.1.
Herdincſem l.3.c.3.n.202.
Herſele l.1.c.7.n.47.63.
Hertoghe l.3.c.3.n.87.
Heuſden l.3.c.3.n.201.
Heyman l.1.c.7.n.192.
Heyens l.1.c.7.n.29.162.
Hoecke l.1.c.10.n.33.
Hoegaerts l.2.c.6.n.9.
Hofſtadt l.1.c.3.n.33.c.5. n.190.
Holten l.1.c.6.n.25.
Hole l.3.c.3.n.76.c.7.n.
Homey l.1.c.9.n.25.
Hoochſtraete l.1.c.7.n.135.l. 3.c.3.n.150.
Hooghe l.1.c.5.n.25.
Hoorenbeke l.1.c.9.n.57.
Hoorſt l.1.c.9.n.4.
Horne l.1.c.7.n.135.l.3.c.3. n.150.
Houte l.2.c.6.n.9.l.3.c.3.n. 111.112.113.c.5.n.2.
Humieres l.1.c.7.n.98.
Hurne l.3.c.3.n.76.
Hyens l.1.c.9.n.24.
Hyons l.1.c.7.n.29.

I.

IAcops l.2.c.13.n.2.
Iauce l.3.c.2.n.21.c.3.n.140
Idiaques l.2.c.4.n.3.
Immerſele l.1.c.9.n.43.
Inghels l.2.c.7.n.3.
Ingloſenberghe l.3.c.3.n. 101.162.
Inkers l.3.c.3.n.195.
Inxhem l.2.c.5.n.20.
Iorck l.1.c.7.n.198.

K

KErchove lib.1.c.5.n.49. l.3.c.3.n.212.c.9.n.2.
Kets l.2.c.5.n.20.
Kethulle l.1.c.7.n.160.c.9. n.57.l.3.c.3.n.259.
Keyſere l.2.c.2.n.35.

L.

LAere l.2.c.5.n.19.
Laenen l.3.c.2.n.3.
Laerne l.3.c.3.n.236.
Lalain l.1.c.7.n.98.102.l.2. c.2.n.54.60.& conſequenter l.3.c.3.n.150.
Lannoy l.1.c.7.n.98.133.l.3. c.3.n.140.264.
Laval l.1.c.7.n.185.
Laviefville l.3.c.3.n.264.
Leeuwerghem l.1.c.4.n.10. l.3.c.3.n.76.111.118.
Lembeke l.3.c.6.n.8.
Le-mire lib.1.ca.5.n.42.c.6. n.201.
Lens l.3.c.3.n.202.
Lesbaux l.2.c.2.n.61.
Leſcuyer l.3.c.8.n.44.
Leyshot l.2.c.5.n.9.
Lichterveld l.1.c.9.n.3.l.3. c.2.n.24.25.26.
Liedekercke l.1.c.7.n.55.l.3. c.3.n.18.264.294.c.8.
Liefveldt l.1.c.6.n.79.c.10. n.31.
Lievens l.3.c.9.n.8.
Lilers lib.1.c.6.n.16.
Lille l.1.c.6.n.74.
Lion l.1.c.7.n.29.
Linden l.2.c.13.n.2.l.3.c.3. n.84.111.
Lips l.1.c.6.n.201.
Loecke l.1.c.4.n.22.
Lombaerts l.2.c.5.n.19.
Longin l.1.c.7.n.49.l.3.c.3. n.85.
Loo l.1.c.7.n.177.178.
Los l.1.c.6.n.10.l.2.c.2.n.58.
Loven l.3.c.3.n.216.221.
Lovendeghem lib.3.ca.3.n. 247.252.
Loughenhaghe l.3.c.9.n.11.
Lu lib.1.c.9.n.58.l.3.c.2.n.3. c.8.n.
Lutzenburgh l.1.c.6.n.103. 134.l.2.c.8.n.61.l.3.c.3.n. 156.217.c.8.n.
Lyndale l.1.c.9.n.55.

M.

MAelſtede l.1.c.7.n.170.l. 3.c.3.n.157.161.
Maerſchalck lib.1.c.9.n.12. l.3.c.3.n.76.241.
Maldeghem l.1.c.6.n.73.74. 86.c.9.n.28.l.3.c.2.n.41.c. 3.n.33.72.77.117.128.129. 233.239.242.283.288.c.7.n.
Mansfelt l.3.c.3.n.43.150.
Malart l.3.c.3.n.81.
Marcatelle l.3.c.9.n.
Marceo l.2.c.2.n.68.
Marchant l.1.c.1.n.1.
Marche l.1.c.7.n.132.
Marcke l.1.c.6.n.155.l.2.c. 2.n.72.l.3.c.8.n.
Marſſelare l.1.c.6.n.79.l.3. c.2.n.2.2.
Maſſeme l.1.c.6.n.74.75.c.7. n.49.c.9.n.4.5.7.8.9.12.40. l.3.c.2.n.33.79.c.3.n.19.34 72.73.76.111.112.116.121. 129.130.140.145.240.241. 242.243.246.247.249.288. c.7.n.
Maſtaing l.3.c.7.n.110.
Mauwe l.3.c.2.n.32.
Meere l.2.c.2.n.69.
Mendonck l.2.c.3.n.214.
Melun l.1.c.7.n.128.l.3.c.3. n.217.
Merode l.3.c.3.n.16.17.133. 200.
Meyere l.2.c.3.n.192.
Mewerve l.1.c.6.n.81.
Meyne l.3.c.3.n.259.
Mirabel l.1.c.9.n.8.12.l.3.c. 3.n.69.129.
Moere l.3.c.3.n.113.145.247 249.251.252.

Moer-

Moerkercke l.3.c.2.n.77.78. c.3.n.34.149.
Moerſke l 2. c. 6.n.3.8.l.3.c. 2.n.41.c.3.n.66.67.202.
Mol l.3.c.2.n.3.
Molenne l.1.c.9.n.43.
Molin l.1.c.9.n.43.
Mondragō l.1.c.7.n.142.151.
Monpenſier l.1.c.7.n.185.
Montmorency l. 1.c.9.n.52. 53.54. l. 3. c.3. n.139.150. 217.260.
Montigny l.1.c.7. n.195.
Moriamez l.1.c.6.n. 96. l.3. c.3.n.17.
Morſele l.1.c.6.n.83.
Mortaigne l.1.c.7.n.205.l.3. c.3.n.242.284.
Moſt l.1.c.9.n.9.l.3.c.2.n.19
Mulart l. 1. c. 9. n.13.l.2.c.7. n. 3.

N.

NAeldewijck lib. 3.c.3.n. 214.
Namur l. 1. c. 6.n.134.c.7.n. 64.l.3.c.3.n.160.
Naſſau l.1.c.7.n.135.139.l.3. c.3.n.145.
Nederwijck l.3.c.3.n.266.
Nedoncel l.3.c.3.n.264.
Neëlle l.1.c.4.n.9.46.c. 6. n. 128.& conſequenter.
Neve l.1.c.7.n.142.
Neufchaſtel l.1.c.2.n.15.
Nievelt l.3.c.3.n.301.
Nieulant l.3.c 9.n.12.
Nieuwenbrugghe lib.3.c.3. n.97.
Nievele lib. 1.c. 4.n.10.l.2. c.13.n.5.l.3.c.3.n.105.110.
Nivers l.1.c.6.n.134.
Northout l.1.c.9.n.54.
Noyelles l.1.c.9.n.56.

O.

OFfemont l.1.c.6.n.145.
Ophem l.3.c. 2. n.3.c.3. n.78.79.80.
Orange l.1.c.7.n.135.169.& conſequenter l.3.c.3.n.46.
Os l.2.c.5.n.2.c.19.
Oſt lib.1.c.7.n.114.l.2. c. 5. n.20.
Oſtende l.3.c.2.n.82.
Otteren l.2.c.5.n.20.
Oudenem l.1.c.9.n.34.
Oudenhove l.1.c.9.n.29.l.3 c.3.n.111.130.246.
Overmeere l.3.c.3.n.98.101. 102.162.
Oyenbrugghe l.3. c.3.n.84.

P.

PAce l.1.c.7.n.208.
Pels l.3.c.3.n.113.
Penneman l.1.c.13.n.5.
Pethem l.3.c.3.n.18.
Picavet l.3.c.3.n.76.
Pincy l.3.c.3.n.195.
Pieters lib.1.c.9.n. 4.l.2.c.6. n.9.
Pipenpoy l.1.c.6.n.134.
Pointe l.1.c.9.n.12.
Pointinc l.1.c.9.n.12.
Pontcrave l.3.c.3.n.270.
Polwyler l.1.c.7.n.156.157.
Pottelsberghe l.1.c. 9. n 44. 49.l.2.c.2.n.65.
Pottere l.1.c.9.n.57.
Praet l.3.c.3.n.145.
Prooſt lib.1.c.9.n.34.35.36. 37.43.l.3.c.3.n.2069.
Pruneau l.1.c.7.n. 53.54.
Putte lib.2.cap.6.n.9.l.3.c.3. n.214.

Q.

Queville l. 1.c.9.n.35.

R.

RAmeſdonck l.1.c.6.n.33.
Rantere l.1.c.9. n.39.
Raſſenghem l.1.c.6.n.72.73. 74.c.7.n. 49.l. 3. c.3.n.18. 32.128. 142.143.144.239.
Raveſchoot l.3.c. 3, n.145. 156.
Raveſtein l.3.c.3.n.142.143.
Recourt l.3.c.3.n.298.
Rennenbergh l.2.c.2.n.61.
Renthy l.1,c.7.n.98.
Requeſenes l.1.c.7.n. 154.
Reyghersvliet l. 1. c.6.n.73.
Ridders l.2.c.5.n.19.
Robais l.3.c.3.n.156.
Rode l.3.c.3.n.202.
Rodoan l.1.c.5.n.71.
Roelants l. 1. c. 7.n. 153.l.3. c.3.n.86.
Roeſſelaere l.3.c.3.n.18.
Roffin l.3.c.3.n.77.
Rokeghem l.3.c.5.n.2.
Romerſwaele l. 3. c.3.n.82. c.3.n.145.
Rops l.1.c.9.n 44.
Roſenbos l.1.c.7.n.111.
Royen l.1.c.7.n.136.185.c.9. n.43.44.l.3.c.2.n.82.
Rous l.1.c.6.n.42.
Rubenpre l.3.c.3.n.260.264
Ruter l.2.c.2.n.42.
Rijcke l.3.c.2.n.3.c.3.n.282.
Rijckenburgh l.3.c.3.n.156.
Rijhove l. 1. c.7.n.160.161. 162.190 & conſequenter.
Rijm l.1.c.9. n. 13.& conſequenter l.3.c.3.n.192.

S.

SAelaert l.1.c.9.n.22.28.31
Saeghere l.3.c.6.n.10.
Saemſlach l.3.c.3.n.145.284.
Saint-Omer lib.3.c.3.n.294. 298.
Saint-pol l.1.c.6.n.164.
Salis bery l.1.c.6.n.86.
Samillan l.2.c.7.n.3.
Sanders l.3.c.3.n.205.
Sarrebruſſe l.3.c.3.n.217.
Sauvage l.1.c.7.n.49.
Sbiēn l.2.c.6.n.9.
Sbots l.2.c.7.n.3.
Schendelbeke l.3.c.7.n.7.
Scheppere l.1.c.7.n.160.
Schoorman l.3.c.9.n.
Schoubroeck l.2.c.n.9.
Schouteete lib. 3. c.3.n.126. 253. 258. & conſequenter, c.7.n.14.

Schynclaers l.3.c.3.n.246.
Schuddematte l.1.c.7.n.177.
Sempy l.3.c.3.n.156.
Senghien l.3.c.3.n.156.
Serpieters l.1.c.9.n.40.
Serraets l.3.c.3.n.82.83.84.
Serſanders l.1.c.9.n.47.
Serſimoens l.1.c.9.n.47.
Seſtich l.2.c.2.n.71.
Seton l.1.c.7.n.201.
Sigura l.1.c.7.n.197.200.
Sinnebeke l.1.c.4.n.10.
Slabbaert l.2.c.13.n.5.
Slanghen l.3.c.3.n.247.248.249.
Smunters l.2.c.6.n.9.
Snaers l.2.c.5.n.19.
Somere l.1.c.7.n.192.
Sonfort l.1.c.9.n.31.
Sonnevelt l.1.c.7.n.177.
Sotteghem l.1.c.6.n.55.69.72.l.3.c.3.n.126.127.129.140.195.196.205.214.237
Soyſon l.2.c.6.n.9.
Specken l.1.c.7.n.114.
Spot l.1.c.9.n.41.
Stavele l.3.c.3.n.140.
Steelant l.1.c.7.n.144.c.9.n.23.49.l.2.c.6.n.9.c.7.n.3.l.3.c.2.n.43.c.3.n.22.76.286.c.7.n.8.
Steenhuſe l.3.c.3.n.111.
Steghen l.1.c.9.n.41.
Straeten l.1.c.6.n.19.l.2.c.6.n.9.l.3.c.3.n.84.
Swaeghen l.3.c.3 n.111.
Sweens l.1.c.10.n.31.
Sweerts l.3.c.3.n.86.

T.

TAſſe l.2.c.5.n.19.
Taxis l.1.c.7.n.208.
Tempel l.1.c.7.n.203.
Temſeke l.3.c.3.n.160.
Tenremonde l.1.c.6.n.4.& conſequenter l.2.c.6.n.3.6.8.
Thiennes l.3.c.7.n.19.
Thines l.2.c.7.n.3.
Tollinck l.3.c.3.n.284.
Tralle l.3.c.3.n.153.
Treſigny l.3.c.3.n.156.
Trieſt l.1.c.7.n.192.l.2.c.7.n.3.l.3.c.2.n.82.
Trimoille l.3.c.2.n.40.
Trovilliere l.1.c.9.n 48.49.
Turpin l.3.c.3.n.252.

V.

VAlois l.1.c.6.n.148.c.7.n.8.174.& conſequēter l.3.c.3.n.93.
Vaernewijck l.1.c.4.n.10.c.7.n.30.c.9.n.31.l.3.c.3.n.69.
Varen l.3.c.6.n.67.
Velde l.2.c.13.n.2.
Veranneman l.1.c.3.n.33.l.3.c.2.n.82.
Vermeulen l.3.c.2.n.34.
Vermuyden, l.2.c.5.n.2.
Verpletſen l.1.c.7.n.142.l.2.c.5.n.20.
Verreycken l.1.c.7.n.153.l.3.c.2.n.5.
Veſte l.2.c.7.n.3.
Vffele l.1.c.7.n.139.
Viane l.3.c.3.n.301.
Viefville l.3.c.3.n.264.
Vientem l.1.c.9.n.43.
Villain lib.1 c.7.n.29.c.9.n.31.l.3.c.2.n.21.74.75.76.77.78.79.80.81.82.c.3.n.18.34.131.132.138.& conſequenter 283.c.8.n.29.
Villenove l.1.c.7.n.177.
Virſon l.1.c.7.n.13.16.
Viſſchere l.3.c.3.n.211.
Volmerbeke lib.3.c.3.n.76.247.
Voorde l.3.c.3.n.245.
Vos l.1.c.9.n.30.l.3.c.3.n.244.245.246.247.250.
Vranx l.3.c.9.n.1.
Vrient l.1.c.5.n.49.
Vrieſe l.1.c.10.n.33.
Vten-eechoute l.1.c.9.n.57.
Vten hove l.1.c.n.31.32.33.34.43.l.3.c.2.n.3.c.3.n.97.121.122.
Vter-zwaene l.1.c.9.n.6.8.9.l.3.c.2.n.33.

W.

WAele l.3.c.5.n.2.c.7.n.54.
Waesberghe l.1.c.6.n.190.c.7.n.142.
Walne l.1.c.6.n.16.
Waſſenaere l.3.c.3.n.302.
Wavrin lib.3.c.2.n.41.c.3.n.74.
Wedergraete l.3.c.3.n.245.
Wentike l.3.c.3.n.266.
Werchin l.3.c.3.n.156.217.
Wiedeſchoot l.1.c.7.n.64.
Wiele l.3.c.9.n.12.
Wienſe l.2.c.6.n.9.
Wieſe l.3.c.7.n.10.
Wignacourt l.1.c.9.n.52.
Wintre l.3.c 3.n.97.99.
Woeſtijne l.3.c.3.n.252.253.255.257.258.264.
Wouteren l.2.c.5.n.2.
Wijngaert l.3.c.9.n.7.

Y.

YEdeghem l.1.c.9.n.8.40.55.l.3.c.2.n.33.c.3.n.289.c.7.n.5.& conſequenter.

Z.

ZAedelaer l.1.c.9.34.
Zantberge l.3.c.3.n.111.
Zeebroeck l.3.c.3.n.18.
Zickele l.1.c.9.n.13.16.
Zuylen l.3.c.3.n.126.253.c.7.n.14.
Zijpe lib.3.cap.2.n.53.c.3.n.124.

FINIS.

Digitized by Google